ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ, ԼԵԶՈՒ,

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂ

ՅԱՂՅՈՒՍԱՇՂՈՒՄ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՎԱՅԵՐԻ ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՀՈՒՇԵՐ

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՇԻՐԱԶ

Դուրս է գալիս մեկ անգամ ամսում

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Ուրախությամբ ենք ողջունում մեր ընթերցողներին «Յաղյուսաշղումի» առաջին համարի առթիվ։ Ինչո՞ւ է ծնվել մեր գրականության մեջ այս նոր ամսագիրը։ Ի՞նչ նպատակներ է հետապնդում նա։ Ինչպե՞ս է ուզում ծառայել մեր ընթերցողին։ Ահա այն հարցերը, որոնց պատասխանը մենք պարտավոր ենք տալ մեր ընթերցողներին։

Ամսագրի անունը՝ «Յաղյուսաշղում», ինքնին խոսուն է։ Ինչպես հայտնի է, հայ գրականության մեջ ամենից շատ տարածված է եղել «Նոր կյանք» անունը։ Այդ անունով հրատարակվել են տասնյակ ամսագրեր, թերթեր, ժողովածուներ։ Ինչո՞ւ մենք ընտրեցինք «Յաղյուսաշղում» անունը։ Որովհետև մենք ուզում ենք, որ մեր ամսագիրը լինի ոչ միայն նոր, այլև ուղիղ։ Ուղիղ՝ ինչպես ուղիղ է ճանապարհը, որ տանում է դեպի նպատակը։ Ուղիղ՝ ինչպես ուղիղ է ճանապարհը, որ տանում է դեպի նոր կյանքը։ Ուղիղ՝ ինչպես ուղիղ է ճանապարհը, որ տանում է դեպի կոմունիզմ։

Ուղիղ ճանապարհ դեպի կոմունիզմ։ Ահա մեր ամսագրի գլխավոր նպատակը։ Ահա այն գաղափարը, որի շուրջը մենք կհավաքենք մեր ընթերցողներին։ Ահա այն գաղափարը, որի շուրջը մենք կհավաքենք մեր գրողներին։ Ահա այն գաղափարը, որի շուրջը մենք կհավաքենք մեր ընթերցողներին և գրողներին։

Ուղիղ ճանապարհ դեպի կոմունիզմ։ Ինչպե՞ս ենք մենք հասկանում այդ ճանապարհը։ Ինչպե՞ս ենք մենք հասկանում կոմունիզմը։ Ինչպե՞ս ենք մենք հասկանում մեր ամսագրի խնդիրները։

Կոմունիզմը մարդկության ապագան է։ Կոմունիզմը մարդկության ապագան է, որովհետև կոմունիզմը ներդաշնակ է մարդկային էության բնական պահանջներին։ Կոմունիզմը ներդաշնակ է մարդկային էության բնական պահանջներին, որովհետև կոմունիզմը ստեղծում է այնպիսի հասարակական կարգ, որտեղ մարդը կարող է ազատորեն զարգացնել իր ստեղծագործական ընդունակությունները։ Կոմունիզմը ստեղծում է այնպիսի հասարակական կարգ, որտեղ մարդը կարող է ազատորեն զարգացնել իր ստեղծագործական ընդունակությունները, որովհետև կոմունիզմը ստեղծում է այնպիսի հասարակական կարգ, որտեղ մարդը կարող է ազատորեն զարգացնել իր ստեղծագործական ընդունակությունները, որովհետև կոմունիզմը ստեղծում է այնպիսի հասարակական կարգ, որտեղ մարդը կարող է ազատորեն զարգացնել իր ստեղծագործական ընդունակությունները։

Ուղիղ ճանապարհ դեպի կոմունիզմ։ Ահա այն ճանապարհը, որով մենք կգնանք։ Ահա այն ճանապարհը, որով մենք կգնանք մեր ընթերցողների հետ միասին։ Ահա այն ճանապարհը, որով մենք կգնանք մեր ընթերցողների և գրողների հետ միասին։

Ուղիղ ճանապարհ դեպի կոմունիզմ։ Ահա այն ճանապարհը, որով մենք կգնանք մեր ամսագրի էջերում։ Ահա այն ճանապարհը, որով մենք կգնանք մեր ամսագրի էջերում, որովհետև մեր ամսագրի էջերում մենք կպատմենք մեր ընթերցողներին մեր ժամանակի մասին։ Մեր ամսագրի էջերում մենք կպատմենք մեր ընթերցողներին մեր ժամանակի մասին, որովհետև մեր ամսագրի էջերում մենք կպատմենք մեր ընթերցողներին մեր ժամանակի մասին, որովհետև մեր ամսագրի էջերում մենք կպատմենք մեր ընթերցողներին մեր ժամանակի մասին։

Մեր ժամանակը մեծ ժամանակ է։ Մեր ժամանակը հերոսական ժամանակ է։ Մեր ժամանակը ստեղծագործական ժամանակ է։ Մեր ժամանակը ստեղծագործական ժամանակ է, որովհետև մեր ժամանակը ստեղծագործական ժամանակ է, որովհետև մեր ժամանակը ստեղծագործական ժամանակ է, որովհետև մեր ժամանակը ստեղծագործական ժամանակ է։

Մեր ժամանակը մեծ ժամանակ է, որովհետև մեր ժամանակը հերոսական ժամանակ է, որովհետև մեր ժամանակը հերոսական ժամանակ է, որովհետև մեր ժամանակը հերոսական ժամանակ է, որովհետև մեր ժամանակը հերոս

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆԻ

ՎԱԺԱՊԱՏՈՒ ԴԱՐԱՎԱՆԴԸ

Գ. ՄԱՍ

ՆԱԽՕ ՍՈՒՏՈՒԼԻԴ ԲԱՆԱԿՏԵՂԸ

Մի հերոսը այս մասին ինչպիսի տպավորություն էր թողել... Ամեն ինչ այս անգամ ինձ համար նոր էր: Ես ինձ մի քանի րոպե ամենաանսպասելի մտքերի մեջ էի ընկել: Ինչ էր ասել այս մարդը: Ինչպե՞ս էր ասել: Ինչպե՞ս էր նայում: Ինչպե՞ս էր ժպտում: Ինչպե՞ս էր ձեռքերը շարժում: Ինչպե՞ս էր ոտքերը դնում: Ինչպե՞ս էր ծխում: Ինչպե՞ս էր ծիծաղում: Ինչպե՞ս էր լռում: Ինչպե՞ս էր խոսում: Ինչպե՞ս էր ինձ նայում: Ինչպե՞ս էր ինձ ականջ դնում: Ինչպե՞ս էր ինձ հետ ձեռք սեղմում: Ինչպե՞ս էր ինձ հրաժեշտ տալիս: Ինչպե՞ս էր ինձ ճանապարհ դնում: Ինչպե՞ս էր ինձ ետևից նայում: Ինչպե՞ս էր ինձ ետևից ձեռքով անում: Ինչպե՞ս էր ինձ ետևից ժպտում: Ինչպե՞ս էր ինձ ետևից ծիծաղում: Ինչպե՞ս էր ինձ ետևից լռում: Ինչպե՞ս էր ինձ ետևից խոսում: Ինչպե՞ս էր ինձ ետևից ականջ դնում: Ինչպե՞ս էր ինձ ետևից ձեռքերը շարժում: Ինչպե՞ս էր ինձ ետևից ոտքերը դնում: Ինչպե՞ս էր ինձ ետևից ծխում:

— Հանգի՛ստ, բանգի՛ստ, սրտաց Նաւո, — Գաւառաձախարի՛ն, գաւառաձախարի՛ն, բանգիցէ՛, բանգիցէ՛, ասաւ ոմն ի պանդուխտսն:

Նաւո:

— Հանգիստ, բանգիստ, սրտաց Նաւո, բանգիստ, ասաւ ոմն ի պանդուխտսն:

Նաւո:

Ես ինձ ոչ մի կերպ չէի կարողանում հանգստացնել: Ինչ-որ մի անհասկանալի բան էր կատարվում իմ հոգում: Ես ինձ ոչ մի կերպ չէի կարողանում հանգստացնել: Ինչ-որ մի անհասկանալի բան էր կատարվում իմ հոգում: Ես ինձ ոչ մի կերպ չէի կարողանում հանգստացնել: Ինչ-որ մի անհասկանալի բան էր կատարվում իմ հոգում: Ես ինձ ոչ մի կերպ չէի կարողանում հանգստացնել: Ինչ-որ մի անհասկանալի բան էր կատարվում իմ հոգում:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Պապուխեան եւ Տէր եւ Տիկին Տէր-Պողոսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Դեկտ. 5, Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին իրենց եղբօր՝

ՍՈՒՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մարի Եսայեան եւ ընտանեկան պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ աղգականին՝

ՈՍԿԻԱՆ ԵՍԱՅԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՏԻԿՆԱՆՑ ՃԱՆՉՆԱԽՈՒՄԲԸ

կը կազմակերպէ իր տարեկան աւանդական ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ Դեկտ. 4, ժամը 21·30էն մինչեւ առաւօտ Նասիոնալ պանդոկի սրահներուն մէջ, կրաճի լէ Վալանս

մասնակցութեամբ՝

ՔՈՃԱՔԵԱՆ խանդավառ նուագախումբին, իր հայկական եւ եւրոպական երգացանկով։

Հայկական համեղ ուտելիքներ եւ համադամներ, պատրաստուած Տիկնանց Ճանճնախումբի անդամուհիներուն կողմէ

Թոմպոլա — Քոթիյոն Հաճելի անակնկալներ — Հայկական ջերմ մթնոլորտ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Ընկերուհի Վանուհի Մուրատեան 100 ֆր. իր մօրը Քնար Մուրատեանի ապաքինման համար, նոյնպէս չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ալպէր Քէլէչեանէ 100 ֆր. իրենց աղջկան Էլիզապէթի ամուսնութեան առթիւ։

×

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը Ղազարոս Գապաքճեանի մահուան քառասունքին առիթով, չնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկին Ա. Գապաքճեանէ 100 ֆր.։ Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գապաքճեանէ 100 (Քլամար), Տէր եւ Տիկին Ճակոբ Գապաքճեանէ 100, Տէր եւ Տիկին Ճովհ. Եսայեանէ 100 (Լա Սէոթա) ի նպաստ իր դպրոցին։

×

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմինը, խորին չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Տիկին Արմենակ Ամէմեանի մահուան առթիւ.— Տէր եւ Տիկին Վահէ Զիլինկիրեան 200 ֆր., Տիկիններ Զաքրեան եւ Ճիլաճեան 100ական, Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան 50, Տէր եւ Տիկին Ռընէ Զազըճեան – Բօթէլ 50, Տիկին Զապէլ Կիւլպէնկեան 50 ֆր. Տիկին Ասլանեանի մահուան առթիւ։

ՀԱՅ ՄԾԱԿՈՒՅԹԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԻՍԻԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿՈՂՄԷ

ՈՒՐԲԱԹ 3 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄԸ 20.30ԻՆ

Կը խօսի ՓՐՈՖ. Ֆ. ՖԷՃՏԻ

Կը մասնակցին.— Անի երգչախումբը, Նայիրի պարախումբը, Իսիի Նոր Սերունդի թատերախումբը որ կը ներկայացնէ.—

Նշան Պէշիկթաշլեանի ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ

THÉATRE MUNICIPAL D'ISSY-LES-MOULINEAUX

25, AV. VICTOR-CRESSON Mo MAIRIE D'ISSY

ՓԱՐԻԶ ՍՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Այս Շաբաթ, Դեկտ. 4 ժօն է Սրբոց Առաքելոց եւ առաջին Լուսաւորչացն մերոց Թադէոսի եւ Բարթողիմէոսի։

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Ճովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երեւանէն Տիկին Զապէլ Տէր-Ճովհաննէսի Մանուկեան կը փնտռէ իր ամուսինը՝ Համբարձում Մանուկեան, ծնած 1900ին, մասնակցած է հայրենական պատերազմին, իրմէ լուր չկայ 1943էն ի վեր։

Տեղեկացնել.—

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԷՐ-ՃԱԿՈԲԵԱՆԻ

62, Rue du Colonel de Rochebrune

92380 GARCHES

Imprimé sur les Presses

DU JOURNAL «HARATCH»

83, rue d'Hauteville 75010 Paris

Commission Paritaire : N° 55935

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Սեւրանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, Շաբաթ Դեկտ. 1, ժամը 20·30ին, քաղաքապետարանի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Վարչութեան ներկայացուցիչը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէսինի Մշակոյթի Տան յանձնախումբը չնորհակալութեամբ ստացած է.— 200 ֆ. Տէր եւ Տիկին Կարապետ Վարդանեանէ (աթոռներու գնման առթիւ), 50 ֆր. Տիկին Թագուհի Օհանեանէ փ. ծ. փոքրիկն Քրիսթոֆ Ժամկոչեանի մահուան առթիւ, 100 ֆր. Պ. Հախվերտեանէ, 30 ֆր. Տէր եւ Տիկին Վ. Ղամպէրեանէ Մանուկ Համբարձումեանի մահուան առթիւ։ Նաեւ 100 ֆր. Տիկին Հռիփսիմէ Մուրատեանէ իր ամուսնոյն Տիգրան Մուրատեանի եւ իր տարաբախտ զաւկին՝ Գրիգորի յիշատակին։

RESTAURANT EREVAN

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e

Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ

Մատչելի գիներ

Երկուշաբթի՝ *կարսի տէօշէր*

Չորեքշաբթի իրիկուն՝ *ձիթապտուր — մանթը*

Հինգշաբթի իրիկուն՝ *պատուհէրին վրայ լահմաճուն ու չի-էօփթէ*

Ուրբաթ իրիկուն՝ *Սու-պէօրէկ*

Եւ ամէն կիրակի առտու, պատուհէրի վրայ՝ խաչ։

ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Աբիներու Միութեան փարիզեան Հրջանի տարեկան ցերեկոյթը կիրակի, ՄԱՐՏ 6, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30ին Սալ լը Շիմի։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Լիւսի Նչանեան եւ զաւակը Ափման Նչանեան 300 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ 50»ի հրատարակութեան առ ի գնահատութիւն։

×

Ժաք – Արիս Գուրպէթեան 100 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի 50ամեակին հատորին առթիւ, ի գնահատութիւն այդ մեծ աշխատանքին։

×

Տէր եւ Տիկին Պարոնեան 60 ֆր. կը նուիրեն իրենց հօր՝ Պետրոս Զպուճեանի յիշատակին։

×

Լա Սիոթայէն, Պ. Ճակոբ Ադէմեան 30 ֆրանք։

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ժողովը, Շաբաթ Դեկտ. 4 ժամը 20·30ին, Գասպար Իփէկեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը, Հինգշաբթի Դեկտ. 2, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին։

×

ՊԱՆԵԼՕ – ՔՈՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, Դեկտ. 2, ժամը 20·30ին, նոր հաւաքատեղին։

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 3, երեկոյեան ժամը 8·30ին ղպրոցին սրահը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ – ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ Հ. Յ. Դ. Անտոք-Վարուժան կոմիտէներու ժողովը Հինգշաբթի Դեկտ. 2 ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին (Սէն Շամոն)։ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

PEN — CLUB

Samedi 4 Décembre de 14 à 20 h.

Chambre de Commerce de Paris

27, Ave. de Friedland, 75008 PARIS

GEORGES FRELASTRE

dédicacera ses œuvres :

Les Complexes de Vichy

A l'Est de l'Oder-Neisse

Հեղինակը, որ Հայաստան եղած է, շահեկան յօդուած մը հրատարակած էր ՓՐՈԿՐԷի մէջ, զոր թարգմանաբար տպիւիֆ «Յառաջ»ի մէջ՝ Հայաստան, խորհ. Միութեան անառակ որդին)։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի Դեկտ. 5 ժամը 17էն կէս գիշեր,

Dans les Salons de l'Hôtel George V, 31 Ave. George V, Paris 8e

Նախագահութեամբ ՏԻԿԻՆ ԵՍԹԵՐ ԻԶԳԱԼԱՅԵԱՆԻ

Նուագախումբ Ճարպիկեան

Djan Tatlan, vedette de Radio

et du Cabaret Tsarévitch

Մուտք 30 ֆրանք — ու սանդղներու 10 ֆրանք

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des

VOYAGES en ARMENIE

NOEL EN ARMENIE

DU 24 DECEMBRE AU 6 JANVIER

2750 F.

Comprenant

Transport aérien — Pension complète — Hôtel 1ere classe — Visites et excursions — Service accompagnateur, guide.

Dernier délai d'inscription le 9 décembre

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière
13001 - MARSEILLE
tél. (91) 50. 89. 12

Madeleine BENNEYAN
HAVAS - VOYAGES
12, bd. Général De-Gaulle
26000 - VALENCE
tél. (75) 43. 06. 06

Licence n° 97

Prix calculés à la date du 31 Oct. 1975, susceptibles de modifications en cas d'augmentation du cours des changes ou du transport

CAMP D'HIVER DE BELLEFONTAINE

Organisé par l'Union des Etudiants Arméniens d'Europe

du 29 Déc. 1976 au 4 Janvier 77 inclus

Frais d'inscription : 35 F.

Prix journalier 25 F.

Frais de voyage (non compris)

Pour bénéficier du billet collectif s'in scrire avant le 30 Novembre 1976

Pour tous renseignements et inscriptions s'adresser à la Permanence de l'U.E.A.E.

Maison de la Culture Arménienne, de PARIS — 17, Rue Bleue Paris 9e

Tél : 824-63-89

Permanence les : Mercredi de 18 à 20 h.

Vendredi de 18 à 20 h.

Samedi de 14 à 18 h.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
2
JEUDI
2 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·736

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.736

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԱԿ ԼՈՒԾՈՒՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

Դ

Երբ յետադարձ ակնարկով մը կ'ան– դրադառնանք 1947 Նոյեմբեր 29ի պատ– մական որոշումին, կը տարուինք տրա – մաբանելու, որ եթէ Արաբները Հրեանե– րուն պէս ենթարկուելով ՄԱԿի Ընդհա – նուր ժողովին միամայնութեամբ քուէար– կած բանաձեւին, ընդունէին Պաղեստինի երկու մասի բաժանումը, ո՛չ մէկ վէճ կը ծագէր։

Ո՛չ արիւնալի պատերազմները տեղի կ'ունենային, ոչ ալ՝ անոնց իբրեւ հե– տեւանք՝ Պաղեստինցիները իրենց դարա– ւոր հայրենի բոյները, չարժուն եւ ան – շարժ կալուածները լքելով գաղթական կը դառնային։ Ո՛չ Ցորդանան, ո՛չ Լիբանան, ոչ ալ Սուրիա կը ստիպուէին իրենց հիւ– րընկալ հողերուն վրայ պատսպարելու ի– րենց դժբախտ ցեղակիցները։ Ո՛չ գաղ – թականները կը հաստատուէին, ո՛չ ՄԱԿը նիւթական հսկայ ծախքերու կ'են– թարկուէր։ Ո՛չ Մերձաւոր Արեւելքի խա– ղաղութիւնը կը խանգարուէր։ Ո՛չ իրեր– ամյորդ չորս արիւնալի պատերազմներ տեղի կ'ունենային։ Ո՛չ ալ Լիբանան այ– սօրուան տխուր վիճակին կը հասնէր։

Դէպքերու պարզ քննութեամբ դիւրին է անշուշտ այսպէս բացատրել Պաղես – տինի ողբերգութեան ծագումն ու զար– գացումը։ Կանուխ է դեռ քօղաղերծելու համար դէպքերու ներքին ծալքերը։ Լոյս– ալիարհ բերելու ներքին եւ արտաքին այն ազդեցութիւնները, որոնք պատճառ դար– ձան Արաբներու անհաշտ վերաբերումին եւ դիմադրութեան։

Մեծն Բրիտանիոյ Արտաքին նախարար Լորտ Պալֆուր 1917 Նոյ· 2ին՝ առաջին աշխարհամարտի ամէնէն տաք օրերուն՝ հանդիսաւորապէս խոստացեր էր «հրէա– կան ազգային տուն» մը ստեղծել Աւետ – եաց երկրին մէջ, երբ Պաղեստինը ազա– տագրուէր Թրքական տիրապետութենէն։ Հրեաները ամբողջ երեսուն տարի տեւ– ղուն աշխատանքի լծուեցան՝ անգլիական այդ խոստումը իրականացնելու համար։ Հոգատար Մեծն Բրիտանիա Պաղեստինի մարզպան նշանակեց հրէածին Սըր Հեր– պըրթ Սէմիւըլը։ Սիոնական կազմակեր – պութիւնն ու Ամերիկայի հրեայ հա – րուստները մեծ գումարներ յատկացուցին Պաղեստինի Արաբներէն հող գնելու հա – մար, սուղ գիներով։ Արաբները չատ ուշ անդրադարձան իրենց սխալին։ Զուննէին պատասխանատու մարմին մը, որ ար – գելք հանդիսանար հող ծախելու Հրեա – ներուն։

1914ի 40–50·000ին փոխարէն 1947ին աւելի քան կէս միլիոնի հասած էր Պա – ղեստինի Հրեաներուն թիւը։ Տարիներու ընթացքին անոնք զինուած էին եւ կար – ղապահ ռազմիկներ պատրաստած։ Ու 1947 Մայիս 15ին պաշտպանողական կը– րկիւը յանկարծ յարձակողականի վերա – ծուեցին։ Արաբական անկազմակերպ, տկար ուժերը չկրցան դիմադրել հրէական գը– րոհներուն։ Ու նահանջեցին։

Ի՞նչ է սակայն գաղտնիքը, որ աշխար– հի մեծերը երեք տասնեակ տարիներէ ի վեր չկրցան խաղաղութիւնը վերահաս – տատել Մերձաւոր Արեւելքի մէջ։ Ինչի՞ կը ծառայէ Միացեալ Ազգերու կազմա – կերպութիւնը, որուն կոչումն ու առաքե– լութիւնն է արգիլել ազգամիջեան կռիւ–

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՆ

40 ՀԱԶԱՐ ԱՆԱՊԱՍՏԱՆ

— o —

Հազարաւոր անտուն դիւղացիներ կը մերժեն հեռանալ իրենց բնակավայրերէն բայց հաւանաբար ձմեռը պիտի ստիպէ

ները եւ պահպանել խաղաղութիւնը երկ– րի վրայ։ Կապոյտ գդակաւորներն ու հո– դեշահ բանաձեւները ո՛չ մէկ խնդիր կար– ղադրեցին եւ կրնան կարգադրել։

Ձենք անդիտանար անշուշտ, որ բազ – մաթիւ հակամարտ շահեր իրար կը խա– չաձեւեն արեւելեան կողմն աշխարհի։ Մեծերը լրջօրէն չեն մտածեր խաղաղու– թիւնը վերահաստատել Մերձաւոր Արե – ւելքի մէջ։ Քաղաքական, ռազմավիտա – կան, առեւտրական, գաղափարախօսա – կան, աշխարհագրական, մանաւանդ կրօ– նական, ցեղային զանազանականական եւ այլ նկատումներ արգելք կը հանդիսանան եր– կուստեք ընդունելի պատուաւոր հաշտու– թիւն մը կնքելու։

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարին վիա – զօր պատուիրակը ի զուր փորձեց լու – ծումի ճեւ մը գտնել։ Անոր յաջորդեց չորս Մեծերուն փորձը։ Մ· Նահանգներ, Խ· Միութիւն, Անգլիա եւ Ֆրանսա քա – նիցս ժողովներ գումարեցին անելէն դուրս գալու համար։ Սակայն ո՛չ մէկ դրական արդիւնքի յանգեցան։ Վերջին փորձ մըն ալ երին երկու հսկաները։ Զո՛ւր աչ – խատանք։

Պաղեստինի ցաւոտ հարցը դադրեցաւ դուռ «գաղթականական», կարօտեալներու խնամատարութեան խնդիր ըլլալէ։ Դար– ձաւ քաղաքական հարց, Պաղեստինի ան– կախութեան խնդիր։

Պաղեստինի Ազատագրական կազմա – կերպութեան (ՊԱԿ) նախագահ Եասըր Ա– րաֆաթ ՄԱԿի կողմէ ճանչցուեցաւ իբրեւ պաշտօնական ներկայացուցիչ Պաղեստին– ցիներու։ ՄԱԿի Ընդհանուր ժողովին մէջ ճառ խօսեցաւ, պարզելով իր ծրագիրը Պաղեստինի անկախ Պետութեան կազմու– թեան մասին։

Ու մինչ 1947–48ին Արաբները կը հա– կառակէին — եւ ցարդ կը հակառակին — Իսրայէլի Պետութեան ստեղծումին, այժմ այս վերջինն է, որ կը հակառակի Պա – ղեստինի արաբ անկախ Պետութեան մը կեանքի կոչուելուն։

Անել Կացութիւն։

×

Ինչպէս քանիցս չեշտած ենք այս էջե– րուն մէջ, Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, վերջնական խաղաղութիւնը կը վերահաս– տատուի այն ատեն միայն երբ կը ստեղ– ծուի Պաղեստինի անկախ Պետութիւնը եւ գաղթականները կը վերադառնան իրենց հայրենիքը։

Այլ խօսքով վերադարձ դէպի ակունք– ը, դէպի ՄԱԿի 1947 Նոյ· 29ին միամայ– նութեամբ տուած որոշումը, որով անդ – ւական հոգատարութեան ենթակայ Պա– ղեստին կը բաժնուէր երկու մասի, արա– բական ու հրէական։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ՝

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ ՄԵՌԱԾ

Մոսկուայէն կը հաղորդեն որ Գրիգոր Արզումանեան, Հայաստանի վարչապետը մեռած է կիրակի օր, յետ լուրջ հիւան – դութեան, ըստ Թասի հեռագրին։

Գրիգոր Արզումանեան, 57 տարեկան էր եւ Հայաստանի Նախարարաց Խորհուրդի նախագահութեան կը կոչուէր 1972 Նոյ· 21ին Բագրատ Մուրատեանի տեղը։ Իր պաշ– տօնին գլուխը կը վերահաստատուէր 1975 Յունիս 5ին։

Գր· Արզումանեան ծառայած էր խոր– հրդային բանակին մէջ Բ· աշխարհամար– տին, ապա դիւրքը ամրապնդած կուսակ – ցութեան մէջ եւ դրաւած կարեւոր պաշ– տօններ Հանրապետութեան մեքենային մէջ (ճամբաներու եւ չինարարութեան նախարար եղած է)։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԿԱԴ. ՎԱՐԴԱՆ ԳՈՒԼՔԱՆԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

*Երեւանի մէջ մեռած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հիմնադիր անդամներէն եւ անոր առաջին փոխ–նա– խագահը՝ Վարդան Գուլքանեան։ Մնած է 1902ին՝ Նոյեմբերեան շրջանի Ղալաչա դիւղը, ուր եւ ստանալէ ետք նախակըր– թութիւնը, աւարտած է Թիֆլիսի Ներ – սիսեան վարժարանը։ Այնուհետեւ 1923ին հետեւած է Երեւանի համալսարանի դիւ – ղատնտեսութեան ճիւղին, զոր աւարտելէ ետք 1927ին սկսած է աշխատիլ իբրեւ դիւղատնտես։ 1937ին հետեւած է նաեւ Լենինգրադի բուսաբուծութեան հիմնար– կութեան դասընթացքին, զոր աւարտելէ ետք Վարդան Գուլքանեան վերադառնա – լով Հայաստան նուիրուած է գիտական հետազօտական աշխատանքներու, որոնք մեծ նպաստ բերած են հացահատիկի բազ– մաթիւ տեսակներու ստեղծման։ Վար – դան Գուլքանեան քանի մը աշխատու – թիւններու եւ հարիւրէ աւելի գիտական յօդուածներու հեղինակ է։ Իր կատարած գիտական հետազօտութիւններու եւ 30 – ամեայ գործունէութեան ի գնահատու – թիւն ակադեմականը պարգեւատրուած է չքանչաններով։ Նոյ· 22ին թաղումը կա– տարուած է։ Ակադեմականին դագաղը դրուած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի նիստերու դահլիճին մէջ, ուր անուանի գիտնականներ, կուսակցա – կան գործիչներ իրենց վերջին յար – գանքը ընծայած են գիտնական – կենա– րանին, որուն դագաղին քով պատուոյ պահակ կեցած են Կարէն Դեմիրճեան, Բարկէն Սարկիսով, Պ· Անիսիմով, Վ· Ղալումեան, Գ· Մարտիրոսեան, Լ· Ներ– սիսեան, Հ· Ոսկանեան։ Ա պա դագաղը փոխադրուած է Երեւանի պանթէոնը, ուր եւ հողին յանձնուած է։

կալազիրի մը կամ արտաքսման դիմումի մը թէեւ Ջուլիցերիա չընդունիր այդ կար– գադրութիւնը նիւթական յանցանքներու համար։

ԺԻՄՔԱՐ Տ'ԷՍԹԷՆ երեքշաբթի իրի– կուն ընդունուեցաւ Լիլլի ընկերվարական քաղաքապետին կողմէ (Փիէր Մօրուա)։ Չորեքշաբթի օր հոն կը նախագահէր Նա– խարարաց Հերթական Խորհուրդին։

ԷՆԹԵՐԱԼԻԼ դրական մրցանակը, որ սահմանուած է լրագրողներու, տրուե – ցաւ Ռաֆայէլ Պիլլտուլ, «Փոռան կառտ ա լա տուսէօր տէ շոզ» հատորին համար։ Հեղինակը ծնած է 1951ին եւ աղչիկն է դրագէտ Ֆրանսուա Պիլլտուլի։ Իր եր – րորդ վէպն է։

Քաւիի մը տողով

ԱԶՆԱՒՈՒՐ որոշեց ներկայանալ վեր – ջայլի իրաւարար դատաւորին առջեւ ինչ որ առաջքը կ'առնէ միջազգային ձերբա–

- ԴԵԳԵՐՈՒՄՆԵՐ -

ՍՓԻՒՌՔԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՋԼԱՏԻՋ ԱԶԴԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՈՒՂՂԱԿԻ ՆԵՐԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ՝ 1920 – 1970

ՑԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՄՏԱՒՈՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎՐԱՅ

Սփիւռքեան գրական գործիներու մասին անջատաբար ներկայացուած ենթակայական պայմաններէ ու ներազգային ազդակներէ անկախ, վերջին չիսնամեակի մեր իրագործումները ներգործութեան տակ են ընկերային, քաղաքական, գաղափարական եւ իմացական կարգ մը հանգրուաններու՝ որոնք իրենց ուղղակի եւ անուղղակի անդրադարձումը ունեցած են մեր մտաւոր կեանքին վրայ ընդհանրապէս, ու մասնաւորաբար գրական հունձքը իր դիմագծութեան մէջ առարկայ դարձուցած են արտաքին – յարաբերական ազդեցութիւններու:

Այդ ազդեցութիւնները վեր ու անկախ էին մեր կամքէն. հետեւանք էին մեզ հիւրընկալող ազգերու հետ անմիջական շփումի: Չէինք կրնար չընդունիլ այնպէս՝ ինչպէս եղանք, բարքերու որոշ փոփոխութեամբ, մտայնութեանց չըջումով, պահանջներու եւ ստիպողութեանց զանազանութեամբ, հետեւաբար նաեւ կեանքի նոր ըմբռնումներով:

Տեղ մը խրաչեցանք ու տառապեցանք, ուրիշ տեղ մը շլացանք ու յանձնուեցանք, երրորդ տեղ մը ակամայ պատշաճեցանք, չորրորդ տեղ մը զառնացանք ու պայքարեցանք. այսուհանդերձ, ապրեցանք եւ ստեղծեցինք նոր Հայը՝ որ տեղ մը եղաւ Պոլսահայ, ուրիշ տեղ մը Սուրիահայ, Յունաստահայ, Ամերիկահայ: Մարմին առին զաղութներ՝ իրենց ուրոյն կազմակերպութիւններով, ներքին տարբեր ստիպողութիւններով, սակայն գրեթէ միշտ հասարակաց եւ ընդհանրական մղումով. — Իբրեւ Հայութիւնը պահպանելու հիմնական մտահոգութեամբ:

1930ին, արեւելեան թէ արեւմտեան մեր բոլոր զաղութներուն մէջ մեր ժողովուրդը յաջողած է արդէն իրագործել նոր կեանքի առաջին նուաճումը.— Տուն ունի, գործ ունի, ստեղծած է ինքնաբաւ ըլլալու կարելիութիւնները եւ սեփական երդիքի մը մասին կը մտածէ: Անշուշտ՝ երկրէ երկիր տարբեր կարելիութիւններ կը ապահսն մեզի, սակայն բեկորներ չենք այլեւս. խլեակներ չենք: Տակաւ յուշ կը դառնան եղեռնը ու անոր բոլոր հոգեկան անդրադարձները: Երէց թէ կրտսեր սերունդներուն համար դիւտակցական ապրում է համազգային կորուստը ա՛յլապէս դարմանելու վճռակամութիւնը, վերապրումի ուխտը: Աւելի քան մէկ միլիոն տուեր էինք Թուրքին ու մեր գոհերը յաւիտենապէս սգալու տրամադրութիւնը պէտք է թօթափէինք, կորսուած թիւն ու որակը չահելու համար:

Մեր կրթարանները, այլասիրական միութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, եկեղեցին՝ իր ազգային –սահմանադրական կառոյցով, ու վերելքի մտահոգութենէն առաջնորդուող անհատ հայ մարդը՝ կոչուած էին հասարակաց պահանջներու չուրջ համախմբուելու, ստեղծելու համար պետականութեան պատկառ զարմանելու սահմանուած հատարքական ուժն ու հեղինակութիւնը:

1930 – 1950 քսանամեակը՝ տարաբախտութեամբ հայ կեանքի բոլոր ճակատներուն վրայ կը յատկանշուի վերապրումի եւ կազմակերպումի այս չարժումով, որ, սակայն, զարգացման իր հոլովոյթին մէջ տարաբախտօրէն ենթարկուեցաւ յարաբերական ու արտաքին կարգ մը պղտեցումներու՝ որոնք չարիք եղան, մասնաւորաբար 1950էն եւ ետք հող պատրաստելով ընկերային – տնտեսական ընկրկումներու, դաղութային մեր դիմագծութեան այլայլումին, գաղափարական աղճատումի, հետեւաբար նաեւ հատքական կապողականութեան տկարացման ու զրկան – իմացական խարխափումներու:

Սփիւռքեան մշակութային եւ գրական կեանքի 1950 – 1970ական թուականներու դիմագեղումին սեւեռող ուժէ անձ՝ պարտաւոր է վերջին չիսնամեակի արտասահմանեան որոշ նուաճումներուն առընթեր սեւեռելու 1930 – 1960 երեսնամեակի ընկերային, քաղաքական եւ գաղափարական ազդեցութեանց.

Ա.— Ժողովրդային համայնավարութեան արտասահմանեան քաղաքականութիւնը, մեկնելով « համաշխարհային յեղափոխութեան » եւ պրոլետարիատի բացառական հեղինակութեան տակ իրեն համակիր եւ ուղեկից ժողովուրդներ ապահովելու կարգախօսքէն, յանո՛ւն «հայաստանասիրութեան»՝ 1930ական տարիներուն իսկ թափանցումի մարզ կը գտնէր Հայկական Գաղթաշխարհը, եւ, բնականաբար, նախ կը միտի խորտակել տարափուռ մեր ժողովուրդի հանրային կազմակերպումի, գաղափարական միութեան, մշակութային եւ իմացական կեանքի կռուանները:

Եթէ մինչեւ 1950ական թուականները Հայկական Սփիւռքը տակաւին վիճելի կը նկատէր խորհրդային համայնավարութեան այս ձգտումը, այսօր, 1970ական տարիներուն, աննեղելի ինքնախաբէութիւն պիտի ըլլար չհաստատել այդ քաղաքականութեան չարագէտ հետեւութիւնները՝ արտասահմանեան մեր կեանքի գլխաւոր բոլոր մարզերուն մէջ, հայադործումովը Հայութեան հայրենասիրութեան զգացումին եւ կրօնական, մշակութային, գաղափարական եւ քաղաքական հակամիտութիւններուն:

Կուսակցութիւն չենք խաղար: — Հոգեկան մեր կառոյցին, բարոյական իմացումներուն, ապրելու մեր ոճին, ազգային եւ գաղափարական մեր խոչընդոտներուն դէմ նախատինք էր բոլորեւիմը՝ որուն միջամտութիւնը արտասահմանեան միջկուսակցական, ազգային – եկեղեցական, գաղափարական եւ մշակութային կեանքի հոլովոյթին, մեզ մեր ներքին իրականութեան մէջ զարծուց տարամերժ ու վիրաւոր: Մեր զրամապլուխը մաքուր ու անխաթար հայրենասիրութիւնն էր՝ ուրկէ կը մեկնէին ազգային եւ ընկերային կեանքի մեր բոլոր հանդանակները: Մեր գաղթականութիւնն ու որբութիւնը, զրկանքն ու տառապանքը մեզ չէին կրցած ընկճել, որքան ատեն որ պատեհապաշտութիւնն ու բախտախնդրութիւնը նոր ծաղիկներ չէին եղած գաղթաշխարհի մեր ածուներուն մէջ: Կուսակցութիւնները չարիք պիտի չբերէին այս ժողովուրդին, եթէ երեքի տեղ երեսո՛ւն ալ ըլլային՝ սակայն Հայութենէն ու հայրենիքի անայլայլ իմացումէն առնէին իրենց գոյութեան իրաւունքը, ու «գիրար ուտէին»՝ մեզմէ՛, մեր ներքին կեանքէն ու ազգային չահերու հետապնդման նպատակէն թելադրուող տարակարծութիւններով: Պիտի ըլլային ու մնային բարի՛ք եւ կեդանի պիտի պահէին մեր հետաքրքրու – թիւնները, մեր աղնիւ կիրքերը, մեր ազգային գիտակցութիւնը:

Եթէ պիտի ուզէք ճշդել 1960ական եւ 1970ական տարիներու ընկերային եւ գաղափարական վատուժութեան աղբիւրները ժողովրդային զանգուածներու բացարձակ մեծամասնութեան մօտ՝ պիտի կեդրոնանաք փաստական այն իրողութեան վրայ, որ 1930էն մինչեւ 1950ական թուականներու արուեստական պայքարները — խորհրդային համայնավարութեան կողմէ ծրագրուած եւ իրագործուած — հող պատրաստեցին հանրային կեանքի մասնակի անդամալուծութեան, միջկուսակցական բնականոն պայքարներու խաթարման, հայրենասիրական զգացումի բթացման, հոդեկան միութեան տարանջատումի եւ գաղափարական այլայլումներու: Բոլոր այս ցնցումները՝ չէին կրնար չներգործել նաեւ մշակութային եւ զրական մեր կենսունակութեան վրայ, յատկապէս ժողովրդային խաւերու կողմէ արտասահմանեան հայ մտաւորականութեան ստեղծագործական ճիղին ու անոր կողմէ իրագործուած վաստակին հանդէպ կրաւորական եւ անհաղորդ կեցուածքի մը ենթահող պատրաստելով, գաղափարութեան մշելով չափչփուկ մեծամասնութիւն մը՝ իմացական իր կեանքի պահանջներուն ու պատասխանատուութեանց մէջ:

Բ.— Այս չարիքը չեչտուեցաւ ա՛յլապէս բացասական անդրադարձումովը 1950ական թուականներուն ծայր տուղ սփիւռքեան տեղաչարժներով: Արաբական Աչխարհի ազգայնական զարթօնքն ու քաղաքական եւ պետական զեկավարութիւններու կողմէ մէն մի երկրի մէջ ի գործ հռչակուող տնտեսական, կրթական, քաղաքական եւ գաղափարական ուղղութիւններ՝ աչխարհագրային այդ գօտիներուն մէջ մեզ կը գտնէին ազգային ու հոգեկան պատակտումի մը ստեղծած ընդհանուր վատուժութեան մէջ: (1952–1956ի ազգային – եկեղեցական պայքարը՝ մեր հայրենիքի կուսակցական իշխանութեան կողմէ չղացուած թերեւս ամէնէն կորստաբեր որոգայթն էր, 1946 – 1948 տարիներու նո՛յնքան քայքայիչ «ներգաղթեան» բեմադրութենէն վերջ՝ որ, իր կեղպադրումով ու ձեռվ, մեզ վերածեր էր թանձրօրէն այլամերժ, կոյր, անհաղորդ ճակատներու: — Կ'ուզենք ընդգծել այստեղ՝ որ հայ «մտաւորականութեան» եւ այսպէ՛ս կոչուած զեկավարութիւններու « յառաջդիմական » թեւին 1946 – 1956 տասնամեակի դերակատարութիւնը, վերջին չիսնամեակի սփիւռքեան հայ կեանքի ամէնէն անջնջելի արատներէն մէկը պիտի մնայ՝ իր ազգային, գաղափարական եւ մշակութային անդրադարձներով):

Հայութեամբ հոծ միջին – արեւելեան գօտիներէ դէպի նոր հորիզոններ գաղթը պէտք չէ վերագրել լոկ ինքնագոհութեան եւ անհատական ապահովութեան մտասեւեռումին: Առանց ժխտելու առհասարակ մեր հակումը նոր բան փնտռելու կամ նոր հնարաւորութիւններ գտնելու, չանտեսենք հոգեբեկիչ ազդակները զոր՝ տեղափոխութեան մարմաջին մէջ: Թերեւս գաղթողներու բացարձակ մեծամասնութիւնը չունէր գաղափարական՝ թէ ինչո՛ւ կ'արթննայ ան – տեղ լքելու եւ տարաչխարհ թեւելու իր ներքին մղումը: Սակայն վերջին քսանամեակի գաղթականութեանց հոգեբանական – խուճապային որոմտութիւններուն ախտաճանաչումը կատարելու որեւէ փորձ՝ չի կրնար աննկատ թողուլ ներքին – ենթակայական մթնոլորտին ալ դերը, արտագաղթի անհակակչիռ չարժումին մէջ: Ազգային հեղաձուցիչ ենթաչխարհի մը մատնուած բաղմութիւններ՝ երբ կուգան դէմ յանդիման նաեւ անտեսական եւ չարաբերական պայմաններու հիմնական փոփոխութեանց, գաղտումէն աւելի զգացումով կը չարժին:

«Շրջադարձ մը կ'ապրի այսօր 1970 – ական թուականներու Սփիւռքը, իր նոր տարաղնումով: Եւ ամէնն գրւում՝ իմացական, մշակութային եւ ստեղծագործական ներուժութեան վատնում է: Չենք աճապարեր վճռելու համար թէ չատկապէս Լիբանանեան ողբերգութենէն ետք մշակութային մեր կարողականութիւնը պիտի տուժէ անպայման: Սակայն, առանց նկատի ունենալու այս վերջին ապէտին բաժինը այսօրուան ու վաղուան ընկերակումներուն մէջ, կը տարուինք առարկայական կարգ մը իրողութեանց վրայ հիմնուելով եզրակացնելու՝ թէ Սփիւռքեան մեր համբաւին տեղատուութեան շրջան մը կ'անցընէ իր հանրային եւ մշակութային կեանքի ճակատներուն վրայ, առաւելապէս իր կրթական – դաստիարակչական, հանրային – կազմակերպ կեանքին եւ գրական – իմացական պահանջներուն նուաղումով:

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԻՕԼԵԱՆ

(11)

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՑ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԲԱՂԷՇԻ ԲԱՆՏՈՒՄ

Նա այժմ կաչառքից աւելի մեծ ու կարեւոր բան էր խոստանում Բաղէշի կուսակալին եւ սուլթան Համիդին: Վերջ – նակնապէս համոզուելով, որ կաչառքին վերջ չի լինի եւ անկարելի կը լինի այդ միջոցով հագեցնել սուլթանի անկուշտ պաշտօնեաներին, Պարոն Աւետիսը որոշեց էր հաւատափոխ լինել, ընդունել իսլամը եւ աղոնալ ռամի–սելջուկ տիրուհութեան պաշտօնեայ: Դրանով նա ոչ միայն Մանազկերտի իր նահապետական տունը կ'ազատէր հարստահարութիւնից եւ աքսոր նետուելու մշտական սպառնալիքից, այլեւ օգտակար կը լինէր իր հայրենակիցներին:

Սուլթան Համիդը եւ Բաղէշի կուսակալը մեծ կարեւորութիւն էին տալիս հայ փիղայիների դէմ պայքարելու գործին: Պարոն Աւետիսը հաւատափոխ լինելով եւ թուրքական մի անուն որդեգրելով, ուրախ կը լինէր, եթէ իրեն արտօնուէր մի հասարակ ոստիկանի պաշտօն:

Երբ դիմումը աւարտեց, առանց լմանալու, թէ ես ով եմ, առանց հարցուփորձ անելու իմ բանտարկութեան հանգամանքների եւ բանտի ներքնայարկում կրած չարչարանքների մասին, գրիչը դրեց մականջակոթի եռեւ եւ թուղթը աչքերի դէմ պահելով՝ բարձրաձայն կարդաց.

«Տէր կուսակալ, ինձնից պահանջուած գրաման իրրեւ մի հասարակ գիւղացի անկարող եմ վճարելու եւ իրրեւ մեր օսմանեան պահին հաւատարիմ անձ, պարտական եմ ինքս ինձ նուիրաբերելու իմ Պետութեանը եւ մինչեւ կեանքիս վերջը հաւատարմօրէն ծառայելու նրան: Տուէք ինձ ոստիկանութեան պաշտօն եւ ուղարկէք յեղափոխականների կենտրոնատեղին՝ Մուշ: Ես այնտեղ պիտի կարողանամ երեւան հանել բոլոր վնասակար անձերը: Ահա իմ անձնազոհութեան առաջին ապացոյցը — իսլամութեան կրօնքը կ'ընդունեմ»:

Ապա, ծունկի գալով, երեք անգամ խոնարհութիւն արեց Ղուրանի վրայ:

Ինչի՞ համար ինձ գեռնայարկից հանելով՝ բերել էին Պարոն Աւետիսի բանտախուցը: Արդեօք, պատճառը ա՞յն չէր, որ այդ վարժապետի օրինակին հետեւելով, ես էլ հաւատափոխ դառնայի՝ ընդունելով իսլամութեան կրօնքը: Ես երեւատրդ էի՝ եւ ինձ բերել էին իմ փոխած դաստիարակի մօտ:

Պարոն Աւետիսը Ղուրանը ձեռքին իջաւ թախտից եւ դուռը ներսից ծեծեց, որ նչանակում էր, թէ դիմումը պատրաստ է: Իսկոյն ներս մտան բանտի կառավարիչը եւ Ռասիմ էֆէնդին եւ նրան բանտախցից հանելով՝ առաջնորդեցին ընդհանուր սրահը, ուր հաւաքուած էին բոլոր հայ բանտարկեալները: Ինձ էլ տարան:

Սրահի չորս կողմը զինեալ ոստիկաններ էին հսկում:

Պարոն Աւետիսին կանգնեցրին կալանաւորների մէջտեղ, մի սեղանի վրայ եւ նա, ի տես ամէնքիս, բարձրաձայն կարդաց Բաղէշի կուսակալին ուղղուած դիմումը: Վերջաբանին Ղուրանը բարձրացնելով դէպի ճակատը՝ երեք անգամ համբուրեց:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(Շար. – 31)

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻԻ ԿԱՊԵՐԸ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՀԵՏ

— o —

Գուրգէն Մահարի գրական աշխարհ մը– տաւ 1917ին՝ արեւմտահայերէնով: 1920–ին ան անցաւ արեւելահայերէնի, սա – կայն ստեղծագործական ամբողջ կեանքի ընթացքին պահեց արեւմտահայ մտածե – լակերպը, որ իր արտայայտութիւնը ու– նեցաւ գրողի լեզուական-ինքնատիպ չա– րահիւսութեան մէջ: Մահարի հաւատա – րապէս երբեն հարազատ կը զգար արեւ– մտահայ եւ արեւելահայ մշակոյթները: Ան բարձր կը դնահատէր Տէրեանի եւ Մե– ծարենցի, Րաֆֆիի եւ Զօհրապի, Սուն– դուկեանի եւ Պարոնեանի երկերը:

Յատուկ ուշադրութեամբ հետեւելով ներգաղթած հայ գրողներու եւ բանաս – տեղծներու գրական գործերուն (Սա. Ա– լայեան, Գ. Սեւան, Ա. Արման, Ա. Ալիքեան եւ ուրիշներ), Մահարի իր գրա– խօսականներուն եւ յօդուածներուն մէջ մեծ կարեւորութիւն կուտար լեզուի հար– ցին: Իր կարծիքով, խորհրդահայ գրա– կանութեան արդի լեզուն, հիմնուելով պեսական արեւելահայերէնի վրայ, պէտք է հարստանայ արեւմտահայ լեզուական նուաճումներով եւ կազմէ նոր որակ մը. այս առթիւ ան գրած է. «Ակամայ յիշում ես Ցովհ. Թումանեանի ասոյթն այն մա– սին, որ գալիք բանաստեղծը ո՛չ մեզ նը– ման կը գրի, ոչ էլ պոլսահայ բանաս – տեղծների նման, այլ կը ստեղծի լեզու– ների եւ բարբառների մեծ սինթէզը: Այս պրոցեսը մօտ քառասուն տարուայ պատ– մութիւն ունի: Տասնամեակները առաջ սո– վետահայ գրականութեան դռներից ներս մտան մի շարք երիտասարդ ու պատանի բանաստեղծներ, իրենց արեւմտահայ պոէզիայով, որոնք իրենց ըլլայիներով խաղաղ կերպով ներաճեցին արեւելահայ– սովետահայ պոէզիայում»: Մահարի նը– կատի ունէր ոչ միայն ինքզինք, այլեւ Ա. Վշտունին, Ն. Զարեանը, Վ. Նորեն– ցը, Ս. Տարօնցին, Մ. Վէմպէրը: «Մեծ սինթէզ»ի ստեղծումին մէջ ան կարեւոր դեր կը յատկացնէ նաեւ արեւելահայ այն բանաստեղծներուն, որոնք քալած են ա– րեւմտահայ հարուստ գրականութեան ա– նանձներու ստեղծագործական իւրացման ճամբով: «Մխիթ՛ Եղիչէ Զարենցի Գիրք ճանապարհի հաւաքածոյին մէջ չկան նը– մոյշներ, — գրած է ան, — փայլուն նմոյշներ Սիամանթօ – Վարուժան – Զա– րենց բարձրարուեստ սինթէզի: Մխիթ՛ վերջերս լոյս տեսած Պարոյր Սեւակի Անլռելի զանգատուները հայ ժողովրդի «31 եւ աւելի բարբառների կենդանի ժխորի» (Ցովհ. Թումանեան) յանդուգն եւ ան– նախընթաց սինթէզի մի նոր, թարմ, ինք– նատիպ եւ կենսունակ նմոյշ է...»:

Ինչպէս 20–30ական, այնպէս ալ 50–60– ական թուականներուն Մահարի քաջ ծա– նօթ էր սփիւռքի հայ գրականութեան:

«Սփիւռքահայ համարեա թէ բոլոր մի– ջին եւ նոր սերունդների բանաստեղծնե– րը, — նկատած է Մահարի, — իրենց ճակատին կրում են Վահան Թէքէեանի ղօրաւոր կնիքը, Մեծարենցի դաշտի ճամ– բաների, հովի ու լուսնի, անանձնական եւ անձնական ապրումների եղեամն ու բարակ փոշին»:

Մահարի մեծ հետաքրքրութեամբ եւ դրեթէ անձնական շահագրգռութեամբ կը հետեւէր սփիւռքի գրական կեանքին մէջ յայտնուող նոր անուններուն: Ան գրեց Վ.Հանոյշ Թէքեանի բանաստեղծութեան անդրանիկ հաւաքածոյի յառաջաբանը, ա– ռաջին անգամ խորհրդահայ ընթերցողին ներկայացուց Կ. Պատմաճեանի բանաս – տեղծութիւնները:

×

Գուրգէն Մահարի սփիւռքի հայ մտա– ւորականներուն հարիւրաւոր նամակներ գրկած է: Նամակագրական սերտ կապեր ունեցած է Շ. Շահնուրի, Զ. Որբունիի, Ա. Ծառուկեանի, Ա. Անդրէասեանի, Մ. Ամրամճեանի, Կ. Պատմաճեանի եւ այլոց հետ: Հետաքրքրական է այն, որ իր սերն– դակիցներուն հետ Մահարի նամակագրու– թիւնը կը վարէր արեւմտահայերէն. « Այսպէս կը գրեմ ոչ թէ վախնալով, որ դուն արեւելահայերէնս չես հասկնար, այլ պարզապէս կը սիրեմ արեւմտահայերէնը: Ես գրականութիւն եմ մտեր արեւմտա – հայերէնով եւ կը սիրեմ այդ լեզուն ա– ռաջին սիրոյ պէս, առաջին սիրոյ եւ համբոյրի քաղցր յուշով եւ ընկալու – մով... կը սիրեմ Զօհրապի, Մեծարենցի լեզուն, լեզուն Վարուժանի՛, Սիամանթո– յի՛, Ինտրայի՛ լեզուն»:

Գիրքերու, թերթերու, թերթօններու եւ կտրոններու բազմաթիւ առաքումներ, գրական, հանրային և քաղաքական կեան– քի ու երեւոյթներու մասին կարծիքնե – րու անկեղծ փոխանակումներ, ստեղծա– գործական մտայղացումներու արտայայ– տութիւն, անմիջականութիւն եւ նոյնի ակնկալութիւն դիմացինէն, — ա՛յս է ա– հա Մահարիի նամակներուն խտացուած բովանդակութիւնը:

Նամակներէն ի յայտ կուգայ սփիւռքի հայ գրականութեան տարածման իրակա– նացած եւ չիրականացած Մահարիի մտա– յղացումներու ամբողջ չարք մը: «Ֆրան– սերէնի գիրքդ անպայման ուղարկէ, — գրած է ան Շ. Շահնուրի: — Նպատակս է, ըսե՞մ... քաջ ֆրանսերէնագէտ բա – րեկամ մը ունիմ, որ բանաստեղծ չէ, բայց տէր է բանաստեղծական հոգեի. ես ալ քաջ (՞) բանաստեղծ եմ, բայց ֆրան– սերէնէ բոլոիկ եմ կամ հազիւ հոգաթափ– ներ ունիմ... անոր օգնութեամբ պիտի թարգմանեմ պսակաւոր բանաստեղծու – թիւններդ եւ տպագրեմ»:

Մէկ ամիսէն, գտնուելով Պալանգայի մէջ, Մահարի կը ստանայ Շահնուրի հա– ւաքածոն եւ այդ առթիւ կը գրէ. «Գիրքդ սեղանիս վրայ է. երէք – չորս տարի ա– ռաջ, Մոսկուայի մէջ Ուիլեըմ Սարոյ – եան երիտասարդութեան սեմին դիրքս, հրաժեշտ տալու պատեն, վերցուց, «Գի– չերը կարդամ, առաւօտեան կը բերեմ» ըսելով: Առաւօտեան բերաւ գիրքը եւ չատ գովեց: «Այո, — ըսի, — այդ գո– վասանքներդ ճիշդ են, բայց դուն հայե– րէն այր – բէն – գիմ չես պիտեր...»: Երախայի պէս, ճիշդ քիմիագէտ Զաքը– եանի պէս իր աչքերը բացաւ խոշոր – խոշոր եւ ըսաւ. «Ես հայերէն չեմ գի – տեր, բայց քու գիրքդ կարդացի, տես (ցոյց կուտայ ինձի էջերը), ինչ կարճ գլուխներ են, կախման կէտեր... յուշա – տեսր... Թիւ – Թուական... չատ աղ – ուոր, պատուական գիրք է...»: Ես ալ ճիշդ Ուիլեըմ Սարոյեանի նման կարղա– ցի գիրքդ, սիրելի Շահնուր եւ հասկցայ: Աւելի լաւ՝ Երեւանի մէջ»:

Սակայն Երեւան վերադառնալէ ետք ալ թարգմանութիւնները չկատարուեցան. «Գիրքդ տուել եմ մեր ֆրանսերէնագէտ– ներին կարդալու: Ոմանց կարծիքով քո ֆրանսերէնն չափածոյ բանարուեստն ան– թարգմանելի է, իր հմայքը կը դունատ– ուի, եթէ հայերէնի թարգմանուի: Ես հակաճառեցի.— Ինչո՞ւ Պոլէր, Վեր – լէն, Ռեմպո կարելի է թարգմանել, իսկ Շահնուրը՝ ոչ: Պատասխան՝ չորսն էլ ան– թարգմանելի են, եղած թարգմանութիւն– ները ոչ մի կապ չունեն բնագրերի հետ»:

Հայաստանի մշակութային եւ հանրա – յին կեանքի նորութիւններու, բնաշխարհի եւ տարուան եղանակներու յուղիչ նկա– րագրութիւններու միջոցով Մահարի հո– գեկան կամուրջներ կը նետէր սփիւռքի գրողներուն, վառ կը պահէր անոնց մէջ կարօտի զգացումը. «Բացառիկ արեւոտ եւ մրգոտ աշուն մը կ'ապրինք. Երեւան եւ Հայաստան լեցուն են արեւի եւ միրգի հոտով: Աչխարհի չատ մասերը կայ է՛ր միրգ, է՛ւ արեւ, բայց մեր երկրի արեւն ու միրգը ուրիշ է՝ արեւն ալ, միրգն ալ ուրիշ... Գիտեմ, որ այս զգացումը դուն ալ ունիս»:

Զ. Որբունիի գրած իր նամակին մէջ Մահարի կը պատասխանէ նաեւ այն հար– ցումին, թէ որքանով Հայաստան կրնայ հայրենիք դառնալ սփիւռքի գրողներուն համար, որոնցմէ ամէն մէկը իր կուրծ – քին կը կրէ ծննդավայրի կարօտը. «Երե– ւանը լաւ գտայ, արեւով եւ միրգով լե– ցուն, արեւաբոյր եւ մրգաբոյր. ուր էլ դնաս, հայրենիքից սիրելի եւ հարազատ անկիւն չկայ... Երեւանը զարձաւ իմ վա– նը առանց կարենալ ընկերու նրա կարօտը եւ վանեցի վերջին մոհեկանները կամայ– կամաց անդենական կ'երթան Վանի կա – րօտը չալակած: Այն էլ կայ, որ մահա– ցողների որդիները եւ թոռները, որոնք այստեղ են ծնուել, «Ո՞րտեղացի ես» հարցին՝ «Վանեցի եմ» կը պատասխա – նեն... չի կարելի չյուզուել»:

ԳՐԻԳՈՐ ԱՃԷՄԵԱՆ

«Սով. Հայաստան» ամսագիրք

ԱՒԵՏԻՍ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

— o —

Վենետիկի մէջ հայկ. երաժշտութիւնն ու ընդհանրապէս հայկ. մշակոյթը օտար– ներուն ծանօթացնելու գործին նուիր – ուած է Աւետիս Նազարեան: Ծանօթ դէմք մըն է ան Վենետիկի խաղացի հանրու – թեան համար ալ եւ հեղինակութիւն մը՝ պետական շրջանակէն ներս: Տակաւին վերջերս, Վենետիկի ձայնասփիւռին հրա– ւէրով ձայնասփռումներ կատարած է հայ ժողովուրդի, հայկ. մշակոյթի եւ երա– ժշտութեան մասին, ինչպէս նաեւ Արամ Խաչատրեանի արուեստին մասին: Ա. Ժ. Ի. Մ. Ի. Ս. Ընկերակցութեան 1976–1977 տարեշրջանի ընդհանուր յայտարիր– ներու ծիրին մէջ, Աւետիս Նազարեան եր– կու դասախօսութիւններ պիտի տայ՝ հայկ. երաժշտութեան (Յունուար 29) եւ ռուսական երաժշտութեան մասին (Փետր. 26): Աւետիս Նազարեան հեղինակ է բազ– մաթիւ երաժշտական յօրինումներու եւ երգերու: Յանիպոն երաժշտական ծանօթ հրատարակչութիւնը ստանձնած է Նա – զարեանի հինգ գործերուն հրատարակու– թիւնը: Հինգ գործերէն մէկը՝ Վոճալից– ցo, նուիրուած է Տիկին Լիւսի Արզուման– եանին: Ի մօտոյ լոյս կը տեսնէ նաեւ իրմէ ուրիշ գործ մը՝ Պալլաթա մաճապրա վերնագրով, որ oրաթորիo մըն է: Վենե– տիկի Մխիթարեան վանքի տպարանը պի– տի հրատարակէ Նազարեանի մանկական 20 երգերը, որոնք ծանօթ են արդէն Հա– լէպի, Պէյրութի, Ամերիկայի եւ Երեւանի մանկապարտէզներու մանուկներուն: Այդ երգերէն քանի մը հատն ալ տեղ գրաւած են իտալական գպրոցներու յատուկ դա– սագիրքերուն մէջ, իտալերէն: Ա. Նա – զարեանի գործերը մեկնաբանուած են Հա– յաստանի մէջ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Բերկրուհի Տէստանեան, զաւակներն ու թոռները եւ ազգականները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուսան Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ մէջ կիրակի, Դեկտ. 5ին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր եւ մեծ-հօր, հօրեղբօր, քեռայրին եւ ազգականին՝

ԼԵՒՈՆ ՏԷՍՏԱՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ:

×

Այս առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները.— Այրի Տիկին Բ. Տէստանեան 150 Ֆր. եկեղեցիին, 100 երգչախումբին, 100 «Ցառաջ»ին եւ 100ական կապ եւ կարմիր մաչերուն: Այրի Տիկ. Սիրարփի Գ. Թովմասեան իր քեռայրի յիշատակին 200 Ֆր. եկեղեցիին: Տէր եւ Տիկ. Մ. Օֆլազ իրենց հօր եւ աներհօր յիշատակին 200 եկեղեցիին: Տէր եւ Տիկ. Ա. Աբթինեան իրենց քեռայրին յիշատակին 100 եկեղեցիին:

ՄԱՐՍԼԻԶ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէն-Լու Կրան-Փէնի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը առ ի երախտագիտութիւն մեզմէ առ յաւէտ բաժնուած նախկին առաջնորդ՝ հոգեւոր հայրերու, եկեղեցւոյ հինութեան նիւթապէս եւ բարոյապէս ծառայող բոլոր Թաղական անդամներու, նուիրատուներու եւ որեւէ ձեւով եկեղեցւոյ պայծառութեան նպաստողներու եւ համայն Թաղեցիներու երջանկացեալներուն համար հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարէ կիրակի Դեկտ. 5:

Ժամերգութիւն ժամը 8·30ին, պատարագ 10ին, հոգեհանգիստ 11·30ին:

Կը պատարագէ ՇԱՀԱՆ ՔՀՆՑ. ՏԷՏԷԵԱՆ

Կը հրաւիրուին ննջեցեալներու յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկին Գէորգ Շահինեանէ 100 Ֆր. իր փեսայի Ալպէր Քէլֆէնէքի մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Մանուկեան կայծակէ 50 Ֆր. իրենց հօր մահուան 4րդ տարելիցին առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԸՆԿԵՐ ՊԵՏՐՈՍ ՋՊՈՒՒՃԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Ընկ. Ն. Տ. 100 Ֆր. կը նուիրէ Մարսէյլի Մշակոյթի Տան Տարօն սրահին:

×

Ուսթըրթաուընէն, Տիկին Սիրանոյշ Մխիթարեան 25 Ֆր. «Ցառաջ»ին:

×

Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Արամ Պեզտիկեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն Տիկին Զապուքճեանին իր ամուսնոյն կորուստին առթիւ եւ փ. ծ.ի 50 Ֆր. կը նուիրեն «Ցառաջ»ին:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՀԱՆՍԻ
ՏԻԿՆԱՆՑ ՑԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ

կը կազմակերպէ իր տարեկան ասանդական ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Շաբաթ Դեկտ. 4, ժամը 21·30էն մինչեւ առաւօտ Նապոլեոն պանդոկի սրահներուն մէջ, կրաճժ լէ Վալուես
մասնակցութեամբ՝

ՔՈՃԱՔԵԱՆ խանդավառ նուագախումբին, իր հայկական եւ եւրոպական երգերու ճոխ երգացանկով:

Հայկական համեղ ուտելիքներ եւ համադամներ, պատրաստուած Տիկնանց Ցանճնախումբի անդամուհիներուն կողմէ
Թոմպոլա — Քոթիյոն Հաճելի անակնկալներ — Հայկական ջերմ մթնոլորտ

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE

Samedi, 4 Décembre à 21 heures

RECITAL DE CHANT

Dicran JAMGOCHIAN

(Baryton)

(1er Prix du Conservatoire de Venise)

Mélodies classiques et arménienne

— STRADELLA, VIVALDI, HANDEL, TCHAIKOVSKY, BORODINE, ROSSINI, POULENC, KOMITAS, SPENDIARIAN, GAZAROSSIAN, BERBERIAN, MURADIAN, SATIAN, KHATCHATURIAN.

Au piano : *Georges Bozouklian*

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Այս Շաբաթ, Դեկտ. 4 ոն է Սրբոց Առաքելոց եւ առաջին Լուսաւորչացն մերոց Թադէոսի եւ Բարթողիմէոսի:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս առաքեալներու ոտնին առթիւ, Դեկտ. 5, կիրակի օր, պատարագը կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ Ալֆորվիլի հոգեւոր հովիւ՝

ՋԱՐԵՀ ՎՐԴ. ԹՕՓԱԼԵԱՆ

Սիրով կը հրաւիրուի Իսիի եւ շրջանի Հայութիւնը ներկայ գտնուելու եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաք. եկեղեցւոյ անսասանութեան համար:

Ս. ՑԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Այս կիրակի, Դեկտ. 5 Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի, մեր առաջին լուսաւորիչներու՝ Թադէոս եւ Բարթողիմէոս առաքեալներու ոտնին առթիւ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ

ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Պատարագը կ'երգէ Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Մ. Օֆլազի

Նոյն օրը, Լիոնի քաղաքապետ՝

ԼՈՒԻ ՓՐԱՏԷԼԻ

մահուան ութօրէքին առթիւ եկեղեցւոյ մէջ, յատուկ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի:

Հ. Յ. Դ.

Վիէն.— Հ. Ց. Դ. Անի կոմիտէի ժողովը, Շաբաթ Դեկտ. 4 ժամը 20·30ին, Գասպար Իփէկեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը, Հինգշաբթի Դեկտ. 2, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

×

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Ց. Դ. Արծիւ խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, Դեկտ. 2, ժամը 20·30ին, նոր հաւաքատեղին:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Ց. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները Ուրբաթ, Դեկտեմբեր 3, երեկոյեան ժամը 8·30ին դպրոցին սրահը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ – ՍԷՆԹ ԷԹիԷՆ Հ. Ց. Դ. Անատոլ-Վարուժան կոմիտէներու ժողովը Հինգշաբթի Դեկտ. 2 ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին (Սէն Շամոն): Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԻՍԻԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿՈՂՄԷ

ՈՒՐԲԱԹ 3 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄԸ 20.30ԻՆ

Կը խօսի ՓՐՈՖ. Ֆ. ՖԼԻՑՏԻ

Կը մասնակցին.— Անի երգչախումբը, Նայիրի պարախումբը, Իսիի Նոր Սերունդի Թատերախումբը որ կը ներկայացնէ.—

Նշան Պէշիկթաշլեանի ՀԻՒԱՆԴԱՏԵՍԸ

THÉATRE MUNICIPAL D'ISSY-LES-MOULINEAUX
25, AV. VICTOR-CRESSON Mo MAIRIE D'ISSY

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի Դեկտ. 5 ժամը 17էն կէս գիշեր,
Dans les Salons de l'Hôtel George V, 31 Ave. George V, Paris 8e
Նախագահութեամբ ՏԻԿԻՆ ԵՍԹԵՐ ԻՋԳԱԼԱՅԵԱՆԻ
Նուագախումբ Ճարպիկեան
Djan Tatlan, vedette de Radio
et du Cabaret Tsarévitch
Մուտք 30 ֆրանք — ուսանողներու 10 ֆրանք

ՀԵԼԼԱԳԱՆ՝ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ENTRE OPERA ET TRINITE

LA MAISON DE LA GRECE
AUX 4 MARCHES

AU 1ér ETAGE
restaurant gastronomique grec
DEJEUNERS. DINERS
RECEPTIONS

AU REZ DE CHAUSSEE
Tous les soirs
DINERS DANSANTS
avec spectacle

STA 4 SKALOLATIA
PARIS à l'heure d'Athènes ....
STA 4 SKALOLATIA

accueil * qualité * prix

50. RUE CHAUSSEE D'ANTIN (9e) 280 69 40. f.dim.

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des

VOYAGES en ARMENIE

NOEL EN ARMENIE
DU 24 DECEMBRE AU 6 JANVIER
2750 F.

Comprenant

Transport aérien — Pension complète — Hôtel 1ere classe — Visites et excursions — Service accompagnateur, guide.

Dernier délai d'inscription le 9 décembre

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière
13001 - MARSEILLE
tél. (91) 50. 89. 12

Madeleine BENNEYAN
HAVAS - VOYAGES
12, bd. Général De-Gaulle
26000 - VALENCE
tél. (75) 43. 06. 06

Licence n° 97

Prix calculés à la date du 31 Oct. 1975, susceptibles de modifications en cas d'augmentation du cours des changes ou du transport

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
3
VENDREDI
3 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՀԱՅԱԳԻՐ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·737

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.737

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ՊԷՅՐՈՒԹ ԿԱՄԱՑ-ԿԱՄԱՑ ԿԸ ՎԵՐԱԾՆԻ

— o —

Մահմետական Այտ Էլ Ատահի տօնը (Աբրահամի զոհաբերում) ոգեկոչուեցաւ Լիբանանի մէջ, խաղաղ պայմաններու տակ: Հարսն իսկ հանդարտ է եւ Իսրայէլացիք զէմած են քրիստոնեայ Լիբա – նանցիներուն որ չկանան պահպանել զոյա – վքակը, եւ թոյլ չտան, որ սուրբական ցորեը այդ չրջանը գայ:

Թղթակիցները կը հաստատեն որ ահա – ւոր պատեր մը կը պարզէ նաւահան – գիստը, որ աւելի զոյ – աւազակներու ըմ եղած է քան հրազունդերու: Հոն զողութիւնը սիսթեմի վերածուած էր, պահապան մը կը պատմէ· «Պէտք էր զը – րամ տալ կառուղներուն, որպէսզի ապ – րանքները խնայեն»: Ամէն ինչ կը զող – ցուէր՝ զորգ, անուշահոտութիւն, ալքոլ, ծխախոտ, ապա այդ ապրանքները պահող չեմարանները կրակի կը տրուէին: Եթէ նպատակ առնուի, որ այդ չէնքերը քառակուսի մեթրի վրայ միչին հաշուով մէկ թոն պարանք ունէին, ահաւոր հա – մեմատութիւններու կարելի է հասնիլ: Հաշուեկշիռն իսկ հսկայ բան է 400 մի – լիոնէն երկուքուկէս միլիառի լիբանան – եան միջեւ բան մը (Ֆրանսական Ֆրանքի հաշուով 750 միլիոնէն չորսկուկէս մի – լիառի միջեւ): Այս ապրանքները կը պատկանէին մեծ մասով արաբ առեւ – տրականներու, որոնք Պէյրութէն անցը – նել կուտային:

Սարգիս կը փորձէ միշտ կառավարու – թիւն մը կազմել եւ համոզել կոմմերը որ ծանր զէնքերը յանձնեն:

Քաւի մը տողով

ՄՈՍԿՈՒԱՑի մէջ մեռած է մառեչալ Իվան Եակուբովսկի, վարշաւայի Ուխ – տին զինեալ ուժերուն ընդհ. հրամանա – տարը, որ նաեւ փոխ – նախարարն էր Պօրհ. Միութեան Պաշտպանութեան: Եա – կուբովսկի նաեւ գործադրիչն էր «Փրա – կայի գարնան» գործողութեան: Այլ խօս – քով՝ իրեն կ'իյնար, 1968ին կազմակեր – պել Չեխոսլովաքիոյ գրաւումը եւ «կար – գի դնելը»: 65 տարեկան էր:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ քաղաքապետ – երեսփոխա – նը՝ Կասթոն Տէֆէռ յայտարարեց թէ Հան – րապետութեան նախագահին տեսակցու – թիւնը Լիլի մէջ, Ընկերվարական կու – սակցութեան թիւ երկուքին հետ (փիէր Մօրուա) «անհերքելի դէպք մըն է»:

Լիբիոյ ղեկավարը, Գնդ. Քատաֆի Ֆիթիի դրամպղուխին 9 առ հարիւրը գնած է:

ՓԱՐԻԶի Վերաքննիչ Ատեանը որոշեց որ Փարիզիէն – Լիպերէի բանուորները պարպեն Թերթին ապարանը զոր կը գրա – ւեն 1975էն է վեր, բողոքելով Ամօրիի կարգադրութեանց դէմ (Ռիւ տ'Անկէն): Այս առթիւ «Փարիզեան Գիրքի Միջար – հեստակցական Կոմիտէն» եւ Մամուլի Հաստատութեանց պատուիրակները 24 ժամուան գործադուլ որոշած են եւ վա – րիզեան օրաթերթերու մեծ մասը պիտի չկարենայ, հաւանաբար, լոյս տեսնել: Որոշումը Հինգշաբթի, վերջնական ընոյթ չունէր: Դատարանի վճիռէն ետք, ամէն օր, որ ապարանը չպարպեն, պէտք է 5000 Ֆր. տուգանք վճարեն: Վախ կայ որ եթէ ոստիկանութիւնը բռնի պարպէ ապարանը, այսինքն գործադրէ դատա – վճիռը, մամուլի բանուորները նոր գոր – ծադուլ մը որոշեն, անսահման:

ԱԶՆԱԽՈՒՐ Հինգշաբթի օր, ժպտա – դէմ ներկայացաւ Վերսայլի իրաւարար դատաւորին, որ պինքը ամբաստանութեան տակ առաւ, տուրքերու գեղծումի հա – մար: Ազնաւուրը չրջապատած էին բա – մաթիւ համակիրներ, որոնք կը պոռային «Դիտենք որ պարկեշտ ես, երգ մը երգէ, Շա՛ռլ»: Կրկին պիտի ներկայանայ Ցուն – ուարին:

ԻՖՈՓը, որ Ֆրանսայի հանրային կար – ծիքի քննութեան դլխաւոր հիմնարկու – թիւնն է միայն քաղաքական հարցերով չէ զբաղիր: Այս անգամ քննութիւն մը կատարած է «առողջապահական դաս – տիարակութեան եւ բժշկական լրատուու – թեան կեդրոն»ի դիմումին վրայ, եւ ա – հաւո՛ր յայտնութիւն մը երեւան ելած է... 12ուկէս միլիոն Ֆրանսացի պնդու – թիւն ունին եւ մեծամասնութիւնը՝ կին:

ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ ՍԱՐՈՑԵԱՆԻ ՀԵՏ

Մոսկուայի Լիտերնատուրնայա Գագե – տան հրատարակած է այն հարցազրոյցը, զոր իր մասնաւոր թղթակիցը ունեցած է Սարոյեանի հետ, Երեւան: Սարոյեան իր մասին հետեւեալը ըսած է· «Իմ մասին կ'ըսեն թէ արձակագիր բանաստեղծ եմ: Ես ասոր չեմ առարկեր, բայց պէտք է նչել որ բանաստեղծ կրնայ ըլլալ նաեւ ան, որ բնաւ ոտանաւոր չի գրեր: Ահա օրինակ, գիտնական Գրիգոր Գուրզադ – եան: Իմ ուսումնասիրութեան առարկան մարդկային հոգին է, իսկ ան կը հետա – զոտէ տիեզերքը, աստղերը: Ան կրնար հարիւր տարի լինդի բացատրել իր աշխա – տանքին խմաստը, բայց նոյնն է, ես ոչ մէկ բան կը հասկնայի, սակայն երբ ան սկսաւ խօսիլ կերպարներու լեզուով՝ ես հասկցայ պինք: Ես բնաւ չեմ մոռնար այդ պրոյցը: Ան կ'ըսէր որ մենք աստղերու մասին տարբեր պատկերացումներ ունինք ոչ թէ այն պատճառով, որ անոնք տար – բեր են, այլ որովհետեւ մենք զանոնք կը դիտենք իրենց տարբեր ժամանակնե – րուն մէջ: Եւ ըստ երեւոյթին, նկատելով որ ես չըմբռնեցի իր ըսածը, ան չարու – նակեց՝ պատկերացուցէք, որ մենք ծառը կը դիտենք ձմրան, ան չորցած է, կար – ծես մեռած է, բայց գարնան ան կը փոխ – ուի: Այդ նոյն ծառը միանդամայն ուրիչ է ամրան վերջաւորութեան կամ աշնան սկիզբը: Ձիւղերէն կը կախուին պտուղ – ները, ինչպէս խաղալիկները ծնծղատուն, ի հարկէ, եթէ մարդ այդքան տարբեր երեք խնձորենիներ տեսնէ միաժամանակ, դժուար թէ մտածէ, որ անոնք նոյն ծա – ռերն են: Աստղերն ալ կը նմանին խընձորենիին»: Այն հարցումին թէ ամէնէն շատ ինչ կ'ուտէ, Սարոյեան պատասխա – նած է· «Վախկոտութիւնը, դաւաճանու – թիւնը, պատերազմի ու բռնութեան քա – րոզը: Ցաւալի է որ երբեմն տաղանդա – ւոր մարդիկ ալ, իրենց յաջողութիւննե – րով եւ փառքով գինովցած, թոյլ կուտան որ չհագործեն իրենց անունը, առանց նկատի առնելու որ այդ չարաչահումը երբեմն ազէտի կը տանի: Պատերազմները կը սկսին ոչ թէ պատահական կրակոցէ մը, այլ կամաց – կամաց, երբ կը սկսին վախկոտութիւնը, դաւաճանութիւնը, դաղափարներու եւ սկզբունքներու չարա – չահումը: Հետեւաբար ճշմարիտ ար – ուեստագէտի պարտականութիւնն է քա – րոզել խաղաղութիւնը, բարին ու անկեղ – ծը»: Թղթակիցի այն հարցումին թէ ի՛նչ կը մտածէ Արեւմուտքի մէջ հսկա – յական տարածում գտած այսպէս կոչ – ուած «Զուարճացնող դրականութեան» մասին, Ուիլեըմ Սարոյեան պատասխա – նած է· «Զուարճացնող դրականութիւն» բացատրութեան մէջ անբնական բան մը կայ: Դրականութիւնը ամերիկեան Ֆութ – պոլ չէ: Երբ բանաստեղծուհի Սիլվա Կա – պուտիկեան լինդի հարցուց թէ որո՛նք են իմ պատմուածքներու եւ «Իմ սիրտը լեռ – ներում է» թատերախաղի նախատիպերը, ես թուեցի բոլոր հերոսները, որոնց կարդին նաեւ հերոսուհիները եւ ասել – ցուցի, որ իմ բոլոր հերոսներու նախա – տիպը ե՛ս եղած եմ: Այլեւս հոս ի՞նչ խօսք կրնայ ըլլալ զուարճացնելու մասին, երբ դրողը նախ ինք ապրած է իր հերոսնե – րուն կեանքը եւ ապա՝ զայն բազմապատ – կուած ձեւով ներկայացուցած իր ընթեր – ցողներուն:

×

ՅՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՒԱՔԱԿԱՆԸ ԱՄԵՐԻԿԱ ԳԱՅԱԾ Է

Յորհ. Միութեան ոտնագնդակի հա – ւաքականը, որու գլխաւոր մարզիչն է Նիկիտա Սիմոնեան, Հարաւային Ամերի – կա գացած է Արժանթինի եւ Պրազիլիոյ մէջ չորս հանդիպում ունենալու: Յորհ. Միութեան հաւաքականին մաս կազմած են եօթը ակումբներու 17 խաղացողները, որոնց կարդին «Արարատ»էն Նազար Պետ – րոսեան: Ցառաջիկայ զարնան նոյն հա – ւաքականը մրցումներ պիտի ունենայ Հունգարիոյ եւ Ցուսլաւիոյ հաւաքա – կաններու հետ, աշխարհի ախոյեանութեան ծիրին մէջ: Արտասահման մեկնելէ առաջ Յորհ. Միութեան հաւաքական խումբը երկու խաղ ունեցած է Մոսկուայի մէջ, տեղւոյն «Տորպեդօ»ի եւ «Սպարտակ»ի հետ:

×

ԱՐՏԱՇԱՏԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ–

Հայաստանի հին մայրաքաղաքներէն Արտաշատի պեղումներու ընթացքին հնա – դէտները պատմութեան համար անծանօթ էջեր բացած են: Այսպէս՝ պարզուած է որ քաղաքը դրաւած է 400–500 հեկտար տարածութիւն մը եւ շատ աւելի մեծ ե – ղած է քան կ'ենթադրուի: Քաղաքին միջ – նաբերդը եւ կեդրոնական մասը գտնուած են պարիսպներով չրջապատուած ինը բլուրներու վրայ: Ինչպէս ցոյց տուած են պեղումները, Արտաշատը հիմնուած է միասնական յատակագիծով: Ապահովու – թեան համար բնակելի տուները կառուց – ուած են քաղաքին խորերը: Գանուած իրերը կը վկայեն որ քաղաքին մէջ իրնազարդ չէնքեր ալ եղած են: Արտա – շատի մէջ գիտնականները յայտաբերած

N.R.F.
118 Lettres Inédites

Կալիմարի հրատարակած ծանօթ ամ – սաթերթը՝ նուիրուած Ռըվիւ Ֆրանսէզ հոկ – տեմբերի իր թիւը նուիրած է 118 անտիպ նամակներու հրատարակութեան: Ասոնց հեղինակներուն մէջ կան ծանօթ, նուազ ծանօթ, մեռած թէ ողջ անուններ: Շար – քին մէջ տեղ գտած է նաեւ Ամմէն Լիւ – պէնի (Շահան Շահնուր) գրած մէկ նա – մակը ժաք Պրէվէրի, 1967 Նոյ· 9ին: Գրութենէն կը պարզուի որ Պրէվէրը էն· լիւ· էֆ·ի համար յօդուած մը ուզած է Շահնուրէն Պրըթոնի եւ գերիրապաշտու – թեան մասին ու Շահնուր, որովհետեւ իր ուժերէն վեր կը նկատէ գրել այդքան տարածուն նիւթի մը մասին, նամակով մը կը զոհանայ: Նամակ մը, սակայն, որ կուզայ փաստելու թէ Շահնուրի ուժերէն վեր չէր արտայայտուիլ այդ նիւթին մա – սին:

են զէնքի հետաքրքրական հաւաքածոյ մը՝ նիզակներ, տէգեր, քար նետող մեքենա – ներ, գաւազաններ, որոնց գլուխները փաթթուած են քարիւղոտ կտորով: Քա – ղաքին բնակիչները կը վառէին այդ կտոր – ները եւ պարիսպներու վրայէն կը նետէին թչնամիներուն վրայ: Շատ հարուստ ու բազմազան են խեցիէ առարկաները, որոնց մէջ յատուկ հետաքրքրութիւն կը ներ – կայացնեն նախչազարդ անօթները: Զար – դացած մշակոյթի մը մասին վկայութիւն – ներ են նաեւ մետաղեայ դրամներ, զոր կարած են Արտաշատի, Տիգրանակերտի, Անտիոքի եւ արեւելքի այլ կեդրոններու մէջ: Պեղումներու ընթացքին գտնուած է նաեւ «Արտաշատեան Ախրոտիղէ»ի ար – ձանը, որ չատ նուրբ քանդակուած է: Դժբախտաբար գլուխն ու ալ ձեռքը չեն մնացած: Արձանը, այսպէս կոչուած, ուշ հելլենիստական արուեստի լաւագոյն նը – մոյշներէն է եւ հաւանաբար կը պատկանի Ք· դարու վերջերուն եւ Ա· դարու սկիզբ – ներուն (Ն· Ք·): Ցայժմ աշխարհին ծա – նօթ էին այդպիսի չորս արձաններ, ո – րոք կը գտնուին Անգլիոյ եւ Ցունաստա – նի մէջ: Մասնագէտներու կարծիքով, Ար – տաշատի արձանը իր գեղեցկութեամբ ետ չի մնար միւսներէն: Այդ առթիւ, պե – ղումներու ղեկավարը՝ Ակադ· Բարկէն Առաքելեան, հետեւեալը ըսած է· «Ար – տաշատը գրեթէ 500 տարի եղած է միաս – նական եւ բաւական զօրաւոր հայկական Պետութեան մայրաքաղաքը: Ան մեծ դեր ունեցած է երկրի քաղաքական միու – թեան, տնտեսութեան եւ մշակոյթի բար – գաւաճման գործին մէջ: Երկար տաեն Արտաշատի տեղը յայտնի չէր: Բայց Ի· դարու 20ական թուականներուն, հնա – դէտները արդէն վստահ էին որ քաղաքին միջնաբերդը գտնուած է Արտաշեան դաշտին մէջ՝ Յոր Վիրապի բլուրներուն վրայ: Անոնց ենթադրութիւնները հաս – տատուեցան 1967ին, երբ փոքր Վեդի գիւ – ղին մէջ ջրմուղ կառուցելու ատեն յայտ – նաբերուեցան լատինատառ արձանագրու – թիւններ: Պեղումներու վրայ իսկ հիմ – նուելով կարելի է նչել որ Արտաշատը եղած է Աբեւելքի մշակութային ու տըն – տեսական մեծ կեդրոն մը, ուր արուեստ – ներն ու արհեստները չատ բարձր մակար – դակի վրայ գտնուած են: Քաղաքը առեւ – տրական–տնտեսական եւ մշակութային լայն կապեր ունեցած է չատ մը երկիր – ներու հետ: Այդ մասին կը վկայեն Իրա – նէն, Ցունաստանէն, Հռոմէն հոս բեր – ուած զանազան առարկաները, հնադար – եան երկիրներու մէջ կարուած արծաթէ եւ պղինձէ դրամները:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄ

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ՀՀ Նախարարների խորհրդի 1976 թ. հոկտեմբերի 6-ի թիվ 530 որոշում

Հանրապետական համալսարանի հարցերի մասին ՀՀ Նախարարների խորհրդի 1960 թ. հունվարի 18-ի թիվ 32 որոշման (*) մեջ կատարվել են հետևյալ փոփոխությունները և լրացումները.

1. Կետ 1-ի «ա» ենթակետում «Ֆիզիկա-մաթեմատիկական» բառերից հետո ավելացնել «, կենսաբանական» բառերը, իսկ «բ» ենթակետում «Պատմության» բառից հետո ավելացնել «, կենսաբանության» բառերը։

2. Կետ 2-ի «ա» ենթակետում «Ֆիզիկա-մաթեմատիկական» բառերից հետո ավելացնել «, կենսաբանական» բառերը։

3. Կետ 3-ի «ա» ենթակետում «Ֆիզիկա-մաթեմատիկական» բառերից հետո ավելացնել «, կենսաբանական» բառերը։

4. Կետ 4-ի «ա» ենթակետում «Ֆիզիկա-մաթեմատիկական» բառերից հետո ավելացնել «, կենսաբանական» բառերը։

Այս խմաստով ալ հետաքրքրական նիւթ կը հայթայթէ Միսաք Մեծարենցի (1886–1908) բանաստեղծութիւններու անդրանիկ հատորածոն՝ «Միածան»ը։

1907 Ապրիլ 7ին Կ. Պոլսոյ «Մասիս» շաբաթաթերթը հրատարակեց խմբագիր Ենովք Արմէնի Մասիսի մատենադարան ծանուցումը, ուր կը կարդանք. «Մասիսի հրատարակութեան հետ, զրական ուղղութեամբ հատորներով ալ Գիրքի աշխատութիւն մը մէջառեղ հանելու նպատակով, հաստատած ենք Մասիսի մատենադարան անունով Շարք մը հրատարակութիւններու, ուր պիտի խմբուին զոյժերը մեր ծանօթ գրագէտներուն եւ բանաստեղծներուն, զրական, ուսումնասիր–բական եւ բանաստեղծական նիւթերու վրայ։ Այս շարքին առաջինը Միածան Միսաք Մեծարենցի հրապարակ կ'ելլէ մօտ օրէն, արդէն տպագրութիւնը աւարտած ըլլալով»։ Սակայն « Միածան» ը չտպագրուեցաւ յիշեալ մատենադարանով եւ նոյն պարբերաթերթը Մայիս 19ին «Մեր կեանքէն» բաժնին մէջ յայտնեց. «Հրատարակուեցաւ Միածան քերթուածներու դրքոյկ մը, Միսաք Մեծարենցի։ Ծանուցած էինք թէեւ թէ՝ Մասիսի մատենադարանին առաջին հատորը պիտի կազմէ ան, սակայն տիրոջը հետ դեղարուեստական խնդրի մը մասին անհամաձայնութեան պատճառով, նախընտրեցինք մատենադարանին չկցել հրատարակութիւնը»։

Երկու ծանուցումներու միջեւ եղող ժամանակաշրջանին միջադէպ մը պատահեցաւ, որ ըստ էութեան սկիզբ դրաւ «Միածան»ի ու յատկապէս անոր յաղորդած «Նոր տաղեր»ու չուրջ յառաջացած ծանօթ վէճերուն։ Առանց մանրամասնութիւններ մէջ մտնելու, նշենք միայն երկու փաստեր։ Տարիներ առաջ Ե. Արմէն «Ցուզը արեւմտահայ մամուլի կեանքէն» անուով աշխատութեան մէջ այսպէս բացատրած է «Միածան»ը Մասիսի մատենադարանով չհրատարակելու իրողութիւնը. «Մասիս համաձայնելով որ Մասիսի մատենադարան հովանիով ներկայանայ հատորածոն ընթերցող հասարակութեան, կը գրէ հրատարակչի յառաջաբան մը որ կը շարուի եւ հեղինակին կը յուզուի։ Բանաստեղծին նախապահանջութիւնով կազմուած քառանդամ գրական «մխիթարեան» (բացի Մեծարենցէն՝ Վահրամ Թաթուլ, Գեղամ Բարսեղեան, Արամ Անտոնեան) վանական նիստի մը մէջ յառաջաբանը պէտք եղած չափով փոփոխական չի գտներ եւ կը մերժէ անոր թեւարկութիւնով գրքոյկին լոյս ընծայումը»։ Ե. Արմէնի ծառայութենէն հրաժարելու իրական շարժառիթը հրապարակած նշած է ինքը՝ Մեծարենց, «Քննադատութիւնը» յօդուածին մէջ։ Ակնարկելով «Մասիս»ի երկրորդ ծանուցումին, բանաստեղծը գրած է. «Երբ ենովք Արմէնի փափաքով... յօժարեցայ Մասիսի մատենադարանին մէջ հրատարակել Միածանը այս վերջինին կցուելու համար ազդ մը խմբագրեց «Մասիս»ի խմբագիրը. այս ազդէն մաս մը կ'արտագրեմ, իբրեւ նմոյշ հեղինակին լեզուական գեղարուեստին. «... Հիմնած ենք Մասիսի մատենադարանը, որուն լոյս կ'ընծայենք Առաջին հատորը, Միածան, իբր սկզբնաւորութիւն Մատենադարանի շարքին»։ Ես հիրցայ հանդուրժել այս ճոզած հայերէնով ազդին՝ զոր ե. Արմէն կ'ուզէր անպատճառ զետեղել գրքին ճակատը։ Եւ այս ազդն է, որ ենովք Արմէնի գրչին տակ գեղարուեստական խնդիր դարձած է»։

Փաստը կը մնայ փաստ, որ ենովք Արմէնի հետ ունեցած բախտը այսպէս թէ այնպէս ուշացուց «Միածան»ի լոյս ընծայումը։ Բայց մինչ այդ ալ հաւաքածոյի տպագրութիւնը ձգձգուած էր եւ անոր համար ալ կար աւելի զօրաւոր պատճառ մը՝ թրքական դրաքննութիւնը։ Այդ մասին Թ. Ազատեան կը գրէ. «Տարի մը առաջ գրեթէ պատրաստ էր Միածանի ձեռագիրը. ան հրապարակ պիտի ելլէր 1906ին, եթէ հրատարակչական դժուարութիւններ չծագէին։ Գրաքննութիւնը չարաճճիներ «Միածան»ի անունը Ոսկի աբիշիհն տակ դնելու։ Տպագրութիւնը երբ կը յանձնուի Ռ. Սագայեանի — բանաստեղծութենէ չատ հեռու մէկը — ան չուզեր իր ծախքով տպել գիրքը, հրատարակիչը՝ համաձայնելով հեղինակին հետ, մաս առ մաս եւ ժամանակին հետ ամբողջութեամբ կը վճարէ գրամը։ Գրքին հրատարակութեան պատասխանատուութիւնը ձեռք բերելու եւ ձեռագիրը մէկ ըլիւքէն չուսով առնելու համար մեծ օգտակարութիւն կ'ունենայ Սագայեան»։

Շահեկան կարգ մը մանրամասնութիւններ կը գտնենք Վ. Թաթուլի հաւաքածոյին նախերէն մէկուն կցուած Ա. Զօպանեանի յառաջաբանին մէջ։ Անշուշտ, օգտուելով Վ. Թաթուլի վկայութիւններէն (ան եղած է գրողին դասընկերը՝ Կ. Պոլսոյ կեդրոնական վարժարանին մէջ), Զօպանեան կը յայտնէ, որ Մեծարենց ուզած է «Միածան»ը հրատարակել ընկերոջ «Լուսնին տակ երգեր» շարքի հետ «մխիթարեան գրքոյկին մէջ»։ «Այդ երկու չարքերուն ձեռագիրները, — կը գրէ Զօպանեան, — յանձնած էին գրաքննիչ Գրիգոր Ոսկեանին. չնորհիւ կատարուած ազդու մի–ջամտութեան մը, հիւանդ Մեծարենցին ձեռագիրը չնորհ կը գտնէր գրաքննութեան մօտ եւ կ'արտօնուէր հրատարակութեան»։

Կարեւոր փաստաթուղթ մըն ալ անտարկելիօրէն կը վկայէ, որ «Միածան»ը իսկապէս 1906ին պատրաստ եղած է հրատարակութեան։ Խօսքը կը վերաբերի Մեծարենցի «Ինքնադատութեան փորձ մը» յօդուածին, որ հեղինակի խոստովանութեամբ գրուած է 1906ի Հոկտեմբերին։ Հաւաքածոյի տպագրութեան գործը լուծուած սեպելով, Մեծարենց մտադրած է այդ յօդուածն ալ յանձնել տպագրութեան այն յոյսով, որ «թերեւս նոր կողմնակցոյսեր կարենայ սփռել մութ մնացած անկիւններու մէջ»

Ա. ՇԱՐՈՒԽԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

— o —

Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մանուկեան հիմնադրամը հետեւելով իր տարիներու աւանդութեան՝ վերջերս լոյս ընծայեց երեք տարբեր հրատարակութիւններ, որոնց մասին հակիրճ ակնարկ մը կու–տանք ստորեւ.

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՆ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՀԱՏՈՐ

Արդէն հրապարակի վրայ է ամերիկահայ բանաստեղծներու գործերու մէկ հատընտիրը որ կը ներկայացնէ 21 ամերիկածին բանաստեղծներու քերթուած–ները, իրենց անդլերէն բնագրով եւ հայերէն թարգմանութեամբ։ Այս հատորը իր տեսակին մէջ առաջինն է որ լոյս կը տեսնէ։ Հատորը կը հետապնդէ երկու նպատակ — համախմբել ամերիկածին ու տպաւորեալ հայ բանաստեղծներու գործերը մէկ հատորի մէջ եւ ապա այդ գործերը մատչելի դարձնել այն երկիրներու Հայութեան, ուր անգլերէնը ընթացիկ լեզու մը չէ։ Հատորին խմբագրումը եւ թարգմանութիւնները կատարած է Փարիզի բանաստեղծ եւ թարգմանիչ Կարիկ Պատմաճեան. խմբագրումի գործերուն իրենց մասնակցութիւնը բերած են Հերբերտ Պոնտ, Զարեհ Մելքոնեան եւ Երուանդ Ազատեան։ Հատորը ունի հայերէն եւ անգլերէն ներածական մը ինչպէս նաեւ ընդգրկուած հեղինակներու մասին մանրամասն ծանօթագրութեան մասնաւոր բաժին մը. գիրքին մէջ երեւցող հեղինակներն են՝ Հերբերտ – Լեւոն Սրապեան՝ հաւանաբար ամերիկահայ անգլիագիր առաջին բանաստեղծն է որ ընթացիկ տարուան Ապրիլին կնքեց իր մահկանացուն։ Միւս բանաստեղծներն են Արչի Մինասեան, Տայանա Տէր–Ծովհաննէսեան, Տէյվիտ Խրտեան, Հերբերտ Պոնտ, Մայքըլ Քայսի, Հայկ Ասլանեան, Վահան Գուրմանեան, Մարի Մաթոսեան, Հենրի Փիլիպոսեան, Վիլիամ Քիւրքճեան, Մարի Ասպետեան, Արա Պալիոզեան, Ցա–կոր Միսաք Մերճեան, Րաֆֆի Սեթեան, Ձէյմս Մակորեան, Բիլլըր Մանուէլեան, Ձէյմս Պալոյեան, Լոռին Շիրինեան, Ռոպըրթ Պետրոսեան եւ Շանթ Պատմաճեան։ Գիրքը կը տարածուի 141 էջերու վրայ։ Կողքի ձեւաւորումը կատարած է հայրենի երիտասարդ նկարիչ Վիգէն Թադէոսեան։ Տպագրութիւնը կատարուած է յատուկ խնամքով եւ գեղարուեստական ճաշակով։

ԻՄ ԳԻՐՔՍ (Հատոր Բ,)
Հեղինակ Զարեհ Մելքոնեան

Մշակութային Հիմնադրամի յաջորդ հրատարակութիւնն է բանաստեղծ եւ դաստիարակ Զարեհ Մելքոնեանի հայերէն դասագիրքը։ Այս դասագիրքին առաջին հատորը արդէն հրատարակուած էր Մշակութային Հիմնադրամին կողմէ ան–ցեալ տարի։ Այս տարի լոյս կը տեսնէ Բ. հատորը տրամադրուելու համար մեր ամէնօրեայ դպրոցներուն։ Գիրքը կը տարածուի մօտ 250 էջերու վրայ։ Զարեհ Մելքոնեան երկար տարիներու հեղինակ եւ դաստիարակ մըն է որ իր փորձառութեան վրայ աւելցուցած է ամերիկահայ դպրոցներու իր ծառայութիւնը։ Պարզ է թէ ամերիկահայ դպրոցները իրենց իւրայատուկ պայմաններուն բերումով հարկադրուած են պատրաստելու իրենց մասնաւոր դասագրքերը։ Դժուար է տարբեր երկիրներու մէջ պատրաստուած դասագրքերը ամբողջութեամբ օգտագործել ամերիկահայ պայմաններուն մէջ։ Զարեհ Մելքոնեան խորապէս գիտակից այդ անհրաժեշտութեան եւ կարիքին մեր քերականութիւնը, լեզուն եւ գրականութիւնը կը ներկայացնէ ամերիկածին պատանիին յատուկ դիւրահասկնալի մօտեցումներով եւ կրթական արդիական մեթոտով մը։

ՈՏԱՆԱՒՈՐՆԵՐ, ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐ, ԿԱՏԱԿՆԵՐ

140 էջերու վրայ տարածուող այս զուտիպ այլ փոքրիկ գրքոյկը շատ նպատակից չթուի ըլլալ ոմանց համար, սակայն բոլոր անոնք որոնք լծուած են Ամերիկայի մէջ հայ լեզուի ուսուցման, ամբողջօրեայ հայ վարժարաններէ թէ շաբաթօրեայ հայ վարժարաններէ ներս, լիովին պիտի գնահատեն այս հատորին հրատարակութիւնը։ Հատորին մէջ տեղաբաշխուած են հայերէն լեզուին նուիրուած, հայրենիքին նուիրուած եւ հայ ազգին նուիրուած մանկա – պատանեկան բանաստեղծութիւններ որոնք յատուկ խնամքով վերամշակուած են Զարեհ Մելքոնեանի կողմէ։ Հատորին մէջ տեղ գտած են նաեւ բազմաթիւ հանելուկներ, կատակներ՝ առատ նիւթ տրամադրելով հայերէնի ուսուցիչին։ Այս հատորը կարեւոր օժանդակ մըն է հայ դպրոցներէն ներս հայերէնի դասաւանդման համար։ Սոյն հատորին խմբագրումին եւ նիւթերու հաւաքման իրենց օժանդակութիւնը բերած են Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ալեք Մանուկեան վարժարանի վաստակաւոր ուսուցչուհի Տիկին Գ. Գըլըճեան եւ փոխ–ձառու ուսուցչուհի Տիկին Ա. Ներսէս–եան։

Վերոյիշեալ բոլոր հրատարակութիւն–ները կարելի է ապահովել դիմելով Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ալեք Մանուկեան Մշակութային Հիմնադրամին։

22001 Northwestern Hwy.
Southfild, Mich. 48075

«ՑԱՌԱԶ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (230)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՈՒՐ ՄԵՆ ԿԻՐՔԵՐԸ ԻՐԱՐՈՒ ԿԸ ԲԱԽԻՆ

Բայց ահա յանկարծ սպասուհին գլուխին եռեւէն նշմարուեցաւ գարշելի գլուխ մը, որ գլուխի նայուածքով մը ժպտելով մանկամարդ աղջկան երեսը կը նայէր։

Պիանքա վախէն խելագարած, աղաղակ մը արձակելով ետ քաշուեցաւ։

Խմփերիա եռին դառնալով ներս մտնողը տեսաւ եւ աղջկանը չափ ինքն ալ վախցած՝ բացագանչեց.

— Պեմպօն է եղեր։

Պեմպօ առաջ անցնիլ ուզեց։

Խոնարհեցաւ եւ չնորհալի եղանակով մը սա բառերը արտասանեց.

— Սպասելով ձանձրացայ... այնքան անհամբերութեամբ տիկինը եւ օրիորդը տեսնել կ'ուզէի որ, ներս մտնելու համար հրամանի անգամ չսպասեցի։

Խմփերիա տեսնելով որ իսկապէս միսով եւ ոսկորով կենդանի Պեմպոյի դէմն էր, առաջ խոյացաւ, Պեմպոյի ձեռքէն բռնեց, եւ աչքի նշանով մը հրամայելով սենեկապանուհիին որ Պիանքայի վրայ հսկէ, իր հետը դուրս հանեց ծիրանաւորը եւ դուռը գոցեց։

Քանի մը վայրկեան յետոյ պոռնիկը եւ եկեղեցականը կը գտնուէին այն սրահին մէջ, ուր Խմփերիա իր հիւրերը կ'ընդունէր։

— Ինչո՞ւ գիս հոս բերիք, կմկմաց Պեմպօ։

— Ձե՞ր բաւեր անգամ մը աղջկանս սենեակը մտնելդ, պատասխանեց Խմփերիա։ Իրաւը ըսելով ձեր բռնած ընթացքէն բնաւ գոհ չեմ, գերապատիւ տէր։

Պեմպօ թիկնաթոռ մը գրաւեց։

Պաղարիւնութիւնը պատած էր։ Պիանքան մէկէն ի մէկ տեսնելով չափէն աւելի խռոված էր, բայց հիմա խռովութիւնը փարատած էր։

— Կարծեմ թէ անգամ մըն ալ պէտք պիտի ըլլայ մեր գործերուն վրայ խօսիլ։ Տիկին, խօսք առաւ Պեմպօ։ Հրամմեցէք, նստեցէք որ խօսինք։

. . . . . .

Անշուշտ մեր ընթերցողները չեն մոռցած Սանտրիկոյի կողմէ Պեմպոյի եղած առաջարկը։ Սանտրիկօ պիտի ամուսնանար Պիանքայի հետ եւ խնդրած էր Պեմպոյէ որ պսակադրութիւնը կատարուի Վենետիկի պատրիարքին ձեռքով, Վենետիկի մայր եկեղեցիին մէջ եւ մեծաշուք արարողութեամբ մը։

Պեմպօ հարմնցուին Պիանքան ըլլալը իմանալով ապշած մնացած էր։

Որմէ եառքը առանց դիտնալու ընելիքը, ուղղակի Խմփերիայի պալատը ուղղուած էր։

Բայց մինչեւ պոռնիկին ապարանքը հասնիլը ծրագիրը մը կրցած էր պատրաստել։

Տեսանք որ առանց ճանչցուելու դաղտնի կերպով մտած էր պալատին ներս։

Պեմպօ երկար տեսնուներ ուսումնասիրած էր Խմփերիայի պալատին դիրքը եւ դիտէր թէ ուրկէ ներս մտնել եւ որ կողմը ուղղուիլ պէտք էր Պիանքայի յարկարաժինը մտնելու համար։

Հազիւ թէ տունէն ներս մտած էր, իր մէջ փափաք մը ծնած էր մանկամարդ աղջիկը առանձին գտնելու. մինչեւ անգամ տունէն վռնտուիլը աչքը առած էր զայն առանձին գտնելու փափաքին հասնելու համար։

o

Հոն սենեկապանուհիին եռեւն ներս մտնելով տեսած էր իր սիրած աղջիկը եւ զայն առաջուանէն աւելի գեղեցիկ զըտնելով, ցանկաւորի մտածումով մը ակռաներուն տակէն մռլտացած էր.

— Այս սիրուն աղաւնին ձեռքովս այդ աւազակին յանձնե՞մ... Հա, հա, հա... կարելի՛ բան չէ։

Ահա ճիշդ այս միջոցին էր որ Պիանքա նշմարած էր զայն։

Պեմպօ մտադրած էր ամէն գնով իր սիրտը բանալ Պիանքայի, մինչեւ իսկ մօրը ներկայութեան։ Բայց այնքան յուզուած էր այդ միջոցին, այնքան չուարած էր որ, երբ Խմփերիա իր ձեռքէն բռնելով զինքը դուրս հանած էր, առանց որեւէ դիմադրութեան թող տուած էր որ ան ուզածը ընէ։

Այժմ, սակայն, պոռնիկը ապշահար անոր կը նայէր։

ՄԻՇԵԼ ԶԻՎԱՒՕ

(Շար.)

Այբի Տիկին Եբրաքսի Մինասեան եւ զաւակները՝ Եւգինէ, Պերեսխա, Պայ – ծառ եւ Սիմոն, Պր· Յովհաննէս Օննիկեան, Տիկին Մարիամ Տօնիկեան, Տիկին Անոյշ Եղիշեան, Տիկին Վիքթորիա Յովհաննէսեան, Տիկին Փերուզ Մարզպետեան, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, հոգեզաւկին, փեսային, քեռայրին եւ ազգական՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ 1976 Նոյ· 12ին, յետ երկարաեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Նոյեմբեր 17ին, Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ տեղւոյն գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այբի Տիկին Յակոբ Տէօվլէթեան, Տէր եւ Տիկին Գուզուեան եւ զաւակները, Պ· Ժերար Տէօվլէթեան չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղիկով, անձամբ կամ դրաւոր ցաւակցու – թիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅԱԿՈԲ ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՓԱՐԻԶ Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ

Այս Շաբաթ, Դեկտ· 4 *ուն* 5 Սրբոց Առաքելոց եւ առաջին Լուսաւորչացն մերոց Թադէոսի եւ Բարթողիմէոսի:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10*ին պատարագ կը մատուցուի:*

Ս· ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԻՍԻ

Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս առաքեալներու ուսնին առթիւ, Դեկտ· 5*, կիրակի օր, պատարագը կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ Ալֆորվիլի հոգեւոր հովիւ՝*

ՋՈՐԵՋ ՎՐԴ· ԹՕՓԱԼԵԱՆ

Սիրով կը հրաւիրուի Իսիի եւ շրջանի Հայութիւնը ներկայ գտնուելու եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաք· Եկեղեցւոյ անսասանութեան համար:

Ս· ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Այս կիրակի, Դեկտ· 5 *Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի, մեր առաջին լուսաւորիչներու՝ Թադէոս եւ Բարթողիմէոս առաքեալներու ուսնին առթիւ:*

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ
ԴԱՒԻԹ ԵՊՍ· ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Պատարագը կ'երգէ Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ· Մ· Օֆլպլի

Նոյն օրը, Լիոնի քաղաքապետ՝
ԼՈՒԻ ՓՐԱՏԼԻ

մահուան ութօրէքին առթիւ եկեղեցւոյ մէջ, յատուկ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՃԱՇ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը ընկերահամակրական ճաշ մը կը կազմակերպէ Կիրակի Դեկտեմբեր 5 *ժամը* 13*ին:*

Բիցցա – Ոսկեան ճաշարանին մէջ, 139*, Ռիւ Սէն Թ'Օնորէ, մէթրօ Լուվր:*

Ջերմ մթնոլորտ:

Ճաշակին՝ ճաշացուցակի գիներով:

Նախապէս արձանագրուիլ հեռախօսե – լով հետեւեալ ընկերուհիներուն:

ԱՐՍԼԱՆԿԻՒԼԵԱՆ 734–70–19
ՍԱՆՈՍԵԱՆ 645–13–52
ՀՐԱՉԵԱՆ 878–67–38

Հ. Յ. Դ.

Վիէն·— Հ· Յ· Դ· Անի կոմիտէի ժողովը, Շաբաթ Դեկտ· 4 ժամը 20·30ին, Գասպար Իփէկեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

×

Սէն Շամոն – Սէնթ Էթիէն Հ· Յ· Դ· Անտոք–Վարուժան կոմիտէներու ժողովը Հինգշաբթի Դեկտ· 2 ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին (Սէն Շամոն): Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

PIZZA OSKIAN

139, rue Saint-Honoré 75001 Paris

tél. 260 23 80

ԲԱՑԱԾ Է ԻՐ ԴՈՒՆԵՐԸ
ՁԵՐ ՃԱՇԵՐՈՒՆ, ՆՇԱՆՏՈՒԿՆԵՐՈՒՆ ԵՒ
ԽՐԱԽՃԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Հ· Բ· Ը· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱԼԱՆՍԻ ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ

կը կազմակերպէ իր տարեկան առանձական ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ Շաբաթ Դեկտ· 4, ժամը 21·30էն մինչեւ առաւօտ Նասիոնալ պանդոկի սրահներուն մէջ, կրաւճ լէ Վալանս

մասնակցութեամբ՝

ՔՈՃԱՔԵԱՆ խանդավառ նուագախումբին, իր հայկական եւ եւրոպական երգերու ճոխ երգացանկով:

Հայկական համեղ ուտելիքներ եւ համադմուներ, պատրաստուած Տիկնանց Յանձնախումբի անդամուհիներուն կողմէ

Թոմպոլա – Քոթիյոն Հաճելի անակնկալներ — Հայկական ջերմ մթնոլորտ

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE

Samedi, 4 Décembre à 21 heures

RECITAL DE CHANT

Dicran JAMGOCHIAN

(Baryton)

(1er Prix du Conservatoire de Venise)

Mélodies classiques et arménienne

— STRADELLA, VIVALDI, HANDEL, TCHAIKOVSKY, BORODINE, ROSSINI, POULENC, KOMITAS, SPENDIARIAN, GAZAROSSIAN, BERBERIAN, MURADIAN, SATIAN, KHATCHATURIAN.

Au piano : *Georges Bozouklian*

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԻՍԻԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿՈՂՄԷ

ՈՒՐԲԱԹ 3 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄԸ 20.30ԻՆ

Կը խօսի ՓՐՈՖ· Ֆ· ՖԼԻՑՏԻ

Կը մասնակցին·— Անի երգչախումբը, Նայիրի պարախումբը, Իսիի Նոր Սերունդի Թատերախումբը որ կը ներկայացնէ·—

Նշան Պէշիկթաշլեանի ՀԻՒԱՆԴՏԵՍԸ

THÉATRE MUNICIPAL D'ISSY-LES-MOULINEAUX
25, AV. VICTOR-CRESSON Mo MAIRIE D'ISSY

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի Դեկտ· 5 ժամը 17էն կէս գիշեր,
Dans les Salons de l'Hôtel George V, 31 Ave. George V, Paris 8e
Նախագահուհութեամբ ՏԻԿԻՆ ԵՍԹԵՐ ԻԶԳԱԼԱՅԵԱՆԻ
Նուագախումբ Ճարպիկեան
Djan Tatlan, vedette de Radio et du Cabaret Tsarévitch
Մուտք 30 ֆրանք — ու սանդղներու 10 ֆրանք

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՏՈՒՆ

կը ներկայացնէ հայերէն դունաւոր ժապաւէն մը՝

ԵՐԱԶԻ ՃԱՄԲՈՎ

երեքշաբթի Դեկտ· 7 եւ 14 ժամը 20·45ին
CINEMA POMPADOUR
Avenue Jean-Jaurès — Maisons-Alfort
(près de la Mairie)

Տոմսակները ապահովել վարչութեան անդամներէն·

— Տիկին Վ· Գուլումճեան — Կարաժ Շէլ
18, Քէ ժան–Պաթիստ Քլէման
Հեռ· 375–28–37
— Միչէլ Հաստաուրեան
253, Փօլ Վայեան – Քուրթուրիէ
Հեռ· 899–09–66

ՕՐ· ՓԼՈՐԱ ՄԱԶԸՃԵԱՆ
եւ
Պ· ԱՐՇԱՄ ՊԷՀԱՏՐԵԱՆ
Ամուսնացած
1976 Նոյ· 28

Կնքահայրութեամբ
Պ· Ալեքսիս Պէհատրեանի

×

Այս ուրախ առիթով Տէր եւ Տիկին Հայկ Պէհատրեան հեռեւեալ նուէրները կ'ընեն— 100 Ֆր· Դպրոցասէրին, 100 Ֆր· Կարմիր Խաչի օգնախնամութեան կայանին եւ 50ական «Յառաջ»ին եւ «Աշխարհ»ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պուլ· Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Շորեքշաբթի Դեկտ· 8 կէսօրէ վերջ ժամը 16ին ընկերուհի Փ· Արմաղանեանի բնակարանը: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԲԱԺԱԿԻ ՊԱՀԸ

Կազմակերպութեամբ Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութեան: Ըստ ատենադական սովորութեան Դեկտեմբերի երկրորդ կիրակին՝ 12 *Դեկտեմբեր ժամը* 13*ին*
ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՄԷՋ
118, Ռիւ տը Գուրսէլ, 75017 Փարիզ
Մէթրօ Գուրսէլ

Կը հրաւիրուին բոլոր կեդրոնականցի – ները եւ համակիրները այս առթիւ կազմակերպուած ճաշին:

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Ծախքերու մասնակցութիւն 60 *ֆրանք*

Տեղերը ապահովել մինչեւ Դեկտ· 9, հեռաձայնելով ՊԻՐԼԻՒԻՔ հաստատութիւն 236–54–48 *փոսք* 15:

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Դեկտ· 24, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ
Ալեֆ Մանուկեան սրահին մէջ
118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS
ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
ՔՈՓԻՇՈՆ – ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել հեռաձայնելով՝ 343–0420 *առաւօտ մինչեւ* 9,30 *եւ* 607–98–64 *երեկոյ* 17·30էն *սկսեալ*

ԹԻՅԱՏԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ Թէյասեղան մը Դեկտեմբեր 5*, ժամը* 16·30էն *սկսեալ, Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, Ռիւ տը Մատրիտ:*

Բոլոր ընկերուհիները իրենց ընտանիքով հրաւիրուած են:

Կ'ՈՒԶՈՒՄ

Ֆրանսերէն ալ խօսող հայ կին մը քանի մը ժամ մաքրութեան եւ խոհանոցի համար փոքր ճաշարանի մը մէջ, Փարիզի 13*րդ թաղամասը:*

Հեռաձայնել 331–00–82 *կամ ներկայանալ՝*
36, Rue Campo Formio, Paris (13e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Հինգշաբթի Դեկտ· 9, ժամը 20·30*ին* 9*րդ թաղամասի քաղաքապետարանի Ռոմէնի սրահին մէջ,* 6 *Ռիւ Տրուօ, Փարիզ*
(Մէթրօ Ռիշըլիէօ – Տրուօ)

Կը նախագահէ
ՏՈՔԹ· ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կը խօսի՝ ԿԱՐԻԿ ՊԱՄՄԱՃԵԱՆ

Կ'արտասանեն՝ Ալպահիտ Տէվրէնեան, Սոնա Վարդանեան *եւ* Ռազմիկ Աբրահամեան

Կը մասնակցի Նայիրի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

ՇԱԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
4
SAMEDI
4 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·738

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.738

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ· 26–29)

Ե· ՋԱՔԱՐԵԱՆ ԼԻՏՎԻՈՑ ԱԽՈՑԵԱՆ

Եդուարդ Զաքարեան փինկ-փոնկի Լիտվիոյ ախոյեան հանդիսացած է: Երկար տարիներէ ի վեր Լիտվիոյ մարզիկները իրենց դիրքը չեն զիջիր եւ կը պահեն փինկ-փոնկի Մորհ· Միութեան ախոյեանութեան տիտղոսը: Եդուարդ Զաքարեան երեւանի Բազմարուեստից հիմնարկու-թենէն իբրեւ ճարտարագէտ չրջանաւարտ ըլլալով Լիտվիա գացած է աշխատելու եւ միաժամանակ նուիրուելով իր սիրած մարզանքին՝ ախոյեան հանդիսացած է այդ երկրին:

×

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԽԵՑԵՂԷՆԸ ՓՆՏՌՈՒԱԾ Է ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի յախճապակիի գործատան արտադրութիւնը սկսած է նաեւ արտածուիլ դէպի Չեխոսլովաքիա: Ղրկուած ապրանքներուն մէջ կան կուժեր, ծաղկամաններ, մոմակալներ եւայլն: Ազդային զարդանախչերով պատրաստուած խեցե-ղէնը մեծ հետաքրքրութիւն ստեղծած է Չեխոսլովաքիոյ մասնագէտներու չրջանակին մէջ: Գործատան ապրանքներէն պիտի ղրկուի նաեւ Լեհաստան: Հայաստանի գրողներու Միութեան եւ սիլիւգքի Հայութեան հետ Մշակութային կապի կոմիտէի կողմէ, յարգանքի արտայայտութեան առիթ մը եղած է ալեզարդ գրագէտին հանդէպ:

×

ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՑԹ՝ ՅԱԿՈԲ ՄՆՃՈՒՐԻԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 90ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Յակոբ Մնճուրիի ծննդեան 90ամեակին առթիւ Նոյ· 25ին, Հայաստանի գրողներու տան դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է գրական երեկոյթ մը, որուն մասնակցած են գրողներ, արուեստագէտներ եւ գրաքննադատներ: Երեկոյթի բացումը ըրած է Վահագն Դաւթեան: Յակոբ Մնճուրիի կեանքին ու գործին մասին խօսած է Գեղամ Սեւան: Մնճուրիի գրականութեան մասին խօսած է նաեւ Հրանտ Մաթեւոսեան: Այնուհետեւ ներկաները դիտած են Մնճուրիի «Մեղրերը» եւ «Փշատիին ծաղիկը» պատմուածքներու բեմադրութիւնը: Երեկոյթը, որ կազմակերպուած է Հայաստանի Գրողներու Միութեան եւ սիլիւգքի Հայութեան հետ Մշակութային կապի կոմիտէի կողմէ, յարգանքի արտայայտութեան առիթ մը եղած է ալեզարդ գրագէտին հանդէպ:

×

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆԻ Բ· ՀԱՏՈՐԸ

Լոյս տեսած է «Հայկական սովետական Հանրագիտարան»ի երկրորդ հատորը, որ կ'ընդգրկէ չորս հազար բառ-յօդուած, գունաւոր, սեւ եւ ճերմակ 76 քարտէզ ու յատակագիծ, 244 նկար եւ տարբեր բնոյթի 1953 լուսանկարներ: Հանրագիտարանի երկրորդ հատորը (Ա· Բ· Գ· տառերով) իր բնոյթով համապարփակ է եւ կ'ընդգրկէ բոլոր գիտութիւնները, արտացոլացնելով մարդկային միտքի զարգացման արդի մակարդակը: Իրրեւ հայկական հանրագիտարան, հոն աւելի հանգամանօրէն կը լուսաբանուին հայ ժողովուրդի պատմական անցեալը, Հայաստանի զարգացման պատմութիւնը, տնտեսութեան, գիտութեան ու մշակոյթի նուաճումները: Ընդարձակ յօդուածներով կը ներկայացուին «Արփի-Սեւան» ջրատարի կառուցումը, «Բիւրականը», արեգակնային համակարգը, բջիջի ժառանգականութիւնը, բնագիտութիւնը եւն·: Հանրագիտարանի այս հատորին մէջ Ա· Բ· եւ Գ· տառերով սկսող երկիրներու եւ քաղաքներու մասին լայն տեղեկութիւններ կան, ինչպէս նաեւ ծանօթութիւններ՝ այդ չրջաններուն մէջ ապրող Հայերու մասին: Հայկական Հանրագիտարանի երկրորդ հատորը լոյս տեսած է հարիւր հազար տպաքանակով:

×

ԼԱՏՎԻԱՅԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ ՀԱՑԵՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

«Սովետական գրող» հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է լատվիացի բանաստեղծ Մարիս Զակլայսի բանաստեղծութիւններու հայերէն հատորը՝ «Նուագիր, ծղրիթ» խորագրով: Թարգմանութիւնները ըրած են Արեւշատ Աւագեան, Յովհաննէս Գրիգորեան եւ Դաւիթ Յովհաննէս: Գիրքին նկարչական ձեւաւորումը եւ յատկաբանը Արեւշատ Աւագեանինն են:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՄԻԱՅՆ ԹՈՂ ՏԱ՛Ն

— o —

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ԹԷ՛ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԷՆ, ԹԷ՛ ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ ՎԱՐԿ Կ'ՈՒԶԷ

Թրքական մտայնութիւնը ծանօթ է·— « Ամէն ատամնաշարէ, կ'ուտէ » ինչպէս պիտի ըսէր Ֆրանսացին: Ելմտական նախարարին հետեւեալ յայտարարութիւն – ները լաւագոյն փաստն են ատոր·—

Անգարա·— *Ելմտական նախարար Ելմազ Էրկէնէքօն յայտարարութիւններ ըրաւ Նիըր Իսք Պըզինէս պարբերաթերթի թղթակցին, որ վերջերս հարցազրոյց մը ունեցաւ իրեն հետ: Էրկէնէքօն յիշեց թէ կառավարութիւնը չփոմաներ կ'ունենայ միջազգային ելմտական բազմաթիւ հիմնարկութիւններու հետ եւ կը չարունակէ կարճ պայմանաժամով պարտքերու տակ մտնել:*

— Արեւմտեան ելմտական կազմակերպութիւններու հետ կապեր ունինք միշտ, — ըսաւ Էրկէնէքօն, — բայց այս պարագան արգելք մը չէ խորհրդային հաւաքականութեան հետ մեր յարաբերութեանց զարգացումին: Երկիր մը, որ բաց է միշտ օտար աղբիւրներու, չի կրնար փակ մնալ օտար դրամագլուխներու առջեւ: Թուրքիա 22 տարիէ ի վեր կը խրախուսէ օտար դրամագլուխը, որ կը քաջալերուի այն աստէն միայն, երբ օգտակար կը հանդիսանայ Թուրք տնտեսութեան: Երկիրները կրնան իրարու տարակարծիք ըլլալ, իրարմէ տարբեր քաղաքականութեան հետեւիլ, բայց ինչ ալ ըլլան իրենց տնտեսական աղբիւրները, նորէն ալ ստիպուած են արտաքին վարկեր գտնել եւ օգտագործել զանոնք: Այս եւ կ'ընդգրկէ բոլոր գիտութիւնները, արտացոլացնելով մարդկային միտքի զարգացման արդի մակարդակը: Իրրեւ հայկական հանրագիտարան, հոն աւելի հանգամանօրէն կը լուսաբանուին հայ ժողովուրդի պատմական անցեալը, Հայաստանի զարգացման պատմութիւնը, տնտեսութեան, գիտութեան ու մշակոյթի նուաճումները: Ընդարձակ յօդուածներով կը ներկայացուին «Արփի-Սեւան» ջրատարի կառուցումը, «Բիւրականը», արեգակնային համակարգը, բջիջի ժառանգականութիւնը, բնագիտութիւնը եւն·: Հանրագիտարանի այս հատորին մէջ Ա· Բ· եւ Գ· տառերով սկսող երկիրներու եւ քաղաքներու մասին լայն տեղեկութիւններ կան, ինչպէս նաեւ ծանօթութիւններ՝ այդ չրջաններուն մէջ ապրող Հայերու մասին: Հայկական Հանրագիտարանի երկրորդ հատորը լոյս տեսած է հարիւր հազար տպաքանակով:

×

ՏԷՄԻՐԷԼ ԱԼ ԱՍՊԱՐԻԶ ԿԸ ԿԱՐԴԱՑ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ

«ՀԵՏԵՒԱՆՔԸ ԼԱՒ ՉԸԼԼԱՐ»···

Անգարա·— Վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ, որ վանէն Անգարա վերադարձաւ, Դեկտեմբեր 1ին ընդունեցաւ Ամերիկայի Առեւտրական նախարարը, Էլքըթ Րիչարտսըն, որուն հետ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Թուրքեւամերիկեան յարաբերութեանց չուրջ:

Այնուհետեւ Տէմիրէլ ընդունեցաւ ամերիկացի թղթակից մը, որուն հետ հարցազրոյց մը ունեցաւ, եւ հետեւեալ յայտնութիւնները ըրաւ·

— Թուրքիոյ եւ Ամերիկայի յարաբերութիւնները երկար տարեն մեծապէս բարւոք էին, եւ ոչ մէկ թշնամութիւն ծագած էր մեր միջեւ: Երկուքն ալ իրարու դաշնակիցներ են, ամերիկեան զինարգելքն է որ խանգարեց այս բարեկամութիւնը: Ըստ մեզի, այսպիսի կարգադրութեան մը որեւէ դրդապատճառ չկար, քանի որ զինարգելի պահուն ոչ մէկ տարակարծութիւն ունէինք Ամերիկայի հետ: Կիպրոսի խնդրին առթիւ այդ զինարգելը դրուեցաւ, մինչդեռ Թուրքեւամերիկեան յարաբերութիւնները որեւէ կապ չունէին Կիպրոսի խնդրին հետ: Այժմ Ամերիկայի հետ պաշտպանողական նոր համաձայնութիւն կնքած ենք: Եթէ Քոնկրէսը չվաւերացնէ զայն, հետեւանքը լաւ չըլլար:

ՓԱՂԸ՝

« ՅԱՒԱՋ, ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ »

Ինչպէս յայտարարած էինք Նոյ· 13–14ի մեր թիւով, Դեկտեմբերէն սկսեալ, ամէն ամսուան առաջին կիրակին, « Յառաջ » իր թիւը ամբողջութեամբ կը նուիրէ միտք եւ արուեստի:

Օրաթերթի մը այս ձեռնարկը թոյլ կուտայ նաեւ որ աւելի մեծ թիւով ընթերցողներ մօտենան գրականութեան եւ արուեստին, մինչ գրական պարբերական մը ընտրանիի մը միայն մատչելի է:

Այս շարքին, առաջին թիւին, որ լոյս կը տեսնէ Շաբաթ (Կիրակի, Դեկտ· 5ի թիւ) իրենց մասնակցութիւնը բերած են·

Հ· ՌԱՓԱՅԷԼ ԱՆՏՈՆԵԱՆ
ԳՐԻԳՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ
ԳՐԻԳՈՐ ՊՂԼՏԵԱՆ
ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ
ԶՈՒԼԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ
ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
եւ
ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՌՋԻԼԻ ՕՐԻԷՆՏԱՑԻԱ

— o —

ՄԻՀՐԱՆ ԹԷՐԼԷՄԷԶԵԱՆԻ
սիբելի յիշատակին

Ա·

Հ· Ց· Դաշնակցութեան 8րդ Ընդհա – նուր ժողովի ամէնէն հետաքրքրական մասերէն մէկը Ռոստոմի զեկուցումն էր Բիւրոյի Հայաստանի հատուածի գործունէութեան մասին: Ռոստոմը պերճա – խօս չէր· յաճախ ձեռքերն էին հանում լեզուին օգնութեան, բայց նրա մօտ եր – կու ժամ տեւող բերանացի զեկուցումը ժողովականների կողմից լսուեց լարուած ուշադրութեամբ:

Յատկապէս ուշադրաւ էր զեկուցման այն մասը, որ վերաբերում էր հայկա – կան նահանգների մշակութային եւ տըն – տեսական վերելքին Օսմանեան Սահմա – նադրութիւնից յետոյ: Ռոստոմը վիճա – կագրական տուեալներով ցոյց էր տալիս, թէ քանի դպրոց էր բացուել, ինչքան գրադարան – ընթերցարաններ էին հիմ – նուել, որքան համագործակցականներ հաստատուել, ինչքան տոկոսով աճել էր անաւտնների քանակը, ինչ բարեշրջման էր ենթարկուել մարդկային սնունդի եւ հագուստի քանակն ու որակը, ինչպէս էր բարեփոխուել ժողովրդական առողջապա – հութիւնը, եւայլն:

Առողջապահութեան մասին խօսելիս Ռոստոմը կէս–լուրջ, կէս–կատակ, ծան – բացաւ եւ օճառի գործածութեան աճման եւ ոջիլի քանակի պակասելու վրայ: Մէկ–մէկ թուեց ոջիլի տեսակները, եւ նրանց ազդեցութիւնը մարդու մարմնի վրայ· «Ոջիլը, ասաց նա, մեր երկրի կուլտուրայի չափանիշն է»:

Այնուհետեւ տեղի ունեցաւ մաքերի տաք փոխանակութիւն զեկուցման առ – թիւ, որի ընթացքին ոջիլը կենտրոնական տեղ էր գրաւում: Երկրի զանազան մա – սերից եկած պատգամաւորներն էլ հա – մաստեցին Ռոստոմի ոջիլային տեսութիւ – նը: Ես կարդացի հետս բերած ամերիկ – եան թերթի մի կտոր· ինչ որ դիտական աշխատանոց փորձերի համար ոջիլի պէտք ունէր եւ խոստանում էր որոշ վար – ձատրութիւն այդ միջատը բերողին:

Տարօնի ներկայացուցիչ խմբապետ Մճօն խիստ զարմացաւ ամերիկեան թեր – թի յայտարարութիւնը լսելով· իր շրջանի գիւղերը առանձնապէս հարուստ էին այդ ապրանքով:

Ընդհանուր ժողովի պաշտօնական նիս – տերից դուրս, հանգստի ժամերը, ժողո – վի անդամները ընդհանրապէս անցնում էին կամ Դուրբախի արճարանում, ժամի Դուռը, կամ Սանասարեան զպրոցի պար – տիզում: Այստեղ հատաքուում էր դիմաստ երէտասարդութիւնը: Դիմացի տների պատշգամներից ու բաց պատու – հաններից կամ տանիքների վրայ երեւում էին կարնեցի գեղեցկուհիները· ամանց այդ տեսարաններն էլ էին հրապուրում:

Յաճախ այստեղ էլ ծեծուում էին օր – ուայ հրատապ հարցերը: Եթէ չեմ սխալ – ւում, քաղաքական հարցի քննութեան առթիւ էր, որ Սանասարեանի պարտէ – զում նորից մէջտեղ եկաւ Ռոստոմի ոջիլը:

Ընդհ· ժողովում բուռն վէճեր էին տեղի ունենում քաղաքական հակումի (օ – րիէնտացի) մասին՝ ռուսական օրիէնտա – ցիա՞, թէ···

Հետաքրքրական կը լինէր Ընդհ· ժո – ղովի արձանագրութիւնները ունենալ այսօր, որոնք, դժբախտաբար, կորած են անհետ: Յիշողութեամբ մանրամասնու – թիւնները անհնար է վերարտադրել: Ընդ – հանուր գծերով, սակայն, կարելի է պատկերը տալ:

Ընդհանուր ժողովում բաւի ճշդրիտ իմաստով քրէական օրիէնտացիա պաշ – պանող չկար· կոյրերն անգամ կարող էին տեսնել, որ այդ անկարելիութիւն էր:

Եւրոպական օրիէնտացիա էին յատա – դոլում ղրեթէ բոլոր «եւրոպացի»ները· Ա.Կնունի, Զարդարեան, Հանըմեան եւ ու – րիշներ: Բարենորոգումների ծրագիրը այս մտածողութեան յաղթանակն էր հա – մարւում:

Ռուսական օրիէնտացիայի ամէնէն բուռ պաշտպանը Համազասպ Սրուանձտե – եանն էր· բայց նրա մէջ աւելի սիրտն էր խօսում, քան միտքը: Շեշտուած, ուժեղ ռուսասէրներ չկային ժողովում: Պատ – մական փաստ կարելի է նկատել, որ քաղաքական իմաստով Հայը եղած է ռու – սասէր, որովհետեւ ուրիշ անելիք չէ ու – նեցած:

Հետաքրքրական էր այս հարցի քննու – թեան առթիւ Ռոստոմի դիրքը· նա կար – ծես համաձայն էր բոլորի հետ: Ամ ու – զում էք սիրեցէք, որի օրիէնտացիային ուզում էք հետեւեցէք, միայն թէ երկիրը մնայ խաղաղ· ժողովուրդը լինի ապա – հով ու կուշտ եւ ոջիլը պակսի մեր աշ – խարհում: Նրան սարսափեցնում էր պա – տերազմը· «Թէ Աստուած սիրէք, մի հինգ–տասը տարի խաղաղութիւն ունե – նանք եւ այլեւս վախ չկայ», կրկնում էր նա յաճախ: Նրա օրիէնտացիան, եթէ կարելի է այսպէս ասել, խաղաղութեան օրիէնտացիա էր· բայց ի՞նչպէս կարելի էր դնել այդ կապոյտ թռչունը, ի՞նչ – պէս ապահովել խաղաղութիւնը — հար – ցի գաղտնիքը հէնց այդտեղ էր:

Քաղաքական օրիէնտացիայի քննու – թիւնը, ի վերջոյ, անցաւ Սանասարեան զպրոցի պարտէզը, Վանի պատգամաւոր

ՄԵԾԱՐԵՆՑԻ «ԾԻԱԾԱՆ» ՀԱՒԱՔԱԾՈՅԻ ՄԱՍԻՆ

— o —

(Բ· եւ վերջին մաս)

Ազգեօք նո՞յնն են «Մխածան»ի ձեռա – գիրը (1906) եւ տպագիրը (1907) հատա – ծածոները: Այս հարցը բնաւ չէ հետա – քրքրած ուսումնասիրողները: Մինչեւ բաւմաթիւ փաստեր ցոյց կուտան, որ տպագիրը հատաքածոն ձեռագրի համեմա – տութեամբ ունի կարգ մը, յաճախ էական տարբերութիւններ: Մեծարենց, որ պա – հանջկոտ էր, տեսնելով որ «Մխածան»ի տպագրութիւնը կը ձգձգուի, 1906ի Հոկ – տեմբերէն եռք լմնցած է հատաքա – ծոն, հանած է կարգ մը բանաստեղծու – թիւնները, բարեփոխած է չատ մը տողեր: Այդ եղրակացութեան կը բերէ «ինքնա – դատութեան փորձ մը» յօդուածին ուշա – դիր քննութիւնը:

Այդ յօդուածին մէջ հեղինակը իր բա – նաստեղծութիւնները կը բաժնէ երկու շրջաններու՝ « սկզբնական » կամ « խա – խտիանքի » եւ « քիչ թէ չատ պիտակից ու ինքնավստահ », եւ կ'ընէ մէջբերում – ները:

Նախ նշենք երկու փաստեր, որոնք կը վերաբերին «կանխադրյն ոտանաւորնե – րուն»:

Խօսելով «ինքնութեան գրոշմ» չունեցող գործերու մասին, բանաստեղծը փաստ կը բերէ հետեւեալ հատուածը·

Ո՞վ, արդեօք ո՞վ,
Պիտի տանի արտէս հեռու
Վայելչութեան աղու
Գրկաճիճեներու՝
Որոնց հոգիս յափրանիճ ունի:

Այսպիսի տողեր չկան ո՛չ «Մխածան»ի, ոչ ալ Մեծարենցի ողջութեան օրով կամ յետ մահու հրապարակուած բանաստեղ – ծութիւններուն մէջ: Ուրեմն ասիկա հե – տաքննողներուն անծանօթ գործ մըն է:

Այնուհետեւ, առարկելով քննադատնե – րէն մէկուն, որ «Ա՛ն իմ սիրտս է···» տողը լուկանութիւն սեպած է, Մեծա – րենց կը վկայակոչէ քառատող մը·

··· Թոյլ խազերու մեղկութիւններ չունի
ան,
Այլ կը սահին հզօր կուրծքին քիւր ձայներ,
Բամբ թառանչներ՝ հոծ ու մռայլ
Հովն երբ պոռնդեր կուտայ նամետ
գիշերին:

«Ա՛ն իմ սիրտս է···» բանաստեղծու – թիւնը տպուած է 1904ին («Մասիս», թիւ 46, էջ 272), բայց մէջբերուած տողերու փոխարէն հրատարակուած օրինակին մէջ կը կարդանք·

Որուն հզօր լարերուն մէջ քնաւ չկան
Հեշտութիւնն ու մեղկ գգուանքը թոյլ
խազերու,
Այլ կը դողան հեծծոյն անթիւ հոն ձայներ,
Հովն երբ պոռնդեր կուտայ տամուկ
գիշերին:

Անհամապատասխանութիւնը ակներեւ է: Բայց ե՞րբ եւ ի՞նչպէս ստեղծուած է տարբերակը, դարձեալ յայտնի չէ:

Գալով երկրորդ շրջանի բանաստեղծու – թիւններուն, պէտք է նկատել, որ ասոնք այն գործերն են, որոնց Մեծարենց կա – տեւորութիւն տուած է եւ ընտրութեամբ ղետեղած «Մխածան»ի ձեռագիրը հատա – քածոյին մէջ: Բաղդատութիւնը, սա – կայն, կը պարզէ, որ հեղինակը, տպա – գրութեան յանձնելով «Մխածան»ը, դուրս ձգած է երեք բանաստեղծութիւն: Ան «Սիրերգ» եւ «Վերարտարձի երգ» տողե – րու հետ միասին «Պետրոս Դուրեան»ը ես

Սիհրան Թէրլէմէզեանի նախաձեռնու – թեամբ:

Միհրանը ճեմարանական իմ ընկերնե – րից էր, ինձանից մէկ դասարան ցած: Դասընկեր էր եւ մտերիմ Վահան Խո – րէնիի հետ: Շիկահեր, կարմրաթուշ, կենսուրախ տղայ էր: Ծաղրամոլ Վանե – ցի, բայց թէ՛ բնաւորութեամբ թէ՛ լեզ – ուի չեշտով չափաւոր վանեցիութիւն կար մէջը: Շատ կարդացող, լրջախոհ աչա – կերտ էր, բայց ճեմարանում Դաշնակցու – թեան անդամ չէր եւ մեր յեղափոխական գործունէութեան չէր մասնակցում:

1907ին աւարտելով Գէորգեան ճեմա – րանը, Միհրանը շարունակեց ուսումը Գերմանիայում եւ այստեղ, Վահան Խո – րէնիի հետ միասին, մտաւ Դաշնակցու – թեան ուսանողութեան շարքերը: Եւ փի – լիսոփայութեան դոկտորի վկայականով պինուած՝ վերադարձաւ Վան, նուիրուե – լու համար ուսուցչութեան եւ հանրային գործունէութեան: Մտաւոր լայն զար – գացման եւ քաղցր բնաւորութեան տէր, կենսուրախ, գործունեայ, լրջախոհ՝ Միհրանը չուտով ընդհանուր համակրանք ձեռք բերեց հասարակութեան ու կու – սակցութեան մէջ եւ սիրուեց, յատկա – պէս, նոր սերունդի կողմից: Եւ զարմա – նալի չէ, որ նրան վստահուեց ամբողջ վաստուրականը ներկայացնելու պատիւը կուսակցութեան գերագոյն ժողովում: Ոչ Աբամն ու Իշխանը, ոչ էլ Վասպու – րականի երեսփոխան Ա· Վռամեանը կամ Կոմսը ներկայ էին 8րդ Ընդհ· ժողովում:

Ս· ՎՐԱՑԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՑ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԽՈՒԹԵՑԻ ՋՈՐԵՊԱՆԻ ՀԵՏ

Երէցկինը ասում է, թէ այդ մարդը Քրիստոսի սիրոյ համար հաց խնդրեց՝ տուեցի, պանիր խնդրեց՝ տուեցի: Վեր – ջում Քրիստոսի սիրոյ համար մի համ – բոյր խնդրեց՝ չկարողացայ մերժել· համ – բոյրն էլ տուեցի:

Քահանան բարկացած ասում է կնոջը՝ Քրիստոսի սիրոյ համար քեզ զգիր էս բարկ թոնրի մէջ: Երէցկինը իրեն նեռում է թոնիրը: Թոնիրը խկոյն լցւում է մեղ – րահամ ջրով: Տիրուհին զառնում է ձուկ եւ սուզւում դեռի ակունքը եւ դեռն էլ այդ օրուանից կոչւում է Մեղրագետ:

Այդ դեղեցիկ աւանդավէպով մենք հե – ռացանք Մեղրագետի ակունքից: Բաւա – կան առաջացել էինք, երբ քեռի Երանոսը ձեռնափայտի թեթեւ հարուածով ջորու ղլուխը չուռ տուեց դէպի մի բարակ ոտ – նուղի: Աւելի չուտ ջորին ինքը ընտրեց այդ ուղղութիւնը: Այդ կենդանին զար – մանալի բնազդ ունի· արագ ընտելանում է մի անգամ անցած ճանապարհին: Սո – վորաբար ջորու ղլուխը ձիու ղլխից խո – չոր է, ականջներն ու պոչը յիշեցնում են աւանակին, իսկ սրունքները՝ ձիուն: Բայց քեռի Երանոսի ջորին անհամեմատ փոքր էր, իսկ սրունքները՝ զգալիօրէն կարճ: Միայն պոչը եւ երկայն ականջներն էին յիշեցնում, որ նա ջորի է:

Ընթացքի ժամանակ պարզուեց, որ իմ ուղեկիցը գնում էր Մարաթուկի կող – մերը: Ընկոյզի կոճղեր էր տարել բաղէշ վաճառելու եւ այնտեղից կերպասեղէն եւ չիթ էր տանում Սասունցիների համար:

Աղտուտ սարը անցնելով, մենք մտանք Խութ: Սկսուեց մեր դժուարին վերելքը: Ջորին գնում էր քարքարոտ անտառի եզ – րով: Կճղակների տակից ղորշադոյն քեր – ծերը պոկւում, թեթեւ ազմուկով ղլոր – ւում էին անդունդը: Որքան բարձրանում էինք, այնքան ճանապարհը նեղանում էր, ձգուելով մերթ սաղարթախիտ կաղամա – խիների միջով, մերթ աննկատ սահում լորենուց խոռոված կարմրատեր եզր – քենու կողքով եւ մերթ կայծակնահար ընկուզենու արմատների վրայից դժուա – րութեամբ ցատքելով, անհետանում վի – հին կտրած մանրատերեւ սալօրենու տակ:

Ջորին սկսեց դանդաղ քայլել: Այդ տո – կուն կենդանին միակ յուսալի բեռնակիրն է վտանգաւոր անցուդարձերում:

Այնպիսի վերընթաց զառիթափ էր, որ ջորին երբեմն ընդհատում էր ուղղահայեաց դիրք, դրեթէ կանգնելով եռեւի ոտքե – րին: Նորանոր քերծեր էին պոկւում, բայց նա օդում թռիչք գործելով՝ ղլուխ – թեամբ որոնում էր ապահով յենակէտ եւ առջեւի ոտքերը այնտեղ տեղափոխելով՝ պատրաստւում էր երկրորդ թռիչքին: Ջո – րեպանը տեսնելով, որ դրութիւնը վտան – գաւոր է, մի կերպ առաջ անցաւ եւ դրաս – տի օգակապից բռնելով, սկսեց ընթանալ անդնդի եզրով: Գնում էինք՝ քեռի Երա – նոսը առջեւից, ես՝ ետեւից, ջորին՝ մէջ – տեղից:

Սալօրենու տակ մոլորուած կածանը վերստին յայտնուեց, լինաւ, բարձրացաւ անտառի կողերով եւ դարձեալ խճճուե – լով մենաւոր մի տանձենու հոդմահար սաղարթների մէջ, չնչակտուր դէմ առաւ մի լերկ քարափի:

Բայց ես պէտք է բաժանուեմ իմ ջորե – պանից: Նա գնում էր Սասուն, իսկ իմ այնտեղ գնալը աւելի աւելի երկիւղալի էր, քան անդունդների եզրով քայլելը: Չէ՞ որ ես Սասունից էի գնացել բաղէշ: Ինձ կարող էին նկատել եւ նորից բանտ տանել:

Այս մտքերի մէջ էի, երբ ջորեպան Ե – րանոսը բացագանչեց·

— Է, ջուխտակ ղլուխ Մարութա սար, տէրո՞մ ես առանց զոքանչի:

Ես հետաքրքրուեցի, թէ դա ինչ բան է:

— Քանի որ դու իմ խոլինջը կոտրեցիր եւ մենք չուտով բաժանուելու ենք, ես քեզ կը պատմեմ Մարութա սարի եւ նրա զոքանչի պատմութիւնը:

— Սասունում փեսայի համար ամենա – սիրելի անձը զոքանչն է, — ասաց Եր – անոսը, ջորու փորատակի կապը թեթեւ ամրացնելով,—մի նորափեսայ իր զոքան – չի և խնամիների հետ ուխտի է գնում Մա – րաթուկ: Վերադարձին նա իր զոքանչին խնդրում է խնամիների հետ մի քիչ առջե – ւեւից գնալ, որ ինքը առանձնութեան մէջ սրտի խօսք ասի Մարութա սարին: Երբ փեսան տեսնում է, որ բոլորովին մենակ մնացել, եռ դառնալով, երկար նայում է այդ լերան եւ բացագանչում· «է, մեռ – նիմ քեզի, ջուխտակ ղլուխ Մարութա սար, դու անզոքանչ խմա՞լ կը մնաս հուսա»:

Այս խօսքերով էլ Ջորեպան Երանոսը վերջացրեց իր զրոյցը եւ մենք բաժան – ուեցինք: Նա ջորու առաջն ընկաւ՝ մեկ – նեց դէպի Սասուն, Մարաթուկի կողմե – րը, իսկ ես Ծովասարի լանջերով չար – ժուեցի դէպի Բռնաչէն:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(33 – Շար·)

երկրորդ չրջանի ծնունդ սեպած է, զրեթէ, որ անոնք «եթէ ոչ հասարակ, գէթ հասարակ կերպով արտայայտուած են»: Մեծարենց ապագիր հաւաքածոյին մէջ ամփոփեց առաջին երկուքը, իսկ «Պետրոս Դուրեան»ը մնաց «Մասիս»ի էջերուն մէջ (1905, թիւ 6, էջ 94): Աւելի հետաքրքրական են միւս երկու բանաստեղծութիւնները, որոնք բնաւ չեն հրատարակուած: Առաջինը խորագրուած է «Դէպի մռայլում», որմէ հեղինակը բերած է միայն երեք տող.

Ու քող նշուլէ բաղձիկ հոգւոյս մէջ,
Ձառագայթը ճախճախին,
Վաղորդայնները բիւրեղ արեւին:

Իսկ երկրորդ՝ «Դաշտերու մէջ» վերնագրով բանաստեղծութիւնը Մեծարենց նպատած է «ազատ ոտանաւորի նմոյշ»՝ նկատելով, որ անիկա «խճողուած թանձրութիւն մը ունի»: Իրրեւ ապացոյց վկայակոչուած են այս տողերը.

կեանքի թարմ կաթը ծծելու
Հեշտին այգուն ատիճքներ ես քաղցրածոր:

Ո՛չ այս, ո՛չ ալ վերը մէջբերուած տողերը չեն երեւիր Մեծարենցի բանաստեղծութիւններուն մէջ, այնպէս որ «Դէպի մռայլում»ը եւ «Դաշտերու մէջ»ը ուսումնասիրողներուն անծանօթ գործեր են:

«Ինքնազատութեան փորձ մը». յօդուածին մէջ «Մխիթարեան»ի ձեռագիր հաւաքածոյին Մեծարենցին ըրած մէջբերումները ապագիր հաւաքածոյի համապատասխան բանաստեղծութիւններու տողերուն հետ բաղդատելուն նկատելի են հեղինակին ըրած կարգ մը փոփոխութիւնները, զորս կարելի է բաժնել երկու խումբի. Ա.) նախապէս մամուլին մէջ հրատարակուած բանաստեղծութիւններու սրբագրում եւ բ) առաջին անգամ «Մխիթարեան»ի ձեռագիր օրինակին մէջ գետեղուած գործերու սրբագրում:

Մտորեւ ցոյց կուտանք երկու խումբի բնագրային բոլոր տարբերութիւնները, զանոնք կը նշենք համապատասխան բառի կամ տողի ընդգծումներով՝ վերջնական (ապագիր հաւաքածոյի) ձեւը առնելով փակագիծերու մէջ.

Ա.— ՆԱԽԱՊԷՍ ՏՊԱԳՐՈՒԱԾ ԳՈՐԾԵՐ
«ՅՆՈՐՈՑ ԱՆԴՈՐՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»
Դաշտերու վրայ (մէջ) հարսնուկներու բոլոր խզճերը կը ցամքին.
«ԵՐԱԶԻ ՊԱՀԵՐ»
(Երկարաճիպ) Մերթ լուսաւէտ (լուսատու) ու մերթ անլոյս.
Ու (Մինչ) կը հոսի գիշերն ինչպէս ծուխ անհուն
Դէպի ափունքը երազիս (երազին).
«ՅԱՑԻՆ Է ՊԱՑԵԱՒ...»
կը մօտենան հոգւոյս (Քնքշանքով պիս կը պարուրեն).
«ՀՈՆՋ ԻՐԻԿՈՒՆՆ ԱՐԱԳՕՐԷՆ...»
Փակ են աչքերս, եւ կամ յանկարծ մերթ աննիամքեր (անձկութեամբ) դուրս կը նային.
«ԹՐԹՌՈՒՄՆԵՐ»
Ըսպասումի (Ցաւոտ հոգւոյս) մուխին քով.
Բ.— ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՁԵՏԵՂՈՒԱԾ ԳՈՐԾԵՐ
«ՏԱՊԻ ՆՈՊԱՆԵՐ»
Բայց կը տեւէ դեռ ցորեկին (Ցորեկին դեռ կը տեւէ) բազմալեզու տենդն հրաւառ.
«ՀՈՎԻՆ ԱՆՑՔԸ»
Ա՛հ, քուկդ են, ո՛վ ձայն, (եմ արդէն), ո՛վ մխտիք ցնցում,
Մինչ դուն կաթոգին (Ո՛վ ձայն, մինչ ուժգին) հոգւոյս կը փարիս...
«ԶՄՐԱՆ ՊԱՐՉ ԳԻՇԵՐ»
Կ'ուզեմ դադրիլ (մեռնիլ) տիւ ու ժամանակ.
«ՆԱԻԱԿՆԵՐԸ»
Գիշերները միշտ աւիւռն (Գիշերներն եւ համբոյն) կը սպասեմ ծիրանի ես (այն) զարթին:

Անկասկած, յիշեալ օրինակներէն զատ եղած են հեղինակին կողմէ ուրիշ սըր – բագրութիւններ ալ, թերեւս նաեւ ուրիշ, անծանօթ բանաստեղծութիւններ: Բայց այս քանի մը փաստերն խոկ կ'ապացուցանեն, որ «Մխիթարեան»ի ստեղծագործական պատմութիւնը անցած է երկու փուլ. նախ հաւաքածոն կազմելուն հեղինակը անտիպ գործերուն հետ պարբերական մամուլին մէջ տպագրուած 43 բանաստեղծութիւններէն ընտրած է 22 տող, եւ ապա՝ արդէն հրատարակութեան պատրաստ հաւաքածոն, տպագրութեան ձըգձգման ժամանակամիջոցին, 1906ի Հոկտեմբերէն եւաք, գործեալ վերանայած է, դուրս ձգած է առնուազն երեք եւ սրբագրած՝ նուազագոյնը ինը բանաստեղծութիւն:

Ա. ՇԱՐՈՒՐԵԱՆ

LIVRES REÇUS

Manuel Pratique d'Arménien Ancien, par Martiros Minassian, Editeur Fondation des frères Ghoukassiants. Dépositaire exclusif : Librairie Klincksieck, 11, rue de Lille, Paris 7e.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԺԱՆ–ԺԱԳ ՌՈՒՍՕ (1712–1778) կեանքը, կազմեց Պ. Գէորգեան, տպարան «Նոր Օր» Լոս–Անճըլըս, 1976:

ՇՈՂԱԿԱԹ, տարեգիրք 1974–1976, Սրբ. Խաչ զպրեվանուց, Պատրիարքութիւն Հայոց Թուրքիոյ կրօնա–բարոյական, գրական եւ պատմաբանասիրական, Պոլիս, 1975:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՈՒՈՐԹՈՒՈՒՆԻ Ս. Մեսրոպեան եկեղեցւոյ մէջ, Նոյ. 21ին, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է ողբացեալ զրադիօ Համաստեղի մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ, նախաձեռնութեամբ Համազգային Մշակութային Միութեան Պոսթընի մասնաճիւղին: Նոյն օրը, ողբացեալ զրադիօին ընտանեկան պարագաները, Մշակութային անդամներ եւ կազմակերպական ներկայացուցիչներ, այցելած են Համաստեղի ընտանեկան դամբարանը ու ծաղկեպսակները զետեղած: Տեղւոյն վրայ խօսք առած են Թորգոմ քահանայ՝ որ կոչ ուղղած է յարդանքի նման այցերը վերածել աւանդութեան, հաղորդութեան համար անդարձ մեկնող մեր մտաւորականներ եւ մշակութային դէմքերու գործով, կեանքով ու ոգիով: Ընկ. Մինաս Թէօ – լէօլեան յանուն Հայ Մամուլի եւ տարաւիւռ մտաւորականութեան ոգեկոչած է կեանքն ու գործը զրադիօին, չեչտելով որ յատկապէս արեւմտեան ափերուն վրայ՝ ազգային արժէքներու դիտակցութիւնը մեր հանրային ծառայութեան մէջ կրնայ արդիւնաւոր գործունէութիւններու մղել մեզ: Օր. Անայիս Գլըճեան՝ յանուն Ամերիկայի եւ Քանատայի Համազգային մշակութային միութիւններուն, յարգանքի արտայայտութիւններ ունեցած է, չեչտելով որ իրենց համար գրական եւ մշակութային արժէքներու հանդէպ դուրդուրանքը նուիրական պարտաւորութիւն մըն է:

Աթլենի մէջ Նոյ. 20ին կատարուած է Հ. Ց. Դաշնակցութեան հիմնադրութեան 86րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը: Բացումը ըրած է օրուան նախագահ ընկ. Օննիկ Օննիկեան: Օրուան առթիւ խօսած է ընկ. Սրա Մանկոյեան՝ դրադառնալով Հ. Ց. Դաշնակցութեան կատարած դերին եւ ներկայի գործունէութեան: Ապա ընկ. Վարուժան Գնունի խօսած է Հայ Դատի ճամբով Դաշնակցութեան կատարած աշխատանքներուն մասին: Խօսք առած է նաեւ Ազգային Իշխանութեան ատենապետը՝ Պ. Ներսէս Ճակոբեան եւ չնորհաւորած՝ Դաշնակցութեան տարեդարձը: Գործադրուած է զեղարուեստական յայտագիր մը:

Տիթրօցթի մէջ Նոյ. 21ին տեղի ունեցած է Հ. Ց. Դաշնակցութեան Օրուան տօնակատարութիւնը, հանդիսավարութեամբ ընկ. Արտաւազդ Աւագեանի: Օրուան առթիւ խօսած են ընկ. Մարզար Շահրամեանեան՝ հայերէն, եւ ընկ. Արտաւազդ Աւագեան՝ անգլերէն, պարզելով Դաշնակցութեան հիմնական առաքելութիւնը:

ՀԱՐԲՈՒԽԸ

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՁԷ

— o —

Հաստ հագուստներ հագուեցէք, քանի մը վերմակ առէք ձեր վրայ եւ տաք թէյ խմեցէք: Հակառակ անոր որ դուք պիտի չկարենաք զերծ մնալ հարբուխէն: Եթէ կը կարծէք թէ հարբուխի բռնուած էք անոր համար որ ցուրտին, անձրեւի տակ օթոպուսի սպասած էք, կամ եթէ կը կարծէք թէ դուք վարակուած էք հարբուխ տառապողներէ, կը սխալիք:

Անգլիոյ թիւ մէկ մասնագէտը Սըը Քըլիսթոֆըր Էնտիրսա այդ բոլորին մասին կը գրէ «Հարբուխ» անունով գիրքին մէջ: Ան կը խօսի անթիւ անհամար փորձերէ ձեռք ձգուած արդիւնքներու մասին:

Միայն հինգէն մէկ համեմատութեամբ է որ հարբուխը կուգայ ուրիշներէ փոխանցումով:

Այս եզրակացութեան հասնելու համար Սըը Քըլիսթոֆըր կազմակերպած է հաւաքոյթներ, որոնց ընթացքին հրաւիրած է հարբուխ ունեցող պատանիներ եւ տեսած է որ տարեցները այդ տղոց հետ ժամերով գլուխ–գլխի մնացած էին, անոնցմէ ոչ մէկը վարակուած է հարբուխէ:

Այսպէսով ան կը պնդէ թէ փոխանցում փոքրիկ հաւանականութիւն մըն է այս հիւանդութեան համար: Ան կ'ըսէ թէ պաղն ալ պատճառ մը չէ հարբուխի համար:

Սալսպըրիի մէջ, փաստելու համար այդ պարագան, բազմաթիւ կամաւոր տաք լոգանքէ յետոյ թաց վիճակով պաղ նըր – բանցքերու մէջ ձգած է, բայց տեսնուած է որ անոնցմէ ոչ մէկը հիւանդացած է: Ուրիշներ ալ պիտութեան սիրոյն թաց գուլպաներ հագած եւ ժամերով չրջած են. ոչ մէկ հիւանդութեան դէպք պատահած է:

Կարճ խօսքով, կարելի է հարբուխը արգիլել կանխաւ: Որպէսզի կարելի ըլլայ այս բանը ընել, պէտք է որ հարբուխի 30 կամ 40 տեսակ վիրուսներէն ամէն մէկուն համար զատ զատ պատուաստել:

Սըը Քըլիսթոֆըր իր գիրքին մէջ կը քննադատէ այն եղանակները, որոնք յաճախ կը յանձնարարուին հարբուխին դէմ պայքարելու համար: Ան վտանգաւոր կը նկատէ նաեւ զործածուած դեղերը: Հետեւաբար, ի՞նչ կրնանք ընել, եթէ ոչ, վերմակներու մէջ փաթթուիլ ու ապա տաք թէյ խմել:

Անգլիացի մասնագէտը այս միջոցառումներէն զատ կը յանձնարարէ նաեւ էքալիփթիւսը, անանուխը եւ չոգիի լոգանքը:

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ՈՒՐ ՄԵՆՔ ԿԻՐՔԵՐԸ ԻՐԱՐՈՒ ԿԸ ԲԱԽԻՆ

Իրաւ Պեմպօն էր իր դէմը դտնուողը... Լսել է Ռոլան Քանտիանօն ատած էր եւ կամ պարզապէս պարծենցած էր իր առջեւ:

Այո, քանի որ Ռոլան ատած էր, քանի որ չըրած մէկ բանին վրայ պարծենցած էր, կը նշանակէր թէ Ռոլան տկար էր եւ անկէ վախնալու որեւէ պատճառ չունէր:

Սուտն ու պարծանքը տկարներու զրահապուճն է միայն:

— Վիրաւորուա՞ծ էիք, հարցուց Էմիերիա:

— Ե՞ս վիրաւորուած ըլլամ, երբեք, երբեք, գոչեց Պեմպօ: Մխիթ պիս վիրաւորելը այդքան դիւրի՞ն բան է: Ո՛հ, տիկին, եթէ ես դիւրաւ վիրաւորուող մէկը ըլլայի, ձեր ըրած անախորժ ընդունելութեան վրայ վիրաւորուելով դուրս ելած պիտի ըլլայի հիմա...:

— Բայց ձեր բացակայութիւնը....

— Պզտիկ ճամբորդութիւն մը ըրի, տիկին, Վենետիկի սահմաններուն վրայ, հովուական պզտիկ այցելութիւն մը...:

— Ի՞նչ ըսիք, ի՞նչ, աղջիկս առաւանդել փորձած դիշերնիդ չվիրաւորուեցա՞ք... Զարմանալի՛ բան: Ռոլան Քանտիանօն չէ՞ր ձեր ձեռքէն պիանքան խլողը:

— Այդ առասպելը ո՞վ պատմեց ձեզի, տիկին:

— Քանտիանօն ինքը:

— Դո՞ւք ալ տեսաք զինքը: Հա, դո՞ւք ալ տեսաք, գոչեց Պեմպօ խեղդուկ ձայնով մը:

— Հը՛, յայտնի եղաւ թէ դուք ալ տեսած էք զայն, հէ՞:

— Այո, ես ալ տեսայ, ես ալ տեսայ եւ կը կրկնեմ հոս թէ մեր կեանքը վտանգի մէջ է:

– Աղիկա դիտեմ, մրմնջեց Էմիերիա սարսռալով:

— Ամէն առաւօտ աւելի այսօր է որ հըրկելու ենք մեր անձին վրայ, ամէն առաւօտ աւելի այսօր է որ մխանալու ենք իրարու, չարունակեց Պեմպօ: Այս անգամ երկինք օգնութեանս հասաւ եւ հրաշքով ազատեց զիս անոր ձեռքէն: Ուրիշ անգամ չեմ յուսար որ այդ բախտին արժանանամ: Ինծի, Ֆոսքարիի եւ Ալթիէրիի համար կռուիլը դիւրին է որովհետեւ երկիկ մարդ ենք ամէնքս ալ եւ Ռոլանն ալ երկիկ մարդ է, բայց քեզի համար կռուիլը դժուար է, դուն Վենետիկի մէջ մինակ մնացած տկար կին մըն ես, ի՞նչ կրնաս ընել ինքնիր դլխուդ, ո՞վ պիտի պահպանէ քեզ ... միայն մենք կրնանք այդ պաշտպանութիւնը ընել քեզի... մանաւանդ ես...

Այս խօսքերուն Էմիերիայի վրայ ըրած ազդեցութիւնը հասկնալու համար, Պեմպօ անոր երեսը նայեցաւ:

Բայց զարմանքով տեսաւ Էմիերիայի անդրդուելի մնալը:

Պերճադիճը դիտէր թէ ինք պաշտպան մը ունէր եւ այդ պաշտպանն ալ Սանտրիկօն էր, իր փեսացուն:

— Այս կինը ինչո՞ւ այսքան հանդարտ է, ինչո՞ւ իմ խօսքերս ընաւ ազդեցութիւն չըրին իր վրայ, ինչո՞ւ չվախցաւ, մտածեց Պեմպօ:

Եւ խօսքը մէկէն ի մէկ փոխելով չարունակեց.

— Տիկին, արդէն ամէն բան կը հարկադրէ ձեզ իմ հաւատարիմ դաշնակիցս մնալ:

— Հաւատացէք որ այդ մասին ընելիքս որոշած եմ արդէն, ըսաւ Էմիերիա ցըրտօրէն:

— Վերջին հարուածը զարնելու է, մըրտաց Պեմպօ ակռաներուն տակէն:

Եւ պոռնիկին երեսը նայելով սողունի մը սողալու ձայնին նմանող ձայնով մը ըսաւ.

— Գիտէք սակայն որ, տիկին, եթէ չար բախտը մեզ իրարու թշնամի դարձնէ, ես չատ բան կրնամ ընել...:

— Ինչո՞ւ իրարու թշնամի պիտի ըլլանք, կակազեց պոռնիկը:

— Աղիկա միտքէս իսկ չեմ անցըներ, բայց եթէ պարագաները հարկադրեն զիս թշնամիի աչքով նայիլ ձեզի, ինքզինքս պաշտպանելու համար անշուշտ պարտաւորուած պիտի ըլլամ վճռական միջոցներու դիմելու...: Կ'ուզէ՞ք որ ձեզի ըսեմ այդ միջոցները:

— Ըսէք, ձեզ մտիկ կ'ընեմ:

Էմիերիա դեպ–դեղին կարեցաւ: Պեմպօ անոր ժպտունիլը տեսնելով համոզուեցաւ թէ յաղթանակը իր կողմը պիտի ըլլար, եւ քաղցրաձայն լրբութեամբ մը շարունակեց.

ՄԻՇԷԼ ԶԻՎԱՓՕ

(Շար.)

Այրի Տիկին Փիէր Պետրոսեան եւ զաւակները (Շանպերի, Վիչի), այրի Տիկին Մարիամ Պետրոսեան (Լը–Լէ–Պէն), Նը–չան Պետրոսեան, այրի Տիկին Ազաւնի Սողոմոնեան (Թառառ), այրի Տիկին Ռը–պոթոն ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ա–մուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր, քրոջ զաւկին, փեսային՝

ՆԱԶԱՐԷԹ–ՓԻԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Նոյ· 23ին։

Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ ընտանեկան մտերիմ շրջանակի մէջ, Նոյ· 26ին, Լը–Լէ–Պէն։

ՑԱՌԱՋ· — Մեր ցաւակցութիւնները Պ· Նշան Պետրոսեանի եւ ընտանիքին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Պետրոս Զպուքճեան, Տէր եւ Տիկին Փիէր Պարոնեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Անրի Զպուքճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միշէլ Զպուքճեան եւ զաւակները, Տիկին Անի Զպուքճեան եւ աղջիկը իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, հեռագրով, մամուլով, նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծհօր՝

ՊԵՏՐՈՍ ԶՊՈՒՔՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

×

Այս տխուր առթիւ, Տիկին Ժիւլիէթ Զպուքճեան իր ամուսնոյն՝ Պետրոս Զպուքճեանի յիշատակին հետեւեալ նուէրները կ'ընէ·— 200 ֆր· Լիբանահայութեան ի նպաստ, 200 ֆր· Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին (կայանին ի նպաստ), 200 ֆր· Ուսանողներու Օգն· Մարմնին (ստանալ «Ցառաջ»էն), 200 ֆր· Անարատ Ցղութեան քոյրերուն (Առնուվիլ) եւ 200 ֆր· «Ցառաջ»ին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՒԹԱՑԻՆ ՏՈՒՆ

կը ներկայացնէ հայերէն դասնաւոր ժապաւէն մը՝

ԵՐԱԶԻ ՃԱՄԲՈՎ

երեքշաբթի Դեկտ· 7 եւ 14 ժամը 20·45ին
CINEMA POMPADOUR
Avenue Jean-Jaurès — Maisons-Alfort
(près de la Mairie)

Տոմսակները ապահովել վարչութեան անդամներէն·

— Տիկին Վ· Գույումճեան — կարաժ Շէլ
18, Քէ ժան–Պաթիստ Քլէմանճ
Հեռ· 375–28–37
— Միշէլ Հաստատութիւն
253, Փօլ Վայեան – Քութուրիէ
Հեռ· 899–09–66

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Մէջին տարիքի լիբանահայ մը գործ կը փնտռէ որեւէ ճիւղի մէջ (մանիւթան–սիոն)։

Գրել՝ Այնթապլեան
1, Bd. Garibaldi
Esc. 1, porte D
92130 Issy les Moulineaux

ՆՈՒԷՐ

Շաւիլէն այրի Տիկին Շնորհիկ Փափազեան իր սիրելի մօր՝ Տիկին Փարիս Սէյիսեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ 30ական ֆր· կը նուիրէ Շաւիլի հայ զպրոցին, «Ցառաջ»ին եւ Կապ· Խաչի կայանին։ Այս վերջինը ստանալ «Ցառաջ»էն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը, Մարսէյլի իր մանաճիւղով ցաւակցութիւն կը յայտնէ Երանոսեան ընտանիքին Վահան Երանոսեանի մահուան առթիւ։

Այս տխուր առթիւ, կը նուիրեն·— Ցարութիւն Շիրվանեան 50 ֆր· «Ցառաջ»ին եւ 50 ֆր· Իսիի Մշակոյթի Տան, Միւրի – ճան Շիրվանեան 50 ֆր· Դաւրայի Հայր· Միութեան։

Տիկին Ալիս Տէյիրմէնճեան 100 ֆր· կը նուիրէ Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացին, Տէր եւ Տիկին Զարեհ Մինասեան 50 եւ Տիկին մը 100 նոյն նպատակին։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԲԱԺԱԿԻ ՊԱՀԸ

Կազմակերպութեամբ Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութեան։ Ըստ աւանդական սովորութեան Դեկտեմբերի երկրորդ կիրակին՝ 12 Դեկտեմբեր ժամը 13ին

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՄԷՋ

118, Ռիւ տը Գուրսէլ, 75017 Փարիզ
Մէթրօ Գուրսէլ

Կը հրաւիրուին բոլոր կեդրոնականցի – ները եւ համակիրները այս առթիւ կազմակերպուած ճաշին։

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Ծախքերու մասնակցութիւն 60 ֆրանք

Տեղերը ապահովել մինչեւ Դեկտ· 9, հեռաձայնելով Պէրլիհիք հաստատութիւն 236–54–48 փոսք 15։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ թէյասեղան մը Դեկտեմբեր 5, ժամը 16·30էն սկսեալ, Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, Ռիւ տը Մատրիտ։

Բոլոր ընկերուհիները իրենց ընտանիքով հրաւիրուած են։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՑ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՀԱՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

Հինգշաբթի Դեկտ· 9, ժամը 20·30ին 9րդ թաղամասի քաղաքապետարանի ՌոՍինի սրահին մէջ, 6 Ռիւ Տրուօ, Փարիզ
(Մէթրօ Ռիշըլիէօ – Տրուօ)

կը նախագահէ
ՏՈՔԹ· ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
կը խօսի՝ ԿԱՐԻԿ ՊԱՄՄԱՃԵԱՆ
կ'արտասանեն՝ Ա.Ճահիւտ Տէվրէնեան, Սոնա Վարդանեան եւ Ռազմիկ Աբրահամեան

կը մասնակցի Նայիրի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՃԱՇ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը ընկերահամակրական ճաշ մը կը կազմակերպէ կիրակի Դեկտեմբեր 5 ժամը 13ին։ Իիցցա – Ոսկեան ճաշարանին մէջ, 139, Ռիւ Սէն Թ'Օնորէ, մէթրօ Լուվր։

Ջերմ մթնոլորտ։

Ճաշացուցակի գիներով։

Նախապէս արձանագրուիլ հետեւեալ հեռաձայն ընկերուհիներուն։

ԱՐՍԱԼԱՆԿԻԼԵԱՆ 734–70–19
ՍԱՆՈՍԵԱՆ 645–13–52
ՀՐԱՉԵԱՆ 878–67–38

Aline ETMEKDJIAN
AQUARELLES
GALERIE LES AMIS DES ARTS
26, Cours Mirabeau
Aix-en-Provence
du 3 au 16 Décembre
Le vernissage aura lieu le Vendredi 3 Décembre à 18 heures
La Galerie est ouverte tous les jours de 10 à 12 h. et de 15 à 20 h. excepté le Mardi.

AU COLLEGE SAMUEL MOORAT
COURS DU MERCREDI

Nous vous informons que nos cours d'arménien se poursuivent par méthode audio-visuelle au 26, Rue Troyon à Sèvres

Age d'admission: entre 6 et 12 ans.

Deux cars prennent les enfants le matin et les ramènent en fin d'après-midi.

Trajet : 1er car — Asnières, Neuilly, Porte de St.-Cloud, Sèvres.

2ème car — Palaiseau, Antony, Clamart, Issy-les Moulineau, Sèvres.

Pour complément d'information, téléphoner au secrétariat : 793-09-47

Si des parents demeurent à proximité de ces localités et souhaitent envoyer leurs enfants, ils peuvent également prendre contact avec nous, nous essayerons de les satisfaire.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

FORUM ART GALLERY
LE BAHIA
39, Ave. Princesse Grace
MONTE-CARLO

CARZOU

TOILES, AQUARELLES, LITHOGRAPHIES, LIVRES-DESSINS

du 2 au 31 Décembre
Tous les jours 10 - 12.30, 14 - 19.30
Nocturne Lundi 21

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պուէ· Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Զորեքշաբթի Դեկտ· 8 կէսօրէ վերջ ժամը 16ին ընկերուհի փ· Արմաղանեանի բնակարանը։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

×

ՀՐԱՒԻՐ ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎԻ

Մարսէյլի Ս· Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ կրօն· Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տեղեկացնէ իր անդամ–ան–դամուհիներուն թէ Ընկերակցութեան ընդհ· անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ Կիրակի Դեկտ· 12, կէսօրէ հաք ժամը 3ին, մայր եկեղեցւոյ մէջ, 339, Ավընիւ տը Փրատօ։

Օրակարգ·— Ա· վարչութեան գործունէութեան բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւն։ Բ· իրենց ժամանակաշրջանը լրացնող անդամներու վերընտրութիւն։ Գ· ընթացիկ հարցեր։

Կը խնդրուի անդամ – անդամուհիներէն որ ճշդապահ ներկայութեամբ արդիւնաւոր դարձնեն ասոյն կարեւոր ժողովը։

Ծանօթ·— ժամը 3ին ներկայ եղողներու թիւը մեծամասնութիւն չկազմելու պարագային կէս ժամ ետքը ժողովը օրինական կը նկատուի ինչ ալ որ ըլլայ ներկաներուն թիւը։

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաչանի մասնաճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Հինգշաբթի Դեկտեմբեր 9, ժամը 20·30ին իր նոր հասցէատեղի՝ 6, Ռիւ Շաւլ Միշէլ, Պանեէօ։ Կարեւոր օրակարգ ղպրոցի վերաբերեալ։ Կը խնդրուի որ ամէն ոք աթոռ մը բերէ։

ARMÉNIE 1976

Départs chaque mois :

du 22 Décembre au 3 Janvier 1977

à partir de 2680 fr.

Réduction Spéciale :
Aux personnes agées de 60 ans et plus, et aux familles de 4 personnes au moins, s'incrivant ensemble.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS

mondotours

2, rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

A LYON Varoujan Sarkissian

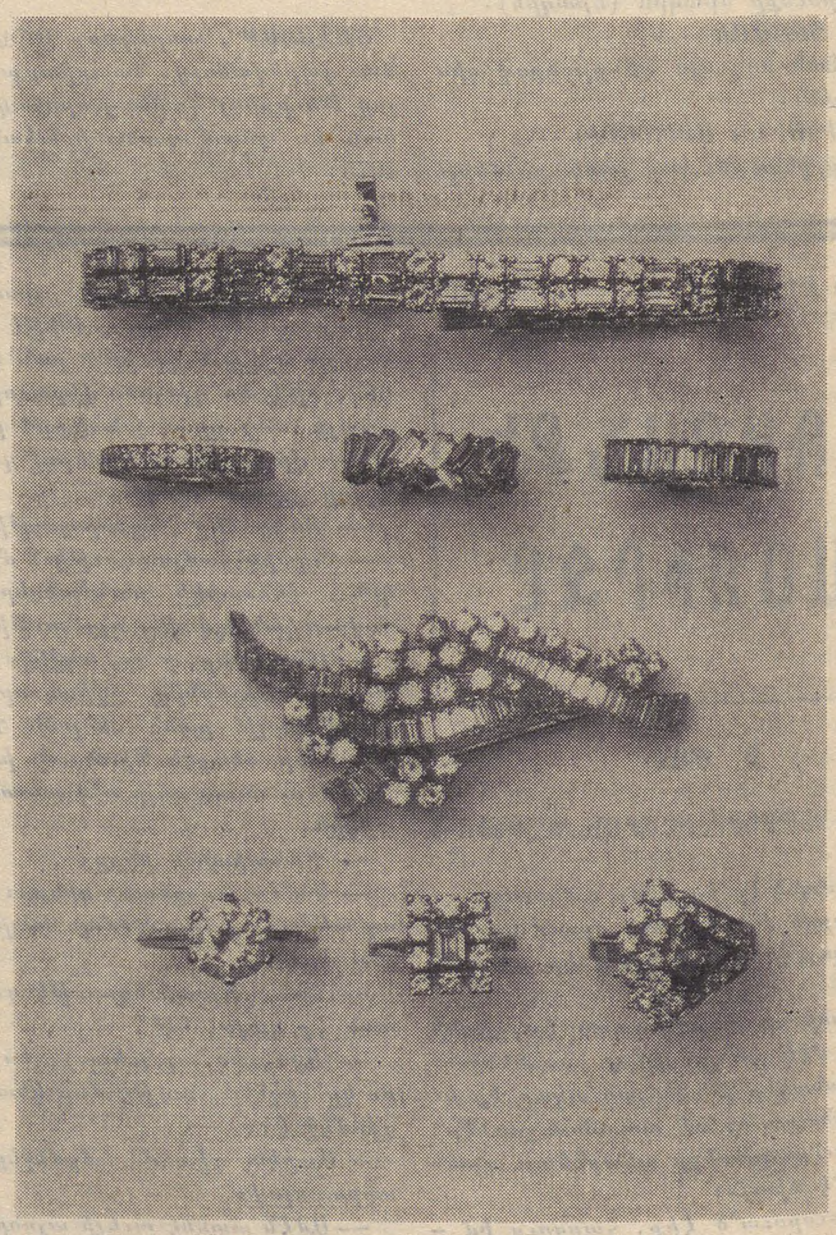
sevan voyages

50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66

Licence Voyages : A. 721.

ԽԸՏՐԵԱՆ

Ձեր գոհարեղէններուն համար

Վստահելի հաստատութիւն մը

Edouard KHEDERIAN 66, rue Lafayette 75009 Paris tél. 770 - 11 - 63

ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
5
DIMANCHE
5 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՀԱՅՐԱՆԴ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·739

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.739

ԲԱՌԵՐ... ՅՈԳՆԱԾ ԲԱՌԵՐ

Գրեց՝ Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Ուզած եմ միշտ գրել ինչպէս վաւերաթած եմ միշտ կարդալ, որովհետեւ ցրուած ուժերուս, յարատեւ ճիգերուս, ներքին փոթորկումներուս, զսպուած կամ երբեմն ազատ արձակուած կիրքերուս, տարածական ընդարձակութիւնը, դոյութեան մէջ, կեանքի պարտադիր ապրումներուս դիմաց, քառը ինքնակեդրոնացումի, դոյութենական միութեան էական պահն է: Անով է որ կեանքս կը փոխակերպուի ըլլալու համար արուեստ, քանաստեղծութիւն եւ հետեւաբար դոյութենական վայելք, բացարձակի մերձակայութեան զգալի փորձառութեամբ և մշտական մղումով դէպի նոյն այդ բացարձակի ամբողջութիւնը: ձիշդ ասոր համար քառը յաճախակի տառապանք մը եղած է· բացարձակը մնացած է միշտ դիմացս, իբրեւ արեւասնունդ հորիզոնի մը ամոքիչ ովկեանը, որուն մէջ կը դանեմ եւ կը հանդիպիմ լոկ քանաստեղծին որ կը չանայ թափանցել, հոգ չէ թէ առանց երբեք սպառելու գեղեցկութեան ամբողջութիւնը, որ կը չարունակէ մնալ փիլիսոփայական երեւոյթներէն անդին, խորհուրդի առինքնող անորոշութեամբ

Ամէն ալիք՝ վերաւորոգ
Սիրոյ ոստում ու բեկբեկում
Ամէն ալիք՝ դարձեալ մեկնում
— Ողջոյն մաճուր հեռուներուն

ԶՈՒԼԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

կարեւորը ճշմարտութեան հետ ըլլալու զղացողականութիւնն է· իմ անմիջական չրջապատս կազմող յարաբերականութենէն կարենալ խուսափիլն է, իրաւ ըլլալուն ի նպաստ որ կեանքս է իր հարազատ առկայութեանը մէջ, եւ եթէ ներաշխարհս դոյութիւնը կը զժուարացնէ յայտնարերումը իսկական «ըլլալ»ուն, քառը իր բնոյթով յայտնաբերող է, եւ իրաւ լեզու բացատրող է եւ հասկացողութիւն միաժամանակ:

Քառերը, սակայն, այսօր կը զործածուին չարաչարօրէն եւ քառերու հանդէպ զրողներու դիրքը անկեղծ չէ: Շատախօսութիւնը օրուան առաքինութիւնն է· արմատախիլ դոյութեան մը ձայները, անդէմ եւ անանձնական: Քառերը զաղրած են ըլլալու մտերիմ խորհրդատուները կեանքը մաչեցնող ժամանակին, նեռելու համար մարդը առօրեայ միջակութեան մը մէջ, փոխանակ ըլլալու միջոց եզական մեր ինքնութեան բացայայտումին: Քառը վերածուած լեզուի՝ հաղորդականութիւն է՝ միայն այնատեն երբ դոյութիւնը եւ մեր պարագային զրողը ինքզինքը կը բացայայտէ· եւ հաղորդականութեան, ինքզինք բացայայտելու այս պահանջէն, ուրիշ աւելի խոր ու էական պահանջի մը հրամայականներն են — կը զրեմ ուրիշներ լինձի մասնակից ընելու պահանջէն մղուած: ձիշդ ասոր համար քառը կը պահանջէ զինքը կարդացող մը, որովհետեւ սկզբունքով իմացականութեան արդիւնքը պէտք է ըլլայ, ինչպէս սկզբունքով բոլոր մտաւորականները զրագէտներ են կարողութեամբ:

Հոս է սակայն հարցին ախտաւոր հանդոյցը· արդեօք ներկայ բոլոր զրագէտները մտաւորականներ են իսկականօրէն թէ կը խորհին յաւակնոտ այդպէս ըլլալ:

Քառերը իրենք առաջին քննադատ – վկաներն են այն զրողներուն որոնք ծուլօրէն կը մօտենան զրականութեան, քմահաճոյքի կամ արձակուրդի զրաղումի մը մշակելով ուր խենթութիւնն ու ապուշութիւնը անարգել կը կանութիւն մը մշակելով ուր խենթութիւնն ու ապուշութիւնը անարգել կը զործեն, յոգնած մարմնի մը ներողամտութիւնը չարաչարօրէն զործածելով: քառեր քառերու կողքին կը քաշքռտուին անխնայ, կը քամուին էջերու վրայ անխօս ու անարժէք, կ'առեւանգուին իրենց հարազատ բոյնէն, կը կորսնցնեն զիմագիծ, ինքնութիւն, կ'ենթարկուին անփորձ զրողներու բռնաբարութեան:

Եւ... կը յոգնին ու կը յոգնին իրենք քառերը, ուժասպառ՝ կը զառնան անատակ հաղորդելու փոխանցելու իմաստը որուն իրենք կրողներն են հապճեպ եւ... հնչականութիւն, ամանակ, զգացողութիւն պատկեր, եւ... դոյացութեան մը սահմանումը:

Արդարեւ երբ քառերը չխօսին, կը լռէ հարազատ ճշմարտութիւնը· այն ատեն մէջտեղ կ'իյնան զաճաճները, որոնք պարպած քառերը իրենց արժէքէն, կ'ուզեն նոր ոլորտով, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ լեզուն իր խեղաթիւրուած վիճակին մէջ, ստեղծել խօսակցութիւն մը հիմնուած անունի պաշտամունքին վրայ եւ կամ հեղինակութեան: Արդիւնքը.— դոյութենական վայելքի եւ ամայութիւն ուր քառերը կը հնչեն եւ կ'արձագանգեն յուսահարութիւն եւ ամայութիւն ուր քառերը կը հնչեն եւ կ'արձագանգեն իրարու աւելի ծանր աղմուկի մը ծնունդ տալով: Եւ քառերը կը զառնան զեհերիկ եւ քառերը կ'ըլլան հեգնանք, որոնց ինք քանաստեղծը մօտենալու կը վախնայ, եւ կը նախընտրէ խօսիլ լռութեան ձայնով, խորացնելով ապրումը եւ իր կենսական հաղորդականութիւնը:

Շատախօսներու ներկայութիւնը կ'ամբոխէ տպաւորաւոր ու թերթերը, ամէն ճիգ դէպի ինքնաճանաչում կը մատնուի անյաջողութեան: Գրականութիւնը կը զադրի իր հիմնական կոչումը իրականացնելէ: Պատեր քառերը կը յաջորդեն պատերու, առանց պատուհաններու հաղորդական: Գիրքեր, թերթեր կը զառնան հաւաքածոներ զետեղուած պատշաճ զարաններու մէջ, հաճելի աչքին, եւ տպաւորիչ, լուրջ ծանրութիւն մը տուող սենեակի կահաւորումին:

Սիրած եմ գիրքերը եւ պիտի չարունակեմ ապրիլ գիրքերուս հետ: Տխուր է սակայն կացութիւնը: Հայերէն զրուած գիրքերը չափոթութեան մը դիմաց կը զործեն, կ'ենթարկուին անփորձ զրողներու բռնաբարութեան:

Եւ... կը յոգնին ու կը յոգնին իրենք քառերը, ուժասպառ՝ կը զառնան անատակ հաղորդելու փոխանցելու իմաստը որուն իրենք կրողներն են հապճեպ եւ... հնչականութիւն, ամանակ, զգացողութիւն պատկեր, եւ... դոյացութեան մը սահմանումը:

Արդարեւ երբ քառերը չխօսին, կը լռէ հարազատ ճշմարտութիւնը· այն ատեն մէջտեղ կ'իյնան զաճաճները, որոնք պարպած քառերը իրենց արժէքէն, կ'ուզեն նոր ոլորտով, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ լեզուն իր խեղաթիւրուած վիճակին մէջ, ստեղծել խօսակցութիւն մը հիմնուած անունի պաշտամունքին վրայ եւ կամ հեղինակութեան: Արդիւնքը.— դոյութենական վայելքի եւ ամայութիւն ուր քառերը կը հնչեն եւ կ'արձագանգեն յուսահարութիւն եւ ամայութիւն ուր քառերը կը հնչեն եւ կ'արձագանգեն իրարու աւելի ծանր աղմուկի մը ծնունդ տալով: Եւ քառերը կը զառնան զեհերիկ եւ քառերը կ'ըլլան հեգնանք, որոնց ինք քանաստեղծը մօտենալու կը վախնայ, եւ կը նախընտրէ խօսիլ լռութեան ձայնով, խորացնելով ապրումը եւ իր կենսական հաղորդականութիւնը:

Շատախօսներու ներկայութիւնը կ'ամբոխէ տպաւորաւոր ու թերթերը, ամէն ճիգ դէպի ինքնաճանաչում կը մատնուի անյաջողութեան: Գրականութիւնը կը զադրի իր հիմնական կոչումը իրականացնելէ: Պատեր քառերը կը յաջորդեն պատերու, առանց պատուհաններու հաղորդական: Գիրքեր, թերթեր կը զառնան հաւաքածոներ զետեղուած պատշաճ զարաններու մէջ, հաճելի աչքին, եւ տպաւորիչ, լուրջ ծանրութիւն մը տուող սենեակի կահաւորումին:

Սիրած եմ գիրքերը եւ պիտի չարունակեմ ապրիլ գիրքերուս հետ: Տխուր է սակայն կացութիւնը: Հայերէն զրուած գիրքերը չափոթութեան մը դիմաց կը զործեն, կ'ենթարկուին անփորձ զրողներու բռնաբարութեան:

Եւ... կը յոգնին ու կը յոգնին իրենք քառերը, ուժասպառ՝ կը զառնան անատակ հաղորդելու փոխանցելու իմաստը որուն իրենք կրողներն են հապճեպ եւ... հնչականութիւն, ամանակ, զգացողութիւն պատկեր, եւ... դոյացութեան մը սահմանումը:

Արդարեւ երբ քառերը չխօսին, կը լռէ հարազատ ճշմարտութիւնը· այն ատեն մէջտեղ կ'իյնան զաճաճները, որոնք պարպած քառերը իրենց արժէքէն, կ'ուզեն նոր ոլորտով, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ լեզուն իր խեղաթիւրուած վիճակին մէջ, ստեղծել խօսակցութիւն մը հիմնուած անունի պաշտամունքին վրայ եւ կամ հեղինակութեան: Արդիւնքը.— դոյութենական վայելքի եւ ամայութիւն ուր քառերը կը հնչեն եւ կ'արձագանգեն յուսահարութիւն եւ ամայութիւն ուր քառերը կը հնչեն եւ կ'արձագանգեն իրարու աւելի ծանր աղմուկի մը ծնունդ տալով: Եւ քառերը կը զառնան զեհերիկ եւ քառերը կ'ըլլան հեգնանք, որոնց ինք քանաստեղծը մօտենալու կը վախնայ, եւ կը նախընտրէ խօսիլ լռութեան ձայնով, խորացնելով ապրումը եւ իր կենսական հաղորդականութիւնը:

Շատախօսներու ներկայութիւնը կ'ամբոխէ տպաւորաւոր ու թերթերը, ամէն ճիգ դէպի ինքնաճանաչում կը մատնուի անյաջողութեան: Գրականութիւնը կը զադրի իր հիմնական կոչումը իրականացնելէ: Պատեր քառերը կը յաջորդեն պատերու, առանց պատուհաններու հաղորդական: Գիրքեր, թերթեր կը զառնան հաւաքածոներ զետեղուած պատշաճ զարաններու մէջ, հաճելի աչքին, եւ տպաւորիչ, լուրջ ծանրութիւն մը տուող սենեակի կահաւորումին:

Սիրած եմ գիրքերը եւ պիտի չարունակեմ ապրիլ գիրքերուս հետ: Տխուր է սակայն կացութիւնը: Հայերէն զրուած գիրքերը չափոթութեան մը դիմաց կը զործեն, կ'ենթարկուին անփորձ զրողներու բռնաբարութեան:

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՉՆԱՀԱՆԶԵԼ, ՏՈԿԱԼ, ՏԵԻԵԼ

Ահաւասիկ փորձ մը, զոր «Ցառաջ» չի վարանիր կատարելէ, համոզուած՝ որ դեռ կանուխ է Սփիւռքի կարապի երգը երգելու: Գուցէ յանդուգն նկատուի խայլը, զոր կ'առնենք վայրի մը մէջ, ուր տաբիներու երկայնքին արմատախիլ ժողովուրդ մը մաշեցաւ լպրծուն պողոտաներու վրայ: Հայկական փոսեր շատցան ու հայկական կեանքին պարապութիւնը մեծցաւ: Ամէն մէկ փոս, իրեն հետ բան մը տարաւ հայկականութենէն: Ամէն անգամ հայկական անկիւն մը մարեցաւ: Պարսամեան, Բալուեան, Թօփալեան իրենց հետ թաղեցին մտաւորական այն փոքրիկ օճախներ, զորս ստեղծած էին: Հանդիպման վայրեր չնչուեցան: Ստեղծուեցան ուրիշներ, բայց ճոյնը չէր այլեւս: Մնաց այս օրաթերթը, որ օրէ օր զգաց թէ մինչ իր կարելիութիւնները կը պակսէին, իր պատասխանատուութիւնը կ'աւելնար: Իր հիմնադրէն սորված էր՝ տոկալ ու դեռ կը տոկայ: Խոչընդոտները չպակսեցան իր ճամբուն վրայ, մանաւանդ սա վերջին ֆանամեակին երբ հետզհետէ, իր խրմբագրէն ետք, կորսնցուց Տէր-Յակոբեանը, Խոնդկարեանը, Նարդունին, Եւրոպացին, Գմբէթեանը, Սարափեանը Շահնուրը: Որակ մը գնաց երբ ֆանակ ալ չէր մնացած: Բայց մենք չենք կրնար համակերպիլ ո՛չ ճահանջի, ոչ իսկ տեղ – ֆայլի: Կ'ուզենք բան մը աւելի ընել, ու այդ «բան մը աւելի»ն է, որու կը ձեռնարկենք այսօր:

Ամէն ամիս, ամսուան առաջին կիրակին, «Ցառաջ» ինչպէս այսօր, լոյս պիտի տեսնէ սովորականէն տարբեր դիմագիծով: Ամբողջովին նուիրուած մշակոյթի, հայ թէ օտար, ի հարկին փրանսերէն բաժինով (երբ ան ծառայէ հայ մշակոյթի ծանօթացման), «Ցառաջ, միտք եւ արուեստ» պիտի համախմբէ իր շուրջ ճանաչողութեան միջին եւ երիտասարդ սերունդը: Պարզ է, յատկանշութիւնն չունենք վերահաստատելու նախապատրաստմեան «Ցառաջ»ի կիրակնօրեայ թիւերը, ուրկէ ճամբայ ելան փրանսահայ գրականութեան ամէնէն տիպական դէմքերը: Ժամանակը տարբեր է, տարբեր են մարդիկը, տարբեր է միջավայրը: Բայց «Ցառաջ» հաւատարիմ իր կոչումին, կ'ուզէ բարուղին ըլլալ մտքերու ազատ արտայայտութեան: Արդարեւ, «Ցառաջ, միտք եւ արուեստ» պիտի ըլլայ, առաւելաբար հաւաքական աշխատանքի արդիւնք, բայց, հո՛ն ամէն ոք ,իր անձնական պատասխանատուութեամբ պիտի պարզէ իր տեսակէտները, առանց կաշկանդումի: Եթէ հարկ է, թող պատահին կարծիքներու բախումներ: Աւելի լա՛ւ: Բայց կարեւորը այն է, որ Սփիւռքը չհամակերպի կրաւորական դիրքի մը, որ անձնասպանութիւն է: Անոնք որ գոհանալով բարգաւաճ Հայաստանի մը գոյութեամբ, անխուսափելի կը նկատեն Սփիւռքի վախճանը, թող անդրադառնան որ ասիկա կը նշանակէ արեւմտահայութեան մահը, ինչ որ յաղթանակ մը չէ հայրենիքին համար իսկ: Սփիւռքը, ըլլալով հանդերձ աղէտի մը արդիւնքը, անպայման աղէտ մը չեղաւ, բանի անիկա զարգացուց հայ միտքը զայն շփման մէջ դնելով արեւմտեան ֆաղաքակրթութեան հետ: «Ցառաջ»ը չէր կրնար գրուիլ Սկիւտարի մէջ: Նոյնիսկ եթէ օր մը արեւմտահայերէնը դառնայ թանգարանի ապրանք, ինչպէս անընդունելի համակերպումով նախատեսեցին արեւմտահայ գրիչներ, մենք պիտի շարունակենք զայն ապրեցնել, որեան որ կրնանք:

Բարեփոխենք յոյն իմաստունին սմանջելի դասը.— Ի՞նչ բանի կը ծառայեն, «Ցառաջ» բոլոր նիգերդ, բանի Սփիւռքի բոլոր նիգերը մահուան դատապարտուած են:

— Ճիգ մը ընելու, մեռնելէ առաջ:

«ՑԱՌԱՋ»

Ֆիլիքական ներկայութիւն: Երբ կը դիտես կը ճանչնաս այդ քառերը, առանձին զոհարներ մէկական· կը զգաս ներկայութիւնը քու մտերիմներուդ, հոն նման համերգ մը կանխող երաժշտական զործիքներու ձայնական փորձերու այդ վայրկեանին երբ իւրաքանչիւր նուագող իր նուագարանին ձայնաստիճանի փորձերն ու ճշդումները կը կատարէ· բայց համերգը երբեք չես լսեր: Քառերը հոն են արձակ կամ չափածոյ առանց սակայն յաջողելու կազմել պահանջուած ամբողջութիւնը: Կը զգացուի իսկական ստեղծագործող բանաստեղծին բացակայութիւնը մեր զրականութենէն ներս: Գուցէ որովհետեւ հրապարակը ամայացա՞ծ է, կամ չկան իսկական բանաստեղծներ: Մեթէ գեղեցիկին ճաչակը կորսնցուցած ենք: Ո՛չ: Կոստանդեան, Զուլալ, Օշական, Զահրատ, Շիրազ, Մահարի ներկայ են, եւ իւրաքանչիւրը իր տեսակին մէջ կը մշակէ զրականութիւն մը ուշագրաւ: Պարզապէս որովհետեւ զիւրին զրողներ հրապարակը լեցուցած են, նման զիւրին խօսողներու որոնք կ'աղմկեն ամէնուրեք: Անձեր որոնց մօտ իսկական ապրումի ինքնաբուխ, անկեղծ արտայայտութեան մը կամ զեղարուեստական պիտակութեան մը վայելքի զգացողականութիւնը զրեթէ չքացած է:

Մեր ներկան օտարացումի զրականութիւն մըն է· բանաստեղծներ ոչ թէ ոճի կամ արտայայտութեան եղանակին մէջ այլ ինքնին ներչնչումին մէջ: Իզնա Սարըասլան հմայուած կրնայ ըլլալ իր «Լօ»ով· բայց բառերէ զատ ոչինչ կը գտնեմ հոն, (հատորին մէջ կան քանի մը տողեր որոնք առանձին առնուած կը փորձեն ստեղծել հաղորդակցութիւն կարզացողին հետ), մանաւանդ թէ անհատասարակշիռ զգացումներու եւ պատկերներու խառնուրդը կը պղտորէ մաքրութիւնը ներչնչումին որ նախորդ տողերու մէջ դեռ կը տակայ

«Ձըլլայ որ զիս սրտէդ ներես Լօ
— Նայլըն գաւաթ չեմ որ —
Զարդ ու փշուր կ'ըլլամ ես:

Զգալի է տափակութիւնը, եւ այսպէս ամբողջ դիրքը աղմկող բառերը ձեւուած են եւ մէկտեղ կանչուած նիւթական այլինքն թեքնիք պարտադրանքէ մը մղուած քան իսկական ապրումի մը: Հնարամտութիւնը եւ իսկական բանաստեղծութիւնը կը չփոթուին Իզնա Սարըասլանի մշակած զրականութեան մէջ: Նոյնն է պարագան Զարեհ Որթոնեանի մը· բառեր, պատկերներ, քար եւ ամբոխ դիմացդ են բայց քեզի ոչինչ կ'ըսեն:

Անհրաժեշտ է որ բառերը գտնեն իրենց ընդարձակութիւնը եւ խորութիւնը, բանաստեղծական իսկական իրենց դիրքը:

Ցոգնած բառեր, յոգնած աչքերու ոչինչ կ'ըսեն: Բայց յոգնած աչքեր կը վնտռեն դեռ բառեր հարազատ, բառեր կրակոտ, բառեր որոնք մահուան դիմաց տատամսոտ զոյութեան կեանք կը ներչնչեն:

ԲԱԼԵՏՈՍԲՈՓ

առուեստաւերի մը օրագրեն

Գրադարանին վրայ գիրքեր տրցակով, կարդացուելու պատրաստ՝ ամիսներէ ի վեր կը սպասեն։ Ամէն գիշեր փոխն ի փոխն կը վերցնեմ անոնցմէ մէկ քանին. առաւօտուն իրենց չարքերը կը մտնեն ա-նաւարտ։

Գանգատողներ կան տան մէջ։ Կարգա՛ գիրքերդ մէկիկ մէկիկ եւ վերցո՛ւր կ'ըսեն։ Փոշիի բոյն են։ Ու ես փոխանակ անսալու այդ արդար հրամանին, երէկ գիշեր թեթեւօրէն կռթնցուցի դարձեալ բարակ տետրակ մը ամենաբարձր տրցակին։ Այս մէկը սակայն ամբողջովին կարդացած եմ։ Նոր լոյս տեսաւ։ Դաշտանկար՝ ծաղկաքաղ մը։ քանեւէհինդ բանաստեղծութիւն Բիւզանդ Թօփալեանէ։

×

Աչնանային արեւուտ յեմիլջօրէ։ Բայց է դերեզմանատան դուռը։ Դեռ չեն բոլորը հաւաքուած չուրջդ։ կը խօսակցին՝ չեմ լմանար։ Թաղուած յիշատակներէ անմոռաց ժամեր կը վերապրիմ լուռ՝ աչքերս սեւեռած չերտ մը սեւ քարին։ Զայնդ, դիմագիծդ, չարժումներդ, ժպիտդ արագ արագ կուգան բախիլ զգայարանքներուս։ Նախադասութիւններդ կը լսեմ, նկարներդ կը դիտեմ աչքերս փակ։ Անհամար ձիաւորներու անյաղթ թափօրներ՝ որոնց կը յաջորդեն յաւերժահարսեր յակինթ – հայ զարդարանքներով։

Վեց տարի յետոյ ուր եկեր էի տեսնելու յողնատանջ անդորը ժպիտդ անչարժացած, կուգամ այսօր խոնարհիլ քարացած ոսկի տառերու առջեւ՝ բանաստեղծ եւ նկարիչ։

Գուցէ զանոնք քով քովի, հատիկ հատիկ չարել չուզէր սիրելի Բիւզանդքարկոփը որ չիներ է չիրիմդ, եթէ քեզ ճանչցած ըլլար։ Ուզէր գուցէ փնտռել ոգին՝ բառերուն լմաննէն ալ անդին՝ պարել տալով գիրերը այդ չերտ մը քարին երեսն ի վեր։ Երբեմն իրարու պլլուած, զոյգ առ զոյգ, երբեմն միմիանակ։ Եւ յանկարծ անկիւն մը գիրերը համբուրէին գիրար։ Մենք ընդհուպ գտնէինք տառերուն խառնուած Բիւզանդ Թօփալեանը։ Կառուցանէինք մտովին փորագրուած քարեղէն նոյն այդ գիրերով Արաքսն ու Անդաստանը։ Բոլորովին լուռ մնայինք։

Հպարտութիւն կարդային անցորդները մեր բիբերուն մէջ։ Որովհետեւ քու խենթութիւնդ, քու հաւատարմութիւններդ մտերմացուցած էին մեզ քու կախարդանքներուդ։ Լռութիւնը մնալով քու մեծ ուժը։ Լռութիւն մը աներկիւղ, յոժարամիտ, անպիտակ առօրեային կչռոյթին։ Լռութիւնը փոթորկայոյզ ինքնամփոփ երգամոլին։ Ու երգեցիր։

«Ձակատագի՛ր, ե՛ս եմ, արդ՝ յաղթահարեալ դուռդ բա՛ց...» փրկարար զո – հողութիւն եղաւ հայ տառին նուիրումդ։ Աղաղութիւնդ այդպէսով զտար։ Առանց չեղումի կրցար քալել այդ ուղիէն։ Որովհետեւ կարծես յաւիտենական պահանջ մը դրդուած մնացիր, լսելի դարձնելու համար ձայնը սրտին՝ գրչով, վրձինով, մտքով եւ ձեռքերով։

Այսօր լուռ թող համամարդկային սէրով առլցուն բանաստեղծութիւնդ, սրտին նկարները դրոշմով։ Ու կարդացուին հայ ոգիէն բխած Անդաստաններդ, քանի բերին հայ արուեստին սլացիկ հոյակերտին քու կրազիւազ։ Զայն կարծես ձեռքերովդ ալ որմեցիր քամահաճ մեքենային դլուխը չարելով չարելով... գիրեր ... գիրեր անտրտունջ։

Իմ սերունդիս համար սիւնազահայութեան հողը գիր՝ գիրը հող եղաւ։ Իրարու կռթնած՝ հողակոյտիդ առջեւ այսօր, թոյլ տո՛ւր որ քու խոլ ու խենթ կեցուածքդ հերոսութիւն չնկատենք՝ այլ ընդունինք որպէս վճիռ։ Վճիռ որ պատրաստել ուղէր անաղմուկ՝ տղաք, ո՛տքի՛ թէ ո՛չ, կը մարի ճրագը։ Ու թո՛ղ պեղուիլ չարունակուի պեղեցկութիւնդ ինչպէս կ'ուզէիր, որպէսզի հայ հոգին լոյս աշխարհ պայ իր կենսալիր ճառագայթումներով յանուն ընդհանուր ներդաշնակութեան։

×

Շնորհակալութիւն Տիգրան՝ նամակդ առացայ։ իրաւունք ունիս։ Բոլորովին իրաւունք ունիս։ Ի՞նչու մենք աչխատինք եւ ուրիշը օգտագործէ ... նոյնիսկ չարհադործէ։ Բայց կը հաւատա՞ս որ կրնայ հակառակն ալ պատահիլ այսօր՝ մեղի համար։ Ես ինչո՞ւ համար մխիթարանդ մխոք եւ արուեստի դեպիններուն վրայ։

Քու քաղաքէդ գացեր ես մինչեւ Մանթօն, երաժչտական փառատօնին։ Լսեր ես մեր գահլիճային նուագախումբը ամբողջական. կազմով ու Մեծն Թոսթրոփովիչի մենակատարութեամբ։ Փոթորկեր է հոգիդ։ Ու փոթորկեր է ո՛չ միայն գմայլելի

Գրեց՝

Գ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

Թաւջութակի մը հնչեղ մեղեդիներով, այլ նաեւ անոր համար որ տղաքը չեն ներկայացած մե՛ր անունով, ինչպէս Փարիզի սահմաններէն ներս։

Զարմանքդ՝ չինարար է։ Ազատարար իսկ կրնայ ըլլալ։ Պայմանաւ որ ուխտադնացութեան բնոյթ ունենալէ դադրին բոլորիս համար այդպիսի հաճելի ճամբորդութիւնները։ Երբ հիւսթակի Տիգրաններուն թիւը ստուարանայ։

Երբ ուժ մը ներկայացանենք։ Բարձրացպէս, նիւթապէս՝ ոգիով եւ մտքով։ Երբ սփիւռքը ունենայ համոզումը իր բուն առաքելութեան։

Եկո՛ւր սակայն միխամտութեամբ մօտենանք հարցին։ Եկո՛ւր չհասկնալ ձեւացնենք բուն պատճառը անիրաւութեան զոր քալ դիտենք երկուքս ալ։ Կը հաւատա՞ս հրաչքի։ Օր մը գուցէ։

×

Թէհրանէն կուգայ։ Երկրորդ անգամն է որ կուգայ Փարիզ։ Երկարահասակ, նուրբ դիմագծով, արագ քայլերով բեմ կուգայ։ Ռուֆիք Մինասխանեան։ Հաղիւ թէ կը սկսի նուագել, քմահաճ զանգուածը նոյն կշռոյթով կը ստիպուի չնչել։ Պիտի ըսէի տիրական՝ եթէ վտանգաւոր չըլլար բառը, անմիջապէս աւելցնելու համար սակայն՝ նուագ որ կը հրապուրէ ոչ թէ չըլացնելով իր մասնագիտութեամբը, այլ յուզելով, խռովելով հոգին ու դրդռելով երեւակայութիւնը։

Զուսպ եւ միանգամայն խորհրդաւոր նուագ։ Պախը որ կը սիրեմ։ Ու անոր այս ոէ Միենէօր Քոնչէրթօնն, հաւանաբար ըլլայ ամենագիժաւարինը իր դրի առած եօթը ստեղնաշարի քոնչէրթօներուն։ Անկինա – քարի մը տպաւորութիւնը կը թողու իր նորարութեամբ։ Ներզգացած պէտք է ըլլայ Պախ քլավսէնի գործիական կատարելագործման կարելիութիւնները հասնելու համար այդ հրաչալի երկրորդ մասին զոր Մինասխանեան կը յաջողի տալ պարզօրէն ու անզարդ՝ մտնելէ առաջ այն կշռութաւոր զուարթ կլիմային՝ որն է երրորդ մասինը իր լուսեղէն նրբուկիներով։

Այսքան համոզիչ մեկնաբանութենէ մը եաք, ի՞նչ մազթել երիտասարդ դաշնակահարին։ Մեծ ա՛ջ մը։ Յուսախարութի՞ւն։ Տառապանք։ Զախողութեան քանի մը վայրկեաններ։ Ինքնամփոփման վերին պահեր ու ինքն իր վրայ տարուած յաղթանակներ։ Եւ իրաւ մազթանքս ի – բեն՝ մնալ ինչպէս որ է։

Համեստ, քաղցր եւ եռանդուն, սկեպտիկ ու երազկոտ։ Պայծառ գիշեր որ պիտի վերջանար Անտրէ Պէռնտոի զգլխիչ չեփորին պատկերալից նրբին կշռոյթնե – րով։ Առաջնակարգ փողահար մը։ Այս բոլորը կէորկ Ֆիլիփ Թէլֆմանի եւ Ալան Ճովհաննէսի մեղսակցութեամբ։ Եթէ առաջինին չեփորի քոնչէրթոյին ծանօթ էինք, Ալան Ճովհաննէսի «Թափօր եւ Ֆիւկ»ին առաջին ունկնդրութիւնն էր այս Ցրանսայի մէջ։

Շարականներէ վերցուած մեղեդիներու բոլորը կայ սկիզբը՝ հեզհեզ վազրէն կշռոյթով Ֆիւկի մը ծնունդ տալու համար աւելի եաք։ Համրաքայլ բաժնուեցանք սրահէն։ Ուրախ գիշերուան նշանն է այդ։

×

Եթէ չատերու համար ամսուան գիրքը եղաւ նախադահին «Ցրանսական ժողովրդավարութիւնը», իսկ՝ «Աչխարհի միւս կէսը»։ Առնօլա Թօյնպիի հակողութեան տակ պատրաստուած վերջին գիրքը, որ կուգայ լրացնել իր ամբողջական «Պատմութիւնը»։

Զոյգ մը չքեղ հատորներ։ Բայց աւաղ, չգտայ հոն Հայուն փնտռածը։

Ի՛ր պատմութիւնը՝ ընդունելի ու արժանի սահմանումով։

Գուցէ Թօյնպիի չըլլայ պատասխանատուն, այլ պարզապէս մենք։ Այնքան աւեն որ Սփիւռքի հայ ազգային գործիչը չունի համազգութեային հայեացք, չունի լուսաբանելու կարողութիւն, արդիւնք՝ տրոզութիւն ունեցող տեսակարար վերին մարմիններու չգոյութեան՝ չունի տեղեկատուութեան կեդրոն, մշակոյթ տարածելու միջոցները, եւ կը գոհանայ կրցածովը միայն, հոլովելով նեղկիկ մտայնութիւններ, մինչեւ իսկ համակիրները Հայոց ազգին չեն կրնար հրաչք գործել։ Այդպէս է։ Եւ փոխանակ ընդմատաղ մերձեցումներու ի՞նչու չընդգրկել մեր ապրած չրջանը։ Դիտել, փորձել, մեկտեղել արդիւնքը, օգտագործել յաջող փորձը։ Միայն լո՛ւր զանգուածին ու օտարին փոխանցել, պարտադրելու համար զայն։

Բայց ե՞րբ։

×

Այո՛, սիրելի Պ. Յակոբ Մարթայեան, կարդացի քաց նամակները։ Պէտք է վերադառնաք մեղի։ Լրիւ պէտք է յանձնէք «Համայնապատկերը» մեղի։ Նաեւ միւսները, բոլոր միւսները՝ անտարակ լեզուաբանական ուսումնասիրութիւննե – րը։ Եւ նորեր։ Եւ արդէն, կարելի է՞ այդ բաները որոնց մտքին համար հանդարտութիւն գտնել, լուծում բերելէ առաջ անոնց։ Եթէ դուք կասկածիք այս իրողութենէն մեղի պիտի մնար չհաւատալ ճչմարիտին։ Ընդհակառակն ըրե՛ք այն – պէս՝ որ հաւատամ թէ դեղեցիկն ու իրաւը գուտ վերացական դաղափարներ չեն, այլեւ թէական զօրութիւններ վերածանցական, որոնք կը բիւրեղանան իրենց վրայ ճնչող դրութիւններէն ձերբազատուած։

Ինչպէս արուեստագէտին անդնելի դժոհութեան զգացումը աղուոր՝ որ պիտի ստեղծագործութեան մղել։

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ

Մշուշէն անդի՞ն.— ոչի՛նչ։
Ինչ որ տեսայ՝ սրտիս մէջ էր միայն։
Ալիքներ որ ընդմիշտ ալիքներ կանչեցին,
Ձեռքեր որ միացան ձեռքերու։

Հեռուր ու մօտիկ բայլերու
Ոտնաձայնը միայն՝
Ես բարափն եմ — մշուշին մէջ։
Կարեւոր չէ ուրկէ՛ կու գաս, ո՛ւր կ'երթաս։
Թէ ալիք ես՝ պիտի կանչես
Ալիքն ընդմիշտ։
Ձեռք ես՝ դարձեալ պիտ՛ միանաս
Սիրած ձեռքին
Վերջին հրաժեշտին համար։

Մշուշին մէջ
Խարշափող ու տարտամ ձայներու
Արձագանգը հեռու՝
Ես բարափն եմ միայն։
Եւ բոլոր ճաւերը մեկնեցան։
Եւ ոչ ոք, ոչ-մէկ տեղ կրցաւ հասնիլ
Ոչ երկինքին մէջ
Ոչ երկրին
Ոչ սրտին։

ԶՈՒԼԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԲ.— Այս մնայուն խորագրին տակ, Գ. Պըլտեան պիտի խօսի ֆրանսական ժամանակակից բանաստեղծութեան մասին: Սոսրեւ տեսակ մը՝ ներածական մաս:

Ան որ կը զբաղ ուրիշ լեզուով եկող գրութեան մը մասին, ֆրանսական ժամանակակից բանաստեղծութեան օրինակ՝ կը թախի մէկ լեզուէն մ'ուրը անցումի դժուարութեան, կը տեղափոխուի երկուութեան տարօրինակ յարաբերութեան մը մէջ: Ընթերցումէն կը սկսի արդէն այդ երկուութիւնը, երբ լեզուի մը ընդմէջէն նկատի կ'առնուի այդ լեզուէն դուրս գտնուող, ուրիշ լեզուի մը պատկանող ու սոսվ արտադրուող բանաստեղծութիւն մը, վէպ մը կամ որեւէ գրութիւն: Ընթերցողը անդադար կը կենայ երկու լեզուներու սահմանին, ուր «հարազատ» լեզուն կը հանդիսի գրութեան մը՝ որ նոյնպէս լեզու է:

Ձիշդ այս յարաբերութեան մէջ կը գտնուի թարգմանական աշխատանքը, որ «օտար» լեզուի արտադրութիւն մը կը բերէ մեզի· բայց այն չափով որ լմաստաներու կամ «մթնոլորտ»ի փոխադրութիւն մըն է մէկ կողմէն միւսը՝ թարգմանութիւնը իսկական փոխաբերութիւն մըն է համաձեռամի գործի մը ենթակայ: Անիկա մէկ լեզուէն միւսը անցուցածը կը վերածէ նոր լեզուին համաձեռ ու «հարազատ» գործութեան: Լեզուի մը յատուկ բոլոր տարրերը — բառապաշար, կշռոյթ, ասան – դութեան հետ կապեր — կը ջնջուին: Ֆրանսականը եւ հայկականը կը գտնան հայկական կամ ֆրանսական՝ ըստ անցումի ընտրուած ուղղութեան: Թարգմանութիւնը գրաւութեան հետ յարաբերութիւն մըն է որ կը ծածկէ գրաւութիւնը զայն ներս բերելով, զայն նոյնացնելով ներսին հետ· կը ստեղծէ պատրանքը որ գործութիւն մը անկախ է լեզուէն ու համարժէք՝ իր լմաստաներուն: Ասոր համար կարելի է ըսել որ էսպերանթոն հեռաւոր ու յարակայ ցանկութիւնն է ոեւէ թարգմանչի:

Ի՞նչպէս ընել սակայն որ ֆրանսականին մասին գրուող հայերէնը պահէ գրաւեան յարաբերութիւնը եւ ֆրանսերէնով եկող էջը գտնայ ոչ թէ մեր լեզուին կարելիութիւնը այլ անկարելիութիւնը: Հարցումին պատասխանել կը նշանակէ ո՛չ միայն գրութեան մը առանձնայատկութիւնները փրկել, այլեւ անոր ուրիշութիւնը նկատել մեր լեզուին մէկ պակասը, բայց, առանց որ մեր փորձը պակասը լեցնելու ձգտի: Նման պակաս ու բացժխատական յատկանշում չէ, ընդհակառակն հոն է որ գրաւութիւնը կը յայտնուի եւ «օտար »երկը կը գտնայ օտարութեան բացուածքը «մեր» վրայ:

Եթէ բանաստեղծութիւն մը լեզուով եկող իրողութիւն մըն է, անոր մասին գրելը դժուար խաղ մը կը գտնայ բանաստեղծութեան իսկ կարելիութեան հետ: Մտնել մինչեւ հոն ուր գրուածը կ'որոշաղրուի, ինքզինք կ'ըլլայ: Հարցը չի կայանար ֆրանսերէնը հայացնելու կամ հայերէնը ֆրանսականացնելու մէջ, այլ ստեղծելու այս սահմանը ուր մէկը կը շարունակէ միւսը: Իւայտ բերել բնաչէրը հայերէնին մէջ, կարծէք գրուէր նոյնը տարբերութեան մէջ: Հասկցաք անշուշտ որ ֆրանսական բանաստեղծութեան մասին գրելը հայերէնով կրկնել է սպիւռքեան կացութիւն մը:

Ձեմ գիտեր ո՞ր չափով «ժամանակակից ֆրանսական բանաստեղծութիւն» խորագրերը միութեան մը կրնայ յղուիլ, համասեռ ամբողջութեան մը: Ի՞նչ է տարողութիւնը այս ժամանակակից բառին, երբ զայն կը կցենք բանաստեղծութեան:

Երբեմն բառը կը խաղայ արժեչափի դեր, երբեմն կ'որոշաղրէ պատմական ժամանակ մը: Եթէ ժամանակակից յղացքով ժամանակ ու բանաստեղծութիւն կը հանդիպին իրարու, ի՞նչ է այս յարաբերութիւնը որ «կցում»ով կը թարգմանուի· թուականի հա՞րց թէ բովանդակութեան յղո՞ւմ ժամանակաշրջանի մը: Ժամանակակից բանաստեղծութեան մատենա – չարեր կան այսօր ինչպէս ծաղքաքաղներ ուր ներկայացուած անուններուն միշտ նոյնները չեն: Միւս կողմէ «ժամանակակից բանաստեղծներ»ուն մէջ կը մտնեն Պոալէր, Ռիմպօ, Մալլարմէ, Նոյնիսկ Հիւկօ: Կը պատահի հակառակը· այսօր ապրող բանաստեղծ մը չարժանաւոր չարքին մէջ մտնելու «պատիւին», կարծէք չըլլար «ժամանակակից»: Ժամանակակից յղացքի անորոշութիւնը կը համապատասխանէ այլազանութեան մը որ կարելի չէ «համապատկերել»: «Բանաստեղծական իրականութիւնը» այնքան բարդ, հակադրութիւններով լեցուն ու անտիրապետելի իրականութիւն է որ պատմական թուականները կը մնան անկարող զայն սեղմելու: Ժամանակակիցը լեցուն է անցեալով, կրկնութեամբ ու

Գրեց՝

Գ. ՊԸԼՏԵԱՆ

«աւանդականի» այլազան զանգուածներով: Ցաճախ 70նոց գրող մըն է անիկա, երկար առեն լուսանցքի մէջ արտադրող մը, մեծ չարժումներու բացակայ մը կամ ալ յարգելի ակադեմական մը:

«Բանաստեղծական իրականութիւնը» չի գտնուիր տեղ մը, հաւաքուած ինչպէս նկարչական արտադրութիւնները ժամանակակից թանգարանի մը մէջ: Աւելին՝ Ֆրանսական ժամանակակիցը ոչ մէկ տեղ ունի «իրականութեան» մէջ իբրեւ իրականութեան մաս կազմող տարր: Անոր ըլլալու մէջոցները՝ մամուլ, հրատարակչական տուներ, հեռատեսիլ ու ձայնասփիւռ բանաստեղծութեան համար գրեթէ փակ են: Քանի մը կտոր Ֆրանս-Իւլ – թիւրէն, քանի մը հանդիպում այս կամ այն բանաստեղծին հետ, ահաւասիկ բանաստեղծութիւնը լսելու մեր կարելիութիւնները: Այո, կը հրատարակուին դեռ բազմաթիւ ամսաթերթեր, պարբերագիրքեր, բանաստեղծութեան «տետրակներ»: Առանձին հատորներ նաեւ: Բայց տպա – քանակի անկիւնէն դիտուած նման հրատարակութիւններ հաւասար են ոչինչի, երբեմն նաեւ անգտանելի: Ռ. Շարի մը, Սէն Ձոն Փերսի մը կամ Փ. Ժ. Ժուվի մը հռչակը վայելող գրողներ առաւելագոյնը 2000 օրինակ տպաքանակով կուգան, ինչ որ չի նշանակեր նոյնքան թիւով ընթերցող: Ծանօթ երեւոյթ է որ եղածը կ'ողղուի նախ բանաստեղծներու, որոնց թիւը չափազանց մեծ է հրատարակուածներուն բաղդատմամբ, մասնագէտ «քննադատներու», համալսարանական «ընտրանիի» մը եւ հաղուագէպ սիրողներու: Բանաստեղծութիւնը կապուած է ընթերցող-գրող ցանցառ հաւաքականութեան մը:

Հեռաւոր ու անիրական անցեալի մը կը թուին պատկանիլ Հիւկօ-ի տիրապետութեան տարիները կամ Դիմադրութեան կարճ շրջանը· Արակօնի մը կամ Էլիւարի մը հատորները կը սպառէին քանի մը շաբաթէն կամ ամիսէն, իսկ բանաստեղծութիւնը կուգար անմիջական իրականութենէն, աւանդական կաղապարներով: Բանաստեղծը գործած էր «հանրային գործ» մը, ինչպէս կ'ըսէր Փլ. Ռուա: Իսկ Մոռիաք կը գրէր հեռուհալը 1944ին·

Ան ալ կը գրէ «Ici encore, la liberté fut le fruit de la servitude : parce que les Allemands tenaient la France à la gorge, les poètes de France furent délivrés d'eux-mêmes. Cette chanson mystérieuse qu'ils avaient chantée pour eux seuls, cette musique inventée par leur solitaire enivrement, cette eau obscure devint tout à coup limpide, et voici qu'ils recevaient pouvoir de la distribuer à un peuple mourant de soif. Vaincus, ils avaient touché la terre des épaules, et ce contact avec leur terre souffrante les guérissait du mal de n'être pas compris» (Poésie 44).

Ո՛չ Հ· Միշօյի, ո՛չ Փերսի, ո՛չ Ռ· Շարի այդ օրերու արտադրութիւնները կը պատկանին Մոռիաքի յատկանշած եւրեւոյթին: Այդ իրականութենէն եկող բանաստեղծութիւնները հաղիւ վաւերագրի արժէք ունին այսօր, իսկ բանաստեղծ – ներու մէկ կարեւոր մասը «հանրային գրող» չէ, եթէ հանրայինը կը հասկցուի Սարթրի տարազած «յանձնառութեամբ»: Հանրայինը չատ քիչ անգամ կը նկատուի բանաստեղծական եւ բանաստեղծական «յանձնառութիւնը» չատ հեռու հանրային սպասարկութենէն: Բանաստեղծութեան կապը իրականութեան հետ կը մտնէ երկրորդ իրականութեան մը սահմանին մէջ· բայց նախ՝ սառչինը:

Այսօր բանաստեղծութեան հրատարակման տպագնապ մը կայ գրքի ընդհանուր տպագնապին հետ: Գիրքը, մեծ խանութ – ներու մէջ ծախուելէն իսկ առաջ, կը հրապատակի չուկայի, վաճառքի, անտեսութեան օրէնքներուն: Դրամատիրական կարգերէն անդին՝ հարցը կը վերաբերի այն ենթակայութեան որ ամէն ինչ կը դարձնէ տիրապետութեան, համասեռման առարկայ, բոլորովին անկախ իչխանութեամբ յայտնուող տիրութենէն(maîtrise): Բանաստեղծական արտադրութիւնը, իբրեւ գրքի արտադրութիւն, ենթակայ է անտեսութեան, որուն մէջ այլեւս խնդրական կը գտնայ բանաստեղծութեան իսկ կարելիութիւնը: Բանաստեղծութիւնը «չուտուիր», «բանի չի ծառայեր»:

Կարելի է մտածել, մեկնելով Հէկելի մէկ ծանօթ կարծիքը, որ բանաստեղծութիւնը անցեալի պատկանող «ձեւ» մըն է, ուր ներկայի բարդ իրականութիւնը չի կրնար տեղաւորուիլ: Բանաստեղծութիւնը չի համապատասխաներ «մեր ժամանակի ոգիին» որ իր լիացումը կը գտնէ վէպին մէջ· վկայ՝ մրցանակները բայց նաեւ չարժանկաբը: Արուեստներն ալ վերջ մը ունին, որ չի նշանակեր անոնց բացարձակ ջնջումը· այդ վերջը բանաստեղծութեան էական ըլլալուն վերջն է:

Նման ըմբռնում վարկած մը կ'ենթադրէ, ըստ որուն պատմութիւնը, մշակոյթի պատմութիւնը ունին ուղղութիւն, նպատակ ու իմաստ: Բանաստեղծութիւնը կը վերջանայ, որովհետեւ կան զայն զանցող աւելի ամբողջական արուեստներ կամ մշակոյթի ազդակներ· գիտութիւն կամ կրօնք: Պատմութեան նման ըմբռնում կ'ենթադրէ նաեւ բանաստեղծութեան իսկութեան տեսութիւն մը՝ որով անիկա կ'ենթարկուի աւելի ամբողջ ու համարդրական նկատուած արուեստներու կամ կրթանքներու: Ահա իսկական տիրութեան կարգ մը:

Եթէ գրքի ճարտարարուեստը արտաքին ձեւն է եւ բանաստեղծութեան վերջը յայտարարող մտածումը ներքին ձեւը այս տիրութեան, պէտք չէ կարծել որ ատոնք բանաստեղծութիւնը կը դարձնեն անկարելի: Հարիւրաւոր գրքոյկներ ու պարբերագիրքեր կը յայտնուին ու կը կորսուին մրցանակներու չքահանդէսի ետին: Ամբերը կը փորձեն գտնել հրապարակումի ու ցրումի նոր մէջոցներ զանգելու համար գրքի ճարտարարուեստը: Պաշտօնականին քով կայ լուսանցքային ցանցը: Այս երեւոյթը յարացուցային արժէք ունի: Ոեւէ բանաստեղծ լուսանցքային անհատ մըն է, իբրեւ այդ, ընկերութեան մէջ· ուսուցիչ, վարչական մէքենայի պաշտօնեայ, քիչ անգամ հողագործ կամ բանուոր, գրողը կը պահուըտի երկրորդ գործունէութեան մը ետին: Մէկ կողմէ արտադրութեան համակարգի անդամ մը, ուժ մը, միւս կողմէ սպառումի, մսխումի ձգտող ուժականութիւն մը:

Բանաստեղծներու եւ բանաստեղծութեան այս «քիչ իրականութիւնը» երկրի մը մէջ որ «գրական նորոյթ» ստեղծողի հռչակը հանած է եւ ուր «գրական շար-

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

«ՔԱԹՐԱ»Ի ՏԵՏՐԱԿՆԵՐԸ

Գրեց՝

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Հայ Սրուեստի Զարգացման Միութիւնը կամ՝ աւելի ծանօթ անունով Քաթրա իր գործունէութեան հիմնական դաշտը պահելով հանդերձ կիմէ և, պարբերաբար, այլուր սարքուած նուագահանդէսներն ու երաժշտական Ուրբաթները, 1973ին ցայսօր չորս յաջորդական դեղատիպ «տետրակ»ներու լոյս ընծայումով, գրական մարզէ ներս եւս արահետ մը կը բանայ: Գրիգոր Համբարձումեան՝ մղիչ ոգին Քաթրայի եռուն չարժումին, ապահովաբար կը ձգտի գրասէր հասարակութեան ներկայացնել գրիչներ, որոնք Պոլսէն Փարիզ եւ դեռ այլ վայրեր, հայ գրականութեան հարուստ անդաստանէն ներս լայն ակօսներ բացած են ի խնդիր բեղուն հասկերու ծլարձակման:

Պոլսահայ գրական չարժումը, յատկապէս յետ-պատերազմեան շրջանէն ընկըսեալ, յաջորդական հոլովոյթներ արձանագրեց: Քերթողութեան ոլորտը նոր կաղապարներ ընդգրկեց, իսկ խորքը՝ արտայայտիչը դարձաւ հաւաքական ձգտումներու: Այս ճամբով աստիճանաբար արմատ ձգեց եւ ծաղկեցաւ այսպէս կոչուած ազատ բանաստեղծութիւնը՝ իրապաշտ եւ, նոյնիսկ, դերիրապաշտ հակումներով: Պատկերներն ու լեզուն պարզունակ նկարագիր ստացան եւ իրենց կոչումն եղաւ պարզաբանութիւնն ու պատկերացումը առօրեայ մտասեւեռումներու՝ կեանքին թէ՛ բարդ, թէ՛ պարզ այլազան երեսներուն հայող սուզումներով, դատումներով եւ խորհրդածութիւններով: Արեւմուտքի մէջ ժաք Փրեվէր այս իմաստով եւ ուղղութեամբ արդէն հարթած էր ճամբան, երբ պոլսահայ բանաստեղծներ, ինչպէս Զահրատ, Զարեհ Խրախունի, Հայկազուն Գալուստեան, Օննիկ Ցոլը –

●▶

ժումներ» գիրար կը յաջորդեն 10 – 20 տարին անգամ մը, այս քիչ իրականութիւնը բանաստեղծութեան իսկ տպագնապը կը կազմէ, անոր երկրորդ իրականութիւնը: Ռեմպօյէն, Պոալերէն, Մալարմէէն ի վեր իրականութեան պարպումը կը սկսի բանաստեղծութենէն: Ռեմպօյի փնտռած իսկական կեանքը, Պոալերի անծանօթը, Մալլարմէի բախումը լեզուին ու տողին տակ պահուռտ ոչինչին՝ կ'երթան նոյն ուղղութեան զուգահեռ: Իսկ գերիրապաշտներու գերիրականութիւնը, իրականէն աւելի իրականը, «բացարձակ կէտը» ի՞նչ է եթէ ոչ տողին, գրութեան տակ փախչող, անդադար խուսափող այն «վայրը» ուր «հակասութիւնները կը ջնջուին»: «Առարկայի» կորուստի հարց մըն է եղածը, որ կարելի է հասկնալ իբրեւ իրականութեան կորուստը, բայց նաեւ տուեալին: Մալլարմէ իր յօդուածներէն մէկուն մէջ, որ յատկանշականօրէն կը կոչուի «Crise de Vers» որ կրկնմաստ է անշուշտ, կը գրէ «Transposition»ի մասին: Այս արարքը եթէ «ակնարկում», «ոգեկոչում» յղացքներու մէջէն կուգայ, կը կապուի կրկնակ չարժումի մը· ստեղծել առարկայի մէկ արձագանգը՝ տողով, բայց նաեւ գրել անոր ջնջումը: Այլ խօսքով՝ «իրականութեան կորուստը» կը դառնայ բանաստեղծութեան գիւտը:

«Բանաստեղծական իրականութեան» այս չրջումը, իր ծայրագոյն սահմաններուն վրայ, կը կազմէ ժամանակակից ֆրանսականին հիմնական եզերքն մէկը: Այնպէս կը թուի, որ բանաստեղծութիւնը ծառայելէ վերջ իրմէ անդին գտնուող այլազան նպատակներու — լմաստաներու — կ'անկախանայ, կ'անջատուի նոյնիսկ «լմաստէն»: Կը հասկցուի ինչու «խաղ» նկատուող արարք մը՝ բանաստեղծներու համար վտանգաւոր փորձի մը կը վերածուի:

Գրելը կ'որոշաղրուի այլեւս իբրեւ խնդրականացման ու հարցադրումի ձեւ մը:

●▸

ռեան եւ դեռ ուրիշներ, Ֆրանսայի քերթողին գրական ուղղութեան հետեւելով՝ նախասիրութեան կարգով բանաստեղծութիւնը վերածեցին առաւելաբար խօսքի, մերժելով անոր երգի բնոյթը:

Այսպէս է, որ այս դպրոցին հետեւողներէն ոմանք պատկերները վերածեցին «զործողութիւններու»՝ զարգացող, ընդլայնող հոլովոյթով: Բառերը զարձան «ճշդիւտ», անփոխարինելի իրենց իմաստով: Արուեստը մերկացաւ, այսինքն՝ զերծ մնաց զարդարանքներէ՝ առաւելաբար ածականներու դէմ չպրտումով: Եւ որպէսզի հասնէին իրենց նպատակէտին՝ անոնք հետու մնացին քերթողութեան դասական, ըսենք ընկալեալ ձեւերէն, ինչպէս օրինակ յանգերու զործածութեան պարտադրանքէն նոյնիսկ լեզուական, քերականական տարրական կանոններէ (կէտերու, վերջակէտերու զործածութիւն), քանի իրենց դատումով դասական ձեւի պարտադրութիւնը կը սպիտի փոխել բառեր, զանոնք ենթարկել նոր դասաւորումներու:

Զարեհ Խրախունի առիթով մը կը ճըշդէր, թէ քերթողութիւնը արտայայտիչը պէտք է դառնայ բացորոշ ծանօթ իրողութիւններու: Եւ ասիկա այնպիսի ընդհանրական ձեւով մը, որ դուռ բանայ ազատ մեկնաբանութիւններու, մնալով միեւնոյն ատեն այնքան պարզ ու յստակ, որ «չխաբխափէ առեղծուածային աղջամուղջի մէջ»:

Այս առանձնայատկութիւնը կը պարզէ անկասկած Զարեհ Խրախունի «Ստուեր եւ արձագանգ»ը, որ ակնարկի յարող գործ մըն է՝ ազատ չափածոյի ոճով շարահիւսուած:

Հեղինակը հայ-ֆրանսական պատմութեան էջերէն վեց-եօթը «դէպքեր» լուսարձակի տակ կը դնէ մղելու համար ընթերցողը յստակ եզրակացութեան մը, այն է, թէ քաղաքական գետնի վրայ պետութիւնները միայն ու միայն կ'առաջնորդուին իրենց շահերով, ոտնակոխելով մարդկային նուիրական բոլոր սրբութիւններն ու սկզբունքները: «Դէպքեր»ու պատկերացումները՝ հայ եւ ֆրանսայի պատմական դէմքերու հանդիպումներու եւ խօսակցութիւններու ճամբով, խորհրդածութեանց առիթ ստեղծող մէկոյն ներ կը դառնան այս էջերուն մէջ: Ժա-մանակաշրջանը կ'երկարի 1393էն մինչեւ համաշխարհային Բ. պատերազմի օրերը: Շարլ Զ. Լուվի ԺԴ., Նափոլէոն, Ռէյմոն Փուանքարէ տարիներու տարած քով իրենց դէմ յանդիման կ'ունենան Լեւոն Զ. Իսբայէլ Օրբէ, Միւրա, Աւ. Ահարոնեան. վայրերը կը տեղափոխուին բնականաբար՝ Լուվրէն մինչեւ Էլիզէ, եւ բոլոր պարագաներուն ալ Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութիւնը պարզողները այդ երկրին դէմաւոր դէմքերն ըլլալով՝ օրուան եւ պետութեան իւրայատուկ շահերուն մեկնաբանները կը դառնան՝ համապատասխան փաստարկութիւններով: Հայ դէմքերը, եթէ կարելի է այսպէս ըսել, «լոզի դիրք»ին մէջ են՝ զմացական եւ անիրական երազներով ու ակնկալութիւններով խարխափող: Հարկ կա՞յ ճշդելու, թէ մէկ կողմը յաւիտենական շահն է, որ գայտուն կը դարձնէ իր երեսը, իսկ միւս կողմը մեր ժողովուրդին նոյնքան յաւիտենական միամտութիւնը...

Այսպէս, ուրեմն, «Ստուեր եւ արձագանգ»ը բացորոշ եւ պարզորոշ ճշմարտութիւն մը կը ցոլացնէ, որ ընդհանրական բնոյթ կրելով կը տարածուի մայրաքաղաքէ մայրաքաղաք:

Տիրական անուն մը նաեւ Զահրատ, որ 26 կարճ այլ խոհուն բանաստեղծութիւններով «կանաչ հոդ» ընդհանուր խորագրին տակ անգամ մը եւս կը ներկայանայ ընթերցող հասարակութեան, այս անգամ Քաթրայի տետրակներու շարքով:

Այս անգամ եւս առաւելաբար խորհրդածութիւններու «աշխարհ» մըն է մեր աչքին առջեւ պարզուածը: Արդարեւ, բանաստեղծը ձգտումն ունի մառածելու, դատելու, մեկնաբանելու եւ լուսաբանելու կեանքին մեծ ու փոքր, յաւերժական կամ առեւտրոյթ անարժէք թուացող ամէն իրադարձութիւն, կեանքի պահ, սրտի տրոփ կամ եռք: Դատումներն ու խորհրդածութիւնները սակայն չեն կատարուիր «փիլիսոփայութեան»ի սէր, քանի անոնք մեկնակէտ ունին էութեան մը փնտռտուքը՝ զայն դիմագծելու ակնարկի միտումով: Վերջին հաշուով բանաստեղծը իր էութեան փնտռտուքն է, որ կը կատարէ տեսնելով ու հաստատելով անոր՝ այդ էութեան թէ՛ կարեւորութիւնը, այսինքն՝ էական արժէքը՝

–Քանի որ մենք գետ եղեր ենք –հոսեր –
Թէ ծովն ու լիճը ոռոգելն է պէտք
Այդ մենք կ'ոռոգենք

թէ՛ կեանքին ունայնութիւնը՝

Շունչ ու անզօր կը հատնի
Ծովերն ի վեր հովուն չհասած

Հեւքի, եռքի եւ մեքենականութեան այս արտասովոր աշխարհին մէջ «ես»ը, այսինքն ներկայ պարագային բանաստեղծին «ներքին մարդը» ինքնապահպանման մասին կը խոկայ՝ կեանքի յորձանուտին մէջ իր արժանիքը եւ գոյութեան կարեւորութիւնները ճշդելով եւ սահմանելով: Սկեպտիք կեցուածք մը անկասկած: Բայց նաեւ լաւատեսութեան նշոյլ մը: Կեանքը այնպէս, ինչպէս կը պատկերացնայ բանաստեղծին առջեւ: Ահա հիմնական գիծերը Զահրատի բանաստեղծականին նկարագրիչին: Ու ասիկա կ'ուրուագծուի դատումով, խոկումով եւ կշռոյթով՝ կեանքի թելադրութեան իսկ հանդամանքով, պարտադրանքով:

Պոլսահայ յետ – պատերազմեան գրականն չարժումին մէջ արձակագիրներն եւս նոր ուղղութիւններու հետամուտ եղան: Մասնաւորաբար 30ական թուականներէն սկսեալ դէպի իրապաշտ կեցուածքի մը հակումը ակներեւ դարձաւ: Զանազան սեռերու մէջ՝ նորավէպ, ակնարկ եւ այլն, Վարուժան Ամէմեան, Մկրտիչ Հաճեան, Ռոպէր Հատտէճեան, Սոնա Տէր-Մարգարեան, Աւրինէ Տատրեան եւ քանի մը այլ անուններ արձակը ձերբազատեցին չողշողուն պաճուճանքներէ եւ, խորքի ու բովանդակութեան չեչտաւորումով կեանքի առօրեային մօտեցան՝ ընդհանրապէս իրերու եւ մարդոց հակադրութեամբ, ընկերային եւ իմաստասիրական խուզարկումներով:

Ռոպէր Հատտէճեան, որ տարիներէ ի վեր ձեռնհասութեամբ կը վարէ «Մարմարա» օրաթերթի համբաւաւոր պաշտօնը՝ հաստատելով նաեւ զրական բաժին մը թերթին մէջ, մատուր հետաքրքրութիւններու եւ աշխատանքներու կողքին ակօս մըն ալ բացած է զրական հանդէսէ ներս: Պատմուածքներու առընթեր երկու թատերախաղեր տեղ կը գրաւեն իր գործերու շարքին, «Կիրակնօրեայ հաչուեփակ»ը Քաթրայի տետրակներէն մէկը կը գրաւէ: Թատերախաղը, որ այր եւ կնոջ երկխօսութեամբ կը ծաւալի՝ իր ընթացքին մէջ կ'առնէ ամոլի մը «հոգեփոխութեան» բնական հոլովոյթը:

Այր եւ կնոջ հոգեխառնութիւններու «բախում» մըն է պատկերուած, քանի տասնամեայ ամուսնական կեանք մը առոյգին օրերու սէրը փոփոխութեան են թարկած է: Կնոջական յատկանիշ է, անկասկած, ակնկալել, որ ամուսինը միշտ մնայ առաջին օրերու սիրահարը՝ համապատասխան զուրզուրանքի արտայայտութիւններով եւ փաղաքշանքներով:

«Սիրային սէրը», կնոջ վկայութեամբ զարձած է «ապզականական սէր», որ օր մը իր կարգին պիտի վերածուի «ընկերական» ապա՝ «բարեկամական» զուրզուրանքի:

Ուրեմն փշրուած երազ, թերեւս անկարելի բաղձանք, պատրանաթափ լռգ...

Ցամեցնայն դէպս մերկ ու անզարդ երկխօսութեամբ մը իրականութեան մը հանդոյցը կը քակուի աստիճանաբար՝ յանգելու համար կրկին նոյն գոյավիճակին, այս անգամ քիչ մը պատրանքով եւ քիչ մըն ալ իրատեսութեամբ պարուրուած:

Ռ. Հատտէճեան խուզարկու աչքով մերկացուցած է իրողութիւն մը, որ, ապահովաբար, ընթացիկ երեւոյթ է:

Քաթրայի տետրակներէն վերջինը՝ «Դաշտանկար»ը ընդհանուր խորագիրին տակ, ընտիր ծաղկաքաղն է Բիւզանդ Թօփալեանի բանաստեղծական հատորներէն ոմանց:

Բիւզանդ Թօփալեան, որ ատուերներու, գոյներու եւ գիծերու խայտաբղէտ խաղով հաւասարակշռուած, չափաւորեալ զրական պատկերներ ստեղծեց իր էջերուն մէջ՝ ներշնչումներու ակնաղբիւր ունեցաւ մարդկային հոգին: Արդի մարդուն զգայնութիւններն ու խոկումները, զարաչր – ջանի մը մէջ, ուր չարժումն ու նիւթը

ՄԱՐՕ

ՄԱՀ ՄԸ, ՃԱԿԱՏԱԳԻՐ ՄԸ

Գրեց՝ ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

— Ի՞նչ բանի կը ծառայէ, Սոկրատ, ճնար նուագել սոքվիդ, բանի որ պիտի մեռնիս:

— Ճնար նուագելու, մեռնելէ առաջ:

Ահաւասիկ մահ մը, որ եկաւ փաստելու թէ մեզի հայկական մտայնութեան մը արդիւնք չէ՝ կորնգնել արժէքներու չափանիշը մտաւորականի մը կորուստին առթիւ:

Անհատի պաշտամունքի բոլոր մրցանիշները կոտրուեցան: Եթէ հայկական նեղ հորիզոնը արդարանալի պատճառներ (սիւրեալի մը, այսինքն՝ արեւմտահայութեան նահանջը, հայրենիքի մը ջանքը ամէն առիթ օգտագործելու ի խնդիր ազգ-մշակոյթի պանծացման) ունի մտաւորականի մը կորուստը «անդարմանելի» կամ ընդհանրացած սխալ բանաձեւումով՝ «անփոխարինելի» նկատելու, առնուազն զարմանալի է տեսնել որ նոյն ախտէն կը տառապի ազգ մը, պետութիւն մը, որ ո՛չ մեր հոգերն ունի, ոչ ալ մեր տագնապը:

Շաբթուան մը երկայնքին, Մալրոյի մահը պատճառ եղաւ, որ քարթէզեան Ֆրանսան, ախոյեան քննադատական ոգիի, պարզուկ, յանկարծ, երկուքէն:

Մաս-մեդիաներու թամ-թամը այս մահը վերածեց լուացքի գուցանիչի մը տարածման, պետական մեծարանքի արարողութեան հրաւէրը զարձաւ՝ ցոյցի մը զօրակոչ: Ոչ ոք խուսափեցաւ անվայել ինքնացուցադրութենէ, անպատշաճ ազդմըկարարութենէ: Ու արդարօրէն, կարելի է խորհիլ թէ մարդը հարկ եղածին չափ մեծ էր, որպէսզի անհրաժեշտ չըլլար ղինքը այսքան պզտիկցնել: Լրագրական աճապարարութիւն մը խորագրել կուտար դրական Ֆիկարօ-ին՝ Մալրօ, Ֆրանսացի մեծագոյն գրագէտը, առանց իսկ չակերտի: Հարկ էր այս «ահաւորութեան» լուսաբանութիւնը փնտռել ու տեսնել թէ յօդուածին անտիպ տողերուն մէջ, Մօրիլաք ըսած էր, տարիներ առաջ.– Մալրօ, Ֆրանսացի մեծագոյն ողջ դրագէտը»...:

Կաղնի մը տապալեցաւ, անկասկած: Մարդ մը, որ իր զրոշմը զրած էր դարուս վրայ ինչպէս դարը՝ իր վրայ: Դարձաւ առասպել մը ու նման առասպելի մը՝ հրապուրեց ու չլացուց: Արտակարգ խմացականութեան տէր, անհաման զարգացման աղբիւր, բացառիկ յիշողութեամբ օժտուած, յոյն դասականներու եւ չին իմաստուններու մեղսակցութեամբ, դասաւ միշտ յաջող բանաձեւումները, որոնք կը տպաւորեն: Զինքը լսողը, զինքը կարդացողը, զուցէ քիչ եւ ոչինչ յիշէր, բայց կ'ունենար այն զգացումը թէ ինք ալ զարգացաւ: Բայց մէկը մը բոլոր քաղաքակրթութեանց առջեւ, զարկաւ բոլոր դռները, դրաւ բոլոր հարցումները, չդտաւ միշտ պատասխանները: Գիտէր սակայն թէ հարցումը պատասխանէն կարեւոր է: Մօտեցաւ զերիպաշտութեան բայց չեղաւ զերիրապաշտ, մօտեցաւ համայնավարութեան բայց համայնավար չեղաւ ու յանկարծ դարձաւ կօլիստ յաջողելով սակայն Իւ – Տէ – Էն չըլլալ: Եղաւ պաշտօնական մտաւորական, բայց չեղաւ ակադեմական, մոռցան նոյնիսկ Նոպել մրցանակը տալ իրեն...: Ուրիշի մը պարագային այս բոլորը կրնային պատեհապաշտութիւն նըկատուիլ, իր պարագային սակայն զարձան՝ հաւատարմութիւն ինքն իրեն հանդէպ: Ձիշդ է որ չխուսափեցաւ յանձնառութիւններէ, բարոյական թէ փիզիքական, մինչեւ Պանկլա–Տէշ, ուր ուղեց կատարը երթալ, եօթանասունի սեմին: Վերջին ճիգ մը «պատնէշին վրայ» մեռնելու: Արդարեւ, պահուըտուքի պէս, խաղաց մահուան հետ, բայց ան զինքը հարուածեց ուրիշներու միջոցաւ՝ սիրուած կիներ, անփոխարինելի զաւակներ: Ինք մնաց, հանդիսատես ու վկայ, երբեմն նաեւ դերակատար, մահամերձ քաղաքակրթութեան մը:

Սպանիայէն դիմագրական ճակատ ծոյլ բերաւ յուսահատ մարդկութեան մը: Ակրոպոլի բարձրունքէն պատգամ կարդաց Ֆրանսացի երիտասարդութեան: Միջակութեան զարաչրջանի մը մէջ, ողբաց անժառանգ մեծերու մահը՝ Մաօ, Տը Կոլ:

Վերջապէս, լ'ը մահն ալ եկաւ: Եկաւ զինքը գտնելու հիւանդանոցի մը անկիւնը ու իր կեանքն ալ վերածելու՝ ճակատագրի:

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

«ՅԱՌԱՋ 50»

Ծաղկաբեր «Յառաջ»ի յիսնամեայ հաւաքածոներէն (1925 – 1975)

կողմ՝ **ԳԱՌԱՋՈՒ**

գին՝ 100 **Ֆր.**

Թղթատարի ծախք՝ 10 Ֆր. դնորդին վրայ:

Դիմել՝
HARATCH
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

դերզօր իրականութիւններ զարձած են, պատկերելիք ձեւով արտայայտութիւնը պտան բանաստեղծին գրչին չնորհիւ:

Միեւնոյն ատեն բիւրեղային զգայութիւններու հրաւառութիւն մը, անկասկած, կը նչմարուի անոր բանաստեղծականն տողերուն մէջ: Ան կարծես կարօտն ունեցաւ միշտ լոյսի, անոր բիւրեղ խորհուրդին, քանի ըմբռնեց, թէ կեանքն ի վերջոյ լոյսի եւ չողի, ցոլքի եւ ճաճանչի աղբիւր մըն է արուեստագէտին համար: Այսպէս է, որ յաճախ այգահանդէսներ սարքեց: Ձիշեցէք բանաստեղծին քեր – թուածներու հատորներուն խորագիրներ – րը, հաստատելու համար ըսուածը.— Այգահանդէս, Արեւագալ, Համայնական սէր, Հրաթաղութիւն, Լուսածնունդ եւ այլն:

Կը հետեւի ուրեմն, թէ բանաստեղծը ինքզինք յանձնեց զգայավառութիւններու խաղին, ինչպէս թիթեռը՝ լոյսի ցոլքին: Ասկէ նաեւ լաւատեսութեան երակը անոր տողերուն մէջ: Սակայն, որքան ալ տարօրինակ թուի ոմանց համար, լոյսի խաղին յանձնուողը մելամաղձիկ նկարագիր մը ի յայտ կը բերէ: Այսպէս է, ահա, որ լաւատեսութեան եռին, անոր փոխին վրայ կը նչմարուի տխրութիւնը, թախիծը բանաստեղծին:

Բայց ամէնէն աւելի պէտք է ընդգծել անոր լեզուին դեղեցկութիւնը (ի դէպ, երկար ժամանակ Փարիզի զրական հայերէնը բացառիկ չքեղութիւն մը ունեցաւ), լեզու մը, որ զեղեցկահիւս կառոյցով, ընտրեալ բառերու նրբահիւս յարդարանքով, առանց սակայն զրքունակ ըլլալու, պատչաճեցաւ բանաստեղծին ներքին րըխումին, զայն դարձնելով արտայայտութեան այլապէս ինքնատիպ եւ ակնապիշ հիւսք մը:

Բանաստեղծ Կարիկ Պատմաճեան, որ կազմած է ծաղկաքաղը, «Դէպքի ներքին աղբիւրներ ու դէպքի լոյսը ներքին» խորագիրներ տակ բանաստեղծ–արուեստագէտին բնորոշումն է կատարած՝ մտապատկեր ունենալով Բ. Թօփալեանը:

Կարճ, այլապէս բնորոշիչ տողեր են արձանագրուած իրրեւ նախամուտ «Դաշտանկար»ին:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» 83 rue d'Hauteville, 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
9
JEUDI
9 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·740

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.740

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

Հ. Հ. Հ.Ի ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ՇԻՐԱՓ

— o —

Զար լեզուները տարօրինակ զուգադէպ – պուէթիւն մը տեսան կառավարական կարգադրութեան (կիրակի առտու պարպել փարիզիէնի տպարանը) եւ Կօլիստներու համախմբման միջեւ: Արդարեւ, գիրքի սենիքան յայտնած էր նախապէս դարձադուլի որոշումը պարպումի պարագային եւ իվ կենա, Փորթ որ Վերսայլի բնիկն չէր ծածկեր թէ կառավարութեան ըրածը միակ միջոցն էր որ երկուշաբթի թերթ չըլլար եւ ուրեմն ոչ մէկ արձագանգ Կօլիստ չարժումի «վերածնունդի» մասին: Արդարեւ, կիրակի օր թաղուե – ցաւ իւ· Տէ· էռ·ը եւ ծնաւ Հ· Հ· Հ·ն (Համախմբում Հանրապետութեան Հա – մար): Օրուան նշանախօսքն էր գլխա – տրաբար «Վաղը, երբեք երէկուան պէս պիտի չըլլայ»:

ՅՈՑՑԵՐ

երկուշաբթի օր կը սկսէր մամուլի բանուորներու գործադուլը եւ միաժամանակ աշխատանքի բոլոր մարզերուն մէջ գաղարներ կը հրահանգուէին ժամը 15էն սկսեալ: Ժամը 16ին աւելի քան 100 հազար հոգի կը սկսէր տողանցել Ռեփիւպլիքէն Օփերա, ծանօթ նշանախօսքերով· «Փոնիա, հրաժարում», «Ֆիսքար, Պառ, Ամօրի մեղսակից», «Աշխատանք, ոչ՝ գործազրկութիւն», «Ամօրի, նատէ՛ եւ բանակցէ՛», եւայլն:

Նոյն առեն գաղարներ կ'արձանագրուէին էլեկտրականութեան, կազի, մեթրոյի սպասարկութեանց մէջ:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՄԻՋՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ԿՌԻԻՆԵՐ

Կը սպասուէր որ մինչեւ Հինգշաբթի նախագահ Սարգիս Կարենայ յայտնել թէ ո՞վ պիտի կազմէ Լիբանանի գահլիճը, կը թուի թէ ինք թեմնորթաք մը կը նախընտրէ քան աւանդական կուսակցական ներկայացուցիչ մը: Այս առընչութեամբ Սարգիս յաջորդաբար տեսնուած է ձէֆ մայէքի եւ Քարամէի հետ:

Ամէն կողմ սակայն հանդարտութիւն չի տիրեր եւ բուռն բախումներ պատահած են Պաղեստինցիներու միջեւ, Արաֆաթի կողմնակիցները կռուած են սուրիամիտ Սայքայի չարքայիններուն հետ Տրիպոլիսի գաղթակայանի մը մէջ: Խաղաղապահ ուժերը չեն միջամտած: Շաբաթ օր ալ կառք մը պայթած է Պէյրութ, Ճոմպլաթի տան մօտ, վեց մեռեալ եւ տասնեակ մը վիրաւոր պատճառելով: Կռիւներ ալ կան քրիստոնեաներու եւ Պաղեստինցիներու միջեւ երկրին հարաւը, հոն ալ մեռեալ եւ վիրաւոր կայ:

× Քաղաքական ճակատի վրայ կ'ըսուի թէ Սարգիս վարչապետի պաշտօնը կրնայ յանձնել եմտական իր խորհրդատուին՝ Սելիմ ալ-Հոսի մինչ Շամուն «զօրաւոր» կառավարութիւն մը կ'ուզէ որովհետեւ «կացութիւնը բնականոն չէ»: Ինք եւ քրիստոնեայ միւս պարագլուխները կողմնակից են Զուլկեբիոյ ձեւով դաշնակցային դրութեան մը:

Քաւի մը տոդով

ԺԻՄՔԱՐ երկու օր Պելկրատ գնաց եւ տեսնուեցաւ Թիթոյի հետ: Վերադարձին իր ուրախութիւնը յայտնեց, որ Ազգային ժողովը մեծամասնութիւն մը գտաւ (75ի դէմ 396 ձայնով քուէարկած էր եւրոպական Մորհրդարանին եմտական լրատուններուն քննդեայնող օրինագիծը, ի նպաստ քուէարկած էին նաեւ ընկերվարականները) եւ չեշտեց թէ որեւէ պատճառ չկայ ժողովը լուծելու եւ կանխահաս ընտրութեանց ձեռնարկելու:

Լիոնի քաղաքապետ ընտրուեցաւ Ժերար Տոլոն:

ՄԱՌՆԷ յայտարարեց թէ համայնավար թեկնածու մը պիտի ըլլայ նախագահական յառաջիկայ ընտրութեանց:

ՄԻԼԱՆՈՑԻ մէջ ծանր բախումներ պատահած են երեքշաբթի իրիկուն Սքալայի հրապարակին, ուր հարիւրաւոր ձախակողմեան ցուցարարներ կը բողոքէին թատրոններու տոմսերու բարձր գիներու դէմ: Ցուցարարները կրակի տուած են երկու հանրակառք, կին մը ծանրօրէն վիրաւորուած է:

ԿԵԴՐՈՆԱՓՐԻԿԵԱՆ Հանրապետութիւնը « կեդրոնափրիկեան կայսրութեան » վերածուեցաւ եւ Ջօր· Պոքասա ինքզինքը կայսր հռչակեց:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Լոնտոնի մէջ գումարուած բժշկական միջազգային գիտական համագումարին մասնակցած են 30 երկիրներու, որոնց կարգին Սորհ· Միութեան, Գուլկարիոյ, Լեհաստանի, Միացեալ Նահանգներու, Ֆրանսայի, Ճափոնի, Քանատայի, Աւստրալիոյ գիտնականները: Համագումարի օրակարգի նիւթը եղած է գլխացաւի ծագումը: Համագումարի աշխատանքներուն մասնակցած են նաեւ Հայաստանի Առողջապահութեան նախարար Փրոֆ· Է· Գաբրիէլեան եւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի փորձառական կեն – սաբանութեան հիմնարկութեան տնօրէն Փրոֆ· Ժ· Յակոբեան: Համագումարի բացման ընթացքին, ներածական խօսքը արտասանած է Է· Գաբրիէլեան: Լոնտոն գտնուած միջոցին հայ գիտնականները այցելած են կարգ մը բժշկական գիտական – հետազօտական կեդրոններ, ինչպէս նաեւ Կլազքոյի Ուելքոմ գիտական հիմնարկութիւնը, ուր Փրոֆ· Է· Գաբրիէլեան զեկուցումով մը հանդէս եկած է ուղեղի արեան շրջանառութեան կարգաւորման շուրջ՝ պարզելով վեցամեայ իր հետազօտութիւններուն արդիւնքը:

«ՅԱՌԱՋ»
ԻՆՉՊԷՍ ԲՈԼՈՐ ՕՐԱԹԵՐԹԵՐԸ ԵՐԿՈՒ ՕՐ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ինչպէս Փարիզի բոլոր օրաթերթերը եւ դաւառի օրաթերթերու մեծ մասը (երկուշաբթի միայն՝ Փրոկրէս, Մերիտիո – նալը եւ Տօֆինէ Լիպերէէն լոյս կը տեսնէին) «Ցառաջ» լոյս տեսաւ երկուշաբթի եւ երեքշաբթի, համախոհ Գիրքի բանուորներու միջարհեստակցական սենտիքային: Պատճառը ծանօթ է եւ հին: 1975 Մարտէն ի վեր է որ Փարիզիէնի Լիպերէէի գործազուրկ 300 բանուորները կը պրաւէին թերթին Ռիւ տ'Անկիէնի տպարանը: 1975 Յունիսին, դատավճիռ մը (գործադրելի) կ'որոշէր տպարանին պարտպումը բայց տագնապը կը մնար: 1976 Նոյ· 30ին է, որ Փարիզի Վերաքննիչ Ատեանը երկրորդ վճիռ մը կուտար, որ պարանին պարպումին վերաբերեալ եւ անոպասելի կերպով, կառավարութիւնը կ'որոշէր յանկարծ ոստիկանական ուժերով գործադրել այս վճիռը, Կիրակի, Դեկտ· 5ին, վաղ առաւօտեան: Հետեւանքը բնական էր եւ նախատեսուած: Գիրքի բանուորներու Միջարհեստակցականը 24 ժամուան գործադուլ մը կը հրահանգէր, որ 24 ժամ եւս կ'երկարաձգէր եւ օրաթերթերը լոյս չէին տեսներ երկուշաբթի եւ երեքշաբթի: Բացի անշուշտ... Փարիզիէն Լիպերէէն, որ իրաց այս կացութեան մէջ, ուր ամբողջ երկիր մը թերթ ղրկուած է իր պատճառով, երեքշաբթի օր, իր առաջին էջին համար երկու կարեւոր լուր գտած էր, մէկը՝ սպանութիւն մը 18րդ թաղամասը եւ միւսը՝ Լիոն Թէյլըրի 7րդ ամուսնութիւնը:

Վերջապէս, նոյն օրուան մէջ, կարելի կ'ըլլար եղրակացութեան մը յանգիլ: Աշխատանքի նախարարը նախ ընդունած էր Փարիզիէնի տէրն ու տնօրէն Ամօրի, եւ ապա Սէ· Ժէ· Թէ·ի Գիրքի պատասխանատուները: Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 8ին, Սէ· Ժէ· Թէ·ն վերջ կուտար գործադուլին ընդունելով բանակցութիւններու համար նշանակուած միջնորդը՝ Ժ· Ֆ· Մոթէն, որ լաւատեղեակ անձ մըն է մամուլի հարցերուն: Ուրեմն Չորեքշաբթի առտու, բոլոր օրաթերթերը կրկին կրնային լոյս տեսնել բացի Ֆիկառօէն որ չէր կրցած հասցնել, Ռոբիտիէն տը Փարիզ լոյս կը տեսնէր, մնացեալներն ալ քիչ էջերով լոյս կը տեսնէին: Անշուշտ տրամաբանական չէ որ 19 ամիս վերջ

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՃԱՏՐԱԿԻ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԱՅՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Երեւանցի աշակերտներ՝ Տիգրան Գրիգորեան եւ Յասմիկ Բաբայեան պիտի մասնակցին յառաջիկայ Յունուարին Ռիգայի մէջ տեղի ունենալիք ճատրակի Խ· Միութեան պատանեկան ախոյեանութեան մրցումներուն: Անոնք այս տարի Հայաստանի ախոյեանները հանդիսացած են:

×

ԱԿԱԴ· ՎԻԿՏՈՐ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՊԱՏՈՒՈՑ ԱՆԴԱՄ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահ Վիկտոր Համբարձում – եան ընտրուած է Հնդկաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի արտասահման – եան անդամ: Վիկտոր Համբարձումեան պատուոյ անդամ է նաեւ արտասահմանի 39 ակադեմիաներու, գիտական ընկերութիւններու եւ համալսարաններու:

ԼՈՍ-ԱՆՃԵԼԷՍԻ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՀՐԴԵՀԸ

— o —

ՎՆԱՍԸ՝ 60–70 ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ

— o —

Հայրենիքի Դեկտ· 1ի թիւէն կ'իմանանք թէ Լոս – Անճելըսի Մեսրոպեան վարժարանը աղէտալի հրդեհի մը զոհ գացած է, Նոյ· 28ին: Այս առթիւ, Պոստընի մեր պաշտօնակիցը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ:

×

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԷՍԻՆ « ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ » ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏՆՕՐԷՆ ՓՐՈՖ· ՕՆՆԻԿ ՔԷՇԻՇԵԱՆ ՀԵՌԱԶԱՅՆՈՎ ԿԸ ՀԱՂՈՐԴԻ ՄԵԶԻ

— Կիրակի առաւօտ, Նոյեմբեր 28ին, ժամը 6ին, Մեսրոպեանի չէնքը հրդեհի աղէտալի վտանգ մը անցուց: 60–70·000 տոլարի վնասի մը ենթարկուեցան վարժարանի դրադարանը եւ հայերէնի դասարանը· բարեբախտաբար կարելի եղաւ դերծ մնալ աւելի անդարմանելի կորուստներէ:

Հրդեհին պատճառը վերջնապէս ստուգուած չէ տակաւին, թէեւ ենթադրութիւններ կան որ էլեկտրական հոսանքի խանգարման հետեւանք եղած ըլլայ: Փնտուքիւնները կը շարունակուին: Հրոյ ճարակ դարձած մատենադարանը կը պարունակէր հինգէն վեց հազար արժէքաւոր հատորներ, հայալեզու եւ օտար: Փճացած է նաեւ հայերէնի դասաւանդութեան յատուկ դասարանը: Իսկ ուսուցչարանը, ծաղկոցը եւ կարգ մը դասարաններ ենթարկուած են մասնակի վնասներու՝ ջուրի եւ ծուխի հետեւանքով:

միայն կարելի ըլլայ դրական արդիւնքի մը հասնիլ: 19 ամիսներ որոնք վնասեցին թէ՛ փարիզիէնի գործազուրկ բանուորներուն եւ թէ ամբողջ մամուլին, յաջորդական գործադուլներով, մինչ միւս լոյս կը տեսնէր փարիզիէնը («մեծ նիւ՛ զ քուրջի մը համար», կը խորագրէր Լիպերասիոն, Չորեքշաբթի):

Ուրեմն որոշուեցաւ որ բանակցութիւնները պէտք է յանդին մինչեւ Յունուար 15: Սէ· էժ· Թէ·ն հինգ կէտերէ բաղկացած յուշագիր մը ներկայացուցած է: Կէտերէն մէկն է որ Ամօրի եւ առնէ պաշտօնազուրկ ըրած 300է աւելի բանուորներէն մաս մը, ինչ որ սակայն բարդ կը թուի քանի Ամօրի արդիականացուցած է տպագրութեան ձեւերը եւ ընտրած նկարաշար դրութիւնը:

×

Կը խնդրենք մեր ընթերցողներէն որ ներողամիտ ըլլան «Ցառաջ»ի երկու օրուան բացակայութեան համար, մեր կամքէն անկախ: Կը խնդրենք նաեւ որ ներողամիտ դտնուին ազդ առաջ հաստատութիւնները, որոնց հանդէպ մեր ունեցած յանձնառութիւնները պիտի չկրնանք կատարել, խնդրելով բոլոր միութիւններէն եւ կազմակերպութիւններէն որ հասկանան հրատարակութիւնը չկարենանք սկսիլ Յունուարէն առաջ:

Մասամբ փոխարինելու համար այս երկու օրուան բացակայութիւնը « Ցառաջ », այս շաբթու բացառաբար, լոյս կը տեսնէ նաեւ Շաբաթ (Կիրակի, Դեկտ· 12ի թիւ):

«ՅԱՌԱՋ»

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՈՍԿԻԻ ՕՐԻԷՆՏԱՑԻԱ

Ո

ՄԻՀՐԱՆ ԹԷՐԼԷՄԷԶԵԱՆԻ
սիրելի յիշատակին

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ճեմարանից ի վեր մենք չէինք տես-նում Միհրանի հետ եւ պրեթէ որեւէ յարաբերութիւն չէինք ունեցել, բացի մի քանի պատահական նամակներից Գեր-մանիայից ու Վանից: Կարինում ամբողջ ժամանակ միասին էինք, եւ նկատելի էր, որ ուսանողական տարիները ի զուր չէին անցել նրա համար: Ռոստոմը առանձնա-պէս մտերիմ վերաբերում էր ցոյց տալիս դէպի Միհրանը և հէնց միայն այդ բաւա-կան էր, որ նա կարեւոր տեղ գրաւէր ժողովում, բայց անկախ դրանից, նա չուտով դարձաւ ամէնքի սիրելին:

Քաղաքական հարցի քննութեան ժա-մանակ, Միհրանը ոչ մէկ խօսք չարտա-նէնց: Նստած էր կողքիս լուռ, բայց նկատելի կերպով ջղայնացած: Երբեմն փորձում էր խօսք ուղել, բայց հէնց որ նախագահ Ակնունին իր կողմն էր նա-յում, մատը արագ իջեցնում էր:

Ճաշից յետոյ, երբ հաւաքուել էինք մեր տեղը Սանասարեանի պարտիզում, Մի-հրանը յարձակուեց Ռուբէնի վրայ:

— Դու, ասաց նա, իրաւունք չունիս պաշտպանելու Թուրքական օրիէնտա-ցիայ: Շատ ուշացել ես: Այդ մասին պէտք է մտածէիր, երբ Աբդիւլ Համի-դիկը Պերլին կը ղրկէիր, երբ Եւրոպայի դուռները կը մաշէիր, երբ մօսինը առած՝ Սասուն կը բարձրանայիր, երբ Պօղոս Նուպարը Եւրոպա կ'ուղարկէիր. հիմա ո՞ր Թուրքը կը հաւատայ քեզ...:

Ռուբէնը, որ անվրդով ծխում էր, փորձեց պատասխանել, բայց Միհրանը լռեցրեց.

— Սպասիր, այս մէկ: Հիմա դու, սի-րելի Վահան, դարձաւ նա Մինախորե-անին, դու ի՞նչ ես սպասում ռուսական օրիէնտացիայից. չատ – չատ Վասպու-րականը կը լինի Վանուկի դուբեռնիա, Բարձր Հայքը կը դառնայ Էրզրումսկի Օբլաստ: Դրա համար արժէ՞ ամբողջ Հա-յութիւնը ոտքի հանել եւ ծովերով արիւն թափել:

Այս էլ երկու:

Երրորդ, համաձայն չեմ եւ քեզ, դար-ձաւ նա ինձ. ի՞նչ ըսել է ինքնաօրիէն-տացիա: Այդ կը նշանակէ սեփական ուժի վրայ յենուիլ ուրիշ ուժի դէմ: Դու ի՞նչ ուժ ունես որ... Անգլիա՞ ես, Ամերիկա՞ ես...

Անշուշտ, բառացի կերպով ասոնք չէին Միհրանի խօսքերը, բայց իմաստը այս էր, անկասկած:

— Շատ բարի, ուրեմն ի՞նչ պէտք է անել, հարցուց Փիլոսը. ասա, ի՞նչ է քո քաղաքական օրիէնտացիան:

Միհրանը, կարծես, յանկարծակիի ե-կած, մի պահ մտածեց եւ պատասխանեց.

— Ձգիտեմ:

Բարձրացաւ ընդհանուր ծիծաղ:

— Ինդրեմ, մի ծիծաղէք, վրայ բերաւ Միհրանը, ես չգիտեմ: Ինձի այնպէս կուգայ, թէ դուք ալ չգիտէք: Օրիէնտա-ցիա կը նշանակէ երկու կողմերու հա-մաձայնութիւն: Բաւական չէ, որ մենք օրիէնտացիա ունենանք որեւէ ուժի հան-դէպ, պէտք է, որ այդ ուժն ալ դրական վերաբերում ունենայ դէպի ձեր հակու-մը: Դուք կ'ըսէք՝ եւրոպական օրիէն-տացիա, ռուսական օրիէնտացիա, եւն., բայց Եւրոպան, Ռուսիան փոխադարձ հակումն ունի՞ն դէպի մեզ: Ո՛չ, չունին: Ուրեմն, ի՞նչ տարբերութիւն ձեր եւ իմ ըսածի միջեւ: Բայց եթէ կ'ուզէք ան-պատճառ որոշ պատասխան, մեր օրիէն-տացիան պէտք է ըլլայ օրիէնտացիա չու-նենալ:

Դարձեալ ամէնքը ծիծաղեցին:

— Այո՛, օրիէնտացիա չունենալ... հանդիսատ ձգենք Թուրքն ու Ռուսը, եւ մենք մեր գործին նայինք:

— Իսկ եթէ Ռուսն ու Թուրքը մեզ հանդիսատ չեն ձգե՞ր, հարցրեց Փիլոսը...

— Կը ձգեն, եթէ մենք միայն մեր գոր-ծով զբաղուինք:

— Բայց ի՞նչ է միայն մեր գործը:

— Զլսեցի՞ք, զարմացաւ Միհրանը. Ռոստոմի զեկուցումը չլսեցի՞ք...

Հայաստանը օճառի պէտք ունի, հայ գիւղացին տառապում է ոջիլից...

— Ուրեմն, ոջիլո՞ օրիէնտացիա, կա-տակեց Տիգրան Աճէմեանը:

— Հա, ճիշդ այդպէս, բառը դանուած է... մեր օրիէնտացիան պէտք է լինի ո-ջիլի օրիէնտացիա, մինչեւ որ հայ թե-թերու մէջ ծանուցում լոյս տեսնի, թէ՝ կը փնտռուի ոջիլ՝ գիտական փորձերու համար:

Այն ժամանակ կատակ էին թուում այս խօսքերը, այսօր կարող են նկատուել կեանքի փիլիսոփայութիւն: Ոջիլի օրիէն-տացիա — այդպէս չեղա՞ն մեր բոլոր օրիէնտացիները...

Մի ուրիշ անգամ, Փիլոսի հետ վէճի բռնուելով, Միհրանը պնդում էր, որ Հայի քաղաքականութիւնը պէտք է լինի քաղաքականութիւն չունենալ — ոջիլի օ-րիէնտացիայի նման մի բան: Նա ասում էր. մենք ի՞նչ պէտք ունէինք Բերլինի երթալու, Սան Ստեֆանոյէն եաքը, երբ այլեւս ակներեւ էր, որ երկու մեծ զա-նները, Անգլիան եւ Ռուսիան, վիճակ կը ձգէին Հայաստանի պատմուճանի համար:

— Շատ բարի, հարցնում էր Փիլոսը, ո՞ւ ինչ ես ասում, ի՞նչ պէտք է լինի մեր քաղաքականութիւնը:

— Ըսի արդէն. քաղաքականութիւն չու-նենալ...

— Այսինքն:

— Այսինքն, չլսեցի՞ք Ռոստոմի զե-կուցումը. հինգ–տասը տարի խաղաղու-թիւն... Թող մեր ժողովուրդը հաւաք-ուի, ամրանայ, հարստանայ, վերջը քա-ղաքականութեան մասին կը խօսինք...:

— Այդ Սրմենականութիւն է:

— Էհ, ի՞նչ ընենք. Թող Սրմենակա-նութիւն ըլլայ: Արդէն իսկական արմե-նականը եւ իսկական դաշնակցականը նոյն բաներն են:

Ընդհանուր ժողովում մէկը չկար, որ Միհրանի պէս մտածէր: Թերեւս այդ էր պատճառը, որ նա քիչ էր արտայայտում ժողովներում: Րեւիզիոնիզմի հոտ էր գա-լիս նրա մտքերից, բայց եւ այնպէս ան-կեղծ, հաւատացեալ Դաշնակցական էր հերոսական չրջանի Դաշնակցականների նկարագրով՝ ազնիւ ու պարկեշտ ինքն իրեն հետ, իր խղճի առջեւ: Իմացեալ մահով նա հանդիսացաւ գաղափարական Դաշնակցութեան վերադոյն արտայայ-տիչը:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

(«կեանքի ուղիներով»)

ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑ

Ո

Շուրջ 50 տարիներու իր կեանքով, Գո-յամարտ Օրացոյցը անկասկած անցած է պաղուեցի տարեկան փնտռուած հրատա-րակութիւններու չարքին:

Ստուգիւս, 1929ին ի վեր, կանոնաւոր կերպով, նախ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պատանեկան Միութեան օրով, ապա Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի նա-խաձեռնութեամբ լոյս կը տեսնէ Գոյա-մարտ Օրացոյցը:

Այս առթիւ, արդար է վեր առնել աշ-խատանքը եւ վաստակը մանաւանդ երէց սերունդի հաւատաւոր մեր ընկերներուն, որոնք դիմագիծ տուին այս օրացոյցին եւ դրին ամուր հիմերու վրայ:

Միայն ընդհատում մը 1976ի համար, այդ ալ հրատարակիչ յանձնախումբի կամքէն բոլորովին անկախ պատճառնե-րով: Յատկապէս դեղագիտական մտա-հոգութեամբ, այսինքն առաւել ներկա-յանալի տպագրութեան մը համար առե-նին «մաքսէթ»ը ղրկուած էր Պէյրութի Համազգայինի տպարանը ուր, ինչպէս պիտենք, պայմանները եւ մանաւանդ մի-ջոցները աւելի լայն են այս մարդին մէջ: Դժբախտաբար, լիբանանեան ահաւոր դէպքերու սաստկացումը 1975ի վերջին ամիսներուն թոյլ չտուաւ իրագործումը այս ծրագրին:

Այս տարի Գոյամարտ Օրացոյցը ինչ-պէս անցեալին, լոյս կը տեսնէ Մարսէյլ, Ջաւէն Նահապետեանի տպարանէն: Մար-սէյլի մէջ գոյութիւն ունեցած, վերջին չիւն տարիներու մէջ, ութ կանոնաւոր

թիւն... Թող մեր ժողովուրդը հաւաք-ուի, ամրանայ, հարստանայ, վերջը քա-ղաքականութեան մասին կը խօսինք...:

— Այդ Սրմենականութիւն է:

— Էհ, ի՞նչ ընենք. Թող Սրմենակա-նութիւն ըլլայ: Արդէն իսկական արմե-նականը եւ իսկական դաշնակցականը նոյն բաներն են:

Ընդհանուր ժողովում մէկը չկար, որ Միհրանի պէս մտածէր: Թերեւս այդ էր պատճառը, որ նա քիչ էր արտայայտում ժողովներում: Րեւիզիոնիզմի հոտ էր գա-լիս նրա մտքերից, բայց եւ այնպէս ան-կեղծ, հաւատացեալ Դաշնակցական էր հերոսական չրջանի Դաշնակցականների նկարագրով՝ ազնիւ ու պարկեշտ ինքն իրեն հետ, իր խղճի առջեւ: Իմացեալ մահով նա հանդիսացաւ գաղափարական Դաշնակցութեան վերադոյն արտայայ-տիչը:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

(«կեանքի ուղիներով»)

հայ տպարաններէն՝ Ջաւէն տպարանը կը մնայ միակը, չբսելու համար վերջինը, որովհետեւ միշտ լաւատես պէտք է ըլ-լալ, որ սահմանափակ միջոցներով բայց դնահատելի ջանքերով եւ յարատեւու-թեամբ կը յաջողի կենդանի պահել հայ-կական տպագրութիւնը որ ոտք դրած է Միջերկրականի այս ափերուն վրայ Ռա-կան վարդապետ Երեւանցիի օրով 1672ին:

1977ի Գոյամարտը կը ներկայանայ դունաւոր կողքով եւ 12 պատկերազարդ էջերով, որոնք կը բովանդակեն խնամ-քով պատրաստուած ազգային, քաղաքա-կան, մշակութային, պատմական նիւ-թեր: Ահաւասիկ բովանդակութեան հա-մառօտութիւնը ամիս առ ամիս:

Յունուար.— Նուիրուած Շաւարշ Մի-սաքեանի մահուան 20ամեակին. մեծ հրապարակագրի անտիպ օրագրէն քանի մը նամոյշներ:

Փետրուար.— Մարսէյլի Հայ Մշակոյ-թի Տունը:

Մարտ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի գեղարուեստական հպարտու-թիւններէն՝ Նայիրի պարախումբը:

Ապրիլ.— Ազգային սպասօն. նահատա-կաց յուշարձաններ:

Մայիս.— Սարդարապատ, Մայիս 28 եւ Հայաստանի Անկախութիւն:

Յունիս.— Լիբանանը եւ պատնէշի վը-րայ նուիրեալ հայ երիտասարդութիւնը:

Յուլիս.— Ցայտարարութիւն Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտեան Եւրոպայի կեդրոնական Կոմիտէի «Մեր ընելիքը եւ մեր ակնկալութիւնները»:

Օգոստոս.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի օրկան՝ «Հայաստան» ամ-սաթերթը նոր ծաւալով, նոր բովանդա-կութեամբ: Նոր չրջան:

Սեպտեմբեր.— Ալֆորվիլի նորահաս-տատ Հայ Մշակոյթի Տունը

Հոկտեմբեր.— Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն:

Նոյեմբեր.— Արտաւազմանեան գրակա-նութենէն երկու ներկայացուցիչները՝ Մ. Իշխան եւ Կ. Փօլատեան:

Դեկտեմբեր.— Հայաստանեան գրակա-նութիւն, երկու դագաթներով՝ Ե. Չա-րենց եւ Պ. Սեւակ:

Գոյամարտ Օրացոյցը, ընթացիկ օրա-գոյցի մը անմիջական օգտագործումէն անդին, ունի հմտական նպատակ՝ ըլլալ ընտանեկան յարկերէն ներս առօրեայ յուշարարը մեր ազգային տօներու, ա-նանգութիւններու, բարքերու...:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԺՊԻՏ

Ուսուցիչը՝ պատմութեան դասին.

— Ծը Կոլը ժան տ'Արքին կը նմանի, ան ալ Ֆրանսան փրկած է:

— Իրա՞ւ, կը հարցնէ Թօթօ եաեւի նըս-տարաններէն, ուրեմն ե՞րբ պիտի այրեն զինքը:

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՑ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՀԱՒԱՏՔԻ ՈՒԺԸ

Երկու – երեք փարասաղ էր մնացել, որ հասնէի Ս. Աղբերիկ, երբ իմ առաջ բաց-ուեց լեռնային աշխարհի անկրկնելի մի տեսարան:

Մի խումբ Սասունցիներ ձորի խոր յատակից քարքաշով դէպի սարի գլուխն էին հանում մի վիթխարի ջրաղացաքար: Քարքաշը երկճղանի կոշտ ու կոպիտ մի փայտ էր՝ ուղղահայեաց մի ցից կենտրո-նում: Գլխի հասած կողմում կացնի նեղ բերանով փորուած մի անցք կար: Ջրա-ղացաքարը պառկեցրել – հաղցրել էին ցցի վրայ, փորանցքից մի երկայն չղթայ էին անցկացրել, չղթայից՝ հորիզոնա-կան ձողեր: Երկու կողմից երեքական տղամարդ ձեռքերով պինդ բռնած եւ կրծքերը դէմ տուած այդ ձողերուն, հըս-կում էին, որ հաւասարակշռութիւնը չխախտի: Լծել էին նաեւ եօթ լուծ եզ՝ հօտաղները լուծքերին անդունդի թեք, քարքարոտ կողերով դէպի վեր էին տա-նում հսկայ քարը, ամէն րոպէ պատ – րաստ քարքաշով, Ջրաղացաքարով եւ լծկաններով ձորը գլորուելու: Թուով տասնըմէկ – քսան հոգի էին, բոլորն էլ դարչնագոյն թուխ դէմքերով, բրդեայ գդակներով եւ կռնակներին՝ այծամոր-թի: Սմէնից բարձրահասակը մի յաղթան-դամ ծերունի էր՝ ալրոտ հագուստով: Սա եաեւից էր գալիս, զգուշօրէն հետե-ւելով, որ քարը չպոկուի քարքաշից:

Երկու օր առաջ լեռնային հեղեղը քան-դել էր քեռի Միրոյի հնաոյտ արաբեան Ջրա-ղացը եւ նրա վերին քարը տեղահանելով՝ գլորել անդունդ: Տեսնողների վկայու-թեամբ քարը չարունակել է թաւալել ան-դունդի յատակին, իր վրայից դէն չպըր-տելով հեղեղի կատաղի յորձանքները: Այդ բանը աւելի ամրապնդել էր Խութե-ցիների հաւատքը իրենց Ջրաղացի զօրու-թեան մասին:

Թեթեւ դադար եղաւ: Երբ հրաման տրուեց քաշելու, հօտաղները ցատքեցին լուծքերին, ձայն տուին իրար, եզները ձգեցին չղթան եւ քարքաշը տեղից պոկ-ուելով՝ չարժուեց սարն ի վեր:

Հօտաղներից մէկը Տալուորիկցի Ծա-դէն էր: Սա նստած էր առաջին լուծքին, քչտած ոտքերը անդունդի վրայ կախած: Ծադէն Խտանայ կածից առաջինն էր տե-սել անդունդի հեղեղի մէջ թաւալուող քարը եւ բահը ուսին դէպի ծովասար դո-ռալով՝ չտապել էր օգնութեան: Ես էլ մանակցեցի Խութեցոց Ջրաղացաքարը անդունդից հանելու աշխատանքին: Մի-այն մի կարճ պահ տեսայ իմ մեկուսի կանդնելը: Վայրկենապէս մօտեցայ եւ ծերունի Միրոյի կողքին տեղ գրաւելով իմ կուրծքը դէմ տուեցի երկաթէ չղթային:

Մանրատերեւ սալորենու տակ մոլոր-ուած կածանը անդարձ կորել էր, չնչա-կատուր դէմ առնելով լերկ քարափին: Ինչ որ Ջրհեհեղից անդունդ քշուած մի քար էր, որ նոյնպէս կորցրել էր իր ուղին, եւ մենք մեր ուսերն ու բազուկները իրար նեցուկ արած ու հաւատքով կպած դոր-ծին, ժայռուտ լեռնալանջով նրան մղում էինք դէպի վեր, դէպի արեւոտ բարձունք:

Եզները ձիր տալով՝ դանդաղ չարժ-ւում էին, կճղակները ապառաժներին սեղմած:

— Համանք, հա՛, հասանք, ձեզ զուր-բան, — եաեւից ոգեւորում էր Ջրաղաց-պան Միրօն, չարունակելով աչալուրջ հսկել, որ քարքաշի հաւասարակշռու-թիւնը չխախտուի:

Վերջապէս, մեծ դժուարութեամբ Ջրա-ղացաքարը անդնդախոր ձորից հանեցինք սարի գլուխ, խորդուբորդ ոլորաններով հասցրինք Ջրաղացի դուռը, թեթեւ կոա-նեցինք եւ մեր թեւերին առած ներս տա-նելով՝ հաստատեցինք ներքին քարի վը-րայ:

Ծադէն խկոյն կարդի բերեց մայր ա-ռուն, եւ Ջրաղացը նորից սկսեց թափով աշխատել:

Աղօրիքի տէրը, քեռի Միրօն բոլոր մասնակիցներին ճաշ տուեց եւ իմանալով իմ պատմութիւնը, ինձ պահեց իր մօտ՝ թաքցնելով իր չորսան մէջ:

Ամբողջ գիշեր ես մտածում էի հեղեղից քանդուած եւ վերականգնուած Ջրաղացի մասին եւ այն զարմանալի տոկուն Ջրա-ղացպանի մասին, որի անունը Միրօ էր, այն լեռնականների մասին, որոնց կամքը աւելի հզօր էր, քան լեռնային ամենէն հե-ղեղը: Միայն հաւատքի ուժը կարող էր անդունդի յատակից վեր բարձրացնել խորտակուած ալիւրաքարը:

ՅԱԶԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(34 – Շար.)

ՀՈՒՇԱՀԱՏՈՒԿ

ԱՐՏԱՇԵՍԻ ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՀԱՅԿ ԱՐԱԶԱՏԻ ՀԱՅԿԱԶՆՅԱՆ

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐԻ ԿՈՉՈՒՄՆԵՐԸ

Մոսկվայի «Իզվեստիա» հանդեսի 1961 թ. 1-ին համարում տպագրված է Հայկ Արազատի Հայկազնյանի մասին հուշերի առաջին մասը, որը վերնագրված է «Ընտանիքում և դպրոցում»։ Հեղինակը՝ Հայկ Արազատի Հայկազնյանի որդին՝ Արտաշես Հայկազնյանը, ծնվել է 1922 թ. Մոսկվայում։ Ավարտել է ռազմական ակադեմիան (1961 թ. ԼԵՆԻՆԳՐԱԴԻ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹՅԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ)։ Ներկայումս զբաղեցնում է մի պատասխանատու պաշտոն։ Տոլստոյ – Նոսիլի ընտանիքը հարազատ է Վիկտոր Հյուգոյին։ «Ամեն ինչ սկսվեց այն օրից, երբ մեր տունը հայտնվեց Ֆրանսիայի պատմության մեջ ամենաանսովոր մարդկանցից մեկի՝ Ժան Վալժանի հետ»։ Այդպես է սկսում իր հուշերը Ժան Նոսիլը։ Ֆրանսիայի հեղափոխական շարժման ականավոր գործիչ Ժան Նոսիլը, որի անունը սերտորեն կապված է Փարիզի Կոմունայի հետ, 1871 թ. մայիսի 28-ին զոհվեց Փարիզի Պերլաշեզ գերեզմանատանը՝ կռվելով կոմունարների շարքերում։ Ժան Նոսիլի կինը՝ Ժանետ Վալժանը, Վիկտոր Հյուգոյի դուստրն էր։ Ժան Նոսիլի որդին՝ Ժորժ Նոսիլը, ծնվել է 1859 թ. Ժորժ Նոսիլը ապրել է Ֆրանսիայում, Անգլիայում, Շվեյցարիայում, Իտալիայում, Ռուսաստանում։ Նա ծանոթ է եղել Ռուսաստանի հեղափոխական գործիչների հետ։ Ժորժ Նոսիլը մահացել է 1909 թ. Ֆրանսիայում։ Նրա հուշերը հրատարակվել են 1911 թ. Փարիզում։ Ներկայացնելով հուշերի հատվածները՝ հեղինակը գրում է. «Ես ուզում եմ պատմել այն մասին, թե ինչպես էր ապրում մեր ընտանիքը, ինչպես էր ապրում ես, ինչպես էի ես դաստիարակվում, ինչպես էի ես ձևավորվում որպես մարդ, ինչպես էի ես ձեռք բերում իմ հավատալիքները, ինչպես էի ես ձեռք բերում իմ ընկերներին, ինչպես էի ես ձեռք բերում իմ թշնամիներին, ինչպես էի ես ձեռք բերում իմ սերը դեպի ազատությունը, ինչպես էի ես ձեռք բերում իմ ատելությունը դեպի ստրկությունը»։

Ա. ՄԱՆՈՒ

ՄԻՀ ՄԵՂՔ ՀԱՄԱՐՎԱԾ ՆՎԱՃՈՒՄԸ ԿԱ ԲԱՆԱԼՈՒ

— Իմ ամենամեծ ուրախությունն այն է, որ ես ապրում եմ այն ժամանակ, երբ մեր հայրենիքում ստեղծվում է նոր, կոմունիստական հասարակություն, երբ մարդկանց միջև հարաբերությունները հիմնված են փոխադարձ հարգանքի և բարեկամության վրա։ Ես ուրախ եմ, որ ապրում եմ այն ժամանակ, երբ մարդիկ ձգտում են ոչ թե ոչնչացնել միմյանց, այլ ստեղծել նոր, ավելի լավ կյանք։

Ես ուրախ եմ, որ ապրում եմ այն ժամանակ, երբ մարդկանց մեծ մասը ձգտում է ոչ թե ոչնչացնել, այլ ստեղծել

Այրի Տիկին Արմենուհի Վարպետեան, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Գըլըճեան, այրի Տիկին Արուսեակ Զաքըրեան, Տէր եւ Տիկին Արա Պիպէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալէն Կոխւօ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Գըլըճեան եւ զաւակը ինչպէս նաեւ Սարաֆեան, Վարդերեսեան, Տիկին Սինանեան, Մազաքեան, Լուսինեան, Տէպիլեան, Խաչիկեան, Տիկին Պերճուհի Էլէկեան եւ Գ. Առաքել-եան, Տէր եւ Տիկին Թովմասեան ըն-տանիքները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց մտերիմներուն, քեռայրին, քենեկալին եւ ազգականին՝

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՎԱՐՊԵՏԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 5ին Լարիպուագիէռ հիւան-դանոցը:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուելու Ուրբաթ, Դեկտ. 8, ժամը 14·15ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը փոխադրուելու Պելվիլի գերեզմանատունը:

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

« ՅԱՌԱՋ »· — Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Վարպետեանի:

Այրի Տիկին Կարապետ Մխաքեան, այրի Տիկին Մելսոն Մխաքեան (Հայաստան), այրի Տիկին Փանոս Մխաքեան, Տէր եւ Տիկին Մխաք Մխաքեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Մինաս Մխաքեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Մխաք Մխաքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մխաքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Նիկողոսեան եւ զաւակները, Տ. և Տիկ. Անդրանիկ Մխաքեան և զաւակները, Տէր և Տիկ. Բաֆֆի Մխաքեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Վարդուհեան՝ զաւակներով եւ թոռներով, ինչպէս նաեւ Գարաճեան, Սարեան, Գալիկեան, Համբարեան, Մելքոնեան, Սեւեան, Մելիքեան, Տէր-Աբսէնեան, Սեմէրճեան, Եաղճեան եւ Գաբրիէլեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կեսրոջ, մեծ-մօր, նանիին, քրոջ, մօրաքրոջ, մեծ-մօրաքրոջ, խնամիին եւ ազգականին՝

ԷԼԻԶԱՊԷԹ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
(ծնեալ Համբարեան)

մահը, որ պատահեցաւ Հինգշաբթի Դեկտեմբեր 2ին, 95 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուելու Երկուշաբթի Դեկտ. 6ին, ժամը 15·30ին Խաչի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, ուրկէ ողբացեալին մարմինը փոխադրուելու Քլամարի Էնթէռ-Քոմիւնալ գերեզմանատունը, ուր ամփոփուելու ընտանեկան դամբարանը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Կիւլենիա – Ժիւլիէթ Զպուք – ճեան եւ ողբացեալ Զպուքճեանի զաւակները եւ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Զպուքճեան կը ծանուցանեն թէ իրենց մտերմական, հօր եւ եղբօր՝

ՊԵՏՐՈՍ ՉՊՈՒՔՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Դեկտ. 12, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի դիտումն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԲԱԺԱԿԻ ՊԱՀԸ

Կազմակերպութեամբ Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միութեան: Ըստ ատենադական սովորութեան Դեկտեմբերի երկրորդ կիրակին՝ 12 Դեկտեմբեր ժամը 13ին

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՄԷՋ
118, Ռիւ տը Գուրսէլ, 75017 Փարիզ
Մէթրօ Գուրսէլ

կը հրաւիրուին բոլոր կեդրոնականցի-ները եւ համակիրները այս առթիւ կազմակերպուած ճաշին:

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Ծախքերու մասնակցութիւն 60 ֆրանք
Տեղերը ապահովել մինչեւ Դեկտ. 9, հեռաձայնելով Պէրլիոզ հաստատութիւն 236-54-48 փոսք 15:

ՄԱՐՍԷՑԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շնորհակալութեամբ ստացուած է·—

Մարիամ Կարապետեանի թաղման, զաւակը Տէր եւ Տիկին Ա. Կարապետեան 100, գործատուն Վահէ 150, Պր. Տէմիրճեան 60, Տէր եւ Տիկին Ա. Օննիկ 50: Թադուհի Հալաճեանի թաղման առթիւ աղջիկն ու փեսան (Պօրտօ) 300, Սամուէլեան ընտանիք 200, Պր. Ս. Պուրկազեան 100, Տէր եւ Տիկին Վ. Քիւրքէեան 50: Մարի Հօլօփիկեանի տարելիցին Տէր եւ Տիկին Ռ. Տէր-Ներսէսեան 50: Խաչիկ Շահումի հոգեհանգիստին առթիւ Տէր եւ Տիկին Տ. Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Մեսրոպեան 50ական: Հաճի-Յակոբ Պետրոսեանի քառասունքի հոգեհանգիստին այրի Տիկին Լ. Պետրոսեան 100: Յովհ. Հելվաճեանի թաղման առթիւ Տիկին Ժորժ Տէրօֆեան, Ալեքսանեան ընտանիք 100ական, Տոքթ. Ե. Տիկերեան 50: Մարի Մելիքեանի թաղման առթիւ Տիկին Ա. Տակաբեան, Պր. Ն. Համբարձումեան 50ական, Պր. Ե. Գաբրիէլեան 30, Զ. Աբզումանեան 20, Տիկին Շ. Փափազեան 10: Կատար Պարագեանի (ծնեալ Աճէմեան) թաղման առթիւ, Տէր եւ Տիկին Ս. Տէր-Միքայէլեան, Պր. Ժ. Սանտալեան 50ական, Պր. Խ. Վարդերեսեան, Պր. Զ. Կորկիս 20ական:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ·— Հ. Ց. Դ. ՐԱՖֆԻ խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի ժամը 20·30ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը:

×

ՓԱՐԻԶ·— Հ. Ց. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, Դեկտ. 9, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

կը ներկայացնէ
Deux Montages audio-visuels
EREVAN, VILLE LUMIERE

Erévan la nuit c'est le scintillement d'une multitude de lumières avec ses places illuminées, sa jeunesse manifestant les soirs de liesse, ses spectacles aussi ; récitals, théâtres, danses et folklore, etc...

ARARAT - OBSESSION

Y a-t-il une réalité qui illustre mieux la situation du peuple arménien, que cette Montagne-Mère dominant Erévan, tel un dieu visible et inaccessible ? Ce sentiment, on ne peut que partager, l'œil fixé sur cette éternité.

Photographies et montages audio-visuels de MANOUG ATAMIAN

Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — PARIS 17e
Vendredi 10 Décembre 1976, à 21 heures

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՏՕՆԱԾԱՌԸ

Շաբաթ, Դեկտ. 18, ժամը 16ին
Ամանորի եւ Ծնունդի առիթով հոգեւոր եւ գեղարուեստական չքեղ հանդէս
Քառաձայն խմբերգ եւ արտասանութիւններ զանազան լեզուներով
Ընտանեկան քաղցր մթնոլորտ ծնողքներու եւ հայրենակիցներու հետ
Ծնունդի խորհուրդը պատկերացնող մսուրին դիմաց կը մատուցուի պատարագ, երգեցողութեամբ աշակերտութեան, ղեկավարութեամբ
ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ
Տեսչութիւնը յերմօրէն կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը հոգեպարար եւ ազգայնաշունչ այս տօնական երեկոյթին

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Սեդա Փափազեան
եւ
Արիս Ադամեան
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ
Արա Տէօվլէթեանի

Փարիզ, Դեկտ. 4, 1976

×

Այս ուրախ առթիւ, Տէր եւ Տիկին Առլէն Փափազեան հետեւեալ նուէրները կ'ընեն·—

1000 ֆր. Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան:

1000 ֆր. Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին:

1000 ֆր. «Ցառաջ»ին:

(Ստանալ «Ցառաջ»էն):

ԱՑՑԵԼՈՒԹԻԻՆ
ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը այս տարի եւս այցելութիւն մը կազմակերպած է մեր ղոյդ Հանգստեան Տուները, Դեկտ. 12 կիրակի ժամը 14ին: Այս առթիւ օթոբառ մը վարձուած ըլլալով, փափաքողները կրնան ընկերանալ:

Օթոբառը կը մեկնի Փլաս Լէոն Պլումէն ժամը 14ին: Ճշդապահ ըլլալ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՌԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը Դեկտ. 11 Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, Նաճարեանի ազարակը: Անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

×

ՀԱՄԱԽԱՌԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը կիրակի Դեկտ. 12, առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ տեղւոյն վրայ եւ 1977ի օրացոյցներու ցրւում:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պանեէզ – Քայանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Հինգշաբթի Դեկտեմբեր 9, ժամը 20·30ին իր նոր հաւաքատեղի՝ 6, Ռիւ Շառլ Միչէլ, Պանեէզ: Կարեւոր օրակարգ ղպրոցի վերաբերեալ: Կը խնդրուի որ ամէն ոք աթոռ մը բերէ:

ԼՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մօտ օրէն լոյս կը տեսնէ՝

1977-Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ Ի ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ Ի ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

LES VENDREDIS DE LA QUATRA

INVITATION

LE VENDREDI 10 DECEMBRE A 21 H.

DUO

ANI ADJEMIAN
RAFFI PETROSSIAN

SAINT-SAENS — LUTOSLAWSKI
MILHAUD — BABADJANIAN

MUSÉE GUIMET 6 PLACE D'IÉNA PARIS 16
PLACES NON NUMÉROTÉES OUVERTURE DES PORTES A 20 H 30

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ Ի ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՉԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ Ի ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des

VOYAGES en ARMENIE

NOEL EN ARMENIE
DU 24 DECEMBRE AU 6 JANVIER
2750 F.

Comprenant

Transport aérien — Pension complète — Hôtel 1ere classe — Visites et excursions — Service accompagnateur, guide.

Dernier délai d'inscription le 9 décembre

Renseignements et Inscriptions

Jacques CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière
13001 - MARSEILLE
tél. (91) 50. 89. 12

Madeleine BENNEYAN
HAVAS - VOYAGES
12, bd. Général De-Gaulle
26000 - VALENCE
tél. (75) 43. 06. 06

Licence n° 97

Prix calculés à la date du 31 Oct. 1975, susceptibles de modifications en cas d'augmentation du cours des changes ou du transport

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
10
VENDREDI
10 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՅԱՌԱՋԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·741

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.741

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ՝ ՍԵԼԻՄ ԱԼ-ՀՈՍ

— o —

Տնտեսութեան փրոֆեսէօր մըն է՝ ան որու կը վիճակի վերականգնել Լիբանանը: 45 տարեկան, սիւննի մահմետական ինչպէս կը նախատեսէ Սահմանադրու-թիւնը –Ալ Հոս պիտի կազմէ մասնագէտներու դահլիճ մը: Ի վերջոյ այս բանաձեւումին համակերպեցան նաեւ Շամուն եւ Ճմայլաթ, որոնք երկուքն ալ կը նախընտրէին քաղաքական կառավարու-թիւն մը:

Միւս կողմէ սակայն կայ սուրիական ներկայութիւնը, որ ապահովելով հան-դերձ խաղաղութիւնը, օտար դրաւում մըն է, որ չի կրնար մտահոգիչ չըլլալ երբ յիշուի ոչ շատ հեռաւոր անցեալ մըն է Դամասկոսի երազը «մեծ Սուրիա»ն: Այս մասին Ֆիկարօ տեսակցութիւն մը կը հրատարակէր Պէյրութ ճէմայէլի հետ (Քէթայէլի պարագլուխին զաւակը), որ չի ծածկեր իր մտահոգութիւնը եւ կ'ըսէ· «Սուրիա շատ լաւ կրնայ այս երկրին կարգն ու կանոնը ապահովել եւ միւս-նանեան ամբողջ հողամասը ձեռք առնել: Հարցումը զոր կը դնեմ ուրեմն սա է·— Դամասկոսի ղեկավարները «Լիբանանի խաղաղեցումէն» զատ ուրի՞շ դիտումներ ունին»: Ճիշդ է որ սուրիական Պաասի ղեկավարները, երեսուն տարի է չեն ծածկած թէ կ'ուզեն կլլել «լիբանանեան զաւառը» վերահաստատելու համար մեծ Սուրիան: Լիբանանի քրիստոնեաները կը խորհին թէ իրենց միակ լուծումը դաշնակցային դրութեան մը հաստատումն է, զուիցերական օրինակին վրայ: Գործադիրը, ըստ Պէյրութ ճէմայէլի, դաշնակցային խորհուրդի մը ձեւը կ'առնէ, Պէյրութն ալ Դաշնակցային մայրաքաղաք կը դառնայ:

Կը մնայ սպասել ու դիտել եւ մանաւանդ յուսալ, որ ամէն պարագայի մէջ բոլոր հարցերը այլեւս առանց զէնքի եւ արեան լուծուին:

ՖՐԱՆՍԱ

Հոգերը շատ են, բայց ձմրան կայսիները ղեցուն են...

Անշուշտ միշտ նոյն մարդիկն են զայրոյները բայց եւ այնպէս կրնայ տարօրինակ թուիլ հաստատել որ մինչ ամէն ոք, գործադրութիւնն ալ մէջը, համաձայն է ընդունելու համար որ կացութիւնը դէշ է («Սա վա մալ» կը խորագրէ Քոթիտիէն տը Փարի) զահուկի ճմեռնային բոլոր կայանները լեցուն են եւ պանդոկի մէկ ազատ սենեակ չկայ···: Նախարարապետ Պառ շատ մտահոգ է գործադրկութենէն, գործադրութեան Ազգ· Ժողովրդը շատ անորոշ կը գտնէ տնտեսական ապագան, թոշակառորը անորոշ կը գտնէ նոյնիսկ իր ներկան: Դեռ կայ Փարիզիէն Լիպերէի «Թերթօնը», որ պէտք է վերջնայ Ճունուար 15ին, բայց առաջին հանդիպումն իսկ ցոյց տուաւ թէ շատ բարդ է ամէն բան: Սէ· ժէ· Թէ·ն ունի նախապայմաններ·— քննել եւ վճռել, թէ ի՞նչ պաշտօնէութ-թիւն պէտք է Փարիզիէն կազմելու համար, վճռել ըստ այնմ թէ որքա՞ն կարելի է կրկին աշխատանքի առնել պաշտօնազուրկներէն եւ բանթողներէն, պաշտօնազրկութեան ծրագիրը մը պատրաստել, կրկին գործի չառնուած անձնակազմին համար, որպէսզի ան օգտուի գործազրկութեան հատուցումներէն (90 առ հարիւր աշխատավարձի երբ պաշտօնազրկումը տնտեսական պատճառներ ունի), պատրաստել կանխահաս հանդստեան կոչուելու ծրագիրը մը (57 տարեկանին), մտածել մամուլի այլ հաստատուութեանց մէջ տեղաւորել Փարիզիէնի այն պաշտօնէութիւնը որ բաց մնացած է:

Պարզ է որ բաւական դժուար հարցեր են երբ դիմացն ալ անզիջող ըլլայ, արդարեւ Ամօրի անցեալ Ճուլիսին մերժեց ստորագրել Փարիզեան Մամուլի եւ Սէ· ժէ· Թէ·ի միջեւ գոյացած համաձայնագիրը եւ հեռացաւ սենտիքայէն: Սէ· ժէ· Թէ·ն կ'ուզէ նաեւ որ ի վերջոյ ստորագրէ, ինչ որ փարիզեան օրաթերթերու միւս տէրերը ստորագրած են:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ (*)

Ցանուն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի Մայր Աթոռոյս Դիւանը լիազօրուած է վկայով հաստատելու թէ Հայ կաթողիկէ մեր հոգեւոր եղբայրներից ոմանք, վերջին տարիներին լծուած են դաւանափոխութեան աշխատանքի մեր Մայր Եկեղեցու եւ ժողովրդի ծոցում, իսկ Լեւոնեան միաբանութեան անդամները Հռոմում, հրապարակաւ քաջալերը ու հովանաւորող են հանդիսանում Մայր հայրենիքը լքողներին:

Մայր Աթոռս սպասում է Հայ կաթողիկէ միաբանութեանց անդամներից՝ յարգել Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցու քրիստոնէական բազմադարեան հեղինակութիւնը, մեր օրերի միջեկեղեցական էկումենիկ յարաբերութիւնների բարերար ոգին եւ մեր վերածնուած ժողովրդի հայրենաշէն զգացումները:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

20 Նոյեմբեր 1976 Թ·
Ս· Էջմիածին

×

(*) ԽՄԲ· «ՅԱՌԱՋ»ի·— Վերոյիշեալ հաղորդագրութիւնը ստացանք Մայր Աթոռի դիւանէն «Հրատարակութեան խընդրանքով»: Այս մասին, հաւանաբար Լեւոնեան վարժարանը իր խօսքը ըսէ: Մինչ այդ սակայն, քող քոյլ տրուի մեզի ըսել թէ նախընտրելի պիտի ըլլար, որ նման հարցեր ծեծուէին եկեղեցական իշխանութեանց միջեւ ուղղակի եւ ներքին դռանային մամուլին, աւելորդ շփոթութիւններ չստեղծելու համար մտերմու մէջ, մանաւանդ երբ նկատի առնենք թէ հաղորդագրութեան սկզբնական մասն ալ (մինչեւ՝ «իսկ Լեւոնեան եւն·) բաւական անորոշ է եւ ճշդուած չէ թէ ո՞վ են այդ «ոմանք»ը եւ ի՞նչ հիմերու վրայ կ'ըլլան նման ամբաստանութիւններ, որոնք կրնան միայն անտեղի թիւրիմացութիւններ ստեղծելու ծառայել:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏՈՒՊ

ԵՐԵՒԱՆ

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՃԱՏՐԱԿԻ 44ՐԴ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Մոսկուայի մէջ Նոյ· 27ին սկսած են Խորհ· Միութեան ճատրակի 44րդ ախոյենութեան մրցումները (բարձրագոյն լիկա), որոնց մասնակցողներու մէջ կան մի քանի 12 վարպետներ: Աչխարհի ախոյեան Անատոլի Կարպով, նախկին ախոյեաններ՝ Տիգրան Պետրոսեան, Վասիլի Սմիսլով եւ Միխայիլ Տալ, ինչպէս նաեւ Լեւ Պոլուգայեւսկի, Ռաֆայէլ Վահանեան, Կարէն Գրիգորեան եւ ուրիշներ կը պայքարին ախոյենութեան ոսկէ մետալին համար:

«ԱՐԱՐԱՏ» – «ՇԻՐԱԿ» 3–2

«Արարատ» բարեկամական հանդիպում մը ունեցած է Լենինականի «Շիրակ»ին հետ եւ յաղթած՝ 2ի դէմ 3 կէտով: Խաղին առաջին կոլը նշանակած է «Շիրակ»ի լաւագոյն յարձակողը՝ Ակիմեան, որ խորհրդային ախոյենութեան (Բ· լիկա) մրցումներուն 22 կոլ նշանակած էր: Առաջին կոլին պատասխանած է Խալայեան՝ հաւասարցնելով արդիւնքը: Երկրորդ կոլը «Շիրակ»ի դարձեալ Ակիմեան նշանակած է, իսկ «Արարատ»ինը՝ Ճարութիւնեան: Խաղի 82րդ վայրկեանին Խալայեան նշանակած է յաղթական կոլը:

×

Ռ· ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆԻ ԵՐԳԵՐԸ՝ ՄՈՍԿՈՒԱՑԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՑ

Մոսկուայի երաժիշտներու կեդրոնական տան մէջ տեղի ունեցած երաժշտական երեկոյթի մը ընթացքին հնչած են Ռոպէր Ամիրխանեանի երգերը, որոնք մասնաւոր դնահատանքի արժանացած են մասնագէտներու կողմէ: Երեկոյթի յայտագրին մաս կազմած են Ռ· Ամիրխանեանի, կիեւցի երաժիշտ Վադիմ Իլինի եւ Լենինգրադցի երաժիշտ Ալեքսանդր Ժուրբինի երգերը: Երեկոյթի ընթացքին Ռոպէր Ամիրխանեան ունկնդիրներուն ներկայացած է թէ՛ իբրեւ դաշնակահար – ընկերացող եւ թէ իր գործերը մեկնաբանող: Ան երգած է իր տասը երգերը, որոնց կարգին՝ «Աչնանային մեղեդին», «Թող վերջին անգամ», «Այնպէս ուզում եմ», հատուածներ Ցակոբ Պարոնեանի «Ատամնաբոյժն արեւելեան» կատակերգութեան համար գրած երաժշտութենէն եւայլն:

×

ԱՑԳԻՆԵՐ ԱՐԱԳԱԾԻ ԼԱՆՋԵՐՈՒՆ

Աչտարակի շրջանին մէջ ստեղծուող հազար հեկտարնոց խնձորենիի նոր այգին թափ կուտայ Հայաստանի արդիւնաբերական այգեգործութեան զարգացման: Արագածի ամայի լեռնալանջերուն սկսած են արդէն պատուաստուած խընձորիներ տնկել: Ընթացիկ հնգամեակի վերջաւորութեան կարգի պիտի դայ այդին պիտի տայ քսան հազար թոն խնձոր, այսինքն այնքան, որքան այսօր կ'արտադրէ Հայաստան: Հայաստանի մէջ ներկայիս 18 հազար հեկտար խնձորենիի այգիներ կան:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԹՈՒՐՔԵԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԻ

— o —

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿՈՒԶԷ ԱՆՊԱՏՄԱՆ ՍԻՐԱՇԱՀԻԼ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Մինչ Պոլսոյ թերթերը կը յայտնէին (Դեկտ· 6) թէ Սիւլէյման Տէմիրէլ եւ Կոսիգին, Հինգշաբթի Դեկտ· 9ին հանդիպում կ'ունենան Արփաչա, միւս կողմէ կը պարզուի որ Ամերիկա չատ իրար անցած է թուրքեւխորհրդային դաշինքի մը պատրաստութեան առթիւ եւ ի՛նչ ընելը չի գիտեր կրկին սիրտը գրաւելու համար, իր այնքա՛ն սիրելի դաշնակիցին: Այս առընչութեամբ, Պոլսոյ թերթերը (Դեկտ· 7) հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան·—

Անգարա·— Ամերիկայի վարիչները, դլխաւորութեամբ Հանրապետութեան նորընտիր նախագահ ճիմմի Գարթըրի, վերջին օրերս փոխեցին իրենց ընթացքը Թուրքիոյ հանդիպ, սկսան բարեկամական ոգիով արտայայտուիլ, եւ իրենց խօսքերը կը թողուն այն տպաւորութիւնը թէ՝ «չեն ուզեր կորսնցնել Թուրքիան»: Իրենց տեսակէտները եւ յայտնած զգուշաբերները կը պատչաճին Թուրքիոյ չահերուն կամ պահանջներուն, եւ այս «մեղմացումը» իր տպաւորութիւնը թողած է Թուրք կառավարութեան վրայ:

Ամերիկեան կառավարութեան այս վերջին ձեռնարկներուն հետեւանքով, յարմար դատուած է յետաձգել Թուրքեւ-խորհրդային քաղաքական համաձայնագրին ստորագրումը: Ինչպէս կը յիշուի վերջերս Անգարա ժամանեց ամերիկեան կարեւոր դէմք մը, Առեւտրական նախարար Էլբերթ Բիչարտսըն եւ տեսակցութիւններ ունեցաւ Թուրք կառավարական դէմքերու հետ: Միւս կողմէ, նախագահ Գարթըր Թուրքիոյ ի նպաստ յայտարարութիւններ ըրաւ Միերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին առջեւ, ինչ որ ջղայնացուց Ցունաստանը:

Անգարայի քաղաքական շրջանակներն ալ կ'ընդունին թէ «կարեւոր զարգացումներու» հանդիսատես կ'ըլլան, Ափական շրջանակներն ալ նոյն համոզումը ունին: Ուշադրաւ է նախագահ Գարթըրի այն խօսքը թէ՝ «Ամերիկա կը փափաքի հաստատապէս բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել Թուրքիոյ եւ Ցունաստանի հետ»: Ակռայ զատ, աւելի սերտ կապեր հաստատուած են Ամերիկայի Ազգ· Պաշտպանութեան նախարարութեան եւ Թուրք սպարապետութեան միջեւ: Դեկտեմբեր 12ին Նափոլիի մէջ պիտի գումարուի ժողով մը, Օթաւիի հարաւ – արեւելեան հատուածին հետ կապ ունեցող խնդիրները քննելու համար: Այս ժողովը կը գումարուի Գարթըրի առաջարկով:

Այս դրդապատճառներով յետաձգուեցաւ Թուրքեւխորհրդային համաձայնագրին ստորագրումը:

- ԴԵԳԵՐՈՒՄՆԵՐ -

ՍՓԻՒՌՔԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԼԵԶՈՒԻ

Եղեռնեան արհաւիրքէն ցերուցան սե-
րունդը, Պոլսոյ իր մնացորդացով եւ
Արեւմուտք ու դաղութային դօտիները
ապաստանող հանրային, հրապարակա-
դրային եւ դրական դէմքերու փաղան-
դով՝ ժառանգած էր արեւմտահայ լեզուի
բարձրադոյն կարելիութիւնները:

Աչխարհաբարի 1850–1950 հարիւրամ-
եակի հոլովոյթին աղօտակի ծանօթու-
թիւնն իսկ բաւական է, հաստատելու
համար որ 1830ական տարիներու լեզուա-
կան « հանածոյ »ն թրքահայ զարթօնքին
հետ կ'ապրի զուտի իր չրջանը՝ մաս-
նաւորաբար կարապետ Իւթիւճեանի «Մա-
սիս»ին չուրջ խմբուող մտաւորականու-
թեան հետաքրքրութիւններով (1852) եւ
Օտեանի ու Ռուսինեանի նման յառա-
ջապահներու հրայրքով, խնդիր չէ որ
անոնք իրենց յեղաչրջական թափին մէջ
երբեմն յախուռն եւ անիրատես եղած
ըլլան: Շարժում մը անհրաժեչտ էր աչ-
խարհաբարը Հայութեամբ ու արեւմուտ-
քով պատուաստելու համար. ու կէս դա-
րը բաւական եղաւ, որպէսզի դրական
լեզուն չղկումի և բիւրեղացման ապահով
ճամբան դտնէ: 1900ին, արդէն, իր
փայլը սկսած է ճառագայթել ան, Գե-
ղասպետ կամ Արուեստագէտ սերունդի
օրով «թագ պարծանաց» հարստութեան
մը վերածուելու համար 1908–1914, եւ
«Ազգակ» չաբաթաթերթի, «Ազատա-
մարտ»ի ու «Մեհեան»ի էջերէն սարկա-
մտութեան եւ ճակատագրապաչտութեան
դէմ պայքար հռչակող նորերու մչակու-
մով հասնելու համար արուեստի տարբե-
րով հասուն լուծեան մը:

Գրականութիւն – լեզու – մաւոլ–դըպ-
րոց աղերսը՝ համապարփակ քննարկումի
եւ ճանաչման կարօտ մարզ մըն է այ-
օր, առնուազն ըմբռնելու համար թէ
վերջին քսանամեակին (1955–1975) բա-
ցորոշ ընկրկումի մը մատնուած է Մայ-
րենիքը, ո՛չ միայն Մամլոյ անդաստանին
վրայ (ուր անգիտութիւնը, անպատաս-
խանատուութիւնը եւ անտիրութիւնը ա-
ւելր կը գործեն լեզուական տեսակէտով),
այլեւ մեզի փոխանցուած ժառանգութեան
հանդէպ ձեռնթափ ու անփոյթ կը դտնուի
այսպէ՞ս կոչուած « մտաւորական » դա-
սը, — ա՛ն» որուն հիմնական առաւելու-
թիւններէն մէկն է պահպանութիւնը ան-
ցեալի մէջ իրագործուած վաստակին:

Պիտի խուսափինք ծաւալումի որեւէ
փորձէ. սակայն 1920–1970 չրնամեակի
լեզուական ընթացքին ու տարատիւռ
հայ մամուլի համապատկերին սեւեռող
մեր ակնարկներուն մէջ պիտի ուղենք
ընդգծել թէ վերջին քսան տարիներուն
վտանգուած է դրական լեզուի որակը,
հայեցի իր ինքնութենէն ու նկարագրէն
չատ բան զիջած է մէն մի դաղութի տե-
դական լեզուի համաձայնութեան (սեռ –
բաfu) օրէնքներուն, ու նորերէ եւ նո-
րագոյններէ չատ քիչեր միայն կրցած են
արդի քերթուածին ու արձակին իրրեւ
ծիրանի «հագցնել» զայն, առնուազն
անխախտ պահելով լեզուական մչա –
կոյթի չատկորոչ գիծերը եւ... ցնցոտի
դառնալու ճակատագրէն փրկելով արտա-
չայտութեան ու հաղորդութեան աքան –
չելի գործիք մը:

Այս հաստատումը կ'ընենք հիմնուելով
այն իրողութեան վրայ՝ որ 1920 – 1950–
ական տարիներու լեզուական որակը —
դրական, հրապարակադրային եւ մտա –
ւորական ճակատներու վրայ — առհաս-
րակ կը չատկանչուի արտայայտութեան,
ոչիի, հայեցիութեան, բառակազմական
եւ չարահիւսական նրբացումի, խոու –
թեան եւ կարգապահութեան գիտականօ-
րէն ամուր ու դեղարուեստականօրէն
վաւերական տարրերով: Արիւն ունի,
չունչ ու տրոփ ունի. առակ է միածա-
լութենէ փրկուելու եւ թելադրական նե-
րուժութեամբ վերանորոգ մնալու: Ջիղ
ու մկան ունի՝ քերթողին, արձակագրին
թէ հրապարակադրին դրչին տակ: — Քա-
նի մը անուններ միայն վկայութեան կը
կոչենք անդարձ մեկնած ու մինչեւ մեր
օրերը ապրող դէմքերու փաղանգէն՝
դրական եւ հրապարակադրային լեզուի
1920–1950ական տասնամեակներու հայա-
դրոչմ, ազնուական, պիրկ ու ճկուն,
անվրէպ ու կենսալիր ինքնութիւնը տա-
րազած ըլլալու համար առանց ծաւալու-
մի: — Շաւարչ Միսաքեան, Ց. Ճ. Սիրու-
նի, Բենիամին Թաչեան, Շաւարչ Նար –
դունի, Նչան Պէչիկթաչլեան, Շահան
Շահնուր, Վազդէն Շուչանեան, Յովսէփ
Քէչիչեան, Եղուարդ Սիմքէչեան, Արեգ
Տիրազան, Արսէն Երկաթ, Գէորգ Կոս-
վարենց, Գուրգէն Մխիթարեան, Եղ-
ուարդ Տարօնեան, Կարօ Մեհեան, Եղիչէ
Ս.Ք. Տէրթէրեան, Մուշեղ Իչխան, Ան-
դրանիկ Ծառուկեան, Ժագ Ցակոբեան, ...
Ուրիչնե՞ր ալ՝ երէցներէն թէ կրտսեր –
ներէն՝ որոնք ոճական առանձնայատկու-
թիւններով կ'անջատուին, իրենք զիրենք
կ'ըլլան, սակայն լեզուական մչակոյթի
մը վաւերագրութիւնը կը մնան:

Եղեռնէն ետք, Ֆրանսահայ սերունդն
է որ արեւմտեան ոստաններու արուեստի
եւ քաղաքակրթութեան նոր տարրերուն
կ'ենթարկէ չքեղ այդ գործիքը, արտա –
յայտչական առոյգ, բազմահնար, լայն
կարելիութիւններու առակ դարձնելու
համար: Լեզուական պատուաստումի ըն-
թացակերպը, սակայն, Փարիզեան ա-
ծուէն մէջ, Ֆրանսերէնի թարգմանածոյ
ինքնութեան որդեդրումը չէ մեր ղրող-
ներուն կողմէ: Անկախաբար անկէ՝ որ
Ֆրանսերէնի եւ հայերէնի սենթաքսային
եղրայրացման մէջ որեւէ մահաբեր վը-
տանգ չկայ Մայրենիքին համար, մեր
ղրականութիւնն ու հրապարակադրու –
թիւնը, այնտեղ, լեզուական իրենց ան-
խաթար ինքնութիւնը կ'արժեւորեն յի –
չատակած անուններու եւ չյիչատակ –
ուած ուրիչներու մտքի կազմութեան,
հոգեկան աչխարհին, բայց մանաւանդ
հայեցի ապրումներուն մղումով: 1930ա-
կան թուականներէն սկսեալ՝ Միչին Ա-
րեւելքի սերունդն է որ կը միտի ինքնա-
պաչտպանութեան զրահի մը վերածելու
արեւմտահայ լեզուն, անոր մաքրութեան
եւ զեղեցկութեան վրայ եթէ ո՛չ բան մը
աւելցնելու՝ առնուազն անխտուն եւ ան-
խաթար պահելու համար զայն: — Վար-
ժարաններու լայն ցանց մը, Հայութեան
հոծ թիւ մը, հանրային տենդոտ կեանք,
Կիլիկեան Աթոռ, Երուսաղէմայ Պատ –
րիարքութիւն, զպրեվանքներ եւ երկ –
րորդական վարժարաններ՝ նպաստներ են
լեզուական մեր պայքարին: Ճիշդ է, որ
Կիլիկեան երբեմնի գօտիներու Հայու –
թիւնը իրեն հետ բերած է տեղական բար-
բառներու խառնուրդ մը եւ երբեմն թըր-
քերէնին ալ ամէնէն աղճատ որակը. սա-
կայն մեր մտաւորականութիւնը գիտակ է
վտանգին ու մասնաւորաբար նոր սե –
րունդը կը պարտադրէ ինքզինք, պայ-
քարելով լեզուական ապաստերամի երե –
ւոյթին դէմ:

1950ական տարիներէն ետք հիմնովին
տարբեր պատկեր կը պարզուի սակայն:
— Սփիւռքեան դրականութեան լեզուա –
կան որակին եւ գրականութիւն – ժողո-
վուրդ կապի կարեւորութեան գիտակ
ոեւէ անձ պատճառներ ունի լուրջ մտա-
հոգութեան, որովհետեւ երկու իրողու –
թիւններ բացորոշ դարձած են վերջին
երկու տասնամեակներուն.

Ա.— Նորերու եւ նորագոյններու մօտ՝
քերթողական թէ արձակ սեռերու մչակ-
ման մէջ, արտայայտութեան միջոցը
(լեզուն) յաճախ այն չէ, ինչ որ կը
պահանջէ նիւթը, մտածումը, ապրումը
կամ հոգեվիճակը: Բանաստեղծութիւնը
թելադրական ըլլալու պարտք մը ունի, —
չենք ըսեր « հասկնալի ըլլալու »: Ա-
նուազն հաղորդութիւն մը պիտի զա –
նայ, մտքի եւ հոգիի ղրութիւն մը պիտի
ուրուագծէ, ընթերցողին փոխանցելով
ղրին վստահուած որեւէ սեւեռում կամ
պատգամ. որեւէ արձանագրութիւն՝
ներանձնական ղրութեան կամ արտա –
սեւեռ խուզարկումի: Լեզուն, այս պա-
րագային, քերթողին մէկ մենաչնորհը
չէ՝ այլե՛ւ ընթերցողին մէկ իրաւունքը:
Ստեղծագործական ազատութիւնը խնդրոյ
առարկայ չի կրնար դառնալ, ո՛չ ալ
ամէնուն հասկնալի դառնալու առաչադ-
րանք մը պարտք կրնայ նկատուիլ քեր-
թողին համար. սակայն ոեւէ արուես –
տագէտ իր այս անկախութիւնը չի կրնար
ղրահ մը նկատել ինքնապաչտպանու –
թեան՝ երբ իր գործը իմքնութիւն ունե-
նալէ կը դադրի, անտեսելով ի'ր իսկ
կառոյցին համար անհրաժեչտ ու էական
գոյնի, ձայնի, քանդակի եւ ղրի պա-
հանջները: Արդիականութիւնն ու նորա –
րարութիւնը տուեալներ չեն արտայայ –
տութեան (այս պարագային՝ լեզուական)
ինքնատպութիւնը հասցնելու... լեզու
չըլլալու անիչխանութեան մը:

Բ.— Եթէ հայ ղրականութիւն մը պի-
տի ապրի Սփիւռքի մէջ, ենթահողային
այլ պայմաններու կարգին կենսական
անհրաժեչտութիւն է եկուոր սերունդ –
ներու լեզուական կարելիութիւնները
զարգացնել գոնէ ա՛յն չափով՝ որ գրա-
կանութիւն – ընթերցող կապը անգատ –
նալիօրէն չխզուի:

Բացորոշ է որ արտատահմանեան բոլոր
գօտիներուն մէջ լեզուական չնչահեղճու-
թեան եւ հայերէնի աստիճանական դու-
նատումի չրջան մը կ'ապրինք այսօր, —
դանդաղ ապատերամի չրջան մը՝ որով-
հետեւ մանկութենէ մինչեւ չափահասու-
թիւն տարիքի բոլոր հանդրուաններուն
վրայ (տուն, զպրոց, չրջապատ, գործի
աչխարհ) տեղական լեզուներու խու –
ժումը անկարելի կը դարձնէ մայրենի
լեզուի աղգային դիմագիծը անաղարտ
պահելու ամէն ճիգ:

Մեզ յոռետեսութեան մղող իրողու –
թիւնը եւ դժբախտ հաւանականութիւննե-
րու հեռանկարը չի սահմանափակուիր
լոկ այս երեւոյթի սահմաններուն մէջ:
Ընդունելով հանդերձ որ լեզուական փո-
փոխութիւնները բնական երեւոյթներ են
ու լեզուական ազդեցութիւնները՝ ան –
խուսափելի, այլայլումի չարաղէտ պատ-
ճառներէն մէկը կը նկատենք մեր մա-
մուլի եւ մտաւորականութեան վերջին
քսան տարիներու հետզհետէ չեչտուող
կրաւորականութիւնն ու անտարբերու –
թիւնը: — Արեւմտահայերէնի լեզուական
ժառանգութեան գոյատեւումին եւ ապա-
հովութեան մասին լուրջ մտահոգութիւն
ունենալու տուեալներ պիտի չգտնէինք,
եթէ առնուազն հայ մտաւորականութիւն,
հրապարակադրութիւն ու մամուլ — ո-
րոնք լեզուական հոլովոյթի պատմութեան
մէջ հարիւրէ աւելի տարիներէ ի վեր ա-
րաքելութիւն մը արժեւորած են — վերջ
մնացած ըլլային խոթարումէ եւ վերկ
բացած չըլլային առնճարձակ անպա –
պատասխանատուութիւններու, — հայե –
րէնը անճանաչելի դարձնելու տրամա –
դրութեան մը՝ որուն դէմ մինչեւ 1950–

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՍՔ
ՀԱՑ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԽԱՀԻԼ

Գէորգ Զաւուչը արագ էր քայլում, իսկ ես ուղղակի վազում էի, որ նրան հասնեմ: Լսել էի, որ նա միչտ ձիով է չրջում, բայց այս անգամ ինչո՞ւ էր ոտքով գնում եւ այդպիսի փութիկոտու – թեամբ՝ չհասկացայ: Ձիչդն ասած, վա-խենում էի նրանից: Իմ աչքի առաջ նա սպանել էր իր հօրեղբօրը, ականջովս լսեցի, թէ ինչպէս գաչոյնի տակ էր ա-ռել Գեղաչէնցի ոչխ Աւէին: Մուտ Սա-սունցի է, յանկարծ կը տայ մի ձորի մէջ, կը սպանի ինձ, անցնում էր իմ մտքով, չնայած ինքս էլ պակաս ծուռ չէի, թէեւ հոտակով չատ փոքր նրանից:

Ամէնից չատ մտածում էի, թէ նա որտեղից եկաւ եւ գնաւ ինձ ծերունի Ջրաղացպանի չողտան մէջ: Արդեօք, դա պատահական հանդիպո՞ւմ էր, թէ նպա-տակով:

Ցանկարծ կանգ առաւ:

— Դու քիչ առաջ ո՞րտեղ էիր, հար – ցրեց:

— Խութեցի Մերոյի չողտան մէջ:

— Իսկ մինչ ա՞յդ:

— Մի չաբաթ առաջ կարմրակ վանքի գերեզմանի վրայ էի, դրանից մի օր յե-տոյ՝ Բաղէշի բանտում: Այսօր այստեղ եմ, իսկ թէ վաղը ո՞րտեղ կը լինեմ՝ յայտնի չէ:

— Դու այսօրուանից ինձ հետ կը լի-նես, — ասաց Գէորգ Զաւուչը եւ ինձ տարաւ ղէպի Շմլակի կողմերը:

Երբ այդ գիւղի տակ հասանք, նորից կանգնեց:

— Դու կիրճի ճանապարհը գիտե՞ս, — հարցրեց:

— Գիտեմ, — ասացի, — Աբաթյի ա-ւետարանը այդ կիրճի մէջ է կորել:

— Լսիր, ուրեմն, Խալիլ աղան Մուչ է եկել եւ վաղ առաւօտ Խաչուկի սարով պէտք է վերադառնայ Սասուն: Այդ այն մարդն է, որ կտրել է Սերոբ Աղբիւրի գլուխը: Մենք Բռնաչէնի անտառի մէջ նրա գլուխը պիտի կտրենք:

Երբեք չկասկածեցի, որ Խալիլի գլու-խը պիտի թռչի, որովհետեւ ատողը Գէորգ Զաւուչն էր:

— Ինչո՞վ կարող եմ օգնել, — ասացի:

— Դու այդ կիրճով դնա դէպի Բռնա-չէն: Շմլակից վերեւ, անտառի մէջ եօթ ջոթ քարեր կան. չորս քարը՝ աջ թեւի վրայ, երեքը՝ ձախ: Ամենավերջին ջոթքարը ծակ է: Այդ քարին նըս-տած սպասիր: Լուսադէմին քեզ կը մո-տենան երեք զինուած տղամարդ, դիւ – դացուկ մաչուած չորեքով, որոնցից մէ-կի ձեռքին փայտ կայ: Ձեռնափայտը ու-նեցողի անունը քեզ չեմ ասի, իսկ միւս երկուսից մէկի անունը Մակար է, երկ-րորդինը՝ Գալէ: Մակարը Գալէի քեռին է: Հէնց որ նրանք երեւացին, կ'ասես՝ քեռիներ, էսօր Ուրբա՞թ է, թէ Շաբաթ: Ուրիչ բան չասես:Քո օգնութիւնը այդ կը լինի:

Շմլակի ճակատին հասնելով, մենք բաժանուեցինք: Գէորգ Զաւուչը գնաց ղէպի վերին Մառնիկ, իսկ ես դիմեցի ղէպի Շմլակի կիրճը: Այդ քարերի տեղը ես լաւ գիտէի: Լեռը այդտեղ ոլորա – պտոյտ էր եւ ճամբան անցնում էր ոլոր-ների վրայով: Ներքեւը ձոր էր, իսկ վերեւը՝ խիտ մացառներով ծածկուած անտառ:

Շմլակից դէպի Բռնաչէն տանող ճա – նապարհի այդ մասը կիրճ էր կոչւում, եւ ես Աբաթյի հետ չատ էի գնացել-եկել կիրճով: Մանաւանդ լաւ յիչում էի կար-միր ալուչների ձորը: Կիրճի ամենանեղ տեղից մի կեռման ծառերի տակով բար-ձրանում էր դէպի Խաչասար: Ալուչների պուրակը այդ կեռմանի կողքին էր:

Հասայ թէ չէ՝ որոնեցի, գտայ այդ հինգ ջոթքարերը եւ մօտենալով՝ նըս-տեցի աջակողմեան ծակ քարին, ինչպէս ասուած էր:

Նախ երեւացին Սպահանայ Մակարը եւ փայտ բռնած գիւղացին: Ապա երե – ւաց Գալէն: Ձեռնափայտով տղամարդը մի ձեռքով կենուած էր Գալէի թեւին: Ես նրան հեչտութեամբ ճանաչեցի, — «գոնդաղչի» Անդրանիկն էր: Աչքի տակ, աչ այտի վրայ մի դորչագոյն խալ կար: Դեռ չմօտեցած՝ ես հեռուից ձայն տուե-ցի. «Քեռիներ, էսօր Ուրբա՞թ է, թէ Շաբաթ»:

Երեքն ալ անմիջապէս կանգ առան:

— Աֆերիմ տղաս, — ասաց Անդրա – նիկը: — Այս լերան անունը ի՞նչ է:

— Խաչասար:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(35 – Շար.)

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՅՕԱՄԵԱԿԸ

Այս տարի իննհարիւնամեակն է կեդրոնական: Իննըսուն տարիներ առաջ երկանկայիշատակ Ներսէս Պատրիարք վարժապետական պահանջն զղացեր էր բարձր վարժարանի մը, ու այս գաղափարը օրէն կարգադրած ըլլար էր, երբ ամբողջ օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաք Սթանպուլի մէջ, միայն երկու նման վարժարաններ նոր բացուեր էին: Ինչ վաղաժամ մահով մը չտեսաւ իր երազին իրականացումը, սակայն կենդանութեան ըրեր էր այնպէս մը, որ ոչ միայն կեդրոնականը կանգնեցաւ, այլև ապրեցաւ 90 երկար տարիներ, լոյս եւ ուսում բաշխելով իր շուրջը:

Խասքիւղի Թաղային վարժարանէն էր Ներսէս Վարժապետեան: Բայց այսքանն իսկ բաւական եղաւ, որ ան ըլլար լուսապայծառ դէմք մը մեր իրականութեան մէջ: Կուսակրօնութիւնը ընդունելէ վերջ երիտասարդ տարիքին ստացաւ եպիսկոպոսութեան աստիճան եւ 37 տարեկանին եղաւ պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ, յարուցելով Պեռութենէն եւ իր ժողովուրդէն, այնպէս մը որ իր անունը անմոռանալի դէմք մը ըլլալով անցաւ պատմութեան: Մահուընէ տարի մը առաջ, 46 տարեկանին ընտրուեցաւ կաթողիկոս ամենայն Հայոց, բայց փառքի մարդ մը չըլլալով, մերժեց այդ չլացուցիչ բարձրադիր աթոռը, իրագործելու համար իր վինարար ծրագիրը Սթանպուլի մէջ:

Չտեսաւ կեդրոնականը, բայց ան եղաւ այն սքանչելի լոյսի վառարանը, որ ինք երազած էր: 90 տարուան մէջ անթիւ պատանիներ կեդրոնականի սեմը մաշեցուցին ու եղան դիւանականներ, դբչի ու մտքի մարդիկ, որոնք իրենց կարգին լուսաւորեցին մեր անուս ժողովուրդը: Եղան հանրային գործիչներ, առեւտրականներ, գործի մարդիկ, պաշտօնեաներ, բայց ամէնէն առաջ եղան յարդուած պարկեշտ քաղաքացիներ, ինչ հորիզոնի տակ որ պտտուեցան:

Պէտք չկայ թուելու այդ անուններուն

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՑԿԱԼ – ԱՄՈՒՐ ՃԱՄԲՈՒ ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ

Բայկալ – Ամուր ճամբու շինարարութեան աշխատանքներուն մէջ մեծ դեր կը կատարեն Հայաստանի շինարարները: Ճամբան պիտի ունենայ 3144 քիլոմեթր

անհամար չարքը, որովհետեւ եղաւ այնպէս մը, որ այլեւս մէկու մը կեդրոնականցի ըլլալը բաւական եղաւ, որ անձ մը յարգանքը վայելէ չուրջիններուն, իբր հասուն, խոհական եւ իմաստութեամբ լեցուած մէկը: Եղան դժնդակ օրեր, երբ կեդրոնականը մնաց անտէր ու անտիրական, բայց ան միշտ պահեց Վարժապետեանի ոգին եւ մթնոլորտը:

Վարժապետեաններ, Օրմանեաններ, Յովսէփեաններ չօշափելի օրինակներ են, թէ Հայաստանեայց Եկեղեցիին ծառայութիւնը կ'ըլլան լոյսի եւ իմաստութեան երկրպագու անձեր, ինչպիսին եղաւ նաեւ Մխիթար Սեբաստացի, որուն ծննդեան երեք հարիւրամեակին է այս տարի: Մեր կրօնաւորները անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր, ոչ միայն քրիստոնէական բարձր բարոյականի, այլեւ լոյս եւ իմաստութիւն ջամբող դիւռուրեաններ եղած են, բարձրադոյն ուսում ստացած ըլլան թէ վկայուած ըլլան Խասքիւղի Թաղային վարժարանէ մը:

Եթէ ունեցած ըլլայինք տասնեակ մը Վարժապետեաններ միայն, ասիկա մեծ բան մը պիտի չնշանակէր, երբ ժողովուրդը չի կրնար հետեւիլ անոնց եւ ըմբռնել անոնց ոգին, իտէալը եւ իմաստութիւնը: Իսկութեան մէջ մեր մշակութանուէր մեծ անձերը չօշափելի վկաներն են Հայուն իմացական, բարոյական, առեղծագործ նախանձելի բարձր արժանիքնե – րուն, որով յարգանք եւ պատիւ կը վայելէ Հայը ամենուրեք:

Եւ Վարժապետեան եղաւ այդ հոյլին ամէնէն փայլուն աստղերէն մէկը:

Յարգանք եւ բուռ մը խունկ Վարժապետեանի անմահ յիշատակին, ու անոնց որոնք կեդրոնականի փառքը հիւսեցին լրբենց մաքին լոյսովը եւ նախանձախնդիր մատակարարութեամբ: Ու անհուն սէր անոնց որոնք իրր արժանաւոր կեդրոնականցիներ կը պանծացնեն անունը մեր անհրաւուած ժողովուրդին, ամէն երկնակամարի տակ:

ՍԻՆԱՆ ԹԱՆՏՐԵԱՆ

երկարութիւն: Շինարարութեան աշխատանքները սկսած են 1974ին եւ վերջ կը դնեն 1983ին: Առաջին կայարանը՝ Տայուրան, հայ շինարարները կը կառուցանեն: Կայարանին նախագիծը կազմած են Հայաստանի պետական նախագիծի Հիմնարկութեան մասնագէտները: Տայուրա կայարանին կառուցումը կ'ապահովէ յարոյկայ տարեվերջին: Հայկական տուֆով պիտի կառուցուին կայարանի, ղեկրոցի, մանկապարտէզի շէնքերը եւ մշակոյթի պալատը, հաւատարիմ մնալով հայկ. ճարտարապետական արուեստի դարաւոր աւանդութիւններուն: Ներկայիս արդէն աւարտած է երեք սենեակնոց 30 փայտաշէն տուներու կառուցումը: Փողոցներուն տրուած են Պարոյր Սեւակ, Ալեքսիք Իսահակեան, Երեւան եւ Կոմիտաս անունները: Տայուրայի ղէխաւոր յատակագծի հեղինակն է ճարտ. Մուրատ Գնունի: Հայաստանի խումբ մը ճարտարապետներ պատրաստած են Բայկալ – Ամուր ճամբու Կողոբեան լեռնանցքի փոպուղիի արուեստագիտական նախագիծը: Այս մեծ կառոյցի իրակա – նացման գործին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն «Հայելեկտրամեքենայ» ճեռնարկութեան երիտասարդները: Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն նաեւ Հայաստանի «Հայքիմմեքենայ», «Երազ», «Արկապ», «Հայելեկտրալոյս» եւ այլ արտադրական ճեռնարկութիւնները:

×

ՀԻՆ ԱՐՄԱՒԻՐԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

Հնագիտական պեղումներու ամառնային շրջանը վերջ գտած է: Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հնագիտութեան եւ ազգագրութեան հիմնարկութեան խումբերը վերադարձած են երեւան՝ մշակելու եւ ի մի բերելու համար պեղումներուն արդիւնքները: Սակայն հիմնարկութեան գիտական խումբերէն մին կը շարունակէր իր գործը Հոկտեմբերեանի շրջանի Արմաւիր դիւղին մէջ, պեղելով Հայաստանի հին մայրաքաղաքի՝ հին Արմաւիրի մնացորդները: Այս առթիւ, գիտական խումբին ղեկավարը՝ Գէորգ Տիրացեան, հետեւեալ տեղեկութիւնները տուած է. «Արմաւիրը չատոնց արժանացած է դիտնականներու ուշադրութեան, սակայն 1962ին էր որ հիմնարկութեան մասնագէտները կարելիութիւն ունեցան ճեռնարկելու քաղաքի համակողմանի եւ երկարատեւ ուսումնասիրութեան: Պեղումներու ընթացքին պարզուեցաւ որ յուշարձանը բազմաշերտ է, բացայայտուեցան պատմա – մշակութային չորս՝ նախուրարտական, ուրարտական, հայկական – հելլենական եւ հայկական – միջնադարեան դարաշրջանե – րու նիւթական արժէք ներկայացնող մնացորդներ: Արմաւիրը հայկական լեռնաշխարհի այն հազուադիւտ յուշարձաններէն է, ուր կարելի է պարզել պատմա – դիտութեան համար շատ կարեւոր հարցեր, ինչպէս՝ ուրարտական եւ հայկական մշակոյթներու փոխյարաբերութիւնն են.: Այդ օրինակով կարելի է ցոյց տալ, որ հին հայկական մշակոյթը ճեւաւորուած է ուրարտական միջավայրին մէջ: 776ին (Ն. Ք.) Արգիշտի Ա. թագաւորը Արարատեան դաշտին մէջ կը հիմնէ Արգիշ – տեխինելի քաղաքը: Արմաւիրի բլուրին վրայ ան կը կառուցանէ քաղաքին միջնաբերդը: Պեղումներու ընթացքին յայտնաբերուած են այդ միջնաբերդի պաշտպանողական հսկայ համադրոյթը, պալատական շէնքի դոյութիւնը ամրոցի արեւելեան մասը: Որոշուած է տաճարին տեղը՝ ամրոցի բարձրադիր մասին մէջ, տնտեսական նշանակութիւն ունեցող կառոյցներու դոյութիւնը արեւմուտքը եւ զօրակայանի սենեակներուն տեղը հիւսիսային մուտքին մօտ: Այս տարի տաճարի շէնքին մօտերը յայտնաբերուած է նոր համադրոյթ մը՝ քարէ հիմքերու վրայ բարձրացող աղիւսաշէն պատերով: Հոն պտնուեցան արտադրական նշանակութիւն ունեցող քարէ առարկաներ, ինչպէս նաեւ նիւթեր՝ որոնք նոր լոյս կը սփռեն Արմաւիրի ուրարտական ճարտարապետութեան եւ դեղանկարչութեան հարցերուն վրայ: Այս մասին վկայութիւններ են հիանալի կերպով յղկուած բազալտէ վէմերը, ինչպէս նաեւ բազալտէ յարդարուած պատուհանը, որմնանկարներու բազմաթիւ բեկորները եւայլն: Պեղումները ուրուագծեցին ամրոցի կառուցապատման պատկերը այն բոլոր փոփոխութիւններով հանդերձ, որոնց ենթարկուած է Ը. դարու (Ն. Ք.) կէսերուն Արգիշտի պէս յայտնի՝ Սարդուր Բ.ի օրով եւ Է. դարու վերջերուն՝ Ռուսա Գ.ի օրով: Երբ Դ. դարու (Ն. Ք.) 30ական թուականներուն Երուանդունիները Արմաւիրը հռչակեցին Հայաստանի մայրաքաղաք, ամրոցի չատ մը մասերը՝ պարիսպը, բնակելի շէնքերը, տակաւին պիտանի էին օգտագործման համար: Որոշ վերանորոգութիւն ընելէ եաք ուրարտական կառոյցները ծառայեցին նոր տէրերու պահանջներուն: Վաղ միջնադարուն Արմաւիրը լքուեցաւ եւ ամայացաւ: Սակայն Թ. դարուն, երբ լեռնային շրջանները պատստանած բնակչութիւնը քաղաքական նպաստաւոր պայմաններու հետեւանքով սկսաւ վերադառնալ Արարատեան դաշտավայր, Արմաւիրի մէջ կեանքը զարթնեցաւ նոր կեանքի մը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՈՃԻՐԻ ԱՆԴՐԱՇԽԱՐՀԷՆ, դրեց ՄԻՀՐԱՆ ՄԱՎԻԵԱՆ, Հայաստան Հրատարակչութիւն, Երեւան 1976:

ՀԱՌԱՋԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Ը. ՄԱՍ

ՈՒՐ ՄԵԾ ԿԻՐՔԵՐԸ ԻՐԱՐՈՒ ԿԸ ԲԱԽԻՆ

Այս ըսած միջոցին դուռ մը բացած ըլլալով սենեկապան մը ներկայացաւ իրեն պինքը դուրս առաջնորդելու համար...: Սպասման սրահէն անցած միջոցին մարդ մը նշմարեց որ յարկաբաժինէն ներս կը մտնէր: Պեմպօ ճանչցաւ զայն. Սանտրիկօն էր:

— Բարեկամս, սա հազար ղուրուշը առ եւ հարցումներուս պատասխանը տուր, ըսաւ Պեմպօ պինքը առաջնորդող սենեկապանին ձեռքը հազար ղուրուշ դնելով:

Սենեկապանը հազար ղուրուշը ղրպանելէն յետոյ հաւատարմաբար խոնարհութիւն մը ըրաւ:

— Բարեկամս, սա դռնէն անցնող մարդը ո՞վ է, հարցուց Պեմպօ:

— Իրաւ որ չեմ պիտեր, ղերապատիւ տէր, պատասխանեց սպասաւորը: Սա միայն գիտեմ թէ այդ մարդը տիրուհիս կազմէ ներս ընդունուելու համար կէս ժամէ ի վեր հոս կը սպասէ:

— Ըսել է հիմա տիրուհիդ քո՞վ դնաց:

— Այնպէս կը կարծեմ:

— Շատ լաւ: Հիմա քեզի հինգ հազար ղուրուշ կայ եթէ տիրուհիդ եւ այդ մարդուն միջեւ տեղի ունենալիք խօսակցութիւնը մտիկ ընելու միջոցը ինծի ցոյց տաս:

— Հինգ հազար ղուրո՞ւշ... հինգ հազա՞ր, թոթովեց սենեկապանը զարմանահար:

— Այո: Զիս չէ՞ս ճանչնար:

— Կը ճանչնամ, սրբազան...

— Այս իրիկուն պալատս գալով հինգ հազարը կ'առնես:

— Եկէք, սրբազան, եկէք:

Քանի մը վայրկեան յետոյ սպասաւորը Պեմպօն առաջնորդեց նեղ սրահ մը, ուր մասը չրթունքներուն տանելով լռութեան նշան մը ընելէ վերջ, աչքին պտոյտով վարագոյր մը ցոյց տուաւ որուն եռեւէն փսփսուք մը լսուելու վրայ էր:

— Գերապատիւ տէր, երբոր մեկնիլ ուզէք, այս դուռը կը բանաք, փսփսացան քովընտի դուռ մը ցոյց տալով: Ես դրան եռին պիտի ըլլամ եւ ձեզ դուրս պիտի առաջնորդեմ:

Ցետոյ, առանց որեւէ աղմուկ հանելու անհետացաւ:

Պեմպօ գորգերուն վրայ իր ոտքին ձայնը խեղդելով վարագոյրին մօտեցաւ, ուր աթոռի մը վրայ նստաւ եւ սկսաւ մտիկ ընել քովի սենեակին մէջ տեղի ունեցող խօսակցութիւնը:

Այդ միջոցին Էմփերիայի հետ խօսող մարդը իրաւ Սանտրիկօն էր:

Արդէն մենք պինքը տեսած էինք. Պեմպոյի հասնելէն հինգ վայրկեան եաք Սանտրիկօ Էմփերիայի ապարանքէն ներս մտած էր:

Սպասասւորներէն մին իրեն ըսած էր թէ տիկինը հիւրի մը հետ խօսելու վրայ էր: Սանտրիկօ պարտադրուած էր համբերել եւ Պեմպոյի դուրս ելլելը նշմարելով ինքը ներս մտած էր:

Էմփերիայի ժամանակակից բանաս – տեղծներուն քերթուածներուն նայելով, մեծ պերճաշիճը դերասանուհիի մը պէս դիմակ կը փոխէր: Ուզած առենը արհեստական դիւրութիւնով մը դէմքին դիծերը կը փոխէր եւ ուզած առենը զարթ ցոյց կուտար ինքզինքը:

Էմփերիա Սանտրիկօն տեսնելուն պէս ժպտիլ սկսաւ:

Ան իրեն համար ոչ միայն ուժեղ ու առոյգ այր մը պիտի ըլլար, այլ նաեւ յանդուգն ու անվախ պաշտպան մը: Պէտք էր ուրեմն անոր սիրտը չահիլ, պէտք էր զայն սիրահարեցնել տալ:

Պեմպօ խաւարի մէջ ձգած էր զինքը, տակայն Սանտրիկօ ճառագայթներ կը բերէր իրեն:

Զայն համոզելու, զայն իրեն կապելու, զայն իր գերին դարձնելու անհրաժեշտութիւնը չունէր ու կեանք առաւ իրեն. աւելի կենդանացաւ, աւելի գեղեցկացաւ ան այդ չունչովը:

Սանտրիկօ սկսաւ շշնալ:

— Ձեզ ժամ առաջ տեսնելու համար վազեցի եկայ, դոչեց նորակարդ սպան:

— Ես ալ ձեզ կը սպասէի, պատասխանեց Էմփերիա այնպիսի խանդաղատական ու դրդռիչ ձայնով մը որուն մէջ կարդ մը հեչտապարար խոստումներ խառնուած էին:

ՄԻՇԵԼ ԶԻՎԱՔՕ

(Շար.)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Արամ Աւետիսեան իր ա-մուսնոյն՝ Արամ Աւետիսեանի *մահուան տարելիցին առթիւ* 100 *Ֆր.* կը նուիրէ *Լիբանահայութեան (ստանալ «Յառա-ջ»էն) եւ* 100 *Ֆր.* «Յառաջ»ին:

Նոյն տխուր առթիւ Տիկին Վեհանոյշ Ալթունեան 100 *Ֆր.* կը նուիրէ *Կապոյտ Խաչի կայանին (ստանալ «Յառաջ»էն):*

×

Տիկին Աշճեան իր ամուսնոյն Մկրտիչ Աշճեանի *մահուան* 12*րդ տարելիցին առ-թիւ* 25 *Ֆր.* կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ամենայն Քնեազեան, ընկեր Պետրոս Զպուճեանի մահուան առթիւ, ցաւակ-ցութիւն կը յայտնէ Տիկին Զպուճեանի եւ փոխան ծաղկեպսակի 200 *Ֆր.* կը նուիրէ *Լիբանահայութեան (ստանալ «Յառաջ»էն եւ* 50 *Ֆր.* «Յառաջ»ին:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Լաւ արհեստաւորուհի մը, կարող-ձեւող (fnւpէoզ fալիֆիէ), կանանց պատրաստ հագուստներու համար (փրէ ա փորթէ): Մնայուն գործ, լաւ վճարում:
Հեռաձայնել՝ 523–24–97

Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

— 9. Rue de Trévise — 75009 PARIS —
Tél. : 523-24-97

Տօնական եւ առօրեայ օրերու առթիւ, մի՛ վարանիք գիրք եւ ձայնապնակ գնելու ձեզի եւ ձեր սիրելի բարեկամներուն նուիրելու համար:

Դիմել՝ Հ. Բալուեան Գրատունը

ուր պիտի գտնէք ամէն տեսակի գիրքեր ու ձայնապնակներ: Նոյնիսկ Հայաստանի պետական էսգրատային նուագախումբի սալերը, իրենց լաւագոյն երգչուհիներով եւ երգիչներով:

Հոն կը գտնէք նաեւ Ֆրանսա լոյս տես-նող բոլոր պարբերաթերթերը եւ 1977*ի օրացոյցը, գունաւոր եւ պատկերազարդ*
20 *Ֆր.*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնա-ճիւղը չնորհակալութիւն կը յայտնէ, իր հիմնադրման 40*րդ տարեդարձի առթիւ, տարեց Խաչուհիներու եւ համակիրներուն համար կազմակերպած թէյասեղանին առթիւ եղած նուէրներուն համար.— 10-ական Ֆր. Տիկիններ Մանուկեան, Շահ-պազ, Աբրահամեան, Եսայեան, Օր. Գոն-չեկիւլեան, Տիկին Նաւասարդեան: 20ա-կան Ֆր. Օր. Տէօլէնեան, Տիկիններ Օս-չելիք, Կելկէլեան, Դաւիթեան, 25 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Պօղոսեան, 30 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Մարգարեան:*

40ական Ֆր. Տէր եւ Տիկին Սարեան, Տիկին Սահակեան: 50ական Ֆր. Տակառ-եան ընտանիք, Տիկին Մուսէեան: 100ա-կան Ֆր. Պր. Տօնիկեան, Տիկին Այվազ-եան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Կիւլենիա – Ժիւլիէթ Զպուք – ճեան եւ ողբացեալ Զպուքճեանի զաւակ-ներն եւ Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Զպուք-ճեան կը ծանուցանեն թէ իրենց ամուս-նոյն, հօր եւ եղբօր՝

ՊԵՏՐՈՍ ԶՊՈՒՔՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Դեկտ. 12, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԲԱԺԱԿԻ ՊԱՀԸ

Կազմակերպութեամբ Փարիզի կեդրո-նական Սանուց Միութեան: Ըստ աւան-դական սովորութեան Դեկտեմբերի երկ-րորդ կիրակին՝ 12 Դեկտեմբեր *ժամը* 13*ին*

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՄԷՋ
118, Ռիւ տը Գուրսէլ, 75017 Փարիզ
Մէթրօ Գուրսէլ

կը հրաւիրուին բոլոր կեդրոնականցի-ները եւ համակիրները այս առթիւ կազ-մակերպուած ճաշին:

ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Ծախքերու մասնակցութիւն 60 *ֆրանք*
Տեղերը ապահովել մինչեւ Դեկտ. 9, *հեռաձայնելով ՊԷՐԼԻՒԻՔ հաստատութիւն*
236–54–48 *փոսթ* 15:

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
118 rue de Courcelles — PARIS 17e

ATELIER D'ART
CONTEMPORAIN

de l'étude à la création en dessein, peinture... animé par Pierre PAK

Ancien élève des Beaux Arts et Arts Décoratifs

Cette activité est ouverte à tous, sans distinction d'âge. Séances hebdomadaires le jeudi de 20 h. 30 à 22 h. 30 à partir du 2 Décembre 1976

Au cours de la première séance seront définis les programmes et méthodes selon les souhaits des participants.

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՏԵՂԵԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՔԱՆԴՈՒՈՂ ՔԱՂԱՔԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Գ. ՊԸԼՏԵԱՆ

Փարիզ 1976 — Գին 10 ՖՐԱՆԿ

Դիմել Բալուեան եւ Սամուէլեան գրատուները

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
12-14, rue St. Bazile
Marseille
tél. 50 - 15 - 09

Mardi 14 Décembre à 21 h.

RECITAL DE PIANO

Lucie ISHKANIAN

Invitée sous les auspices du Consulat des Etats-Unis à Marseille

PROGRAMME :
Beethoven, Debussy, Dellojoio, Hovaness, Liszt

Երեքշաբթի Դեկտեմբեր 14, ժամը 21ին՝

Դաշնակի համերգ՝
ԼԻԻՍԻ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Հրաւիրուած Մարսէյլի Մ. Նահանգներու Հիւպատոսարանին կողմէ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

կը ներկայացնէ
Deux Montages audio-visuels
EREVAN, VILLE LUMIERE

Erévan la nuit c'est le scintillement d'une multitude de lumières avec ses places illuminées, sa jeunesse manifestant les soirs de liesse, ses spectacles aussi ; récitals, théâtres, danses et folklore, etc...

ARARAT - OBSESSION

Y a-t-il une réalité qui illustre mieux la situation du peuple arménien, que cette Montagne-Mère dominant Erévan, tel un dieu visible et inaccessible ? Ce sentiment, on ne peut que partager, l'œil fixé sur cette éternité.

Photographies et montages audio-visuels de MANOUG ATAMIAN

Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — PARIS 17e
Vendredi 10 Décembre 1976, à 21 heures

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Տէր եւ Տիկին Եզնիկ Տէրտէրեան, Տէր և Տիկ. Յարութիւն Ատապաշեան Հանոյքն ունին ծանուցանելու ձեզ ամուսնութիւնը իրենց զաւակաց

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԻ եւ ԱՇԽԷՆԻ

կնքահայրութեամբ
Տէր եւ Տիկին Սիմոն Աշարեանի

եւ սիրով կը հրաւիրեն Սուրբ Պսակի արարողութեան, որ տեղի պիտի ու-նենայ Դեկտ. 18 1976, *Շաբաթ ժամը* 15·30*ին Լիոնի Հայ Առաքելա-կան եկեղեցւոյ մէջ* (295, *Պուլօ փողոց):*

ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը այս տարի եւս այցելութիւն մը կազմակեր-պած է մեր ղոյզ Հանգստեան Տուները, Դեկտ. 12 *կիրակի ժամը* 14*ին: Այս առ-թիւ օթոքառ մը վարձուած ըլլալով, վախաքաղները կրնան ընկերանալ:*

Օթոքառը կը մեկնի Փլաս Լէոն Պլում-մէն ժամը 14*ին: Ճշդապահ ըլլալ:*

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՑ ՆԱՒԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ Իսի-Մէօռոն – Քլամար չրջանի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30*ին, Իսիի Մշակոյթի Տունը:*

×

ՀԱՄԱՒԱՐԲԵՐԴՅԻԱԿԱՆ Միութեան Սէնթ Ալթուանի մասնաճիւղի անդամ-կան ժողովը Դեկտ. 11 *Շաբաթ իրիկուն ժամը* 20·30*ին, Նաճարեանի ափսեակը: Անդամներու ներկայութիւնը պարտաւո-րիչ է:*

×

ՀԱՄԱՒԱՐԲԵՐԴՅԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի ընդհ. անդամա-կան ժողովը կիրակի Դեկտ. 12, *առա-ւօտեան ժամը* 9*ին, սովորական հաւաքա-տեղին: Օրակարգ տեղւոյն վրայ եւ* 1977*ի օրացոյցներու գրւում:*

ՀԵԼԼԱՓԱՆ՝ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ENTRE OPERA ET TRINITE
LA MAISON DE LA GRECE
AUX 4 MARCHES
AU 1ér ETAGE
restaurant gastronomique grec
DEJEUNERS. DINERS
RECEPTIONS
AU REZ DE CHAUSSEE
Tous les soirs
DINERS DANSANTS
avec spectacle
STA 4 SKALORIATIA
* PARIS à l'heure d'Athènes ....
STA 4 SKALORIATIA
accueil * qualité * prix
50. RUE CHAUSSEE D'ANTIN (9e) 280 69 40. f.dim.

OPTIMA Tours
vous propose un voyage en ARMÉNIE
pour votre Fin d'Année

PREPAREZ VOTRE REVEILLON EN ARMENIE
Départ le 22 Décembre 1976
Retour le 3 Janvier 1977
Logement en première classe — pension complète
Excursions quotidiennes

Nous consulter :
Sonia Coumryantz
6, Rue des Halles (2ème étage) — 75001 Paris — Métro Châtelet
Tél. : 236-03-65 — 236-03-66 — 236-03-67
Organisation technique : licence A 300

ՇԱԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
11
SAMEDI
11 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·742

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.742

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

o

ԻՆՉ ՊԻՏԻ ԸՆԷ ՍԵԼԻՄ ՀՈՍ

Ապաքաղաքական այս տնտեսակէտը, սիւնին մահմետական, ծնած է 1929ին եւ առաւելաբար ամերիկեան կրթութիւն ըստացած է Պէյրութի ամերիկեան Համալսարանէն ետք, 1952ին Պիգնըս էտմինիսթրէյշընի (գործի մատակարարութիւն) վկայական առած է եւ սկսած է աշխատիլ իր ուսումը կարենալ վճարելու համար: 1959ին Ամերիկա կ'երթայ եւ տոքթորայի աւարտաճառը կը պատրաստէ ինտեանայի համալսարանը, միշտ տըն – տեսագիտութեան ճիւղը: 1967ին կը նշանակուի Դրամատուներու Հակակշռի Յանձնախումբի նախագահ եւ կը մտերմանայ Սարգիսի հետ, որ նոյն տաեն Լիբանանի դրամատան կառավարիչ նշանակուած է: Միասին կ'աշխատին դրամատունի մարզի վերականգնումին, քանի ան խորապէս ցնցուած էր Ինքրա դրամատան fբաֆէն: Պատերազմին տաեն, հոս չէզոք է եւ Սարգիսի ընտրուելէն ի վեր անոր խորհրդատուն էր: Քաղաքական դեռնի վրայ, ինք ալ կը չեշտէ որ ապաքաղաքական է, տնտեսական դեռնի վրայ՝ կողմնակից է «կազմակերպուած ազատականութեան մը»:

Նոր դահլիճին մէջ, իրեն կողքին առած է ուժ թեֆնոfրաքներ: Ինք, նախարարապետութենէն զատ, ձեռք առած է նաեւ Առեւտուրի, Տնտեսութեան, Ճարտարարուեստի եւ Քարիւղի նախարարութիւնները: Ցոյն – օրթոտոքս Ֆուատ Պուէրտս կը դառնայ Արտաքին եւ Պաշտպանութեան նախարար (միակ անձն է որ անցեալի մեծ փորձառութիւն ունի քաղաքական դեռնի վրայ), թէ երեսփոխան եղած է եւ թէ նախարար Շեհապի օրով: Կան նաեւ վեց ուրիշ նախարարներ: Ասոնց կարգին.— Սալահ Սալման (տիւրզի, Ներքին նախարար), Առողջապահութեան եւ Զբօսաշրջութեան նախարարութիւնը յանձնուած է չիի մահմետականի մը՝ Իպրահիմ Շայթօ, Հանրային աշխատանքները, Փոխադրութիւն եւ Զբօսաշրջիկութիւն կը յանձնուին սիւնիի մահմետականի մը՝ Ամին Պզրիի: Ծրագրի նոր նախարարն է մարոնի քրիստոնեայ մը Միշել Տուամիթ եւ կաթողիկէ ցոյն մը՝ Ասատ Ռըզք կը դառնայ Աշխատանքի նախարար (եւ ընկերային հարցեր): Վերջապէս՝ Արդարութեան, Ելմտական եւ Թղթատարական նախարար կը դառնայ մարոնի քրիստոնեայ մը՝ Ֆարիտ Ռա – ֆայէլ:

Նախարարապետը յայտարարեց թէ իր կառավարութիւնը վերամիացման դահլիճ մը պիտի ըլլայ, չծածկելով թէ այդ վերամիացումը երկար պիտի տեւէ եւ համբերութեան եւ յարատեւութեան կը կարօտի:

Քանի մը տողով

ՀՄՆԸՍԹի ԻՆԹԵՐՆԷՇՆԱԼ որոշեց 1977ը հռչակել «քաղաքական տեսակէտի բանտարկեալի տարին»: Տարեկան տեղեկագրին մէջ կը յայտնէ թէ մարդկային իրաւունքները բռնաբարուած են 113 երկիրներու մէջ եւ քաղաքական բանտարկեալներու թիւը, աշխարհի մէջ, կէս միլիոնը կ'անցնի: Զարշարանքը կը դրծադրուի 60 երկիրներու մէջ:

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ· 30–Դեկտ· 2)

ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Դեկտ· 1ին Երեւանի մէջ կատարուած է Հայաստանի վարչապետ Գրիգոր Արզումանեանի թաղումը: Ողբացեալին դագաղը դրուած է Սպենդիարեան թատրոնի սրահը, շրջապատուած բազմաթիւ ծաղկեպակներով, զոր ղրկած են Խորհ· Միութեան Համայնավար Կուսակցութեան Կեդր· Կոմիտէն, Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը, կառավարութիւնը, Հայաստանի Համայնավար Կուսակցութեան Կեդր· Կոմիտէն, Գերագոյն Խորհուրդի նախագահութիւնը, կառավարութիւնը, Ուկրանիոյ կառավարութիւնը, Երեւանի կուսակցական եւ պետական մարմինները: Ժամը 11ին, Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահը՝ Բաբկէն Սարկիսով, Համայնավար Կուսակցութեան Ա· քարտուղար Կարէն Դեմիրճեան եւ կուսակցական ու կառավարութեան ղեկավարները պատուոյ պահակ կեցած են Գրիգոր Արզումանեանի դագաղին քով, իրենց յարգանքը ընծայած են արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններու, կուսակցական, պետութեան, մշակոյթի ներկայացուցիչներ, ուսանողներ եւ հանրային կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներ: Մինչ երգչախումբը հնչեցուցած է Կոմիտասի եւ Եկմալեանի երգերը, ծաղկեպակներ բերուած են Վրաստանի եւ Ադրբեջանի կուսակցութեանց եւ կառավարութեանց կողմէ:

Հայաստանի Համայնավար Կուսակցութեան Կեդր· Կոմիտէի Ա· քարտուղար Կարէն Դեմիրճեան, Գերագոյն Խորհուրդի նախագահ Բաբկէն Սարկիսով, Կուսակցութեան Կեդր· Կոմիտէի, կառավարութեան ղեկավարներն ու թաղման յանձնախումբի անդամները դագաղը հանած են թատրոնի շէնքէն եւ դրած՝ հրաւասյլի մը վրայ: Քինուորական պատուոյ պահակներու առաջնորդութեամբ դագաղը տարուած է դէպի Կոմիտաս պրօսպէկտ անցնելով Երեւանի փողոցներէն եւ հրապարակներէն: Զբօսաղայլերի մէջ պատրաստուած յատուկ բեմին վրայ տեղ դրուած են Հայաստանի կուսակցական եւ պետական ղեկավարները, ինչպէս նաեւ Վրաստանի եւ Ադրբեջանի պատուիրակութիւնները: Խօսք առած են նախագահ Բաբկէն Սարկիսով, Կարէն Դեմիրճեան, փոխ–վարչապետ Գերասիմ Մարտիրոսեան, Ս· Ոսկանեան, Վրաստանի վարչապետ Զ· Պատարիձէ, Ադրբեջանի փոխ–վարչապետ Ի· Իպրահիմով, Երեւանի քաղաքապետ Մուրադ Մուրադեան: Ցարգանքի հրապարակային արարողութենէն եւք, Գրիգոր Արզումանեանի դագաղը փոխադրուած է պանթէոն, ուր եւ հողին յանձնուած է:

Հայաստանի վարչապետ Գրիգոր Արզումանեանի մահուան առթիւ «Պրաւդա» հետեւեալը գրած է· «Գրիգոր Արզումանեան ուշադրութիւն կը գրաւէր իր վարչապետութեամբ, կազմակերպչական ընդունակութիւններով, Հայաստանի տնտեսութեան եւ մշակոյթի զարգացման կարեւոր խնդիրներու լուծման մարզէն ներս իր ցուցաբերած սկզբունքով եւ հետեւողականութեամբ»:

×

Գրիգոր Արզումանեան ծնած է 1919ին՝ Ղափանի շրջանի կաւարա գիւղը, ուր նախակրթութիւնը ստանալէ ետք ընդունուած է Երեւանի Բազմարուեստից հիմնարկութեան շինարարութեան ճիւղին մէջ, զոր աւարտած է փայլուն յաջողութեամբ: 1941ին ան կամաւոր արձանագրուելով խորհրդային բանակի շարքերը մտած է եւ յաջորդ տարին իսկ աւարտած է Լենինգրադի ռազմա – փոխադրական ակադեմիան եւ ղրկուած՝ ռազմաճակատ: Մասնակցած է համաշխարհային երկրորդ պատերազմին՝ Հիւսիսային Կովկասի եւ Անդրկովկասեան ճակատներու բանակներու շարքերուն մէջ: Պատերազմի աւարտէն մինչեւ 1948 Գրիգոր Արզումանեան եղած է Հայաստանի կառավարութեան տարբեր գլխաւոր ճանապարհային վարչութեան հետախուզական խումբին պետը: 1948էն մինչեւ 1953 ան աշխատած է Հայաստանի Համայնավար Կուսակցութեան Կեդր· Կոմիտէի փոխադրական բաժնին մէջ իբրեւ վարիչ՝ Երեւանի շրջանի արդիւնաբերական – փոխադրական կոմիտէի: 1959ին Խորհ· Միութեան Համայնավար Կուսակցութեան Կեդր· Կոմիտէի մէջ պատասխանատու պաշտօնի կոչուած է: 1965ին Գ· Արզումանեան ընտրուած է Հայաստանի Համայնավար Կուսակցութեան Կեդր· Կոմիտէի քարտուղար եւ Բիւրոյի անդամ՝ մինչեւ 1972, բեղնաւոր աշխատանք տանելով Հայաստանի արդիւնաբերութեան եւ շինարարութեան կուսակցական ղեկավարման ուղղութեամբ: 1972ին իրեն յանձնուած է Հայաստանի վարչապետի պաշտօնը զոր վարեց մինչեւ իր կեանքին վերջը:

×

ՃԱՏՐԱԿԻ ԽՈՐՀ· ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Ճատրակի խորհրդային 44րդ ախոյեանութեան (բարձրագոյն լիկա) մրցում – ներու երեք շրջանէն ետք առաջին դիրքերու վրայ կը գտնուին Եուրի Բալաշով (Մոսկուա) եւ Իոսիֆ Դորֆման (Լվով): Աշխարհի նախկին ախոյեան Տիգրան Պետրոսեան առաջին շրջանին պայքար մղած է Միխայիլ Տալի դէմ եւ առաւելութիւն ձեռք ձգած, սակայն ան մէկ քայլ ուշացումով փիկիւրի զոհաբերութիւն ըրած է, որմէ օգտուելով Տալ հակայարձակումի անցած է եւ յաղթած: Այնուհետեւ Տիգրան Պետրոսեան հաւասար արդիւնքով աւարտած է իր խաղը Ռոստովցի Ալեքսանդր Զախարովի հետ եւ յաղթած է Եւգէնի Սվեշնիկովին (Զելիաբինսկ):

×

Մրցումներու չորրորդ շրջանին Տիգրան Պետրոսեան յաղթած է Գուլկոյին եւ կը գտնուի առաջիններու շարքին՝ 2,5 միաւորով, նոյն միաւորը ունին նաեւ Պոլուգայեւսկի, Բալաշով եւ Դորֆման, սակայն վերջին երկուքը ունին նաեւ մէկական անաւարտ հանդիպում: Կէս միաւորով, առաջիններէն ետ կը մնան Ռաֆայէլ Վահանեան, որ այդ օր յաղթած է աշխարհի նախկին ախոյեան Սմիսլովին, եւ Կարէն Գրիգորեան: Հինգերորդ շրջանին Տիգրան Պետրոսեան կը խաղայ աշխարհի ախոյեան Անատոլի Կարպովի հետ:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Թուրքը կ'ուզէ Բ. Միջազգայնականին անդամ ըլլալ...

o

ՀԱԼՔԸ ԿԸ ՓՈՒՏ
ԻՐ ԾՐԱԳԻՐ – ԿԱՆՈՆԱԳԻՐԸ

Կիւնայտըն կը գրէ·— Հալքի համա – ժողովին մէջ որոշուեցաւ դիմում կատարել, Ընկերվարական Միջազգայնականին մասնակցելու համար: Ցառաջիկայ օրերու ընթացքին, Հալքի պատգամաւոր – րական համաժողովին որոշումը պաշտօնապէս պիտի հաղորդուի Միջազգայնական ընդհ· քարտուղարութեան: Իր ծրագիրը – կանոնադիրը փոփոխութեան ենթարկելով, Հալք կուսակցութիւնը այլ – եւս իբացուց « Դեմոկրատ – ձախ » գաղափարը, եւ կուսակցապետ Պիւլէնտ Ճեճիվիտ պնդեց թէ՝ Հալքի ծրագիրը իր մէջ կ'ընդգրկէ « ժողովրդավար–ձախ » փիլիսոփայութիւնը, որուն պատշաճեցուլ կարելի է հարթել Թուրքիոյ վերբերեալ այլազան խնդիրները:

Ծրագիր – կանոնադրի այս նոր փոփոխութիւնով, Ընդունեցան Կուսակցական Խորհուրդը եւ կեդրոնի վարչական ժողովները: Անոնց տեղ կազմուեցաւ ընդհ· վարչական ժողով մը, որ կը բաղկանայ 27 անձերէ, իր քանի անդամները կ'ընտրուին պատգամաւորական համաժողովին վին կողմէ: Զորս անդամները պիտի ըլլան խորհրդարանական խմբակի փոխ – նախագահները, երկուքը՝ Երիտասարդական եւ Կանանց թեւերու նախագահները: Ընդհ· նախագահն ալ բնական անդամը եւ նախագահն է ընդհ· վարչական ժողովին: Միայն թէ ընդհ· նախագահին եւ պատգամաւորական համաժողովին կողմէ ընտրուած անդամներէն զատ, միւսները չեն կրնար քուէարկել կուսակցական կազմակերպութեան վերաբերեալ խնդիրներու մասին:

Այս կերպով, Հալքի վարչական մեքենան հիմնական փոփոխութեան մը ենթարկուեցաւ: Տէնիզ Պայքալ եւ իր խմբակէն ոչ ոք մտաւ ընդհ· վարչական ժողովին մէջ:

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ

13ՐԴ ՑԱՆԿ

Փարիզի եկեղեցւոյ միջոցաւ	3000
«Ցառաջ»ի միջոցաւ	10·490
Սէնթ – Էթիէնի դաղութ	6370
Գումար	19·860
12րդ ցանկի գումար	965·369
Ընդհ· գումար	985·229

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄ Է

ՎԱՀԱՆ ՏԵՐՅԱՆԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄ Է

ՎԱՀԱՆ ՏԵՐՅԱՆԻ

(ՆՈՒՅՆ ԿԱԶՄԻ ՓՈՓՈՒԽ ՄԵՋ)

— Ֆա՜ռ... կեսկես ա՜ռ... Ֆա՜ռ... կեսկես ա՜ռ: Ֆա՜ռ... Լսում ես, ի՞նչ ես կանգնել, տես, տես... Ֆա՜ռ... կեսկես ա՜ռ...

Ֆռոլով պարոնը ինքնագոհ ժպտաց, ձեռքերը շփեց իրար, ոտքի վրա թեթևակի տատանվեց և հանգիստ պատասխանեց.

— Պատրաստ եմ, պարոն Ֆեֆուր, ես միշտ պատրաստ եմ ձեր ծառայության համար:

Ֆեֆուրը ուրախացավ և ձեռքերը տարավ գլխին.

— Ա՜խ, ես ինչպես ուրախ եմ, որ դուք ինձ հետ եք, պարոն Ֆռոլով, ես ինչպես ուրախ եմ... Ես ինչպես ուրախ եմ... Ես ինչպես ուրախ եմ...

Ֆռոլով պարոնը ժպտալով նայում էր Ֆեֆուրին, որ ոտքի վրա կանգնած, ձեռքերը գլխին, ուրախությունից կրկնում էր միևնույն խոսքերը:

— Ես ինչպես ուրախ եմ, որ դուք ինձ հետ եք, պարոն Ֆռոլով: Ես ինչպես ուրախ եմ, որ դուք ինձ հետ եք, պարոն Ֆռոլով: Ես ինչպես ուրախ եմ, որ դուք ինձ հետ եք, պարոն Ֆռոլով:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Անոյշ Տէր-տէրեան, զաւակներն ու թոռները, ընտանեկան պարագաներն ու խնամիները յաւուվ կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, աղգականին եւ խնամիին՝

ՄԻՔԱԷԼ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ 88 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Դեկտ. մէկին Պուլվար Օտոյի Ս. Ցակոբ եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ Մէն-Լուիի գերեզմանատունը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը իր Վիէնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերով մեծ սին, ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Վարդան Պանտիկեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Պանտիկեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս (Պօղոս) Հիւսեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ (Պօղոս) Հիւսեանի եւ զաւակներուն (Ամերիկա), այրի Տիկին Քարմիլէ Շալճեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Պեռիկ Շալճեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն իրենց սիրելի եղբօր կնոջ, հօրաքրոջ, հարսին, խնամիին, աղգակցին, բարեկամին՝

ՏԻԿ. ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ (ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ)
ՊԱՆՏԻԿԵԱՆԻ
(Ծնեալ Հիւսեան)

մահուան առթիւ:

Այս առթիւ, Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը փոխան ծաղկեպսակի «Ցաւոյի բարգաւաճման կը նուիրէ 50 ֆր.:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽՍԱՅԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները – ընկերուհիները Ուրբաթ Դեկտ. 17ին, ժամը 20·30ին, Փերմանանս տէ զ'Ասիսթանթ Սոսիալ, 23 ռիւ սը Պելֆոր, Անիէռ:

×

ՀԱՑ ՆԱՒԿԻՆ ՌԱՋՄԻԿՆԵՐՈՒ Իսի – Մէօսոն – Քլամար չրջանի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Իսիի Մշակոյթի Տունը:

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տեղեկացնէ իր անդամ–ան – դամուհիներուն թէ Ընկերակցութեան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ Կիրակի Դեկտ. 19, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, մայր եկեղեցւոյ մէջ, 339, Աւընիւ սը Փրատօ:

Օրակարգ.— Ա. վարչութեան գործունէութեան բարոյական եւ նիւթական համարատուութիւն: Բ. Իրենց ժամանակաշրջանը լրացնող անդամներու վերընտրութիւն: Գ. ընթացիկ հարցեր:

Կը խնդրուի անդամ – անդամուհիներէն որ ճշդապահ ներկայութեամբ արդիւնաւոր դարձնեն ըսյն կարեւոր ժողովը:

Ծանօթ.— ժամը 3ին ներկայ եղողնե – րու թիւը մեծամասնութիւն չկազմելու պարագային կէս ժամ ետքը ժողովը օրինական կը նկատուի ինչ ալ որ ըլլայ ներկաներուն թիւը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԶԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

PIZZA OSKIAN

139, rue Saint-Honoré 75001 Paris
tél. 260 23 80

ԲԱՑԱԾ Է ԻՐ ԴՌՆԵՐԸ
ՁԵՐ ՁԱՇԵՐՈՒՆ, ՆՇԱՆՏՈՒԿՆԵՐՈՒՆ ԵՒ
ԽՐԱԽՃԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
12-14, rue St. Bazile
Marseille
tél. 50 - 15 - 09

Mardi 14 Décembre à 21 h.
RECITAL DE PIANO
Lucie ISHKANIAN
Invitée sous les auspices du Consulat des Etats-Unis à Marseille

PROGRAMME :
Beethoven, Debussy, Dellojoio, Hovaness, Liszt

Երեքշաբթի Դեկտեմբեր 14, ժամը 21ին՝

Դաշնակի համերգ՝
ԼԻԻՍԻ ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Հրաւիրուած Մարսէյլի Մ. Նահանգներու Հիւպատոսարանին կողմէ

FORUM ART GALLERY
LE BAHIA
39, Ave. Princesse Grace
MONTE-CARLO
CARZOU
TOILES, AQUARELLES, LITHOGRAPHIES, LIVRES-DESSINS
du 2 au 31 Décembre
Tous les jours 10 - 12.30, 14 - 19.30
Nocturne Lundi 21

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Միջին տարիքի կին կամ օրիորդ մը, Փարիզի մէջ ընտանիքի մը մօտ սպասարկելու համար, զոհացուցիչ պայմաններով: Հանգստաւէտ բնակարան եւ ընտանեկ ապահովուած:

Դիմել՝ հեռաձայնելով 523–24–97

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Ծաչի Լիոնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկին Ի. Թումիկեանէ 100 ֆր. իր ամուսնոյն մահուան 6րդ տարելիցին առթիւ: Տիկին Թիւթէլեանէ (Մարսէյլ) 20 ֆր. Տիկին եւս Գուլաքսըզեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Բ. Ը. Մ.
UGAB-JEUNES — UGAB-JEUNES

Կը կազմակերպէ՝
ՀԱՑԵՐԻՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

les LUNDIS SOIRS de 19 h. à 20 h. 30
— cours débutants parlant arménien
— cours débutants ne parlant pas arménien.
les MERCREDIS SOIRS de 19 à 20 h. 30
—cours de perfectionnement et de civilisation arménienne.
Ces cours ont lieu au Centre Alex Manoogian, 118, rue de Courcelles
75017 PARIS

LES STUDIOS DE DANSE
d'EVA ARZOUIAN
vous proposent
10 jours de cours gratuits de :
— CARACTERE
— CLASSIQUE
— JAZZ
pour tous renseignements et inscriptions
44, RUE VIEILLE DU TEMPLE
PARIS (4e)
Tél. : 278-18-97

CAMP D'HIVER DE BELLEFONTAINE

Organisé par l'Union des Etudiants Arméniens d'Europe
du 29 Déc. 1976 au 4 Janvier 77 inclus
Frais d'inscription : 35 F.
Prix journalier 25 F.
Frais de voyage (non compris)
Pour bénéficier du billet collectif s'inscrire avant le 30 Novembre 1976
Pour tous renseignements et inscriptions s'adresser à la Permanence de l'U.E.A.E.
Maison de la Culture Arménienne, de PARIS — 17, Rue Bleue Paris 9e
Tél : 824-63-89
Permanence les : Mercredi de 18 à 20 h.
Vendredi de 18 à 20 h.
Samedi de 14 à 18 h.

ARMÉNIE 1976

Départs chaque mois :
du 22 Décembre au 3 Janvier 1977
à partir de 2680 fr.
Réduction Spéciale :
Aux personnes agées de 60 ans et plus, et aux familles de 4 personnes au moins, s'incrivant ensemble.

Renseignements et Inscriptions
A PARIS
mondotours
2, rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64
A LYON Varoujan Sarkissian
sevan voyages
50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66
Licence Voyages : A. 721.

Disques Vogue

Musique Religieuse
La Grande Messe Arménienne
Par les chœurs de l'Eglise Arménienne de Paris
No 451 (Transcription selon R. P. Komitas)
No 442 (Transcription selon M. Ekmalian)
No 454 Trésors de la liturgie Arménienne Volume I
No 547 Trésors de la liturgie Arménienne Volume II
(*Cantiques de Pâques, de Noël et divers*)

Musique Folklorique
No 526 Chants du Caucase et d'Arménie
No 527 Arménie
No 516 Reflets d'Arménie
No 199 Arménie Immortelle
No 517 Soirée Arménienne
No 596 Promenade en Arménie
No 30211 Danses Arméniennes
No 30152 Chants Romantiques Arméniens
No 30240 Légendes d'Arménie
No 182 Le Caucase
No 409 Le Tar
Pour chœurs, solo et orchestre

Musique Symphonique
No 714 Au Fil des Songes
Par l'Orchestre des Concerts Colonne
No 790 Deux Trios pour Flûtes, Clarinettes, Piano et Harpe

Chaque disque contenant 10 *à* 15 *morceaux*
Direction : ARA BARTEVIAN

Envoi contre remboursement
Disques Vogue : 14, Rue Petit Paris 75019, Tél. : 208-99-22
(Prix 35,00 Frs) + port

ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
12
DIMANCHE
12 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·743

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.743

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 3-8)·

ԻԼԱՆՏԱՁի «ԽՈՐՀ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐ»Ը ԵՒ ՀԱՁԿ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Իլանտայի մէջ կազմակերպուած «Խ· Միութեան Օրեր»ը վերջ գտած են: Այդ առթիւ Իլանտա գացած է խորհրդային եւ հայկական պատուիրակութիւն մը, բաղկացած՝ մշակոյթի գործիչներէ: Պատուիրակութեան ղեկավարը՝ Հայաս – տանի մշակոյթի փոխ – վարչապետ Մա – րատ Խարազեան, հետեւեալը ըսած է Իլանտայի մէջ տեղի ունեցած հանդի – պումներու մասին. «Պատուիրակութիւնը այցելութիւն մը տուաւ Իլանտայի Մշա – կոյթի նախարարին, որ յայտնեց թէ Ի – լանտայի ժողովուրդը մեծ հետաքրքրու – թիւն ցոյց կուտայ «Խորհ. Միութեան Օրեր»ու հանդէպ: Ռէյքեավիքի մէջ բացուեցան ցուցահանդէսներ, ուր այ – ցելեցին հազարաւոր մարդիկ եւ հետա – քրքրութեամբ դիտեցին ազգային դէր – ուազարուեստը, ոսկերչական զարդերը, փայտափորագրութիւնը, խեցեգործու – թիւնը: Ցուցադրուեցան նաեւ երախա – ներու ստեղծագործութիւններ, ժամա – նակակից հեղինակներու դեղանկարչական գործեր, Սարգիս Արուտչեանի գործերը: «Խորհրդային Հայաստան» լուսանկար – չական ցուցահանդէսը ներկայացուց Հա – յաստանի արձանագրած յաջողութիւննե – րը կեանքի զանազան մարզերէ ներս: Իլանտայէն մեկնելու նախօրեակին, պատուիրակութիւնը ընդունուեցաւ Իս – լանտայի Հանրապետութեան նախագա – հին կողմէ, որ հետաքրքրուեցաւ Հա – յաստանի արդիւնաբերական եւ մշակու – թային յաջողութիւններով, ինչպէս նաեւ ժողովրդական տնտեսութեան զարգացու – մով»:

×

ՃԱՏՐԱԿԻ ԽՈՐՀՐԴ· ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԵԻՆ

8ՐԴ ՇՐՋԱՆԷՆ ԵՏՔ ՊԱՑԿԱՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Ճատրակի խորհրդային 44րդ ախոյե – նութեան մրցումները, որոնք տեղի կ'ու – նենան Մոսկուայի մէջ, բոլորած են ար – դէն 8րդ շրջանը: 5րդ շրջանին Տիգրան Պետրոսեան հաւասար մնացած է Անա – տոլի Կարպովի հետ, իսկ 6րդ շրջանին՝ Տիգրան Պետրոսեան դարձեալ հաւասար արդիւնքով աւարտած է խաղը Պոլոդա – յեւսկի հետ, մինչ Անատոլի Կարպով յաղ – թած է Կուպրէյչիկին: 7րդ շրջանին՝ աշ – խարհի նախկին ախոյեան Տիգրան Պետ – րոսեան հաւասար մնացած է Կարէն Գրի – գորեանի հետ, մինչ Ռաֆայէլ Վահան – եան յաղթած է Մարք Տայմանովիչին: Իո – սիֆ Դորֆման յաղթած է Բորիս Գուլկո – չին: 8րդ շրջանի արդիւնքներն են՝ Բալա – լով – Ռաչկովսկի հաւասար, Տիգրան Պետրոսեան յաղթած է Ցեչկովսկիին, Ա – նատոլի Կարպովի խաղը Դորֆմանի հետ անաւարտ մնացած է: Այժմ ախոյեանու – թեան դասաւորման գլուխը կը գտնուի Ցեչկովսկի 5,5 միաւորով, երկրորդ՝ Պետրոսեան 5 միաւորով, երրորդ՝ Դորֆ – ման 4,5 միաւորով, իսկ Կարպով 3,5 միաւոր ունի: Դորֆման եւ Կարպով ու – նին երկուական յետաձգուած խաղ: Կա – րէն Գրիգորեան չորս միաւոր չահած է, իսկ Ռաֆայէլ Վահանեան երեք միաւոր ունի եւ երկու յետաձգուած խաղ:

×

ԱՐՓԻ – ՍԵԻԱՆ ՋՐԱՏԱՐԸ՝ 46·926 ՄԵԹՐԻ ՀԱՄԱՄ

Անցեալ երեք ամիսներու ընթացքին՝ համեմատաբար լաւ արդիւնքներ ձեռք ձգուած են Արփի – Սեւան ջրատարի Ա – ղիզբեկովի եւ Մարտունիի շրջաններու կառուցման մէջ: Թիւ 3 եւ 7 փապուղի – ներու մէջ ջրատարի պատերու ամրաց – ման մարզին ներս, համապատասխանօրէն կրաճոյլով պատած են 830 եւ 850 մեթր: Թիւ 9 փապուղիի խումբը երեք ամսուան ընթացքին մօտ հազար մեթր յատակը կրպղիւսով պատած է: Կէչուի շրջանը աւարտին կը հասնի ջրատարի ամբար – տակի չինարարութիւնը: Դեկտ· մէկի դրութեամբ Արփի – Սեւան ջրատարի եր – կարութիւնը հասած է 46·926 մեթրի:

ԼԻՒԱՆԱՆԵԱՆ ՀՈԳԵՐ

ՊԷՅՐՈՒԹ՝ ԿՈՂՈՊՈՏՈՒԱԾ

— o —

Համաչխարհային Բ· պատերազմէն յետոյ քաղաք մը չկայ, որ Պէյրութի նման կողոպտուած ըլլայ:

Կողոպուտը այնպիսի տարողութիւն ստացած է, որ տարիներ պէտք են ստու – գելու համար անոր ծաւալը: Արդէն ըր – մատուներու տնօրէնները, առեւտրական – ներ եւ սեւ շուկայի աղբիւրներ մէկ մի – լիառ տոլարի մասին կը խօսին՝ կողո – պուտին տարողութիւնը ճշդելու առեն:

Պէյրութի նաւահանգիստը, տարածուն տասնեակ մթերանոցներ լեցուն էին այ – լազան ապրանքներով՝ պողպատէ մին – չեւ ծանր ճարտարարուեստի արտադրու – թիւններ, ներածուած ինքնաշարժներէ մինչեւ պատկերասփիւռի գործիքներ, սառնարաններ, խմիչքներու տեսակներ, ծխիկ եւ ուտեստեղէն: Բոլոր մթերանոց – ներն ալ քանդուած են, սակայն անոնց աւերակներուն տակ անհետացած են ապ – րանքները: Համաձայն հաւաստի աղ – բիւրներու, կողոպտուած ապրանքներուն չուրջ երկու երրորդը ալակողմեաններու կողմէ վերցուած է զինք դնելու մտադ – րութեամբ: Շատեր նաեւ իրենց դրպան – ները լեցուցած են: Մթերանոցներու ապ – րանքներուն մնացեալը ձախակողմեան եւ

Պետրոսեան հաւասար մնացած է Անա – տոլի Կարպովի հետ, իսկ 6րդ շրջանին՝ Տիգրան Պետրոսեան դարձեալ հաւասար արդիւնքով աւարտած է խաղը Պոլոդա – յեւսկի հետ, մինչ Անատոլի Կարպով յաղ – թած է Կուպրէյչիկին: 7րդ շրջանին՝ աշ – խարհի նախկին ախոյեան Տիգրան Պետ – րոսեան հաւասար մնացած է Կարէն Գրի – գորեանի հետ, մինչ Ռաֆայէլ Վահան – եան յաղթած է Մարք Տայմանովիչին: Իո – սիֆ Դորֆման յաղթած է Բորիս Գուլկո – չին: 8րդ շրջանի արդիւնքներն են՝ Բալա – լով – Ռաչկովսկի հաւասար, Տիգրան Պետրոսեան յաղթած է Ցեչկովսկիին, Ա – նատոլի Կարպովի խաղը Դորֆմանի հետ անաւարտ մնացած է: Այժմ ախոյեանու – թեան դասաւորման գլուխը կը գտնուի Ցեչկովսկի 5,5 միաւորով, երկրորդ՝ Պետրոսեան 5 միաւորով, երրորդ՝ Դորֆ – ման 4,5 միաւորով, իսկ Կարպով 3,5 միաւոր ունի: Դորֆման եւ Կարպով ու – նին երկուական յետաձգուած խաղ: Կա – րէն Գրիգորեան չորս միաւոր չահած է, իսկ Ռաֆայէլ Վահանեան երեք միաւոր ունի եւ երկու յետաձգուած խաղ:

×

ԱՐՓԻ – ՍԵԻԱՆ ՋՐԱՏԱՐԸ՝ 46·926 ՄԵԹՐԻ ՀԱՄԱՄ

Անցեալ երեք ամիսներու ընթացքին՝ համեմատաբար լաւ արդիւնքներ ձեռք ձգուած են Արփի – Սեւան ջրատարի Ա – ղիզբեկովի եւ Մարտունիի շրջաններու կառուցման մէջ: Թիւ 3 եւ 7 փապուղի – ներու մէջ ջրատարի պատերու ամրաց – ման մարզին ներս, համապատասխանօրէն կրաճոյլով պատած են 830 եւ 850 մեթր: Թիւ 9 փապուղիի խումբը երեք ամսուան ընթացքին մօտ հազար մեթր յատակը կրպղիւսով պատած է: Կէչուի շրջանը աւարտին կը հասնի ջրատարի ամբար – տակի չինարարութիւնը: Դեկտ· մէկի դրութեամբ Արփի – Սեւան ջրատարի եր – կարութիւնը հասած է 46·926 մեթրի:

ՏԵՐՈՒՆԻ·- ԸՆԿ. ԱՐՄԷՆ ՎԱՀԷ

Պոսթընի մեր պաշտօնակիցը «Հայրե – նիք»էն ցաւով կ'իմանանք թէ Կիրակի, Դեկտ· 5ին, Մեծ Պոսթընի Ս· Ստեփանոս եկեղեցւոյ սրահը, ուր ներկայ կը գըտ – նուէր Դաշնակցութեան օրուան հանդի – սութեան, սրտի տաղնապի մը զոհ գա – ցած է ընկ· Արմէն Վահէ:

Ողբացեալը, որ երկարամեայ վարիչ – մնօրէնը եղած է «Հայրենիք»ներու տպա – րանին եւ «Հայրենիք»ի բոլոր հրատարա – կութեանց, ծնած էր Շապին – Գարահի – բար 1894ին եւ դեռ երիտասարդ տարի – քին մտած էր Դաշնակցութեան շարքերը, ուր Պոլսէն Միացեալ Նահանգներ ծառա – յած էր հաւատարմօրէն:

Ցուղարկաւորութիւնը կատարուած է Զորեքշաբթի, Դեկտ· 8ին Ս· Ստեփանոս եկեղեցին:

պալեսթինեան տարբերու կողմէ պար – պուած է: Անխտիր բոլոր ճակատներն ալ ունեցած են իրենց չահամոլները, որոնք իրենց հաշուոյն առած – տարած են ինչ որ կրնան:

Անգլիական դրամատան մը մէջ, ըստ ականատեսներու, չամուսնականներ եւ ֆալանժիստներ միաժամանակ երեւան հանած են հնչուն դրամով եւ ճամբորդա – կան (թրավըլըրս) չէքերով լեցուն նկուղ մը: Կարճ բախումէ մը ետք, որու ըն – թացքին վեց հոգի մեռած է, երկու «դաշ – նակիցները» զինադուլ կնքած են, որ – պէսզի միասնաբար ուժանակներով պայ – թեցնեն նկուղին պողպատեայ դուռը: Ֆալանժիստները վեց միլիոն հնչուն տո – լար, իսկ չամուսնականները 12 միլիոն ճամբորդական չէքեր առնելով մեկնած են: Այս չէքերը կարճ ժամանակ ետք Զուիցերիոյ մէջ ծախուած են:

Անգլիական ուրիշ դրամատուն մըն ալ 60 միլիոն սթերլին կորսնցուցած է: 250 միլիոն տոլար արժողութեամբ ոսկեղէն, տարադրամ, բաժնեթուղթ անհետացած է Պէյրութի կեդրոնի դրամատուներու արկղներէն: Ականատեսներու համաձայն ատոնք փոխադրուած են Հայ էլ Սելոմի բլուրին շրջանը:

Կողոպուտը միայն դրամատուներու վե – րապահուած չէր: Անհատներու սեփա – կանութիւնը եղող մեծ արժէք ներկայա – ցնող արծաթեայ սպասներ, հին շրջանի կահ – կարասիներ, հին գիրքերու հա – ւաքածոներ եւ արուեստի գործեր գող – ցուած են: Ատոնց արժէքը դժուարելու պարագային միլիոնաւոր տոլարներու կը հասնի:

Կողոպտողներէն մէկը լրագրողի մը ա – ռաջարկած է արեւելեան մեծ գորգ մը 4000 լիբանանեան ոսկիի (չուրջ 1·500 տո – լար): Համաձայն լրագրողին գորգին իրական արժէքը առնուազն 10·000 տոլար էր: Սակարկութիւն ալ չկայ, քանի ըս – ուած է լրագրողին, թէ գինը այս է՝ կ'ու – զէ կ'առնէ, կ'ուզէ չառներ:

Կողոպտուած ապրանքներու գիները այժմ անկում արձանագրած են. պատ – ճառն այն է, որ մինչեւ վերջնական կարգ ու կանոնի հաստատումը մարդիկ կը փոր – ձեն ծախել իրենց գողցած ապրանքները, առանց իշխանութիւններուն հետ գործ ունենալու:

Հետաքրքրութեան համար թուենք այժ – մու գիներէն ոմանք. ամերիկեան լաւա – գոյն ծխիկները 2–3 տոլար կ'արժեն ամ – բողջական տրցակով: Ուիսքին, որ դեռ քանի մը շաբաթ առաջ վեց տոլարի կը ծախուէր, այսօր երեք տոլար է, պայմա – նաւ, սակայն, որ լման տուփով գնուի:

Թ· Ա· Թ·

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

— o —

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԿԱԶԻ ԱՑՍ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԾԱՆՐ ԲՆՈՑԹ ՈՒՆԻ

Որոշ չափով ամէն ոք վարժուած էր գործադուլներուն եւ ձեւով մը կը համա – կերպէր կացութեան բայց այս գործա – դուլը, որ ամէն բանէ առաջ ազդարարու – թիւն մըն է կառավարութեան, մտա – հոգիչ բնոյթ ունի: Արդարեւ, ի՞նչ է պատճառը: Պարզապէս Պետութիւն – գոր – ծատերը չի յարգեր իր յանձնառութիւն – ները, այսինքն կը մերժէ գործադրել պայմանագրութիւնը զոր ստորագրած է կազ – ելեկտրականութեան հետ, աշխա – ատավարձերու վերաբերեալ: Այս գրու – թիւնը որ ծնաւ 1969ին, Շապանի նախա – րարապետութեան օրով ընկերային նոր քաղաքականութիւն մը երեւան կը հանէր եւ այսօր Պետութիւնը կը խզէ իր իսկ կնքած դաշինքը: Արդարացումը, ան – չուշ, «Պատ ծրագիրն» է որ պէտք է պայքարի դրամահոսութեան դէմ եւ Ուր – բաթ օրուան հանդիպումը կազ – ելեկ – տրականութեան տնօրէնութեան եւ սեն – տիքներու միջեւ նախատեսուած բա – նակաի արդիւնքին յանդեցաւ: Կառավա – րութիւնը, կ'ըսուի եթէ տեղի տար այս ճիւղին համար, ազգայնացած միւս ճիւ – ղերն ալ պիտի հետեւէին: Բայց եւ այն – պէս ամէնէն կարեւոր իրողութիւնն այն է որ Պետութիւնը կը դժէ իր խօսքը եւ այս ձեւով խնդրոյ առարկայ կ'ընէ բոլոր պայմանագրական համաձայնագրերը եւ կը ծանրացնէ ընկերային մթնոլորտը: Ճիշդ այս պատճառով Երեքշաբթի եւ Չո – րեքշաբթի գործադուլները տարբեր բնոյթ ունին, Պառի դէմ գործադուլ մըն է եւ նոյնիսկ եթէ տօնական օրերու «չաք – րավաճառներու դադարը» կարճ չունչ մը առնել տայ, Ցունուարին ընկերային մթո – նոլորտը չատ ծանր պիտի ըլլայ:

Կազ – ելեկտրականութեան հետ պայ – մանագրութիւնը կը նախատեսէր 1977ի համար երկու առ հարիւրի յաւելում:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՑ

— o —

Թուրքիա իր օժանդակութիւնը պիտի պակսեցնէ Ատլանտեան Ուխտին եթէ ա – մերիկեան Քոնկրէսը (Խորհրդարան) չվաւերացնէ զինուորական օժանդակու – թեան թուրքեամերիկեան համաձայնա – գիրը եւ եթէ զինարգելը բոլորովին չվեր – նայ: Այս սպառնալիքն է զոր ըրած է Ջաղլայանկիլ միջազգային մամուլին առ – ջեւ, զոր «առուլիսի» հրաւիրած էր Ատ – լանտեան Ուխտի նախարարական նստա – շրջանին առթիւ:

Քանի մը տողով

ՊԷՏՐՈՒԹ օրէ օր կը վերսկսի իր բնա – կանոն կեանքը: Ուրբաթ օր լուսադյն նշանը կը նկատուէր բարելաւման խաղա – րաններու վերաբացումը: Նոր նախարա – րապետը յայտարարած է թէ վերջ պէտք է դնեն ապօրինի ձայնասփիւռի կայան – ները եւ միայն մէկ ձայնասփիւռ պէտք է ըլլայ: Ինքներնէշընըլ Հերբլտ Թրիպիւն առանձին յօդուածով մը, Շաբաթ օր, կ'անդրադառնար բնակչութեան հոգեկան եւ ջղային հիւանդութիւններուն. ատոնց թիւը չատցած ըլլալով 19 ամիսներու խե – լագար պատերազմի շրջանին եւ հիմա է որ մէջտեղ կ'ելլէ այդ կացութեան ծան – րութիւնը:

ՓԱՐԻԶի ծանօթ գիշերաթոյներէն՝ Քասթէլի մէջ հրդեհ մը ծագած է Ուր – բաթ գիշեր երբ բաւական դերասաններն ալ հաւաքուած էին: 28 հոգի չնչահեղձ եղած են:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Նախագահը «Ֆը – բանայի լաւագոյն բանուոր»ի մեծարը պիտի յանձնէ Ժան Պոտէնի, 47 տարեկան գրաշար մը որ 30 տարիէ գրաշարութիւն կ'ընէ եւ քանի ամիսէ գործադուլ է, քանի կ'աշխատէր Փարիզիէն Լիպերէի մօտ:

ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐՈՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ա.

Պատերազմը միշտ կապ ունեցած է դիտական եւ ճարտարարուեստական կարելիութիւններու հետ: Երբ մեծ փոփոխութիւններ տեղի ունեցած են ճարտարագիտութեան մէջ, փոխուած են նաեւ ռազմագիտական սկզբունքները: Օրինակ, Առաջին Համաշխարհային պատերազմը փաստեց հրասայլերու եւ օդանաւերու մեծաթիւ արտադրման եւ օգտագործումի կարելիութիւն մը՝ որ բախտորոշ դեր ունեցաւ Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի ընթացքին:

Երկրորդ Համաշխարհային պատերազմին՝ դերման դիտնականներ զարդացուցին ինքնամուղ օդանաւերու (ձէք) եւ ռմբակոծիչ հրթիռներու ճարտարագիտութիւնը: — Այս երկու ճիւղերը 1945–1975 թուականներու ռազմագիտութեան տիրապետող ոգիները եղան:

Ո՛չ այդ երեսնամեակը արտակարգ կարեւորութիւն ունեցող նոր դիւտեր բերաւ աշխարհին, եւ այսօր՝ անոնք, այդ դիւտերը, իրենց անխուսափելի ազդեցութեամբ սկսան անդրադառնալ խորհրդային եւ ամերիկեան ռազմարուեստի զարդացման վրայ:

Ամերիկայի Պատերազմական Նախարարութիւնը, մերժելով հանդերձ որ խորհրդային արբանեակ մը լայզերով «կուրցուցած» է ամերիկեան արբանեակ մը՝ ընդունեցաւ որ մտահոգ է եւ ուշադրութեամբ կը հետեւի արագ թափով զարգացող ռազմագիտական նոր ճիւղին: (Տե՛ս «Նիւ Եորք Թայմզ», Նոյ. 23 եւ 24, 1976ի թիւերը):

Անշուշտ կարելի չէ ակնկալել պետական չրջանակներէ, որ բացէ ի բաց ընդունին այս իրականութիւնը, որուն ծանօթ է ճարտարագիտական մասնագիտացած պարբերաթերթերու հետեւող ոեւէ անձ: Ճշմարտութիւնը սա՛ է — 1948ին, 1957ին եւ 1960ին երեք հիմնական դիւտեր եղան եւ այդ օրէն յայտնի էր որ անխուսափելի պիտի ըլլայ անոնց օգտագործումը ռազմական ճարտարագիտութեան մէջ եւ անտեսանելի բայց հսկայ՝ անոնց ազդեցութիւնը, ռազմարուեստի վրայ:

Ի՞նչ էին այս դիւտերը եւ ի՞նչ է անոնց դերը՝ արբանեակներու պատերազմին մէջ:

×

Ընթերցողը պէտք է ներողամիտ ըլլայ, եթէ դժուար գտնէ որոշ բացատրութիւններ եւ լեզուական կառոյցներ՝ դիտական ակնարկներու մէջ: Ո՛չ միայն հայերէնը, այլ նաեւ աշխարհի լեզուներու բացարձակ մեծամասնութիւնը չունին անգլերէնի, գերմաներէնի եւ ռուսերէնի այն բառամթերքը, որ կը գործածուի թեմնիք աշխատանքներու մէջ, որովհետեւ թէ՛ իրերն ու իրականութիւնները, թէ՛ զանոնք նկարագրող բառերը՝ վերջին երեսնամեակին գոյացուած են Հիւսիսային Ամերիկայի եւ Եւրոպայի մէջ: Մեզի կը մնայ յարմարիլ եւ յարմարցնել:

×

1948ին երկու ամերիկացի դիտնական — ներ՝ Ուիլըըմ Շոքլի եւ Ճոն Պարտին, հնարեցին առաջին թրանզիսթըրը եւ այս դիւտին համար ստացան Նոպելեան մրցանակ:

Առաջին թրանզիսթըրները բիւրեղեայ (գրիսթըլ) էին, հանքային հազուագիւտ նիւթերու բիւրեղներ՝ որոնք էլեկտրականութեան տարօրինակ բայց օգտակար յատկանիշներու կը տիրանային: Այդ յատկանիշներու ամբողջական նկարագրութիւնը ընել՝ ինծի համար գոնէ անկարելի է: Կը բաւէ ըսել, որ էլեկտրականութիւն գործածող գործիքները մանրացնելու (մինիեաթիւրիզէյշըն) անհուն կարելիութիւններ ստեղծուեցան թրանզիսթըրներու դիւտով: Ամերիկայի առաջին ֆոմբիութըրը կամ հաշուիչ մեքենան երեք յարկանի չէնքի մը բարձրութիւնը ունէր, որովհետեւ անոր պէտք ունեցած միլիոնաւոր էլեկտրական ան–օդեայ փողերը (վաֆիւըմ թիւպ) հսկայ ծաւալ ունէին եւ տեղ կը պահանջէին:

Թրանզիսթըրները անոնց տեղը դրաւեցին, եւ այդ օրէն մինչեւ այսօր՝ անհատական թափով կը յառաջանայ մանրացման (մինիեաթիւրիզէյշըն) գործը: Շուկայի վրայ այսօր կարելի է գտնել ժամացոյցներ, որոնց մէջ զետեղուած է փոքր ու պարզ թրանզիսթըրներու խիտ ցանց մը, որ գրեթէ կը կատարէ փոքր ֆոմբիութըրի մը գործը: Այս փոքր քոմբիութըրներուն աւելի բարդ տեսակները կը տիրապետեն արդիական զէնքերու զարդացման գործին մէջ:

Այսպէս, որսորդ – օդանաւերու օդաչուները կ'օգտագործեն ֆոմբիութըրներ, զետեղուած՝ իրենց առջեւ, որոնք գոյց կուտան 20 քիլոմեթր հեռուն գտնուող աւտոմոպիլի մը դիրքը, թռիչքի արագութիւնը եւ ուղղութիւնը: Երբ յարմար գտնէ՝ օդաչուն կը կրակէ կամ կ'արձակէ փոքր հրթիռ մը, որուն մէջ զետեղուած է ուրիշ փոքր ֆոմբիութըր մը, որ կը «զգայ» թշնամի ճէթի արձակած բոցերու տաքութիւնը, կը հետապնդէ զայն, ու հետեւելով անոր՝ կը գտնէ անոր պոչը... եւ կը պայթի: Այս «մտածող» եւ «զգացող» օդանաւերն ու հրթիռները են որ ամերիկեան օդուժի արդի զերազանցումը երաշխաւորած են երկար տեսնէ ի վեր:

1957ին Խորհրդային Միութիւնը հրթիռ մը գործածեց, դէպի տիեզերք փոխադրելու եւ հոն արձակելու համար արբանեակ մը՝ առաջին Սփութնիքը:

Այդ օրէն մինչեւ այսօր, հարիւրաւոր արբանեակներ արձակուեցան ո՛չ միայն Խորհրդային Միութեան եւ Ամերիկայի կողմէ, այլեւ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Անգլիոյ, Չինաստանի եւ Ճափոնայի կողմէ: Պարզ արբանեակ մը արտադրել ու հրթիռով զայն տիեզերք փոխադրել ու արձակել՝ բարդ գործ չի նկատուիր այլեւս: Սակայն արբանեակներու մէջ հսկայ տարբերութիւններ կան, եւ այդ տարբերութիւնները ըմբռնելու համար պէտք է որոշ գաղափար ունենալ, դիտական որոշ իրականութիւններու մասին:

Մեր երկրագունդը օդով չրջապատուած է: Այդ օդը կը նօսրանայ որքան բարձրանանք, այսինքն՝ որքան հեռանք երկրագունդի մակերեսէն: Շատ բարձր լեռ մը մագլցողը գիտէ որ հոն արդէն կը զժուարանայ չնչառութիւնը, որովհետեւ օքսիժէնի պակաս կայ նոյնիսկ 2–3 քիլոմեթր բարձրութիւն ունեցող տեղի մը մէջ: 100 կամ 150 քիլոմեթրէ վեր, մեր հասկացողութեամբ օդ չկայ ալ: Այն–օդը (վաքիւմ) միայն կայ: Նմանապէս, ձգողութեան ուժը որոշ չափով կը զժուարանայ, երբ հեռանանք երկրագունդէն, թէեւ երբեք չանհետանար՝ որքան ալ բարձրանանք: Նոյնիսկ լուսինը, մեզմէ միլիոնաւոր քիլոմեթր հեռու, կը ղգայ երկրագունդի ձգողական ուժը: Այդ ուժն է որ վար կը քաշէ ինչ որ վեր կը նետենք: Արբանեակ մը, որ վեր նետուած է, որքան ալ մեծ հրթիռով ու արագութեամբ ալ նետուած ըլլայ, ուշ կամ կանուխ դատապարտուած է իյնալու վար, դէպի երկիր:

Հակառակ այն ճակատագրին, որուն դատապարտուած է ամէն արբանեակ, հսկայ առաւելութիւններու կը տիրանայ զայն արձակող երկիրը: Ըսենք թէ զօրաւոր հրթիռով մը 500 քիլոմեթր բարձրացուած եւ արձակուած է արբանեակ մը, ժամական 17·000 քիլոմեթր արագութեամբ: Այս հսկայ արագութիւնը անհրաժեշտ չէ հոն՝ տիեզերքի մէջ, որովհետեւ օդ չկայ, օդը չի դիմադրեր, չի դանդաղեցներ եւ վար չիջեցներ արձակուած իրը: Այդ արբանեակը, եթէ թեթեւ է, մինչեւ 12 տարի կրնայ չրջիլ երկրագունդի չուրջ, կամաց – կամաց դանդաղելէ եւ իյնալէ առաջ:

Այդ բարձունքէն, արբանեակ մը որ «փինուած» է լուսանկարչական եւ ձայնընկալ գործիքներով, կատարեալ «լըրտեան »է: Այնքա՜ն յառաջացած է արբանեակներու լրտեսական թեքնոլոժին, որ, այսօր, Խորհրդային Միութիւնը գաղտնի որեւէ հաղորդակցութիւն ձայնափոխումի ներքին միջոցներով չընար: Ամէն ձայնափոխում ձայնալիքներու առաքում կ'ենթադրէ, իսկ ալիքներու առաքումը՝ ափոխում. այսինքն՝ ալիքները կը ցրուին: Անոնց մեծամասնութիւնը իրենց թիրախին կը հասնի, սակայն՝ ըստ բնութեան անխուսափելի օրէնքներու, ափոխում եւ ցրուում միշտ կ'ընկերանան իրարու: Ցրուած ալիքներու մէկ մասը (մէկ հարիւրերորդէն ալ պակաս) կը

ԼԻԲԱՆԱՀԱՑ ՀՈԳԵՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

(1976 ՄԱՅԻՍԷՆ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ)

Մասնաւոր ժամադրութեամբ մը տեսակցեցանք Ազգ. Խորհուրդի Բժշկական Յանձնախումբի պատասխանատու Պր. Վարուժան Շամլեանի հետ, Բժշկական Յանձնախումբին ցարդ կատարած գործունէութեան շուրջ տեղեկութիւն խնդրու համար: Ստորեւ կուտանք մեր տեսակցութեան շահեկան մասերը:

— Ի՞նչ են ձեր առաջադրանքները:

— Բժշկական խնամքի պէտք ունեցողներուն ուղղութիւն տալ, դիւրացնել անոնց դժուարութիւնները, պետական, անհատական եւ նիւթական հարցերը: Նոյնպէս՝ վիրաւորներու բուժումի պարագան (ժողովուրդ թէ պինեալ):

Այս աշխատանքը կը կատարէր դարմանատուներու, հիւանդանոցներու, հիւանդակառքի, դեղօրայքի, արիւնի, տարրալուծարանի, առաջնաբուժական խնամքի եւ անձնակազմի (բժշկական յանձնախումբ, բժիշկներ, հիւանդապահուհիներ, ընկերային ծառայողներ):

— Կրնա՞ք խօսիլ իրականացած գործերու մասին:

— Յարդ իրականացուցած ենք հետեւեալ աշխատանքները.

1.— Հիւանդներու խնամք:

Այս ուղղութեամբ օգտագործած ենք՝

Ա.) Լիբ. Օգնութեան Խաչի դարմանատուները, որոնց բերինք մեր լրիւ օժանդակութիւնը:

Լիբ. Օգնութեան Խաչի հեդրոնական դարմանատուն (Նոր Մարաշ):

Լիբ. Օգնութեան Խաչի Տէր–Մելքոնեան դարմանատուն (Ազատամարտ Ակումբ):

Լիբ. Օգնութեան Խաչի Լէյլաւանի դարմանատուն (Ֆանար):

Նոր Մարաշի Լ. Օ. Խ.ի դարմանա–

հանի վերը, երկրագունդէն 500 քիլոմեթր վեր սաւառնող արբանեակներու ձայնընկալներուն (անթենա): Անոնք կը հաւաքեն ո՛չ միայն ձայնալիքներ, այլեւ չարունակ կը լուսանկարեն մեքենայական «արծուի» իրենց հայեացքին տակ պարզուող ամէն տեսարան, թէ՛ ձայն թէ՛ լուսանկար «վերածելով» էլեկտրական նչանակներու (սիկնըլ), որոնք կ'ուղարկուին դէպի երկիր, Ամերիկայի գաղտնի խարխնեներուն, — ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս որ Լուսնի կամ Հրատ մոլորակի վրայ գտնուող մեքենայ մը լուսանկար կ'ուղարկէ մեզի:

Համադրեց՝ ԱՒԱԶԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ
(Մնացեալը յաջորդով)

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՑ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԽԱԼԻԼ

Խալիլի ձին յանկարծ ընդոստ կանգ առաւ եւ տարօրինակ վրնջաց:

— Աղա, ես քեզ բան ասացի, արի էսօր մի երթայ, ետ դարձիր, քո առաջ փորձանք կայ — խրատեց տանուտէրը:

— Լաւ, որձ ձի է, հազար բան մտքէն կ'անցնի: Երթանք, — ասաց աղան, ընթացքը չարունակելով:

Մի քանի քայլ վրայ ձին նորից վրնջաց՝ ականջները խաղացնելով: Տանուտէրը դարձեալ զգուշացրեց, որ ետ դառնան: Այդ ժամանակ հայ ծառաներից մէկը, որի անունը Պողէ էր, եետեւից ծածուկ մի կռունկ զարկեց տանուտէրին, որ նշանակում էր, թէ լռիր:

— Դէ, լաւ, ճամբացոյցը դու ես, դու առաջնորդիր, Պողէ, — ասաց տանուտէրը, իր տեղը զիջելով ծառային, իսկ ինքը ետ դարձաւ: Ճամբացոյց Պողէն ընկաւ Խալիլի ձիու առաջ ու գնացին: Երբ հասնում էին կիրճի ամենանեղ տեղը, Պողէն ասաց. «Աղա, դու ուշիկ ձին քաշիր, գնա, ես իմ չարխի թևերը կապեմ ու գամ հասնեմ»: Այդ պատրուակով Պողէն ետ մնաց: Հայ եւ քուրդ ծառաներից մի քանիսը, նրան հետեւելով, գնացին մացառների եետեւը չուր թափելու:

Որեղից – որեղ մի անծեղ կռաւեց ծառի վրայ՝ ճիւղից ճիւղ թռչելով: Նոյն միջոցին ձին փեքոլ արեց եւ չէր ուզում առաջ գնալ:

— Չէ, էսօր իմ առաջ հաստատ փորձանք կայ, — իր հեծեալ պահապաններին զարձաւ Խալիլ աղան եւ արագութեամբ ձիու դլուխը չուռ տուեց, որ փախչի: Բայց նրանք արդէն խրուել էին կիրճի ամենանեղ տեղը, որեղից դուրս պրծելը հեշտ չէր:

— Փաշա, եթէ Խալիլ աղային սպանենք, ինձ մի թուանք կը տա՞ս, — թախանձեց Գալէն:

— Իմ առաջին զարկածի հրացանը քոնն է, — ասաց Անդրանիկը:

Սպաղանաց Մակարը անհամբեր էր եւ առաջինը նա կրակեց: Հարուածը վրէպ՝ վայր գլորելով մի հեծեալի: Խալիլը սարսափահար զարկեց ձիու կողերին՝ քառասմբակ արշաւելով: Մակարը դիրքը թողած վազեց նրա եետեւից:

— Թշուառական, դու իմ ձեռքից չես պրծնի, — գոռաց Անդրանիկը, գլուխը ծակ քարի եետեւից հանելով: Այդ ձայնի վրայ աչիրէթապետը ձին կանդնեցրեց, բայց նորից արագութեամբ սկսեց վազեցնել: Ձին էր հեծեալին փախցնողը: Անդրանիկը կրակեց: Ձին վայր ընկաւ: Խալիլի մի ոտքը մնաց ասպանդակի մէջ: Այդ վիճակով վիրաւոր ձին իր տիրոջը բաւական տեղ քարշ տալով տարաւ: Չիաւորներից մէկը հրացանը Անդրանիկին ուղղեց: Երկրորդ գնդակը կանխեց հարուածը՝ վայր տապալելով ձիաւորին:

— Այդ հրացանը Գալէին տարէք, — կարգադրեց Անդրանիկը երկու զինուորի, որոնցից մէկը Մառնկայ Պողէն էր, եւ զէնքը ձեռքին, դաշոյնը ատամների մէջ սեղմած՝ խոյացաւ Խալիլի վրայ: Նրան տեսնելով, Խալիլը վախից աչքերը փակեց:

Աչիրէթապետը ձիու հետ ընկած էր կիրճի մէջ՝ անկարող շարժուելու: Անդրանիկը եւ Մակարը բռնեցին Խալիլի թեւերից, բարձրացրին թամբից, ոտքերը ասպանդակից հանեցին եւ բերին ծակ քարի մօտ: Բարձրահասակ, լայնաթիկունք տղամարդ էր, հազիւ չափահաս, մէջքին՝ մեռաքսէ գօտի, բաշլըղը՝ վզի չուրջ:

Գէորգ Զաւուշն ու Անդրանիկը երդուել էին, որ Սպաղանաց Մակարին է պատկանելու Խալիլ աղային պատժելու իրաւունքը, եթէ նրան ողջ բռնելու լինեն:

Գալէն Անդրանիկի ուղարկած հրացանը վերցնելով, գնացել էր գինուած դոլամների առաջը կտրելու: Մակարը, ուժեղ կրակոցներ լսելով, չոտպեց Գալէի օդնութեան:

Անդրանիկը դահճին նստեցրեց ծակ քարին եւ նրա դլխի երկար մազերը հաւաքեց բռնի մէջ:

Ճանկարծ հեւասպառ կիրճի մէջ յայտնեց Գէորգ Զաւուշը՝ հեռուից գոռալով.

— Մի զարկէր, բան պիտի հարցնեմ:

Անդրանիկը քրդերէն լաւ չգիտէր:

— Գէորգ, ինչ որ կ'ասեմ՝ թարգմանիր նրան, — ասաց Անդրանիկը:

— Բշարէ Խալիլը որ կ'ասեն՝ դո՞ւ ես:

— Այո, — պատասխանեց Խալիլը:

— Սերոբ Փաշի դլուխը դո՞ւ կարեցիր:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(37 – Շար.)

ԵՐԲ Ստամբուլի ոստիկանության պետ Խեմալ Էֆենդին ամուսնացավ, նրան հարցրին, թե ինչպես է նա պատկերացնում իր ապագա կյանքը, նա պատասխանեց. «Ես կուզենայի ունենալ մի տուն Բոսֆորի ափին, մի ավտոմեքենա, մի ինքնաթիռ և մի ոստիկանական բաժանմունք»:

Ա. ՊԱՍ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԸ ԵՎ ԲԱՆԱԽՈՍԸ

Ամեն տարի, ամեն գարուն, երբ ծաղկում են պտղատու ծառերը և երբ ոչ մի ուրիշ ժամանակ չի կարող նրանց համեմատվել գեղեցկությամբ, Հայկական ժամանակը ուղևորվում է դեպի Ամերիկա՝ հայ գաղթականների մոտ։ Ամեն տարի մենք ուղարկում ենք մեր ներկայացուցիչը, որ հանդիպի մեր հայրենակիցներին, ծանոթանա նրանց հետ, ուսումնասիրի նրանց պայմանները և վերադառնալով պատմի մեզ ամերիկահայության մասին։

Այս տարի ևս մեր ներկայացուցիչը ուղևորվում է Ամերիկա։ Նա կարող է ճանապարհորդել ինչպես ուզում է, ինչքան ուզում է և ինչ միջոցներով ուզում է։ Նա կարող է ինքնաթիռով թռչել, կարող է ավտոմեքենայով գնալ, կարող է գնացքով ճանապարհորդել, կարող է ոտքով քայլել, կարող է ձիով կամ էշով գնալ։ Նա կարող է ամեն տեղ կանգ առնել, ամեն տեղ հանգստանալ, ամեն տեղ ուզածի չափ մնալ։ Նա կարող է ամեն տեղ ուզածի չափ ուշանալ։ Նա կարող է ամեն տեղ ուզածի չափ շուտ գնալ։ Նա կարող է ամեն տեղ ուզածի չափ ուշ

Այրի Տիկին Լուսաւոր Անդրէասեան, այրի Տիկին Հ. Պլոճեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Խաչիկ եւ զաւակները, այրի Տիկին Սիբին եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անդրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հէքիմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կուսոսուզեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Անդրէասեան եւ զաւակը, Տիկին Մ. Անդրէասեան, Տէր եւ Տիկին Ցակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մ. Անդրէասեան եւ զաւակները, Տիկին Վ. Անդրէասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զիլճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խրիմեան, այրի Տիկին Խրիմեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ Անդրէասեան, Պու-նիաթեան, Պլոճեան, Էքիզեան, Զիլին-կիրեան, Ինճէեան, Զաքարճեան, Փեչտըմալճեան եւ Ծատուրեան ընտանիքները յաւուղ կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, տագրոջ, քեռայրին, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԷՏՈՒԱՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Քոլոմպ, Դեկտ. 10ին, 72 տարեկանին:

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երեքշաբթի, Դեկտ. 14ին, ժամը 15.45ին Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին եւ մարմինը կը փոխադրուի Քոլոմպի նոր գերեզմանատունը (Ռիւ տը լա Սըրիզէ):

Հ. Յ. Դ.

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 86ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ՀԱՐՑԱԶՐՈՑՑ

Նիւթ՝ Հայ Դատի էութիւն եւ հետապընդման ձեւերը:

Ուրբաթ, Դեկտ. 17, ժամը 20.30ին, Իսիլ մէջ, Թէաթր Միւնիսիփալ սալ տը լա Փիւստիս տը Փէ

25 ավընիւ Վիէթոր Հիւկօ

ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻԻՆ

Շաբաթ, Դեկտ. 18ին, ժամը 15էն 19, 17 ռիւ Պլէօ Փարիզ 9րդ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Ժ. Գարաճեան 200 Ֆր. կը նուիրեն Լիբանահայութեան իրենց ազգականին Տիկին Միսաքեանի մահուան առթիւ (ստանալ «Ցառաջ»էն):

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE

AGENCE DES INVALIDES

2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides

Téléphone : 550 - 32 - 30 — poste 46 - 55

le meilleur accueil auprès de :

ANAHID BOYADJIAN

pour vos voyages d'affaires

et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, ուսումնական թէ հաւաքական,

մի՛ վարանիք

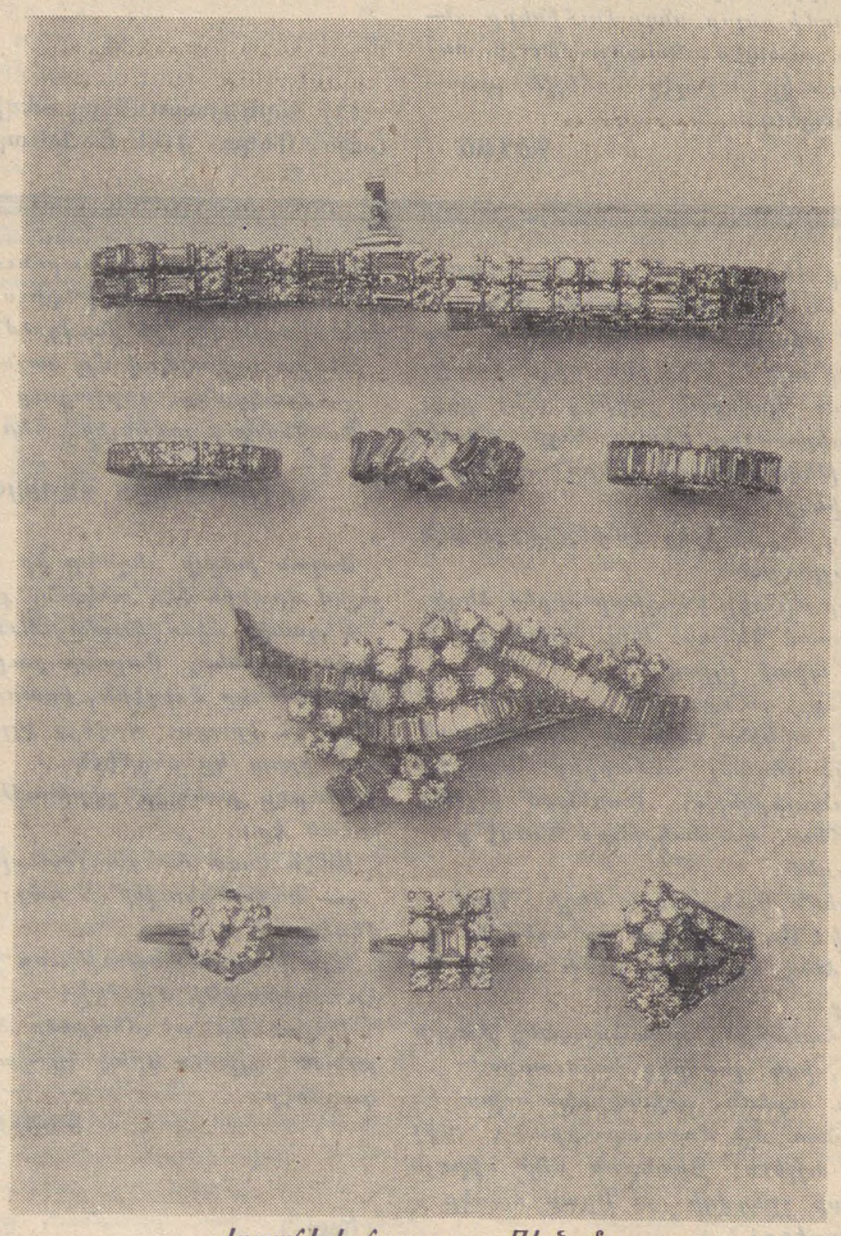
դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր

ԱՆԱՀԻՏ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

ԽԸՏՐԵԱՆ

Ձեր գոհարեղէններուն համար

վաստահելի հաստատութիւն մը

Edouard KHEDERIAN 66, rue Lafayette 75009 Paris tél. 770 - 11 - 63

ՍԻՒԶԱՆ ՍԻՄՈՆԷ

"ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱՅԻ ԹԱԳՈՒՀԻՆ"

Առաջին անգամ ըլլալով կ'երգէ երկար տեւողութեամբ երգապնակի վրայ 13 երգեր, Փարիզի Հայութեան համար:

Սայաթ Նովա երգապնակի ընկերութիւնը հպարտութեամբ կը ծանուցանէ հրապարակումը ծանօթ երգչուհի Սիւզան Սիմոնէի երկար տեւողութեամբ (լոնկ - տիւէ) երգապնակին, որ կը պարունակէ Սայաթ Նովայի ժողովրդական լաւագոյն երգերը, նաեւ հայկ. ժողովրդական երգեր, դաշնակով եւ 5 հոգիէ բաղկացած կովկասեան նուագախումբով:

Երգապնակը կը պարունակէ նաեւ եր կու եւրոպական երգեր.—

Granada

Love is where you find it

PALOUYAN, 9 Rue de Trévise — 75009 PARIS

Tél. : 523-24-97

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

կիրակի Դեկտ. 19 ժամը 15.30էն սկսեալ

Հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի եւ Առաջնորդ Փարիզի

Աչակերտութեան կողմէ երգ, պար եւ ներկայացում

ՎԱՃԱՌՔ — ՊԻՒՖԷ

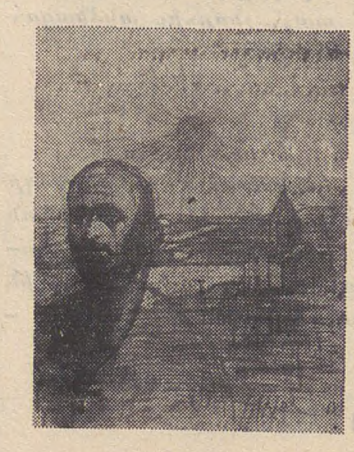
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՇԱՎԻՒ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ օծման 19րդ տարելիցը կը տօնուի կիրակի Դեկտեմբեր 19ին:

Առաւօտեան հանդիսաւոր պատարագի յաւարտին, կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն. եկեղեցւոյ բոլոր բարերարներու հանգուցեալ ծնողաց յիշատակին, ի մասնաւորի՝ Արմենակ Համբարձումեանի, Սարգիս Պալապանեանի, Սարգիս Մատաքի, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյն մահացած հիմնադիրներու եւ հոգաբարձու անդամներու հոգւոյ հանգստեան համար:

KOMITAS

GANATCHIAN

SIPAN - KOMITAS

GARBIS APRIKIAN

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ

ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

ԳՆԵՑԷՔ ԵՒ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ՁԵԶԻ ՍԻՐԵԼԻ ԱՆՁԵՐՈՒՆ

Խիստ բծախնդրութեամբ պատրաստուած ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱՀԱՒՈՒՄԲԻ վերջին զոյգ երգապնակները, ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, մէկ ալբոմի մէջ

«ՎԱՐՊԵՏՆ ՈՒ ԱՇԱԿԵՐՏԸ»

« *Le Maître et son Disciple* »

stereo 33 tours. S. K. 3000 Komitas Messe

S. K. 5000 Ganatchian, œuvres

ԳԻՆ՝ 110 ՖՐ.

Դիմել ՓԱՐԻԶ — երգչախումբի անդամներուն մօտ, երեքշաբթի իրիկունները ժամը 20էն 22, 17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ — Հեռ. 824-63-89

LIBRAIRIE ORIENTALE — H. SAMUELIAN

51, Rue Monsieur - le - Prince PARIS 6e — Tél. : 326-88-65

Mme PALOYAN — 9, Rue de Trévise, PARIS 9e — Tél. : 523-24-97

ALFORTVILLE — Ets. MICHELE,

253, Rue P. V. Couturier, 94140 Alfortville — Tél. : 899-09-66

ARNOUVILLE — Mr. NIGOGHOSSIAN

121 Rue Henri Barbusse, 95400 Arnouville-les-Gonesse, — Tél. : 985-04-46

LYON — EGLISE ARMENIENNE

295, Rue Boileau, 69003 LYON — Tél. : 60-47-18

Mr. JULES MARDIROSSIAN

48, Rue du Repos, 69003 LYON — Tél. : 72-25-91

SEVAN VOYAGES

50, Cours de la Liberté, 69003 LYON — Tél. 60-13-66

MARSEILLE

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE

12, Rue St. Basile, 13 MARSEILLE — Tél. : 50-15-09

VALENCE

TISSUS ANDRE SEMERDJIAN

53, Rue Mavier de Montjau, 26 VALENCE

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
14
MARDI
14 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՀԱՅԱՐԱՇ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·744

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.744

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳԼՈՒԽ ԿԸ ԲՈՒՆԷ ՈՒԱՇԻՆԿԹՐԷՆ ՈՂՋ ԸԼԼԱԾ ՄՈՍԿՈՒԱ

— o —

Թուրքերը՝ հաւատարիմ դարաւոր աւանդութեան՝ կը չարունակեն երկու լարի վրայ խաղալու իրենց երկդիմի քաղաքականութիւնը, առանց որեւէ զոհողութեան մեծ չահերը ապահովելով իրենց երկրին։

Օրակարգի հրատապ հարց է կրկին «չանթաժի քաղաքականութիւնը», որ անցեալին ա՛յնքան անպատեհ արդիւնքներ էր տուած արտաքին ճակատին վրայ։

Շնորհիւ իրենց ճարպիկութեան, խորամանկութեան ու նենգամտութեան, թուրքերը յաճախ ծուղակն են ձգած արեւմուտքի մեծ Պետութիւնները, որոնց յարաբեր մրցակցութենէն ու ընչաքաղցութենէն առաւելագոյն օգուտներն են քաղած։

Հանրածանօթ է արիւնարբու Ապտիւլ Համիտի լարախաղացութիւնը։ Կարմիր սուլթանը Եըլտըզի իր որջին մէջ ծուարած՝ յաջողեցաւ ամբողջ երեսուներեք տարի մատի վրայ խաղցնել մրցակից վեց մեծ Պետութիւնները՝ փրկելով օսմանեան կայսրութեան ամբողջականութիւնը։

Ոճրագործ Իթթիհատի կառավարութիւնը առաջին աշխարհամարտի ընթացքին բոլոր ճակատներու վրայ պարտուած՝ չնորհիւ իրեն զինակից Գերմանիոյ՝ 1918 Մարտ 3ին Բրեստ Լիտովսկի դաշնագրով կարմիր պատմուճան հագած Ռուսիայէն վերստացաւ Էլվիյէի սէլասէ կոչուած երեք նահանգները — Կարս, Պաթում, Արտահան, որոնք Ռուսիոյ մէջ ապուած էին 1877–78ի ռուսեւթուրք մեծ պատերազմին։

« Յաւիտենական Թշնամի Մոսկոփ »ը մէկ օրէն միւսը դարձաւ բարեկամ Թուրքիոյ, որոնք տակաւին երէկ իրենց քանակներով կը սպառնային ցարական Ռուսիոյ, ամէնէն առաջ Կովկասի, — Արեւելեան Հայաստան։ Բոլշեւիկները պարպեցին Արեւմտեան Հայաստանը, զոր ռուս զինուորներն ու հայ կամաւորները գրաւած էին անհուն զոհողութեամբ՝ 1914էն 1917 տարիներուն։

Մուսթաֆա Քէմալ՝ հաւատարիմ ժառանգորդը երկու լարի վրայ խաղալու թրքական աւանդութեան՝ լաւագոյնս չահագործեց բոլշեւիկ Ռուսիան, որ առանց որեւէ փոխարինութեան մեծ քանակութեամբ զէնք, ռազմամթերք ու կարմիր ոսկի հայթայթեց «մեսի» բանակներուն, որոնց առաջին գործն եղաւ քանդել նորաստեղծ Հայաստանի անկախ Հանրապետութիւնը։ Մեղակցութեամբ Մոսկուայի։ Լենին միամտօրէն կը հաւատար Մուսթաֆա Քէմալի եւ ընկերներուն սուտ խոստումներուն՝ իրագործելու « համաշխարհային յեղափոխութիւն »ը, — համայնավարական վարչաձեւ հաստատելով Թուրքիոյ եւ արեւելքի իսլամական երկիրներուն մէջ…։

Ցրանաա, Իտալիա, մասամբ նաեւ Անգլիա չուշացան օգնելու Թուրքերուն, որպէսզի բոլորովին բոլշեւիկներուն պիրկը չիյնան անոնք…։

Անգարայի կառավարութեան սիրաբանութիւնը Մոսկուայի հետ՝ սկսած Լենինին – Մուսթաֆա Քէմալով — կը չարունակուի ցարդ, առանց ծանր ցնցումներու։ Փաստերը մէջտեղն են։

Մէկ կողմէ դաշնակից Միացեալ Նահանգներուն եւ անդամ ՕԹԱՆին, որ կը հակադրուի Վարշաւայի Ուխտին, այս պայքարը կը վերաբերի Ֆրանքի պաշտպանութեան, աշխատանքի եւ աճումի մէջ։ Անհրաժեշտ կը գտնէ բարեփոխումը, որովհետեւ միայն բարեփոխումը կրնայ խնայել յեղափոխութիւնը։ Ժիս – քար ներկայացուց նաեւ երկու յատկանշական պարագայ՝ երկաթագործութիւնը եւ նաւային շինարաններու պարագան։ Աշխարհի նաւի ապսպրանքին 90 առ հարիւրը ունի մէկ երկիր՝ Ճափոնը։

Նախապէս Պառ Էռ· Թէ· Էլ·էն, ապա երիտասարդ ժիսքարտիստներու համադումարին պարզեց կացութիւնը, հաստատ կառչած իր դիրքերուն։ Եթէ անմիջապէս ձեռք չառնուին առաջարկուած միջոցները, զնելու կարողութիւնը պիտի պակսի։ Վերոյիշեալ համադումարին խօսք առաւ նաեւ Փոնիաթովսկի չեչեռլով թէ երկիրը պէտք է պայծառատես – ութիւն եւ վճռականութիւն ցոյց տայ։

Ժորժ Մառչէ ալ խօսեցաւ երիտասարդ համայնավարներու առջեւ եւ այդ առթիւ ըսաւ թէ տարբերութիւն չի տեսներ Շիրաքի եւ ժիսքարի միջեւ «լաւ ընկերները (fօփէն) են, ըսաւ, որ կը պաշտպանեն նոյն քաղաքականութիւնը, կը յարձակին նոյն հակառակորդին վրայ՝ հասարակաց ծրագրին եւ զայն յաջողցնել ուզողներուն վրայ, այսինքն համայնավարներուն»։

Քաւիի մը տոպով

ՍՊԱՆԻՈՑ պետական Նորհուրդի նախագահը, Արդարութեան նախկին նախարար՝ Անթոնիո Մարիա տէ Օրիոլ ի Ուռքիյօ առեւանգուեցաւ Շաբաթ օր եւ մինչեւ երկուշաբթի ցերեկ չէր գտնուած։ Սկիզբը կարծուեցաւ թէ պատք անձնական ապահովութեան պատասխանատուները գործն է բայց յետոյ յայտնի եղաւ թէ Կուպիօ մարտական ահաբեկչական խմբակն է այս արարքին հեղինակը։ Սկզբնատառերը (Կուպիօ) կը նշանակեն «Հոկտ· 1 հակաֆաշիստ դիմադրութեան խմբակցութիւններ»։ Կուպիօ կը պահանջէ 15 քաղաքական բանտարկեալի ազատ արձակումը։ Ընդհանուր ձեւով կը դատապարտուի ծայրայեղներու այս արարքը որ խնդրոյ առարկայ չէներ Զորեքշաբթի օրուան հանրաքուէն բայց ձեւով մը ասպարէզ կարդալ է Իշխանութեան։

ԼՏՏէ անգամ մը եւս մահափորձէ մը ազատեցաւ Շաբաթ դիշեր, թեթեւօրէն վիրաւորուած է։ Կիրակի օր ալ Շամուն ներկայ եղած է (իր կառքին մէջ) մի – ջադէպի մը որու հետեւանքով երկու հոգի սպաննուած են։ Շամունի բանբերը կը պնդէ որ երթեւեկի պարզ վէճ մըն էր եւ կապ չունէր Շամունի հետ։

ԹՈՒՐՔԻՈՑ երկրաշարժը հետեւանք է եղեր խորհրդային հիւլէական փորձերու ըստ երկրաբաններու եւ փորձադէտներու։ Միւս կողմէ, Վանի ըրջանը կացութիւնը դէշ է։ Նախ կողոպուտ եւ կաշառակերութիւն կը տիրէ։ Հասած օգնութիւնները «ուտող» չատ կայ եւ քիչ բան կը հասնի աղէտեալներուն։ Ցետոյ ասոնց մեծ մասը Քիւրտ են եւ կը մերժեն սպաստանիլ զաղթականաց կայաններու մէջ, կառչած կը մնան իրենց հողին եւ կենդանիներուն, մանաւանդ որ մեծ վըստահութիւն ալ չունին Թուրքերուն հանդէպ։

ՊՈՒՄԵՏԻՆ ձայներու 95 առ հարիւրով Ալժերիոյ նախագահ վերընտրուեցաւ։ Ճիշդ է որ միակ թեկնածուն էր եւ ընտրութենէն աւելի հանրավճիռ մըն էր եղածը։

ԿՈՒԱԹԵՄԱԼԱՑԻ մէջ, 1966էն ի վեր խորհրդաւոր պայմաններու մէջ քանի հազար հոգի մեռած կամ անհետացած են։

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԾԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 3–8)

ՆԻԿԻՏԱ ՍԻՄՈՆԵԱՆ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Նիկիտա Սիմոնեան, որ Նորհ· Միութեան ոտնագնդակի ազգային խումբի դէմքաւոր մարզիչն է, Հայաստանի ոտնագնդակի զարգացման գործին մէջ իր ծառայութիւններուն ի գնահատութիւն՝ Հայաստանի Գերագոյն Նորհուրդի նախագահութեան 1976 Հոկտ· 19ի հրամանագրով, արժանացած է վաստակաւոր գործիչի կոչումին։

×

Վ· ՑԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՑ ՄԷՋ

Քանի մը տարիէ ի վեր Երեւանի բազմարուեստից հիմնարկութիւնը եւ Չեխոսլովաքիոյ Բռնօ քաղաքի բարձրագոյն արուեստագիտական հիմնարկութիւնը բարեկամական կապեր ունին եւ այդ դծով յաճախ տեղի կ'ունենան դասախօսներու եւ ուսանողներու փոխայցելութիւններ։ Վերջերս Երեւանի Բազմարուեստից հիմնարկութեան ճարտարապետութեան ամբիոնի վարիչ Փրոֆ· Վարդգէս Ցարութիւնեան Բռնօ գացած է, տեղւոյն հիմնարկութեան հրաւէրով եւ հիմնարկութեան ճարտարապետութեան ճիւղի դասախօսներու եւ ուսանողներու համար երկու դասախօսութիւն տուած է՝ « Նորհ· Հայաստանի ճարտարապետութիւնը » եւ « Հայ ժողովուրդի ճարտարապետական ժառանգութիւնը » նիւթերուն շուրջ։ Երրորդ դասախօսութիւն մըն ալ տուած է Վ· Ցարութիւնեան՝ Հայաստանի մէջ յուշարձաններու պահպանութեան եւ վերականգնումին մասին, Փրակայի հին քաղաքներու ճարտարապետական յուշարձաններու պահպանութեան հիմնարկութեան մէջ։

×

ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Երեւանի մանկական պատկերասրահին մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը ուր ներկայացուած են Չեխոսլովաքիոյ 6էն 13 տարեկան երախաներու 40 գործերը, որոնք ցուցադրութենէ ետք պիտի մնան պատկերասրահի ֆոնտերուն մէջ։

×

ՀԱՑ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ԼԵՀԱՍՏԱՆ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ

Երեւանցի ջուդոկահար եղուարդ Թադեւոսեան նուագահանդէսներ տուած է Լեհաստան եւ Պուլկարիա։ Վառնայի եւ Գելցիի Սենֆոնիք նուագախումբերուն հետ մեկնաբանած է Ա.րամ Խաչատրեանի ջութակի fոնչերթօն, իսկ Վառնայի, Սոֆիայի եւ Պոզնանի մէջ տուած նուագահանդէսներու ընթացքին հայ ջութակահարը մեկնաբանած է դասական եւ ժամանակակից հեղինակներու երկերը։ Եղուարդ Թադեւոսեան, որ կոմիտաս քառեակի առաջին ջութակն է, Վառնայի Վենիաւսկի եւ Փարիզի Մ· Լոն – Ժ· Թիպօ միջազգային մրցումներու դափնեկիրը է։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՑ ԵԼՈՑԹՆԵՐԸ

— o —

Կիրակի օր Փորք տը Վերսայլ Նախագահը « Լաւագոյն Բանուոր »ի չքնաղ նշանները կը յանձնէր եւ այդ առթիւ կը խօսէր անպատեհ ճառ մը, որ քաղաքական լայն բնոյթ ունէր։ Ժիսքար կը գիտակցի անշուշտ թէ կացութիւնը վայրկեան չէ եւ թէ առնուազն տարօրինակ կրնայ թուիլ որ «Ֆրանսայի լաւագոյն անտեսագէտը» ներկայացուած նախարարապետը Պառ (Ժիսքար ինք տուած էր այդ վկայականը) իր ծրագրի գործադրութենէն երեք ամիս ետք չյաջողի կանգնել ոչ դրամահոսութիւնը, ոչ ալ դիներու չարաճառ յաւելումը (0,9 առ հարիւր Նոյեմբերին)։ Անշուշտ, կ'ըսէ Ժիսքար, կարելի է թեքնիք բացատրութիւններ գտնել բայց կը նախընտրէ պարզ պատասխան մը տալ։ Ռազմիկները, աշխատաւորները եւ մարզիկները լաւ գիտեն ատիկա, որեւէ ճիգ ժամանակի պէտք ունի յաջողելու համար։ Ժիսքար կ'ուզէ որ հասկցուի թէ բունքն Նորհրդային Միութեան, հանրապետական Թուրքիա իր սեփական չահերուն ի նպաստ կ'օգտագործէ հակամարտ երկու մեծ ճակատներու մրցակցութիւնը։

Ուաշինկթըն զինարգելով պատժեց Անգարայի կառավարութիւնը, երբ անի – կա 1974 Յուլիս 20ին ՕԹԱՆի զէնքերն օգտագործելով բռնագրաւեց Կիպրոսը։ Ամերիկեան Քոնկրէսը անդրդուելի մնաց նախագահ Ֆորտի քանիցս կրկնուած առաջարկներուն հանդէպ՝ բանալու հարմար Թուրքիոյ դէմ դրուած զինարգելը։ Թրքասէր Քիսինկէրի այս ուղղութեամբ կատարած ջանքերն ալ ի դերեւ ելան։

Սակայն յուսահատող չէ Թուրքը։ Դիմեց իրեն սիրական զէնքին՝ «չանթաժ»ի։ Մէկ կողմէ սպառնաց փակել Թուրքիոյ ամերիկեան զինուորական – ռազմատուի – տական խարիսխները։ Միւս կողմէ զէնք ու ռազմանիւթ զնելու համար բախեց Մոսկուայի դուռը, որ լայնօրէն բացուեցաւ իր առջեւ։ Առիթէն օգտուելով, բոլշեւիկները առաջարկեցին բարեկամական դաշինք կնքել Անգարայի հետ։

«Շանթաժ»ը կատարելապէս յաջողեցաւ։

Թուրքիոյ բարեկամ Ֆորտի ձախողութիւնը պահ մը տխրեցուցեր էր Թուրք պետական շրջանակներն ու մամուլը, սակայն ձիմմի Քարթըր փութաց սիրահարել զանոնք՝ հաւաստիք տալով, որ Մ· Նահանգները չեն ուզեր կորսնցնել Թուրքիոյ բարեկամութիւնը…։

Ջուրն իննալ Թուրքեւխորհրդային համաձայնագիրը։

Գլո՞ւխ կը բռնէ Ուաշինկթըն, ո՛ղջ ըլլայ Մոսկուան։

Շահողը Թուրքն է միշտ։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐՈՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս արբանեակները զարգացումը չատ աւելի բան կը պարտի Միացեալ Նահանգներու քան Սորհ. Միութեան, որովհետեւ ամերիկեան բրանգիսթըր – ներու եւ ֆոմքիւթըրներու դոյութիւնն է որ կարելի դարձուց մանրացումը եւ բարդ գործիքներու կառուցումը, առանց որոնց արբանեակ մը մեռաղէ « կոյր » դունդ մըն է միայն, եւ ո՛չ « մտածող » աչք մը ու ականջ մը: Այս արբանեակները զարգացնելու պատճառ մը ունէր Ամերիկան, լուրջ պատճառ մը.— Սորհ. Միութիւնը հմուտ լրտեսներու ցանց մը ունէր Ամերիկայի մէջ, մինչ նոյնը չունէր Ամերիկան՝ Ռուսիոյ մէջ: Ի՞նչպէս պիտի դիտնար Ամերիկա թէ ի՛նչ կ'ընէր Սորհրդային Միութիւնը Սիպերիոյ անծայրածիր տարածութիւններուն մէջ: Արբանեակները պատասխանեցին այդ հարցումին: Այնքան նուրբ են անոնց զորձիքները այսօր, որ Սորհ. Միութիւնը « մեկ » է. ոչ մէկ գաղտնի զինուորական չարժում կրնայ ընել, առանց Ամերիկայի դիտութեան: Երեւակայե՛ր որ եթէ Սորհրդային բանակը ռազմախրօճ մը կատարէ Սիպերիոյ մէջ եւ հրապայլերու հրամանատար մը հրաման մը ձայնասփռէ իր զօրաբաժնին՝ ամերիկեան արբանեակ մը կը « ստանայ » նո՛յն այդ ձայնալիքներու մէկ փոքր մասը, զայն կը « բազմապատկէ » իր էլեկտրական միջոցներով եւ քմբլիւթըրներով, ու կը տեղեկացնէ ամերիկեան խարխափ մը՝ նոյն այդ խօսքերը ու այն դիրքը, ուրկէ եկան անոնք: Նմանապէս, եթէ Սորհ. Միութիւնը ուզէ զօրաբաժին մը ուղարկել, ըսենք, Լե – հաստանէն դէպի Արեւելեան Գերմանիա, արբանեակները կը նշմարեն եւ կը լուսանկարեն հրապայլերու եւրեռնատար կառքերու չարժումը, իսկ ամպոտ օրերուն, երբ լոյս չկայ, արբանեակները կը զգան բեռնատար կառքերու չարժակներուն (մոթէօր) արձակած տաքութիւնը, որ ինֆրարէտ ալիքներ կ'արտադրէ եւ լուր կուտայ ամերիկեան խարխխներուն:

Երրորդ դիւտը, որ արբանեակներու ապագայ պատերազմին վրայ հսկայ ազդեցութիւն պիտի ունենայ (սկսած է ունենալ արդէն), լէրզբրներու դիւտն է, 1960էն ետք: Եղածը մէկ դիւտ չէ, այլ թէքնիք զանազան բարելաւումներու եւ յառաջխաղացումներու կուտակում, որոնց արդիւնքը բոլորովին նոր զինատեսակ մըն է:

Կ'արժէ նորէն անդրադառնալ լեզուական խնդրին: — Լէյզըր բառը, ինչպէս ռատտառ եւ մազեր բառերը՝ աբրոնիմ – ներ են, որոնք կը կազմուին բառերու կրճատումով եւ անոնց առաջին գիրերու օգտագործումով: Այսպէս՝ «Ի. Խ. Ա.» կամ հայերէնի «ԱՄՆ»ը (Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներ) աբրոնիմ է:

Լազեր (կը հնչուի լէյզըր) այդպիսի բառ մըն է. կրճատումն է Լայթ Ամփլիֆիքէյշըն պայ թիը Սթիմիւլէյթըտ Էմիշըն օֆ Ռէյտիէյշըն երկարաբանութեան, որ կը նկարագրէ նոր տեսակի լոյսի մը արտադրութեան թէքնիքն ու ձեւը: Լէյզըրը (պիտի նախընտրէի որ դայն գրենք հայերէն որեւէ տարբեր բառի մը պէս) լոյսի մը տեսակն է, մարդուն « չինած » լոյսն է, որուն յատկութիւնները բացառիկ կարելիութիւններ կը ստեղծեն մեզի համար:

Լէյզըը լոյս մըն է, զոր կարելի է արտադրել առնելով պարզ լոյսի ալիք մը, հսկայ էլեկտրական ուժ բանեցնելով անոր վրայ եւ այդ լոյսը անցընելով մասնաւոր բաղադրութիւն ունեցող կէս – թափանցիկ նիւթերու մէջէն:

Դուրս եկող լոյսը նոր ու տարբեր բան մըն է, հրաշալիք մը՝ որ կրնայ բուժել եւ կրնայ սպաննել: Այս լոյսը չի՛ գրուիր. ա՛յդ է անոր առաջին յատկանիշը:

Գիտենք որ էլեկտրական լապտերի մը արտադրած լոյսը կը ցրուէ ու կը նօս – րանայ: Երեւակայեցէ՛ք լէյզըր–լապտեր մը: Անոր արտադրած լոյսը գիծի մը պէս կ'երկնէ լապտերէն եւ ունի միայն լապտերի ապակիին լայնքը: Չի ցրուիր, այլ կ'ընթանայ կանուչ, դեղին կամ կապոյտ գիծ մը իրրեւ, հսկայ հեռաւորութիւն – ներու վրայ, եւ՝ ե՛տ կուգայ, ե՛տ կը գոլանայ այնպէս՝ ինչպէս արձակուած փամփուշտ մը կամ դնդակ մը պողպատի մը զարնուելէ վերջ ետ կուգայ: Ամերիկացի գիտնականներ դէպի Լուսին արձակեցին լէյզըրի ցոլք մը՝ որ Լուսնի հողին զարնուելէ ետք ետ եկաւ ու հասաւ դինք արձակող կայանին:

Միաժամանակ, լէյզըրի ցոլքը չատ աւելի զօրաւոր ուժ (էներժի խմաստով) ունի քան որեւէ փամփուշտ: Այս լոյսին յատկանիշներէն մէկը այն է որ կարելի է անոր բոլոր ուժը սեւեռել կամ կեդրոնացնել կէտի մը վրայ: Կարելի է, օրինակ, հինդ սանթիմեթր հաստութեամբ պողպատ մը ծակել – այրել՝ վրան սեւեռելով լէյզըրի հրեղէն գիծը:

Վիրաբոյժներ ներկայիս ստեղծած են ակնաբուժական նոր թէքնիք մը, որ կ'օգտագործէ լէյզըրներու էներժին, ադուցելու համար ակնագունդի եռեւի մասին մէջ զաւուած թաղանթները: Բարակ լէյզըրի ճառագայթի մը մէջ կեդրոնացուած այդ էներժին կը թափանցէ ակնադունդէն ներս, առանց վնասելու անոր, եւ կը սեւեռէ իր ամբողջ ուժը՝ պատռած թաղանթներու վրայ, զոցս այրելով (սպիացնելով) կը վերամիացնէ կամ կ'ադուցէ իրարու:

×

Այս երեք դիւտերու թէքնոլոժին հասար չափով չէ զարգացած տակաւին: Լէյզըրներու մանրամասն արուեստը իր նախնական չրջանին մէջ է տակաւին. սակայն վերջերս Նիւզուիք եւ Նիւ Եորք Թայմզ թերթերը հաղորդեցին թէ Սորհ. Միութիւնը կրցած է քմբլիւթըր արբանեակ մը եւ զերարդիական լէյզըրներ միասին գործի լծել, զարդացնելու համար ամերիկեան արբանեակները « կուրցնելու » թէքնիքները: «Կուրցնել» այս մարդին մէջ կը նշանակէ լէյզըրներով այրել արբանեակներու ձայնընկալներն ու լուսանկարչական գործիքները, այս ձեւով ալ անօգուտ դարձնել զանոնք, ճի՛շդ այն օրերուն՝ երբ Ամերիկա կրնայ աւելի պէտք ունենալ անոնց: Համաչխարհային պատերազմի մը պարագային, Ա. Մ. Ն.ի աչքերն ու ականջներն են անոնք, չատ կարեւոր՝ հրթիռներն ու ռմբակոծիչները դէպի թիրախ ուղղելու գործին մէջ:

Սորհրդային զօրաչարժի մը պարագային, Միացեալ Նահանգներուն ահազանգ տալու սահմանուած են անոնք, քանի որ, ինչպէս մատնանչեցի, լրտեսական զօրաւոր ցանց չունի ան: Եթէ ճիշդ են լուրերը, խոսպէս ահազդու է սպառնալիքը, որովհետեւ ռազմական արբանեակները կրնան մօտ ապագային այնքան զարգանալ, որ կարենան հարիւր կամ աւելի քիլոմեթր վերէն « կուրցնել » հրթիռնեբու խարխխները, ռատառի կայանները, եւայլն, երկիր մը ամբողջ անդամալուծելով պատերազմի ընթացքին: Անշուչտ կայ նաեւ ուրիչ կէտ մը, որուն մասին չի խօսիր ամերիկեան մամուլը, — լէյզըր – ները հնարող Ամերիկան զաղտնօրէն նոյնքան — եթէ ոչ աւելի — յառաջացած է՝ որքան Սորհ. Միութիւնը:

Համադրեց՝ ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ ՄԱՐԴԱՀԱՄԱՐԻՆ ԱՌԹԻԻ

— o —

Հայաստանի կեդրոնական վիճակագրական վարչութեան մարդահամարի բաժնի պետը՝ Հ. Սիմոնեան, «Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Դեկտ. 3ի թիւին մէջ յօդուածով մը կը յայտնէ թէ 1976ին տեղի պիտի ունենայ Խորհ. Միութեան 6րդ մարդահամարը եւ այս առթիւ՝ հանգամանօրէն, կ'ընէ կարգ մը խորհրդածութիւններ ու դիտողութիւններ, Հայաստանի վերաբերեալ:

Սորհ. Միութեան Նախարարաց Խորհուրդի որոշումով 1979 Յունուարին պիտի կատարուի համամիութենական 6րդ մարդահամարը: Առաջինը կատարուած է 1920ին՝ Լենինի նախաձեռնութեամբ, վերջինը՝ 1970ին:

Մարդահամարը ժողովրդական տնտեսութեան համար եւ քաղաքական կարեւոր նշանակութիւն ունեցող միջոց մըն է եւ աղբիւր՝ բնակչութեան թիւի, կազմի ու անոր տեղաբաշխումին վերաբերեալ ճիշդ տուեալներ ունենալու: Այդ տուեալները անհրաժեշտ են պետական մարմիններու աշխատանքներուն՝ ժողովրդական տնտեսութեան զարգացումը ծրագրելու, բնակչութեան նիւթական բարեկեցութեան եւ մշակոյթի մակարդակի բարձրացման օժանդակելու, ինչպէս նաեւ գիտական հետազօտութիւններ ընելու համար:

Անցեալ տարիներուն զգալի փոփոխութիւններ տեղի ունեցած են Հայաստանի բնակչութեան քանակի եւ կազմի մէջ: Այսպէս, Հայաստանի բնակչութիւնը՝ նախորդ մարդահամարէն (1970) մինչեւ այս տարի 2 միլիոն 492 հազարէն հասած է 2 միլիոն 834 հազարի կամ աւելցած է 14 տոկոսով:

Արագ թափով աճած է կարդ մը քաղաքներու բնակչութիւնը: Ընթացիկ տարուան Յունուարին Երեւան 928,000 բնակիչ ունէր, այսինքն 1970ի համեմատութեամբ աճը կազմած է 21 տոկոս, Կիրովականի բնակչութիւնը աճած է 22 տոկոս, Աբարտունը եւ Աչտարակինը՝ 26, Ջերմուկինը՝ 29, Հրազդանինը՝ 31, Էջմիածնինը՝ 24 տոկոս: Աբովեան քաղաքի բնակչութեան թիւը կրկնապատկուած է:

Մարդահամարի կազմակերպական դործը կը կատարեն չրջանային, քաղաքային եւ գիւղական Սորհուրդներու գործադիր կոմիտէները, արդիւնաբերական ձեռնարկութիւններու, չինարարական կազմակերպութիւններու եւ պետական այլ կազմակերպութիւններու խումբերը: Այսպէս, տեղական Սորհուրդներու գործադիր կոմիտէները կը ճչդեն իրենց հոզամասերու վարչական սահմանները, փողոցներու անուանները, տուներու եւ բնակարաններու թիւերը, ինչպէս նաեւ քաղաքներ եւ գիւղերու մէջ պետական մատենաններու արձանագրութիւնները: Պէտք է ըսել, սակայն, որ տակաւին չատ բան կայ ընելու: Անհրաժեշտ է նկատի ունենալ, որ փողոցներու անուան, տուներ եւ բնակարաններու թիւերու վիճակը լաւ չէ, քաղաք եկող եւ հոնկէ գացող բնակչութեան (յատկապէս մինչեւ 16 տարեկաններու) արձանագրութիւնները մատենաններու մէջ լաւ չեն կատարուած: Այս մարդէն նէրս մեծ աչխատանք ունին տանելու ներքին գործերու բաժիններու ինքնութեան թուղթի դրասենեակներու պաշտօնեաները եւ անոնց թաղային լիազօր ներկայացուցիչները:

Ինչպէս քննութիւնները գոյց տուած են՝ Երեւանի, Լենինականի, Կամոյի, Արտաշատի, Աբարտաի, Աբթիկի եւ այլ քաղաքներու մէջ, գրեթէ բոլոր քաղաքացիները ունին անձնական փաստաթուղթեր, որոնք կը ներկայացնեն իրենց տիրացած կրթական աստիճանները, մասնագիտութիւնները, զբաղումները, ինչպէս նաեւ ընտանեկան դրութիւնը: Ասոնք կրնան օգտակար ըլլալ մարդահամարի ընթացքին:

Մարդահամարի ընթացքին ամէն մարդ պարտաւոր է ներկայանալ իր բնակարանի տնտեսական կազմակերպիչին եւ տալ անհրաժեշտ տուեալները: Ասոնք կրնան ըլլալ ինչպէս բանաւոր, այնպէս ալ գրաւոր: Ասոնք կը գրանցուին հատուկ թերթերու վրայ, որոնք ետքը կը մտնեն համակարգչային մեքենայի մը մէջ: Ամբողջ տուեալները կը մշակուին եւ կը ստացուին վերջնական արդիւնքները:

Մարդահամարի տուեալները կը ներկայացուին ամբողջ աչխարհին, ինչպէս նաեւ Սորհ. Միութեան ամէն մէկ հանրապետութեան, մարզին, քաղաքին եւ գիւղական շրջանին համար առանձին: Ասոնք կը հրատարակուին նաեւ գիտական հանդէսներու մէջ:

Մարդահամարի տուեալները կը ներկայացուին նաեւ ազգային տարբեր խումբերու համար: Ասոնք կը ներառնեն ազգային խումբերու թիւը, անոնց ազգային պատկանելութիւնը, ծննդավայրը, ազգային պատկանելութեան փոփոխութիւնները, ազգային խումբերու տարածումը, ազգային խումբերու լեզուները, ինչպէս նաեւ ազգային խումբերու ներկայացուցիչներու կրթական մակարդակը:

Մարդահամարի տուեալները կը ներառնեն նաեւ ընտանիքներու եւ տնտեսութիւններու մասին տուեալներ: Ասոնք կը ներառնեն ընտանիքներու թիւը, ընտանիքներու կազմը, ընտանիքներու տեսակները, ընտանիքներու եկամուտները, ընտանիքներու ծախսերը, ընտանիքներու ապրելակերպը, ընտանիքներու բնակարանային պայմանները, ընտանիքներու կենցաղային պայմանները, ընտանիքներու կենսամակարդակը, ընտանիքներու կենսագործունէութիւնը, ընտանիքներու կենսաբանական վերարտադրութիւնը, ընտանիքներու կենսաբանական կազմը, ընտանիքներու կենսաբանական վերարտադրութեան տեսակները, ընտանիքներու կենսաբանական վերարտադրութեան ցուցանիշները, ընտանիքներու կենսաբանական վերարտադրութեան պատճառները, ընտանիքներու կենսաբանական վերարտադրութեան հետեւանքները, ընտանիքներու կենսաբանական վերարտադրութեան կանխարգելումը, ընտանիքներու կենսաբանական վերարտադրութեան կարգաւորումը, ընտանիքներու կենսաբանական վերարտադրութեան վերահսկումը, ընտանիքներու կենսաբանական վերարտադրութեան ղեկավարումը, ընտանիքներու կենսաբանական վերարտադրութեան կառավար

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՐԳԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՒՄՈՐԸ

Բ. ՊՈՒՇ

Ինչպե՞ս կարելի է հայկական հումորի մասին խոսել, եթե չունենանք հայկական կատակներ, որոնք ծնվել են հայ ժողովրդի կենդանի խոսքից, հայ մարդու բնավորությունից, նրա կենցաղից, նրա ապրելակերպից, նրա հոգեբանությունից, նրա ազգային առանձնահատկություններից, նրա ազգային ոգուց։ Ինչպե՞ս կարելի է խոսել հայկական հումորի մասին, եթե չունենանք հայկական կատակների ժողովածուներ։ Ինչպե՞ս կարելի է ուսումնասիրել հայկական հումորը, եթե չունենանք հայկական կատակների ժողովածուներ։

Ահա թե ինչու մենք ուրախ ենք, որ հայ գրականության մեջ առաջին անգամ լույս է տեսնում հայկական կատակների ժողովածու։ Ահա թե ինչու մենք ուրախ ենք, որ հայ գրականության մեջ առաջին անգամ լույս է տեսնում հայկական հումորի ուսումնասիրություն։

Ինչպե՞ս է ստեղծվել այդ ժողովածուն։ Ինչպե՞ս է կազմվել այդ ուսումնասիրությունը։

Ահա թե ինչ պատմում է այդ մասին ինքը՝ ժողովածուի կազմող Ռուբեն Զարդարյանը։

«Ես սկսեցի հավաքել հայկական կատակներ 1928 թվականից։ Ամեն անգամ, երբ ինձ հանդիպում էր մի նոր կատակ, ես գրի էի առնում այն։ Ես հավաքեցի մոտ 1500 կատակ։ Ես ուզում էի հրատարակել այդ կատակները 1941 թվականին, բայց պատերազմը խանգարեց ինձ։ Ես ուզում էի հրատարակել այդ կատակները 1945 թվականին, բայց պատերազմը խանգարեց ինձ։ Ես ուզում էի հրատարակել այդ կատակները 1950 թվականին, բայց պատերազմը խանգարեց ինձ։ Ես ուզում էի հրատարակել այդ կատակները 1955 թվականին, բայց պատերազմը խանգարեց ինձ։ Ես ուզում էի հրատարակել այդ կատակները 1960 թվականին, բայց պատերազմը խանգարեց ինձ։ Ես ուզում էի հրատարակել այդ կատակները 1965 թվականին, բայց պատերազմը խանգարեց ինձ։ Ես ուզում էի հրատարակել այդ կատակները 1970 թվականին, բայց պատերազմը խանգարեց ինձ։ Ես ուզում էի հրատարակել այդ կատակները 1975 թվականին, բայց պատերազմը խանգարեց ինձ։ Ես ուզում էի հրատարակել այդ կատակները 1978 թվականին – Ուրա՛ պատերազմը վերջացավ։ Ընկերներ և ծանոթներ ինձ ասացին, որ ես ժամանակ չունեմ։ Ես ասացի, որ ժամանակ ունեմ։ Ընկերներ և ծանոթներ ինձ ասացին, որ ես ծեր եմ։ Ես ասացի, որ ծեր չեմ։ Ընկերներ և ծանոթներ ինձ ասացին, որ ես հիվանդ եմ։ Ես ասացի, որ հիվանդ չեմ։ Ընկերներ և ծանոթներ ինձ ասացին, որ ես ուզում եմ ինքնասպան լինել։ Ես ասացի, որ ինքնասպան չեմ լինելու։ Ես ուզում եմ ապրել։ Ես ուզում եմ ապրել, որպեսզի հրատարակեմ այդ կատակները

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ոսկան Ոսկանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Դեղամ Ոսկանեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց քրոջ եւ հօրաքրոջ՝

ՀԱՅԿՈՒՀԻ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին եւ իրենց մօր եւ մեծ-մօր՝

ՏԱՃԱՐ ՈՍԿԱՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, կիրակի, Դեկտ. 19, ժամը 11ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին, Կոմիտաս փողոց։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յարգելի շատակը յարգողներուն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՑՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տեղեկացնէ կացնէ թէ՝ Դեկտ. 19ի կիրակիին Ս. Ծաղկօրայ տօնին առթիւ՝ տեղի կ'ունենայ եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ, զոր կը մատուցանէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Ցետ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն ՊԱ. ԼԱԳԵԱՆ Սրբազանի, բարերար ՎԱՀԱՆ ՅՈՐԱՄԱՆՃԵԱՆԻ, ՕՆՆԻԿ ՀԱՅԿԱԶԵԱՆԻ, Տօքթ. Ց. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆԻ, Ց. ՄԱԼԱՓԵԱՆԻ, Ա. ԹԻՓԼԵԱՆԻ, Տ. ԹԻՓԼԵԱՆԻ, ԹԱՀՄԱՃԵԱՆԻ, Վ. ՍԱ-ՀԱԹՃԵԱՆԻ, Ե. ԱՐՄԷՆԻ, Ց. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ հոգիներուն համար։

ՇԱՎԻԼ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյն վերաշինութեան եւ օծման 19րդ տարելիցը կը տօնուի կիրակի Դեկտեմբեր 19ին։

Առաւօտեան հանդիսաւոր պատարագի յաւարտին, կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն. եկեղեցւոյն բոլոր բարերարներու հանգուցեալ ծնողաց յիշատակին, ի մասնաւորի՝ Արմենակ Համբարձումեանի, Սարգիս Պալապանեանի, Սարգիս Մատաքի, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյն մահացած հիմնադիրներու եւ հոգաբարձու անդամներու հոգւոյ հանգստեան համար։

Aline ETMEKDJIAN

AQUARELLES

GALERIE LES AMIS DES ARTS

26, Cours Mirabeau

Aix-en-Provence

du 3 au 16 Décembre

Le vernissage aura lieu le Vendredi 3 Décembre à 18 heures

La Galerie est ouverte tous les jours de 10 à 12 h. et de 15 à 20 h. excepté le Mardi.

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՏՕՆԱԾԱՌԸ

Շաբաթ, Դեկտ. 18, ժամը 16ին Ամանորի եւ Ծնունդի առիթով հոգեւոր եւ գեղարուեստական չքեղ հանդէս

Քառաձայն խմբերգ եւ արտասանութիւններ զանազան լեզուներով

Ընտանեկան քաղցր մթնոլորտ ծնողքներու եւ հայրենակիցներու հետ

Ծնունդի խորհուրդը պատկերացնող մսուրին դիմաց կը մատուցուի պատարագ, երգեցողութեամբ աշակերտութեան, ղեկավարութեամբ

ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը հոգեպարար եւ ազգայնաշունչ այս տօնական երեկոյթին

Ս. ՑԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Կիրակի Դեկտ. 19, եկեղեցւոյ անուան տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ մէջ։ Կը պատարագէ

ԴԱՒԻԹ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը քարոզէ եւ հանդիսութեանց կը նախագահէ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(Կաթ. Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Պատարագէն ետք հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Լիոնի մէջ ծառայող հոգեւորականներու եւ աշխարհականներու յիշատակին, ապա մատաղօրհնութիւն։

Նոյն օրը փալէ տը Քոնկրէյի Լա Ռոզըռէ սրահին մէջ Լիոնի եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը ճաշ մը կազմակերպած է ի պատիւ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի եւ նորօծ եպիսկոպոսին։

Ճաշին համար դիմել Ազգ. Տան գրասենեակը, մինչեւ Դեկտ. 15։

BAIL A CEDER

Cordonnerie ou tous commerces à Issy les Moulineaux, près du métro.

Téléphoner 642-56-94

ՋՄՐԱՆ ԱՐՋԱԿՈՒՐԴ ԱԻՍՏՐԻԱ

Դեկտ. 26էն Ցունուար 3

Մեկնում կառախումբով դէպի Նոֆելը։ Ամէն տեսակ զբօսանք, դահուկ, պտոյտներ Լիխթընշթայն եւ Զուիցերիա։ Հանգստաւէտ պանդոկ, խնամուած ճաշ։

595 ֆր. եւ 20 ֆր. արձանագրութեան համար։ Կանխավճար 100 ֆր.։

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

Maison de la Culture Arménienne

17, rue Bleue — 75009 PARIS

Association sans but lucratif régie par la loi du 1-7-1901

ՏՏՈՒԱՐ ՃԻՋԻՐԵԱՆ

Ընդհանուր Պատուիրակ

OPTIMA Tours

vous propose un voyage en ARMÉNIE pour votre Fin d'Année

PREPAREZ VOTRE REVEILLON EN ARMENIE

Départ le 22 Décembre 1976

Retour le 3 Janvier 1977

Logement en première classe — pension complète

Excursions quotidiennes

Nous consulter :

Sonia Coumryantz

6, Rue des Halles (2ème étage) — 75001 Paris — Métro Châtelet

Tél. : 236-03-65 — 236-03-66 — 236-03-67

Organisation technique : licence A 300

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Կիրակի Դեկտ. 19 ժամը 15·30էն սկսեալ

Հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի եւ Առաջնորդ Փարիզի

Աշակերտութեան կողմէ երգ, պար եւ ներկայացում

ՎԱՃԱՌՔ — ՊԻՒՖԷ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԷՍԱՅԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Դեկտ. 24, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

Ալեֆ Մանուկեան սրահին մէջ

118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ՔՈՓԻՉՈՆ — ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել հեռաձայնելով՝ 343-0420 առաւօտ մինչեւ 9,30 եւ 607-98-64 երեկոյ 17·30էն սկսեալ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Անիէտ — Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր — ընկերուհիները Ուրբաթ Դեկտ. 17ին, ժամը 20·30ին, Քերմանեան տէ զ'Ասիսթանթ Սոսիալ, 23 ռիւ տը Պելֆոր, Անիէտ։

ՀՐԱԻԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Մարսէյլի Ս. Սահակ — Մեսրոպ մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տեղեկացնէ իր անդամ-ան — դամուհիներուն թէ Ընկերակցութեան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ կիրակի Դեկտ. 19, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, մայր եկեղեցւոյ մէջ, 339, Ավընիւ տը Փրատօ։

Օրակարգ.— Ա. վարչութեան գործունէութեան բարոյական եւ նիւթական համապատասխութիւն։ Բ. իրենց ժամանակաշրջանը լրացնող անդամներու վերընտրութիւն։ Գ. ընթացիկ հարցեր։

Կը խնդրուի անդամ — անդամուհիներէն որ ճշդապահ ներկայութեամբ արդիւնաւոր դարձնեն տոյն կարեւոր ժողովը։

Ծանօթ.— ժամը 3ին ներկայ եղողներու թիւը մեծամասնութիւն չկազմելու պարագային կէս ժամ ետքը ժողովը օրինական կը նկատուի ինչ ալ որ ըլլայ ներկաներուն թիւը։

ԿՈՒԶՈՒԻ

Լաւ արհեստաւորուհի մը, կարող ձեւող (fourreur faufileuse), կանանց պատրաստ հագուստներու համար (փրէ ա փորթէ)։ Մնայուն գործ, լաւ վճարում։ Հեռաձայնել՝ 523-24-97

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Ց. Դ.
ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 86ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

ՀԱՐՑԱԶՐՈՑՑ

Նիւթ՝ Հայ Դատի էութիւն եւ հետապնդման ձեւերը։

Ուրբաթ, Դեկտ. 17, ժամը 20·30ին, Իսիի մէջ, Թէաթր Միւնիսիփալ սալ տը լա Ժիւստիս տը Փէ

25 ավընիւ Վիէթոր Քրէսոճ

ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ, Դեկտ. 18ին, ժամը 15էն 19, 17 ռիւ Պէօ Փարիզ 9րդ։

Հ. Ց. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Հինգշ. Դեկտ. 16, ժամը 20·30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը։ Կը խնդրուի ՃՇԴԱՊԱՀ ըլալ։

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Ս. Մօրիսի իր ընկերները Ուրբաթ Դեկտ. 17 երեկոյեան ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին։

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ
ՏՕՆԱԾԱՌՈՎ
ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ
ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ ՄԷՋ

14, Սէնթ-Օնորիճ-տէ-Փէրթ

ՄԵԿՆՈՒՄ Ցունուար 8, Շաբաթ առաւօտ, ժամը 8ին — ժամադրավայր՝

Սքուար Մոնթոլոն — Մէթրօ Քատէ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ցունուար 10, երկուշաբթի կէսօրին

Գեղարուեստական բաժին՝

Մասնակցութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

Օթոքառով պատյտներ Նորմանթիի տեսարժան վայրերը

Կարմիր Խաչուհիներու Ամանորեան սովորական հիւրասիրութիւն։

Արձանագրուիլ Կարմիր Խաչուհիներու մօտ կամ հեռաձայնել 985-36-53

Ծախքերու մասնակցութիւն

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ
կը ներկայացնէ

« LES CHEVAUX DE FEU »
de Serge PARADJANOV (1964)

le Vendredi 17 Décembre à 21 heures,
dans la salle du MUSEE GUIMET
6, Avenue d'Iéna — PARIS 16e

Prix de la meilleure mise en scène

Un hymne poignant à la vie, l'amour, la mort et la Liberté

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

ouverte midi et soir

avec son mini-spectacle

FERDI & NORAYR

Ամէն օր՝ տէօներ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ.— մաքի, ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ լաի-մաճուճ,
ՈՒՐԲԱԹ.— Սու-պէօրէկ

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.

Fermé le Lundi

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ԹԷ ԻՆՉ Է ՄՇԱԿՈՅԹԸ

Մշակ բառը Վրացիներէն (մուշակի – գործաւոր, երկրագործ) ենք առած, սակայն ոչ մշակոյթը: Հին հայերէնի մէջ մշակ բառը կը գործածուէր «երկրագործ, հողագործ, այգիի գործա – ւոր»ի իմաստով: Այն առեն, այսինքն Ոսկեդարեան հայերէնի մէջ մշակոյթ բառը գոյութիւն չունէր. անոր փոխան կը գործածուէր մշակութիւնը թէ «գործել զերկիր»ի իմաստով եւ թէ բարոյա – կան առումով, օրինակ՝ «մշակութիւն հոգւոյ», «մշակութիւն անձին» առա – քինները («Ճաճախապատում», բա – ժին Բ.):

Արեւմտահայերն են մշակոյթ բառը ստեղծողը: Ս. Մալխասեանի բառարանը (Երեւան 1944) մշակոյթը կը յղէ կուլ – տուրա բառին: Արեւմտեան աշխարհը նոյն իմաստով կը գործածէ լատիներէն քուլթուրա բառէն սերած համազօրները, իսկ fուլթուրա բառը կը ծագի «հողը տակնուվրայ ընել, հերկել»ու իմաստը առնող fուլերէ բայէն: Արաբերէնի մէջ կը գործածուի հարս բառը որուն ար – մատական իմաստն է «հողը գործել»: Հելլէներէն համազօրն է փայտէիա (նոր հնչումով՝ փէտիա) որ կը նշանակէ «մա – նուկը կրթել»: Հունգարերէն միւվելէշ (— հերկել), ֆիններէն սիվիսթիւս (— կրթել): Գերմաներէնը fուլթուրի կողքին ունի նաեւ պիլտունկ բառը որ «զարգացում» կը նշանակէ: Խորհրդային Միութիւնը եւ Խորհրդային Հայաստան ունեցած են «Լուսաւորութեան գործա – վարներ (ռուսերէն փրոսվեսչէնիյա — լուսաւորութիւն), գերմաներէն ալ «լու – սաւորման ընկեր» (գերմաներէն Առփ – էլէրուռնկ): Այսչափը որպէս բառագի – տութիւն: Անցնինք էութեան:

Ըստ գերման հոգեբան Վիլհէլմ Վուն – դի («Ժողովուրդներու հոգեբանութիւնը» կազմող տասը հատորէն «Մշակոյթ եւ Պատմութիւն» 1920, էջ 3–36, գերմա – ներէն) «մշակոյթի այսօրուան իմաստը մեկին չէ՝ այլ խառնակ: Ըստ ոմանց, կ'ըսէ ան, «մարդ» ըսելը «մշակոյթի տէր» ըսել է արդէն: Դարձեալ ըստ ո – մանց, մշակոյթի տէր անասուն անգամ գոյութիւն ունի: Ըստ այս ըմբռնման «Մշակութազուրկներու մշակոյթը» վեր – նագրով գիրք անգամ գոյութիւն ունի (հեղինակ՝ Բ. Վենէ, գերմ.» Քուլթուր տէս Քուլթուրլոզը», 1910):

Մշակոյթի ըմբռնումը կրնայ չորս ճիւղի բաժնուելով իրարմէ տարբեր չորս իմաստ ունենալ.— 1· գրական, 2· մար – դաբանական – ընկերաբանական, 3· հո – գեբանական, 4· իմաստասիրական:

1· Գրական իմաստն է «գրականու – թեան, գիտութեան եւ գեղարուեստի մը – շակոյթ» որ կը համապատասխանէ լա – տիներէն հումանիթասի (—մարդկային – կան ուսումներ), որպէս տեսակ մը հա – կադիր տիվինիթասի (աստուածաբա – նական ուսում): Սակայն մշակոյթը չի սահմանափակուիր մարդկայնական ու – սումներու (անգլերէն հիւմէնըթիզ) բոլո – րակին մէջ:

2· Մարդաբանական – ընկերաբանա – կան գետնի վրայ «մշակոյթ» կը նչա – նակէ քաղաքակրթութիւն (ֆրանսերէն սիվիլիզասիոն, արաբերէն մէտէնիյէթ, երկուքին ալ իմաստը՝ «քաղաքի մէջ բնակողներու կրթութիւն»), որպէս յա – ջորդ աստիճանը վայրենութեան ու բար – բարոսութեան, քաղաքէ դուրս ու վա – կատուն: Սակայն այս կէտին մէջ ալ տարբեր խորհողներ կան, օրինակ՝ Թ. Հերիսընի «Վայրենի քաղաքակրթութիւնը (անգլերէն Սէվիճ Սիվիլայզէյշըն» 1937) ու Է. Թէյլորի «Նախնական մշակոյթը» (անգլերէն «Փրիմըթիվ քալչըր», 1871): Հոս «մշակոյթ»ի մասին Գերմաններու ըմբռնումը տարբեր է, այսինքն չատ լայն, այնքան լայն որ ատունին քով ա – նասունն ալ կը պարփակէ: Ան կը բաժ – նուի չորս աստիճանի կամ շրջանի. Ա.) Նախամշակոյթ (գերմաներէն Ֆոր – fուլթուր, անասնական, երբ մարդ ա – րարածը տակաւին ասուն չէր). Բ) սկզբ – նական մշակոյթ (գերմաներէն ուրfուլ – թուր, ասուն մարդուն ամենահին մշա – կոյթը). Գ) Նախնական մշակոյթ (գերմ. Փրիմիթիվfուլթուր, տարրական մշա – կոյթ). Դ) Բարձր մշակոյթ (գերմ. Հոխ Քուլթուր,, բարձր քաղաքակրթու – թեան կողքին երեւան եկած յառաջա – ցած մշակոյթ): Այս ըմբռնման համե – մատ, ըստ հայ բառամթերքի թոյլտը – ւութեան՝ մշակոյթը կարելի է ասել – ճանաչուրել երեքի վրայ, արգանալ, յար – գանալ, զարգանալ, պարզը, միջինը ու բարձրը: Գերմանները մշակոյթի տեսա – կէտէ մարդ արարածը աստիճանաւորած են երկուքի վրայ ալ. Ա.) «Բնութեան մարդ» (գերմ. Նաթուրմէնշ), Բ) «Մշա – կոյթի մարդ» (գերմ. Քուլթուրմէնշ):

3· Հոգեբանական գետնի վրայ: Յարդ ըսուածներէն, ըստ ոմանց, կարելի է հետեւցնել թէ մշակոյթը սկսաւ երբ նախամարդը ձեռնարկեց գործիք շինե – լու: Ուրեմն, այս վարկածէն կարելի է հետեւցնել թէ գործիք ձեռք առնող կամ որեւէ բան որպէս գործիք գործածող անասունն ալ պարտինք մշակոյթի տէր համարիլ: Սակայն հոգեբանները կը ջրեն այս փաստը, որովհետեւ մարդ արարա – ծը « վախճանական պատճառաց պի – տութիւնը (վախճանաբանութիւն, ֆը – րանսերէն թէլէոլոժի) ունի, մինչդեռ անասունը զուրկ է այս թաքնաթաքուն դպացումէն: Ինչպէս Պէյքըն իմաստասէ – րը ըսած է՝ «Մարդ բնութեան ծառան է, սակայն ոչ սարուկը: Մարդ բնու – թեան ծառայելով է որ կարողացած է անոր տիրել»:

4· Իմաստասիրական գետնի վրայ՝ «մշակոյթ» կը նշանակէ մարդկային «ես»ին (լատիներէն էկօ) յենելով խո – րանալ, ուժականութիւն չահիլ, կազմա – ւորուիլ եւ դէպի վախճանականութիւն դիմել: Քաղաքակրթութիւնը ինքնին մը – շակոյթ չէ, ոչ ալ ինքնին դիտութիւնը, զարգացումը, կրթութիւնը, մասնագէտ – տութիւնը, ուսումը, հմտութիւնը, դաս – տիարակութիւնը: Մշակոյթը համայ – նապիտութիւն ալ չէ: Մշակոյթը այս բո – լորէն ընտրուած ու վերցուած խմորում մըն է: Ի՞նչ է սակայն այս խմորումը կազմող ուժը: Ըստ Փեսթալոցցիի եւ Հումպոլթի՝ մարդ արարածին «ներ – քին ոգին եւ ձեւաւորում»ն է, ըստ Քարլ Լամփրէխթի ու Վիլհելմ Վունթի՝ «ըս – լորը մէջ առնող, համակուլ ներքին ուժ» մըն է (Լամփրէխթ զայն տիափոսոնիէ կոչած), ըստ Հոլանտացի Եոհան Հէօյ – զինխայի՝ մշակոյթը homo լուտէնս (լա – տիներէն՝ խաղացող մարդ)ի ծնունդն է, քանի որ ըստ իրեն մշակոյթը խաղէ է ծնած, ըստ Օսվալտ Շփէնկլերի «մշա – կոյթի ոգին» է (գերմաներէն Քուլթուր – գէյէ), ըստ Լէօ Ֆրոպէնիուսի՝ փայտեւ – մա կոչուող «մշակոյթի ոգին» է: Հոս է որ Շփէնկլերը ու Ֆրոպէնիուս կը միա – նան «մշակոյթի ոգի»ն նշելու մէջ: Այդ ոգին է որ վերը յիշուած «խմորում»ը կը կազմէ: «Խմորում» ըսուածը չատ հեռու է պարկի մը մէջ լեցուած խառնիխուռն խեչերանքէն: Ան fաnս (յունարէն խաnս – խառնակութիւն) մը չէ այլ fոգմոս մը (յունարէն՝ fոսմոս՝ կանոնաւոր, ներ – դաշն կազմաւորութիւն): Հոմերոս մարդ արարածը « լոյս » (յունարէն փո՞ս) է կոչած, Պղատոն « աչք »ը՝ արարիչին կազմէ մեր մէջ դրուած, չայրող եւ դէ – պի դուրս ցոլացնող արարչական հուր է անուանած:

Ահա այդ լոյսով եւ հուրով է որ, մշակոյթի տիրանալու համար պարտինք «դիտելիք»ները լայն գետնի վրայ հա – ւաքել, մաղել, մաղուածէն ընտրել, ճըշ – դել, հակակշռել, վերաստուգել — ամէ – նէն դժուարը, «դասաւորելով խմորել» եւ միշտ նորոգել, թաթախուն չէ այլ՝ կեղրոնացած ուշքով: Մշակոյթի ընոյթը միայն կրաւորական չէ, ստեղծագոր – ծութիւնն ալ մաս կը կազմէ անոր: Եւ չմոռնալ թէ մշակոյթի մարդը ուտելու համար չէ որ կ'ապրի, այլ կ'ուտէ ապ – րելու եւ մշակոյթի տիրանալու համար:

Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի վերադրեալ « Յաճախապատում »ին մէջ յիշուած՝ «Մշակութիւն անձին»ը ես այսօր այսպէս կ'ըմբռնեմ: Գոհ եմ իմ ճամբէս ու պա – շարէս եւ կը չանամ Տիրոջ՝ ըստ կարո – ղութեան՝ մշակուած հողի մը յանձնել երբ այդ կոչը ինծի դայ: Մի՛շտ պատ – րաստ:

ՅԱԿՈԲ ՄԱՐԹԱԼԵԱՆ

Ա. ԹԷՆՔ
ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

— o —

Տասը տարի առաջ Ֆրանկոս եղբայր – ները՝ Թասոս եւ Էլիաս Աթէնք հաս – տատեցան: Հարաւային Ցունաստանի վրայ գիւղ մը ժամանեցին: Տարիներու ընթացքին գաղտոց յաճախեցին ապա լու պաշտօններ գտան պանդոկի մը մէջ իր – րեւ հաշուակալ: Կամաց – կամաց Աթէք գիւղը գտնուող իրենց հինգ եղբայրներն ու քոյրերը, լինչպէս նաեւ ծերունազարդ մայրը կանչեցին, որպէսզի միասեղ ապ – րին:

— Եթէ գեռ գիւղը գտնուէի, չեմ կար – ծեր, թէ այս պահուս մաքուր չապիկ պիտի ունենայի, կ'ըսէ Թասոս, որ ա – մուսնացած է եւ զաւկի ալ տէր է: Պի – տի չկարենայի նաեւ ամէն օր բաղնիք առնել, քանի այդպիսի բան չունէինք գիւղը»

— Հոս աղբիւրներ կան եւ կրնամ ա – նոնց հետ զուարճանալ, կ'աւելցնէ Թա – սոսի ամուրի եղբայրը: Այսուհանդերձ, երբեմն կարօտը կը քաշեմ գիւղիս: Հոն օդը ապականած չէ եւ մարդիկն ալ խո – րամանկ չեն: Կրնաս անոնց հետ բաց – սիրտ խօսիլ: Հոս մարդիկ անտարբեր են քու հարցերուդ հանդէպ:

Ֆրանկոսի ընտանիքը մաս կը կազմէ այն հսկայ տեղափոխութեան չարժու – մին, որ Ցունաստանի դիմագիծը փոխե – լու վրայ է, եթէ արդէն իսկ չէ փոխած: Գիւղական շրջանները մեռնելու վրայ են: Աթէք, որ քսան տարի առաջ հազար բնակիչ ունէր, այժմ 150 հոգի կը հաշ – ուէ. միայն հինգ–վեց հոգի նորահաս են:

Շատեր առժամեայ աշխատանք կը գտնեն արեւմտեան Եւրոպա կամ կը գաղ – թեն Միացեալ Նահանգներ ու Աւստրա – լիա: Մեծ մասը սակայն Աթէնք կը հաս – տատուի՝ քաղաքին դիմագիծը արտա – կարգ ձեւով փոխելով: 1920ին Ցունաս – տանի մայրաքաղաքը երկրին բնակչու – թեան 17 տոկոսը կը ներկայացնէր: Այս – օր չուրջ երեք միլիոն հոգի, այսինքն՝ երեք Ցոյնէն մէկը, Աթէնք կը բնակի:

Տանտէրերու անտարբեր ու ան – հոգ կեցուածքէ մը եաք, իշխանութիւն – ները սկսած են մուտհոգութեան նչան – ներ ցոյց տալ: Քաղաքապետը՝ Իոան – նիս Փափաթէօտորու, ճառի մը ընթաց – քին վերջերս յայտարարեց, թէ «Մեր քա – ղաքը կորնցուցած է իր համայքը, հան – գարտութիւնը եւ տեղական դունագե – ղութիւնը. այս երեք յատկանիշներն ալ պահպանած էր մինչեւ համաշխարհային Բ. պատերազմ: Այժմ հիւանդկան, ան – դոյն, անհամաչափ քաղաք մը դարձած է, առանց իւրայատուկ դիմագիծի»:

Դարաշրջանին մէջ առաջին անգամ ըլ – լալ ուղեւորներ ուշադրութիւնն էր դրաւել այդ օրօրոցը թէ ծովի վրայ եւ թէ ցամաքի: Տարբեր ազգերի չատ ամուսիններ էին երազել այդպիսի չնաչ – խարհիկ օրօրոց ունենալ իրենց նորածին – ների համար: Բայց որտեղի՞ց: Միայն Դէլեցի Մոսէ Իմոյին եւ իր կնոջը՝ «իշ – խանուհի» Ալթունին էր բախտ վիճակ – ուել այդպիսի օրօրոց ունենալ աշխար – հում:

«Ո՞վ տուեց», «ո՞րտեղ են վաճառում այդպիսի օրօրոց, — ամէն լեզուներով, ճանապարհի ամէն քայլափոխին հարցը – նում էին մարդիկ, խռնուելով Մոսէ Ի – մոյի չուրջը: Բայց Իմոն Սաանայ բա – րեւոդ բացի անգէտ էր աշխարհի բոլոր լեզուներին եւ ամէնքին իր դիտցած լեզ – ուով միայն մի կարճ պատասխան էր տալիս.

— Ինգլիզի Թագաւոր տուեց:

Շատերը « Ինգլիզ » բառից կռահում էին, որ դա անգլիական ապրանք է, կամ ոճից որոշում էին դրա հայրենիքը, իսկ երբ լսանում էին, որ Թագաւորական նուէր է, զարմացած իրար էին նայում, ոմանք այտերը պայթեցնելու չափ ու – ռեցնելով, ոմանք էլ յօնքերը վեր ու վար անելով հարցական նչանների պէս, ոչ մի առընչութիւն չգտնելով Թագաւորի եւ իրենց մէկքերի չուրջը չալէ ծանր զօտի – ները ոլորած այդ դեղջուկների միջեւ:

Իրողութիւնը, սակայն, այն էր, որ իսկապէս այդ օրօրոցը Անգլիայի Թա – գաւորն էր նուիրել Մոսէ Իմոյին:

Իմոյի եւ նրա կնոջ վերաղարձը ամէ – նից չուտ լսացել էին Սաանայի հանդա – պահներն ու նախարապանները: Սրանք էլ իրենց հերթին լուրը հաղորդել էին հա – մագիւղացիներին, ու կարճ միջոցում մեծ Թուով մարդիկ էին չտապել դիւղից դուրս նրանց դիմաւորելու:

Ջորին կանգ առաւ: Ջորեպան Երանոսը նստեց մի ցից քարի: Նրա կողքին նստեց Տէր Քալի Ադամը: Կանգ առաւ եւ Մոսէ Իմոն, չալակը ձեռնափայտի հետ զգու – շութեամբ մի ժայռի իջեցնելով: Նա չըն – չեց եւ կռանալով, բրդեայ տաբատի ճո – թերը քաշեց մինչեւ ծնկները: Մոսէ Ի – մոն սովորաբար երկու չալվար էր հագ – նում, մէկքին ոլորելով հատ դոտի, ո – րովհետեւ, ըստ Իմոյի, առողջութեան տեսակէտից կարեւորը մարդու համար ոտքերն էին եւ մէկքը, ծխել էր ուզում: Գօտու տակից հանեց ծխամորճը եւ քի – սան: Տէր Քալի Ադամը ծխամորճը լցրեց եւ տուեց, որ Իմոն ծխի:

Իմոն քաշեց ու պատմեց:

— 1896 Թուականին եւրոպական եօթ Պետութիւնների հիւպատոսները Բիթլի – սից գալիս են Սաանն՝ քննելու հայկական կոտորածների չափերը եւ լրագիր ներկա – յացնելու իրենց Տէրութիւններին տուլ – թանի վրայ: Օսմանեան կառավարողները ոսկով կաշառում են հիւպատոսներին եւ արձանագրութիւնները ոչնչացնում: Տալ – ուորիկի Հայերը Գէորգ Զաւուշի եւ Այ – դրանիկի առաջարկով մի տոհմիկ Սա – սունցու՝ Մոսէ Իմոյին պատուիրակ են ուղարկում Եւրոպա, Հայերին տալիքանի լռնապետութիւնից ազատելու խնդրան – քով: Մոսէ Իմոյի հետ իրրեւ պատուի – րակ Եւրոպա է գնում նաեւ նրա կինը՝ Ալթունը, որի մէջքի թանկարժէք զօ – տին տուլթանի մարդիկ յափշտակել էին՝ նրա տոհմական սնտուկը չարդելով:

Մոսէ Իմոյին յանձնարարուած էր եւ – րոպական եօթ խառնլներից (Պետու – թիւններից) կնքուած երաշխաւորագիր բերել, որ իրենք պատրաստակամ են օգ – նելու Սաանոյ ապստամբներին: Իմոն եւ Ալթունը, Սասունցու աւանդական ա – չալ հագած, մեծ դժուարութիւններով հասնում են Լոնդոն եւ ուղեւորւում դէպի Թագաւորական պալատ:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(39 – Շար.)

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱԱՓ
ՀԱՑ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԽԱԼԻԼ

Եռեւից գալիս էին հանդապահները, կանայք, երեխաներ: Ինչքան Չորեքան Տէր Քալի Ադամը եւ կողքի մարդիկ պնդում էին, որ տղամարդը օրօրոցը դէ – նէր Չորու վրայ կամ տար իրենց չալա – կելու՝ չէր համաձայնւում: Անգլիայից մինչեւ Սաանոյ լեռները, մինչեւ Գէլի դիւղի սահմանը նա այդ օրօրոցը բերել էր մէկքին կապած: Նոյնիսկ չոգենաւի մէջ շատ քիչ անգամ էր իջեցրել չալա – կից, այն էլ այն միջոցին, երբ կինը խնդրել էր երեխային դնել մէկքը եւ մի քիչ օրօրել, որ քնի:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Գ. ՐՈՍՍ

Ֆրանսիայի ժամանակակից գրականության մեջ հազվադեպ է հանդիպում այնպիսի գրող, որի ստեղծագործությունները այդքան ուշադրության արժանանան ինչպես ընթերցողների, այնպես էլ քննադատների կողմից։ Գ. Րոսսի անունը ֆրանսիական գրականության մեջ հայտնի է դարձել 1930-ական թվականներին, երբ նա հրատարակեց իր առաջին վեպերը։ Այդ ժամանակ նա դեռ շատ երիտասարդ էր, և նրա գրական ասպարեզ գալը ոչ ոքի համար անակնկալ չէր։ Նրա հայրը՝ Արման Ռոսսը, նույնպես գրող էր, և տանը գրական մթնոլորտ էր տիրում։ Գ. Ռոսսը մանկուց ծանոթ էր գրական աշխատանքի դժվարություններին, և նրա առաջին քայլերը գրականության մեջ հաջող էին։

Գ. Ռոսսի ստեղծագործական ուղին բավական բարդ է։ Նա սկսել է որպես ռեալիստ գրող, բայց նրա ռեալիզմը յուրահատուկ է։ Նա չի ձգտում ամեն գնով նկարագրել իրականությունը այնպես, ինչպես որ կա։ Նրա համար կարևոր է ոչ թե արտաքին երևույթների պատկերումը, այլ դրանց ներքին էության բացահայտումը։ Նա փորձում է ցույց տալ մարդկային հոգու խորքերում թաքնված զգացումները, կասկածները, հույսերն ու հիասթափությունները։

Գ. Ռոսսի առաջին վեպերից մեկը՝ «Մութ ճանապարհը», հրատարակվել է 1931 թվականին։ Այն պատմում է մի երիտասարդ տղայի մասին, որը կորցրել է իր ծնողներին և ստիպված է ինքնուրույն կյանքի կոչվել։ Վեպի գլխավոր հերոսը՝ Ժան Մորելը, ապրում է աղքատության մեջ, աշխատում է տարբեր աշխատանքներում, բայց չի կորցնում իր երազանքները։ Նա սիրահարվում է մի աղջկա՝ Լյուսիին, որը նրա միակ հույսն ու ուրախությունն է դառնում։ Սակայն կյանքի դժվարությունները շուտով բաժանում են նրանց։ Ժանը ստիպված է զորակոչվել բանակ, որտեղ նրա կյանքը ևս մեծ փոփոխություններ է կրում։

Վեպի գլխավոր թեման մարդու ճակատագրի և հասարակական պայմանների փոխհարաբերությունն է։ Գ. Ռոսսը ցույց է տալիս, թե ինչպես սոցիալական անարդարությունը ազդում է մարդկանց վրա, ինչպես այն ոչնչացնում է նրանց երազանքները և հույսերը։ Սակայն հեղինակը չի ներկայացնում հերոսներին որպես պարտված էակների։ Նրանք պայքարում են, փորձում են գտնել իրենց տեղը կյանքում, թեև հաճախ անհաջողության են մատնվում։

Գ. Ռոսսի ոճը նույնպես յուրահատուկ է։ Նա խուսափում է երկար նկարագրություններից և նախընտրում է կարճ, հստակ նախադասություններ։ Նրա նկարագրությունները հագեցած են մանրամասներով, որոնք օգնում են ընթերցողին պատկերացնել տեղը և ժամանակը, որտեղ տեղի են ունենում իրադարձությունները։ Նա հաճախ օգտագործում է ներքին մենախոսություններ, որոնց միջոցով ընթերցողը կարող է ծանոթանալ հերոսների մտքերին և զգացմունքներին։

Գ. Ռոսսի մյուս նշանավոր վեպերից է «Սպիտակ ճանապարհը», որը հրատարակվել է 1935 թվականին։ Այն պատմում է մի գյուղացի ընտանիքի մասին, որը ստիպված է լքել իր հայրենի տունը և գաղթել ուրիշ տեղ։ Վեպի գլխավոր հերոսը՝ Պիեռ Դյուբուան, ստիպված է հրաժարվել իր հողից, որը նրա ընտանիքի միակ միջոց-ն էր գոյատևման համար։ Նրանք գնում են քաղաք, որտեղ նրանց սպասում են նոր դժվարություններ։ Պիեռը չի կարողանում գտնել աշխատանք, և նրա ընտանիքը սկսում է սովալ։ Վեպի վերջում Պիեռը որոշում է վերադառնալ հայրենի գյուղ, բայց նրա տունը արդեն պատկանում է ուրիշներին։

Գ. Ռոսսի ստեղծագործությունները լի են սոցիալական խորը վերլուծությամբ։ Նա ցույց է տալիս, թե ինչպես է փոխվում գյուղացիական կյանքը քաղաքակրթության ազդեցության տակ։ Նա գրում է այն մարդկանց մասին, որոնք ստիպված են հարմարվել նոր պայմաններին, բայց հաճախ չեն կարողանում դա անել։ Նրա հերոսները հաճախ տառապում են ոչ միայն նյութական դժվարություններից, այլև հոգևոր ճգնաժամից։ Նրանք կորցրել են իրենց արմատները և չեն կարողանում գտնել իրենց տեղը նոր աշխարհում։

Գ. Ռոսսի ստեղծագործությունները հաճախ համեմատվում են Էմիլ Զոլայի և Գի դը Մոպասանի գործերի հետ։ Սակայն Գ. Ռոսսը ունի իր յուրահատուկ ոճը և մոտեցումը։ Նա ավելի քիչ է կենտրոնանում սոցիալական խնդիրների վրա, քան Զոլան, և ավելի շատ է ուշադրություն դարձնում հոգեբանական կողմին։ Նա նաև ավելի քիչ է օգտագործում նատուրալիզմի տարրերը, քան Մոպասանը։ Գ. Ռոսսի ոճը ավելի մեղմ է և հոգեբանական։

Գ. Ռոսսի ստեղծագործությունները մեծ ազդեցություն են ունեցել ֆրանսիական գրականության հետագա զարգացման վրա։ Նրա շատ վեպեր թարգմանվել են տարբեր լեզուներով և հրատարակվել են աշխարհի տարբեր երկրներում։ Նրա գործերը ուսումնասիրվում են համալսարաններում և դպրոցներում։ Գ. Ռոսսը մահացել է 1960-ական թվականներին՝ թողնելով հարուստ գրական ժառանգություն։ Նրա գործերը շարունակում են հետաքրքրել ընթերցողներին իրենց խորը հոգեբանական վերլուծությամբ և մարդկային հարաբերությունների նրբերանգների ճշգրիտ պատկերմամբ։

Գ. Ռոսսի վեպերից մեկը՝ «Մութ ճանապարհը», հրատարակվել է 1930-ական թվականների սկզբին։ Այն պատմում է մի երիտասարդ տղայի մասին, որը կորցրել է իր ծնողներին և ստիպված է ինքնուրույն կյանքի կոչվել։ Վեպի գլխավոր հերոսը՝ Ժան Մորելը, ապրում է աղքատության մեջ, աշխատում է տարբեր աշխատանքներում, բայց չի կորցնում իր երազանքները։ Նա սիրահարվում է մի աղջկա՝ Լյուսիին, որը նրա միակ հույսն ու ուրախությունն է դառնում։ Սակայն կյանքի դժվարությունները շուտով բաժանում են նրանց։ Ժանը ստիպված է զորակոչվել բանակ, որտեղ նրա կյանքը ևս մեծ փոփոխություններ է կրում։

Վեպի գլխավոր թեման մարդու ճակատագրի և հասարակական պայմանների փոխհարաբերությունն է։ Գ. Ռոսսը ցույց է տալիս, թե ինչպես սոցիալական անարդարությունը ազդում է մարդկանց վրա, ինչպես այն ոչնչացնում է նրանց երազանքները և հույսերը։ Սակայն հեղինակը չի ներկայացնում հերոսներին որպես պարտված էակների։ Նրանք պայքարում են, փորձում են գտնել իրենց տեղը կյանքում, թեև հաճախ անհաջողության են մատնվում։

Գ. Ռոսսի ոճը նույնպես յուրահատուկ է։ Նա խուսափում է երկար նկարագրություններից և նախընտրում է կարճ, հստակ նախադասություններ։ Նրա նկարագրությունները հագեցած են մանրամասներով, որոնք օգնում են ընթերցողին պատկերացնել տեղը և ժամանակը, որտեղ տեղի են ունենում իրադարձությունները։ Նա հաճախ օգտագործում է ներքին մենախոսություններ, որոնց միջոցով ընթերցողը կարող է ծանոթանալ հերոսների մտքերին և զգացմունքներին։

Գ. Ռոսսի մյուս նշանավոր վեպերից է «Սպիտակ ճանապարհը», որը հրատարակվել է 1935 թվականին։ Այն պատմում է մի գյուղացի ընտանիքի մասին, որը ստիպված է լքել իր հայրենի տունը և գաղթել ուրիշ տեղ։ Վեպի գլխավոր հերոսը՝ Պիեռ Դյուբուան, ստիպված է հրաժարվել իր հողից, որը նրա ընտանիքի միակ միջոց-ն էր գոյատևման համար։ Նրանք գնում են քաղաք, որտեղ նրանց սպասում են նոր դժվարություններ։ Պիեռը չի կարողանում գտնել աշխատանք, և նրա ընտանիքը սկսում է սովալ։ Վեպի վերջում Պիեռը որոշում է վերադառնալ հայրենի գյուղ, բայց նրա տունը արդեն պատկանում է ուրիշներին։

Գ. Ռոսսի ստեղծագործությունները լի են սոցիալական խորը վերլուծությամբ։ Նա ցույց է տալիս, թե ինչպես է փոխվում գյուղացիական կյանքը քաղաքակրթության ազդեցության տակ։ Նա գրում է այն մարդկանց մասին, որոնք ստիպված են հարմարվել նոր պայմաններին, բայց հաճախ չեն կարողանում դա անել։ Նրա հերոսները հաճախ տառապում են ոչ միայն նյութական դժվարություններից, այլև հոգևոր ճգնաժամից։ Նրանք կորցրել են իրենց արմատները և չեն կարողանում գտնել իրենց տեղը նոր աշխարհում։

Գ. Ռոսսի ստեղծագործությունները հաճախ համեմատվում են Էմիլ Զոլայի և Գի դը Մոպասանի գործերի հետ։ Սակայն Գ. Ռոսսը ունի իր յուրահատուկ ոճը և մոտեցումը։ Նա ավելի քիչ է կենտրոնանում սոցիալական խնդիրների վրա, քան Զոլան, և ավելի շատ է ուշադրություն դարձնում հոգեբանական կողմին։ Նա նաև ավելի քիչ է օգտագործում նատուրալիզմի տարրերը, քան Մոպասանը։ Գ. Ռոսսի ոճը ավելի մեղմ է և հոգեբանական։

Գ. Ռոսսի ստեղծագործությունները մեծ ազդեցություն են ունեցել ֆրանսիական գրականության հետագա զարգացման վրա։ Նրա շատ վեպեր թարգմանվել են տարբեր լեզուներով և հրատարակվել են աշխարհի տարբեր երկրներում։ Նրա գործերը ուսումնասիրվում են համալսարաններում և դպրոցներում։ Գ. Ռոսսը մահացել է 1960-ական թվականներին՝ թողնելով հարուստ գրական ժառանգություն։ Նրա գործերը շարունակում են հետաքրքրել ընթերցողներին իրենց խորը հոգեբանական վերլուծությամբ և մարդկային հարաբերությունների նրբերանգների ճշգրիտ պատկերմամբ։

ՀՅՈՒՍԻՍԻ ԱՅԳԻ

Գ. ՐՈՍՍ

1930 – 1960-ական թվականների ֆրանսիական գրականության մեջ հազվադեպ է հանդիպում այնպիսի գրող, որի ստեղծագործությունները այդքան ուշադրության արժանանան ինչպես ընթերցողների, այնպես էլ քննադատների կողմից։ Գ. Ռոսսի անունը ֆրանսիական գրականության մեջ հայտնի է դարձել 1930-ական թվականներին, երբ նա հրատարակեց իր առաջին վեպերը։ Այդ ժամանակ նա դեռ շատ երիտասարդ էր, և նրա գրական ասպարեզ գալը ոչ ոքի համար անակնկալ չէր։ Նրա հայրը՝ Արման Ռոսսը, նույնպես գրող էր, և տանը գրական մթնոլորտ էր տիրում։ Գ. Ռոսսը մանկուց ծանոթ էր գրական աշխատանքի դժվարություններին, և նրա առաջին քայլերը գրականության մեջ հաջող էին։

Գ. Ռոսսի ստեղծագործական ուղին բավական բարդ է։ Նա սկսել է որպես ռեալիստ գրող, բայց նրա ռեալիզմը յուրահատուկ է։ Նա չի ձգտում ամեն գնով նկարագրել իրականությունը այնպես, ինչպես որ կա։ Նրա համար կարևոր է ոչ թե արտաքին երևույթների պատկերումը, այլ դրանց ներքին էության բացահայտումը։ Նա փորձում է ցույց տալ մարդկային հոգու խորքերում թաքնված զգացումները, կասկածները, հույսերն ու հիասթափությունները։

Գ. Ռոսսի առաջին վեպերից մեկը՝ «Մութ ճանապարհը», հրատարակվել է 1930-ական թվականների սկզբին։ Այն պատմում է մի երիտասարդ տղայի մասին, որը կորցրել է իր ծնողներին և ստիպված է ինքնուրույն կյանքի կոչվել։ Վեպի գլխավոր հերոսը՝ Ժան Մորելը, ապրում է աղքատության մեջ, աշխատում է տարբեր աշխատանքներում, բայց չի կորցնում իր երազանքները։ Նա սիրահարվում է մի աղջկա՝ Լյուսիին, որը նրա միակ հույսն ու ուրախությունն է դառնում։ Սակայն կյանքի դժվարությունները շուտով բաժանում են նրանց։ Ժանը ստիպված է զորակոչվել բանակ, որտեղ նրա կյանքը ևս մեծ փոփոխություններ է կրում։

Վեպի գլխավոր թեման մարդու ճակատագրի և հասարակական պայմանների փոխհարաբերությունն է։ Գ. Ռոսսը ցույց է տալիս, թե ինչպես սոցիալական անարդարությունը ազդում է մարդկանց վրա, ինչպես այն ոչնչացնում է նրանց երազանքները և հույսերը։ Սակայն հեղինակը չի ներկայացնում հերոսներին որպես պարտված էակների։ Նրանք պայքարում են, փորձում են գտնել իրենց տեղը կյանքում, թեև հաճախ անհաջողության են մատնվում։

Գ. Ռոսսի ոճը նույնպես յուրահատուկ է։ Նա խուսափում է երկար նկարագրություններից և նախընտրում է կարճ, հստակ նախադասություններ։ Նրա նկարագրությունները հագեցած են մանրամասներով, որոնք օգնում են ընթերցողին պատկերացնել տեղը և ժամանակը, որտեղ տեղի են ունենում իրադարձությունները։ Նա հաճախ օգտագործում է ներքին մենախոսություններ, որոնց միջոցով ընթերցողը կարող է ծանոթանալ հերոսների մտքերին և զգացմունքներին։

Գ. Ռոսսի մյուս նշանավոր վեպերից է «Սպիտակ ճանապարհը», որը հրատարակվել է 1935 թվականին։ Այն պատմում է մի գյուղացի ընտանիքի մասին, որը ստիպված է լքել իր հայրենի տունը և գաղթել ուրիշ տեղ։ Վեպի գլխավոր հերոսը՝ Պիեռ Դյուբուան, ստիպված է հրաժարվել իր հողից, որը նրա ընտանիքի միակ միջոց-ն էր գոյատևման համար։ Նրանք գնում են քաղաք, որտեղ նրանց սպասում են նոր դժվարություններ։ Պիեռը չի կարողանում գտնել աշխատանք, և նրա ընտանիքը սկսում է սովալ։ Վեպի վերջում Պիեռը որոշում է վերադառնալ հայրենի գյուղ, բայց նրա տունը արդեն պատկանում է ուրիշներին։

Գ. Ռոսսի ստեղծագործությունները լի են սոցիալական խորը վերլուծությամբ։ Նա ցույց է տալիս, թե ինչպես է փոխվում գյուղացիական կյանքը քաղաքակրթության ազդեցության տակ։ Նա գրում է այն մարդկանց մասին, որոնք ստիպված են հարմարվել նոր պայմաններին, բայց հաճախ չեն կարողանում դա անել։ Նրա հերոսները հաճախ տառապում են ոչ միայն նյութական դժվարություններից, այլև հոգևոր ճգնաժամից։ Նրանք կորցրել են իրենց արմատները և չեն կարողանում գտնել իրենց տեղը նոր աշխարհում։

Գ. Ռոսսի ստեղծագործությունները հաճախ համեմատվում են Էմիլ Զոլայի և Գի դը Մոպասանի գործերի հետ։ Սակայն Գ. Ռոսսը ունի իր յուրահատուկ ոճը և մոտեցումը։ Նա ավելի քիչ է կենտրոնանում սոցիալական խնդիրների վրա, քան Զոլան, և ավելի շատ է ուշադրություն դարձնում հոգեբանական կողմին։ Նա նաև ավելի քիչ է օգտագործում նատուրալիզմի տարրերը, քան Մոպասանը։ Գ. Ռոսսի ոճը ավելի մեղմ է և հոգեբանական։

Գ. Ռոսսի ստեղծագործությունները մեծ ազդեցություն են ունեցել ֆրանսիական գրականության հետագա զարգացման վրա։ Նրա շատ վեպեր թարգմանվել են տարբեր լեզուներով և հրատարակվել են աշխարհի տարբեր երկրներում։ Նրա գործերը ուսումնասիրվում են համալսարաններում և դպրոցներում։ Գ. Ռոսսը մահացել է 1960-ական թվականներին՝ թողնելով հարուստ գրական ժառանգություն։ Նրա գործերը շարունակում են հետաքրքրել ընթերցողներին իրենց խորը հոգեբանական վերլուծությամբ և մարդկային հարաբերությունների նրբերանգների ճշգրիտ պատկերմամբ։

La ville à l'envers

Par NANE CARZOU

— o —

ՎԱՐՊԱՊԵՏԻ ՆՈՐՉԱՆ (*)

ՎԱՇԱԿ

— o —

ՀԱՆԳՍՏԱՑ

ՕՐՈՒՆՑ ԱՄԱՍԵՆ

Նկարագրվում են Սեպտեմբերյան ապստամբության և Ծրագրայի 1976թ. «Լաստյան պատերազմ» դրվագները, որոնց վրայով անցնում է Ռոսլիի սոլո ընտանիքի պատմությունը։ Այն սկսվում է 1930-ական թվականներին, երբ Ռոսլիի տատը՝ Ռոզան, ամուսնանում է Ռոսլիի պապի՝ Ժանի հետ։ Ռոզան ծնվել է հարուստ ընտանիքում, իսկ Ժանը աղքատ գյուղացի էր։ Նրանց ամուսնությունը ընդդիմանում էր Ռոզայի հայրը՝ Ալֆրեդ Լեբլանը, որը կարծում էր, որ Ժանը չի կարող ապահովել իր դստերը։ Սակայն Ռոզան սիրում էր Ժանին և պատրաստ էր ամեն ինչի գնալ նրա համար։

Ռոսլիի ծնողները՝ Ալեքսանդրը և Մարին, ապրում են Ռոզանի հետ նրա հոր տանը։ Ալեքսանդրը աշխատում է որպես ինժեներ, իսկ Մարին տնային տնտեսուհի է։ Նրանք ունեն երեք երեխա՝ Ռոսլին, Ժանը և Լուիզը։ Ռոսլին 18-20 տարեկան աղջիկ է, որը սիրում է նկարել և երազում է դառնալ նկարչուհի։ Նրա ընտանիքը ապրում է աղքատության մեջ, և Ռոսլին ստիպված է աշխատել տարբեր աշխատանքներում, որպեսզի օգնի ընտանիքին։

Վեպի գլխավոր հերոսներից մեկը Ռոսլիի հորեղբայրն է՝ Ֆրանսուա Լեբլանը, որը ծնվել է 1913 թվականին։ Նա Ալֆրեդ Լեբլանի կրտսեր որդին է։ Ֆրանսուան սիրում է Ռոսլիի մորաքրոջը՝ Ելենային, որը ամուսնացած է Ռոսլիի հորեղբոր՝ Ժան-Պիեռ Լեբլանի հետ։ Ելենան ունի երկու երեխա՝ Ալեքսանդրը և Ռոզան։ Ալեքսանդրը Ռոսլիի հասակակիցն է, և նրանք մանկուց ընկերներ են։ Ռոզան սիրում է Ռոսլիի մորաքրոջ որդուն՝ Ալեքսանդրին, և նրանք ամուսնանում են։

Ռոսլիի ընտանիքի մյուս անդամներից են նրա մորաքույրը՝ Ելենան, և նրա ամուսինը՝ Ժան-Պիեռ Լեբլանը։ Ելենան ունի երկու երեխա՝ Ալեքսանդրը և Ռոզան։ Ալեքսանդրը Ռոսլիի հասակակիցն է, և նրանք մանկուց ընկերներ են։ Ռոզան սիրում է Ռոսլիի մորաքրոջ որդուն՝ Ալեքսանդրին, և նրանք ամուսնանում են։

Ռոսլիի ընտանիքի մյուս անդամներից են նրա մորաքույրը՝ Ելենան, և նրա ամուսինը՝ Ժան-Պիեռ Լեբլանը։ Ելենան ունի երկու երեխա՝ Ալեքսանդրը և Ռոզան։ Ալեքսանդրը Ռոսլիի հասակակիցն է, և նրանք մանկուց ընկերներ են։ Ռոզան սիրում է Ռոսլիի մորաքրոջ որդուն՝ Ալեքսանդրին, և նրանք ամուսնանում են։

Ռոսլիի ընտանիքի մյուս անդամներից են նրա մորաքույրը՝ Ելենան, և նրա ամուսինը՝ Ժան-Պիեռ Լեբլանը։ Ելենան ունի երկու երեխա՝ Ալեքսանդրը և Ռոզան։ Ալեքսանդրը Ռոսլիի հասակակիցն է, և նրանք մանկուց ընկերներ են։ Ռոզան սիրում է Ռոսլիի մորաքրոջ որդուն՝ Ալեքսանդրին, և նրանք ամուսնանում են։

(*) Ձեռագրատարբեր նախնի Ներքեւ տպագրված յիշեցնել որ Ներքեւ տպագրված է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Պերճ Յովնանեան եւ ազգականները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան Կիրակի Դեկտ·19ին, առաւօտեան ժամը 10ին, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ

մահուան ի յիշատակ:

Ի դիտումին ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հ· Ց· Դաշնակցութեան Շրջ· կոմիտէն, իր բոլոր ընկերներու անունով, խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկերուհի Սաթենիկ Թիւթիւնեանի եւ զաւակներուն, ընկեր Գրիգոր Թիւթիւնեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն ընկեր կաթողիկոս Թիւթիւնեանի մահուան կսկծալի առիթով:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ

Ս· ՅԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ

Կիրակի Դեկտ· 19ին Պլվ· Օտտոյի Հայոց եկեղեցւոյ պաշտպան Ս· Յակոբ Մծբնացիի տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի եւ յաւարտ պատարագի մատաղի օրհնութիւն կը կատարուի: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թաղին հոգեւոր հովիւ ՆՇԱՆ ՔՀՆԵ· ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս· ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի մայր եկեղեցւոյ կրօն· Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տեղեկացնէ թէ՝ Դեկտ· 19ի Կիրակիին Ս· Յակոբեան տօնին առիթով՝ տեղի կ'ունենայ եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ, զոր կը մատուցանէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Յետ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն ՊԱ-ԼԱԴԵԱՆ Սրբազանի, բարերար ՎԱՀԱՆ ՓՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ, ՕՆՆԻԿ ՀԱՅԿԱՋԵԱՆԻ, Տոքթ· Ց· ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆԻ, Ց· ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ, Ա· ԹԻՔԻԵԱՆԻ, Տ· ԹԻՔԻԵԱՆԻ, ԹԱՀՄԱՃԵԱՆԻ, Վ· ՍԱՀՃԱՃԵԱՆԻ, Ե· ԱՐՄԻՆԻ, Ց· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ հոգիներուն համար:

ՇԱՎԻԼ

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյն վերաշինութեան եւ օծման 19րդ տարելիցը կը տօնուի Կիրակի Դեկտեմբեր 19ին:

Առաւօտեան հանդիսաւոր պատարագի յաւարտին, կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն· եկեղեցւոյն բոլոր բարերարներու հանգուցեալ ծնողաց յիշատակին, ի մասնաւորի՝ Արմենակ Համբարձումեանի, Սարգիս Պալապանեանի, Սարգիս Մատաթի, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյն մահացած հիմնադիրներու եւ հոգաբարձու անդամներու հոգւոյ հանգստեան համար:

Ս· ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Կիրակի Դեկտ· 19, եկեղեցւոյ անուան տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ: Կը պատարագէ

ԴԱՒԻԹ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը քարոզէ եւ հանդիսութեանց կը նախագահէ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(Կաթ· Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Պատարագէն ետք հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Լիոնի մէջ ծառայող հոգեւորականներու եւ աշխարհականներու յիշատակին, ապա մատաղօրհնութիւն:

Նոյն օրը Փալէ տը Քոնկրէի Լա Ռոզըռէ սրահին մէջ Լիոնի եկեղեցւոյ Ազգ· Մխիթեան վարչութիւնը ճաշ մը կազմակերպած է ի պատիւ Սերովբէ Արք· Մանուկեանի եւ նորօծ եպիսկոպոսին:

Ճաշին համար դիմել Ազգ· Տան գրասենեակը, մինչեւ Դեկտ· 15:

Հ. Յ. Դ.

ՀԻՄՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ 86ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Իսիի Ուրբաթ իրիկուան հարցապրոյցը յետաձգուած է:

ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԱՁՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ, Դեկտ· 18ին, ժամը 15էն 19, 17 rիւ Պէօ Փարիզ 9րդ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Ս· Թէհլիրեան խումբի ժողովը Հինգշաբթի, Դեկ· 16 երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

×

ԻՍԻ.— Հ· Յ· Դ· Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Հինգշ· Դեկտ· 16, ժամը 20·30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը: Կը խնդրուի ձեռնպահ ըլալ:

×

ԼԻՈՆ.— Հ· Յ· Դ: Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Ս· Մօրիսի իր ընկերները Ուրբաթ Դեկտ· 17 երեկոյեան ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացականները նկատի պիտի առնուին:

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Տիգրան Ղազարեան, Մարսէյլէն, Մանուկ Համբարձումեանի մահուան քառասունքին առթիւ 50 Ֆր· նուիրած են Տէսինի Հ· Յ· Դ· Տան չինուածեան եւ 50 Ֆր· «Ցառաջ»ի բարգաւաճման:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Վաղարշակ Վարպետեանի *մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները կ'ըլլան Լիբանահայութեան.— Տիկիններ Գանլեան, Քոզիք, Պէզիրկէճեան, Պօյաճեան, Զաուքճեան, Թորոսեան, Հէլվաճեան, Իսկէնտէրեան, Լէկեան 50ական Ֆր· (450):*

×

Տիկին Վաղարշակ Վարպետեան իր ամուսնոյն՝ Վաղարշակ Վարպետեանի յիշատակին՝ 100 Ֆր· կը նուիրէ «Ցառաջ»ին:

×

Էտուար Անդրէասեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Թաթուլ Ինճէեան 50 Ֆր· կը նուիրեն Կապ· Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին եւ 50 Կարմիր Խաչին (ըստանալ «Ցառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է· ամն 100 Ֆր· (Օթէօյ), Տէր եւ Տիկին Փոսթաճեան 200, Մարսէլ Հէքիմեան (Օլնէ-սու-Պուա) 300, Ֆրանսայի համար ինկած հայ զինուորներու յիշատակին:

ՆՈՒԷՐ

Պ· Ոսկիան Միքայէլեան (Փօ) 100 Ֆր· կը նուիրէ Լիբանահայութեան (ստացուած «Ցառաջ»էն):

ԼՕԹՕ

Վալանսի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ ղպրաց դասը եւ Հայ Մարզական Միութիւնը կազմակերպած են Լօթօ»ի խաղ մը, Կիրակի Դեկտ· 19, Կէսօրէն վերջ ժամը 17ին Փալէ տը լա Ֆուարի մէջ (Վալանս): Հայկական ջերմ մթնոլորտ: Նուէռ — ճոխ պիւֆէ եւ արժէքաւոր նուէրներ:

Քարթերը ապահովել Հոգաբարձութեան եւ Մարզականի անդամներէն:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՁԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

PIZZA OSKIAN

139, rue Saint-Honoré 75001 Paris

tél. 260 23 80

ԹԱՑԱԾ Է ԻՐ ԴՈՒՆԵՐԸ

ՁԵՐ ՁԱՇԵՐՈՒՆ, ՆՇԱՆՏՈՒԿՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԹՐԱԽՃԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՏՕՆԱԾԱՌԸ

Շաբաթ, Դեկտ· 18, ժամը 16ին Ամանորի եւ Ծնունդի առիթով հոգեւոր եւ գեղարուեստական չքեղ հանդէս

Քառաձայն խմբերգ եւ արտասանութիւններ զանազան լեզուներով

Ընտանեկան քաղցր մթնոլորտ ծնողքներու եւ հայրենակիցներու հետ

Ծնունդի խորհուրդը պատկերացնող մսուրին դիմաց կը մատուցուի պատարագ, երգեցեղութեամբ աշակերտութեան, դեկավարութեամբ

ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

Տեսչութիւնը յերմօրէն կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը հոգեպարար եւ ազգայնաշունչ այս տօնական երեկոյթին

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Կիրակի Դեկտ· 19 ժամը 15·30էն սկսեալ

Հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կաթ· Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի եւ Առաջնորդ Փարիզի

Աշակերտութեան կողմէ երգ, պար եւ ներկայացում

ՎԱՃԱՌՔ — ՊԻՒՖԷ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԷՍԱՅԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Դեկտ· 24, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

Ալեֆ Մանուկեան սրահին մէջ

118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ՔՈՓԻՑՈՆ – ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել հեռաձայնելով՝ 343-0420 առաւօտ մինչեւ 9,30 եւ 607-98-64 երեկոյ 17·30էն սկսեալ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆԻ Հայր· Մխիթեան վարչութիւնը, կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր հայրենակիցները ան-խտիր ներկայ ըլլալու, իր անդրանիկ ժողովին՝ Ուրբաթ Դեկտ· 17 ժամը 21ին, Պուլվար Օտտոյի Ս· Յակոբ մատրան մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր – ընկերուհիները Ուրբաթ Դեկտ· 17ին, ժամը 20·30ին, Փերմանանս տէ զ'Ասխաթանք Սոսիալ, 23 rիւ տը Պելֆոր, Անիէռ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

կը ներկայացնէ

« LES CHEVAUX DE FEU »

de Serge PARADJANOV (1964)

le Vendredi 17 Décembre à 21 heures,
dans la salle du MUSEE GUIMET
6, Avenue d'Iéna — PARIS 16e

Prix de la meilleure mise en scène

Un hymne poignant à la vie, l'amour, la mort et la Liberté

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր· Միութիւնը Տէսինի եւ Վիէնի իր մասնաճիւղերով միասին ցաւակցութիւն կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Պետրոս Նազարեանի, Տէր եւ Տիկին Մանուէլ Նազարեանի, Տոքթ· Վանիկ Նազարեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց սիրելի մօր, մեծ-մօր ողբացեալ Տիկին Պայծառ Նազարեանի մահուան առթիւ:

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍ

Անկէնի հայերէնի դասերը կը վերսկսին Ցունուար 15ին, Շաբաթ ժամը 14ին

COURS SECONDAIRE NOTRE DAME
9, Bd. Sadi-Carnot
95880 Enghien les Bains

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղին ճաշ-պարահանդէսը Սոֆիթէլ սրահին մէջ, Ցունուար 8ին:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
16
JEUDI
16 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·746

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.746

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ՆԵՐՍԷՆ ՈՒ ԴՈՒՐՍԷՆ

— o —

Բ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՎՐԱՑ

Նախանձելի չէ Թուրքիոյ վիճակը նոյնիսկ արտաքին ճակատին վրայ, ուր ամէնէն աւելի մտահոգուածութիւն պատճառողը Կիպրոսի հարցն է անշուշտ, որ կատարեալ թնճուկի մըն է վերածուած։

1920 Յունուար 28ի թրքական «Ազգային Ուխտ»ին մէջ Կիպրոսի մասին խօսք չկար։ 1923 Յուլիս 24ի Լօզանի դաշնագրով Թուրքերը վերջնապէս հրաժարած էին Միջերկրականի այդ դեղեցիկ կղզիէն, որ 1878 Յունիս 4ի Պոլսոյ գաղտնի դաշնագրով օսմանեան Ապտիւլ Համիտի կողմէ նուէր տրուած էր Անգլիոյ։

Ազգային Ուխտին մէջ նոյնպէս խօսք չկար Իսկէնտերուն – Անտիոքի չրջանին մասին, քանի որ հանդիսաւորապէս կը հրաժարէին Աղեքսանդրիա – Մոսուլ ուղղի գիծին հարաւակողմի բոլոր հողամասերէն։ Սակայն 1939ին Անգլիոյ թե – լադրութեամբ եւ Ֆրանսայի համակերպութեամբ այդ չրջանը, առանց տեղա – ցիներու հանրաքուէին դիմելու, նուէր տրուեցաւ Թուրքիոյ, Հանրապետութեան նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւի օրով։

Ախորժակը կը բացուի ուտելով։ Թուրքերը դիւրութեամբ կլլեցին Իսկէնտէրունի (Աղեքսանդրիան) սանճաքը, զոր մկրտեցին Հաթայ անունով (ակնարկութիւն Հիթիթներու, որոնց սերունդէն են ղեր Թուրքերը…)։

Նենգամիտ Ալպիոնն էր զարճեալ, որ Թուրքերուն թելադրեց պահանջներ ներկայացնել Կիպրոսի մասին, ուսկից պիտի հեռանար լինք 1959ին եւ կղզին պիտի տիրանար անկախութեան։ Մէնտէրէսի Դեմոկրատ կառավարութեան համար նոր խայծ մըն էր Կիպրոսը, առիթ մը թըշուառութեան մէջ տուայտող երկրի ժողովուրդին ուշադրութիւնը այլուր դարձնելու։

Այգարայի մէջ իրերայաջորդ կառավարութիւնները իւրացուցին դեմոկրատներու ծաւալապաշտական քաղաքակա – նութիւնը։ Ի վերջոյ Էճեվիտի կառավարութիւնը 1974 Յուլիս 20ին «հերոսական» մեծ սխրագործութիւն մը կատարեց։ ՕթԱնի տրամադրած ռազմանաւերով եւ օդանաւերով բռնագրաւեց կղզին։

« Կատարուած իրողութեան » առջեւ դրուեցաւ ՄԱԿը, որուն առաքելութիւնն է ապահովել անդամ երկիրներու անկախութիւնն ու հողային ամբողջութիւնը։

Բռնագրաւումէն ի վեր 16 բանաձեւեր քուէարկուեցան Կիպրոսի մասին ՄԱԿի կողմէ, — 13ը Ապահովութեան Խորհուրդին, 3ը՝ Ընդհանուր Ժողովին կողմէ, պահանջելով բոլոր օտար ուժերու անյապաղ հեռացումը կղզիէն եւ երկու հարիւր հազար յոյն գաղթականներու վերադարձը իրենց հայրենի բոյները։ Բա – նաձեւերը միաձայնութեամբ քուէարկուեցան։ Սակայն Թուրքերը ականջ չկախեցին։ Նոյնիսկ արժէք չտուին ամերիկեան զինադադարին։ Ու կը չարունակեն իրենց բռնագրաւման տակ պահել Կիպրոսի 40 առ հարիւր մասը, ուր կեդրոնացած է կղզիի հարստութեան 70 առ հարիւրը բաժինը։

Սիւէյման Տէմիրէլի ազգային ճակատի կառավարութիւնը արժանապատուութեան հարց դարձուցած է Կիպրոսը եւ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԹԵՐԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

— o —

Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ· քարտուղարը կ'ուզէ որ Ֆրանսայի Դրամատան կառավարիչը գայ Ազգ· Ժողովին առջեւ եւ անկեղծօրէն պարզէ երկրին ելմտական վիճակը։ Պէտք է դիտնալ թէ Ֆրանսա անանկութեան դո՞ւռն է։ Ինչ չուզեր յոռետեսութեան մէջ թաղուիլ, բայց կ'ուզէ ներկայանալ իբրեւ փրկու – թեան լաստը։ Չի կասկածիր որ 1977ը դժուար տարի մը պիտի ըլլայ բայց ատիկա պատճառ կը նկատէ նաեւ որ Ձախը յաղթէ։ Համաձայն չէ Մառչէի հետ, ինչ տարբերութիւն մը կը տեսնէ Շիրաքի եւ Ժիսքարի մէջեւ (կարելի չէ ըսել թէ Ժիսքարը Շիրաքն է) բայց կ'ուզէ Շիրաքը դատել իր արարքներուն վրայ։

Շիրաքն ալ խօսեցաւ Հ· Հ· Հ·ի խորհրդարանական խմբակին առջեւ։ Նեչտեց թէ տարակարծութիւն չկայ Հ· Հ· Հ·ի (Համախմբում Հանրապետութեան Համար, կօլիստ չարժումին նոր անունը) եւ Նախագահ Ժիսքարի միջեւ։

Քանի մը տողով

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆ հոսանքը կարեցաւ երեքշաբթի կէսօրէ ետք եւ Չորեքշաբթի առաւոտ։ Երկրորդական անպատեհութիւններէ զատ, մեթրօն կեցաւ եւ երթեւեկի պահասը նոր դժուարութիւններ ստեղծեց աչխատողներուն համար։

ԱՑՍՐՑՈՐԴԱՆԱՆԻ մէջ ընդհ· գործա –

չուզեր որեւէ դիջում կատարել՝ Հալք կուսակցութեան կողմէ « հայրենադաւ » չորակուելու համար։ Թուրք մոլեռանդ ու ռեֆտ զանգուածները մինչեւ այսօր «հերոս» կը նկատեն Էճեվիտը, որ իր վարչապետութեան օրով դլուխ հանեց այն՝ ինչ որ Հալքի նախկին նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւն չէր յաջողած ընել։ Մ· Նահանգներու նախագահ Լինտըն Ճոնսընի վերջնագրով ստիպուեր էր կէս ճամբէն իր մեկնակէտը՝ Իսքէնտէրունի նաւահանդիստը վերադարձնել թրքական նաւատորմը, որ կ'երթար դրաւելու կիպրոսը։

Ի՞նչպէս նահանջել հիմա։ Զեռքէ հանել որսը։ Տէմիրէլի կառավարութիւնը կազմող չորս կուսակցութիւններն ալ թունդ ազգայնական են, մանաւանդ մէկը՝ Թիւրքէչի Միլլի Հարէքէթը թրքական է, իսկ Փրոֆ· Նէճմէտտին Էրպաքանի Միլլի Սելամէթը՝ մոլեռանդ իսլամական։ Ի՞նչպէս դուրս գալ անելքէն։ Ամերիկայի գիտնականները մեկնած են Հայաստան

Գրած էինք առջի օր («Յառաջ», Դեկտ· 11) թէ Հալքը կ'ուզէ Բ· Միջազգայինի անդամակցիլ իբր Ընկերվարական կուսակցութիւն։ Այդ առընչութեամբ ձեռնարկած է նաեւ կանոնագրային փոփո –

դուլ որոշուած էր 24 ժամուան համար։ Մէթրոլորը լարուած է։

Լիբանանի քրիստոնեայ քաղաքագէտը – քերը որոշեցին ձուլուիլ առաջքն առնելու համար նոր միջադէպերու։ Պատուոյ Ատեան մըն ալ կազմուած է քննելու համար միջադէպերը։

ՊԵՐԼԻՆԿՈՒՒԻՐի գիծը ամուր կը մնայ ըստ երեւոյին քանի իր ձեռնածուն՝ Ճանի Զերվէթթի յայտարարած է թէ՝ «նուազ պէտք ունինք յեղափոխութեան նուիրուած չարքայիններու քան կարող թեքնիսիէններու որոնք ամէնօրեայ հարցերը լուծեն»։ Այս ելոյթը հետաքրքրական կը նկատուի մանաւանդ անոր համար որ Զերվէթթի «կարծր» մըն է եւ Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութեան մէջ «Մոսկուայի աչքը» կը նկատուի։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԱԲՈՒԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 11–13)

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐԸ ՄԵԿՆԱՒ ԵՆ ՀԱՑԱՍՏԱՆԷՆ

Հայաստանի կառավարութիւնը ընդունելութիւն մը կազմակերպած է ի պատիւ հիւրկական ուժի խաղաղ օգտագործման մարզէն ներս համագործակցութեան խորհրդային եւ ամերիկեան յանձնախումբի Դ· նստաշրջանի մասնակցողներու։ Ողջոյնի խօսք արտասանած է Հայաստանի փոխ–վարչապետ Գերասիմ Մարտիրոսեան։ Ընդունելութեան ընթացքին խօսք առած են Խորհ· Միութեան հիւրկական ուժի օգտագործման պետական կոմիտէի նախագահը Փրոֆ· Անդրանիկ Պետրոսեան եւ Միացեալ Նահանգներու ուժի հետազօտութիւններու եւ մշակումներու վարչութեան պետը՝ Դոկտ· Ռաալըթ Սիմմընս։ Հայաստան գտնուած օրերուն, ամերիկեան գիտնականները շրջած են Հայաստանի տեսարժան վայրերը, այցելած են հիւրկական կայանը։ Հայաստանէն մեկնելէ առաջ, Միացեալ Նահանգներու գիտնականներու պատուիրակութեան նախագահը Դոկտ· Ռաալըթ Սիմմընս ըսած է· «Անդրանիկ Պետրոսեան եւ ես հիւրկական ուժի խաղաղ օգտագործման մարզէն ներս համագործակցութեան խորհրդային եւ ամերիկեան միացեալ յանձնախումբի նախագահներն ենք։ Պէտք է ընդգծել, որ Երեւանի մէջ տեղի ունեցաւ մեր Դ· նստաշրջանը եւ ես ուրախ եմ, որ ամէն մէկ նստաշրջանէ ետք մենք աւելի մեծ իրերհասկացողութեան կը հասնինք եւ միասին կը մշակենք ծրագրեր, որոնք երկու կողմերուն համար ալ օգտակար են»։

խուճապանք։ Ահա թէ ի՛նչ կը գրէ Միլլիէթ այս առթիւ.—

Հալք կուսակցութեան տուած որոշումը, որով պիտի յարի Ընկերվարական Միջազգայինին, առիթ տուաւ անհեթեթ խեղաթիւրումներու եւ հակազդեցութիւններու։ Ամէն անոնք որոնք քիչ մը ծանօթութիւն ունին Ընկերվարական Միջազգայինին մասին, չուարած պիտի մընան եւ կամ խնդալով պիտի անցնին, երբ կարդան այս մասին տրուած անհամաստ յայտարարութիւնները։ Ցաւ է որ այդպիսիներու մէջ կան քաղաքական եւ պետական դէմքեր ալ։

Եղած առարկութիւնները կարելի է երեք կէտի չուրջ ամփոփել։

Ա.) Ընկերվարական Միջազգայինի մէջ մտնելը խոտոր կը համեմատի պետական դերիչխանութեան։

Բ.) Հալք կուսակցութիւնը երբ կ'որոշէ մտնել Ընկերվարական Միջազգայինին մէջ, կ'ապացուցանէ թէ միջազգային – ընկերվարական կուսակցութիւն մըն է եւ կը պատրաստուի նոյնանալ մարքսական – համայնավարական հիմ ունեցող կուսակցութիւններու հետ։

Գ.) Այս որոշումով, թրքական օրէնքները ոտնակոխ կ'ըլլան եւ յանցանք կը դործուի։

Այս մասին կարծիքը ուղեցինք թուրք իրաւագէտներու, եւ բոլորն ալ պնդեցին թէ տրուած որոշումը հակասութիւն մը չի կազմեր մեր ի զօրու օրէնքներուն հետ, եւ Հալք կուսակցութիւնը կրնայ մտնել Ընկերվարական Միջազգայինին մէջ։ Բայց թողունք այդ պարագան եւ յիշեցնենք թէ աւելի քան յիսուն Պետութիւններ մաս կը կազմեն Ընկերվարական Միջազգայինին, եւ սակայն ոչինչ կորսնցուցած են իրենց դերիչխանութենէն։ Ցիշենք անոնցմէ Արեւմտեան Գերմանիա, Շուէտ, Դանիա, Հոլանտա, Ֆինլանտա, Աւստրիա, Ֆրանսա, Պելժիա, Քանատա, Ճափոն, Զուիցերիա, Իտալիա, Հնդկաստան, Իսրայէլ, Աւստրալիա, Փորթուկալ։ Այս երկիրներուն կառավարական եւ կամ ընդդիմադիր կուսակցութիւններէն շատեր անդամ են Ընկերվարական Միջազգայինին, եւ սակայն Պետութիւնը անխախտ եւ դերիչխան կը մնայ։

Լոկ այս իրողութիւնը բաւ է հաստատելու թէ որքան անտեղի են եղած խեղաթիւրումները։ Անոնք որոնք կ'անդրադառնան եւ կամ անդրադառնալ կը ձեւացնեն այս ճշմարտութիւնը, պէտք է նաեւ դիտնան թէ Ընկերվարական Միջազգայինը այնպիսի կազմակերպութիւն մը չէ, որ վերէն եւ կեդրոնէն հրահանգ կուտայ իրեն անդամակցող կուսակցութիւններուն։ Միայն թէ կ'ընդվզի մարդկային եւ ընկերային կեղեքումներուն, գաղթատրութեան դէմ, և կը պաշտպանէ ընկերային արդարութիւնը, մեծամասնութեան եւ ազատական ոամկավարութիւնը։ Կը մերժէ դիկտատուրական ամէն վարչաձեւ եւ իր ծոցին մէջ կը համադրէ այն կուսակցութիւնները, որոնք այս նպատակներուն կը ձգտին։

Մնաց որ, Ընկերվարական Միջազգայինը հիմնովին հակառակ է միջազգային համայնավարութեան եւ որեւէ կապ չունի անոր հետ։ Հակազդակ մըն է անոր դէմ եւ երկուքը զիրար կը ժխտեն։ Ծիծաղելի է նաեւ այն վերագրումը թէ՝ Ընկերվարական Միջազգայինին մաս կազմելով՝ Հալք կուսակցութիւնը նպատակ ունի հաճոյ թուիլ երմէ դուրս գտնուող ձախին։ Ընդհակառակն, այդպիսի հոսանքներու հակակրանքը կրնայ հրաւիրել իր վրայ։ Մենք կը հաւատանք թէ Հալք կուսակցութիւնը Ընկերվարական Միջազգայինին անդամակցելով՝ ոչ միայն իրեն, այլեւ Թուրքիոյ ազգային շահերուն ալ օգտակար պիտի ըլլայ։

- ԴԵԳԵՐՈՒՄՆԵՐ -

ՍՓԻՒՌՔԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՄԱՄՈՒԼ

Վերջին հարիւրէ աւելի տարիներու տեւողութեան մէջ, հայ մտաւոր կեանքի զարգացման ու մասնաւորաբար գրական մշակոյթի անդաստաններէն մէկն է եղած Մամուլը՝ ոչ միայն պարբերականներու իր թիւով, այլեւ օրաթերթերով, որոնցմէ ոմանք շատ աւելի խոստում ու որակ ըերած են քան կոչումով եւ առաքելութեամբ գրական վարուցանի սպասարկու հրատարակութիւնները:

Ժամանակակից եւ արդի գրականութեան հոլովոյթին սեւեռող որեւէ աշխատասիրութիւն չի կրնար զանց առնել այս պարագան: Մտաւոր եւ ստեղծագործական ճիգերու յատկանշական կարգ մը դիմայեղումները կան յատկապէս 1870 – 1910 քառասնամեակի արեւմտահայ թերթերուն մէջ, որոնք բեմ ու ապաստան զարձած են որքան նորընձիւղ տաղանդներու նոյնքան եւ հասուն արժէքներու: Այս երեւոյթին մէջ՝ ընկերային եւ յարաբերական մէկէ աւելի ազդակներու դերը արժանի է, առանձնապէս, բծախնդիր քննութեան, եթէ կ'ուզենք անդամանութիւնը կատարել «սփիւռքեան գրականութիւն» տարածին մէջ սեղմուող ենթակայական թէ առարկայական դժուարութիւններու: Անոնք որ մեր գրականութեան վերջին մէկ դարու վաստակը կ'ուզեն բացարձակ դատումի մը արժեւորումներուն ենթարկել, պէտք է անդրադառնան ու միշտ յիշեն թէ անքննականն կեցութեան մը մէջ... քնականն ընթացակերպ չի կրնար ունենալ մտաւոր կեանքը: — 1840էն մինչեւ 1970ական տարիները, հայ գրողը՝ իր ստեղծագործական կարողականութեան ու հանրութիւն-գրող կապին մէջ՝ հարկին տակ է եղած մաքառելու ներքին եւ արտաքին անկութիւններու դէմ, անկախաբար անհատական գրկանքի եւ նիւթական խեղդամահութեան ա՛յլապէս ողբերգական ճակատագրէն:

Մեր ակնարկութիւնը, այստեղ, գրականի գործերու երեւումին, հրատարակութեան, ու դէպի ընթերցող զանգուածներ թափանցումի գործնական կարելիութեանց մասին է միայն:

Եթէ նկատի չունենանք 1950 – 1975 քառորդ դարու տեւողութեան շրջանը, երբ հայ գրողը յարաբերաբար յաջողած է իր գործերը հանրային սեփականութիւն դարձնել անջատ հատորներով, հայ գրականութեան երդիհին՝ առ ի շղոյէ գրական – հրատարակչական բարենպաստ պայմաններու եւ անհատականի նախաձեռնութեանց կարելիութեան:

Հայոց գրականութեան շրջանային ընթացքի պատկերացումին նուիրուած որեւէ աշխատասիրութիւն, նոյնիսկ մակերեսային ու սահմանափակ իր տարողութեան մէջ, չի կրնար անտեսել Մամուլը՝ որ լեզուական, գաղափարային, իմացական եւ ընկերային մեր կենսունակութեան արիւնատու շնչերակներէն մէկն է եղած, ու կը մնայ մինչեւ այսօր՝ հակառակ որակական իր անկումին: — Տարբե՛ր գաւ մըն է այդ «անկումը» ու տարբե՛ր է տեղը այդ մասին խօսելու...:

Հարկ է, թերեւս, մինչեւ 1915 թուականի Հայ Մամուլին եւ հայ գրականութեան աղերսուող այս տողերուն մէջ դադրիլ կէտի մը վրայ՝ որ կը վերաբերի օրաթերթ – գրականութիւն սերտ կապի պատճառական քննութեան:

1881էն սկսեալ, երբ օսմանեան գրաքննութիւնը անչնչելի մթնոլորտ էր ստեղծած ընդհանրապէս մամուլի եւ գրական անջատ գործերու հրատարակութեան համար՝ առաւելապէս ազգային – քաղաքական մղումներով առաջնորդուող մեր թերթերը անհամեմատօրէն լայն դիրկ բացին գրականութեան: Ե՛ւ մեր հրապարակագրային կեանքին ե՛ւ հայ գրականութեան համար «կծկուելու», ընշահայեաց եւ զուսպ մնալու այս տիպղորութիւնը տեւեց քառորդ դար ու աւելի (1881 – 1908), երբ մամլոյ ազատութիւնը հնարաւորութիւն ստեղծեց 1908 – 1914ի կարճատեւ շրջանը ե՛ւ մեր օրաթերթերուն, ե՛ւ պարբերականներուն ե՛ւ գրականութեան անօրինակ ծաղկումին՝ իբրեւ քանակ թէ որակ:

×

1920 – 1970 չհնամեակի չեզ եղեռնեան շրջանին մէջ՝ մամուլ – գրականութիւն աղերսը կը պահէ գոյութեան իր իրաւունքը, չեշտակիօրէն մինչեւ երկրորդ Աշխարհամարտ: Ըսել չենք ուզեր թէ 1950էն այս կողմ չկայ այդ կապին պահանջը: Այսօ՛ր ալ, տակաւին, փաստօրէն, հայ գրողներու բացարձակ մեծամասնութիւնը հրատարակչական կարեւորութիւններու անձկութենէն կը տառապի եւ կ'ապաւինի բացառապէս օրաթերթերուն, նկատելով որ գրական հանդէսներու կեանքը ոչ մէկ ապահովութիւն կ'ընծայէ իրենց: Տարաբախտօրէն, սակայն, այդ պահանջին պատասխանելու կոչուած հրատարակութիւններ նախապատերազմեան թուականներու կապը գառնալու ո՛չ գործնական հնարաւորութիւնը ունին, ո՛չ ալ իրենց դերը արժեւորելու որակական բծախնդրութիւնն ու տարողութիւնը:

ՊՈԼՍՈՑ մէջ, մինչեւ 1937, հանրային իր գերակատարութեան զուգահեռ, նաե՛ւ գրական ծառայութեան տենդ մը կ'արժեւորէ Մանուկ Աբեղեանի «Ազգապատ-

լո»ը՝ որ սկզբնական շրջանին լոյս կը տեսնէր «Մարմարա» անունին տակ: Աբեղեան՝ ուսուցիչ եւ խմբագիր, առաքելութեան մը վերածեց հրապարակագրին ու գրական աշխատանքը եւ յաջողեցաւ յետ Եղեռնի տիրական ուժերն ու հանրային դէմքերը խմբել իր շուրջ, ընդհանուր լճացումէ եւ այլասերումէ փրկելու համար պաղուկը: Եթէ տեղական պայմաններ խոչընդոտ գարձան շատ աւելի գրական ու ամբողջական ծառայութիւն մը գործի վերածելու իր տենդին, չյուսալքեցին սակայն զինք ու այդ թերթը շղթին... գամբիւղի մը գերին մէջ, ինչպէս ճակատագրուեցաւ «ժամանակ»ներուն, «Վերջին Լուր» կամ «Նոր Լուր» անուններով ծանօթ հասարակ օրաթերթերուն:

Գրականութեան ծառայելու կոչուած թերթերէ եւ պարբերականներէ պէտք է յիշատակել Հայկանոյշ Մարքի «Հայ Կին»ը, որ 1920ական թուականներուն ժամադրավայր գարձաւ պոլսահայ նորերու եւ յետ Եղեռնեան «Մնացորդաց»ին, չարաթաթերթ «Բանբեր»ը, «Հայ Խոսեւակ» կրօնաչունչ – գրական հանդէսը, Խորէն Ճամճեանի «Արեւելք» օրաթերթը, Աւետիս Ալիքսանեանի «Պատկեր» չարաթաթերթը, Թորոս Ազատեանի «Աստղաբերդ» պարբերականը, Կեդրոնականցիներու «Մշակոյթ» հանդէսը, Մխիթարեաններու «Սան»ը, — բոլորն ալ հրատարակութենէ դադրած՝ ներկայիս: Զենք յիշատակեր անցնող քսան տարիներու ընթացքին հազիւ քանի մը ամիսներու կամ տարիներու կեանք ապրող չարաթաթերթեր եւ պարբերականներ՝ որոնք հաւանօրէն կրնային չերեւիլ բնաւ. ոչ ալ կուտանք անունները «թերթ» – խանութին երու, որոնք կը քաշքշուին մինչեւ այսօր: Պոլսահայ մամուլի մերօրեայ հրատարակութեանց մէջ — յարաբերաբար գոյութիւն ունեցող պայմաններու — հանրային եւ գրական իր դերակատարութեամբ «անկարելին» կ'իրագործէ օրաթերթ «Մարմարա»ն, ուր կրցած են խմբուիլ երէց թէ կրտսեր մտաւորականներ, — արձակագիր թէ բանաստեղծ նորագրիներ: Սուրէն Շամլեան 1940ական տարիներուն նախաձեռնարկ եղաւ «Մարմարա»յի հրատարակութեան (իբրեւ չարաթաթերթի), ապա յաջողեցաւ ժողովրդային վարկի աչեր օրաթերթի մը վերածել զայն: Իր մահէն ետք՝ Պետրոս Զոպեան – Թոպէր Հատտէճեանի խմբագրութեամբ, այս օրաթերթը յաջողած է մեր օրերու թրքահայ գրականութեան ամէնէն որակաւոր տարրերը ի մի բերել իր հովանիին տակ:

Հարկ է թերեւս արձանագրել նաեւ անունները երկու պարբերականներու, «Ռուլիս» (խմբագիր Յ. Այվազեան) եւ «Ս. Փրկիչ» (խմբ.՝ Կարապետ Մուրատեան), որոնք թատերա – գրական, դեղարուեստական եւ մշակութային որոշ դեր կը կատարեն Պոլսահայութեան ովասիսային կեանքին մէջ:

ՊԱՂՔԱՆՆԵՐՈՒ մէջ (Ռումանիա, Պուլկարիա եւ Ցունաստան)՝ Աթէնքն է մի-

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՑ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԽԱՀԻԼ

Սուլթան Համիդը, տեղեկանալով այդ մասին, չտապ Լոնդոն է ուղարկում երեք գործակալների, որ գողնան Մոսէ Իմոյին եւ իր կնոջը, Թոյլ չտալով, որ նրանք հանդիպում ունենան Անգլիայի Թագաւորի հետ:

— Գնացէք Մոսէ Իմոյին բերէք՝ իր քաշով ոսկի տամ ձեզ, — ասում է սուլթանը:

Գործակալները հաղնում են Անգլիացու հրեքը եւ կառք նստելով՝ չտապում Սասունցիներին որոնելու: Տեսնում են՝ պալթա բեռներով Թիաղէմ մի լեռնցի եւ մի իշխանուհի կին, զարմանքով նայում են բազմայարկ շէնքերին եւ դանդաղ չարժւում դէպի Թագաւորական պալատ: Հաղուստից որոշում են, որ դրանք են Սասունից եկած պատուիրակները:

Անգլերէն եւ Ֆրանսերէն լեզուներով հարցնում են. «Ինչո՞ւ էք ուզում մանգալս, եկէք կառք նստէք, ձեզ տանենք պալատ, մեզ Թագաւորն է ձեր հետեւից ուղարկել» — ասում են սուլթանի մարդիկ եւ կառապանին աչքով անում, որ կառքը մօտ քաշի:

Բայց Մոսէ Իմոն հեչտութեամբ խարուղ մարդ չէր: Հոտ է քաշում նրանց մարմնից եւ տեսնում, որ ծպտուած Թուրքեր են:

Գործակալներից մէկը ձեռք է զցում նրա կնոջը, իսկ միւս երկուսը ուզում են բռնել Իմոյին եւ նետել կառքի մէջ: Մոսէ Իմոն արագ տակ գէնք ունէր կապած: Քաշում է մաուզերը եւ կրակում: Մէկին սպանում է, իսկ միւսին կոխում գետին ու չոքում վրան: Երրորդը լեզապատառ փախչում է Լոնդոնի փողոցներով: Ոստիկանները սուլթանի գործակալներին ձերբակալում են, իսկ Իմոյին եւ իր տիկնոջը առաջնորդում արքունի դանձատուն: Գանձատան պաշտօնեան կարծելով, թէ Մոսէ Իմոն եւ իր կինը ողորմութեան համար են եկել Անգլիա, մի բուռ ոսկի են լցնում Աղթունի գոգը: Ալթունը հրում է պաշտօնեայի ձեռքը եւ ոսկիները նրա երեսին չպրտելով՝ գոչում. «Ա՛ռ քեզ, խըղճուկ, միայն իմ մէջքի գօտին, որ սուլթանի մարդիկ տարան, արժէ քո ամբողջ գանձինան, քո Լոնդոնն էլ հետը»:

Սասունցի պատուիրակներին առաջնորդում են պալատ:

— Նստէք, հիմա Թագաւորն ու Թագուհին կը գան, — հաստատում են նրանց:

Մոսէ Իմոն եւ Ալթունը նստում են:

Քիչ յետոյ բացւում է դուռը, եւ Թագաւորը ներս է մտնում ձեռքերը Թափ տալով: Ետեւից Թագուհին է գալիս: Մոսէ Իմոն, ոտքի ելնելով, բռնում է Թագաւորի ձեռքը եւ համբուրում: Ալթունն էլ Թագուհու ձեռքն է համբուրում: Կամենալով ստուգել, թէ դրանք իսկապէս Սասունցի Հայե՞ր են, Թագաւորը նրանց գոյց է տալիս Սասունի 1896ի կոտորածներին վերաբերող մի յօդուած, երեք տգամարդու լուսանկարով, ձեռքով ծածկելով նկարի տակ անգլերէն գրածը:

— Սա Սերոբ Աղբիւրն է, իսկ սա մեր կարմիր ծառի Արմենակն է, — բացատրում է Մոսէ Իմոն: Այդ բացատրեց – չութիւնից Թագաւորը հասկացաւ իմանում է, որ դրանք, իրօք, Սասունցիներ են:

— Ի՞նչ էք ուզում, — հարցնում է Թագաւորը Թարգմանի միջոցով:

— Մենք պատուիրակ ենք Բիթլիսի նահանգի Հայութեան կողմից, — ասում է Մոսէ Իմոն եւ սեւ աբայի տակից մի Թուղթ հանելով, երկարում Անգլիայի Թագաւորին: — Մենք քրիստոնեայ ազգ ենք, արքայ, ուզում ենք, որ դուք եւ եւրոպական մեւս վեց քրիստոնեայ խաղաղները օգնէք մեզ ազատագրուելու սուլթանի լծից:

Մոսէ Իմոն եւ Ալթունը մի առ ժամանակ ապրում են Լոնդոնում իբրեւ Թագաւորի հիւր: Այդտեղ էլ նրանց ծնում է մի դուստր: Երեխային կնքում են Լոնդոնի հայկական եկեղեցում եւ լսում Անգլիոյ Թագուհու, անունը դնում են Վիկտորիա: Թագաւորը եւ Թագուհին նրանց նուիրում են մի սիրուն օրօրոց եւ մի կնքուած Թուղթ յանձնելով, բարի ճանապարհ են մաղթում Տարօնի բարի ճանապարհ են մաղթում Տարօնի Հայութեան պատուիրակներին: Մոսէ Իմոն, օրօրոցը չալակելով եւ Թագաւորի Թուղթը աբայի տակ պահած, Ալթունի հետ ուղեւորւում է Սասուն:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(40 – Շար.)

ՀՈՒՇԱՀԱՏՈՒԿ ԺԱՂՈՎՐԴԱՅԻՆ

Բ. ՏԱՍ

ՀԱՅԶՆՈՎՄԱՆ ՎՃՌՆԱԴՀՈՒՄԸ

— Ուրեմն դո՞ւք եք ուզում ձեր ընկերոջ կնոջ հետ ամուսնանալ, պարո՛ն Ռոբեր, ասաց Ժոզեֆ Ռոբերին, որ նստած էր նրանց դիմաց:

— Ինչպես տեսնում եք, պարոն Ժոզեֆ, պատասխանեց Ռոբերը, ես ձեզ ամեն բան պատմեցի, ինչ որ կատարվել է ինձ հետ, և ձեզ մնում է միայն խորհուրդ տալ ինձ, թե ինչպես վարվեմ այդ դեպքում:

— Ես ձեզ խորհուրդ կտամ, պարո՛ն Ռոբեր, ասաց Ժոզեֆը, ամենից առաջ ձեր ընկերոջ հետ հաշիվ մաքրել, ապա ամուսնանալ նրա կնոջ հետ:

— Ներեցեք, պարո՛ն Ժոզեֆ, ես ձեզ ասացի, որ ես ինքս եմ ուզում ամուսնանալ նրա կնոջ հետ, ոչ թե նա ինձ հետ:

— Ներեցեք, պարո՛ն Ռոբեր, ես ձեզ ասացի, որ ձեր ընկերոջ կինը ձեզ հետ ամուսնանալ է ուզում, ոչ թե դուք նրա

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սեդա Արսլանկիւլեան եւ աղջիկը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, այս կիրակի, Դեկտ. 19, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՊԵՏՐՈՍ ԱՐՍԼԱՆԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Այս առթիւ, իր ամուսնոյն յիշատակին, Տիկին Արսլանկիւլեան հետեւեալ նուէրը – ները կ՚ընծայէ։—

100 Ֆր. Դպրոցասէր վարժարանին, 100 Ֆր. Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին եւ 100 Ֆր. «Յառաջ»ին։

×

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Գ. Մոստիչեան եւ զաւակները (Սան Փաւլօ), Տէր եւ Տիկին Գարնօ Գ. Մոստիչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Մոստիչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տիրան Գ. Մոստիչեան եւ զաւակները կը ծանուցա – նեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ (Դեկտ. 19) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՓԵՐՈՒԶ Գ. ՄՈՍՏԻՉԵԱՆԻ

մահուան Գ. տարելիցին, ինչպէս նաեւ իրենց հօր՝

ԳԷՈՐԳ ՄՈՍՏԻՉԵԱՆԻ

յիշատակին։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Գամէր Գաբամաճեան, իրենց զաւմիկին Պետրոս Արսլանկիւլեանի մահուան տասներորդ տարեդարձին առթիւ կը նուիրեն՝ 50 Ֆր. *Կարմիր Խաչին,* 50 Ֆր. *Կապ. Խաչին,* 50 Ֆր. *Հայ Ուս. Օգնութեան Մարմնին,* 50 Ֆր. *«Յառաջ»ին։ (Տառնալ «Յառաջ»էն)։*

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

«ՅԱՌԱՋ 50»
կը նուիրեւ

Մարսէյլէն ընկեր Աստիկ Աչճեան «Յառաջ 50»ի հատոր մը կը նուիրէ իր եղբօր Զաւէն Աչճեանի (Պզանսոն), իրենց ծնողաց հիմնարկին ուխտագնացութեան (Պո – լիս–Պարտիզակ) 4րդ տարեդարձին ի յիշատակ։

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Այանեան 200 Ֆր. կը նուիրեն (տառնալ «Յառաջ»էն)։

ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

sevan

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

4, RUE LAZARE-CARNOT — CLAMART
tél. 642 - 16 - 07

Հոն կը գտնէք արեւելեան եւ հայկական ամէն տեսակ ապրանք, մատչելի գիներով։

Տօնական օրեր եւ ճոխ սեղաններ պատրաստեցէք

կարելի է նաեւ ապսպրել, յանձնումը ապահովուած է։

— *LIVRAISONS* —

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

vons attend
à ses Réveillons
de Noël et du Jour de l'An
Les 24 et 31 Décembre
Danse — Spectacle — Ambiance
Réservation : 742-83-65

Հ. Յ. Դ.

ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթ, Դեկտ. 18ին, ժամը 15էն 19, 17 ռիւ Պէօ Փարիզ 9րդ։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը Հինգշաբթի, Դեկ. 16 երեկոյեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

×

ԻՍԻ.— Հ. Ց. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Հինգշ. Դեկտ. 16, ժամը 20·30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը։ Կը խնդրուի ՃՇԴԱՊԱՀ ըլլալ։

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Ս. Մօրիսի իր ընկերները Ուրբաթ Դեկտ. 17 երեկոյեան ժամը 8·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Բացականները նկատի պիտի առնուին։

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Ց. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն (Դեկտ. 17) ժամը 20·30ին։

ԼՈՒՍԱՐՁԱԿՈՒՄ

Երէկուան եւ այսօրուան Հայաստանը, լուսարձակումով այս Շաբաթ, Դեկտ. 19, ժամը 16·30ին Սէն Ռաֆայէլի Հանգստեան Տան մէջ (107 Ավընիւ տիւ Մառեշալ Լիօթէ)։

Մուտքը ազատ է։

Մանուկներու Օրը

Կապոյտ Խաչի Սէն Մօրիսի դպրոցը կը ոչնչ մանուկներու օրը կիրակի, Դեկտ. 19, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն սկսեալ Սէն Մօրիսի Կաթողիկէ եկեղեցւոյ սրահը։ Կաղանդ պապան իր նուէրներով։ Հաճելի անակնկալներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՏՕՆԱԾԱՌՈՎ

ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈՒՌՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ ՄԷՋ

14, Սէնթ–Օնորիւն–տէ–Փէրք

ՄԵԿՆՈՒՄ Յունուար 8, Շաբաթ առաւօտ, ժամը 9ին — ժամադրավայր՝ Սքուար Մոնթոլոն — Մէթրօ Քատէ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ Յունուար 10, Երկուշաբթի կէսօրին

Գեղարուեստական բաժին՝ Մասնակցութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԼԿԵԱՆԻ

Օթոքառով պտոյտներ Նորմանտիի տեսարժան վայրերը

Կարմիր Խաչուհիներու Ամանորեան սո – վորական հիւրասիրութիւն։

Արձանագրուիլ կարմիր Խաչուհիներու մօտ կամ հեռաձայնել 985–36–53

Ծախերու մասնակցութիւն

ԼՕԹՕ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ դպրաց դասը եւ Հայ Մարզական Միութիւնը կազմակերպած են «Լօթօ»ի խաղ մը, կիրակի Դեկտ. 19, կէսօրէն վերջ ժամը 17ին փալէ տը լա Ճեւարի մէջ (Վալանս)։ Հայկական ջերմ մթնոլորտ։ Նուագ — ճոխ պիւֆէ եւ արժէքաւոր նուէրներ։

Քարթերը ապահովել Հոգաբարձու – թեան եւ Մարզականի անդամներէն։

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Դեկտ. 24, ժամը 21էն միջնէտ առաւօտ

Ալեֆ Մանուկեան սրահին մէջ

118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ՔՈՓԻՉՈՆ – ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել հեռաձայնելով՝ 343–0420 *առաւօտ մինչեւ* 9,30 *եւ* 607–98–64 *երեկոյ* 17·30էն *սկսեալ*

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆԻ Հայր. Մխիթեան վարչութիւնը, կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր հայրենակիցները ան – խտիր ներկայ ըլլալու, իր անդրանիկ ժողովին՝ Ուրբաթ Դեկտ. 17 ժամը 21ին, Պուլվար Օտտոյլ Ս. Յակոբ մատրան մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր – ընկերուհիները Ուրբաթ Դեկտ. 17ին, ժամը 20·30ին, փերմանանս տէ զ'Ասխաքանք Սոսիալ, 23 ռիւ տը Պելֆոր, Անիէռ։

KOMITAS
GANATÇHIAN

SIPAN - KOMITAS
GARBIS APRIKIAN

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ ԳՆԵՑԷՔ ԵՒ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ ՋԵԶԻ ՍԻՐԵԼԻ ԱՆՁԵՐՈՒՆ

Խիստ թծախնդրութեամբ պատրաստուած
ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱՀԱՆՈՒՄԲԻ վերջին զոյգ երգապնակները,
ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, *մէկ ալպոմի մէջ*

«ՎԱՐՊԵՏՆ ՈՒ ԱՇԱԿԵՐՏԸ»

« Le Maître et son Disciple »

stereo 33 tours. S. K. 3000 Komitas Messe
S. K. 5000 Ganatchian, œuvres
ԳԻՆ՝ 110 ՖՐ.

Դիմել ՓԱՐԻԶ — Երգչախումբի անդամ ներուն մօտ, Երեքշաբթի իրիկուններըժամը 20էն 22, 17 *Ռիւ Պէօ, Փարիզ — Հեռ.* 824–63–89

LIBRAIRIE ORIENTALE — H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur - le - Prince PARIS 6e — Tél. : 326-88-65
Mme PALOYAN — 9, Rue de Trévise, PARIS 9e — Tél. : 523-24-97
ALFORTVILLE — Ets. MICHELE,
253, Rue P. V. Couturier, 94140 Alfortville — Tél. : 899-09-66
ARNOUVILLE — Mr. NIGOGHOSSIAN
121 Rue Henri Barbusse, 95400 Arnouvi lle-les-Gonesse, — Tél. : 985-04-46
LYON — EGLISE ARMENIENNE
295, Rue Boileau, 69003 LYON — Tél. : 60-47-18
Mr. JULES MARDIROSSIAN
48, Rue du Repos, 69003 LYON — Tél. : 72-25-91
SEVAN VOYAGES
50, Cours de la Liberté, 69003 LYON — Tél. 60-13-66
MARSEILLE
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
12, Rue St. Basile, 13 MARSEILLE — Tél. : 50-15-09
VALENCE
TISSUS ANDRE SEMERDJIAN
53, Rue Mavier de Montjau, 26 VALENCE

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
17
VENDREDI
17 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·747

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.747

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՒԱԽՈՐ ՓՈՓՐ ԳԱՂԱՓԻԹ ՄԸ ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՃԻԳԵՐԸ

— o —

Ազգերու պատմութեան մէջ հազուագէպ երեւոյթ է դժբախտութիւնը, որուն ենթարկուեցաւ դարաւոր հայ ազգը: Չէր բաւեր Մեծ Եղեռնը, որուն զոհ տուինք մէկուկէս միլիոն հոգի, մեր համբերքին կէսը, ամեհի ուրիշ փոթորիկներ յաջորդեցին անոր: Կորսնցուցինք անկախ հայրենիքը, զոր ստեղծեր էինք անհուն զոհողութիւններով: Արմատախիլ եղանք մեր հայրենի բոյներէն: Դարձանք անղեկ ու անպաշտպան զաղթական: Ապաստան փնտռեցինք օտար, հեռաւոր հորի – զոններու հակ: Ցիրուցան աշխարհի չորս հովերուն:

Չկայ ուրիշ ազգ մը, որուն կէսը վտանգի դարձած՝ ապրի հեռու հայրենի – քէն: Սակայն անոր կաթօտը սրտին մէջ:

Քանի՛ կը հեռանան տարագրութեան տարիները, ա՛նքան կը դժուարանայ հայրենադարձը: Ժամանակաւոր հանգրուան կարծուած սփիւռքը չատոնց դարձած է մնայուն: Մեր յոյսն ենք դրած ինքնապաշտպանութեան վրայ, անեղծ պահելու համար մեր ազգային դիմագիծը եւ հայկականութեամբ թրծելու օտար աստղերու տակ ծնած ու սնած մեր զաւակներն ու թոռները:

Ինքնապաշտպանութեան չէնքերն են՝ եկեղեցին, դպրոցը, մամուլը, ազգային, քաղաքական, մշակութային, երիտասարդական, բարեսիրական զանազան կազմակերպութիւնները:

Ամէն զաղութ կը փորձէ կարելին ազգապահպանման մարզին մէջ:

Այսօր կ'ուզէինք արտայայտուիլ մեր հեռաւոր զաղութներէն Ուրուկուէյի մասին, որ հակառակ իր փոքր թիւին — չուրջ 10·000 հոգի — զնահատելի մեծ աշխատանք կը տանի հայապահպանման ուղղութեամբ:

Մոնթէվիտէօ մեր հայրենակիցները Մեծ Եղեռնի չիսնամեակին առթիւ յաջողեցան Ուրուկուէյի Խորհրդարանի օրակարգին վրայ դնել տալ Հայկական Դատը: Իանուաձեւ քուէարկուեցաւ յարմար առիթով մը Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Ընդհանուր Ժողովին ներկայացնելու մեր ազգային արդար պահանջները: Պետական բոլոր վարիչ դէմքերը՝ նախագահ, վարչապետ, նախարար, երեսփոխան՝ անվերապահ համակրանքով ընդառաջ գացին մեր Դատին եւ անկեղծ խոստումներով բարոյապէս քաջալերեցին մեզ: Առաջին անգամն է, որ օտար երկրի մը Խորհրդարանը կ'իւրացնի Հայ Դատը:

Ցեղապային Լատին Ամերիկայի Արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովը Մոնթէվիտէօի մէջ նման համակրական արտայայտութիւններ ունեցաւ Հայ Դատի մասին:

Շուրջ վիսուն տարուան պատմութիւն ունի Ուրուկուէյի հայ զաղութը ուր մեծամասնութիւն կը կազմեն կիլիկեցիները — Մարաշցի, Զէյթունցի, Այնթապցի, Հաճընցի եւայլն: Առանք ընդհանրապէս Սուրիայէն ու Լիբանանէն զաղթած են հոն եւ շնորհիւ իրենց նախաձեռնութեան ոգիին ու աշխատասիրութեան՝ կրցած են ինքնաբաւ դառնալ:

Ունին եկեղեցի եւ դպրոց: Վերջին տարիներուն երկու նոր դպրոցներ բացուեցան: Քաղաքական, բարեսիրական, երիտասարդական եւ այլ կազմակերպու – թեանց կողքին կարեւոր դեր մը կը կատարեն Հայրենակցական միութիւնները, որոնցմէ ոմանք ունին իրենց սեփական ակումբները:

Սակայն ինչ որ աւելի ուշագրաւ է եւ բացառիկ հանդամանք մը կուտայ հեռաւոր Ամերիկայի այս փոքր զաղութին՝ ձայնասփռումներու այն ցանցն է, որ օրն ի բուն կը բանի՝ մեծաւաքանչի եւ հայրենի երգերու ու երաժշտութեան ճամբով վառ ու կենդանի պահելով ազգային ոգին Ուրուկուէյի մայրաքաղաքին ամէն հասակի ու զաւանանքի մեր հայրենակից – ներուն մէջ:

Մասնաւոր գնահատանքի եւ չնորհակալութեան արժանի է Կոմիտասը, որ Դեկտեմբեր 23ին կը մտնէ իր հիմնադրութեան 41րդ տարեդարձը: Կոմիտասը Հարաւային Ամերիկայի առաջին զուտ Հայկական Խմբակն է, միակ լսարանը, որ հաղորդած է 24 ժամ առանց դադարի: Խումբ մը, բոլորովին անշահախնդիր նուիրեալներ անհուն զոհողութեամբ ծառայած են տեղւոյն հայ զաղութին, զարձած են անոր ուսուցիչը: Շնորհիւ աշխարհի ամէն կողմը գտնուող իր անձնուէր աշխատակիցներուն, Կոմիտաս օրը օրին զաղութը տեղեակ պահած է ազգային բոլոր անցուդարձերէն: Անխոնջ ու մշտաւեր բեմ մըն է եղած Հայ Դատի պաշտպանութեան եւ հայ մշակոյթի տարածման օտար ափերուն վրայ, ամբողջ չորս տասնեակ տարիներ:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 11–13)

1980ի ՕՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻՆ ՊԻՏԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻ Ե· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

1980ի Մոսկուայի մէջ տեղի ունենալիք օղիմպիական խաղերուն մասնակցող թեկնածուներուն ցանկը պատրաստուելու վրայ է: Առաջին անուններու շարքին մէջ է Լենինականի մանկավարժական հիմնարկութեան քանամեայ ուսանող Եուրի Վարդանեան, որ այդ իրաւունքին արժանացած է Սվերդլովսկի մէջ ծանրաբարձութեան խորհրդային բաժակի մրցում – ներու առեն: Եուրի Վարդանեան նոր մրցանիշ մը հաստատած է՝ 342,5 քիլօ, մինչ Վարդան Միքիտոսեան՝ այս տար – ուան ողիմպիականի արծաթէ մետալա – կիրը, զրաւած է երկրորդ տեղը եւ Խորհ· Միութեան ախոյեանը՝ Վալերի Սմիռնով, երրորդ հանդիսացած է:

տալ քառասուն տարուան մենատիրական վարչակարգի մը: Դեռ հոս – հոն ալ կան ծայրայեղ չարժումներ, որոնք զործը չեն դիւրացներ: Այս առաջին հանրաքուէին մթնոլորտը արդէն ամպոտած էր Օռիոլի առեւանգումով:

Քաւի մը տուով

ՊԷՅՐՈՒԹի մէջ արաբական խաղաղասէր ուժերու սուրիական զօրքը զրաւած է լիբանանեան երեք իրաքամէտ թերթեր: Կ'ըսուի թէ Սուրիացիք չէին ուզեր որ այդ թերթերը հրատարակեն Պաղտատի օգա – կայանին միջադէպը: Արդարեւ, Պաղ – տատի օդակայանը եղեռնափորձ մը պատահած է, որու պատասխանատուութիւնը Իրաք կը թողու Սուրիոյ վրայ: Պայթումը, որ տեղի ունեցած է երեք մահ պատճառած է եւ տասը ծանր վիրաւոր, թէեւ կը խօսուի զոհերու շատ աւելի մեծ թիւի մը մասին: Ռումբը (7–8 քիլօ թէ· էն· թէ·ով պատրաստուած) պայուսակի մը մէջ էր, որ պայթած է մաքսի սպասարկութեան մէջ, վար առնուած էր Դամասկոսի ճամբով Գահիրէէն եկող օգա – նաւէ մը: Իրաք, ուրեմն, կ'ըսէ որ ռումբը Դամասկոս զրուած է:

ՔՈՍԹԱ ԿԱՎՐԱՍԻ «Խոստովանութիւնը» զոր Ֆրանսական հեռատեսիլի Բ· կայանը ներկայացուց առջի օր «Պաստառի Թղթածրարներու» չարքին մէջ, կը բռնակէ բաւական մելան հոսեցնել: Ոչ մէկ Փիլմ այդքան հետաքրքրութիւն ըստեղծած էր եւ դեռ Հինգշաբթի մամուլը էջեր կը նուիրէր: Հետաքրքրական էր առաւելաբար որովհետեւ բանավէճին կը մասնակցէր Համայնավար կուսակցութեան քաղաքական Բիւրոյի անդամ՝ Քանափա, հին սթալինական, որ այսօր կը չանայ վստահեցնել ժողովուրդը թէ Ֆրանսայի մէջ, երբ իրենք իշխեն նոյնը չի կրնար պատահիլ: Իվ Մոնթան, որ Լոն – տոնի դերը կ'ընէր Փիլմին մէջ (Զեխոսլովաքիոյ նախկին Արտաքին փոխ–նախարարը, որ ձերբակալուած էր 1952ին, բանտ նետուած եւ չարչարանքով հո՛ն հասած որ «խոստովանի») չէ Քանափայի հետ, որ անցեալին միայն կը վերագրէ նման պատմութիւններ: «Իրական ընկերվարութիւնը ոչ մէկտեղ դոյութիւն ունի, դեռ այսօր Զեխոսլովաքիոյ մէջ հիմնարկութեան վերածուած մատնութիւն կայ, չիմարանոցներ ուր հարիւրաւոր մարդիկ արգելափակուած են եւ ուր ողջ–առողջ մարդիկ հոն կը հասնին որ իրենց խակ պէտքերը կ'ուտեն»: Ցիշենք սակայն թէ Փրակայի Համայնավար պաշտօնաթերթը Իւմանիթէի «առարկայական մօտեցումը» չունի եւ խիստ կերպով կը քննադատէ այս ներկայացումը, իբրեւ հակաչէխ եւ հակահամայնավար զրգռութիւն...:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՋԻՐԱՐ ԿԸ ԾԵԾԵՆ...

— o —

ՀԱՒՔԵԱՆՆԵՐԸ ՔԱՐԿՈԾՈՒՄԻ Կ'ԵՆԹԱՐԿՈՒԻՆ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան (Դէկտ· 13) Հալէ – եաններու կերած ծեծին մասին...

Էրզրում·— Հալէ կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Օրհան Էյուպօղլու եւ իրեն ընկերացող մարմինը, Էրզրումի Փասինլէր գաւառակին մէջ, Քոմանտոնեռու յարձակման ենթարկուեցան եւ աւելի քան երկու ժամ քարկոծուեցան: Ցար – ձակման հետեւանքով Օրհան Էյուպօղլու եւ 15 հոգի վիրաւորուեցան: Անոնք կը վերադառնային Հալէթան երեսփոխան Տավուտ Ազսուի յուղարկաւորութենէն, երբ Փասինլէր հանդիպեցան եւ այցելեցին տեղւոյն Հալէթան կուսակցութեան լսարանը: Նոյն պահուն 300–400 հոգի պաշարեցին չէնքը եւ սկսան քարկոծել եւ բողոքի ցոյցեր ընել Էյուպօղլու եւ ընկերները որոնք լաստակերտի մը տակ ապաստանած էին, ոստիկանութեան դուրս ելլել եւ խուսափիլ յարձակումէն, այն ատեն քարեր տեղացին իրենց վրայ եւ այս քարկոծումը չարունակուեցաւ մինչեւ երկու հարիւր մեթր երկարութեամբ ճամբուն վրայ: Էյուպօղլու դլխէն երկու թեթեւ վէրքեր ստացաւ, միւս 15 հոգին իրենց մարմնին զանազան մասերէն: Էյուպօղլու Էրզրում հասնելէ վերջ ըսաւ լրագրողներուն·— Թողունք իմ հանգամանքս, որ է կուսակցութեան մը ընդհքարտուղարը, սոսկական անհատ մը անդամ պիտի չկրնայ փողոցին մէջ ապահովութեամբ պտըտիլ:

Ոստիկանութիւնը բաւական ուշ եկաւ, երբ 300–400 հոգի Հալէ կուսակցութեան լսարանին առջեւ հաւաքուած՝ կը չարունակէին քարկոծել եւ բողոքի ցոյցեր ընել: Ի վերջոյ ապահովութեան ուժերը ցրուեցին բաղմութիւնը եւ Էրզրումի կուսակալ Սապրի Թուրան յայտարարեց թէ արդէն իսկ օրինական քննութիւն բացուած է նախայարձակներուն դէմ:

«ՀԱԼՓԸ ԱՃԼԵԻՍ ԱԹԱԹԻՒՐՔԻ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՉԷ»

Ճ· Կիւվէն կուսակցութեան նախագահ Փրոֆ· Թուրհան Ֆէյզիօղլու, որ խօսեցաւ Էմիրլիքանի կուսակցութեան ժողովին մէջ, ըսաւ·

Հալէ կուսակցութիւնը որոշեց անդամակցիլ Ընկերվարական Միջազգայինին: Ան Աթաթիւրքի հիմնած կուսակցութիւնը չէ այլեւս:

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ ԵՒ ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մանկավարժական եւ ղպրոցական հարցեր չօշափող մեր պարբերական յօդուածներուն մէջ դէռ ուսումնասիրութեան նիւթ չենք դարձուցած թուաբանութիւնը։

Թուաբանութիւնը իր զանազան ճիւղերով եղած է յաճախ, եւ կը շարունակէ ըլլալ, չատ մը աշակերտներու ուսում – նական կեանքին մէջ կատարեալ մղձաւանջ մը։ Այս վերջին տասը, տասնըհինգ տարիները աւելի չեչտեցին այս իրակա – նութիւնը։ Դասական թուաբանութեան լքումը ի նպաստ արդիական թուաբանութեան տեսակ մը չփոթ, զայնայոյզ տեղ – ծեց ոչ միայն աշակերտներուն մէջ, որ կը մնան առաջին չահագրգռուողները, այլ նաեւ ծնողքներուն մէջ որոնց հա – մար թուաբանական լեզուն դարձաւ անմատչելի, օտար եւ նոյնպէս կարգ մը մանկավարժներու համար որոնք հար – կադրուեցան վերատեսութեան ենթարկել իրենց դիտութիւնը։

Այս առթիւ, մեր նպատակը զուգահեռ մը կատարել չէ դասական եւ արդիական թուաբանութիւններու միջեւ, թուելով անոնց իմացական առաքինութիւնները կամ անդրադառնալով անոնց բացասա – կան կողմերուն եւ մանաւանդ հետեւանքներուն վրայ։ Այս չափազանց չահեկան նիւթը կը վերապահենք մեր յաջորդ յօդուածներէն մէկուն։

Աղբ, ինչպէս խորագիրը կը մատնանշէ մեր նպատակն է տեսնել եթէ առընչութիւն մը գոյութիւն ունի սեռին եւ թուաբանութեան ընդունակութեան միջեւ։

Անմիջապէս ըսենք ոչ եւ բացատրուինք։

Կ'ըսուի ընդհանրապէս որ տղաքը աւելի ընդունակ եւ յաջող են թուաբանութեան մէջ քան աղջիկները։

Սխալ դաղափար։ Ընկերաբանները կը վերագրեն զայն կարգ մը նախապաշարումներու հանդէպ իգական սեռին ժառանգ մնացած հնութիւն։

Աղբարև, ծնողները կը մերժէին տեսնել կիներուն մէջ թուաբանական եւ ճարտարապետական ամէն ընդունակութիւն։ Աւելի մօտ ժամանակներուն մէջ, ստուար դրամագլուխ մը կը չանայ համոզել որ իգական սեռի իմացական կարողութիւն – ները չեն յարմարիր թուաբանական տրամաբանութեան եւ կազմութեան։

Ցայտնապէս սխալ է։

Աղջիկները տղոց նման, հաւասարապէս, կրնան «խածնել» թուաբանութեան եւ նոյնիսկ արձանագրել գեղեցիկ եւ նախանձելի յաջողութիւններ։ Ահա իրականութիւն մը որ մէկ անգամ ընդմիշտ պէտք է ընդունիլ, համոզուիլ։

Ուստի, ցաւալի է որ չաճախ որոշ ընտանիքներ կը խափանեն թուաբանական

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ՀԱՄԱԽՄԲՄԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

Ընդառաջելով Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Հայրապետին՝ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Խորէն Ա. Կաթողիկոսի կոչին, հայ համայնքներու եւ կուսակցութեանց Համախմբումը չարունակեց իր աշխատանքները, որպէսզի Լիբանահայերս միասնաբար դիմադրա – ւենք լիբանանեան տագնապէն ծագած դժուարութիւնները եւ վերաչինութեան նոր շրջանը որ կը սպասէ մեզի։

Օգոստոս 26էն ի վեր երեք ժողովներ տեղի ունեցան, որոնց ներկայ եղան հայ Առաքելական, Կաթողիկէ եւ Աւետարա – նական համայնքներու պետերը, անձամբ կամ ներկայացուցիչներով։ Նոյնպէս ներկայ եղան հայ երեք կուսակցութեանց (Հ. Ց. Դաշնակցութիւն, Ս. Դ. Հնչակեան եւ Ռ. Ազատական) ներկայացուցիչները, պետական երեսփոխանները եւ համայնական մարմիններու ներկայացուցիչները։

Գալով համադրող Մարմնին, որ արդէն հաղորդագրութիւն մը հրապարակած էր Սեպտեմբեր 13ին, չաբաթական իր նիստերով չարունակեց իր աշխատանքները՝ Համախմբումէն թելադրուած գաղափարներու լոյսին տակ։ Այս մասին կ'արժէ յիշեցնել թէ առաջին իսկ ժողովին (Օգոստոս 26) Համախմբումը որ – պէզրեց հետեւեալ օրակարգերը, որոնք ուղեգիծ պիտի ծառայէին Համադրող Մարմնիս աշխատանքներուն։—

Ա.) Արտագաղթի հարց։

Բ) Տեղեկատուութեան աշխատանք։

Գ.) Կրթական կեանքի վերահաստատում։

Դ.) Պարենաւորում։

Ե) Հայ տնտեսական կեանքի վերականգնում։

Զ) Ցարաբերութիւններ։

Է) Սփիւռքահայութեան մասնակցութիւն։

Ը) Հայութեան մասնակցութիւնը Լիբանանի վերականգնումին։

Թ) Պիւտճէ։

Այս յանձնարարութիւնները կատարելու կոչուած Համադրող Մարմինս ուրախ է Լիբանանի թէ արտասահմանի Հայութեան ծանուցանելու թէ համայնքներու պատասխանատուներուն, կուսակցութեան եւ ազգային մարմիններու մասցեալ ճիգերուն չնորհիւ վերոյիշեալ օրակարգի կէտերուն կարեւոր մասը իրագործուեցաւ, հակառակ տիրող անստոյգ կացութեան որ կը դժուարացնէր ամէն գործունէութիւն։

1) Գրեթէ բոլոր հայկական ղպրոցները բացին իրենց դուռները եւ առանց խորութեան ընդունեցան բոլոր աշակերտները, որովհետեւ համայնքներ եւ թաղականութիւններ հրահանգած էին ոչ մէկ աշակերտ ղպրոցէն դուրս թողուլ, նոյնիսկ եթէ ծնողքներ կարելիութիւնը չունէին մասամբ իսկ կրթաթոշակը վճարելու։ Պէտք է ընդունիլ, սակայն, թէ այս միջոցառումները եղան ի պին նիւթական մեծ յանձնառութեանց, հակառակ գրեթէ անյաղթահարելի դժուարութեանց։

2) Ազգային բոլոր վարժարաններու ուսուցիչներուն պայմանագրութիւնները վերանորոգուեցան, որովհետեւ Ազգային իշխանութիւնները ազգային պարտակատութիւն սեպեցին ամէն գնով պահել մեր ուսուցչական կազմերը՝ որպէս ազգային մշակոյթի աւանդապահներ։ Այս ձեւով հայ ուսուցիչը կրցաւ տոկալ արտագաղթելու կամ այլ տեսակի վորձութեանց։

3) Տնտեսական ենթայանձնախումբի մը միջոցաւ Համադրող Մարմինս քայլերեց որ գործարաններ բանան իրենց դուռները եւ աշխատանքի գրասենեակները առաջին հերթին զբաղին անգործներու հարցով։ Լիբանանեան իշխանութիւններուն հետ համագործակցաբար ընդհանուր կերպով մը ուսումնասիրուեցաւ տնտեսական վերականգնումի ծրագիր մը՝ բոլոր այն մարզերուն վերաբերեալ ուր Հայեր ներկայ էին։

4) Ապահովութեան խնդրին համար, որ մինչեւ վերջին օրերս երկրին մեծագոյն ազէտն էր, հայ կուսակցութեանց պատասխանատու մարմինները օրինակելի համագործակցութիւն մը ստեղծեցին՝ մայրաքաղաքի զանազան թաղերուն մէջ բնակող մեր համաքաղաքացիներուն ապահովութեան հսկելու եւ թաղային պինեալներու միջեւ իրերօգնութիւն մը հաստատելու նպատակով։

5) Ձեռնարկուած է ընդհանուր ցուցակագրութեան մը, որ պիտի արձանագրէ մեր մարդկային կորուստները, երեք հայ համայնքներու ազգային հաստատութիւններուն կրած վնասները, ինչպէս նաեւ անհատ ազգայիններու կրած մարմնական թէ նիւթական վնասները, ճարտարարուեստական, վաճառականական եւ այլ հաստատութեանց կորուստները, եւայլն։

6) Ի վերջոյ, Համադրող Մարմինս օրը օրին հետեւեցաւ քաղաքական զարգացման, որպէսզի վճռական պահերուն ամբողջ Հայութիւնը ներկայանայ մէկ դիմագիծով եւ կարենայ վաղուան Լիբանանի մէջ պահել իր փայլուն դիրքը։

Այսօր, չնորհիւ Հանրապետութեան նախագահ Ն. Վ. Իլիաս Սարգիսի անխոնջ ճիգերուն, արաբ տէրութեանց վեհապետներուն եւ պետերու արթնամտութեան, եւ եղբայրական Սուրիոյ գործօն աջակցութեան, Լիբանան կը վերագտնէ խաղաղութեան ուղին։ Համադրող Մարմինս կը յուսայ եւ կ'ակնկալէ որ Լիբանահայերը, որոնք ապահովութեան պատճառներով արտասահման ապաստանեցան առժամապար, իրենց ապրուստը չահելու կամ իրենց զաւակներուն կրթութիւնը ապահովելու համար, յաջորդող օրերուն վերադարձի համբան բռնեն։

Աղբէն խաղաղութիւնը վերահաստատուած է երկրի ամբողջ տարածքին վրայ եւ Լիբանանի նախագահին անմիջական

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՍՔ
ՀԱՑ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԽԱՒԻԼ

Երբ Իմոն վերջացուց իր պատմութիւնը, համագիւղացիներից մէկը ուրախացած գոչեց։

— Իչալլահ, մեր եօթ վիլայէթների հարցը լուծուած է։

— Փեչատած թուղթը իմ ծոցի մէջ է, — հաստատեց Իմոն, ծխամորճի կրակը բորբոքելով։ Ու ամէն կողմից հարցեր տեղացին։

— Թագաւորն ինչո՞ւ նկարի տակի դրածը ձեռքով ծածկեց։

— Որ չկարդամ։ Կ'ըսիս, թէ Իմոն անգլերէն դիտի։

— Թագաւորի քէօչկը Լոնդոնի մէ՞ջ էր, թէ Լոնդոնից դուրս։

— Եօթ փարասաղ հեռու էր քաղաքից։

— Քեռի Իմօ, թագաւորի կնիկ սիրո՞ւն էր, — վրայ բերեց մի երիտասարդ։

— Վալլահ չատ խորատ էր։ Անունը Վիկտորիա էր։

— Քանի՞ անգամ պատեցիր թագաւորի ձեռքը։

— Մէկ անգամ (էն էլ հայ աղդի խաթէր համար, թէ չէ Իմոն ազամարդու ձեռք պատող չէր)։

— Չէ, մեր հողերի հարցը հաստատ լուծուած է, — դոչեց մի ծերունի եւ ինքն էլ իր չիբուխի կրակը բորբոքեց։

Մի հարց էլ ես տուեցի։

— Քեռի Իմօ, Անգլիոյ թագաւորը գլո՞ւխ, որ Բիթլիսի մէջ բանտ կայ։

— Վա՛յ, քու տունը սուքուի, ապա էս խոջայ աշխարհքի տէրը չգիտի՞, որ Բիթլիս քաղաք կայ ու մէջն էլ բանտ կ'եղնի։

— Սուլթանն ի՞նչպէս իմացաւ, որ դու Անգլիա ես գնացել ու էդքան չուտ քո եռեւից լրտեսներ ուղարկեց, — լսուեց մի ձայն։

— Հալբաթ նա էլ թագաւոր է, նա էլ նազիր–վէզիրներ ունի։

— Իսկ ի՞նչպէս եղաւ, որ ձեր երեխան Լոնդոնի մէջ ծնուեց։

— Եղաւ, էլի՛, դրան էլ կ'ասե՞ն ինչ–պէս եղաւ, — ասաց Իմօն, չալմարի ճոթը էջեցնելով։

Ու ճանապարհի եզրին, ժայռերին նըստած, գիւղացիները սկսեցին բազմաթիւ թեր ու դէմ կարծիքներ յայտնել Մոսէ Իմոյի Անգլիա կատարած պատմական ուղեւորութեան մասին։ Մի փորձուած ծերունի մեծ իմաստ վերագրեց Անգլիայի մէջ Սասունցի երեխայ ծնուելու փաստին։ Մի քանիսը նոյնիսկ այն կարծիքը յայտնեցին, որ Հայաստանը չուտով վերականգնելու է իր թագաւորութիւնը։

Ջորին չարժուեց։

Մոսէ Իմօն, օրօրոցը չալակին, չարժուեց դէպի Գէլի։

Տէր Քալի Ադամը, ինձ առանձին տեսնելով ասաց։

— Վաղը Գէլիում մեծ ժողով կայ, — ու ինձ իր կողքին առած՝ թափօրի հետ մտանք Գէլի։

ՄԵԾԵՐԻ ԺՈՂՈՎԸ

Ու ժողովի հաւաքուեցին Սասնոյ նչանաւոր մարդիկ, որ Մոսէ Իմոյի բերած թագաւորական թուղթը կարդան։

Անդոկ սարի տակից մի յորդ ջուր էր ժայթքում։ Անունը Պայթող աղբիւր էր։ Պատմում էին որ այդ աղբիւրի մէջ հրեղէն ձիեր կան, բայց ամէն մարդ չի արժանանում նրանց տեսնելու բախտին։ Նրանք երբեմն դուրս են թռչում ակունքից, դիտում են արեւն ու աշխարհը եւ արագ սուզւում Անդոկի տակ։

Մոսէ Իմոն իր տունը Պայթող աղբիւրի մօտ էր չինել, որ հրեղէն ձիերին տեսնի։

Սասնոյ մեծերը այդտեղ հաւաքուեցին ժողովի։ Եկողը իրեն յարմար մի դիրք գրաւեց Անդոկի թեք սարալանջին՝ Մոսէ Իմոյի տան առաջ։ Եկան չատ անուանի իշխաններ Տալուորիկից եւ Հարեւան գաւառակներից։ Եւ արժէ, որ նրանք յիշուեն սերնդէ – սերունդ։

Նախ թող յիշուի Անդոկի Պայթող աղբիւրը Գէլի գիւղում իր հրեղէն ձիերով։ Եւ թող յիշուի Մոսէ Իմոյի բերդանման տունը, չինուած այդ աղբիւրի ակունքի մօտ, դուռը դէպի արեւելակողմ։

Եւ թող յիշուեն Գէորգ Զաւուշն ու Շալինանդը, որ գումարեցին այդ պատմական ժողովը Գէլի գիւղում։ Եկաւ Սպաղանաց իշխան Մակարը, տեղ գրաւելով Անդրանիկի եւ Գէորգ Զաւուշի կողքին։

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(41 – Շար.)

ՔԱԹՐԱՅԻ ԱՆԿԻՆԷՆ

Րաֆֆի Պետրոսեանի եւ Անի Ամէմեանի նուագահանդէսը

Քաթրա իր 60րդ գեղարուեստական եւրեկոյթը վերապահած էր դաշնակահար զոյգի մը՝ Րաֆֆի Պետրոսեանի եւ Անի Ամէմեանի: Երկու արուեստագէտներն ալ ծանօթ են Քաթրայի ընտանիքին: Անի Ամէմեան՝ Պոլիս, Զուիցերիա եւ Միացեալ Նահանգներ նուագահանդէսներ տալէ եռք, անցեալ տարեշրջանին յաջող յայտագիր մը հրամցուցած էր Փարիզի արուեստասէր հայ հանրութեան՝ կիմէ թանգարանի սրահին մէջ: Այս անգամ մինակ չէր: Իեմ կը բաժնուար Րաֆֆի Պետրոսեանի հետ:

Ուրբաթ, Դեկտ· 10, երեկոյեան ժամը 9ին կիմէ թանգարանին սրահը լեցուն էր ծայրէ ծայր· ուշացողները դժուինը նստած էին:

Համեմի նորութիւն մըն էր յայտագրին բովանդակութիւնը՝ հինգ հեղինակներէ զոյգ դաշնակի համար գրուած երկեր, որոնք, սակայն, կը զատուէին առհասարակ նման նուագահանդէսներու յայտագիրներուն մէջ ընդգրկուած ստեղծագործութիւններէն: Պոլիսէն ընտրուած էր Մանկական խաղերը (12 խաղ), Լուիթ-սլաւքիէ՝ Վարիասիոնները, Փականինիի թեմայի մը հիման վրայ, Մլոյէ՝ Սեմբամուշը: Յայտագրին մաս կը կազմէին

արամազրութեան տակ դրուած 30·000նոց տարհամոզումի արաբական ուժերը կը հակեն Լիբանանցիներու ապահովութեան: կը յուսանք որ ապագային տանող ճամբայ մի՛ջոցառումները վերջնական խաղաղութիւն մը կ՛ապահովեն մօտիկ ապագային:

Մէկ սեղանի շուրջ համախումբ, իր ուժերը միացուցած եւ միասնական ոգիով որ ամէնէն մութ օրերուն իր արդիւնքը տուաւ, Հայութիւնը վստահ է թէ գալիք օրերուն նոյն այդ միասնականութիւնը պիտի կարենայ դնել ի սպաս վերակառուցելիք Լիբանանին:

Այս հանդրուանին, երբ վերակառուցման աշխատանքին համար, զոր իր ընդհանուր դիծերուն մէջ սահմանեց նախագահը Նոյեմբեր 22ին՝ Անկախութեան տօնին առիթով, Լիբանան պէտք ունի իր բոլոր զաւակներուն, Հայութիւնը պատրաստ է զանգուածաբար ընդառաջելու Հայրենիքի կոչին:

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՀԱՄԱԴՐՈՂ ՄԱՐՄԻՆ

(Դեկտ· 3)

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍԻ «ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ»Ը ԱՆԳԼԵՐԷՆԻ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒՄԸ

Նիւ Եորք Սթէյթ համալսարանը լոյս ընծայած է Ագաթանգեղոսի «Հայոց Պատմութիւն»ը մեծադիր հատորը, ներկայացուած երկու լեզուով, հայերէն եւ անգլերէն, նեղածուխթեամբ եւ հեղինակութեամբ Փրոֆ· Բագըրթ Թամսընի: Ագաթանգեղոսի գործը նախապէս թարգմանուած է իտալերէնի եւ այժմ անգլերէն՝ չնորհիւ Փրոֆ· Թամսընի, որ համոզուած է հայերէն գրաբարի եւ աշխարհաբարի: Փրոֆ· Թամսըն ծնած է Անգլիա եւ իր բարձրագոյն ուսումը ստացած է տեղւոյն Քէմբրիճ համալսարանին մէջ,

---

նաեւ Մոսկուայի Տօ մաժէօր սոնաթը եւ Ա· Բաբաջանեանի ու Ա· Ցարուխիւնեանի Հայկական ռափսոտին:

Մոսկուայի Տօ մաժէօր սոնաթի յաջող մեկնաբանութենէն եռք՝ Պիզէի Մանկական խաղերով, դաշնակահար զոյգ արուեստագէտները ստեղծեցին իւրաքանչիւրին յատուկ մթնոլորտը, փոխադրելով ունկնդիրները դէպի մանկութիւն, ուր ամէն բան պարզ է ու գեղեցիկ, անմեղ ու միամիտ: Թերեւս, համեմատաբար նուազ դժուար յօրինուածներ են Պիզէի այս խաղերը՝ թէքնիքի տեսակէտէ, սակայն անոնց հոգեբանական աշխարհի ներկայացումը կը պահանջէ վարպետութիւն եւ հասասարակչռութիւն: Կասկածէ դուրս է որ Րաֆֆի Պետրոսեան եւ Անի Ամէմեան օժտուած են այդ արժանիքներով:

Դասական հեղինակներու երկերու մեկնաբանութեամբ ստեղծուած մթնոլորտը յանկարծ կը փոխուի հայկական երաժշտութեան ազգային բնորդներու զուգադրութեամբ կառուցուած Հայկական ռափսոտիի հնչիւններու յորձանքով:

Անկասկած, գեղարուեստական յայտարդի ամէնէն յաջող մեկնաբանութիւնը ստացաւ Միլոյի Սեմբամուշը, որուն երեք պատկերներուն մէջ զոյգ դաշնակահարները, դրեթէ հատասար չափանիշով ցոյց տուին գեղարուեստական հասունութիւն, անթերի թեքնիք եւ տպաւորեցին ներկաները իրենց մեկնաբանութեան արուեստով՝ զգացողութիւն, երանգաւորում եւ ներդաշնակ կշռոյթ: Վերջին պատկերին մէջ՝ Պրազիլիէրա, Րաֆֆի Պետրոսեան ցոյց տուաւ զօրաւոր, հատասարակշիռ եւ նուաճող հաղորդականութեամբ մեկնաբանութիւն մը:

Երեկոյթով փակուեցաւ Քաթրայի տարին:

Յաջորդ հանդիպումը՝ 1977 Յունուար 28ին:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ապա անցած է Վիէննայի Մխիթարեան հայրերու վանքը, հայերէն սորվելու համար: Փրոֆեսէօրը ծանօթ է՝ բացի գրաբար եւ աշխարհաբար հայերէնէ, վրացերէնի, արաբերէնի եւ արեւելեան ազգերու պատմութեան: Ներկայիս ան պատասխանատու վարիչն է Հարվարտ համալսարանի մէջին արեւելեան լեզուներու եւ գրականութեան: Համալսարանը ունի նաեւ հայագիտական ամբիոն մը: Ագաթանգեղոսի գիրքը ե· դարու գիրերու դիւտէն եռք գրի առնուած առաջին վաւերական պատմութիւնն է Հայոց մասին: Թէեւ հայ ժողովուրդի պատմութեան, մանաւանդ Մեծն Տիգրանի շրջանի մասին վաւերական տեղեկութիւններ կան պարսիկ եւ հռոմէական կայսրութեան յիշատակութիւններուն մէջ, մինչեւ Քրիստոսէ վեց դար առաջ, սակայն Ագաթանգեղոսի պատմութիւնն է որ առաջին տեղեկութիւններ կուտայ մանաւանդ Հայոց քրիստոնէութեան գործի շրջանի պատմութեան եւ մշակոյթի մասին: Թանկագին գործ մըն է Ագաթանգեղոսի Հայոց պատմութիւնը եւ անոր անգլերէն թարգմանութիւնը, մեծապէս օգտակար: Մեծադիր այս հատորի իւրաքանչիւր էջին վրայ դէմ դիմաց գրուած են հայերէնն ու անգլերէնը, դիւրութիւն ընծայելու համար մեր պատմութիւնը եւ լեզուն ուսումնասիրելու նուիրուած հայ եւ օտար անձերու: Հատորը բաղկացած է 527 էջերէ, քարտէզ մը եւ անուններու ցանկ մը:

×

ՅԻԿՐԱՆԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՇԱԲԱԹԸ ՎԵՐԱ ԴՏԱԾ Է

Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած «Ուկրանական երաժշտութեան Շաբաթ»ը վերջ գտած է: Ուկրանացի երաժիշտները ութ սենեկային եւ սէնֆոնիք համերգներ տուած են: Այս առիթիւ Ուկրանիոյ Երաժիշտներու Միութեան վարչութեան փոխնախագահը՝ Մ· Սկորիկ, ըսած է· «Ամէն քայլափոխի մենք մեծ հետաքրքրութիւն նկատեցինք ուկրանական երաժշտութեան նկատմամբ, ինչպէս նաեւ ուկրանացի երաժիշտներու հանդէպ: Ոչ միայն Երեւանի մէջ, այլեւ Հայաստանի հեռաւոր շրջանները, ուր որ գտնուեցան մեր երաժիշտներն ու արուեստագէտները, սենեկային նուագահանդէսները ջերմօրէն ընդունուեցան ունկնդիրներու կողմէ»:

×

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ՆՈՐ ԿԱՅԱՆԸ

Երեւանի մէջ սկսած է բանիլ ինքնաշխատ հեռաձայնի կայանը, որ պիտի սպասարկէ Շահումեան շրջանի նորակառոյց բնակելի չէնքերուն: Կայանը ունի 9000 թիւ: Այսպէսով Երեւանի բոլոր հեռաձայնի կայաններու ընդհանուր կարողութիւնը հասած է 140 հազարի: Ներկայիս Երեւան ինքնաշխատ հեռաձայնի կայաններով կապուած է Խորհ· Միութեան 23 քաղաքներուն, որոնց շարքին՝ Մոսկուայի, Կիեւի, Բաքուի, Թիֆլիսի, Տաշքենդի, Աշխապատի, Սամարկանդի, Դոնի Ռոստովի, Օդեսայի եւ այլ քաղաքներուն հետ:

×

ԳԵՏՆԱՆԶՈՐԻ ՄՇԱԿՄԱՆ ԱՌԹԻԻ՝ ՊԱՐԳԵՒՆԵՐ

Խորհ· Միութեան ժողովրդական տնտեսութեան նուաճումներու ցուցահանդէսի գլխաւոր կոմիտէն՝ գետնանձորի մշակման մարզէն ներս 1975ին ձեռք ձգած բարձր ցուցանիշներու համար, Ղարաքիլիսայի պետական տնտեսութիւնը պարգեւատրած է Բ· կարգի վկայականով եւ հանրակառքով մը:

×

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԴԱՓՆԵԿԻՐՆԵՐԸ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան եւ Նախարարաց Խորհուրդի որոշումով, Հայաստանի 1976ի պետական մրցանակներու արժանացած են հետեւեալները·

— Գիտութեան մարզէն ներս՝ Ա· Նալբանդեան եւ Մանք-աշեան «Տարրական պրոցեսները գազափուլային դանդաղ ռեակցիաներում» աշխատութեան համար, զոր պատրաստած են 1966–1974 տարիներուն: Պետական մրցանակի արժանացած են նաեւ Հ· Մաղաքեան, Գ· Փիլոեան, Ա· Ցարամազեան, Շ· Ամիրեան, Ա· Կարապետեան, Վ· Պարոնիկեան, Ռ· Զարեան, Բ· Մելիխէթեան եւ Ա· Յակոբեան՝ իրենց կատարած հատաքական աշխատանքին համար, որ ամփոփուած է «Հազուագիւտ եւ ազնիւ տարրերը Հայկական ՍՍՀ հանքային ֆորմացիաներում» հատորին մէջ:

— Արուեստագիտութեան մարզէն ներս մրցանակի արժանացած է Ա· Քուչիկեանի, Մ· Սեմերջեանի, Լ· Գասպարեանի, Հ· Պատուականեանի, Գ· Խաչատրեանի, Գ· Զաքարեանի, Ի· Մկրտումեանի, Մ· Ղազարեանի, Ս· Բադդասարեանի, Ա· Նարինեանի, Է· Մանուչարեանի, Եուրի Ստոփի եւ Վ· Սալակատովի հատաքական աշխատանքին արդիւնքը եղող «Ես–1030 էլեկտրոնային հաշուիչ մեքենայի մշակման եւ սերիական արտադրութեան մէջ ներդրման համար» գիրքը:

— Պետական մրցանակի արժանացած է նաեւ Վ· Աստուածատրեան բժշկական հիմնարկութիւններու ուսանողներուն համար գրած «Մանկական հիւանդութիւններ» դասագիրքին համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (239)

ՀԱՌԱՋԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ· ՄԱՍ

ԱՐԱԹԻՄՈՍԻ ՄԷԿ ՆԱՄԱԿԸ

Դուքսը խոժոռ այլ տարտամ նայուածքով մը ջերմոցին մէջ ճարճատող փայտերու դէմքը դիտելով յանկարծ ըսաւ·

— Պեմպօ, սա հրկիզուած փայտերու դէմքը տես, ճիշդ բերդի մը կը նմանի, իր անառիկ ամրոցներով եւ ցցուն պարիսպներով··· : Տես, սա փայտի կտորները փոսերուն վրայ նետուած կամուրջներն են, ասոնք ամբարձակ պատուհաններն են, ասոնք ալ պողպատապատ ամուր դռները·· : Բայց տեսա՞ր, տեսա՞ր որ բոցը եկաւ ամէնքը մէկէն լափեց, բոլորն ալ աւերակ դարձան, բերդ, ամրոց, դուռ, պատուհան, կամուրջ հիմնայատակ եղան եւ բոցերուն ճարակ դարձան··· : Տակի փայտերէն մէկուն այրիլը բաւեց որ բոլոր միւսները փլին ու հրդեհին մէջ լմնան··· : Ինչ խորհրդաւոր պատկեր···

— Վսեմաշուք տէր, ձեր իշխանութեան ոչ մէկ բան կը սպառնայ, ըսաւ Պեմպօ: Հեռացուցէք ձենէ այդ պատկերները:

— Օ՛, ըսել է դո՞ւք ալ այդ խորհրդաւոր պատկերները տեսաք սա կրակին մէջ, ըսաւ դուքսը սարսռալով: Աչխարհի ամէնէն հաստատուն կայսրութիւններէն մէկուն փլուզումի խորհրդապատկերն էր ատիկա:

— Ոչ, վսեմաշուք տէր, առանկ խորհրդաւոր պատկեր չտեսայ ես, բայց ձեր մտածումներուն հետեւեցայ: Ամէն բան կը խնդայ ձեր երեսին, ինչո՞ւ սակայն դուք այդպէս երեսնիդ կախած էք:

Դուքսը ոտքի ելաւ, պանդազօրէն պատուհանի մը մօտեցաւ եւ նչան ըրաւ Պեմպոյի որ իր քովը գայ: Հոն, պատուհանին առջեւ ծանր վարագոյրը վեր բարձրացնելով հարցուց·

— Ի՞նչ կը տեսնես աչքերուդ առջեւ, ամենապատիւ հայր:

— Վեհափառ զմբէթներով, ճախրապսպց սլաքներով եւ տափանաւերով լեցուն, ջրանցքներով հոյակապ քաղաք մը, պատասխանեց Պեմպօ: Կապոյտ երկինքին տակ գործունեայ ժողովուրդ մը կը տեսնեմ, եւ ինքնիրենս կ՛ըսեմ թէ այս բոլորը ձերն են, կ՛ըսեմ թէ թէպէտ այսօր այս Հանրապետութեան պետն էք, բայց օր մը երբոր ուզէք պիտի կրնաք անոր տէրը դառնալ: Սա գինուած մարդիկը որոնք ուրիշ պահակներու տեղը գրաւելու համար ահա այս վայրկեանին սա հրապարակէն կ՛անցնին, կարգը պահելու եւ ձեզ պաշտպանելու համար է որ կուգան: Զեզի պատիւ պիտի բերեն անոնք եւ ի պահանջել հարկին պիտի օժանդակեն ձեր յաղթանակին: Այս նաւավարները որոնք իրենց գլուխը յարդանքով այս պատուհանին կողմը կը դարձնեն ինքզինքնուն կ՛ըսեն՝ այսուհետ կ՛ապրի, կը մտածէ ու կ՛աշխատի Հանրապետութեան ամէնէն գօրաւոր մարդը, որ օր մը թերեւս Իտալիոյ տէրը պիտի դառնայ: Վարը, նահանգիստին բացերը նաւատորմը խրխին նետած ձեր հրամանին կը սպասէ: Այդ նաւերը որոնք այս միջոցին իրենց առագաստները կը պարզեն, աշխարհի չորս ծագերուն ձեր անունին փառքը պիտի տանին: Ահա ասոնք են իմ տեսածները, վսեմաշուք տէր:

— Դուն ատոնք տեսար, իսկ ես, Պեմպօ, ահա սա գերեզմանը տեսայ, փսփսաց Գոսքարի:

Եւ մատովը ցոյց տուաւ դքսութեան պալատին կցուած կամուրջ մը որ օդին մէջէն կ՛երթար կը միանար պետական բանտին:

— Հառաչանքի կամուրջը, կմկմաց Պեմպօ դեպի-դեղին կտրելով:

Դուքսը կրակին քով իր տեղը գրաւելով ըսաւ·

— Ես երբեք քու տեսածներդ չեմ տեսներ այդ պատուհանէն եւ ատոր համար քիչ անգամ դուրս կը նայիմ հոնկէ: Ամէն անգամ իմ աչքերս սա անիծեալ կամուրջին կողմը կը դառնան, որովհետեւ ինձմէ առաջ գրեթէ բոլոր դուքսերը վախերնուն մոնչելով այդ կամուրջէն անցած են:

— Բայց··· վսեմաշուք տէր···

ՄԻՇԵԼ ԶԻՎԱՔՕ

(Շար·)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

Այրի Տիկին Սաթենիկ Կ. Թիւթէլեան, այրի Տիկին Հանըմ Նաւարեան, Օր. Օր. Սոսի եւ Սեդա Թիւթէլեան, Տէր եւ Տիկին Քաջազուն Օհաննէսեան (Լիոն), Պ. Գրիգոր Թիւթէլեան, այրի Տիկին Լմիւէ Թիւթէլեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թիւթէլեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Թիւթէլեան (Ամերիկա), Պ. Մելքոն եւ Ասատուր Նաւարեան (Ամերիկա), այրի Տիկին Յարութիւն Նաւարեան, Տէր եւ Տիկին Օհան Ստեփանեան (Ամերիկա), ինչպէս նաեւ Նաւարեան, Քերքիքեան, Նաւրի, Օհաննէսեան (Լիոն) եւ Վարդապետեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, փեսային, հօր, աներհօր, հօրեղբօր, խնամիին եւ ազգականին՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ԹԻԹԻԼԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 9ին։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Շաբաթ, Դեկտեմբեր 11ին, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին եւ մարմինը փոխադրուեցաւ Մէն-Փիէր գերեզմանատունը։

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Սաթենիկ Թիւթէլեանի եւ զաւակներուն։

ՅԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը Տէսինի եւ Վիէնի իր մասնաճիւղերով մխասին ցաւակցութիւն կը յայտնէ այրի Տիկին Մարիամ Նալպարէթեանի, Տէր եւ Տիկին Սմբատ Նալպարէթեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Արտաշէս Նալպարէթեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Համբարձում Նալպարէթեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Ֆերտի Հրաչեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Մարգար Աւետիսեանի եւ զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, խնամիին եւ ազգականին՝

ՅՈՐԻՆ ՆԱՋԱՐԼԹԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տիկին Աւրինէ Վէմեան - Աւտոյեան, ամուսինը Պ. Սիմոն Աւտոյեան եւ զաւակները խոր ցաւով տեղեկացան իրենց եղբօր՝

ԺԻՐԱՅՐ ՎԷՄԵԱՆԻ

մահուան լուրին, պատահած Հայաստան, Հոկտ. 23ին։

Այս տխուր առթիւով, իր քոյրը, փոխան ծաղկեպսակի «Յառաջ»ի բարգաւաճման կը նուիրէ 100 ֆրանք։

Մանուկներու Օրը

Կապոյտ Խաչի Մէն Մօրիսի դպրոցը կը ծանէ մանուկներու օրը Կիրակի, Դեկտ. 19, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն սկսեալ Մէն Մօրիսի Կաթողիկէ եկեղեցւոյ սրահը։ Կաղանդ պապան իր նուէրներով։ Հաճելի անակնկալներ դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ
Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ
ԵՒ ՄԱՏԱՂՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ
Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ

Կիրակի Դեկտ. 19ին Պլվ. Օտտոյի Հայոց եկեղեցւոյ պաշտպան Ս. Յակոբ Մծբնացիի ծոնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի եւ յաւարտ պատարագի մատաղի օրհնութիւն կը կատարուի։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թաղին հոգեւոր հովիւ ՆՇԱՆ ՔՀՆՑ. ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մարսէյլի մայր եկեղեցւոյ կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը տեղեկացնէ թէ՝ Դեկտ. 19ի Կիրակիին Ս. Յակոբայ ծոնին առթիւով՝ տեղի կ'ունենայ եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պատարագ, զոր կը մատուցանէ

ՅԱԿՈԲ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Յետ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն ՊԱ. ԼԱԶԵԱՆ Սրբազանի, բարերար ՎԱՀԱՆ ՄՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ, ՕՆՆԻԿ ՀԱՅԿԱՋԵԱՆԻ, Տօքթ. Յ. ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆԻ, Յ. ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ, Ա. ԹՒՔԼԵԱՆԻ, Տ. ԹՒՔԼԵԱՆԻ, ԹԱՀՄԱՃԵԱՆԻ, Վ. ՍԱ-ՀԱՃԵԱՆԻ, Ե. ԱՐՄԷՆԻ, Յ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ հոգիներուն համար։

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Կիրակի Դեկտ. 19, եկեղեցւոյ անուան ծոնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ։ Կը պատարագէ

ԴԱՒԻԹ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Կը քարոզէ եւ հանդիսութեանց կը նախագահէ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(կաթ. Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց)

Պատարագէն ետք հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Լիոնի մէջ ծառայող հոգեւորականներու եւ աշխարհականներու յիշատակին, ապա մատաղօրհնութիւն։

Նոյն օրը Փալէ տը Քոնկրէի Լա Ռոզըռէ սրահին մէջ Լիոնի եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը ճաշ մը կազմակերպած է ի պատիւ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի եւ նորօծ եպիսկոպոսին։

Ճաշին համար դիմել Ազգ. Տան գրասենեակը, մինչեւ Դեկտ. 15։

ՇԱՎԻՒ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյն վերաշինութեան եւ օծման 19րդ տարեվիցը կը տօնուի Կիրակի Դեկտեմբեր 19ին։

Առաւօտեան հանդիսաւոր պատարագի յաւարտին, կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն. եկեղեցւոյն բոլոր բարերարներու հանգուցեալ ծնողաց յիշատակին, ի մասնաւորի՝ Արմենակ Համբարձումեանի, Սարգիս Պալապանեանի, Սարգիս Մատաքի, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյն մահացած հիմնադիրներու եւ հոգաբարձու անդամներու հոգւոյ հանգստեան համար։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ, Պ. Ա. Զըբաչեան, առ ի դնահատութիւն «Յառաջ»ի ամսական «Միտք եւ Արուեստ» բացառիկ թիւին դեղեցիկ պաղափարին՝ 500 ֆրանք կը նուիրէ։

×

ԱՆԻԷՌԷՆ, Օր. Իզապէլ Շեխիկեան, չնորհաւորելով «Յառաջ»ի «Միտք եւ Արուեստ» թիւերու քալ նախաձեռնութիւնը 330 ֆրանք կը նուիրէ

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՏՕՆԱԾԱՌ

Շաբաթ, Դեկտ. 18, ժամը 16ին Ամանորի եւ Մանուկի առթիւով հոգեւոր եւ գեղարուեստական չքեղ հանդէս

Քառաձայն խմբերգ եւ արտասանութիւններ զանազան լեզուներով

Ընտանեկան քաղցր մթնոլորտ ծնողքներու եւ հայրենակիցներու հետ

Մանուկի խորհուրդը պատկերացնող մսուրին դիմաց կը մատուցուի պատարագ, երգեցողութեամբ աշակերտութեան, ղեկավարութեամբ

ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը հրաւիրէ հայ հասարակութիւնը հոգեպարար եւ ազգայնչուէնչ այս տօնական երեկոյթին

Cuisine Grégoire

A EMPORTER

Spécialités Libanaises

14, rue Mazagran 75010 Paris

M° Bonne Nouvelle

tél. 770 - 24 - 43

ՁԵՐ ՏՈՒՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԻ ՎԱՐԱՆԻՔ ԴԻՄԵԼՈՒ ԿՐԵԿՈՒԱՐԻ ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՃԱՇ, ՆԱԵԻ ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՀԱՅ ԵԻ ՄԱՆԱՒԱՆԴ՝

Հայկական «Փիցցա» (լահմաճուն)

ՔԼԱՄԱՌԷՆ Պ. Առաքել Սերոբեան 70 ֆրանք։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ, Պ. Արշակ Մկրեան 30 ֆրանք։

×

ՄԱԼԱՔՈՖՖԷՆ, Պ. Մերճան Շերվանեան 30 ֆրանք։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԷՆ, Տիկին Սիւզան Սիմոնէ 30 ֆրանք։

×

ՇԱՒԻԼԷՆ, Տէր եւ Տիկին Գանթարճեան 30 ֆրանք։

ՏՕՆԱԾԱՌ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Կիրակի Դեկտ. 19 ժամը 15·30էն սկսեալ

Հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի եւ Առաջնորդ Փարիզի

Աշակերտութեան կողմէ երգ, պար եւ ներկայացում

ՎԱՃԱՌՔ — ՊԻՒՖԷ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Հ. Յ. Դ.

ԱՌՆՈՒՎԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն (Դեկտ. 17) ժամը 20·30ին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԱՐՕՆԻ Հայր. Միութեան վարչութիւնը, կը հրաւիրէ Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր հայրենակիցները անխտիր ներկայ ըլլալու, իր անդրանիկ ժողովին՝ Ուրբաթ Դեկտ. 17 ժամը 21ին, Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ մատրան մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Անիէռ - Պուա Քոլմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները - ընկերուհիները Ուրբաթ Դեկտ. 17ին, ժամը 20·30ին, Քերմանեան տէ գ'Ասիսթանթ Սոսիալ, 23 ռիւ տը Պելֆոր, Անիէռ։

ՀԵԼԼԱՊԱՆ՝ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ENTRE OPERA ET TRINITE

LA MAISON DE LA GRECE
AUX 4 MARCHES
AU 1ér ETAGE
restaurant gastronomique grec
DEJEUNERS. DINERS
RECEPTIONS
AU REZ DE CHAUSSEE
Tous les soirs
DINERS DANSANTS
avec spectacle
STA 4 SKALOLATIA
PARIS à l'heure d'Athènes ....
STA 4 SKALOLATIA
accueil * qualité * prix
50. RUE CHAUSSEE D'ANTIN. (9e) 280 69 40. f.dim.

RESTAURANT EREVAN
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

REVEILLONS
MENU

NOEL
24 Décembre
150 F.
Bar sauce mayonnaise
Assiette arménienne
Boerek aux épinards
Petites boulettes aux épices
Agneau farci
Patisserie
Tripes à l'orientale
Café — Vins — Champagne

JOUR DE L'AN
31 Décembre
200 F.
Caviar
Bar sauce mayonnaise
Boerek aux épinards
Petites boulettes aux épices
Dinde farcie
Patisserie
Tripes à l'orientale
Café — Vins — Champagne

Musique et Danse

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
18-19
SAMEDI-DIMANCHE
18-19 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·748

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.748

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ◂▸ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 11–13)

ԱԿԱԴ· ԲԵՆԻԱՄԻՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ՝ ՄԻՋԱԶԳ· ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ ՆԱԽԱԳԱՀ

Կրընոպլի մէջ տեղի ունեցած միջազգային աստղագիտական միութեան համագումարին՝ երեւանցի աստղագէտ Ակադ· Բենիամին Մարգարեան, ընտրուած է միջազգային աստղագիտական միութեան «Մէր կաթիններ» յանձնախումբի նախագահ: Հայ աստղագէտը վերջին քանի տարիները զբաղած է ծիր կաթիններու հետազօտութեամբ, յայտնագործելով յատուկ ծիր կաթիններ, որոնք ունին իրենց միջուկներէն բխող ծայրայեղ մանիչա – կագոյն զօրաւոր ճառագայթ մը:

×

ՄԻՆԱԱ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՆ ՈՒ ԳՈՐԾԸ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՎԵՐԱԾՈՒԱԾ

Իր տաղանդի ծաղկման շրջանին՝ երկու տարի առաջ, մեռաւ նկարիչ Մինաս Աւետիսեան, որու կեանքն ու գործը ներկայացնող շարժանկար մը պատրաստուած է Երեւանի մէջ: Շարժանկարը կը ներկայնէ վարպետին յաղթութիւնները՝ Խորհ· Միութեան եւ Եւրոպայի մէջ կազմակերպուած ցուցահանդէսներուն: Շարժանկարը պատրաստած է Մուրատ Վարժապետեան, որուն 12րդ գործն է ասիկա: Տասը տարուան ընթացքին ան չարժա –

դամներու թիւը 186էն պիտի բարձրացնէ 250ի, որպէսզի ընդգրկէ գրաւեալ հողե – րու եւ սփիւռքի յաւելեալ ներկայացու – ցիչներ:

×

Խաղաղապահ ուժերը չէին մկրատած մինչեւ Ուրբաթ առաւօտ, դադրեցնելու համար կռիւները, կ'ըսուի թէ բազմաթիւ վիրաւորներ կան:

Քանի մը տող

« ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԵԱՆ » շուրջ բանավէճերը կը շարունակուին եւ մինչ Օոռո կը մերժէր Քանափայի այդ մասին խօսելու իսկ իրաւունքը, Լիպերասիոն չէր վարաներ գրելու համայնավար քաղաքական Բիւրոյի անդամին մասին. «իր ժամանակին Սթալինի խնկարկու, պաշտամունքի սարսուռ զբօսիկ, Համայնավար կուսակցութեան դատավարութեանց դատախազ, Քանափա երկար տարեն «կպչուն առնէտ»ին երկրպագուն եղաւ»: «Կարմիր» իր կարգին կ'ըսէ թէ արեւմտեան բանուորական դասը շատ ազդուած է իր իրաւունքներու քանդումին երկու պատմական փորձառութիւններէն՝ ֆաշիզմը եւ սթալինիզմը: Ընդհանուր ձեւով ոչ ոք կը հաւատայ Քանափայի մը անկեղծութեան: Ֆիկարոյի համար «այսօր կը սուէ ինչպէս երէկ կը սուէր» (Ռ· Առոն) բայց Քոթիտիէն տը Փարի Ուրբաթ կը պատասխանէր Օոռոի եւ Ֆիկարոյի, առարկելով թէ Քանափա կրնայ խօսիլ, մարդիկ պէտք չէ «իրենց անցեալին բանաորակեալն ըլլան»: Բայց նոյն օրը Օոռո ուրիշ բաներ ալ կ'ըսէր: Ըստ երեւոյթին այս հարցին մասին վերջակէտը դեռ չի տեսնուիր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

18 ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐ ՆԱՄԱԿ ԿԸ ԳՐԵՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Հինդշաբթի երիկուան Մոնտը (Դեկտ· 17) արձագանգ կը հանդիսանար Ռօյքըրի մէկ լուրին ըստ որուն «քանաարկուած երեք հայ քաղաքացիներ եւ 15 ուրիշ ընդդիմադիրներ Դեկտ· 5ին նամակ մը ուղղած են իրենց Հանրապետութեան, որու մէջ կը պահանջեն ընդդիմադիրը կուսակցութեան մը օրինականացումը եւ ինքնորոշման հանրաքուէի մը կազմակերպու – թիւնը Հայաստանի մէջ»:

եւ շրջանի կուսակցական եւ խորհրդային կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչ – ներ չնորհակալութեան խօսքեր արտասա – նած են օդակայանը կառուցանողներուն եւ օդաչուներուն:

×

ՎԻԼԼԷՆ ԴԱԲՈՒԶԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի ժամանակակից արուեստի Թանդարանին մէջ բացուած է Կիրովա – կանցի երիտասարդ նկարիչ Վիլլէն Դա – բուզեանի ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած 40 նկարները իրենց գոյներու առատութեամբ եւ բանաստեղծականութեամբ ուշադրութիւնը գրաւած են այցելուներ – րու:

×

Ա· ՍՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ ՏՈՒՆ–ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՆՈՐ ՆԻՒԹԵՐԸ

Ալեքսանդր Սպենդիարեան տուն–թան – գարանը հարստացած է նոր նիւթերով, զորս նուիրած է երաժիշտին աղջիկը՝ Մա – րիննա Սպենդիարովա: Այդ նիւթերուն մէջ կան ռուս եւ արեւմտեան Եւրոպայի հե – ղինակներու գործեր Սպենդիարեանի նը – շումներով, երաժիշտին ուսուցիչ՝ Մոս – կուայի համալսարանի պատմութեան Փրոֆ· Ն· Ներսէսովի նկարը, Սպեն – դիարեանի սենֆոնիք գործերը ծանօթա – ցնող ղեկավար Վ· Մոլլայի նկարը: Սպեն – դիարեանի ջանքերով քանական թուա – կաններու կէսերուն Երեւանի մէջ հիմ – նուած առաջին սենֆոնիք նուագախումբի վեթերաններէն մէկուն՝ փողհար Գ· Թա – ոայեանի այրին, Թանդարանին նուիրած է քանի մը հազուագիւտ նկարներ, որոնք կը ներկայացնեն նուագախումբին առա – ջին կազմը եւ Սպենդիարեանը, ինչպէս նաեւ հայ երաժիշտի գործունէութեան 25– ամեակին նուիրուած յոբելենական երե – կոյթի յայտագիրը՝ Թառայեանին ուղ – ղուած Սպենդիարեանի ձօնով:

×

ԹԻՖԼԻՍԻ « ԵՐԱՋ » ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Թիֆլիսի «երաջ» նուագախումբը հան – դէսներ տուած է Երեւանի, Կիրովականի, Լենինականի, Ալավերդիի եւ Ստեփա – նաւանի մէջ: Նուագախումբի ղեկավարն է Մոսկուայի ճազ երաժշտութեան փա – ոատօնի դափնեկիր Վանիա Ցարութիւն – եան: Նուագախումբի յայտագիրը բաղ – կացած է հայ, ռուս, վրացի եւ եւրոպական երաժիշտներու գործերէ:

ՔԱՐԻԽՂԻ Ա՛ՆՀԱՒԱՍԱՐ ՅԱՒԵԼՈՒՄ

Թէեւ Ուրբաթ առաւօտ դեռ հակասական լուրեր կային քարիւղի յաւելման մասին, բայց կէտ մը կար որ սառոյց էր· այն էր որ քարիւղ արտադրող 13 երկիրներէն 11ը մէկ յաւելում կ'ընէին եւ միւս երկուքը՝ ուրիշ: Արդարեւ, քանի մը օր է Քաթա – րի մայրաքաղաքը՝ Տոհա հաւաքուած էին քարիւղ արտադրող 13 երկիրներու ներ – կայացուցիչները եւ օրակարգի նիւթն էր քարիւղի գինի յաւելումը: Ընդհ· որո – շումը այն եղած է որ այդ յաւելումը չա – փաւոր ըլլայ 10էն 15 առ հարիւր եւ ըստ վերջին տեղեկութեանց 15 առ հարիւր յաւելում կ'ընէին 11 Պետութիւններ եւ միայն հինգ առ հարիւր միւս երկուքը՝ Սաուտի Արաբիա եւ արաբական իշխանա – պետութիւնները: Այն 11 Պետութիւնները որոնք 15 առ հարիւրի չուրջ համաձայնե – ցան զայն պիտի ընեն երկու անգամէն, սկիզբը 10 առ հարիւր, ապա մնացեալ 5 առ հարիւրը:

Ծանօթ է որ Սաուտի Արաբիա դէմ էր որեւէ յաւելումի եւ կ'ուզէր գոնէ վեց ամիս «սառեցնել» քարիւղի գինները: Վեր – ջին լուրերու համաձայն, Ուրբաթ առ – տու վերջնական համաձայնութիւն չէր դոյացած եւ կը խօսուէր 5 առ հարիւրի եւ 12,7 առ հարիւրի (փոխանակ 15 առ հարիւրի) յաւելման մասին:

ՄԻՋՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ԿՈՒԻՆԵՐ

Պէյրութի կրկին բախումներու թատե – րաբեմ կ'ըլլար, այս անգամ պաղեստին – եան մըցակից խմբակցութեանց միջեւ կը ծագէին կռիւները: Պուրճ էլ Պարաճնէի չուրջ է որ կը սկսէին կռուիլ «Մերժումի ճակատին» պատկանող Պաղեստինցիք եւ Սայքալի (սուրիամիտ) Պաղեստինցինե – րը: Արագօրէն այս կռիւները որոշ ծաւալ կ'առնէին եւ կը հասնէին Շաթիլայի պա – ղեստինեան գաղթականայնը:

Կը կարծուի որ այս նոր լարուածու – թիւնը արդիւնք է այն համաձայնութեան, որ դոյացած էր Դամասկոս: Հոն էր, որ ՊԱԿի խորհուրդը (Պաղեստինեան Ազա – տագրութեան Կազմակերպութիւն) օրերու աշխատանքներէ ետք, որոնց չէր մաս – նակցեր «Մերժումի ճակատը» կը վաւե – րացնէր պաղեստինեան փոքր Պետութեան մը ծրագիրը, որու սահմանները սակայն չէին ճշդուեր: Արաֆաթ կարուկ էր եւ ըսեր էր թէ ով որ համաձայն չէ «թող ուրիշ տեղ երթայ»: Կը թուի թէ Արա – ֆաթ բաւական չուր խառնած էր իր գի – նիին, քանի Դամասկոսի հաւաքոյթին առթիւ հրապարակուած զեկոյցը կը խօսի միայն «անկախ պաղեստինեան Պետու – թեան» մը մասին, առանց չեշտելու՝ «Աչխարհական եւ ժողովրդավար Պե – տութիւն»: Ճկունութեան նշան կը նկատ – ուի նաեւ այն որոշումը ըստ որուն ՊԱԿի Գլխ· Խորհուրդը (Խորհրդարան) իր ան –

ԲԱՆԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՄԱՐԿԱՐԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՐՔԵՐԸ

Նկարիչ Անդրանիկ Մարկարեան, որ վերջերս վերադարձաւ Հարաւ Սլաւիայէ, այդ երկրին նուիրուած ջրանկարներու նոր շարք մը ստեղծած է: Շուրջ 30 նը – կարներու մէջ ան ներկայացուցած է Սեր – բիոյ եւ Զեռնոգորիոյ ճարտարապետա – կան յուշարձաններն ու նորակառոյց շէնք – երը:

×

ՃԱՏՐԱԿԻ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ազր – բէջանի ճատրակ խաղացող պատանիները, համամիութենական բարեկամական մըր – ցումներու նախօրեակին, հանդիպումներ կ'ունենան Երեւանի ճատրակի կեդրոնա – կան տան մէջ: Մրցումներուն կը մաս – նակցին իւրաքանչիւր խումբէն վեց տղայ եւ երեք աղջիկ: Մասնակցողներուն մէջ կը գտնուին Խորհ· Միութեան ճատրակի պատանի ախոյեան Հարրի Կասպարով (Բաքու), Վրաստանի 1975ի ախոյեան Զուրաբ Ստուրուա եւ համամիու – թենական պատանեկան մրցումներու ախոյեան Լեռնիկ Մանուկեան (Հայաս – տան) եւայլն: Մրցումները տեղի կ'ունե – նան երկու շրջանով: Արդէն իսկ սկսած են խաղերը եւ առաջին շրջանէն ետք ներ – կայիս Վրաստան կը գտնուի դասաւորման գլուխը 13 միաւորով, Հայաստան ունի 9 միաւոր, իսկ Ազրբեջան՝ 5:

×

«ԵԱԿ–40» ԹՌԱՆԸ ՋԵՐՄՈՒԿԻ ՄԷՋ

Ջերմուկի նոր օդակայանը իր առաջին էջը կատարած է «Եակ–40» թռանը: Այդ առթիւ հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է

ԱՐՇԱԿ ՉՈՂԿԱՍԵՑԻ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԳԱՊԵՏԻ

ՊԱՏՄՎԱԾՔՆԵՐ

(Ը. ՄԻՆՉԵՎԱՆԻ ՄԻՋՈՑՈՎ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐ

ԵՐԵՎԱՆ · 11 – 1976 ԹԵԽԱ · 11

Ա.

Իսկ հետո Տալարովի Ցոլակը, դնդակը ետևից, երբ ոտքերը ձգեցին ու ձեռքերը հանեցին ձիու բաշից, ինքն էլ ցատկեց ձիուց, ոտքերը դրեց մեռածի կրծքին, ատրճանակը դրեց նրա ճակատին ու կրակեց։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ եղավ։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ պատահեց։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ պիտի լինի։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ է կատարվում։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ է կատարվել։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ է կատարվելու։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ է կատարվելիք։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ է կատարվելիքի կատարվելիքը։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ է կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքը։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ է կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքը։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ է կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքը։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ է կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքը։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ է կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքը։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ է կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքը։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ է կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքը։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ է կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքի կատարվելիքը։ Ոչ ոք չհասկացավ, թե ինչ է կատարվելիքի

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ

Ա. ԱՐԱՍ

ՆԿԱՐԱԶԱՐ ՊԱՏՄՎԱԾՔՆԵՐ

— Ը՞նչ եք ուզում ձեռագրից իմանալ, տիկին Հեղինե, ասում է նկարազարդողը, ինչքանով որ ես հասկանում եմ ձեր հետաքրքրությունը, նորից է վերադառնում հին հարցին, փնտրում է ինձ մեջ գտնել ինչ-որ բան, որ ձեզ հետաքրքրի, ինչ-որ բան, որ ես ինքս էլ չգիտեմ, որ ես ինքս էլ չեմ կարող ձեզ ասել, որովհետև ես ինքս էլ չգիտեմ, թե ինչ է այդ բանը, ինչ-որ բան

Տէր եւ Տիկին Լէոն Այրամճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Այրամճեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր եւ մեծ–մօր՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱՑՐԱՄՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 15ին, 77 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ Դեկտ. 18ին, ժամը 13·45ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին եւ մարմինը կ'ամփոփուի Պանէօ–Փարիզիէն վերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ժիրայր Փափազեան, Տոքթ. Սոնա Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պագըրճեան եւ զաւակը, Օր. Անի Փափազեան չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպակով կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԺԻՐԱՅՐ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի «Քրիստափոր» հնթակոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Սաթենիկ Թիւթէլեանի, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն, սիրելի ընկերոջ՝ Կարապետ Թիւթէլեանի *մահուան առթիւ։*

×

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կուգայ իր ցաւակցութիւնները յայտնել ընկերուհի Արմենուհի Վարպետեանի, իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ Վաղարշակ Վարպետեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

×

Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վար–չութիւնը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Սաթենիկ Թիւթէլեանի, իր զաւակներուն եւ մօրը Ա. Նաւարեանի եւ բոլոր պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր, փեսային եւ ազգականին՝ Կարապետ Թիւթէլեանի *մահուան առթիւ։*

ՀԱՑԵՐԷՆԻ ԴԱՍ

Անկէնի հայերէնի դասերը կը վերսկսին Յունուար 15ին, Շաբաթ ժամը 14ին

COURS SECONDAIRE NOTRE DAME
9, Bd. Sadi-Carnot
95880 Enghien les Bains

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՏՕՆԱՏԱՌՈՎ

ՄԱՆՑԻ ԱՓԵՐՈՒՆ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՕԳԱՓՈՒՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ ՄԷՋ

14, Սէնթ–Օնորիճ–տէ–Փերթ

ՄԵԿՆՈՒՄ Յունուար 8, Շաբաթ առաւօտ, ժամը 8ին — ժամադրավայր՝ Սքուար Մոնթոլոն — Մէթրօ Քառէ Վէրադարջ Յունուար 10, երկուշաբթի կէսօրին

Գեղարուեստական բաժին՝ Մասնակցութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԼԿԵԱՆԻ Օթոքառով պտոյտներ Նորմանտիի տեսարժան վայրերը

Կարմիր Խաչուհիներու Ամանորեան սովորական հիւրասիրութիւն։

Արձանագրուիլ կարմիր Խաչուհիներու մօտ կամ հեռաձայնել 985–36–53

Ծախերու մասնակցութիւն

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Venez nombreux

Au Réveillon du 24 Décembre organisé par le NOR SEROUND de la Région Parisienne.

de 20 h. à l'aube

Maison de la Culture Arménienne
17, Rue Bleue — 75009 PARIS

BUFFET CAMPAGNARD

COTILLONS

Tout compris 50 F.

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԷՍԱՅԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Դեկտ. 24, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ
Ալեֆ Մաուկեան սրահին մէջ
118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ՔՈՓԻՇՈՆ – ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել հեռաձայնելով՝ 343–0420 առաւօտ մինչեւ 9,30 եւ 607–98–64 երեկոյ 17·30էն սկսեալ

ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

sevan

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

4, RUE LAZARE-CARNOT — CLAMART
tél. 642 - 16 - 07

Հոն կը գտնէք արեւելեան եւ հայկական ամէն տեսակ ապրանք, մատչելի գիներով։

Տօնական օրեր են ձոխ սեղաններ պատրաստեցէք

Կարելի է նաեւ պատուիրել ,յանձնումը ապահովուած է։

— LIVRAISONS —

ARMÉNIE 1976

Départs chaque mois :

à partir de 2680 fr.

Réduction Spéciale :
Aux personnes agées de 60 ans et plus, et aux familles de 4 personnes au moins, s'incrivant ensemble.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS

mondotours

2, rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

A LYON Varoujan Sarkissian

sevan voyages

50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66

Licence Voyages : A. 721.

Disques Vogue

Musique Religieuse

La Grande Messe Arménienne

Par les chœurs de l'Eglise Arménienne de Paris

No 451 (Transcription selon R. P. Komitas)
No 442 (Transcription selon M. Ekmalian)
No 454 Trésors de la liturgie Arménienne Volume I
No 547 Trésors de la liturgie Arménienne Volume II
(*Cantiques de Pâques, de Noël et divers*)

Musique Folklorique

No 526 Chants du Caucase et d'Arménie
No 527 Arménie
No 516 Reflets d'Arménie
No 199 Arménie Immortelle
No 517 Soirée Arménienne
No 596 Promenade en Arménie
No 30211 Danses Arméniennes
No 30152 Chants Romantiques Arméniens
No 30240 Légendes d'Arménie
No 182 Le Caucase
No 409 Le Tar

Pour chœurs, solo et orchestre

Musique Symphonique

No 714 Au Fil des Songes
Par l'Orchestre des Concerts Colonne
No 790 Deux Trios pour Flûtes, Clarinettes, Piano et Harpe

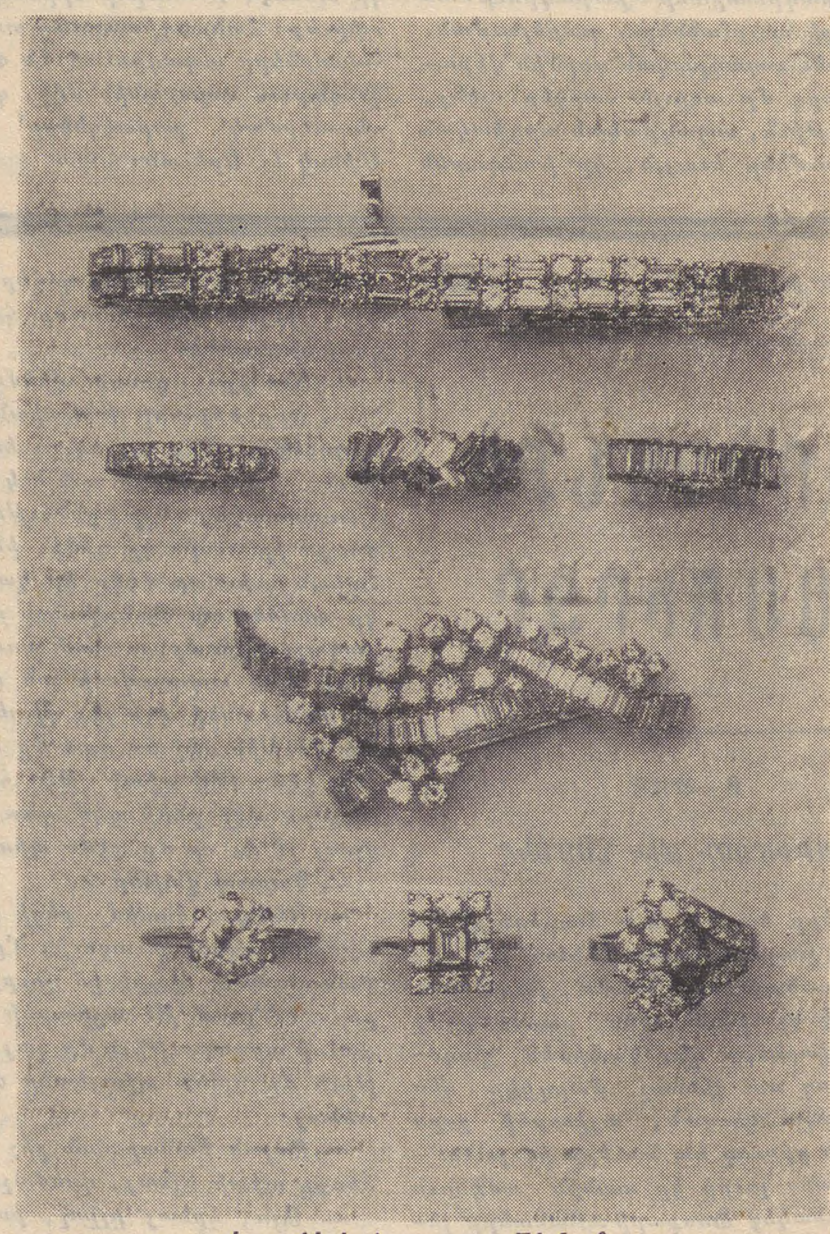
Chaque disque contenant 10 *à* 15 *morceaux*

Direction : ARA BARTEVIAN

Envoi contre remboursement
Disques Vogue : 14, Rue Petit Paris 75019, Tél. : 208-99-22
(Prix 35,00 Frs) + port

ԽՂՏՂՐԵԱՆ

Ձեր գոհարեղէններուն համար

վաճառքի հաստատութիւն մը

Edouard KHEDERIAN 66, rue Lafay ette 75009 Paris tél. 770 - 11 - 63

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
21
MARDI
21 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·749

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.749

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՋՈՒԻՑԵՐԻԱ

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՓԼԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՑԻՒՐԻԽԻ ՄԷՋ

Ձիլի եւ Խորհ· Մխուեթիւն մարդ փոխանակեցին առջի օր, Ցիւրիխի մէջ, երկու հոգի, որոնք զրկուած էին ազատութենէ յանուն — անշուշտ — ազատութեան իսկ։ Մոսկուա, այս ձեւով բացէ ի բաց ընդունելու, որ քաղաքական բանտարկեալ ունի եւ տրամադիր է սակարկութեան նստելու Ձիլիի հետ։ Փինոչէ ալ չի քաշուիր ըսելու թէ եթէ համապատասխանաւար «պատանդ» մը չունենար, Բուկովսկի պիտի չարուներ փրկել բանտի մը անկիւնը։ Ուրեմն ղրամատիրութեան խորհրդանիշն եղող զուիցերական այս քաղաքին մէջ է, որ Սոլժենիցինէն եւք Բուկովսկի ազատ արձակուեցաւ։ Արդարեւ, Ցիւրիխ – Ժընեւ օդակայանին մէջ է որ կը կատարուէր փոխանակութիւնը՝ Փինոչէ ազատ կ'արձակէր Լուիս Խորվալան, Ձիլիի Համայնավար կուսակցութեան պետը փոխան խորհրդային բանտատեղծ Բուկովսկիի։

Այս փոխանակութիւնը բաւական վըրդոված է Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութիւնը եւ Ժորժ Մարչէ «ողբալի» որակելէ եւք եղածը, կը չեշտէր, Շաբաթ օր Քուլպա արձակուրդի մեկնելէ առաջ «երկու մարդ, երկու քաղաքական բանտարկեալ ողբալի փոխանակութեան մը նիւթ եղան։ Քորվալան բանտարկուած էր իր տարած կատարելապէս օրինաւոր քաղաքական գործունէութեան համար, Բուկովսկի ալ բանտարկուած էր որովհետեւ տեսակէտներ արտայայտած էր, որոնք հակառակ էին խորհրդային կառավարութեան տեսակէտներուն»։

Իմանիքէ ալ երկուշաբթի առտու կը խորագրէ· «Անընդունելի սակարկութիւնը» մինչ Ռընէ Անարիէօ «ասիկա բոլորիս կը վերաբերի» խորագրին տակ ամերիկեան «ծուղակ» մը կը տեսնէ եղածին մէջ։ Ցիշենք որ Ուաշինկթընը չի ծածկեր թէ «իր մասը» կայ եղածին մէջ։

Բուկովսկի մամուլի ասուլիս մը տուաւ, հպիւ Ջուիցերիա հասած եւ ծանրօրէն ձաղկեց խորհրդային վարչակարգը, յայտնելով նաեւ թէ Հելսինքիի համաձայնաղրէն եւք, խորհրդային բանտարկեալներու վիճակը ծանրացած է։ Իր նպատակն է պայքարիլ այն հազարաւոր արդելափակուածներուն համար, որոնք կը մնան բանտերու անտանելի պայմաններու մէջ, իրենց տեսակէտներուն պատճառով։ Իր ասուլիսը վերջացուց նաեւ սրամտութեամբ մը, պատասխանելով լրագրողի մը, որ կը հարցնէր· «Ի՞նչ կը մաղթէք Բրեժնեւի իր 70ամեակին առթիւ»։ «Կը մաղթեմ որ փոխանակուի Փինոչէի հետ»։

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՀԱՏԻ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔԸ ԶԻ ՄԵՌԱՑ

— o —

Բրեժնեւի 70ամեակը ցոյց տուաւ որ անհատի պաշտամունքը դեռ չէ մեռած Խորհ· Միութեան մէջ, ուր Բրեժնեւ կը դառնայ «պինուորական քաջութեան տիպար մը», մամուլին մէջ ալ այլ ածականներ չեն պակսիր, մինչ Պոդգորնի վինքը կ'որակէ յարատեւող Միջազգայնականապաշտ – Լենինիսթ, համերաշխու – թեան եւ խաղաղութեան իսկական ճարտարապետ»։ Ընդհանուր ձեւով այս հանդիսութիւնները չատ յիշեցուցած են Սթալինի 70ամեակի արարողութիւնները (1949 Դեկտեմբերին)։ Այս նոր «ժողովուրդներու հայրը» բազմաթիւ նուէրներ եւ չքնաղ նշաններ ստանալէ եւք, զոհունակութիւնն ունեցած է նաեւ տեսնել, որ այս առթիւ, իր տղան Արտաքին Առեւտուրի փոխ – նախարար նշանակուած է։ Այս տարեդարձին բացակայած են Պերլինկուէր եւ Մառչէ բայց նաեւ Քորվալան, որ կրնար իբրեւ վրտէք ալ ընդունուիլ։ Բայց կ'ըսուի թէ Ձիլեցին չատ զոհ չէ այն պայմաններէն, որոնց չնորհիւ ազատ է այսօր։ Երեւի ինք ալ Մառչէի պէս «ողբալի» կը դտնէ եղած սակարկութիւնը, չկարենալով ընդունիլ որ «ընկերվարական» Բրեժնեւ բանակցի Ֆաշիստ Փինոչէի մը հետ, պիտակցաբար անտեսելով որ մենատիրութիւնները միշտ նոյնն են նոյնիսկ տարբեր անուններու տակ եւ հանգամանաբար ոչ ոք զիրար այնքան լաւ կը հասկնան որքան Բրեժնեւ եւ Փինոչէ։

ՖՐԱՆՍԱ

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

Ընկերվարական կուսակցութեան Ազգ· համագումարը, որ 48 ժամ նիստի հրաւիրուած էր ճշդելու համար Համայնավար կուսակցութեան հետ բանակցութիւնն երու տարողութիւնը թաղապետական ընտրութիւններու առթիւ (Մարտ 77), չատ յստակ դիրք որոշեց։ Միթերան ըսաւ որ Ձախի միութիւն չի նշանակեր Համայնավար կուսակցութեան հետ մէկ գծի վրայ չարուիլ։ Միթերան չուզեր որ մոռցուի թէ Ձախի պարագլուխը Ընկերվարական կուսակցութիւնն է ոչ՝ համայնավարը։ Ուրեմն Ընկերվարական կուսակցութիւնը, քանի մը բացառութիւններէ զատ, ամէն տեղ թեկնածու պիտի ունենայ։ Մարսէյլի մէջ կասթոն Տէֆֆըր արդէն ամէն մարդ կատարուած իրողութեան առջեւ դրած էր, ժողովէն առաջ իսկ, մերժելով համայնավարներուն հետ հասարակաց ցանկով ներկայանալ։ Միթերանի հիմնական տեսակէտն այն է որ Ընկերվարական կուսակցութիւնը չի կրնար տեղի տալ երբ իր ընկերակիցները մանաւանդ համայնաւարները չափազանցուած պայմաններ դնեն։ Արդարեւ, այն տպաւորութիւնը կը տիրէր որ հոս – հոն համայնավարները կը ձգձգէին բանակցութիւնները, այն յոյսով որ ամբողջական որոշում մը տրուի «վերէն» եւ եղած 80–100 վայրերու տարաձութիւնները կը հարթուին։ Միթերանի պատասխանը ո՛չ եղաւ։

ԿԻՊՐՈՍ

ՑՈՑՆ – ԿԻՊՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ՏԵՂԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին օրերը աւելի մեծ ծաւալ առած է յոյն – կիպրացիներու զանգուածային տեղահանութիւնը իրենց տուներէն, կըղզիին հիւսիսը ապրող 15 հազար Ցոյներէն այսօր մնացած է 3500 եւ ներկայիս օրական յիսուն հոգի կը քշուի դուրս ինչ որ կը նշանակէ թէ 2–3 ամիսէն մէկ Ցոյն չի մնար կըղզիին հիւսիսը։

Տեղահանուածները իրաւունք չունին իրենց հետ տանելու ոչ իրենց կենդանիները, ոչ կառքերը, ոչ ալ աշխատանքի գործիքները։ Կարմիր Խաչի գրասենեակը հասնող յոյն այս գաղթականները կ'ըսեն թէ տեղւոյն վրայ ալ հոս – հոն երթալու իրաւունք չունէին, լուսարձել կայ, բժիշկները արտաքսուած են, դպրոցները փակուած։ Պարպուած տուները կը տեղաւորուին Թուրքիայէն եկած Թուրքեր։ Կիւրենիայի եւ Մորփուի յոյն գիւղերը թալանի տրուած են Թուրք զօրքին կողմէ, գրաւման յաջորդ օրն իսկ։ Նոյնը եղած է Ֆամակուսթայի համար, որ իրեւ զբօսաշրջիկութեան կեդրոն, զինուորական գօտի յայտարարուած էր որպէսզի «խնայուի»։ Թուրքերը կը փորձեն հերքել իրենց կողոպուտը, ըսելով թէ «ինչքերը այլ տեղ փոխադրուած են ցուցակ պատրաստելու համար» մինչեւ կիպրոսի քաղաքական կարգադրութիւնը։

Հրաշալի՛ բանաձեւում… Հատնաբար Հայերու ջարդը, տեղահանութիւնը, ինչքերուն կողոպուտն ալ նոյն պատճառն ունէր «ցուցակ պատրաստել մինչեւ հայկ· հարցին լուծումը»։ Եւ ասիկա կը պատահի 1976ին, Մակի քիթին տակ, Անգլիացի, Ամերիկացի «կը վրդովին» խօսքով, բայց կը մնան Թուրքին մեղսակից եւ դեռ մնինք կը զարմանանք որ 1915ին եղածները չեն դատապարտուիր…։

Քաւիի մը տողով

ԵՒՐՈՊԱՑԻ Հասարակապետութեան անդամ 9 երկիրներու թժիշկները ազատուրէն կրնան գործել այդ 9 երկիրներէն ուր որ ուզեն։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 14–15)

ԻՐԱՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Արեւելագիտութեան հիմնարկութեան կազմակերպութեամբ՝ Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է Իրանագիտական Ա· համագումարը, որու ընթացքին կարդացուած են քան զեկուցումներ՝ Իրանի լեզուին, գրականութեան ու պատմութեան, հայ – իրանական պատմական, մշակութային, քաղաքական եւ տնտեսական յարաբերութիւններուն մասին։ Համագումարին մասնակցած են Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի արեւելագիտութեան, հնագիտութեան եւ ազգագրութեան, պատմութեան, արուեստի հիմնարկութիւններու, ինչպէս նաեւ մատենադարանի, ակադեմիայի կեդրոնական գրադարանի, պետական թանգարանի եւ Երեւանի համալսարանի գիտնականներն ալ։

Համագումարը իր աշխատանքները տարած է երեք բաժանումներով՝ Հնագիտութեան եւ ազգագրութեան, Պատմութեան եւ Արուեստագիտութեան։ Ներկայացուած զեկուցումներուն մեծ մասը կը վերաբերի Իրանի հնագիտական նշանաւոր վայրերու՝ Սիալքի, Հասանլուի, Թեփէ Սիալքի, Թեփէ Գիանի, Շահր Սոխթէի, Թեփէ Հիսարի, Ղալայի, Ղալայի Մոլլա Իսմայիլի, Ղալայի Ղազիի, Ղալայի Ղարիբի, Ղալայի Ղուլամի, Ղալայի Ղուրղանի, Ղալայի Ղուրղանի Ա, Ղալայի Ղուրղանի Բ, Ղալայի Ղուրղանի Գ, Ղալայի Ղուրղանի Դ, Ղալայի Ղուրղանի Ե, Ղալայի Ղուրղանի Զ, Ղալայի Ղուրղանի Է, Ղալայի Ղուրղանի Ը, Ղալայի Ղուրղանի Թ, Ղալայի Ղուրղանի Ժ, Ղալայի Ղուրղանի ԺԱ, Ղալայի Ղուրղանի ԺԲ, Ղալայի Ղուրղանի ԺԳ, Ղալայի Ղուրղանի ԺԴ, Ղալայի Ղուրղանի ԺԵ, Ղալայի Ղուրղանի ԺԶ, Ղալայի Ղուրղանի ԺԷ, Ղալայի Ղուրղանի ԺԸ, Ղալայի Ղուրղանի ԺԹ, Ղալայի Ղուրղանի Ի, Ղալայի Ղուրղանի ԻԱ, Ղալայի Ղուրղանի ԻԲ, Ղալայի Ղուրղանի ԻԳ, Ղալայի Ղուրղանի ԻԴ, Ղալայի Ղուրղանի ԻԵ, Ղալայի Ղուրղանի ԻԶ, Ղալայի Ղուրղանի ԻԷ, Ղալայի Ղուրղանի ԻԸ, Ղալայի Ղուրղանի ԻԹ, Ղալայի Ղուրղանի Լ, Ղալայի Ղուրղանի ԼԱ, Ղալայի Ղուրղանի ԼԲ, Ղալայի Ղուրղանի ԼԳ, Ղալայի Ղուրղանի ԼԴ, Ղալայի Ղուրղանի ԼԵ, Ղալայի Ղուրղանի ԼԶ, Ղալայի Ղուրղանի ԼԷ, Ղալայի Ղուրղանի ԼԸ, Ղալայի Ղուրղանի ԼԹ, Ղալայի Ղուրղանի Խ, Ղալայի Ղուրղանի ԽԱ, Ղալայի Ղուրղանի ԽԲ, Ղալայի Ղուրղանի ԽԳ, Ղալայի Ղուրղանի ԽԴ, Ղալայի Ղուրղանի ԽԵ, Ղալայի Ղուրղանի ԽԶ, Ղալայի Ղուրղանի ԽԷ, Ղալայի Ղուրղանի ԽԸ, Ղալայի Ղուրղանի ԽԹ, Ղալայի Ղուրղանի Ծ, Ղալայի Ղուրղանի ԾԱ, Ղալայի Ղուրղանի ԾԲ, Ղալայի Ղուրղանի ԾԳ, Ղալայի Ղուրղանի ԾԴ, Ղալայի Ղուրղանի ԾԵ, Ղալայի Ղուրղանի ԾԶ, Ղալայի Ղուրղանի ԾԷ, Ղալայի Ղուրղանի ԾԸ, Ղալայի Ղուրղանի ԾԹ, Ղալայի Ղուրղանի Կ, Ղալայի Ղուրղանի ԿԱ, Ղալայի Ղուրղանի ԿԲ, Ղալայի Ղուրղանի ԿԳ, Ղալայի Ղուրղանի ԿԴ, Ղալայի Ղուրղանի ԿԵ, Ղալայի Ղուրղանի ԿԶ, Ղալայի Ղուրղանի ԿԷ, Ղալայի Ղուրղանի ԿԸ, Ղալայի Ղուրղանի ԿԹ, Ղալայի Ղուրղանի Հ, Ղալայի Ղուրղանի ՀԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՀԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՀԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՀԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՀԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՀԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՀԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՀԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՀԹ, Ղալայի Ղուրղանի Ղ, Ղալայի Ղուրղանի ՂԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՂԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՂԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՂԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՂԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՂԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՂԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՂԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՂԹ, Ղալայի Ղուրղանի Մ, Ղալայի Ղուրղանի ՄԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՄԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՄԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՄԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՄԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՄԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՄԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՄԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՄԹ, Ղալայի Ղուրղանի Յ, Ղալայի Ղուրղանի ՅԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՅԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՅԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՅԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՅԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՅԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՅԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՅԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՅԹ, Ղալայի Ղուրղանի Ն, Ղալայի Ղուրղանի ՆԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՆԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՆԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՆԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՆԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՆԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՆԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՆԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՆԹ, Ղալայի Ղուրղանի Շ, Ղալայի Ղուրղանի ՇԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՇԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՇԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՇԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՇԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՇԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՇԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՇԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՇԹ, Ղալայի Ղուրղանի Չ, Ղալայի Ղուրղանի ՉԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՉԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՉԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՉԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՉԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՉԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՉԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՉԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՉԹ, Ղալայի Ղուրղանի Պ, Ղալայի Ղուրղանի ՊԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՊԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՊԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՊԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՊԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՊԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՊԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՊԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՊԹ, Ղալայի Ղուրղանի Ջ, Ղալայի Ղուրղանի ՋԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՋԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՋԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՋԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՋԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՋԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՋԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՋԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՋԹ, Ղալայի Ղուրղանի Ռ, Ղալայի Ղուրղանի ՌԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՌԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՌԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՌԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՌԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՌԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՌԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՌԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՌԹ, Ղալայի Ղուրղանի Ս, Ղալայի Ղուրղանի ՍԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՍԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՍԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՍԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՍԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՍԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՍԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՍԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՍԹ, Ղալայի Ղուրղանի Վ, Ղալայի Ղուրղանի ՎԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՎԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՎԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՎԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՎԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՎԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՎԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՎԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՎԹ, Ղալայի Ղուրղանի Տ, Ղալայի Ղուրղանի ՏԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՏԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՏԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՏԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՏԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՏԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՏԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՏԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՏԹ, Ղալայի Ղուրղանի Ր, Ղալայի Ղուրղանի ՐԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՐԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՐԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՐԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՐԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՐԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՐԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՐԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՐԹ, Ղալայի Ղուրղանի Ց, Ղալայի Ղուրղանի ՑԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՑԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՑԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՑԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՑԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՑԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՑԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՑԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՑԹ, Ղալայի Ղուրղանի Ւ, Ղալայի Ղուրղանի ՒԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՒԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՒԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՒԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՒԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՒԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՒԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՒԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՒԹ, Ղալայի Ղուրղանի Փ, Ղալայի Ղուրղանի ՓԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՓԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՓԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՓԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՓԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՓԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՓԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՓԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՓԹ, Ղալայի Ղուրղանի Ք, Ղալայի Ղուրղանի ՔԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՔԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՔԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՔԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՔԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՔԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՔԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՔԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՔԹ, Ղալայի Ղուրղանի Օ, Ղալայի Ղուրղանի ՕԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՕԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՕԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՕԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՕԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՕԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՕԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՕԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՕԹ, Ղալայի Ղուրղանի Ֆ, Ղալայի Ղուրղանի ՖԱ, Ղալայի Ղուրղանի ՖԲ, Ղալայի Ղուրղանի ՖԳ, Ղալայի Ղուրղանի ՖԴ, Ղալայի Ղուրղանի ՖԵ, Ղալայի Ղուրղանի ՖԶ, Ղալայի Ղուրղանի ՖԷ, Ղալայի Ղուրղանի ՖԸ, Ղալայի Ղուրղանի ՖԹ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՌՈՒԲԷՆ Գ· ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՄԵՌԱՒ

— o —

«Սովետական Հայաստան» օրաթերթը Դեկտ· 14ի իր թիւով կը հաղորդէ որ Դեկտ· 12ին, 58 տարեկանին յանկարծամահ եղած է Ռուբէն Գ· Գէորգեան։ Անդամ Կոմկուսի Կեդրոնական Կոմիտէին, Երեւփոհան, Ռուբէն Գէորգեան նաեւ շինարարութեան եւ քաղաքային տնտեսութեան բաժնի վարիչն էր։

ու մանաւանդ տները։ Համագումարի բացումը ըրած է Արեւելագիտութեան հիմնարկութեան տնօրէնը՝ Գագիկ Սարգսեան։ Ակադ· Սուրէն Երեմեան զեկուցում մը կարդացած է «Վաղարշ Բ· եւ իր քաղաքական յարաբերութիւնները Պարթեւներու եւ Հռոմի հետ» նիւթին մասին, Գէորգ Տիրացեան՝ «Հայաստանի Աքեմենեան շրջանի գեղարուեստական մետաղագործութիւնը» նիւթին չուրջ, իսկ պատմաբան Փրոֆ· Համլետ Եգանեան ներկայացուցած է Մելքոմ խանի (Մելքոնեան) գործունէութիւնը, իր դերը Իրանի հանրային քաղաքական մտքի զարգացման մէջ։ Մեծ հետաքրքրութիւն ըստեղծած է նաեւ Պարոյր Մուրադեանի զեկուցումը՝ Անիի մէջ գտնուած պարսկերէն հրովարտակ – արձանագրութեան մը մասին, որ մեծ նշանակութիւն ունի ժամանակաշրջանի քաղաքական եւ տնտեսական կարգ մը հարցեր պարզելու համար։

×

ՃԱՏՐԱԿԻ ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ 44ՐԴ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԵԱՆ 11ՐԴ ՇՐՋԱՆ

Ճատրակի Խորհ· Միութեան 44րդ ախոյենութեան մրցումներու 11րդ շրջանին (Դեկտ· 13ին) աշխարհի նախկին ախոյեան Տիգրան Պետրոսեան հաւասար արդիւնքով աւարտած է իր խաղը էֆիմ Գելֆըի դէմ։ Եւ այդ ձեւով Տիգրան Պետրոսեան 7 միաւորով կը գտնուէր զաւաւորման գլուխը· Եուրի Բալաշով 6,5 միաւոր ունի եւ մէկ անաւարտ խաղ· աշխարհի ախոյեան Անատոլի Կարպով՝ վեց միաւոր եւ պէտք է չարունակէ Ալեքսանդր Ձախարովի դէմ ընդհատուած խաղը։ Կարէն Գրիգորեան 4,5 միաւոր ունի, իսկ Ռաֆայէլ Վահանեան՝ չորս միաւոր եւ մէկ յետաձգուած խաղ։

×

ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՆՈՐ ՏՈՒՆ

Վարդենիսի մէջ կառուցուած է մշակոյթի տուն մը, որ երկու ընդարձակ սրահներ ունի՝ 600 եւ 300 տեղնոց։ Տունը չարժանկարի մեքենայ ունի, ինչպէս նաեւ չարժական բեմ։ Այսպէսով, այս տարի Հայաստանի գիւղերու եւ շրջաններու մէջ բացուած մշակոյթի տուներու թիւը կը հասնի 10ի։

×

ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Լենինականի մէջ բացուած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի փորձառական – շինարարական եւ արուեստագիտական հիմնարկութիւն մը, որ քաղաքին երրորդ գիտական – հետազոտական հաստատութիւնը կը հանդիսանայ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ
ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ
(Ք. ՄՈՒՐԱՎՅԱՆ ՊՈՂՈՏ, 1)
ՀԵՏ. 26-44-11 — 1976 ԹՎԱՍ.

ՅԱՂՈՒՍՏԱՅԻՆ

ՀՈՒՇԱՐՁԱՆԱՑ

ԳՈՎԱՍՏԱՆԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Ր. ՄՈՒՐԱՎՅԱՆԻ ՊՈՂՈՏԻՑ)

1876 ԹՎԱՍ. 11 — 1976 ԹՎԱՍ. 11

(Ի. Ա. Վերգին մաս)

«Երբեմն ես փոխանակությունից պ՛ընդունեի ոչ թե ոսկի, այլ ապրանքներ, որոնք ես կարող էի հեշտությամբ ծախել, որովհետև ես գիտեի, որ նրանք ինձ համար ոչ մի արժեք չեն ներկայացնում։ Ես ինձ համար ոչ մի բան չէի պահում, այլ ամեն ինչ տալիս էի ուրիշներին, որոնք ինձանից ավելի աղքատ էին։ Ես ոչ մի անգամ չեմ զղջացել, որ այդպես եմ վարվել, որովհետև ես ինձ համար ոչ մի բան չեմ ուզում։ Ես ուզում եմ միայն, որ ինձ թողնեն ապրել իմ սովորական կյանքով, որ ես ունեմ ինչ ուտել և հագնել, և որ ինձ թողնեն աշխատել։ Ես ուրիշ ոչինչ չեմ ուզում։

Ես ինձ համար ոչ մի ստրուկ չեմ ուզում, ոչ էլ ես ուզում ինձ համար ստրուկ ունենալ։ Ես ուզում եմ, որ ինձ հետ ընկերների պես վարվեն

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՑՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երեւանի մէջ կառուցուելու վրայ է նոր շրջան մը՝ Աւան: Թաղամասի յատակագիծը կազմուած է՝ նկատի առնելով տեղւոյն վրայ գտնուող պատմական եւ ճարտարապետական թանկագին յուշարձանները: Այս առթիւ, Հայաստանի ճարտարապետներու միութեան վարչութեան նախագահը՝ Արծուին Գրիգորեան, ըսած է. « երեւանինախագիծ » հիմնարկութեան կազմած յատակագիծը անմիջականօրէն կապուած է Երեւանի կառուցման գլխաւոր յատակագիծին: Քաղաքի սահման – ներու ընդլայնումին առթիւ յատուկ կարեւորութիւն կը ստանայ այն հարցը, որ անոր զարգացման հեռանկարները սերտօրէն պէտք է առընչուին «Հնութեան վկաներու » պահպանման եւ վերակառուցման: Աւանի մէջ կը գտնուին թանկագին յուշարձանները, ինչպէս՝ Կաթողիկէ եկեղեցին (Զ. դար), Ժ.–ԺԳ. դարերու մատուռը, բազմաթիւ խաչքարեր: Երեւանը հետզհետէ կ'ընդլայնի: Այս երեւոյթը մտահոգիչ զարձած է ճարտարապետներուն համար, հին յուշարձաններու պահպանութեան տեսակէտէն: Վերջին տարիները Երեւանի սահմաններուն մէջ մտած են Կարմիր Բլուրին վրայ գտնուող Թէյչէբաղի ամրոց – քաղաքը, Արին–Բերդ ամրոցը եւ Կարմիր ամրոցը, ինչպէս նաեւ Երեւանի լճին ափը զբաղեցուող փալէոլիթեան զարաշրջանի քարանձաւները, որոնք հին ժամանակները իրրեւ բնակարան ծառայած են հնադարեան մարդուն»: Ներկայիս Հայաստանի պատմական յուշարձաններու պահպանութեան աշխատանքները յառաջ կը տարուին: Այսպէս, Լենինականի հին տաճարներէն մէկը վերակառուցուած եւ վերածուած է համերգի սրահի, ուր կը հնչէ երգեհոնային երաժշտութիւն: Վերջերս կատարուած մասնակի վերակառուցման ընդհիւ քաղաքի կեդրոնական հրապարակներէն մէկուն համոյթին մէջ մտած է Ամենափրկիչ եկեղեցին: Աշխատանքներու ձեռնարկուած է սորերկրեայ ջուրերէն փրկելու համար Գեղարդի վանքը:

ՀԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

— o —

ԿՐԸՆՈՊԼԸ (Յատաջ).— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան հն – թակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի տեղական խումբին, Կրընոպլի հայ գաղութը ազգային հարա – զատ մթնոլորտի մը մէջ նշեց, Կիրակի Դեկտեմբեր 12ին, Սէն Լուի սրահին մէջ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնարկութեան 86րդ տարեդարձը:

Մեր հաւատարիմ եւ արժանաւոր երէց սերունդին, ինչպէս նաեւ հետզհետէ դէպի ազգային ակերը վերադարձող միջին սերունդի կողքին, գտնելդիչ երեւոյթ էր տեսնել սրահին մէջ կարեւոր թիւով երկսեռ երիտասարդութիւն մը որ արժեցուց իր ներկայութիւնը խօսքով եւ մանաւանդ գործով:

Տօնակատարութիւնը բացուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով, երգուած Նոր Սերունդի անդամ – անդամուհիներու կողմէ:

Օրուան նախագահը ընկեր Սիսակ Սիսլեան գոհունակութեամբ եւ հպարտու – թեամբ դիտել տուաւ այս քաջալերական երեւոյթը զոյն վերագրելով արդարօրէն Հ. Յ. Դաշնակցութեան անշեղ ազգային ուղղութեան եւ գործունէութեան, ազգային գերագոյն շահերու հետապնդման ու անկէ բխող յատուկ մթնոլորտին, որուն մէջ երիտասարդը կը թրծուի Դաշնակցութեամբ եւ առողջ հայկականութեամբ: Ուստի, յարգելի նախագահը յայտնեց իր հաւատքը ապագայի նկատմամբ ըսելով՝ «Քանի նուիրեալ երիտասարդութիւն կայ, քանի նորերը կը գիտակցին իրենց պարտականութիւններուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան ապագան միշտ լուսաւոր է, հիմ – նադիրներու ոգին միշտ վառ եւ հայ ժողովուրդը միշտ արի»:

Ընկեր Սիսակ Սիսլեան մասնաւորեց Դաշնակցութեան պատմութենէն քանի մը դրուագներ՝ պանծացնելով յատկապէս հայդուկներու մարտական ոգին եւ գործունէութիւնը որոնք առաջնորդեցին հզօր եւ մտալքուած ժողովուրդ մը դէպի յարութեան դռները մինչեւ Սարդարապատ, ծնունդ տալով նորագոյն ժամանակներու հայ Գետականութեան որուն վրայ կը կանգնի այսօր հայրենիքը:

Օրուան բանախօսը էր, Մարսէյլէն հրաւիրուած, ընկեր Կարօ Ճուվսէփեան, որ նախ հայերէնով եւ ապա Ֆրանսերէնով չեշտեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան դերը 1890ական թուականներուն որ եղաւ ընդարմացած ժողովուրդի մը համար միանգամայն՝ սիրտ, միտք եւ բազուկ: Բացատրելէ յետոյ թէ ի՛նչպէս Դաշնակցութեան հիմնադիրները եղան համազրողները այն ուժերուն եւ խմբակցութիւններուն, որոնք ինքնաբերաբար ծնունդ առած էին ժողովուրդի զանազան խաւերուն մէջ, կապեց Դաշնակցութեան գոյութիւնը հայ ժողովուրդի տեւական – նութեան հետ:

Ապա ընկեր Կարօ Ճուվսէփեան ըսաւ. «Մեր եւ մեզի յաջորդող սերունդներ պէտք է առնեն Դաշնակցութեան հարուստ ուսուցեալը որպէս հաւատք, որպէս ապի մը մայրենի հող իրենց ոտքերուն տակ, որպէս կտոր մը հայրենիք իրենց սիրտերուն մէջ խորապէս ապրելու համար ներկան եւ կերտելու համար ապագան »: Ներկան, ըսաւ երիտասարդ բանախօսը, նախ Սփիւռքն է զոր անհրաժեշտ է պահել կազմակերպուած, իր մշակութային կրթուններով, քաղաքական գաստիարակութեամբ, Սփիւռքը որ իր տոկալու եւ տեւելու զանոնքը պէտք է վերածէ ամէնօրեայ գործի եւ ապրումի: Նոյնպէս ներկան՝ հայրենիքն է որ կ'աճի եւ կը բարգաւաճի մշակութային, ճարտարարուեստական, շինարարութեան եւ այլ մարզերու մէջ շնորհիւ իր հարազատ զաւակներու հանճարին, տաղանդին, բազուկին, իր ժողովուրդի ստեղծագործ ոգիին, շնաշարար կամքին, բայց հայրենիքը անպօր է մեր պաշտօնական ձայնը ըլլալու, նոյնիսկ արձագանգ տալու Սփիւռքի Հայկական Դատի մեր ամբողջական իրաւունքներու աշխատանքի գծով: Մեր ներկան մանաւանդ Հայկական Դատն է, որ ամէն ժամանակէ աւելի այժմէական, պէտք է հետապնդել մտացածել ճակատով քաղաքական գիտակցութեամբ եւ հաստատութեամբ: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը լարէ իր բոլոր ուժերը, կը տրամադրէ իր բոլոր կարելիութիւնները խախտելու համար այսօրուան քաղաքական աշխարհի անարդարութեան եւ անտարբերութեան դայթակղեցուցիչ պատը: Դարձեալ մեր ներկան, «դժբախտաբար» այսօր Լիբանանն է ուր յոյսի երկչոտ ճառագայթներ կը ցոլան դեռ իր մռայլ երկնքին վրայ: Ամէն հայու պարտականութիւնն է նիւթապէս տարել Լիբանահայութեան վերակառուցման աշխատանքին որպէսզի համախմբուած այս գաղութը, գօտեպնդիչ այս հայ օճախը չարունակէ ըլլալ Սփիւռքի պաշտպանը այլասերման վտանգին դէմ:

Ընկեր Կարօ Ճուվսէփեան վերջացուց հետեւեալ խօսքերով՝ «Մեր ապագան Ազատ, Անկախ, Միացեալ Հայաստանն է. միակ անխոցելի երաշխիք մեր ազգային ինքնութեան հարազատ ու անաղարտ պահպանման»:

Գեղարուեստական բաժինը կոկիկ եւ պատշաճ էր: Խոր ապրումով արտասանեց ընկ. Ղեւոնդ Թորոսեան, ինչպէս նաեւ Լորանս Զիվիճեան եւ Սեդա Սիսլեան: Զգայնութեամբ նուագեց սրինգով՝ ընկ. Մհէրան Թորոսեան (Վիէնն): Երգեցին Սոնիա Քիւրտճեան, Խորէն Մատեան եւ բոլորին հաճոյքին համար իր հաղորդիչ եւ ջերմ ձայնով՝ ընկերուհի Ալիս Գալուստեան (Վիէնն): Տօնակատարութեան ատարին ներկայ ժողովուրդը ոտքի ինքնարուխ կերպով մխրճուեցաւ երգելու «Ցառաջ նահատակ»ը:

Ցաջող ձեռնարկ մը, Ֆրանս. Ալպեան լեռներու ստորոտը կծկուած այս գեղեցիկ քաղաքին մէջ ուր Հ. Յ. Դ.ն տարածած է իր ճիւղերը ազգ. կեանք եւ չունչ բերելու համար այս փոքր գաղութին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

(*) ՆԵՐՍԷՍ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

տարելով, իրենց խնամած որբերն ալ ներկայ, Ձեր Ամենապատիւ Սրբազնութեան ընորհած օրհնաբեր եւ քաջալերիչ կոնդակը հանդիսապէս ընթերցաւ, խորին գոհաբանութիւն եւ բարեմաղթութիւնք նուիրելով Ձեր անձին եւ Ազգանուէր կեանց, որ այնքան արդիւնաբեր, խնամատարութեամբ եւ զգաստիրութեամբ կը գործէք նահատակի մը պէս դիմագրաւ հանդիսանալով աւուր չարեաց, կը պաշտպանէք հայկական ժողովրդեան եւ երկրին օգուտը, եւ կը տարածէք Ձեր գութը Ազգին որբոց եւ թշուառաց վրայ: Փոքրիկ որբ մը թոթով լեզուաւ ուղերձ մը կարդայ յանուն իւր բաղդակցաց, եւ խնդրեց որ զգան մատուցանեմ Ձեր Բարձր Սրբազնութեան: Քաղցրութեամբ սրտի կուգամ ահա կատարելու որբոց աղերսը, ներփակելով ուղերձը ի ծոց գրութեանս:

Ս. Հայր, ապրիլներէն բաւական յոյս – սեր կ'երեւին Հայկական խնդրոյն մօտաւուրց սկսելուն: Անհամբեր կ'սպասեմք յաջողութեան: Կ'սպասեմք նաեւ Ձեր հրահանգաց եւ հրամանին, եթէ հարկ է ծառայութիւն մը ընելու, ի՛նչ կերպով եւ ի՛նչ ընելով: Տրոց գոմարները ուզած եմ, կը պատրաստուի, բայց դեռ չ'հասան ձեռքս:

Գեղերու աւարառութիւնք եւ զանազան անազորոյն կեղեքմունք կը չարունակուին Հայոց վրայ, որք յաճախապէս տեղի կ'ունենան Պարսկաստանի սահմանագլուխները: Կառավարութիւնը անփոյթ կը կենայ: Նոյնիսկ քաղաքի մէջ բանտէն նշանաւոր եղեռնագործներ կը փախչին կամ թոյլ կը տրուին որ փախչին: Դատաբաններ. ը Հայերը կը դատեն միայն. և մեր Հայերն ալ ետ չեն կենար նիւթ տալէ անոնց: Կառավարութիւնը կը ջանայ բաժնել ժողովուրդը եւ խնդիրները յարուցանել երկպառակ պահելու Հայն: Դժբախտաբար յոժարակամներ բաւական ունինք: Նա – խորդ գրածներս անշուշտ սասցած կը լինիք:

Հարստահարութեանց համար հեռագիր չենք կրնար տալ վասնզի կը կարգան եւ կը թշնամանան: Ուստի փօշտայիւ կը գրենք: Անգղ. հիւպատոս Պ. Քէյթըն, ըզկելով Բաղէշ, Սղերդ, Սասուն, Մուշ, Գուլպէրգ, Մանազկերտ, վերադարձաւ: Սուտար տեղեկագիրները կը պատրաստէ:

Ձերդ Ամենապատուութեան
Անձնուէր ծառայ

Գ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ
Գ. Վ.

ՀԱՌԱՁԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԱՐԱԹԻՄՈՍԻ ՄԷԿ ՆԱՄԱԿԸ

Դուքսը նամակը ձեռք առաւ:

Սպասաւորը խոնարհելով դուրս ելաւ: Գոսքարի լայն պահարանը ձեռքը բռնած էր, իսկ Պեմպօ նամակին բացուելը կը սպասէր:

Վերջապէս դուքսը նամակը բացաւ: Առաջին բառերը կարդալով դէպ–դեղին կարեցաւ:

Անէծքի բառ մը թռաւ շրթունքներէն եւ նամակը ձեռքէն իննկաւ:

Պեմպօ նամակը առաւ եւ սկսաւ կարդալ հետեւեալ տողերը:

«Վենետիկի վսեմապոյն Հանրապետութեան ամենազօր եւ մեծահամբաւ վսեմաշուք դուքսին:

«Վսեմաշուք տէր:

«Ձեր վսեմութիւնը Թող ներկայութեան արժանի տեսնէ գիս. ըսելիքներս այնքան սոսկալի ու դժնդակ են որ ուժս ու քաջութիւնս կորսնցուցած եմ: Բերելիք լուրս այնքան տխուր լուր մըն է որ, լսութեան անգամ ի խորոց սրտէ ազդուած, պարտաւորուեցաւ անկողին իյնալ: Եթէ մուսաներէս՝ փեթրինալի պատրաստած փառաւոր անանուխը խմած չըլլայի, հիմա թերեւս աւելի զէշ վիճակի մը մատնուած պիտի ըլլայի: Մէկ բառով ահա կուտամ ձեզի այդ սոսկալի լուրը որ մեզ բոլորս սուգի խօթեց: Աչխարհահռչակ ժան տը Մեհիչիսը մեռաւ, Արաթիմոսի հանճարին ցոլքերէն մին մարեցաւ...

— Ի՞նչ, ի՞նչ, Աւազ Սաղայէլը մեռե՞ր է մի՛, բացագանչեց Պեմպօ խեղդուկ կերպով:

Գոսքարի լռութիւն պահեց: Իր ծրագիրներն ու երազները մէկէն ի մէկ փլած, փճացած, քանդուած էին:

— Ձակատագրին եղերական մէկ հարուածն է, մրմնջեց վերջապէս:

Եւ երկու մեղսակիցները անճկալից նայուածքով մը իրարու նայեցան:

Ցետոյ, դանդաղ նայուածքով մը, չատերը կ'ըսեն թէ Վենետիկի է եղեր, ուրիշներ ալ երդում կ'ընեն թէ զայն տեսեր ու ճանչցեր են, Վենետիկի նախկին դուքսին զաւակն է եղեր...»:

— Ռոլան Քանտիանօն, մրմնջեց Գոսքարի ժպտելով:

— Ճակատագիր, մռլտաց Պեմպօ:

— Շարունակէ, չարունակէ:

Պեմպօ ընթերցանութիւնը չարունակեց.

«Բանակը այս եղերական լուրը առնելուն պէս մելամաղձոտութեան ու վախի մատնուեցաւ: Մնաս բարով յանդգնութիւն ու հրճուանք: Ամէն մարդ լնգզինքը մոռնալով սկսաւ վիրաւորեալին երիտասարդութեան դրուատիքն ընել: Վերջապէս իր մարմինը նախ կովերնոյս բերդը տարուեցաւ, ուրկէ եկան իր պինուորները աղաչելով պաղատելով իր մարմինը առնին եւ բանակատեղին տարին: Սուր վիրայ, Մեհիչիս որ տակաւին իր վերջին չունչը աւանդած չէր, խնդրեց իր մարդոցմէն որ զինքը Մանթուա տանին, Ֆրետերիք Կոնզաքի քով: Կոնզաք թէպէտ իր թշնամին էր, բայց զինքը ընդունիլ չմերժեց: Լալով ողբալով ճամբայ ելանք եւ շատ չանցած Մանթուա հասանք: Հոն պատգարակը պալատ տարուեցաւ եւ մարմինը անկողին դրուեցաւ:

ՄԻՇԵԼ ԶԻՎԱՔՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վիէն.— Այրի Տիկին Թագուհի Մուրատեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Դեկտեմբեր 26, Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցին՝ 295, Ռիւ Պուալօ, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր՝ ողբացեալ

ԱՍԱՏՈՒՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

(Խարբերդցի)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն իր յիշատակը յարգող բարեկամներուն։

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Ողբացեալ Տիկին Իսկուհի Գարմէնի յիշատակին Տէր եւ Տիկին Օննիկ Դաւիթեան 100 Ֆր. կը նուիրեն «Ցառաջ»ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլի Անարատ Ցղութեան քոյրերը չնորհակալութեամբ ստացած են 100 Ֆր. Տիկին Զրուանդեանէ Պետրոս Զպուճեանի մահուան առթիւ։

×

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը Դեկտ. 5ի իր ընկերահամակրական ճաշին առթիւ չնորհակալութեամբ ստացած է.— Տէր եւ Տիկին Կուրպէթեանէ 100 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Քեհէեանէ 100, Տէր եւ Տիկին Ցակոբեանէ 50։ Շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր ընկերուհիներուն որոնք արժէքաւոր առարկաներ նուիրեցին վիճակահանութեան։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Վաղարշակ Վարպետեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խորին չնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ կամ դրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՎԱՐՊԵՏԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ։

Հ. Ց. Դ.

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Ց. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէի ժողովը այս Շորեքշաբթի Դեկտ. 22, ժամը 20·30ին, նոր հաւաքատեղին։

ՃԱՇ ՎԱՂԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Վաղանսի մասնաճիւղը, սիրով կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները, իր տարեկան ճաշ – խնջոյքին, Ծնունդի առթիւ, Ուրբաթ Դեկտեմբեր 24, իրիկունը ժամը 9·30էն մինչեւ առաւօտ, Վաղանսի Փալէ տը լա Ֆուաթի ճաշարանը, Ավընիւ տը լա Մառն։

Ութախալի մթնոլորտ մը պիտի ստեղծէ ԺԱՔ ՔՈԺԱյի նուագախումբը, որուն կը մասնակցի Պր. ՎԱՐԴԻՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ՝ «Կռունկ» նուագախումբին երգիչը։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Շամբանեը — Պառ — Պիւֆէ։

ՄՈՒՏՔԸ 80 ՖՐ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՃԱՇԱՐԱՆ ՄԸ

PIZZA OSKIAN

139, rue Saint-Honoré 75001 Paris

tél. 260 23 80

Réveillons de Noël et du Jour de l'An

Dans une joyeuse ambiance de Fête

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՏՈՒՆԻ ՕՐՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՎԱՂԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս Շորեքշաբթի, Դեկտ. 22, ժամը 20·30ին Հ. Բ. Ը. Մ. Հիւսիսեան սրահին մէջ՝ Ռիւ Ֆալանթին, Պ. Լեւոն Տէր–Սարգիսեան (Վաղանսի եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան ներկայացուցիչ միւռոնի օրհնութեան) իր տպաւորութիւնները կուտայ ֆիլմով եւ բացատրութիւններով։

ՏՕՆԱԾԱՌ

Էսաեան Սամուց Միութեան

Դեկտ. 24, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

Ալեֆ Մանուկեան սրահին մէջ

118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ՔՈԹԻՑՈՆ – ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել հեռաձայնելով՝ 343–0420 առաւօտ մինչեւ 9,30 եւ 607–98–64 երեկոյ 17·30էն սկսեալ

Venez nombreux

Au Réveillon du 24 Décembre organisé par le NOR SEROUND de la Région Parisienne.

de 20 h. à l'aube

Maison de la Culture Arménienne
17, Rue Bleue — 75009 PARIS

BUFFET CAMPAGNARD

COTILLONS

Tout compris 50 F.

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

vous attend

à ses Réveillons

de Noël et du Jour de l'An

Les 24 et 31 Décembre

Danse — Spectacle — Ambiance

Réservation : 742-83-65

Cuisine Grégoire

A EMPORTER

Spécialités Libanaises

14, rue Mazagran 75010 Paris

M° Bonne Nouvelle

tél. 770 - 24 - 43

ՁԵՐ ՏՈՒՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԻ ՎԱՐԱՆԻՔ ԴԻՄԵԼՈՒ ԿՐԵԿՈՒԱՐԻ *ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՃԱՇ, ՆԱԵԻ ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՀԱՑ ԵԻ ՄԱՆԱԻԱՆԴ՝*

Հայկական «Փիցցա» (լահմաճուն)

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՏԵՂԵԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՔԱՆԴՈՒՈՂ ՔԱՂԱՔԻ ՄԸ ՀԱՄԱՐ

Գ. ՊԸԼՏԵԱՆ

Փարիզ 1976 ԳԻՆ 10 ՖՐԱՆՔ

Դիմել Բալուեան եւ Սամուէլեան գրատուները

Հ. Ը. Ը. Մ.

UGAB-JEUNES — UGAB-JEUNES

Կը կազմակերպէ՝

ՀԱՑԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

les LUNDIS SOIRS de 19 h. à 20 h. 30

— cours débutants parlant arménien

— cours débutants ne parlant pas arménien.

les MERCREDIS SOIRS de 19 à 20 h. 30

—cours de perfectionnement et de civilisation arménienne.

Ces cours ont lieu au Centre Alex Manoogian, 118, rue de Courcelles 75017 PARIS

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

AU COLLEGE SAMUEL MOORAT
COURS DU MERCREDI

Nous vous informons que nos cours d'arménien se poursuivent par méthode audio-visuelle au 26, Rue Troyon à Sèvres

Age d'admission: entre 6 et 12 ans.

Deux cars prennent les enfants le matin et les ramènent en fin d'après-midi.

Trajet : 1er car — Asnières, Neuilly, Porte de St.-Cloud, Sèvres.

2ème car — Palaiseau, Antony, Clamart, Issy-les Moulineau, Sèvres.

Pour complément d'information, téléphoner au secrétariat : 793-09-47

Si des parents demeurent à proximité de ces localités et souhaitent envoyer leurs enfants, ils peuvent également prendre contact avec nous, nous essayerons de les satisfaire.

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մէջին տարիքի կին կամ օրիորդ մը, փարիզի մէջ ընտանիքի մը մօտ սպասարկելու համար, գոհացուցիչ պայմաններով։ Հանգստաւէտ բնակարան եւ ջեռնոց ապահովուած։

Դիմել՝ հեռաձայնելով 523–24–97

LES STUDIOS DE DANSE
d'EVA ARZOUIAN

vous proposent

10 jours de cours gratuits de :

— CARACTERE

— CLASSIQUE

— JAZZ

pour tous renseignements et inscriptions

44, RUE VIEILLE DU TEMPLE
PARIS (4e)
Tél. : 278-18-97

RESTAURANT EREVAN

ՀԱՅԱՍՏՈՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

REVEILLONS

MENU

NOEL
24 Décembre

150 F.

Bar sauce mayonnaise
Assiette arménienne
Boerek aux épinards
Petites boulettes aux épices
Agneau farci
Patisserie
Tripes à l'orientale
Café — Vins — Champagne

JOUR DE L'AN
31 Décembre

200 F.

Caviar
Bar sauce mayonnaise
Boerek aux épinards
Petites boulettes aux épices
Dinde farcie
Patisserie
Tripes à l'orientale
Café — Vins — Champagne

Musique et Danse

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Մօտ օրէն լոյս կը տեսնէ՝

1977-Ի
ԳՈՅԱՄԱՐՏ
ՕՐԱՑՈՅՑԸ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
22
MERCREDI
22 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·750

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.750

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ

o

ՑԱՒԱԶԴԻՄԱԿԱՆ
ԵՒ ԱՆԿԱՄ ԹԵՐԹԵՐ ԿԸ ԳՐԱՒՈՒԻՆ

o

Ամէնէական կը նկատուէր այլեւս պատերազմական վիճակի հռչակումը Լիբանանի մէջ, որքան ալ հակասական թուի որ նման կացութիւն մը ստեղծուի ճիշդ այն ըրջանին, երբ չուրջ ամիս մըն է երկիրը համեմատաբար խաղաղած է։

«Պատերազմական վիճակ» կը նշանակէ մանաւանդ, որ զինուորական իշխանութիւնը փոխարինէ քաղաքային իշխանութիւնը, ինչ որ կ'ընդրկէ — զրաւման եւ խուզարկութեան իրաւունք, զրաքննու – թիւն, նաեւ 24 ժամէն անդին երկարա – ձգում կանխարգելել բանտարկութեան։ Անշուշտ եւրոպական մամուլը կը սկսի քիչ մը հեղնել սուրիական «հոգատարութիւն» ը եւ «խաղաղեցումը» որ «գաղթատե – բացում»ի բնոյթ կ'առնէ։ Երկուշաբթի Դեկտ· 20ին, ոչ մէկ օրաթերթ լոյս կընար տեսնել Պէյրութի յառաջդիմական գօտիին մէջ։ Եօթնի վրայ վեց թերթերը դրաւուած էին սուրիական զօրքին կողմէ, մէջն ըլլալով Ֆրանսպռէը մինակ օրաթերթը (անկախ) Օրիան–Լը Ժուռ։ Կը զրաւուէր նաեւ նախկին նախարար Թուէնիի թերթը («Նահար») մինչ ինք Ամերիկա կը գտնուէր իբրեւ յատուկ բանագնացը Նախագահ Սարգիսի։ Նախապէս արգիլուած էին, իբրեւ «իրաքամիտ» Ալ Մ'ոհար եւ Պէյրութ օրաթերթերը եւ Ալ Տեսթուր չաբաթաթերթը, ասոր յաջորդած էր Ալ Սաֆիրի եւ վերջապէս Նահարի եւ Օրիան–Լը Ժուռի զրաւումը։ Վերջինն էր՝ համաչնաւոր կուսակցութեան պաշտօնաթերթը՝ Ալ Նիտա։ Պարզ է որ Դամասկոս կ'ուզէ այլեւս միայն իրեն ենթակայ մամուլ մը թողուլ Լիբանանի մէջ, ուր լոյս կը տեսնէին 23 օրաթերթ։ Լիբանանեան մամուլը ճանչցուած էր արաբական աշխարհի մէջ, իբրեւ ամէնէն ազատ ու բազմազանութիւն ունեցողը եւ դիտել կը տրուի թէ Ալ Նահար, Օրիան – Լը Ժուռ եւ Նիտա քաւական «գործակցող» եղած էին Սուրիոյ հետ, բայց ճիշդ է որ Նահար կը պատկանի Փիէր Ժտէյէ (Ռէմոն Ժտէյէ եղբայրը)։

Այս զրաւման պատճառները որոշ յօդուածներ չեն այլ մամուլը հակակշռելու որոշում մը։ Նահարի խմբագրապետը արդէն առաջարկած էր նախապէս որ Սարգիս «երեք իմաստուններու» խորհուրդ մը նշանակէ որ տէր կանգնի մամուլին եւ օրէնսդրութիւն մը պատրաստէ ապագային համար։ Գուցէ այս ալ պատճառ եղած է զրաւման։ Ռէմոն Ժտէյէ, որ երբեք չէ ծածկած իր ընդդիմութիւնը սուրիական միջամտութեան, հոս ալ կը տեսնէ Լիբանանեան կառավարութեան անկարողու – թիւնը հակազդելու եւ կը չեշտէ· «Ուզղակի ձեռք առնել կը նշանակէ մամուլը եւ վաղ կայ որ քանի մը օրէն ասիկա վերաբերի նաեւ օտար մամուլի դործա – կալութեանց»։ Ցարդ անոնք ազատ են, բայց աշխատելու դժուարութիւններ ունին Եուճայթըտ Փրէս եւ Նիւզուիք ո – րոնց դրասենեակները Ալ Նահարի չէնքին մէջ կը գտնուին։

Պէյրութի մէջ ուրեմն, ուր պատերազմի օրերուն 23ի վրայ 10 օրաթերթ լոյս կը տեսնէր, Դեկտ· 20ին լոյս տեսած են միայն քրիստոնեայ գօտիին մէջ Ալ Պայրաք եւ Ալ Անուար։ Այս վերջինը կը նկատուի իբրեւ բովանդակ քրիստոնեայ աշխին բանբերը։ Ֆալանժիստներու Ալ Ամալը լոյս չի տեսներ երկուշաբթի օրերը։ Այս թերթերը կը ծախուին մահմետական գօտիին մէջ ալ։ Կ'ըսուի թէ Ֆալանժները մտադիր են նաեւ Ֆրանսերէն թերթ մը հրատարակել կը Ռեվէյլ եւ Շամուն ամիս մըն է չաբաթաթերթ մը կը հրատարակէ կը Լիպերալ, զոր օրաթերթի վերածելու ծրագիրը ունի։

Սկզբունքով կը սպասուէր, որ պատերազմական վիճակը հռչակուի Զորեքշաբթի օր, երբ նորակազմ կառավարութիւնը կը զումարէ իր առաջին նիստը, նախքան վատահութեան քուէ ուղելը Խորհրդարանէն։

×

Ընդհանուր ձեւով արեւելեան քրիստոնեայ գօտին աւելի կազմակերպուած է քան արեւմտեան մասը, որու համար ձոմպլեթ կը խոստովանի «միջոցները չունենցանք աւազակութեան առաջքն առնելու որ ձախի գոյներն առաւ»։ Գալով Շամունի, միշտ նոյնքան անպիլող է եւ չի վարանիր ըսելու·—«Ապահովութիւն չկայ Լիբանանի մէջ ցորչափ մէկ Պաղեստինցի մնայ։ Չեմ հասկնար ինչո՞ւ պէտք է հանդուրժենք այս մարդիկը որոնք մեծ թիւով մեզ մօտ են, որովհետեւ մերժած են իրենց հայրենիքը պաշտպանել։ Պաղես – տինցիներու հարցը արաբական հաւաքական պատասխանատուութեան կը պատկանի։ Եթէ արաբական երկիրները չանձն չառնեն իրենց բաժինը ստանձնել այս դատին մէջ փոխանակ Լիբանանի վրայ ձգելու, այն ատեն մենք կը կարգադրենք այս հարցը, ի հարկին կրկին զէնքերը կ'առնենք մեր տունէն վռնտելու համար Պաղեստինցիները»։

×

Լիբանանեան այս պատերազմին մէջ ուր ոչինչ յստակ էր, մէկ կէտ յստակ է սակայն՝ այն որ 19 ամիս աննախընթաց կռիւներ եղան, 40·000 մեռեալ, 100 հազար վիրաւոր եւ հաշմանդամ, դեռ չհաշուելով քանդումները, աւերակները, կողոպուտը, թալանը եւ... եւ այս ամբողջը յանգելու համար ո՞ւր։ Ոչ մէկ տեղ։ Ոչ յաղթող, ոչ պարտեալ, ոչ ալ որեւէ քաղաքական բարեփոխում։ Իր նչպէս ուրեմն հաւատալ որ վերջանեան մղձաւանջը իսկապէս վերջացած է։

ԻՍՐԱՅԷԼ

ՌԱՊԻՆ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

o

Իսրայէլի վարչապետը հրաժարեցաւ, հոս ալ ըստ դէպերու, ցոյց տալով թէ միայն ռազմաճակատի վրայ չէ որ ռազմագէտ է (վեց օրուան պատերազմին ընդհանուր զօրավար էր) այլեւ քաղաքական մարզին մէջ։ Արդարեւ, այս հրաժարումը անհատական յաղթանակ կը նկատուի քանի թոյլ կուսակ որ կանխահաս ընտրու – թիւնները կատարուին։ Ըստ իսրայէլեան բարքերուն (Սահմանադրութիւն չկայ) հրաժարեալ կառավարութիւն մը մեծամասնութեան կառավարութեան մը բոլոր իրաւունքները ունի մինչեւ նոր գործադիրի մը կազմութիւնը։ Հրաժարումի առաւելութիւնները նաեւ հոգեբանական, տնտեսական, քաղաքական եւ դիւանագիտական են։

ՕՏՆԱԳՆԴԱԿ

Կիրակի օր, աւելի քան 2500 հանդիսականներու ներկայութեան Տէսին–Լիոնի Մարզականը (Պատուոյ Փրոմոսիոն) 1ի դէմ 5 կէտով յաղթեց Փոն–ը–Շէրիի (որ կը խաղայ 3րդ բաժանումին մէջ)։ Վալանսի Մարզականն ալ 2ի դէմ 4 կէտով պարտուեցաւ Ավինեոնէն։

Քաւիի մը տոկով

ՊՈՒՍՈՑ համալսարանը փակուեցաւ ցմահ տնօրինութիւն, բացուելէն հազիւ չաբաթ մը եաք, ձախ եւ աջ ուսանողներ կրկին բուռն բախումներու դիմած ըլլալով։ Փակ է միշտ Անդարայի համալսարանը։

ՊՈԼԻՍ – ԱՆԳԱՐԱ. ճամբուն վրայ հանդակառք մը 30 մեթրէն փոս ինկած է։ Նուազագոյն տասը մեռեալ կայ եւ երեսուն վիրաւոր։

ՊԱՐԱԿԱՍՏԱՆի մէջ կին մը գնդակահարուած է իբրեւ ահաբեկիչ։

ՓԱՐԻԶի ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐՈՒ պինը պիտի սղէ 14,51 առ հարիւր ինչ որ 1977ի համար հետեւեալ կացութիւնը կը ստեղծէ։— Ընդհանուր բժշկութեան սպասարկութիւն, օրական 475 Ֆր·, մասնագէտ – տացած բժշկութիւն՝ 690 Ֆր·, ընդհանուր վիրաբուժութիւն – ծննդաբերու – թիւն 629 Ֆր·, մասնագիտացած վիրաբուժութիւն 755, ջղա – վիրաբուժութիւն 933 Ֆր·, բարձրագոյն մասնագիտացած սպասարկութիւն 1·460 Ֆր·։ Կը նախատեսուի չինուիլը Սէն–Լուի նոր հիւանդանոցին։ 1175 նոր հիւանդապահուհի պիտի առնուին եւ 580 պաշտօններ ստեղծուին։

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 14–15)

ՀԱՅԱՍՏԱՆի ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆՆԵՐԸ

Ծաղկաձորի մէջ բացուած է 300 տեղնոց ուսանողական ոստանը, ուր պիտի հանգստանան եւ պիտի մարզուին Հայաստանի մարմնամարզութեան հմնար – կութեան ուսանողները։ Ապագայ մարզիչներու տրամադրութեան տակ կը դրուի նաեւ ճաչարան մը եւ տեսական աշխատանքներու սենեակներ։ Ոստանը դրաւած է վեց հազար քառակուսի մեթր տարածութիւն մը։ Համաճայն Հայաստանի բարձրագոյն եւ միջնակարգ մասնագիտական կրթութեան նախարարութեան հաղորդումին, մինչեւ տարեվերջ չարք կը մտնեն նաեւ Երեւանի Բազմարուեստից հիմնարկութեան էլեկտրոնիքի բաժնի ուսումնական չէնքի կառուցումը՝ նորա – դոյն թեքնիքով տարրալուծարաններով եւ ընդարձակ լսարաններով, Զարենցաւանի ճարտարագիտութեան բաժնի ուսանողնե-

ԿՈՉ
ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

o

Ամենայն Հայոց Հայրապետը անձամբ տեղեկանալով Լիբանանի տագնապին եւ մասնաւորաբար Լիբանանի հայ գաղութի վիճակին, երկրորդ կոչ մը եւս ուղղած է Սփիւռքի Հայութեան, չարունակելու հանգանակութիւնները՝ օգնելու համար Լիբանանի հայ աղէտեալներուն։

Թէեւ չուրջ ամիսէ մը ի վեր դադրած կը թուի ըլլալ պատերազմը եւ համեմատաբար խաղաղութիւն կը տիրէ երկրին մէջ, սակայն տակաւին անգործութիւնն ու չքաւորութիւնը համատարած է· շատեր նոյնիսկ կարօտ են պնակ մը տաք կերակուրի· ծանր է մանաւանդ երախաներու եւ վիրաւորներու վիճակը։

Տխուր այս կացութենէն զատ, կայ նաեւ կրթական եւ մշակութային կեանքի ու գործունէութեան պահպանումն ու չարունակութիւնը, որ անհրաժեշտ երաչխիքն է գաղութի ազգային նկարագրին։

Ֆրանսայի Լիբանանի աղէտեալներու կեդրոնական Յանձնախումբը նկատի ունենալով այս սոսկալի պատգանեքը, նուիրական պարտականութիւն կը համարի վերստին ձեռնարկել հանգանակութեան երկրորդ արշաւի մը, եւ ներկայիս կոչ կ'ուղղէ բոլոր կազմակերպութիւններուն եւ իւրաքանչիւր Հայու, որպէսզի անձնուիրաբար աշխատին օգնութեան հասնելու Լիբանանի մեր եղբայրներուն եւ քոյրերուն։

Տօնական այս օրերուն, ամէն Հայ, մարդասիրական եւ ազգային նուիրական պարտականութիւն թող համարի իր ճոխ սեղանէն բաժին հանել Լիբանանի հայ աղէտեալներուն, մեղմելու անոնց վիշտն ու թշուառութիւնը, եւ զգացնելու որ անոնք մոռցուած չեն խաղաղ պայմաններու մէջ ապրող իրենց ազգակիցներէն։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՑ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Բոլոր նուիրատուութիւնները պէտք է ղրկուին Յանձնախումբին, որուն կեդրոնատեղին է Փարիզի Հայոց մայր եկեղեցին, 15 Ռիւ ժան Կուժոն, Փարիզ 8րդ։

րու համար մարզական չէնքը եւ Երեւանի երաժշտանոցի 400 տեղնոց համերգասրահը։ Ընթացիկ հնգամեակին ուսումնական չէնքերու եւ ուսանողական ոստաններու կառուցման համար Հայաստանի կառավարութիւնը պիտի յատկացնէ 23 միլիոն ռուբլի։ Մօտ ատենէն ուսանողական ոստաններ պիտի ունենան Դիլիջանի, Իջեւանի, Սիսիանի կարգ մը մասնագիտական եւ ուսումնական հաստատութիւններու ուսանողները։ Իսկ Երեւանի ուսանողներուն համար պիտի կառուցուի 18 յարկանի չէնք մը Նորքի մէջ եւ նոր համադրոյթ մը՝ Զէյթուն։

×

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՆԵՐՈՒ ՆԱՀԱՏԻՊԵՐԸ

Երեւանի մէջ 44 երիտասարդ ճարտարապետներ ներկայացուցած են իրենց նախագիծերը, որոնցմէ 18 լաւագոյնները պիտի ներկայացուին Մոսկուայի մէջ տեղի ունենալիք համամիութենական մրցման։ Նախագիծերը ընդհանրապէս ներկայացուցած են չէնքեր, յուշարձաններ եւ քաղաքներու բնակելի թաղամասեր։

ԹՐԱԿԱՓՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅՈՑ ԾԱԳՈՒՄԸ

— o —

ՀԻՆ ԱՐՄԷՆՆԵՐԸ ԱՑԺՄՈՒ ՌՈՒՄԱՆԻԱՑԻ՞Ն ԳԱՂԹԱԾ ԵՆ

Վերջերս, Պուքրէշի մէջ տեղի ունեցաւ Թրակագիտութեան Բ. համագումարը, որուն իբրեւ մասնակցութիւնը բերին Ռումանիայէ եւ աշխարհի այլ երկիրներէ բազմաթիւ Թրակագէտներ: Թրակներու պատմութեան, լեզուին, մշակոյթին ուսումնասիրութիւնը մեծ նշանակութիւն ունի թէ ռումէն ժողովուրդին (որու դակ ու ճէթ նախնիները Թրակիական ցեղի մը կը պատկանէին) եւ թէ ուրիշ ժողովուրդներու համար, որոնք ցեղային, լեզուական ու պատմական կապեր ունեցած են Թրակներու հետ, ինչպէս հայ ժողովուրդը: Ե. դարու (Ն. Ք.) յոյն պատմագիր Հերոդոտոս, ապա Դ. դարու (Ն. Ք.) յոյն աշխարհագիր Եւդոքիոս, ինչպէս նաեւ Դիոնիսիոս Հալիկարնասցի (Ա. դար Ն. Ք.) կը վկայեն թէ Արմէնները (Եւրոպայէն եկած Հայերու նախնիները) պատմական Հայաստան գաղթած են Փռիւգիայէն (արեւմտեան Փոքր Ասիա):

Հայագէտներու մեծագոյն մասը կը նկատէ, թէ Արմէնները Թրակ ցեղ մը եղած են, հետեւաբար «ազգականական» կապ ունեցած են Ռումէններու նախահայր Դակերու հետ, իսկ ռումէն պատմաբան Վասիլէ Փըրուան կը խօսէր Թրակ – ճէթ – փռիւգա – հայկական ցեղի մը մասին: Ինչպէս յայտնի է, ներկայիս ընդունուած է, թէ «Հայերը եւ հայերէն լեզուն — ինչպէս կը դրէր ակադեմական Յակոբ Մանանդեան — պատմական բաւական բարդ անցեալ ունին»: Նորագոյն ուսումնասիրութիւնները բացայայտեցին, թէ Եւրոպայէն եկած Արմէնները համաձուլուած են հայկական լեռնաշխարհին մէջ ապրող հին ժողովուրդներուն հետ, ինչպէս Խեթերը, Խալեները, Ուրարտացիները, Խաոտերը եւ յատկապէս Հայ ժողովուրդը, որու մասին չատ թանկագին տեղեկութիւններ ձեռք բերուեցան խեթ թագաւորական դիւաններէն, որոնք յայտնաբերուեցան Պողազքէօյի մէջ: Խեթ թագաւորութիւնը զօրութիւն ունեցած է 1600–1200 Ն. Ք.) ժամանակաշրջանին եւ սերտ յարաբերութիւններ ունեցած է Հայասայի հետ (Հայաներու երկրին անունը): Հայերը հաստատուած են Ուրարտու – Նայիրի՝ Է.–Զ. դարերու (Ն. Ք.) ընթացքին: Նորագոյն ուսումնասիրութիւնները դիտել կուտան, սակայն, թէ Արմէններու գաղթը պալքանեան թերակղզիին վրայով դէպի Փոքր Ասիա տեղի ունեցած է ԺԲ. դարու վերջերը կամ ԺԲ. դարու սկիզբը (Ն. Ք.): Այդ չըրջանին է որ Թրակա – փռիւգական ցեղերը Հելլեսպոնտոսի (Տարտանէլ) վրայով խուժեցին Փոքր Ասիա եւ չարունակական յարձակումներով կործանեցին խեթական մեծ թագաւորութիւնը:

Եթէ Փոքր Ասիոյ մէջ Արմէններու ներխուժումը որոշ չափով լուսաբանուեցաւ պատմական փաստերով, անոնց Եւրոպայի մէջ ներկայութեան մասին փաստերը մեծ մասամբ լեզուագիտական են, ի բացա – ռութիւն Ստրապոնի (58–25 Ն. Ք.) Աչխարհագրութեան մէջ տրուած մեծ մասամբ առասպելական տեղեկութիւններ – րուն, ըստ որոնց Արմէնները գաղթած են Թեսալիայէ՝ (այսօրուան Յունաստանը) այսպէս կոչուած Արմենիոն քաղաքէն, Արմենիոսի առաջնորդութեամբ: Սոյն ա – նանդութիւնը կարելի չէ եղած վիստա – կանօրէն հաստատել: Կան, սակայն, բազմաթիւ լեզուական փաստեր, որոնք կը հաստատեն, թէ հայերէնը կապեր ունի յունարէնի, Թրակերէնի եւ դակո – մեսիերէնի հետ: Դժբախտաբար չատ քիչ բառեր մնացած են Թրակերէնէ կամ դակերէնէ (այս վերջինէն միայն չուրջ 100 բառ) եւ ոչ մէկ քերականական տուրը: Վ. Թոմաշէք, 1893ին հրատարակած «Տայ ալթէն Թրակէր» (Հին Թրակացիները) աշխատութեան մէջ, առաջին անգամ ըլլալով գիտականօրէն հիմնաւորեց Թրակ եւ հայ լեզուներուն միջեւ կապերը: Կարեւոր աշխատութիւն մը հանդիսացաւ Կարապետ Ջաուկեանի գործը՝ «Հայերէնը եւ Թրակերէնը», որ հրատարակուեցաւ 1968ին՝ Երեւան: Գերմանացի գիտնական Գ. Ռայխըլնգըրն կը նկատէր թէ հայերէնը սերտ կապ ունի Թրակերէնի հետ, իսկ այս վերջինը՝ դակերէնի հետ: Նկատի ունենալով, որ Ռումէնները հին հոս – մէացած դակերու յաջորդներն են, ան առաջնութիւն կուտայ ռումաներէնի բաղդատութեան հայերէնի հետ, ճշդելու եւ բացատրելու համար ռումաներէն լեզուի էնթատրրերը եւ վերականգնելու դակո – մեսիերէն կորսուած լեզուն:

Թրակագիտութեան Բ. համագումարին, Պուքրէշի համալսարանի դասախոս. Մարիա – Ֆրանչիսքա Պլէըշհանու խոսեցաւ «Հայերէն եւ դակո – մեսիերէն» չահեկան նիւթին չուրջ: Ճշդելով հանդերձ թէ հայերէնի եւ դակո – մեսիերէնի միջեւ բառապաշարի համապատասխանութիւնները քիչ են, ռումէն լեզուաբանը ներկայացուց չարք մը բառեր, որոնք հասարակաց ծագում ունին, ինչպէս՝ հայերէն արգել (արգելք), դակերէն՝ Արգ, Արգիտաւա, Արգիճնա, ռումաներէն՝ Արգուտա. հայերէն՝ այծ, դակերէն ազի – զիս, ռումաներէն ձայնարկութիւն՝ այք (կանչելու համար այծերը). հայերէն քալ (մառախուղ), ռումաներէն քալ, քալաշ, Թրակերէն բալաև. հայերէն՝ դամբան, ռումաներէն դիմբ եւայլն:

Ուշադրաւ է նաեւ Թրակագիտութեան Բ. համագումարի նախօրեակին հրատարակուած «Մենք Թրակները – ռումէն ժողովուրդի բազմահազարամեայ պատմութիւնը» խորագրով Փրոֆ. Իոսիֆ Քոնսթանթին Տրըգանի գիրքին Ա. հատորը, ուր եւս կը հաստատուի, թէ հայերէնը ազգականութիւն ունի Թրակերէնի հետ եւ մինչեւ օրս պահած է իր հին կառոյցը: Փրոֆ. Տրըգան կը նչէ նաեւ չուետացի գիտնական Եոհաննսոնի 1911ին արտայայտած այն տեսութիւնը, թէ Արմէնները Փոքր Ասիա գաղթած են Ներկայ Ռումանիոյ հողերէն: Այն գաղափարը, թէ Հայերու նախահայրեր՝ Արմէնները, իրրեւ մեկնակէտ ունեցած են Տանուպէն հիւսիս դտնուող չրջանները, ուրիշ կողմնակիցներ ալ ունի: Այս տեսակէտին պէտք է յիշել արեւմտա – գերմանացի հայագէտ Փիլի համալսարանի փրոֆեսօր Վերները Վինթըրի այն տեսութիւնը, զոր պարզեց Ներկայ տարուան Փետր. 28ին Պուքրէշի մէջ, թէ Արմէնները կը սերին Փանոնիայի չրջանէն (Քարփատեան լեռներու եւ Ալպեաններու միջեւ), այսինքն մեծ մասամբ դարձեալ Ներկայ Ռումանիոյ կամ հին Դակիոյ հողէն, հիմնուելով հին յունարէնի եւ հայերէնի միջեւ նմանութիւններուն վրայ: Յոյներու եւ Հայերու նախահայրերը հաւանաբար միասին ապրած են — ըսաւ ան — այն ժամանակ, երբ Յոյները կը գտնուէին Փանոնիայի մէջ, նախ քան Քրիստոս երկրորդ հազարամեակի ընթացքին, երբ գաղթեցին դէպի ներկայ Յունաստան:

Վերոյիշեալ լեզուաբանական որոնումները կը նպաստեն, անկասկած, միւս պրիւներու կողքին, հին Արմէններու ծագման հարցի լուսաբանութեան:

Տ. Տ�էՐ–ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

«Նոր Կեանք»

ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Ծ ԹՈՒՉԻԼ

Մթնոլորտին մէջ թռչելու կամ նաւարկելու փորձեր կատարուած են ժ.դ. գարու սկիզբէն ի վեր:

Առաջին օդապարիկը Մարսէյլի մէջ երեւնաք բարձրացած է 1783ին: Ժողէֆ Մոնկոլֆիէ անունով անձի մը կինը կրակին վերեւ լաթ մը փռած էր չորցնելու երբ յանկարծ նկատեց, որ տաք օդի վերմդիչ ազդեցութեամբ, լաթը սկսած է դէպի առաստաղ բարձրանալ: Ժողէֆ Մոնկոլֆիէ մտածեց՝ քանի որ լաթը կըրնայ բարձրանալ տաք օդով, ինչո՞ւ պիտի չկարենայ տաւառնել տաք օդով լեցուած ընդարձակ պարկ մը: Ուստի, խոշոր ու թեթեւ պարկ մը բռնեց կրակին վրայ, տեսաւ որ վեր կը բարձրանայ, եւ խորհեցաւ թէ բուն իսկ օդապարիկին յատակը ղեռեղուած բարակ թիթեղէ անօթի մը մէջ վառելով կրակը, օդապարիկը կրնայ օդին մէջ մնալ այնքան ատեն, որ կը վառի կրակը իր մէջ:

Տարբեր անոնք մտածեցին ջրածին կազէն գործածել տաք օդին տեղ, այս երկրորդ բարեփոխութեամբ սովորական օդապարիկը, դար մը առաջ գործնապէս հասաւ կատարելութեան աստիճանին:

Անգլիոյ մէջ կլայզ անունով օդաչու մը այնքան բարձրացաւ օդին մէջ որ չնչահեղձ եղաւ: Ֆրանսացի օդաչու Թիսանդիէ երկու ընկերներու հետ ղեռանէն վեց մղոն վեր բարձրացաւ մթնոլորտի ցուրտ ահմանները, բայց միայն ինքը ողջ վերադարձաւ:

Մարդիկ օդապարիկով չատ անդամներ կրցած են անցնիլ Անգլիոյ ջրանցքին վրայէն, չատեր Փարիզէն մինչեւ Նորվեկիա ճամբորդած են, իսկ ամէնէն հեռու ճամբորդութիւնը ըրած է Քոնթ տը լա Վօ, Փարիզէն ճամբայ ելլելով 1900 մղոն ճամբայ կտրած է մինչեւ Ռուսիա:

Սանթօ Տիւմոն օդաչուն 1901ին էլեկտրական չարժակ մը ղեռեղեց վերջին ձեւով վինուած իր օդապարիկին մէջ եւ ճամբայ ելաւ. էյֆէլի աշտարակին բոլորտիքը կէս ժամէն ընելէ եւ ութ մղոն ճամբայ կտրելէ ետք յաջողեցաւ վար իջնել:

Օդապարիկը հովի քմահաճոյքներուն խաղալիք մըն է, ղեկավարելու համար զայն պէտք է առաջաստանաւերուն պէս հովին, օդին հակառակ հոսանքներուն դէմ վարել գիտնալ:

Մարդիկ կը մտածեն յաճախ թէ թըռչունները ի՞նչպէս կը սորան մթնոլորտի բարձրութեան մէջ առանց թեւերը չարժելու, օրինակ՝ բազէն: Թռչունները եթէ դադրին յառաջ չարժուելէ՝ վար կ'իյնան, ուրիշ որեւէ ծանր մարմիններու նման: Ուրեմն մարդոց համար ալ թռչելու խնդիրը պիտի լուծուէր, եթէ կարենային լայն թեւերով մեքենայ մը հնարել որ թռչունի մը չափ արագ կարենար սուրալ օդին մէջ:

Օթօ Լիլիանթալ անունով Գերմանացի մըն է որ առաջին անգամ թռչելու յաջող փորձ մը կատարած է 1891ին. ուռենիի փայտերով ու կտաւով երկու թեւերէ ու պոչէ մը ձեւացած մեքենայ մը չինած է, որով կրնար բլուրի մը վրայէն նետուիլ օդին մէջ. ոտքերը ապին – անդին չարժելով է որ իր հաւասարակշռութիւնը կը պահէր: Հովի մեղմ հոսանքները վեր կը բարձրացնէին զինքը եւ թեթեւակի ղեռին կ'իջնէր թեւերը վեր վերցնելով, ինչպէս կ'ընեն թռչունները: Ան կրնար հարիւր մեթր խոյանալ մեծ արագութեամբ: Օր մը, սակայն, 1896ին չկրնալով իր հաւասարակշռութիւնը պահել հովի յանկարծական փոփոխման մը առջեւ, գլխիվայր խոյացաւ մեքենան ու զինքը մեռցուց:

Մինչեւ 1898 կը կարծուէր թէ որքան արագ մղուի օդաչու մեքենայ մը, նոյն համեմատութեամբ աւելի ուժ կը դրծածուի յառաջ մղելու համար զայն օդի ճնշող դիմադրութեան մէջէն: կը կարծէին թէ կարելի պիտի չըլլայ օդանաւորդութեան յարմար չարժակներ չինել՝ պահանջուած թեթեւութեամբ:

Երկար ժամանակէ ի վեր մարդոց լուրջ

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՍՔ
ՀԱՑ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՄԵԾԵՐԻ ԺՈՂՈՎԸ

Ուրեմն, ո՞րն է ելքը, Սասունի իշխաններ: Ջինուել: Այժմ մեր միակ ելքը այդ է: Մենք պէտք է չինենք մեր երկաթէ չերեփը, որ իրաւունք ունենանք ընդհանուր կաթսային մօտենալու: Ջեզանից ոմանք, մանաւանդ Ալիանցիք եւ Շէնիկցի – ների մի մասը, նաեւ մի քանի Սեմալցիներ դէմ են զինուելուն, դէմ են երկաթէ չերեփին: Սեմալի մէջ կայ 2 խումբ, ոչ Մանուկի (Մնոյի) խումբը, որ զինաթափութեան կողմ է, եւ տէրտէրի խումբը, որ դէմ է զինաթափութեան:

— Մի զիչեր, չարունակեց Անդրանիկը, — ես Տաղվընիկից գնացել էի Շէնիկ: Ալիանցիք եւ Շէնիկցիները զիչերով գաղտնի մտան իմ կացարանը եւ մեր զէնքերը հաւաքեցին: Եւ ես Շէնիկից Սեմալ գնացի իմ եօթ հոգինոց զինաթափուած խմբով: Ալիանցիք եւ Շէնիկցիները վախենում էին, թէ ես կարող եմ զինուել և չարժուել իրենց վրայ, իսկ ես Սեմալից, դուրսինն աչքերիս դրած, տաղնապով նայում էի Շէնիկի կողմը, կասկածելով, թէ նրանք են պատրաստւում ինձ վրայ յարձակուելու: Իմ կասկածը ճշդուեց: Նուաւով լուր առայ, որ Շէնիկցիները եւ Ալիանցիք իսկապէս որոշել են քայլել Սեմալի վրայ: Տեղացիներից մի քանի զէնք առնելով, ես Սեմալից մեկնեցի Գէլի, որ Էղրայրատպան կոուի պատճառ չդառնամ:

Այժմ այստեղ եմ:

Ես իմ կեանքը Սասունում սկսեցի հրացանի կոթեր նորոգելով եւ փականդակներ պատրաստելով: Մի քանի չարաթ էլ հովիւ եմ եղել Մուրօ Օհանի տանը: Դու ասա, Օհան, ձեր ոչխարն ո՞վ էր պահում, — հարցրեց Անդրանիկը, չուռ գալով դէպի Թիկունքում նստած Սասունցին:

— Անթուան փաչան, — պատասխանեց Օհանը, բեխերը հպարտութեամբ ոլորելով:

— Ես փաչա չեմ, — ասաց Շապինեանը: — Ահա իմ տպրած «պալատ»ները. Ազբեցի ոչս Մէչոյի դոմ, զարբիչան Աւոյի դոմ, Տաղվընիկ՝ Զատոյի դոմ, Դաշտոք՝ Սեմալցի Մարգարի դոմ: Եւ դարձեալ ուրիշ դոմեր ու մարգեներ: Եւ ի՞նչ էր մեր կերած հացը՝ ցամաք կորեկ ու դկղել: Սա էլ վերջացաւ: Սենոյի գոմի չորս կողմը փորեցինք, գտանք մի կարաս՝ մէջը ժաժիկ: Երկու օր յիսուներեք հոգով էդ ժաժիկով ապրեցինք: Սուլթանի մարդիկ իմ տեղն իմացան. ուղեցին բռնել: Սեմալցիները իմ վրայ հովուի կուլպի դցեցին, եւ ես, ոչխարի հօտին խառնուելով, չորեքթաթի իջայ ձորը: Այդպիսի մարդուն էք ասում փաչա: Փաչան կը պահի՞ աւազների վրայ: Իսկ ես ձեր բոլոր ձորերի աւազներին պահել եմ: Ոչ, ես փաչա չեմ: Ես մի հասարակ գինուոր եմ, որ եկել եմ Սասուն եւ ուզում եմ, որ դուք բոլորդ լինէք Դէորգ Զավուշ, լինէք Սպաղանաց Մակար եւ Գալէ: Մի կեղծիչ Խալիլ աղա է սպանուած եւ մի մանիչ Աւէ: Բայց գահի վրայ ահեղ սուլթան կայ: Քանի դեռ Աբդուլ Համիդը նստած է Եըլտըզ քէօչկում, գինաթափութեան կողմնակիցը մեր թըշնամին է: Մեր միակ փրկութիւնը երկաթէ չերեփի մէջ է: Մենք պէտք է գինուենք եւ մեր երկրի բոլոր ճնշուած ազգերի հետ ոտքի ելնելով, տապալենք բռնակալ սուլթանին: Հայերը այս աչխարհի հարիւրաւոր բաժին ունենալու ուրիշ մի – ջոց չունեն:

Անդրանիկը խօսում էր բարձրաձայն, ջղագրգիռ, ձեռքերի չարժումներով, այնպէս որ Մուրօ տան Օհանը զլուխը միչտ ետ էր քաչում, որ զերծ մնայ նրա արմունկի հարուածներից: «Ղռնդաղչին» մերթ մօտիկ նստած՝ Տալուորիկի մեծատուների վրայ էր սեւեռում հայեացքը, մերթ ամենահեռուն նստած՝ Խուլը – Խիանքի եւ Բաղնաց իչխանների:

— Այս իչխանական ժողովը, որ մենք հրաւիրեցինք Ինկլիզի թագաւորի նամակին ծանօթանալու, թող պատմական ժողով դառնայ զինուելու համար: Նորից եմ կրկնում, մեր միակ փրկութիւնը երկաթէ չերեփի մէջ է, — կրակոտ հայուածքը Անդոկի զագաթին ուղղելով եւ արագ իջեցնելով Խուլթ–Բռնաչէնի եւ Մօտկանի իչխանների վրայ, իր խօսքը աւարտեց Շապինեանը:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(44 – Շար.)

ՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ՎԺՂՈՒՇՈՒՈՑ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ ՄԱՐՏԻՆ Ա. ՐԱՆՑ

Ա

«Ինչո՞ւ ես լռում, ասա՛ ինձ ես լսում, ինչո՞ւ դու ինձնից հեռի, ինչո՞ւ դու ինձնից հեռի, ասա՛ ինձ ես լսում,

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Այբ Տիկին Աղաւնի Ցա–կոբեան, Տէր եւ Տիկին Վարդան Ցակոբ–եան, Տէր եւ Տիկին Արթաքի Ցակոբեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Ամայէն, Օր· Զարդար Ցակոբեան, Տէր եւ Տիկին Մինասօղլու կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ – տօն կը կատարուի կիրակի, Դեկտ· 26, Սէնթ–Անթուանի Ս· Թադէոս եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր՝

ՄՈՒՇԵՂ ՑԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Ս. Ստեփանոս Սարկաւագաց Տօնախմբութիւն

ԴԵԿՏ· 25ԻՆ ՔԱՄՓ· ՖՐԷԶԻ
Ս· ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ՄԷՋ

Քամփ· Ֆրէզի Ս· Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր չուքով կը տօնակատար–ուի Ս· Ստեփանոսի Սարկաւագաց տօնը, մասնակցութեամբ Մարսէյլի բոլոր Հայց· Առաք· Եկեղեցիներու հոգեւոր հովիւնե–րու եւ սարկաւագներու։ Տօնախմբու – թեան կը նախագահէ ու կը քարոզէ՝

ՑԱԿՈԲ ԵՊՍ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագը կը մատուցանէ Ս· Ժեռոմի Ս· Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Եղիշէ Քհնյ· Փանոսեան։

Սկիզբ ժամերգութեանց 8·30, պատա – րագ 10·30, քարոզ 11·15։

Ծ Ն Ո Ւ Ի Ն Դ Ի ՊԱՏԱՐԱԳ - Լ Ի Ո Ն -

Ուրբաթ, Դեկտ· 24 գիշերուան ժամը 23ին ճայնաւոր պատարագ կը մատուցանէ ու կը քարոզէ տեղւոյն ժողովրդապետ՝ ԳԻՈՐԳ ՎՐԴ· ՋԱՊՊԱՐԵԱՆ։

Մատրան հասցէն՝
87, Rue Tronchet — 69006 Lyon

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue du Perche — Paris (3e)

ՈՒՐԲԱԹ, Դեկտ· 24, Խթում, ժամերգութիւն 17·30, պատարագ 18։

ՇԱԲԱԹ, Ծնունդ, Տեառն մերոյ Յի – սուսի Քրիստոսի, պատարագ ժամը 11ին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՏՕՆԱԾԱՌՈՎ
ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ

ՀԱՑ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՑԱՆԻՆ ՄԷՋ
14, Սէնթ–Օնորիճ–տէ–Փէրթ

ՄԵԿՆՈՒՄ Ճոնուար 8, Շաբաթ առա – ւօտ, ժամը 8ին — ժամադրավայր՝ Սքուար Մոնթոլոն — Մէթրօ Քաթէ ՎԵՐԱԴԱՐՁ Ճոնուար 10, երկուշաբթի կէսօրին

Գեղարուեստական բաժին՝
Մասնակցութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ
Օթոքառով պատյաններ Նորմանտիի տեսարժան վայրերը
Կարմիր Խաչուհիներու Ամանորեան տո – ւորական հիւրասիրութիւն։
Արժանագրուիլ կարմիր Խաչուհիներու մօտ կամ հեռաձայնել 985–36–53

Ծախքերու մասնակցութիւն

ՁԱՇ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը, սիրով կը հրա – ւիրէ բոլոր հայրենակիցները, իր տարե–կան ճաշ – խնջոյքին, Ծնունդի առթիւ, Ուրբաթ Դեկտեմբեր 24, իրիկունը ժամը 9·30էն մինչեւ առաւօտ, Վալանսի Փալէ սը լա Ֆուարի ճաշարանը, Ավընիւ սը լա Մառն։

Ուրախալի մթնոլորտ մը պիտի ստեղծէ ԺԱՒՔ ՔՈԺԱյի նուագախումբը, որուն կը մասնակցի Պր· ՎԱՐԳԷՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ՝ «Կռունկ» նուագախումբին երգիչը։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր։

Շամբանէը — Պառ — Պիւֆէ։

ՄՈՒՏՔԸ 80 ՖՐ·

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԼՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ· Յ· Դ· Արծիւ Եղբակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ Դեկտ· 22, ժամը 20·30ին, նոր հաւաքա – տեղին։

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, Մչակոյթի Տունը։

Venez nombreux

Au Réveillon du 24 Décembre organisé par le NOR SEROUND de la Région Parisienne.

de 20 h. à l'aube

Maison de la Culture Arménienne
17, Rue Bleue — 75009 PARIS

BUFFET CAMPAGNARD

COTILLONS

Tout compris 50 F.

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏՈՒՆԸ

կը կազմակերպէ

ՔԵՐՈՒԲ-ի

նկարներուն ցուցադրութիւնը Դեկտեմ–բեր 22էն Ճոնուար 22։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիի Նոր Սերունդը չնորհակալու – թեամբ ստացած է 200 Ֆր· ընկ· Վազգէն Սէրքիսկիւլեանէ եւ 70 Ֆր· ժիրայր Արու–չումեանէ։

ՏՕՆԱԾԱՌ

Էսաեան Սանուց Միութեան

Դեկտ· 24, ժամը 21էն միջնէն առաւօտ
Ալեբ Մաճուկեան սրահին մէջ

118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS

ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
ՔՈՓԻՑՈՆ – ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել հեռաձայնելով՝ 343–0420 առաւօտ մինչեւ 9,30 եւ 607–98–64 երեկոյ 17·30էն սկսեալ

Cuisine Grégoire

A EMPORTER

Spécialités Libanaises

14, rue Mazagran 75010 Paris
M° Bonne Nouvelle
tél. 770 - 24 - 43

ՁԵՐ ՏՈՒՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԻ ՎԱՐԱՆԻՔ ԴԻՄԵԼՈՒ ԿՐԵԿՈՒԱՐԻ *ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՃԱՇ, ՆԱԵԻ ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՀԱՑ ԵԻ ՄԱՆԱՒԱՆԴ՝*

Հայկական «Փիցցա» (լաւմաճուն)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Շաբաթ, Դեկտ· 25, ժամը 9·30ին, հեռատեսիլի Ա· կայանէն՝ Ամենայն Հա–յոց Կաթողիկոսի Ֆրանսա այցելութենէն (1974) դրուագ մը։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐՒԱՆ ԵԻ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ

ԱՒՆՈՒՎԻԼԻ ԵԻ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ

ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

1926 — ԿԻՍԱԴԱՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ — 1977

Կը շնորհաւորէ իր յարգոյ բարեկամ եւ յաճախորդներուն Նոր Տարին եւ Ս· Ծնունդը, եւ այս առթիւ կը յիշեցնէ թէ, այս տարի եւս ճոխ պատուհաններու, միրգերու, անուշեղէններու եւ ըմպելիներու այլազան տեսակնե–րով պատրաստ է սպասարկելու եւ զարդարելու իրենց Ամանորի սեղանները։

ՀԱՄՁԻ.—

N. NIGOGHOSSIAN

121, Ave. Henri-Barbusse — 95400 ARNOUVILLE-LES-GONESSE
Tél. : 985-04-46

ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

sevan

ՑԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

4, RUE LAZARE-CARNOT — CLAMART
tél. 642 - 16 - 07

Հոն կը գտնէք արեւելեան եւ հայկական ամէն տեսակ ապրանք, մատչելի գիներով։

Տօնական օրեր ևս ճոխ սեղաններ պատրաստեցէք

կարելի է նաեւ ապսպրել ,յանձնումը ապահովուած է։

— LIVRAISONS —

KOMITAS
GANATÇHIAN
SIPAN - KOMITAS
GARBIS APRIKIAN

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵԻ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ ԳՆԵՑԷՔ ԵԻ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ ՁԵԶԻ ՍԻՐԵԼԻ ԱՆՁԵՐՈՒՆ

Խիստ բծախնդրութեամբ պատրաստուած
ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻ վերջին զոյգ երգապնակները,
ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, *մէկ ալբոմի մէջ*

«ՎԱՐՊԵՏՆ ՈՒ ԱՇԱԿԵՐՏԸ»

« Le Maître et son Disciple »

stereo 33 tours. S. K. 3000 Komitas Messe
S. K. 5000 Ganatchian, œuvres
ԳԻՆ՝ 110 ՖՐ·

Դիմել ՓԱՐԻԶ — երգչախումբի անդամ ներուն մօտ, երեքշաբթի իրիկունները ժամը 20էն 22, 17 Ռիւ Պէօ, Փարիզ — Հեռ· 824–63–89

LIBRAIRIE ORIENTALE — H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur - le - Prince PARIS 6e — Tél. : 326-88-65

Mme PALOYAN — 9, Rue de Trévise, PARIS 9e — Tél. : 523-24-97

ALFORTVILLE — Ets. MICHELE,
253, Rue P. V. Couturier, 94140 Alfortville — Tél. : 899-09-66

ARNOUVILLE — Mr. NIGOGHOSSIAN
121 Rue Henri Barbusse, 95400 Arnouvi lle-les-Gonesse, — Tél. : 985-04-46

LYON — EGLISE ARMENIENNE
295, Rue Boileau, 69003 LYON — Tél. : 60-47-18

Mr. JULES MARDIROSSIAN
48, Rue du Repos, 69003 LYON — Tél. : 72-25-91

SEVAN VOYAGES
50, Cours de la Liberté, 69003 LYON — Tél. 60-13-66

MARSEILLE
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
12, Rue St. Basile, 13 MARSEILLE — Tél. : 50-15-09

VALENCE
TISSUS ANDRE SEMERDJIAN
53, Rue Mavier de Montjau, 26 VALENCE

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
23
JEUDI
23 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·751

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.751

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓՈԹՈՐԻԿԷՆ ՎԵՐՋ

— o —

Ա·

Կանուխ է դեռ եւ նիւթապէս անկարելի՝ նոյնիսկ մօտաւոր հաշուեկշիռ մը կազմելու համար ամեհի փոթորիկին պատճառած աւերներուն մասին Լիբանանի մէջ՝ վերջին քանի ամիսներու ընթացքին։

Աւելի դժուար է նաեւ նախատեսել թէ ո՛րքան դրամ անհրաժեշտ է դարմանելու համար բացուած ահռելի վէրքերը եւ վերաշինելու աւերակները։

Այսօր երբ զէնքերը լռած են եւ նախքան վերջին առնուած բնականոն վիճակ վերստեղծելու համար, մարդիկ ապշած իրենք իրենց հարց կուտան թէ յանուն ինչի՞ տեղի ունեցան այս բոլորը։ Ի՞նչ չահեցան անոնք, որ տեղւոյն սերմանեցին խաղաղութեան եւ ազատութեան օրրան այդ երկրի զանազան տարբերուն մէջեւ, որոնք եղբայրաբար կ'ապրէին իրարու հետ։

Ի՞նչպէս մէկ օրէն միւսը եղբայրասպան կռիւներու ռազմադաշտ դարձաւ իր նեղ սահմաններուն մէջ ամփոփուած խաղաղասէր Լիբանանը, որ Մերձաւոր Արեւելքը խոովող յաջորդական տագնապներու ընթացքին իսկական ոազիս մըն էր եղած։ Աւանդականօրէն հիւրընկալ՝ իր ծոցին մէջ ապաստան էր տուած հարիւր հազարաւոր դաղթականներու, որոնք մահասփիւռ պատերազմներու կրակներուն մէջէն լեղապատառ փախուստի էին դիմած իրենց կեանքը փրկելու համար, լքած տուն-տեղ եւ ամէն բան։

Լիբանան, որ դրական չէզոքութիւն էր պահած արաբեւիսրայէլեան չորս պատերազմներու ընթացքին, յանկարծ ռազմադաշտ կը դառնար ա՛յն պահուն, երբ Եգիպտոս, Ցորդանան եւ Սուրիա դաշնակցած իրենց էին զինուորական ամէն ձեռնարկ իսրայէլի դէմ։

Լիբանանի թշնամին դուրսէն չէր։ Այլ ներսէն, իր մէջէն։ Կարծես նախասահմանուած ըլլար, որ Մերձաւոր Արեւելքը մշտական խռովայոյզ վիճակի մէջ պէտք է ապրի։ Երբ խաղաղութիւն կը տիրէ արտաքին ճակատին վրայ, պէտք է խլրտի ներքին ճակատը...։

Ճակատագի՞ր։

Այժմ երբ օտար զինուորական հսկողութեան տակ խաղաղութիւն կը տիրէ երկրին մէջ, — «զինեալ խաղաղութիւն», — յուսա՛նք որ Լիբանանի ողբերգութիւնը սոսկ անցեալին պատկանող տխուր յիշատակ մը պիտի ըլլայ։ Ու այլեւս պիտի չկրկնուի։

1948էն ի վեր փորձը ցոյց տուաւ, որ զէնքով կարելի չէ լուծել որեւէ վէճ արտաքին ճակատին վրայ, Մերձաւոր Արեւելքի մէջ։ Լիբանանի քառամսեայ եղբայրասպան կռիւներն ալ եկան փաստելու թէ անկարելի է հարթել ներքին տարակարծութիւնները զինու զօրութեամբ։

Ախո՛ռ տասնեակ հազարաւոր մեռել — ներուն, աւելի քան հարիւր հազար վիրաւորներուն եւ բազմահազար հաշմանդամներուն, որոնք զոհուեցան վասն ոչինչի։

Բոլորի նախանձին առարկայ փայլուն մայրաքաղաք մը քարուքանդ եղաւ, իր փլատակներուն տակ ոչնչացնելով հսկայական հարստութիւնները։ Դուրսէն, արտաքին թշնամիէ մը չղթայազերծուած յարձակողական պատերազմ մը անկարելի է, որ ա՛յնքան աւերներ գործէր։

Կարելի չէ անչուշտ անտեսել արտաքին ազդակներն ու ազդեցութիւնները, որոնք անընդհատ իւղ լեցուցին կրակին վրայ։ Պզտիկ դաշարները, աւելի քան յիսուն տարիէ ի վեր, ոչ միայն չկրցան ինքնուրոյն դեր մը ունենալ, այլ դարձան խաղալիք մեծ տէրերու ձեռքին։ Ամէն մէկ դաշարի ետին կայ մեծ տէր մը։ Ամէն մէկ դաշար կը ներկայացնէ մեծ տէրերու շահերուն մէկ մասը։ Ամէն մէկ դաշար կը ներկայացնէ մեծ տէրերու ներքին հակասութիւններ

- ԴԵԳԵՐՈՒՄՆԵՐ -

ՍՓԻՒՌՔԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՄԱՄՈՒԼ

(ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ, — ԼԻԲԱՆԱՆ, ՍՈՒՐԻԱ)

1920 – 1970 յիսնամեակի մէջին – արեւելեան հայ կեանքի պատմութիւնը՝ իր հանրային, ուսումնական, մշակութային եւ գրական մարզերու անջատ գրուագ – ներով՝ «պատկած է» աշխարհագրային այս շրջանի առօրեայ եւ պարբերական մամուլին մէջ: Մեր այս հաստատումը ընդհանուր լրագրութենէ մը կը մեկնի ան – շուշտ, — մեր թերթերը մեր պատմու – թիւնն են ամէն տեղ: Սակայն յատկապէս Սուրիոյ, Լիբանանի, Պաղեստինի (Յոր – դանան, Իսրայէլ), Եգիպտոսի եւ Իրաքի յետ Եղեռնեան ընկերային մեր խմորումը ուսումնասիրող ոեւէ գրիչ պարտաւոր է հակիլ վերջին կէս դարու օրաթերթերուն եւ պարբերականներուն վրայ՝ անխաբո – րէն ճշդելու համար թէ ներքին (տեղա – կան – ենթակայական), արտաքին – յա – րաբերական, գաղափարական եւ քաղա – քական ի՛նչ ազդակներով ձեւ առին ու – րոյն այդ գօտիներու գաղութները: Ե – պիպտահայութիւնը, օրինակ, Լիբանա – հայութիւն չէ: «Հայութիւն» են երկուքն ալ, սակայն այս երկու ածուներուն մէջ արմատ արձակող տերունդները՝ իրենց պատմական ծագումով, ապա նաեւ բար – քերով, կենցաղային սովորութիւններով, նկարագրային ու մտաւոր յատկանիշնե – րով, յետ Եղեռնեան կիսադարեան կեան – քով տարբեր ինքնութիւններ ի յայտ կը բերեն: Հալէպն ու Պէյրութը, այն – քա՛ն մօտիկ իրարու, գաւառիկ պարզու – թեան եւ քաղքենիական փայլի հակադ – րութիւն մը ի յայտ կը բերեն՝ անհա – տական թէ հաւաքական կեանքի բոլոր ճակատներուն վրայ: 1915ի սպանդէն ճո – ղոպրած մնացորդացը, Արաբական Աշ – խարհի ափերուն վրայ կայք հաստատելէ առաջ իսկ՝ տարբեր բարքերու, տարբեր պատրաստութեան, տարբեր ախորժներու եւ հակամիտութեանց ծնունդ է· իսկ վերջին յիսուն տարիներու իր կեանքին մէջ՝ յաճախ տեղական ու արտաքին տար – բեր ազդեցութիւններու ենթակայ եղած է, հանրային եւ մտաւոր կեանքի մէջ դէրակատարութեան կոչուած ղեկավա – րութիւններու ներգործութեամբ առա – ւելապէս:

Սփիւռքեան ընդհանրական գոյավիճա – կի պատմաքննական որեւէ աշխատասի – րութիւն, որ կը մեկնի մէն մի գաղութի մամլոյ տարեգրութիւններէն, օրաթեր – թերու եւ գրական պարբերականներու հաւաքածոներէն՝ անոնց մէջ պիտի գտնէ որքան ազգային մեր խռովքներուն, նուա – ճումներուն եւ տրամութիւններուն պատ – մութիւնը, նո՛յնքան եւ՝ այդ գօտիներուն մէջ ծաղկող մտաւոր եւ ստեղծագործա – կան կեանքի վերծանական բնոյթեան հիմ կազմելու կոչուած անվրէպ վկա – յութիւնները: Եւրոպական գաղութներու, մինչեւ – արեւելեան հայահոծ գօտիներ – րու եւ ամերիկեան ափերու գրական վաս – տակին ամէնէն ընդհանրական ու հատա – րակաց էատարրերն անդամ (հայրենա – սիրութիւն, սէր, ընկերանք, որբութիւն, վերածնութեան հաւատք, գոյապայքար) տարբեր խորքով ու ձեւով արտայայտու – թիւն կը գտնեն նոյն ժամանակաշրջանին պատկանող գրիչներու քերթողութեան ու արձակին մէջ· եւ եթէ քննական որեւէ ակնարկ կ'ուզէ որակի, նկարագրի, մա – կարդակի եւ երանգային մասնայատկու – թիւններու այդ տարբերութիւնները ըմ – բռնել՝ կոչուած է սերտողութեան աղ – բիւր ու մեկնակէտ ունենալ մէն մի չըր – ջանի մամուլը:

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԴՕՏԻ ՄԷՋ ամէնէն բազմերախտ օրաթերթը եղաւ «Ազդակ»ը՝ լրբեւ հովանի ընձեռնող խոստումներու եւ արժէքներու: Յետ Եղեռնեան մեր կեանքին մէջ, երբ գրական անջատ պար – բերականներու հրատարակութիւնը գործ – նական անկարելիութիւն էր տակաւին, մեր այսօրուան մէջին – արեւելեան ա – նուններէն չատեր իրենց փորձերը ըրին այս օրաթերթին, ապա համանուն չա – բաթաթերթին մէջ («Ազդակ Շաբաթօր – եակ): Տնտեսական ու ազգային մեր կեանքի աստիճանական բարելաւումով՝ հայ մամուլը նաեւ թուական ամուր հնարաւորութիւն գտաւ: Կրթական–մշա – կութային հետաքրքրութիւններու համե – մատական ծաւալումով, որոշ պահանջ ստեղծուեցաւ գրական – ստեղծագործա – կան հրատարակութիւններու:

1930 – 1970 քառասնամեակի տեւողու – թեան մէջ՝ Լիբանահայ յայտնի օրաթեր – թեր եւ պարբերականներ եղան, «Ազ – դակ»ի կողքին, Ռամկավար – Ազատական կուսակցութեան պաշտօնաթերթի «Զար – թօնք», Հնչակեաններու օրգան «Ապա – տամ», անկուսակցական «Ազդարար» (Պոլսէն տարագիր), «Այգ», Հայ կաթո – ղիկէ պատրիարքարանի պաշտօնաթերթ «Մասիս», գրական ամսագիրը «Միածին» (Հ. Բ. Ը. Մ.ի), Վահէ–Վահեանի «Անի» ամսագիրը, Անդրանիկ Ծառուկեանի «Նա – յերի»ն (նախ ամսագիր, ապա շաբաթա – թերթ· նախ Հալէպի մէջ, ապա՝ Պէյ – րութ), Համազգայինի ձեմարանի շրջա – նառաբերից մխուբեան գրական հանդէս « Ակօս », Կիլիկեան կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթ «Հասկ», Սեզայի (Սիրա – նույշ Զարիֆեան) «Երիտասարդ Հայու – հի»ն, «Ահեկան» պարբերաշրջանը՝ որուն էջերէն իր ներկայութիւնը զգացուց յե – ղաշրջական երիտասարդներու խմբակ մը, Սիմոն Սիմոնեանի «Սփիւռք» շաբաթա – թերթը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կեդրո – նական օրգան «Ազդակ Շաբաթօրեակ – Դրօշակ»՝ հանրային – ընկերային – գա – ղափարական հարցերու բեմ, եւ վերջա – պէս վերջին տասնէ աւելի տարիներու լիբանահայ (եւ գաղութահայ) գրական – իմացական չարժումի ամէնէն կենդանի արտայայտութիւններէն «Բագին» ամսա – դիր:

Կ'անդրադառնանք անշուշտ որ ժամա – նակագրային կարգը չենք պահած, ո՛չ ալ փոյթը ցոյց տուած ենք մէն մի թերթի հրատարակութեան ու գաղարման թուա – կանը ճշդելու: Յիշատակուած անունները լրիւ չեն տար պատկերը Լիբանահայ Մա – մուլի, — տասնէ աւելի օրաթերթեր եւ պարբերականներ կը բացակային մեր ցանկէն:

Մամլոյ պատմութիւն չէ որ կը գրենք: Մէկտեղեցինք այսքանը, անկարգօրէն, ընդգծելու համար որ կազմակերպու – թիւններու, զանազան հաստատութեանց եւ նախաձեռնարկ անհատ մտաւորական – ներու այս հրատարակութիւնները ընկե – րային – իմացական գոյապայքարի մը վկայութիւններն են ասկէ՝ էան իրենց իսկական կոչումին որակային պատկումը դառնալու կոչուած իրագործումներ:

«Դիպերում»ներու եւ գրական մասնա – ւորումներու տահմանուած այս ակնարկ – ներուն մէջ՝ կրնայ արդարօրէն ապահովի նկատուիլ Լիբանահայ օրաթերթերու եւ պարբերականներու հանրային – հրապա – րակագրային կամ ըրագրական – իմաց – գրական տկարութիւններուն, տհաստու – թեանց, «Հայ մամուլ» ըմբռնումին հան – դէպ ի յայտ բերուած վերաբերումներու քննարկումը: Պիտի բաւարարուինք չէշ – տելով, որ մեզի վերապահուած արժէք – ներու, տարբերու, թեքնիք կարելիու – թեանց ու մասնաւորաբար տնտեսական եւ ընկերային պայմաններու չարաբերաբար՝ Լիբանահայ Մամուլը ամէնէն ամուր կռուաններէն մէկը մնայ աշխարհագրա – յին այս գօտիի ազգային, մշակութային եւ գրական գոյապայքարին, եւ յատկա – պէս սկնակներու կամ խոստումներու համար՝ գաթաճաւ բեմ ու ժամադրավայր իմիճամշակումի: Չենք դանդաղիր նաեւ գաղափարական տարակարծութիւններու վրայ, որոնք անհանդուրժողութեան չան – դած են յաճախ եւ մտաւորականութիւնը բաժնած՝ հակամարտ ճակատներու: — Մամուլի չատկացուած մեր առաջին նըշ – մարին մէջ (13րդը այս չարքին), ինչպէս ուելի առաջ (« 1920 – 1970 յիսնամեակի մտատր մեր կեանքին վրայ ներգործող չլատիչ ազդակներ », 11րդ ակնարկ) հը – պանցեր էինք մեզ քաղաքական – գաղա – փարական ճակատի վրայ նաե՛ւ հոգեվէս այլայլող պայքարներու: Մտաւորակա – նութիւն ու մամուլ՝ մասնաւորաբար 1946 – 1966, ամբողջ քսան տարի, ներ – քին մեր կեանքին մէջ կը պարզեն յա – տո՛ւն հայրենասիրութեան, ազգային չա – հերու, հանրային – սահմանադրական կեանքի անկախութեան, գաղափարական – մշակութային ազատութեան հակընդդէմ դրչամարտներու պատկեր մը՝ որ թոյն է խառնած նաեւ խմացական ու գրական մեր գործունէութեանց: Մամուլը ա՛յս առու – մով եւս վկայարան մըն է ժամանակակից մեր բոլոր ոգորումները լոյսի տակ բե – րելու տրամադիր մարդոց համար: Մեզ հետաքրքրողը, այստեղ, նաե՛ւ 1940 – 1970 երեսնամեակի մէջին – արեւելեան գրականութեան, լեզուի, գաղափարական եւ դաստիարակչական գործունէութիւն – ներու որոշ ապասերումն է, արժէչափե – րու փոփոխութիւնը եւ որակի ըմբռնու – մին ալ ճապաղումը: Ներդաղթ (1946 – 1948), Կաթողիկոսական Աթոռներու իրա – ւասութեանց եւ հայրապետական ընտրու – թեան չուրջ ստեղծուած արուեստական փոթորիկ (1956–1965), խորհրդային հա – մայնավարութեան կողմէ յատկապէս Մի – ջին – Արեւելեան հայկական գօտիներու ազգային – համայնական կազմակերպու – մին դէմ ուղղուած քանդումի փորձեր՝ իրենց ուղղակի եւ անուղղակի անդրա – գարձումը ունեցան իմացական, հոգեկան, գրական եւ մշակութային կեանքի հոլո – վոյթին վրայ:

Հայ մամուլի գրական եւ լեզուական նպաստին ակնարկող հարեւանցի հաստա – տումներու վրայ՝ պէտք է աւելցնել Լի – բանահայ հրատարակչական տուներու ալ գրական թէ բացառական ներգործութիւ – նը: Գրական՝ իրրեւ անջատ գործերու հրատարակութեան մէջոց: — Ոչ մէկ տեղ սփիւռքեան գրողը հրատարակչա – կաններու այսքան լայն ցանց մը ունեցած է: Սակայն բացառական՝ անո՛վ, որ ո՛չ մէկ տեղ այսքան անհակակշիռ, դիւրա – հաճ, անպատասխանատու եւ ինքնապա – տէն ձեւով գրական դաշտ իջնելու համար – ձակութիւն տուած է մեր սկսնակներուն ու նորերուն: Գրական ինքնագատումի բացակայութենէն վերջ եւ գրական քննա – դատութեան չգոյութենէն ետք, նաե՛ւ հրատարակչականներու առեւտրականա – միտ վերաբերումը հանդէպ նոր գրողնե – րու եւ գործերու՝ Մէջին Արեւելքի մէջ, պարարտ հող ստեղծած է ժեմ–չժեմին երեւումին, «հեղինակ» դառնալու մար – մաջին: Բնական մղում մըն է ինքզինք արժեւորելու ձգտումը՝ նորափետուր ե – րիտասարդին ու գրողին մէջ, պայմանու – որ ինքնագատումը եւ չրջապատին խըս –

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ
ՀԱՑ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ԽՐԻՄԻՆ ՀԱՅՐ

Անդրանիկը դեռ չէր նստել, երբ յան – կարծ տեղից չարժուեց Հլողինքի ոչխը, որն ամբողջ ժամանակ գլուխը ծնկներին կախած՝ լուռ ծխում էր եւ ուշադիր լը – սում խօսողներին:

— Հարց ունեմ:

— Հլողինքի ոչխը հարց ունի, — լսուե – ցին ձայներ այս ու այն կողմից:

— Տուր, — ասաց Անդրանիկը:

Բոլորն իրենց հայեացքներն ուղղեցին Տալուորիկցի մեծ տանուտէրին:

Անդրանիկը, որ ուրիշ գաւառից էր ե – կել Սասուն, ժժուարանում էր այդ լեռ – նականների բարբառը հասկանալ: Խրթին խօսողներից մէկը Հլողինքի ոչխն էր: Հէնց որ այդ Տալուորիկցին սկսում էր խօսել, Շապինանդը աչքով էր անում Գէորգ Զաւուշին, թէ թարգմանիր:

Այս անգամ էլ հարկ եղաւ, որ Գէորգը թարգմանի նրա խօսքը:

Կազմուածքով ջղուտ մարդ էր Հլողինքի ոչխը: Նա նախ ծխամորճը թխթխկացրեց իր նստած քարին, նոր ծխախոտ լցրեց մէջը, չախմախը զարկեց եւ մէկ – երկու անգամ քաշելով՝ ասաց.

— Կրթանը նստած է իր ձագերի վրայ: Սեւ վիշապ օձը փաթաթուել է կրթանի շուրս կողմը եւ գլուխը դրել է կրթանի կրծքին: Դուք ինչպէս պէտք է սպաննէք վիշապ օձին, որ ոչ կրթանին վնաս եղ – նի, ոչ ձագերին:

Տալուորիկցին լռեցրեց մին – չեւ ականջները սրուած լսեները եւ վառ – ուած ծխամորճը նորից մօտեցրեց բե – րանին:

— Դժուար հարց տուիր, քեռի Կիրօ, — ասաց Անդրանիկը: — Վայն այն կրթա – նին, որի կրծքին սեւ օձի գլուխ է դըր – ուած: Այդ հարցին պատասխանելուց ա – ռաջ ես ձեզ մի իրական պատմութիւն ա – նեմ: Անցեալ տարի ես քնած էի Կիրօ Օսմանի գլղըլի արտում: Արեւնացայ՝ տեսնեմ մի օձ նստել է կրծքիս: Օսմանը գլղըլն է ջրում: «Օսման, — ասացի, — օձ է նստել կրծքիս: Օսմանը իր բահով հասաւ, օձը իմ վրայից իջաւ եւ խաղաղ սողալով գնաց:

«Օսման, ղարկ օձին, — ասացի: Օս – մանն ասաց· «Կրծքիդ նստած թշնամին լաւ քեզ վնաս չի տալիս եւ խաղաղ հե – ռանում է, նրան չեն սպանում»: Ես Օս – մանից սովորեցի ոչնչացնել այն թշնա – մուն, որ իրամատ է մտնում քեզ սպան – նելու համար: Հիմա դառնանք քո հար – ցին: Եթէ վիշապը թողնի կրթանին եւ հե – ռանայ, մենք նրան չենք ոչնչացնի, իսկ եթէ օդակը սեղմեց, մենք այնպէս պէտք է անենք, որ վիշապը սպաննուի եւ կըր – թանն ու ձագերը ազատուեն:

— Այդ հնարաւոր չէ, — նկատեց Սե – մալցի իշխաններից մէկը:

— Այդ պարապային ձագերից մի քա – նիսը կ'ազատուեն գոնէ:

— Երեխայ, տաքդլուխ երեխայ, — հեգնանքով բացագանչեց Հլողինքի ոչխը: Նա Սասնոյ մեծերին յիշեցրեց դրանից մէկ եւ կէս տասնամեակ առաջ Ահրոնք գիւղի մէջ գումարուած նոյնանման մի ժողով, ուր ներկայ էին եղել Շէնիկցի իշխան Գրքօն, Գէլիդուզանցի Պեսոն եւ Տէր Քաջը, Տալուորիկցի իշխան Թաթա – րը, Խիանքի իշխան Վարդանը, նաեւ Խուլբի գաւառակի բոլոր հայ մեծաւոր – ները:

Չախմախլի հրացանի ժամանակաշրջը ջանն էր եւ ժողովը վճռել էր զինուել չախմախլի հրացաններով, Տիգրանակերտի կողմից վառօդ եւ կապար տեղափո – խել «Արջնաց» գաւառի եւ Տալուորիկի գիւղերը եւ զինուել սուլթանի դէմ:

— Արդիւնքն այն եղաւ, — բացատրեց Հլողինքի ոչխը, — որ վիշապն իր պոչը ցնցեց· սպանուեց Շէնիկցի Գրքօն, պատ – ճառ դառնալով տասնեակ բնակավայրե – րի աւերակութեան: Մնացել է մի քանի գիւղ, էն էլ դուռ եւ Գէորգ Զաւո՞ւշն էք ուզում աւերել: Մեզ ոչ ձեր երկաթէ չե – րեփն է հարկաւոր, ոչ ձեր հարիսան:

— Բարանըն Ջանընա, — փոխադարձեց Անդրանիկը տեղից վեր կատկելով եւ ձեռքը դէպի դաշոյնը տանելով:

Լեռնականները լրբար անցան:

— Քաչալ չան որդի, դու ո՞վ ես, որ եկել ես Սասուն եւ խանչալ ես քաշում Տալուորիկցու վրայ, — բացագանչեց Ջրաուքվար Ֆադէն, բահը ձեռքին սպառ – նալի առաջանալով դէպի Շապինանդը: Դրանից քաջալերուած Տալուորիկցի իշ – խանները միահամուռ յարձակուեցին Գէորգ Զաւուշի եւ Անդրանիկի վրայ:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(45 – Շար.)

ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

Գ. ՊԱՍ

ՅԱԿՈԲՈՎՔՈՒ ՊՂՈՒ

«Ընչո՞ւ ես ինձի չես ուզեր որ ես ալ քեզ պատմեմ ինչ որ ես գիտեմ։ Ես ալ քեզ պիտի ըսեմ թէ ինչո՞ւ ես ինձի չեմ ուզեր

Տէր եւ Տիկին Տիգրան Գիզիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մուրատեան եւ զաւակները՝ Րաֆֆի եւ Տէր եւ Տիկին Արման Սինանեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սերժ Միլոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հաճի Սահակեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արթին Փափազեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ–մօր, նանիին, մօրաքրոջ եւ աղգականին՝

Ա.ՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՔԵՐՈՎԲԷ ԳԻԶԻՐԵԱՆԻ

(ծնեալ Վարսենիկ Օհաննէսեան)

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 20ին, 81 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի Դեկտ. 23, ժամը 15։30ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Ալֆորվիլի դերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՑԱՌԱԶ. — Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մուրատեանի եւ ընտանիքին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարի Թապուրեան եւ զաւակները՝ Սեդա եւ Թապուր կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՎՐԻԺ ԹԱԳԻՈՐԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ, կիրակի, Դեկտ. 26, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, Կոմիտաս փողոց։

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ԾՆՈՒՆԴԻ ՊԱՏԱՐԱԳ - ԼԻՈՆ -

Ուրբաթ, Դեկտ. 24 դիւերուան ժամը 23ին ճայնաւոր պատարագ կը մատուցանէ ու կը քարոզէ տեղւոյն ժողովրդապետ՝ ԳԻՈՐԳ ՎՐԴ. ՋԱՊՊԱՐԵԱՆ։

Մատրան հասցէն՝
87, Rue Tronchet — 69006 Lyon

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue du Perche — Paris (3e)

ՈՒՐԲԱԹ, Դեկտ. 24, Խթում, ժամերգութիւն 17։30, պատարագ 18։

ՇԱԲԱԹ, Ծնունդ, Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, պատարագ ժամը 11ին։

Հ. Բ. Ը. Մ.

Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — PARIS 17e

REVEILLON DU NOUVEL AN

Vendredi 31 Décembre
de 20 h. 30 à l'aube
Animé par l'orchestre SEVAN

— Dîner vers 21 h.
Participation aux frais 120 F.
Réservation indispensable
au plus tard le Mardi 28 Décembre
— Veillée dansante à partir de 23 30
Participation aux frais 30 F.
Ambiance arménienne
Attraction — Cotillons

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

— Հայկական Ծնունդի առթիւ աւանդական հացկերոյթ կազմակերպուած ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ կողմէ Հինգշաբթի 1977 Յունուար 6, ժամը 20։30ին։

— Հայկական Ծնունդի առթիւ պարահանդէս – խրախճանք, կազմակերպուած ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ կողմէ, Շաբաթ, Յունուար 8։

POUR LES FETES, OFFREZ
DES CADEAUX ARMENIENS
— JEU EDUCATIF : Puzzle
« Cathédrale S.te ETCHMIADZINE
— 200 pièces — Prix : 45 F.
Livre des recettes arméniennes 30 F.
PRESENTEZ VOS VŒUX avec les cartes préparées par les boursiers de l'UGAB — le lot de 10 cartes 30 F.
Réservations pour les réveillons et jeux à l'UGAB : 118, Rue de Courcelles — Paris 17e
Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

Venez nombreux

Au Réveillon du 24 Décembre organisé par le NOR SEROUND de la Région Parisienne.

de 20 h. à l'aube

Maison de la Culture Arménienne
17, Rue Bleue — 75009 PARIS

BUFFET CAMPAGNARD
COTILLONS

Tout compris 50 F.

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ

Հ. Բ. Ը. Մ. Իւրթեան Վարժանի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ

ՄԵԾ ԽՐԱԽՃԱՆՔ – ՃԱՇ ՄԸ

ի պատիւ Լիբանանէն եւ Սուրիայէն նոր ժամանած հայրենակիցներուն, Ուրբաթ Դեկտ. 31 ժամը 20ին, մասնաճիւղի «Հիւսիսեան Սրահ»ին մէջ։

Սիրով կը հրաւիրուին խրախճանքին մասնակցիլ փափաքող ազգակիցները։

Կանխաւ արձանագրուիլ դիմելով մասնաճիւղիս սրահը, 6 Ռիւ Ֆավանթին, կիրակի կէսօրէ վերջերը ժամը 14էն սկսեալ։

ՏՕՆԱԾԱՌ

Էսաեան Սանուց Միութեան

Դեկտ. 24, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ
Ալեբ Մաճուկեան սրահին մէջ
118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS
ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ
ՔՈՓԻՑՈՆ – ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել հեռաձայնելով՝ 343–0420 առաւօտ մինչեւ 9,30 եւ 607–98–64 երեկոյ 17։30էն սկսեալ

« Ց Ա Ռ Ա Զ »Ի ԲԱՐԳԱԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Միլանոյէն Տիկին Սոնա Իպիշեան «Ցառաջ–50»ի հրատարակութեան առթիւ 100 հազար լիր կը նուիրէ։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԱՃԱՐԱՆ ՄԸ

PIZZA OSKIAN

139, rue Saint-Honoré 75001 Paris
tél. 260 23 80

Réveillons de Noël et du Jour de l'An

Dans une joyeuse ambiance de Fête

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

RESTAURANT EREVAN

ՀԱՅԱՏՈՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

REVEILLONS

MENU

NOEL
24 Décembre

150 F.
Bar sauce mayonnaise
Assiette arménienne
Boerek aux épinards
Petites boulettes aux épices
Agneau farci
Patisserie
Tripes à l'orientale
Café — Vins — Champagne

JOUR DE L'AN
31 Décembre

200 F.
Caviar
Bar sauce mayonnaise
Boerek aux épinards
Petites boulettes aux épices
Dinde farcie
Patisserie
Tripes à l'orientale
Café — Vins — Champagne

Musique et Danse

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առած է Տէր եւ Տիկին Յակոբ Փաշայեանէ 500 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, իրենց զարմուհի՝ Օր. Հայկուհի Ոսկանեանի մահուան առթիւ։

Նոյն տխուր առիթով, Տէր եւ Տիկին Մելքոնեան, Տէր եւ Տիկին Մալաթեան կը նուիրեն 100ական ֆր. ողբացեալին յիշատակին։

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ առացած է Տէր եւ Տիկին Զէրվիչեանէ 50 ֆր. ողբացեալ Մաննիկ Շահինեանի յիշատակին։ Տէր եւ Տիկին Սելքէկեանէ (Պան – Եէօ) 50 ֆր. ողբացեալ Մանիա Կարապետեանի մահուան քառասունքին առթիւ։ Եւ Տէր եւ Տիկին Աւետիս Նատիրեանէ 50 ֆր. Յովհ. Մինասեանի յիշատակին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Շաբաթ, Դեկտ. 25, ժամը 9։30ին, հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Ֆրանսա այցելութենէն (1974) դրուագ մը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏՈՒՆԸ

կը կազմակերպէ

ՔԵՐՈԲ-ի

Նկարներուն ցուցադրութիւնը Դեկտեմբեր 22էն Յունուար 22։

Ս. Սուխասեաց Սարկաւագաց Տօնախմբութիւն

ԴԵԿՏ. 25ԻՆ ՔԱՄՓ. ՖՐԷԶԻ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄԷՋ

Քամփ. Ֆրէզի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր չուքով կը տօնակատարուի Ս. Ստեփանոսի Սարկաւագաց տօնը, մասնակցութեամբ Մարսէյլի բոլոր Հայց. Առաք. Եկեղեցիներու հոգեւոր հովիւներու եւ սարկաւագներու։ Տօնախմբութեան կը նախագահէ ու կը քարոզէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագը կը մատուցանէ Ս. Ժեռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ եղիշէ Քհնյ. Փանոսեան։

Սկիզբ ժամերգութեանց 8։30, պատարագ 10։30, խարոզ 11։15։

ՁԱՇ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը, սիրով կը հրաւիրէ բոլոր հայրենակիցները, իր տարեկան ճաշ – խնջոյքին, Ծնունդի առթիւ, Ուրբաթ Դեկտեմբեր 24, իրիկունը ժամը 9։30էն մինչեւ առաւօտ, Վալանսի փալէտը լա Ֆոտարի ճաշարանը, Ավընիւ տը լա Մառն։

Ուրախալի մթնոլորտ մը պիտի ստեղծէ ժԱՖ ՔՈԺԱյի նուագախումբը, որուն կը մասնակցի Պր. ՎԱՐԳԷՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ՝ «Կռունկ» նուագախումբին երգիչը։

Հայկական եւ եւրոպական պարեր։
Շամբանեը — Պառ — Պուֆէ։

ՄՈՒՏՔԸ 80 ՖՐ.

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄԵԾԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՑԱՆԿ ԹԻՒ 11

Կապ. Խաչի Պանեէոյի մասնաճիւղ	1000
Պ. Գիւլինճեան (Մարսէյլ)	1000
Պ. Զէքեան Տ. (Լիոն)	100
Հ.Ց.Դ. Ս. Մինասեան (Ալֆորվիլ)	400
Տ. եւ Տ. Ա. Քելէչեան (Վիէն)	300
(Հրաչ Սիսեռեանի եւ Էլիզապէթ Քելէչեանի ամուսնութեան առթիւ)	
Ընդհ. գումար	28650 ֆր.

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ

Այս Կիրակի, Դեկտ. 26, Ս. Ստեփանոս նախատարկաւագին եւ առաջին մարտիրոսի տօնին առիթով, Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ յատարտ պատարագի հոգեհանդիստ կը կատարուի մայր եկեղեցւոյ մէջ ծառայած հանգուցեալ դպիրներուն համար։

ՆՈՒԷՐ

Պ. Աբիսեան 30 ֆր. կը նուիրէ Լիբանահայութեան (ատենալ «Ցառաջ»էն)։

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
24
VENDREDI
24 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·752

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52e ANNÉE — N° 13.752

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓՈԹՈՐԻԿԷՆ ՎԵՐՋ

——— o ———

Բ.

ԴԷՊԻ ՇԻՆԱՐԱՐ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հնչած է ժամը չինարար աշխատանքի: Արդիւնաւէտ չինարարութեան համար անհրաժեշտ է սակայն, որ վերահաստատուի խաղաղութիւնը ամուր հիմերու վրայ:

Նախապատրաստական քայլեր առնուած են այդ ուղղութեամբ: Սակայն դեռ չատ խոչընդոտներ կան վերականգնելու համար նախկին բնականոն կացութիւնը:

Երկուստեք չատ արիւն թափուած է: Դիւրին չէ մէկ օրէն միւսը առելութիւնը վերածել անվերապահ սիրոյ:

Լիբանանի վարիչները կը կարօտին դիւանագիտական ճարտար քաղաքականութեան՝ «մրրկաւ զատուած» եղբայրները հաշտեցնելու եւ զանոնք չինարարական աշխատանքի լծելու համար՝ ձեռք ձեռքի տուած, յանուն Լիբանանի անկախութեան եւ հողային ամբողջականութեան:

Հանրապետութեան նախագահ Էլիաս Սարգիս եւ մասնագէտներու իր կառավարութիւնը ամէն ոյժ կը ներշնչեն՝ դրական արդիւնքի յանգելու համար: Եթէ սակայն գործելու ազատութիւն ունենան:

Ներկայիս կը պակսի այդ ազատութիւնը:

« Զինեալ խաղաղութիւն »ը յղի է անակնկալներով:

Երկիրը ամբողջովին կը գտնուի զին-ուորական դրաման տակ, ղեկավարութեամբ եւ հսկողութեամբ սուրիական բանակին, որ համաթաբական միացեալ ուժերու առնուազն 4 հինգերորդը հայթայթած է:Սուրիացի զինուորականները վերջին օրերս սկսած են իրբեւ տէր-տիրական ինքնագլուխ գործել Լիբանանի մէջ, առանց խորհրդակցելու նախագահ Էլիաս Սարգիսի, վարչապետին եւ լիբանանեան բանակի ընդհանուր հրամանատարին հետ:

Ուրիշ մտահոգիչ պարագայ մըն է սուրիական բանակին կողմէ կարգ մը օրաթերթերու հրատարակութեան դէմ դրուած արգելքը: Մամուլի ազատութիւնը անյեղլի սկզբունք մըն է ժողովրդավարական երկիրներու համար: Գրաքննութիւն կը հաստատուի, երբ պաշարման վիճակ կամ պատերազմ հռչակուած է երկրի մը մէջ:

Լիբանան զինուորական դրաման են-թարկուած է: Կը նշանակէ, որ գրաւող բանակը իրաւասու է իր յարմար նկատած կարգադրութիւնները ընելու: Ցուսա՛նք, որ եղածը ժամանակաւոր հանգամանք ուներ եւ չուտով կը վերահաստատուի մամուլի ազատութիւնը, վերականգնելով վստահութիւնը հանդէպ սուրիական բանակին, որ սկիզբէն եւ եթ ողջունուած էր իրբեւ « ազատարար » եւ մեծապէս օգնած քրիստոնեայ ազգայնականներուն, որոնք կը կռուէին ճախակողմեան իսլամ տարրերուն եւ պալեստինցի ֆէտայիներուն դէմ:

Մատնանշութիւն պատճառող երեւոյթ մըն է նաեւ ա՛յն իրողութիւնը, որ հակառակորդ կողմերը կը դժկամակին յանձնելու իրենց զէնքերը զինուորական իշխանութենէ: «Զէնք» չի նշանակեր տորմակ, հրացան կամ գնդացիր: Աւելի լայն իմաստ ունի անիկա:

Որքան երկարեցան եղբայրասպան կռիւները, այնքան բազմացան, աճեցան ու զարգացան զէնքի տեսակները, որոնք անարդիական կը ներմուծուէին Լիբանան: Կողմերը բոլորն ալ ապառազինուած են արդիական մահաստիւռ զէնքերով, մինչեւ անգամ 155նոց թնդանօթներով եւ հրթռիչներով...:Ու կ'ուզեն ձեռքէ չհանել զանոնք, իրբեւ ապահովութիւն ապագայ հաւանականութեանց...:

Ու ցորչափ զինաթափ չեն եղած հակառակորդները, դժուար թէ կարելի ըլլայ հաստատել կատարեալ խաղաղութիւն:

Սակայն հակառակ կարդ մը բացասականներուն, հետզհետէ ուշադրաւ բարելաւում կ'արձանագրուի Լիբանանի ներքին կացութեան մէջ: Դէպքոցները վերբաբացուած են: Օդանաւերը ազատ կ'երթեւեկեն: Բացուած է Պէյրութի նաւահանգիստը, ուր չոգենաւեր սկսած են հասնիլ: Դրամատուները բացած են իրենց դուռները: Պարենաւորման խանութներուն մէջ ո՛չ մէկ բան կը պակսի: Հեռացողները հազարներով տուն կը վերադառնան: Կիպրոսէն Պէյրութ օդանաւերն ու չոգենաւերը անընդհատ կը բանին:

Շինարարական աշխատանքները առաջ կը տարուին՝ զանդաղ, բայց առանց դադարի:

Լաւագոյն օրերու փայլուն հեռանկարներով:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵՐՁԱՒՈՐ-ԱՐԵՒԵԼՔ

ՍՈՒՐԻԱՑԻ ԵՒ ՊԱԼԵՍՏԻՆՑԻ ԿԸ ԿՌՈՒԻՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

——— o ———

Քանի մը օրէ սուրիացի զօրքին (արաբական խաղաղապահ ուժ) եւ Պալեստինցիներու մէջեւ կռիւները կը շարունակուին թէեւ պալեստինեան զանազան խմբակցութիւնները կը փորձեն հերքել: Սայքան (սուրիամիտ պալեստինեան շարժում) սակայն կը խոստովանի թէ մէկ մեռեալ կայ մինչ թղթակիցներ կ'ըսեն թէ չորս մեռեալ կայ նուազագոյն: Սայքայի բանբեր մը հետեւեալ բացատրութիւնները կուտայ.— «Ամէն ինչ սկսաւ երբ մեր ընկերներէն ոմանք կ'երթային այցելութիւն տալու մեր քոյր կազմակերպութեան՝ Ֆաթահին: «Մերժումի ճակատ»ի մարդիկ (այս պալեստինցիները բոլորովին դէմ են սուրիական միջամտութեան) կրակ բացին մեր ընկերներուն վրայ եւ ստիպուեցանք պատասխանել»: Վերջին այս մէկ ամսուան ընթացքին 50 հոգի մեռած է Սուրիա–պալեստինեան կռիւներու ընթացքին:

Քաղաքական ճակատի վրայ կը թուի թէ կացութիւնը բարելաւում կ'արձանագրուի քանի Արաֆաթ իսկ կողմնակից է չափաւորութեան եւ սառեցման ձայնը տուիւէն յայտարարած է.— «ՊԱԿը (պալեստինեան Ազատագրական Կազմակերպութիւն) Պետութիւն մը կը ստեղծէ ազատագրուած պալեստինեան հողի մէկ որեւէ պատառին վրայ»: Մասնագէտներու համար, ասիկա կը նշանակէ թէ Արաֆաթ կողմնակից է «փոքրիկ Պետութեան» մը ստեղծումին Այսրյորդանանի մէջ:

ԵՐԵՒՈՒՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 17–20)

ՃԱՏՐԱԿԻ 44ՐԴ ԱԽՈՑԵՆԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Ճատրակի խորհրդային 44րդ ախոյեան – նուիթեան մրցումներուն վերջին երեք խաղերէն առաջ դասաւորումը հետեւեալ պատկերը կը պարզէր.— Դլուխը կը գտնուէին 9,5ական միաւորով Անատոլի Կարպով եւ Եուրի Բալաչով, իրենց կը յաջորդէն Տիգրան Պետրոսեան եւ Լեւ Պոլուգայեւսկի 8,5 միաւորով: Կարէն Գրի-

ՔԱՐԻՅՕ ՉԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ ՄԱՏՐԻՏԻ ՄԷՋ

Սպանական ոստիկանութիւնը ձերբակալած է Համայնավար կուսակցութեան պարագլուխը՝ Սանթիակօ Քարիյօ, որ տասը ամիս առաջ դաղտնաբար վերադարձած էր Սպանիա: Ձերբակալուած է Մատրիտ, փողոցը քալած ատենը: Իր ներկայութիւնը մէջտեղ եկած էր երբ մամուլի ասուլիս մը տուած էր Դեկտ· 10ին ինչ որ բաւական նեղը դրած էր Խուան Կարլոս Թագաւորը: Այդ օրէն ձերբակալման հրամանագիրը ելած էր իրեն դէմ, քանի ասպարէզ կարդալով իշխանութեանց ըսած էր որ տասը ամիս է Սպանիա կ'ապրի եւ միտք ունի մնալու (նախապէս Ֆրանսա էր):

Այս ձերբակալութիւնը ընդհ· վրդովմամբ ստեղծած է: Օտար համայնավար կուսակցութիւնները կը բողոքին, մինչ ընդդիմադիր ներքին կուսակցութիւնները ալ հրապարակաւ կը դատապարտեն եղածը: Գործադուլի սպառնալիք ալ մէջտեղ կը դրուի:

Ցայտնի չէր Հինգշաբթի թէ ի՞նչ պիտի ընէ Սպանիոյ կառավարութիւնը, կըսեն չբանտարկել այլ Փրանսական սահմանագլուխը առաջնորդել կրկին համայնավար պարագլուխը:

Քաւի մը տուով

ՆԱԽԱՐԱՐԱՊԵՏ ՊԱՌ մամուլին ներկայացուց տնտեսական խնայողութեան եւ սեղմումի նոր որոշումներ: Բնակարաններու ջերմութեան աստիճանը 20ը չի կըլլար անցնիլ, ելեկտրականութիւն – կազը որ 1976ին 13,8 միլիոն թոն ֆիւել դրծածած էր, 11ով պիտք է զոհանայ եւ անչուշտ անգամ մը եւս վիճեքը պիտի սղէ (1978ին):

ԿԻՊՐՈՍԻ վանականներն ալ կը քշուին եւ մէկ վանական չէ մնացած Ս· Բառնաբաս (Կիպրոսի եկեղեցւոյ հիմնադիրը) վանքը: Վերջին երեք վանականները Թուրք իշխանութիւններէն արտաքսուած են Դեկտ· 20ին եւ ցնցոտիներով հասած են «սահմանագլուխը»: Թուրք իշխանութիւնները արգիլած են որ իրենց ունեցածէն որեւէ բան տանին իրենց հետ: Վանքը արուեստի բազմաթիւ թանկագին գործեր ունէր եւ կրօնական թանկարժէք առարկաներ:

ԼԻՈՆի պատժական ատեանը ութ օրէն մէկ տարուան բանտարկութեան դատապարտեց քորսիքացի 22 ամբաստանեալներ, որոնք ներկայ եղած էին, անցեալ Սեպտ· 8ին, Այաչիոյի օդակայանի այն ցոյցին, որ յանգած էր Պօյինկին քանդումին:

գործան ունի 6,5 միաւոր իսկ Ռափայէլ Վահանեան՝ 6: Վերջին երեք խաղերուն Տիգրան Պետրոսեանի հետ խաղացողներն էին՝ Օլէգ Ռոմանիշինի, Իոսիֆ Դորֆման եւ աշխարհի նախկին ախոյեան Վասիլի Սմիսլով:

×

«ՇՈՒՆՆ ՈՒ ԿԱՏՈՒՆ»Ի 90ԱՄԵԱԿԸ

Երեւանի Ճովհ· Թումանեան տուն – թանգարանի մէջ երեկոյթ մը տեղի ունեցած է, նուիրուած «Շունն ու կատուն»ի 90ամեակին: Հանդիսականներուն՝ տան մուտքին, տրուած են «Շունն ու կատուն»ի առաջին պատկերազարդ հրատարակութեան (1908) վերատպագրուած օրի – նակները՝ Գարեգին Երիցեանի նկարազարդումներով («Մխիթեռնակ» մանկական ամսագրի գեղեցիկ նուէրը «Շունն ու կատուն»ի յոբելեանին): Երեկոյթին Լեւոն Հախվերդեան խօսած է գործին ստեղծման մասին, Սերիկ Դաւթեան ներկայացուցած է «Շունն ու կատուն» բանաստեղծութեան դաստիարակչական դերը եւ յուշեր պատմած է Թումանեանի հետ ունեցած իր հանդիպումներէն: Էդ· Զըրբաշեան, բնութագրելով «Շունն ու կատուն» առասպելի տեղն ու դերը հայ գրականութեան մէջ՝ ըսած է· «Իսկապէս նախանձելի ճակատագիր ունեցած է այս գործը ըլլալով թոթովախօս մանուկին առաջին հեգուղ տողերը եւ հասուն տարիքին ալ բնաւ չդնդուելով մարդու յիշողութենէն, դառնալով ամբողջութիւն, կենդանի ժողովրդական լեզուի մասնիկ»: Նկարիչ Աշխատուր Եսայեան խօսելով «Շունն ու կատուն»ի պատկերազարդման պատմութեան մասին նշած է որ այդ գործը նկարազարդած 19 նկարիչներուն ալ իրրեւ հիմք ծառայած են Գարեգին Երիցեանի նկարազարդումները: Լիլի Տէր-Մինասեան խօսած է երաժշտական մեկնաբանութիւններու, յատկապէս Սարգիս Մուրադեանի «Շունն ու կատուն» մանկական օփերայի մասին: Ակադ· Գուրգէն Սեւակ կարդացած է «Շունն ու կատուն»ի իր թարգմանութիւնը էսպերանտօ լեզուով և խօսած է Թումանեանի գործերու նոյն լեզուով թարգմանութիւններու մասին: Ս· Կապուտիկեան ներկայացուցած է Թումանեանի մանկական գրուածքներու արժէքն ու ազդեցութիւնը հայ գրողներու վրայ: Երեկոյթի ընթացքին մէջ ընդ մէջ արտասանուած է «Շունն ու կատուն» հայերէն, ռուսերէն, վրացերէն, ուկրաներէն, անգլերէն, իսկ Ղազարոս Աղայեան եւ Ճովհ· Թումանեան գպրոցներու աշակերտները ներկայացուցած են «Շունն ու կատուն»ի բեմադրութիւնը:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ ԴՐՈՇՄԱԳԻՏՆԵՐՈՒ ԱԿՈՒՄԲԸ

Երեւանի մէջ բացուած է դրոշմագէտներու (ֆիլաթելիստ) ակումբը, որ ունի ցուցասրահ մը եւ հանդիպումներու համար նախատեսուած սենեակներ: Ծորհ· Մուրեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով Երեւանի ակումբին մէջ բացուած է պատանի դրոշմագէտներու ուսումնական – ցուցադրական դասարան մը, ուր դասանդութիւններ եւ զրոյցներ տեղի կ'ունենան սկսնակ հաւաքողներու համար: Ակումբի կողքին, Հայաստանի Թղթատարական նախարարութիւնը պիտի բանայ նաեւ լրագիրներու, հանդէսներու, դրոշմագիտական նիւթերու խանութ մը, որ երկրորդը պիտի ըլլայ Երեւանի մէջ: Այսպիսի խանութ մը կայ նաեւ Աբովեան քաղաքին մէջ, իսկ Դրոշմագէտներու Ընկերութիւնը քաղաքային եւ շրջանային մասնաճիւղեր ստեղծած է Ալավերդիի, Աբովեանի, Ստեփանաւանի, Իջեւանի եւ Աբարատի մէջ:

ԱՐՇԱԿ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՀԱՅ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՀԱՎԱՔԱԾՈՒ

ՀԱՅՐԵՆԻ ԶԱՆԳԸ

— Ուրեմն ձեր ծնողը, — ասաց Վիկտոր Օսմանը, ու նրա ձայնի մեջ մի տեսակ ակնածանք զգացվեց, — ձեր հայրը մի ուրիշ էակ էր, քան մենք ենք, մեր ժամանակի մարդիկ։ Ես ուզում եմ իմանալ ձեր հոր մասին ամեն մանրամասնություն։ Ինչպե՞ս էր նա ապրում, ինչպե՞ս էր աշխատում, ինչպե՞ս էր մտածում։ Ինչպե՞ս էր նա ընդունում կյանքը։ Ինչպե՞ս էր նա վերաբերվում մարդկանց։ Ինչպե՞ս էր նա սիրում։ Ինչպե՞ս էր նա ատում։ Ինչպե՞ս էր նա ծիծաղում։ Ինչպե՞ս էր նա լաց լինում։ Ինչպե՞ս էր նա մեռնում։

Ամեն հարցի հետ Վիկտոր Օսմանը ավելի ու ավելի էր հետաքրքրվում։ Նա ոտքի էր կանգնել, քայլում էր սենյակի մեջ, ժեստեր էր անում, ձայնը բարձրացնում էր, ինչպես ելույթ ունեցող մի հռետոր։

Ես ասացի նրան, որ հայրս ծնվել է Ալաշկերտի գավառի Մեծ Ղարիբ գյուղում, որ նա ուսանել է Մուշի ծխական դպրոցում, որ նա ավարտել է Մուշի ճեմարանը, որ նա ուսանել է Կ. Պոլսի Գալաթասարայի լիցեյում, որ նա ավարտել է Կ. Պոլսի համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետը։

Ես ասացի նրան, որ հայրս ծնվել է 1873 թվին, որ նա մահացել է 1915 թվին, որ նա ամուսնացել է 1900 թվին, որ նա ունեցել է երեք զավակ, որ նա ունեցել է կին, որ նա ունեցել է տուն, որ նա ունեցել է կալվածքներ, որ նա ունեցել է ոչխարներ, որ նա ունեցել է ձիեր, որ նա ունեցել է ցուլեր, որ նա ունեցել է կովեր, որ նա ունեցել է հորթեր, որ նա ունեցել է գոմեր, որ նա ունեցել է ախոռներ, որ նա ունեցել է ցանքեր, որ նա ունեցել է արտեր, որ նա ունեցել է այգիներ, որ նա ունեցել է պարտեզներ, որ նա ունեցել է ծառեր, որ նա ունեցել է ծաղիկներ, որ նա ունեցել է ջրհորներ, որ նա ունեցել է աղբյուրներ, որ նա ունեցել է գետեր, որ նա ունեցել է ձորեր, որ նա ունեցել է լեռներ, որ նա ունեցել է սարեր, որ նա ունեցել է ամպեր, որ նա ունեցել է երկինք, որ նա ունեցել է արև, որ նա ունեցել է լուսին, որ նա ունեցել է աստղեր, որ նա ունեցել է Աստված։

Վիկտոր Օսմանը ոտքի էր կանգնել, քայլում էր սենյակի մեջ, ժեստեր էր անում, ձայնը բարձրացնում էր, ինչպես ելույթ ունեցող մի հռետոր։

— Ուրեմն ձեր հայրը, — ասաց նա, — ձեր հայրը ունեցել է Աստված։ Ինչպե՞ս էր նա ընդունում Աստծուն։ Ինչպե՞ս էր նա վերաբերվում Աստծուն։ Ինչպե՞ս էր նա սիրում Աստծուն։ Ինչպե՞ս էր նա ատում Աստծուն։ Ինչպե՞ս էր նա ծիծաղում Աստծուն։ Ինչպե՞ս էր նա լաց լինում Աստծուն։ Ինչպե՞ս էր նա մեռնում Աստծուն։

Ես ասացի նրան, որ հայրս ունեցել է Աստված, որ նա ընդունել է Աստծուն, որ նա վերաբերվել է Աստծուն, որ նա սիրել է Աստծուն, որ նա ատել է Աստծուն, որ նա ծիծաղել է Աստծուն, որ նա լաց է եղել Աստծուն, որ նա մեռել է Աստծուն

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆՏԱՌԱՅԻՆ ՎԱԳՈՆՆԵՐԻ ՏՈՒՆԱՅԻՆ ՀԱՎԱՔԱԾՈՒ

Ա. ՊԱՍ

ՀԱԿԱՏՈՒՄ ՊԻՏԻ ՎՈՍՓՈՓՎԻ

Նպատակը պարզատարած, այս ըսօր – ֆիզ ըսող ընկերները ընդունեցին ինչպէս կ՚ուզէ Նայիրի Ազգային Ժողովը, այնպէս ալ Ազգային Պատգամաւորական Ժողովը։ Ամէն ինչ կարգին էր։ Ամէն ինչ կանոնաւոր։ Ամէն ինչ ինչպէս պէտք է ըլլար։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Ժողովի Նախագահութիւնը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Պատգամաւորական Ժողովի Նախագահութիւնը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Պատգամաւորական Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Պատգամաւորական Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Պատգամաւորական Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալի Տեղակալը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Պատգամաւորական Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալի Տեղակալը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Պատգամաւորական Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Պատգամաւորական Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Պատգամաւորական Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Պատգամաւորական Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Պատգամաւորական Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալի Տեղակալը։ Ամէն ինչ ինչպէս կ՚ուզէր Ազգային Պատգամաւորական Ժողովի Նախագահութեան Խորհուրդի Նախագահի Տեղակալ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Մատակարարութիւնը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ հետեւեալ կազմակերպութիւններուն.— Հայ Աղքատախնամ Միութեան, Հայ Որբախնամ Միութեան, Փափազեան կտակակատարներուն, Կիւլպէնկեան Հաստատութեան, վարժարանի Ծնողաց Միութեան եւ Նախկին Աշակերտներու Միութեան, որոնք ընդառաջ գալով վարժարանի Մատակարարութեան շատ դժուար պայմաններուն, իրենց նպաստը յատկացուցած դուռ մարներուն ամբողջական վճարումը կատարեցին, ուսումնական տարւոյն առաջին եռամսեակով։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Աբբօ Գուլումճեանի մահուան առթիւ Օր. Էլմոնէ Ճիվելեկեան 50 Ֆր. կը նուիրէ Ուսանողներու Օգն. Միութեան եւ Տէր եւ Տիկին Վահրամ Գըմշեան 200 Ուսանողներու Օգն. Միութեան եւ 50 Ֆ. «Ցառաջ»ին։

×

Վաղարշակ Վարպետեանի ցաւալի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Հայկ Թովմասեան 200 Ֆր. կը նուիրեն Լիբանանի աղէտեալներուն (ստանալ «Ցառաջ»էն)։

Cuisine Grégoire

A EMPORTER

Spécialités Libanaises

14, rue Mazagran 75010 Paris

M° Bonne Nouvelle

tél. 770 - 24 - 43

ՁԵՐ ՏՈՒՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԻ ՎԱՐԱՆԻՔ ԴԻՄԵԼՈՒ ԿՐԵԿՈՒԱՐԻ *ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՃԱՇ, ՆԱԵԻ ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՀԱՅ ԵՒ ՄԱՆԱՒԱՆԴ՝*

Հայկական «Փլեյս» (լահմաճուն)

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

13, Rue du Perche — Paris (3e)

ՈՒՐԲԱԹ, Դեկտ. 24, Խթում, ժամերգութիւն 17·30, պատարագ 18։

ՇԱԲԱԹ, Ծնունդ, Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, պատարագ ժամը 11ին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՒ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Շաբաթ, Դեկտ. 25, ժամը 9·30ին, հեռատեսիլի Ա. կայանէն՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի Ֆրանսա այցելութենէն (1974) դրուագ մը։

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Այս կիրակի, Դեկտ. 26, Ս. Ստեփանոս նախատարկապատին եւ առաջին մարտիրոսի յիշատակին առիթով, Ս. Ցովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ յատուկ պատարագի հոգեհանգիստ կը կատարուի մայր եկեղեցւոյ մէջ ծառայած հանգուցեալ գործիչներուն համար։

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ

ՄԵԾ ԽՐԱԽՃԱՆՔ – ՃԱՇ ՄԸ

ի պատիւ Լիբանանէն եւ Սուրիայէն նոր ժամանած հայրենակիցներուն, Ուրբաթ Դեկտ. 31 ժամը 20ին, մասնաճիւղի «Հիւսիսեան Սրահ»ին մէջ։

Սիրով կը հրաւիրուին խրախճանքին մասնակցիլ փափաքող ազգակիցները։

Կանխաւ արձանագրուիլ դիմելով մասնաճիւղիս սրահը, 6 Ռիւ Ֆավանթին, կիրակի կէսօրէ վերջերը ժամը 14էն սկսեալ։

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE — MARSEILLE

REVEILLON ARMENIEN

Animé par l'Orchestre KOTCHARI

Le 31 Décembre à partir de 22 h.
Menu Gastronomique
AMBIANCE — COTILLONS
Prix 150 F.

ՀԵԼԼԱԳԱՆ՝ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ENTRE OPERA ET TRINITE

LA MAISON DE LA GRECE

AUX 4 MARCHES

AU 1ér ETAGE

restaurant gastronomique grec

DEJEUNERS. DINERS

RECEPTIONS

AU REZ DE CHAUSSEE

Tous les soirs

DINERS DANSANTS

avec spectacle

STA 4 SKALOLATIA

STA 4 SKALOLATIA

accueil * qualité * prix

50. RUE CHAUSSEE D'ANTIN. (9°) 280 69 40. f.dim.

Venez nombreux

Au Réveillon du 24 Décembre
organisé par le NOR SEROUND de
la Région Parisienne.

de 20 h. à l'aube

Maison de la Culture Arménienne
17, Rue Bleue — 75009 PARIS

BUFFET CAMPAGNARD

COTILLONS

Tout compris 50 F.

ՅՕԴՆԱԾԱՌ

Էսաեան Սանուց Միութեան

Դեկտ. 24, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ
Ալեֆ Մաճուկեան սրահին մէջ
118, Rue de Courcelles, 75017 PARIS
ԵՐԿՈՒ ՆՈՒԱԳԱԽՕՒՄԲ
ԿՈԹԻԿՈՆ – ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի սեղանները կանխաւ ապահովել հեռաձայնելով՝ 343–0420 առաւօտ մինչեւ 9,30 եւ 607–98–64 երեկոյ 17·30էն սկսեալ

II MAITRE ET SON DISCIPLE
KOMITAS
GANATCHIAN
SIPAN - KOMITAS
GARBIS APRIKIAN

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ ԳՆԵՑԷՔ ԵՒ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ ՁԵԶԻ ՍԻՐԵԼԻ ԱՆՁԵՐՈՒՆ

Խիստ թծախնդրութեամբ պատրաստուած
ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱԽՕՒՄԲԻ վերջին զոյգ երգապնակները, ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, մէկ ալպոմի մէջ

«ՎԱՐՊԵՏՆ ՈՒ ԱՇԱԿԵՐՏԸ»

« Le Maître et son Disciple »

stereo 33 tours. S. K. 3000 Komitas Messe
S. K. 5000 Ganatchian, œuvres
ԳԻՆ՝ 110 ՖՐ.

Դիմել ՓԱՐԻԶ — երգչախումբի անդամներուն մօտ, երեքշաբթի իրիկուններ ժամը 20էն 22, 17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ — Հեռ. 824–63–89

LIBRAIRIE ORIENTALE — H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur - le - Prince PARIS 6e — Tél. : 326-88-65
Mme PALOYAN — 9, Rue de Trévise, PARIS 9e — Tél. : 523-24-97
ALFORTVILLE — Ets. MICHELE,
253, Rue P. V. Couturier, 94140 Alfortville — Tél. : 899-09-66
ARNOUVILLE — Mr. NIGOGHOSSIAN
121 Rue Henri Barbusse, 95400 Arnouville-les-Gonesse, — Tél. : 985-04-46
LYON — EGLISE ARMENIENNE
295, Rue Boileau, 69003 LYON — Tél. : 60-47-18
Mr. JULES MARDIROSSIAN
48, Rue du Repos, 69003 LYON — Tél. : 72-25-91
SEVAN VOYAGES
50, Cours de la Liberté, 69003 LYON — Tél. 60-13-66
MARSEILLE
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
12, Rue St. Basile, 13 MARSEILLE — Tél. : 50-15-09
VALENCE
TISSUS ANDRE SEMERDJIAN
53, Rue Mavier de Montjau, 26 VALENCE

ՍԻՒԶԱՆ ՍԻՄՈՆԷ

"ՍԱՅԱԹ ՆՈՎԱՅԻ ԹԱԳՈՒՀԻՆ"

Առաջին անգամ ըլլալով կ'երգէ երկար տեւողութեամբ երգապնակի վրայ 13 երգեր, Փարիզի Հայութեան համար։

Սայաթ Նովա երգապնակի ընկերութիւնը հպարտութեամբ կը ծանուցանէ հրապարակումը ծանօթ երգչուհի Սիւզան Սիմոնէի երկար տեւողութեամբ (լոնկ - պիւռէ) երգապնակին, որ կը պարունակէ Սայաթ Նովայի ժողովրդական լաւագոյն երգերը, նաեւ հայկ. ժողովրդական եր գեր, դաշնակով եւ 5 հոգիէ բաղկացած կովկասեան նուագախումբով։

Երգապնակը կը պարունակէ նաեւ եր կու եւրոպական երգեր.—

Granada

Love is where you find it

PALOUYAN, 9 Rue de Trévise — 75009 PARIS
Tél. : 523-24-97

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
25-26
SAMEDI-DIMANCHE
25-26 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·753

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52e ANNÉE — N° 13.753

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՅԴ ՄԱՆՈՒԿԻՆ ԿԱՐՕՏՈՎ

Հոն, ախոռին խորը ծներ է ան, որ կոչուած էր փրկելու մարդկութիւնը: Ու 1976 տարի է չփրկուած մարդկութիւն մը կը ծանչ իր տարեդարձը: Կը ծանչեն բոլոր քրիստոնեաները, հաւատան թէ ոչ իր հրաշք ծնունդին: Ու կարեւոր ալ չէ:

Կարեւորն այն է, որ ամէն տարի նոր յոյս մը կը ծնի անճրկած մարդկութեան համար: Ուրախութիւն երգող ծանրաբեռնուած ծանծաւտերու կողքին, փոքրիկ մուրներ հրաշալի պատմութիւն մը կը պատմեն, մինչ անդին լուսաւոր քաղաքներու կամ մութ գիւղերու, չքեղ կամ մերկ եկեղեցիներու խորաններէն կը բարձրանայ առ երկինք «Քրիստոս ծնաւ...»:

Գեղեցիկ է ամէն ինչ ու ծանր է ամէն կողմ: Քաղաքները կը խնդան ու ոչ ոք կ'ուզէ յիշել թէ ծանր չէ բոլորին համար:

Հաճելի վաստութիւն մը կայ սրտերու խորը, անտեսել, մոռնալ թէ հոս ու հոն դեռ բանտեր կան լեցուն, դեռ կան հրախաններ անօթի ու մերկ, կան ծերուկներ առանձին, որովհետեւ ծերութիւնը չէ սիրուած, հոս ու հոն կան խմաստուններ յիմարանոց տարուած ու որքա՜ն յիմարներ, որ ազատ կը պարտին:

Մարդը մնաց նոյն գայլը մարդուն համար: Ուզեղը այնքան զարգացաւ, որ ինքը տարաւ մինչեւ լուսին: Նուաճեց անջրպետը: Ուրիշ աշխարհներ փնտռեց մինչեւ Հրատ, մոռնալով թէ նախ կային իր աշխարհին ցաւերը, զորս չէր լուծած: Զգիտցաւ թէ կարեւորը լուսին հասնիլը չէր, ցորչափ բոլոր մանուկները կուշտ չեն: Զգիտցաւ թէ Հրատ երթալն ալ կարեւոր չէր, ցորչափ չեն լուած թնդանօթները եւ յանուն Աստուծոյ թէ Քրիստոսի, մարդը մարդ կը սպաննէ:

Հեռուն, Միջերկրականի ափին, կար սիրուն ու խաղաղ, նախանձ չարժող քաղաք մը, որ այսօր Պաալպէքի կողքին, նոր օրերու աւերակներ ունի ցուցադրելիք, քաղաք մը քարուքանդ, որ դեռ չի հասկնար թէ ի՞նչ պատահեցաւ իրեն եւ ինչո՞ւ յանկարծ խելագարութիւնը համակեց իր զաւակները:

Աւելի մօտ, կայ սա կաթողիկէ երկիրը, որ չի յաջողիր բռնատիրական մղձաւանջէն հանիլ կապոյտ երազին ու Ծնունդի նախօրեակին, բանտարկեալ մը կ'աւելցնէ փոխանակ ազատ մարդ մը աւելցնելու:

Զիլէն Նորհ. Միութիւն խոնաւ խուցերու անկիւնը, մարդիկ կը փտին, հոն նետուած յանուն « ազատութեան » կամ « ընկերվարութեան », մարդիկ որոնց համար Ծնունդի սա գիշերը քիչ մը աւելի յուսահատութիւն պիտի բերէ, ու քիչ մը աւելի ցուրտ պիտի ընէ:

Մարդը սակայն, այնքան տկար է, որ կրկին պիտի կառչի հաւատքին, ամուր պիտի կառչի, վասնզի պէտք ունի անոր, պէտք ունի յոյսի, պէտք ունի լոյսի եւ պիտի չարունակէ ապրիլ այդ Մանուկին կարօտով:

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՊԱՆԻԱ ՆԵՂ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

— o —

ԿԱՐԵԼԻ ՉԷ՞Ր ՉՁԵՐԲԱԿԱԼԵԼ ՀԱՄԱՁՆԱՒԱՐ ՊԱՐԱԳԼՈՒԽԸ

— o —

Մադրիտի իշխանութիւնները նախընտրեցին «չտեսնելու չգալ» Սանթիակօ Քառիյոն, որ օր-ցերեկով կը պտըտէր Մադրիտի փողոցները, ձեւով մը ասպրելդ կարգալով կառավարութեան: Գաղտնաբար մամուլի ասուլիս մըն ալ կուտար, յայտնելով թէ տասը ամիսէ Սպանիա է ու պիտի մնայ: Պարզ է որ Քառիյօ ալ բան մը կը «փնտռէր» եւ դուցէ դժգոհ ալ չէ որ ձերբակալուեցաւ քանի այս ձերբակալութիւնը կրնայ միայն իրեն ու իր կուսակցութեան նպաստել, մինչ բոլորը միաբերան ատիթը պիտի չփախցնեն հաստատելու թէ ժողովրդապետութեան ճամբուն վրայ, Սպանիա դեռ չատ ճամբայ ունի կտրելիք: Բողոքներն ու ցոյցերը իրարու կը յաջորդեն Սպանիա եւ դուրսը եւ բոլորը կ'ուզեն պիտնալ թէ ի՞նչ ձեւ պիտի ընտրէ Սպանիա դուրս ելլելու համար այն ծուղակէն, ուր ինկաւ իր խակ ձեռքով: Առայժմ Քառիյօ բանտ փոխադրուած է, եօթը ուրիշ համախոհներու հետ մինչ Աթթուրիներու հանգիստ բուն մէջ գործադուլի չարժումներ ծայր տուած են եւ ցոյցերը բախումի բնոյթ առած են Փուերթա տէլ Սոլ հրապարակը: Ոստիկանութիւնը կրակ բացած է մինչ ցուցարարները « մարդասպան, մարդասպան » կը պոռային:

Քաղաքական մասնագէտները որ վար – պետ եւ ճկուն մէկը կը նկատեն վարչապետ Սուարէզը, չեն հասկնար թէ ինչո՞ւ չխուսափեցաւ նման թակարդէ մը: Կասկած չկայ որ կարելի չէ մէկ օրէն միւսը վերջ տալ հիմնապէս քառասնամեայ բռնատիրական վարչակարգի մը եւ 40 տարուան մէջ ֆրանքիստներ ալ եղած են եւ դեռ կան, որոնց ալ պէտք է « խօսք հասկցնել » եւ հաւանաբար այս ալ դիւրին չէ բայց եւ այնպէս յստակ է որ Սպանիոյ կառավարութիւնը ձախաւեր գործ մը տեսաւ որու մէջէն ելլելն ալ աւելի դժուար է: Արդէն ամբաստանութեան տակ առնուած է համայնավար ընդհատ քարտուղարը, ինչ որ կը նշանակէ թէ որոշուած է չընտրել միւս լուծումը, որ էր՝ ֆրանսայի սահմանագլուխը առաջ դնորդել: Բայց նաեւ ի՞նչպէս մէկը վռնտել իր հայրենիքէն: Քառիյօ չէր ծածկած թէ Սպանիա մտած է գաղտնի եւ կ'ապրէր առանց անցագրի, անճնագիր ալ չունէր ինչ որ պատրուակ նկատուած է զինքը ձերբակալելու: Մադրիտի անկախ էլ Փայիսը կը գրէ՝ «Քառիյոյի ձերբակալութիւնը աւելորդ գայթակղութեան մը պատրուակն է »: Կ'ըսուի նաեւ թէ Քառիյօ դիտումնաւոր կերպով գործած է, ձերբակալուելու համար, որպէսզի իր եւ Համայնավար կուսակցութեան հարցը հրապարակաւ ծեծուի եւ լուծուի քանի ան միշտ ապօրինի է:

Փարիզի մէջ, Համայնավար կուսակցութիւնը ցոյց մը կազմակերպած է երկուշաբթի իրիկուան համար, Սպանիոյ դեսպանատան առջեւ:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 20–21)

ԴԱՓՆԵԿԻՐ ԵՐԳԶԱԽՈՒՄԲԸ

Լէմմիածնի մշակոյթի տան երգչախումբը՝ մասնակցելով գեղարուեստական ինքնագործունէութեան համամիութենական առաջին փառատօնին, մեկնաբանական բարձր արուեստին չնորհիւ չահած է առաջին մրցանակը եւ Փառատօնի դափնեկիր կոչումին արժանացած: Երգչախումբը պարզեւատրուած է մեծ ոսկեմետալով, իսկ խումբի 80 անդամները՝ փոքր մետալներով:

×

ՀԱՅԿ· ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԳԻՐՔ ՄԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի արուեստի հիմնարկութիւնը Հայկ· չարժանկարի պատմութեան առաջին հրատարակութիւնը նուիրուած գիրք մը լոյս ընծայած է՝ «Հայկական համր կինոն» խորագրով: Հատորին մէջ արուեստաբան Գարեգին Զաքոյեան վերլուծած է չարժանկարի մուտքը Հայկ· մշակոյթին մէջ, անոր կազմաւորումէն ու զարգացումէն մինչեւ առաջին հայկական խօսուն ժապաւէնը՝ «Պէպօ»ն: Ըստ գիրքին տուած տեղեկութեանց, գարուս սկիզբը փորձեր եղած են հայկական չարժանկար պատրաստելու ուղղութեամբ: Վկայութիւններ կան « Թուրքահայաստանի ողբերգութիւնը » ժապաւէնի մը մասին, որ ստեղծուած է 1915ին՝ Եկատերինոդարի մէջ (Կրասնոդար), բայց չէ պահուած: Ժապաւէնը ներկայացուցած է ընտանիքի մը ճակատագիրը որուն ենթարկուած է ան կոտորածի բոլոր արհաւիրքներուն մէջ: Ծանօթ է նաեւ Յեզար Լակկէի եւ Վահրամ Փափազեանի կողմէ պատրաստուած «Երդումով կապուածները» ժապաւէնը, ուր գլխաւոր դերը ստանձնած է Վ· Փափազեան: Հայկ· չարժանկարի ստեղծման մէջ հետաքրքրական է նաեւ ուրիշ դէպք մը: 1919ին դերասան Զարիֆեան խումբ մը կազմած է Ղարաքիլիսա (այժմ՝ Կիրովական) արկածային ժապաւէն մը պատրաստելու: Երկու չաբաթ աշխատելէ եաք խումբը վերադարձած է Թիֆլիս: Երբ ուզած են անգամ մը դիտել ժապաւէնը, պարզուած է որ նկարահանողներու սխալին հետեւանքով ժապաւէնը ամբողջովին ճերմակ ելած է: Հայկական չարժանկարը սկսած է զարգանալ 1924ին: Ցաջորդաբար պատրաստուած են «Նամուս», «Զարէ», «Խասփուշ», «Զար ոգին», «Տունը հրաբուխի վրայ», «Անոյշ» եւ այլ ժապաւէններ՝ 31 հատ: Հայկ· չարժանկարի արուեստագէտներն ու բեմադիրները յաջողութիւններ արձանագրած են նաեւ կատակերգական ժապաւէններու սեռին մէջ· այդ տեսակէտէն ալ մեծ ժողովրդականութիւն վայելած են «Շոր եւ չորչոր», «Մեքսիկական դիպլոմատներ» եւ այլ ժապաւէնները: Հայկական համր չարժանկարի պատմութիւնը ընդգրկած է տասնամեակ մը միայն, մինչեւ 1934: Գիրքին մէջ յատուկ գլուխներ յատկացուած են նաեւ դերասաններու, բեմադիրներու:

×

ԳԵԼԵՆՋԻԿԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՆԱԽԱԳԻԾԸ

1973 Հոկտեմբերին Գելենջիկ քաղաքի պատմական գաւառագիտական թանգարանի վարչութիւնը նամակով մը խնդրած էր Հայաստանի բնակչութեան կենցաղային սպասարկման նախարարութենէն՝ յառաջիկայ ծրագիրներու մէջ ներմուծել նաեւ Գելենջիկի թանգարանին համար չէնք մը նախագծելու հարցը: Նամակը նկատի առնուած է եւ հայ նախագծողներ գործի անցած են: Տակաւին պատրաստութեան մէջ է չէնքին նախագիծը, որուն հեղինակները՝ ճարտարապետներ Ռ· Պետրոսեան, Ա· Մուրադեան, Գ· Ղարիբեան եւ Լ· Քէչիչեան, ամէն ջանք թափած են որպէսզի կառուցուելիք չէնքը ըլլայ ինքնատիպ եւ թանգարանի մը բոլոր պահանջներուն դոհացում տուղ:

ԳԱԼԻԼԻԱԿԱՆ

Գալիլիական այս հընաշող աստղերուն
Ներքեւ հոգիս կը սարսըռայ այս գիշեր...
Հո՛ս էր ուրեմն որ շրջեցաւ ՍԷ՛րն անհուն,
Երկիրն ամբողջ, երկինքն անգամ դիւթող
Սէր...

Ո՛վ վարդապետ, յաւերժական լիութիւն,
Քու անձդ հոս բնութիւնն ամբողջ է լըցեր...
Քեզ փայփայած շունչե՛ր կան խորն այս հովուն,
Այս հողին մէջ կան Քեզ դրպած հիւլէներ:

Այս լեռներն են ու ճամբաներն որոնց վրայ
Դուն այսպիսի լուռ գիշերներ խօսեցար
Ու ձայնդ դե՛ռ կը թրթռայ եւ կ'երթա՛յ...

Որդի՛ Մարդոյ, այս այն երկինքն է պայծառ
Որ Քեզ տեսաւ, լսեց, սիրե՛ց Քեզ տակաւ
Եւ բացուելով Քեզ իր ծոցի՛ն մէջ առաւ...

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԵԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՐԱՐԸ...

Աբեմատեան աշխարհի ամենասուրբ օրերէն մէկն է Ծնունդը. — կենդանական ու բնազդային պահանջներու բռնացումէն պահ մը ազատագրուելու, Ծննդեան «մեծ եւ սքանչելի խորհուրդին» մօտենալու, ինքնաճանաչումի փորձով մը մարդ էակի մեր կոչումին անդրադառնալու ծոնական ժամը:

Մեզմէ ամէն մէկը գիտէ՛, ապրուած տարիներու փորձառութեամբ կը գիտակցի՝ թէ մարմնեղէն իր զոյութեան պայքարը աւելի ծանր կը կշռէ քան հոգեկան եւ իմացական կեանքի ձգտումը. սակայն օրուան ընդհանուր մթնոլորտը կը յիշեցնէ իրեն թէ ինք միս ու ոսկոր չէ միայն, նիւթ ու առարկայական ներկայութիւն չէ. զգալու, մտածելու, ներքին աշխարհով մը ապրելու սահմանուած ասուն էակ է: Ես մը չէ լոկ, — մասնիկն է մարդկային ընդհանուր իրականութեան: Եւ, այս առաջին անդրադարձումով ալ, կը յանձնուի Ծննդեան խորհուրդին:

Ակնթարթ մըն է միայն « աստուածայայտնութիւն» բառով բնորոշուած այն վայրկեանը, երբ մարդիկ կը յօժարին մէկդի նետել տարուան 364 կամ 365 օրերու իրենց դիմակը, եւ, առանց նկատումի ու կեղծիքի, ազնիւնել այս միակ օրուան պատգամը. « Սիրէ՛ ընկերդ ֆու ան&իդ պէս», նոյնիսկ՝ «Իարիբ ըբէ թշնամիդ» ... Առաջին թելադրանքին մէջ այլասիրական զգացումն է որ կ'ածի. երկրորդին մէջ կը խտանայ հաւատքը ճշմարիտ բարեկամութեան յաղթանակին՝ անհատնողութեան եւ չահախնդրութեան դէմ:

Կեանքը տոկեցուցած է մեզի թէ երկու պատգամներուն մէջ ալ ցնորական բան մը կայ, անիրական կարգախօս մը՝ որուն պատճառած յուսախաբութիւնները, աւերն ու չարիքը ազդովին ապրած ենք. բայց փորձառութենէն եւ իրատեսութենէն վեր ուժ մը կը հարկադրէ մեզ կառչիլ քրիստոնէական նո՛յն այդ դաւանանքին, — «.եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն » կոչը նկատել երազ մը՝ որուն չկարենալ հասնելու մեր առողջ դատումը նուազ վճռական պէտք է ըլլայ, քան դիտակցօրէն դէմի պատրանախաբութիւնը դիմելու աններելի մանկամտութիւնը:

Զէ՞ որ Ծնունդը միակ օրն է տարուան մէջ, երբ արտօնուած ենք հաւատալու թէ ցանկութիւնները կրնան նաեւ իրականութիւն դառնալ...

Բոլոր երազներուն նման, որոնք պահ մը երկինք նայիլ կուտան մեզի եւ կը մղեն հաւատալու հոգիի յաղթանակին՝ նոյնի այս գիշերն ալ տարբե՛ր կ'ընէ մեզ ուրիշ օրերէ: Այնքա՛ն՝ որ մե՛նք իսկ չենք ճանչնար զմեզ. հոգին ու հոգեղէն իրականութիւններէն աւելի՝ մարդն ու մարդկայնութիւնը կը խօսին մեր մէջ:

Ցոյսին, հաւատքին եւ սիրոյ խմացութին վրայ կամուրջ կը հիւսենք տղոց պէս՝ որոնց մանկունակ էութեան մէջ երազ եւ իրականութիւն հաշտ կ'ապրին միշտ, — տարբե՛ր խնդիր՝ որ բացուող արեւածագին հետ անդրադառնանք թէ գահավէժ անդունդներու վրայ է որ կ'երկարի այդ կամուրջը, եւ ինչ որ իրագործելի կը նկատէինք՝ պատրանք միայն եղած է: — Կանգ կ'առնենք ըոպէ մը. կը նայինք եւ, կը սեւեռինք երկինքի դիշերուան յաղորդող մշուշոտ առաւօտուն, կը տեսնենք խորը — խորտը ու կը սարսափինք:

Զենք հաւատար որ երջանկութիւնը բացարձակութիւն մը կարենայ ըլլալ: Ցաբաբերական է մարդուն ու կեանքին կապով ըմբռնելի ամէն վիճակ, եւ հմայք չունին միակերպ, միատեսակ, մնայուն եւ անփոփոխ ապրումները՝ երբ նոյնիսկ երազուած, բաղձալի, իտէալական իրականութիւններ ըլլան անոնք: Առանց վէմի՝ ուրախութիւնը անընմբռնելի է. առանց պրկանքի՝ բարօրութիւնը անհրապոյր է. առանց մուրճի՝ լոյսը ծարաւ մը չէ. առանց դժբախտութեան՝ երջանկութիւնը անեզրական պարապութիւն է: Եթէ մարմին ու հոգի ենք, մեր կոչումն է այս երկու զոյացութեանց մէջ պահել հաւասարակշռութիւնը. երբեք չանտեսել ինչպէս առաջինին պահանջները, նո՛յնքան եւ երկրորդին ակնկալութիւնները: Աշխարհ քաոս է, երբ մէկը կամ միւսը միայն կ'իշխէ:

Ամէնէն եսասէրը մարդն իսկ այլասիրութեան ճաճանչին պէտք ունի. ամէնէն ժլատ անձն իսկ բարեխառնութեան կարօտ է. ստանալու ամէնէն բնական ծարաւն իսկ կը դադրի մարդկային տենչ մը ըլլալէ՝ երբ տալու մղումը կը պակսի: Հակադիր այս բոլոր վիճակներն ու ձգտումները՝ ըմբռնելի, չօշափելի, մտերիմ խմացումներու կը վերածուին Ծննդեան խորհուրդի լոյսին տակ:

Եղեւնի կամ մայրիի ճիւղերուն հետ՝ մեզի կը սեւեռին, այս գիշեր, անցեալի բոլոր արտում ու քաղցր յուշերը, մեր երկուստեք ազնիւ ու անազնիւ գործերը, ապրուած տարիներու դէմունակութիւն — ներն ու խղճահարութիւնները, եսասիրա — կան եւ այլասիրական մեր բոլոր հակումները: Այս տողանցքը տեղի կ'ունենայ անկախաբար մեր կամքէն՝ եթէ նոյնիսկ ճիշդը ընենք միայն աղնիւը յիշելու կամ միայն բարին ու գրականը տեսնելու:

Հաշուեյարդարի պահն է, եւ Ցուշա — բարը (Ծնունդը) չի սիրեր կեղծել. չի փորձեր չողոքորթել՝ մեղի հաճոյ ըլլալու սիրոյն: Իր օրինակո՛վ իսկ կ'ուզէ յիշեցնել մեզի, թէ սրբագրուելու պարտք մը ունինք. մեր ակարութիւններուն դիտակցելու եւ զանոնք չափով մը զարմանելու պարտաւորութիւնը, որովհետեւ մեզ ստեղծողը չո՛ւնչ մը փչեց հողեղէն մեր էութեան վրայ, սիրտ մը դրաւ մեր կուրծքին տակ, ներաշխարհ մը տուաւ մեզի՝ մարմնեղէն մեր անօթին հետ:

ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

ԵՐԳԻ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ինչո՞վ յատկանշուեցաւ 1976ը, որ, ահա, աստղի մը նման լոկ նշոյլ մը ձգելով՝ անդարձ մեկնեցաւ:

Ճիշդ է, որ քաղաքական աշխարհի մէջ կարեւոր, յաճախ միջազգային անդրադարձով իրադարձութիւններ արձանագրուեցան: Դէմքեր եկան փոխարինելու այլ դէմքեր: Ուրիշներ աստիճան մը աւելի ամբապնդեցին իրենց դիրքերը: Տնտեսութիւնը ելեւէջներու անվերջ խաղ մը եղաւ՝ աւելի տեղատուութիւններով, քան թէ մակընթացութիւններով:

Եւ մարդկութիւնը ապշահար, — եթէ դեռ կարելի էր զարմանալ, — ականատես եղաւ աննախընթաց վայրագութեանց: Մահիկ և խաչ մրցադաշտ իջան մէկը յանուն Մարգարէին, միւսը՝ յանուն Յաչեցեալին՝ ցոյց տալու, թէ ի զուր անցած են բոլոր մեծ ու փոքր խմաստասէրներու, բարոյախօսներու եւ քրմապետներու սիրոյ, ողջախոհութեան եւ խաղաղ համակեցութեան պատգամները:

Անցնող տարին անգամ մը եւս հաստատեց, թէ մարդն էր, գլխաւորը մարդը, որ իր անկումը արձանագրեց: Թաւալգլորը, ինչպէս միշտ: Ցոյց տուաւ, թէ եթէ իր միտքը թուաբանական բարդ հաշիւներով ու վերլուծումներով ի զօրու է արտերկրային հրթիռներ խուզարկել, ապա նաեւ կարելիութիւնն ունի սադայէլական ձգտումներով անձարձակ քանդելու, հրկիզելու, կողոպտելու:

Վիէթնամի պատերազմի օրերուն էր, որ մարդիկ ապշահար աչքերով դիտեցին մերկ աղջնակի մը խելացնոր վազքը՝ նապալմ ռումբէ այրած մարմնով:

Ո՞վ կը յիշէ այսօր այդ խելագար վազքը, այլ մանաւանդ՝ աղջնակի դէմքին ամուր դրոշմուած եղերական արտայայտութիւնը:

Ո՞վ կը մտաբերէ երէկուան ոճիրը:

Այս մէկն ալ աստղի մը նման անհետացաւ:

Բայց մարդիկ յաջողեցան նորանոր արհաւիրքներ ստեղծել առանց անդրադառնալու, թէ քանդելով թշնամին՝ ճամբայ հարթած կ'ըլլան նաեւ իրենց քայքայումին:

Ողջ թէ մեռած հաշմանդամ, խոշտանգուած մարմիններ քաշկռտուեցան գերարդիական կառքերով: Օր ցերեկով պոմբոնաներու վրայ: Ցիմար մարդոց ծափերու ընկերակցութեամբ:

Բայց արդէն ասոնք ալ երկրորդական, չքսելու համար երրորդական մանրամասնութենց չարքին դասուած են... ինչ լաւ է յիշողութիւն չունենալը: Մինչեւ որ այլ ծագէ մը այլ ճիշ մը լսուի եւ մամուլ ու հեռատեսիլ կրկին սիւնակներ յատկացնեն նոր արհաւիրքներու նկարագրութեանց:

Բայց յիշենք, թէ ոճիրը միայն նախիմամբ ռումբով եւ հրանիւթով չէ, որ կը բնութագրուի:

Մարդկութեան մեծագոյն ոճիրները, ինչպէս անցեալին, այժմ եւս կը գործադրուին առանձնացած խուցերու մութ անկիւնները, փչաթելերու եւին: Սունկի պէս հոգեբուժարաններ բուսած են, թէեւ դեռ չեն անհետացած տաժանակիր աշխատանքի կայանները:

Էմնըսթի Ինթըրնէյշընըլն է, որ դեռ վերջերս տեղեկագիրով մը պարզեց, թէ 113 երկիրներ կը բռնաբարեն մարդկային տարրական իրաւունքները: Քաղաքական բանտարկեալներու թիւն ալ աշխարհի մէջ՝ աւելի քան կէս միլիոն է:

Մէկը կը կոչուի Սիմէոն Գլուզման, մէկ ուրիշը՝ Փարաջանով: Ոմանք Եոզէ - Լուիս Մասերա, Խակարտօ Անտրիքէզ, Եերի Միւլէր: Խորհրդային քաղաքագէտներ, Ուրուկուէյցիներ, Չեխեր, Չիլիի բնակիչներ: Եւ դեռ չարքը պէտք է երկարել հասնելով մինչեւ Պարակատան մէկ կողմէ եւ Պրաղիլ միւս կողմէ:

Եւ, մտածել, թէ քաղաքացիներ հոգեբուժարաններ կ'առաջնորդուին եւ արդելակայաններ կը ղրկուին ոչ միայն օրուան իշխանաւորին, բռնատէր կարգերու տեսակէտներ բաժնած չըլլալու ամբաստանութեամբ, այլեւ երդի... մեղքով:

Վոլֆ Պիրման՝ երգահան եւ երգիչ, 18 տարեկան էր, երբ Գերմանիոյ Արեւմտեան չրջանէն Արեւելք հաստատուեցաւ՝ իր համոզումներուն ծառայելու մտադրութեամբ: Այսօր, կորնգուցած է իր հպատակութիւնը՝ զայն առած են իր ձեռքէն: Եւ չի կրնար Արեւելեան Գերմանիա վերադառնալ, որովհետեւ իր երկրին դիւանակալութիւնն ու առաջնեան բարքերը կը ճաղկէր երգերով:

Փրակայի մէջ երգիչ - նուագածուներ բանտարկութեան դատապարտուեցան: Իվան Եերուս, Պաւել Զայիչէկ, Սվատոպլուկ Գարասէկ եւ Վլատիսլաւ Փրափինէք բանտի խուցերու մէջ կը քաւեն իրենց մե՛ղքը փոփ երաժշտութեան սիրահար ըլլալու:

Մոսկուայի մէջ Պիտոր Ստարչիի երկրորդ անգամ ըլլալով մտային հիւանդ հռչակուելով հոգեբուժարան առաջնորդուեցաւ: Ցիմար էր անկասկած, քանի համարձակած էր երգեր յօրինել Օսիպ Մանդելչտամի եւ Մարինա Իվվետայէ - ւայի բանաստեղծութիւններով ու զանոնք երգել բարեկամներու նեղ շրջանակի մէջ:

Ահա թէ ո՛ւր հասած է բռնատիրութեանց տարողութիւնը:

Ծիծաղելի պիտի ըսէինք, եթէ ողբերգութիւնը եւ երգուեցչէք նրա վրայ»:

— Իսկ ո՞րտեղ է այդ աւետարանը:

— Տատրակ գիւղում է, որ հիմա Զմոյլ գիւղ է կոչւում: Եւ պղծութիւնը կը մաքրէք Թաղվածորի կրակով: Թող ինձ, գընամ, Մոսկ Սմօ, թող ինձ, գնամ»:

Եւ գնաց, եւ-եւ գնաց հրեղէն ձին, պոչը ծալեց ջրերի մէջ ու ձկան պէս սուզուեց Անդոկի տակ, դարձաւ աներեւոյթ, ու մնաց Մոսկ Իմոն ձեռնունայն կանգնած պայթող աղբիւրի եզերքին: Կարծես, տեսիլք լինէր, ցնդեց, անհետացաւ:

Այդ ժամանակ պայթող աղբիւրին մօտեցաւ ասորի ցեղապետի զամբիկը, որի համար ես տեղ էի պատրաստել Տէր Քաջի մարագում: Ես բռնեցի սանձը, եւ ձին եկաւ առաջ: Մոսկ Իմոն բարձրացրեց իր աջ բազուկը, նայեց մատներին եւ ձեռքը ամբողջ թափով զարկեց Ասլանի մկանքին: Երկրորդ անգամ զարկեց: Երրորդ անգամ իր մատները դաջեց ձիու մկանքին:

Եւ այն պահից, երբ Մոսկ Իմոյի ձեռքը դիպաւ նրան, ասես միանգամից կէս - պարանափոխուեց այդ հասարակ ձին: Հրեղէն ձիու ուժը, կարծես, անցաւ նրան, դարձաւ անսանձ ու մրրկային, հէքեաթային զարձաւ:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(47 - Շար.)

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍԻ
ՀԱՑ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՊԱՑԹՈՂ ԱՂԲԻՒՐԻՆ ՀՐԱՇՔԸ

Մոգիչ աչքեր ունէր Մոսկ Իմոն: Նա հաւատացած էր, որ եթէ իր աչքը հանդիպէր հրեղէն ձիու աչքերին, ձին անպայման դուրս կը գար ակունքից, կամ ինքը, նրա աչքերի զօրութիւնից յաղթահարուած, կը գնար դէպի Անդոկի ծովը:

Այո, կամ ձին պէտք է դուրս գար, կամ ինքը սուզուէր աղբիւրի մէջ:

Եւ ահա մի նոր հրաշք:

Ամէնքը տեսան, թէ ինչպէս Մոսկ Իմոն եւ-եւ էր գնում՝ զօրաւոր աչքերը յառած Պայթող աղբիւրի ակունքին, ու այնտեղից՝ աղբիւրի ակունքից իր հրամանով, կարծես, ելնում է հրեղէն ձին: Ձին, մահկանացուին տեսնելով, թափ տուեց բաշը, ուզեց եւս գնալ, բայց Մոսկ Իմոն յանկարծ ցատք կատարեց, ձեռքը դցեց ձիու բաշին: Ծառս եղաւ հրեղէն ձին, ու Մոսկ Իմոն կախուած մնաց ձիու բաշից: Ձին նորից թօթվեց գլուխը, պոչի վրայ եւ-եւ գնաց եւ ուզում էր դարձեալ ջուրը մտնել, սուզուել Պայթող աղբիւրի մէջ, իր հետ տանելով Մոսկ Իմոյին, երբ Մոսկ Իմոն գէմը կեցաւ, ասաց.

— Մի մտիր Անդոկի տակ, ես ու դու դեռ պարտք ենք աշխարհին:

Եւ ասաց Մոսկ Իմոն. «Ես երազելով երազել եմ քեզ, հրեղէն: Սա Սասունն է, Գէլի գիւղը եւ սրանք մեծերն են Սասունի: Սուլթանը վիշապ օձի պէս փաթաթուել է մեր չորս կողմը եւ գլուխը դրել մեր կրծքին: Ի՞նչպէս անենք, որ վիշապ օձը սպանուի եւ կրթանն ու իր ձագերը ազատուեն: Ես աշխարհի բոլոր մեծերի հոգերով անցայ, հասայ մինչեւ Ինկլի - զայ երկիր, որ միջոց գտնեմ կրթանի եւ իր ձագերի փրկութեան համար: Նայե - ցի թագաւորների աչքերի մէջ եւ նրանց աչքերը իմ աչքերից խորամանկ գտայ եւ նենգաւոր: Ափսոս, Յուրեցի Ջրաղացպան Միրոյին, որ իր մատների սուրբ ալիւրը թափեց Ինկլիզի թագաւորի կեղծ թզթի վրայ: Եւ այսօր, այս ուշ ժամին, ես ժայթքող աղբիւրի խորքը նայեցի յուսահատ, եւ դու ջրերի միջից երեւացիր ինձ: Ես մաքուր աչքերով նայեցի քո աչքերի եւ դու դուրս եկար Անդոկի տակից: Ընդունիր իմ կանչը սատանական եւ կանգնիր այստեղ, հրեղէն, կանգնիր այստեղ»:

Եւ ասաց հրեղէն ձին. «Քո վիշտը երկրային է, իսկ իմը՝ աստուածային: Եթէ ես մնամ արեւերես, աշխարհը ոռնատակ կը տամ եւ Անդոկն ու Մարաթուկը նորից կը զարկուին իրար: Թող ինձ, գնամ, Մոսկ Իմօ, թող ինձ, գնամ»:

— Իսկ ի՞նչպէս փրկեմ իմ ձագերին:

Եւ ձին ասաց. «Քո ձեռքը դիպաւ իմ բաշին: Եօթ Գէլի դաշտում ծերունի ցեղապետը մի զամբիկ տուեց Շապինանդին: Հերիք է, որ քո ձեռքը երեք անգամ դարկես նրա մէջքին, որ նա գօրանայ ինձ պէս եւ աւելի երկար ապրի, քան ձին երկրային: Եւ այն ժամանակ նրա հեծեալին պարտութիւն չի լինի, վիշապը կը սպանուի, եւ կրթանն ու իր ձագերը կ'ազատուեն: Թող ինձ, գնամ, Մոսկ Իմօ, թող ինձ, գնամ: Մահկանացու աչքը ատելի է ինձ: Թէ ինչպէս զարձանք աստրպետ - նեայ, այդ պատմութիւնը գրուած է Արտրոյի տան գրքի մէջ: Գտէք այդ աւետարանը եւ երդուեցէք նրա վրայ»:

— Իսկ ո՞րտեղ է այդ աւետարանը:

— Տատրակ գիւղում է, որ հիմա Զմոյլ գիւղ է կոչւում: Եւ պղծութիւնը կը մաքրէք Թաղվածորի կրակով: Թող ինձ, գընամ, Մոսկ Սմօ, թող ինձ, գնամ»:

Եւ գնաց, եւ-եւ գնաց հրեղէն ձին, պոչը ծալեց ջրերի մէջ ու ձկան պէս սուզուեց Անդոկի տակ, զարձաւ աներեւոյթ, ու մնաց Մոսկ Իմոն ձեռնունայն կանգնած պայթող աղբիւրի եզերքին: Կարծես, տեսիլք լինէր, ցնդեց, անհետացաւ:

Այդ ժամանակ պայթող աղբիւրին մօտեցաւ ասորի ցեղապետի զամբիկը, որի համար ես տեղ էի պատրաստել Տէր Քաջի մարագում: Ես բռնեցի սանձը, եւ ձին եկաւ առաջ: Մոսկ Իմոն բարձրացրեց իր աջ բազուկը, նայեց մատներին եւ ձեռքը ամբողջ թափով զարկեց Ասլանի մկանքին: Երկրորդ անգամ զարկեց: Երրորդ անգամ իր մատները դաջեց ձիու մկանքին:

Եւ այն պահից, երբ Մոսկ Իմոյի ձեռքը դիպաւ նրան, ասես միանգամից կէս - պարանափոխուեց այդ հասարակ ձին: Հրեղէն ձիու ուժը, կարծես, անցաւ նրան, դարձաւ անսանձ ու մրրկային, հէքեաթային զարձաւ:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(47 - Շար.)

ԵՐԳԻԾԱՆՔ

Ծնունդի Պատմութիւնը

ԸՍՏ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՏՄԻՉՆԵՐՈՒ

Եկաքեայ վարագոյրէն անդին, այս պէս կը սորվեցնեն մանուկներու դասագիրքերու մէջ՝ Ծնունդի պատմութիւնը:

Ժամանակին՝ կար ու չկար անզորձ ոյժ մը կար: Երկու հոգի, մի–մինակ: Ո՛չ հաց ունէին եւ ոչ ալ տանիք մը իրենց գլխուն վրայ: Ուր որ դիմէին պատսպարան մը խնդրելով, կեղտոտ կապիտալիստ աչքերը զիրենք կը վռնտէին:

Իրենց անդրանիկ զաւակը ծնաւ ախորի մը մէջ: Ցնցոտիներով ծածկուած էր եւ մսուրի մը մէջ զրուեցաւ:

Յաջորդ օրը՝ հովիւները եկան Թան–կարժէք նուէրներով եւ այս պատգամը բերին Յուսատանէն:

— Մենք հիանալի մի երկրից ենք գալիս, ուր պրոլետարիատը չի գիտի ի՛նչ է թշուառութիւնը: Յուսատանում երեխաները մանկավարժական արդիական մեթոդներով են մեծանում, եւ մատուցական լուսաւոր մթնոլորտի մէջ՝ փոքր հասակից իւրացնում են Մարկսիզմի դոկտրինը: Յուսատանում չկան ո՛չ քաղցածութիւն, ո՛չ անզորձութիւն:

Անզորձ հիւսնը, Յովսէփ, հարցուց հովիւներուն թէ ի՞նչպէս գտան ճամբան: կամիր Աստղը առաջնորդեց, — պատասխանեցին հովիւները:

Հովիւները՝ մուշտակներով ծածկեցին նորածին մանուկը: Անզորձ ամոլը իր ունեցածը չունեցածը ծախեց, ներզաղթին գրուեցաւ, եւ ամէնքը միասին ճամբայ ելան դէպի Սովետական դրախտը:

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

պական չբլլար բնոյթով:

Ի՞նչ կը վերապահէ օրացոյցին նոր էջը մարդոց:

Խնդրոյն Ինքնընէրընել «Քաղաքական տեսակէտի բանտարկեալի տարի» հռչակած է 1977ը:

Զգաստութեան հրաւէ՞ր է այս՝ ուղղուած մեծ թէ փոքր, խոժոռադէմ թէ ժպտերես մենատէրերու, մենատիրական կարգերու: Թերեւս:

Բայց աւելի ճիշդ պիտի բլլար գայն նկատել արթնութեան հրաւէր՝ դատապարտելու ամէն բնոյթի ոճիրներն ու վայրագութիւնները, մարդոց եւ ժողովուրդներու տարրական իրաւունքներու ոտնաթաւոմները:

Մեր առջեւ յոյսերով եւ ակնկալութիւններով բացուող նոր տարին եթէ միայն երկի ազատութիւնը ապահովէ՝ այդ ալ մեծ նուաճում մը կը դառնայ ի շահ մարդկութեան:

Այս հեռանկա՞րն ալ շատ է արդեօք, Ամանորի այս օրերուն:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՏՆՆԱԾԱՌԸ

— o —

Ամանորը, այժմ, կարելի չէ պատկերացնել առանց ոստնածառին: Աշխարհս, անիկա զարդը դարձած է մեր տուներուն, աշակերտական վայրերուն, հրապարակներուն, մէկ խօսքով՝ ամէն տեղ:

Ծառի պաշտամունքը դոյութիւն ունեցած է նախնադարեան շրջաններէ սկսեալ: Ծիսակատարութիւնը կապ ունեցած է բնութեան կենդանութեան, վերազարթնումի ըմբռնումին հետ: Այլ եւ այլ ծառեր պաշտամունքի առարկայ դարձած են երկրէ երկիր: Այսպէս, Հնդկաստանի մէջ պաշտած են թզենին, Հռոմի մէջ՝ կաղնին, Յունաստան՝ դափնին եւ ձիթենին եւայլն: Ցոյները դափնին եւ ձիթենին իմաստութեան, խաղաղութեան եւ փառքի խորհրդանշան նկատած են Ողիմպիականներու ժամանակ դափնիէ եւ ձիթենիէ պսակներ գեղեցուած են յաղթականներու գլուխին վրայ:

Հայերը եւս պաշտած են անտառն ու ծառը: Յատկապէս նուիրագործած են սօսին եւ բարդին:

Կը հետեւի ուրեմն, թէ ոստնածառին ծագումը կապ ունեցած է ծառի պաշտամունքին հետ: Եղեւնին, որ այսօրուան ոստնածառը կը ներկայացնէ, անցեալին աւելի շատ մեծարուած է, յատկապէս Հիւսիսային Եւրոպա, գլխաւորաբար Գերմաններու կողմէ: Գերմանացիներուն համար եղեւնին ծառերու պաշտպան, կեանդաններու սրտակիցն ու հովանաւորեալը նկատուած է: Պատերազմի դաշտ երթալէ առաջ ծառին չուրջ խարոյկ վառելով սովորութիւն ունեցած են իրենց որոշումները տալու:

Եղեւնիին արագ տարածումը կլիմայի պայմաններուն հետ կապ ունեցած է: Երբ բոլոր երկիրներն ալ Ցունուար մէկը դարձուցած են նոր տարուան առաջին օրը եւ անհրաժեշտ դարձած է ծառով մը զարդարել ոստնախմբութիւնը՝ միակ կանաչ ծառը եղեւնին նկատուած է: Այդպարեւ, բարեխառն գօտիներու սրբագործուած ծառերը, ինչպէս Հայոց սօսին եւ բարպին, ամեռ եղանակին տերեւաթափ կ'ըլլան, որով յաւերժական կանաչը մնացած է միայն եղեւնին:

ԿԱՐՃԱՏԵՍ

Երկու սիրահարներ կան որոք չափազանց երկչոտ են: Աւելին ըլլալով, երկուքն ալ ծայր աստիճան կարճատես:

Ահա որ անոնք մօտեցած են իրարու եւ կը փնտռեն մէկզմէկու չրթունքը: Բայց այն պահուն երբ չրթները գիրար պիտի գտնեն, երկուքին ակնոցները կը բախին իրարու: Ցանկարծ եռ կը քաշուին եւ երկուքն ալ միաբերան կը գոչեն.— կենացդ:

ՁՈՒԿ ԿԵՐԷՔ

— o —

Ձուկը սնունդ մըն է յանձնարարելի առաւելապէս մտաւորականներուն: Կը թարմացնէ ուղեղը, կազդուր եւ աշխուժ – ժուժիւն կուտայ մխիթարով յոգնածներուն: Հետեւաբար, օգտակար է նաեւ ուսանողներուն:

Դնդերային աշխատանքի նուիրուածներն ալ կ'օգտուին իրենց կարգին: Արդարեւ, միսի եւ ձուկի փրոթիտները դրեթէ նոյն բաղադրութիւնը ունին:

Միսին վրայ ձուկը ունի առաւելութիւն մը: Կենդանական այն բոլոր սնունդները, որոնք փրոթիտ կուտան, զուրկ են քալսիումէ եթէ հաշուի չառնենք կաթը եւ պանիրը:

Արդ, ձուկը առատ քալսիում կուտայ հատատելով իր սննդական գերազանցութիւնը միսին վրայ: Քալսիումն է որ կը նպաստէ դնդերային գլուխներու, արեան դնդղղի կազմութեան, որոշ ներծորմներու, մարսողական բնախմորումներու բաղադրութեան, ու վերջապէս, կը մտնէ ամէն հիւսուածքի մէջ, իր ներկայութիւնը կ'ապահովուի չնորհիւ Տ. կենսանիւթին ներգործութեան: Իսկ չնորհիւ փոսֆորի հետ միանալու յարմարութեան, քալսիումը ոսկոր կը շինէ եւ ակռայ:

Փոսֆորն իր կարգին այն տարրն է, որ առատ կը գտնուի ձուկին մէջ: Արդ մարդկային մարմինը մեծ պահանջ ունի փոսֆորի· ոսկորէն եռք բոլոր կակուղ հիւսուածքները, ուղեղ, լեարդ, փոսֆոր կը պահանջեն: Փոսֆորն է որ կը պահպանէ ներքին միջավայրին ասիտո – պզիք հաւասարակշռութիւնը (արիւն, աւիշ եւն.):

Ձուկը կը պարունակէ նաեւ Ա. կենսանիւթը, որ կը նպաստէ մաղաշ տարիքներու աճումին ինչպէս որ կ'ապահովէ, ոսկորներու ներդաշնակ աննդառութիւնը, ու վերջապէս Պ1 եւ Պ2 կենսանիւթերը, որոնք կը փարատեն ամէն յոգնութիւն:

Ծովը զաշ մըն է որ չի պահանջեր ցանել, բայց միշտ կը հրաւիրէ հնձել: Այնպէս որ ձկնորսութեան պատմութիւնը կը սկսի նախամարդուն երեսման հետ երկրագունդին վրայ: Ծովերուն, լիճերուն եւ գետերուն եղերքը բնակութիւն հաստատած ձուկով կշտացած են մարդիկ առաջին անգամ:

Այսօր ձկնորսութիւնը այնքան կատարելագործուած է որ կարդ մը երկիրներու պարենաւորման մեծագոյն մթերանոցը կը համարուի ծովը:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՒԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐՓԻ–ՍԵՒԱՆ ՋՐԱՏԱՐԻ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԸ ՄԻՇՏ ԴԱՆԴԱՂ Կ'ԸՆԹԱՆԱՅ

Հայաստանի մամուլը ամէն ամիս կանոնաւոր կերպով կը նկարագրէ աշխատանքներու ընթացքն ու ձեռք ձգուած արդիւնքները Արփի – Սեւան ջրատարի կառուցման համար: Դժբախտաբար տարիներէ ի վեր նկարագրութիւնները փայլուն պատկեր չեն պարզեր: «Սով. Հայաստան» օրաթերթը (Դեկտեմբեր 5) ներկայացնելով վերջին ամիսներու արդիւնքները կը գրէ, թէ «Վերջին երեք ամսում Հանրապետութեան ժողովրդական կառոյցի լեռնագործների աշխատանքի տեմպերում էական փոփոխութիւններ չնկատուեցին: Թունելախորշերի շատ կոլեկտիւներ չարունակում են աշխատել ցածր արտադրողականութեամբ»:

Օրաթերթին տուած տեղեկութիւններուն համաձայն փապուղիին երկարութիւնը երեք ամսուան ընթացքին ընդամէնը 168 մեթր աւելցած է, «որը շատ քիչ է»:

Աշխատանքի դանդաղ թափին պատճառներէն մէկն այն է, ըստ «Սով. Հայաստան»ի, որ բանուորները որոշ պարագաներու մէջ չեն յաջողիր չուտով իրացնել արդի թեքնիքին ընծայած կարելիութիւնները, այլ խօսքով մասնագիտութեան պակաս կայ: Երկրորդ պատճառը ներկայացուած է հարկ նկատուած իրենց՝ մեքենայ թէ կառոյց, շատ ուշ առաքումը: «Այդ պատճառներով լեռնագործները չկատարեցին հորատման ապարէզում իրենց ստանձնած պարտաւորութիւնները: Այս տարուայ 11 ամսում կառոյցում հորատուել է ընդամէնը 652 մեթր: Դեկտեմբեր մէկի դրութեամբ գեռեւս մնում է հորատելու 1388 մեթր»:

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»

«ՅԱՌԱՋ 50»

Ծաղկաբաղ «Ցառաջ»ի յիսնամեայ հաւաքածոներէն (1925 – 1975)

կողմ՝ **ԳԱՌԶՈՒ**

գին՝ 100 Ֆր.

Թղթատարի ծախք՝ 10 Ֆր. դնորդին վրայ:

Դիմել՝
HARATCH
83, rue d'Hauteville 75010 Paris

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (245)

ՀԱՌԱՋԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԱՐԱԹԻՄՈՍԻ ՄԷԿ ՆԱՄԱԿԸ

«Շատ փափկաճաշակ էր եւ բծախնդիր՝ երբ հարցը ուտելիքի եւ խմելիքի չուրջ պտնար... լորամարդի մը կամ կաքաւ մը մէկ պատառով լափելու մէջ իրմէ վարպետը կարելի չէր գտնել:

«Կաքաւները նախ ճարպի կտորուանքներով համեմելու եւ ապա որթի տերեւներու փաթթելով փուռ մտցնելու հնարքը իրն է: Աչխարհի բոլոր գինիներուն համը առած էր եւ գանոնք իր գինուորներուն պէս կը ճանչնար: Երբ հացկերոյթ մը տար, իր բացատրութեամբը պարբաստուած կերակուրները կերած առենիս մատներնիս ալ հետը կ'ուտէինք: Իսկ գալով իր յաղթահարած կիներուն, այդ ճիւղին մէջ հրաշք կը գործէր, հրաշք...: Դքսուհիներէն սկսելով մինչեւ լուացարար կինը անոր անկողնին համբառած են...: Մե՛ղք, մե՛ղք որ առանկ մարդ մը մեռաւ...

Ահա այս եղաւ Փեթրոս Արաթիմոսի յուզիչ այլ անկեղծ դամբանականը, որուն մէջ չատ աւելի ճշմարտութիւն ու անկեղծութիւն դրուած էր քան թէ այսօրուան վարդապետներուն եւ եպիսկոպոսներուն բռնազբօսիկ դամբանականները:

Արաթիմոս երբ աչքին առջեւ բերաւ ժան սը Մեսիչիսի կաքաւներն ու լորամարգինները, առատ արցունք թափեց, երբ խմած գինիները յիշեց, հառաչանքներ արձակեց եւ երբ գեղեցիկ կանանց չրջագգեստներուն վրայ խօսեցաւ, կողկողձայն սկսաւ հեծկլտալ...:

Բայց եւ այնպէս, վիշտ մը որքան ալ մեծ ու ճշմարիտ ըլլայ միշտ կ'ամոքուի:

Արաթիմոս թրջած աչքերն ու թաց մօրուքը սրբեց:

— Իրաւ որ այսօր հիւանդ եմ եւ եթէ ձեր նամակը գրելու գործը չունենայի, անմիջապէս անկողին պիտի նետուէի:

— Ուրեմն գրեցէք այդ նամակը, բայց ձեր դամբանականը չյիշէք մէջը:

— Ո՛չ, շատ համեստ պիտի ըլլամ նամակիս մէջ, ըսաւ Արաթիմոս: Համեստութիւնը կը պահանջէ որ մարդոց պրատքին գործերը միայն գոյց տրուին եւ ներքին գործերը ծածուկ մնան: Ո՛հ, ինչո՞ւ սակայն առանկ մարդ մը սպաննեցիք, ինչո՞ւ, ի՞նչ ըրաւ ձեզի...:

— Ինծի բան մը չըրաւ, բայց արդարութեան գործ մը խանգարել ուզեց եւ ահա այդ արդարութիւնն էր որ չախչախեց զինքը:

Արաթիմոս սարսռաց: Հիացումով ու վախով Ռոլանի երեսը նայեցաւ եւ փսփսաց.

— Դուք տուն տուէք որ ես ալ գրեմ, ատէր իմ:

Ռոլան սկսաւ տուն տալ Ֆոսքարիի գերուելիք նամակին գլխաւոր մասերը, իսկ Արաթիմոս երբեմն երբեմն խեղդուկ բացագանչութիւններ արձակելով սկսաւ նամագրել:

— Տեսարանը այնպէս մը պատկերացուցէք որ, կարծես թէ ամէն բան աչքերուս առջեւ տեղի ունեցած է, ըսաւ Արաթիմոս երբ Ռոլան իր պատմութիւնը լրացուց:

— Ուրեմն դուք ալ այնպէս մը խմբագրեցէք ձեր նամակը որ կարգացողը անանկ կարծէ թէ անձամբ ներկայ գտնուած էք ձեր մեծ բարեկամին հոգեվարքի տեսարանին:

Արաթիմոս իր ձախ ձեռքը ճակտին տանելով աջ ձեռքով գրիչը չարժել սկսաւ:

Ժամէ մը նամակը պատրաստ էր: Արաթիմոս ցած ձայնով սկսաւ կարդալ:

Ապա ոտքի ելաւ:

Ձեռքի մեքենական չարժումով մը մօրուքը փայփայեց: Վերստին սկսաւ կարդալ եւ պարագային համեմատ ճարտար դերասանի մը պէս չարժուձեւեր ընել... Ցետոյ, մէկէն ի մէկ կանգ առնելով ըսաւ.

— Հրաչալի՛ է, կատարեա՛լ է...: Նամակագրութեան արուեստը ինչ ուրիշ վարպետ պիտի չունենայ...:

Ապա Ռոլանի դառնալով գոչեց.

— Ի՞նչ կ'ըսէք, գլուխ գործոց մը չէ՞:

— Կարծեմ առանց ժամանակ կորսնցնելու այդ գլուխ գործոցը դուքսին ղրկել պէտք է, ըսաւ Ռոլան: Ապա, ուղղակի անկողին մտնելու էք: Մի մոռնաք որ կսկիծն ու վիշտն է ձեր հիւանդութեան պատճառը:

— Իրաւունք ունիք, իրաւունք ունիք, աղէկ որ միտքս ձգեցիք, ապա թէ ոչ կըսկիծի ու վիշտի մէջ ըլլալս քիչ մնաց պիտի մոռնայի, թոթովեց Արաթիմոս:

Եւ սկսաւ դարձեալ հեծկլտալ:

ՄԻՇԵԼ ԶԻՎԱՔՕ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Այրի Տիկ· Մարիամ Տէր–Նազարէթեան իր զաւակները, փեսաները, Մ· Աւետիսեան, Ֆ· Հրաչեան, հարսները եւ թոռները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութիւնով, ծաղկեպսակով, նուէրներով, հեռագրով, մամուլով, նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր, մեծ–հօր՝

ԽՈՐԷՆ ՏԷՐ–ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որ պատահեցաւ Կիրակի Դեկտ· 5, 85 տարեկանին։

Այս ախուր առթիւ Նազարէթեան ընտանիքը եւ Մ· Աւետիսեան, Ֆ· Հրաչեան նուիրած են.—

Հայկ· Դատի Պաշտպանութեան Ֆոնտին 500 Ֆր·, Մարսէյլի Մշակոյթի Տան 200 Ֆր·, Հ· Մ· Ը· Մ·ի Արծիւ Միութեան (Մարսէյլ) 100 Ֆր·, Սէնթ Անթուանի Ս· Թադէոս եկեղեցիին 100, Ֆր·, Պուլ· Օտտոյի Ս· Յակոբ եկեղեցիին 100 Ֆր·, «Ցառաջ»ի բարեսիրական 100 Ֆր·։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Աստղիկ Անդրէասեան, այրի Տիկին Ազնիւ Պողճեան եւ համայն ընտանեկան պարագաները, չափազանց ազդուած, իրենց ամուսնոյն, եղբօր եւ հօրեղբօր՝

ԵԴՈՒԱՐԴ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ

կսկծալի կորսուեան առթիւ եղած համակրանքի արտայայտութիւններէն, անձամբ, նամակով, հեռագրով թէ ծաղիկով, իրենց շնորհակալութիւնները կը յայտնեն։

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ "ՑԱՌԱՋ" կը նուիրեմ

Տիկին Զապէլ Յովհաննէսեան (Սէն Լուի–Մարսէյլ) մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ Տիկին Թագուհի Գրիգորեանի։

×

ՓԱՐԻԶԷՆ Պ· ժաք Մուրատեան մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ իր զարմիկին՝ Վահան Մուրատեանի (Նիս)։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Օր· Մոնիք Լալայեան մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ իր մօր Շահանդուխտ Լալայեանի։

ՁԵՐ ՓՈՔՐԻԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԿԱՂԱՆԴԻ ՍԻՐՈՒՆ ՆՈՒԷՐ ՄԸ

La ville à l'envers
par NANE CARZOU

imagée par CARZOU

Ed. d'Art de Francony,
diffusion Flammarion

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE — MARSEILLE

REVEILLON ARMENIEN

Animé par l'Orchestre KOTCHARI
Le 31 Décembre à partir de 22 h.
Menu Gastronomique
AMBIANCE — COTILLONS
Prix 150 F.

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ

Հ· Բ· Ը· Մ իութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ

ՄԵԾ ԽՐԱԽՃԱՆՔ – ՃԱՇ ՄԸ

ի պատիւ Լիբանանէն եւ Սուրիայէն նոր ժամանած հայրենակիցներուն, Ուրբաթ Դեկտ· 31 ժամը 20ին, մասնաճիւղի «Հիւսիսեան Սրահ»ին մէջ։

Սիրով կը հրաւիրուին խրախճանքին մասնակցիլ փափաքող ազգակիցները։

Կանխաւ արձանագրուիլ դիմելով մասնաճիւղիս սրահը, 6 Ռիւ Ֆավանթիճ, կիրակի կէսօրէ վերչերը ժամը 14էն սկսեալ։

Հ. Բ. Ը. Մ.
Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — PARIS 17e

REVEILLON DU NOUVEL AN

Vendredi 31 Décembre
de 20 h. 30 à l'aube
Animé par l'orchestre SEVAN
— Dîner vers 21 h.
Participation aux frais 120 F.
Réservation indispensable
au plus tard le Mardi 28 Décembre
— Veillée dansante à partir de 23 30
Participation aux frais 30 F.
Ambiance arménienne
Attraction — Cotillons

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

— Հայկական Ծնունդի առթիւ ազանդական հաւկերոյթ կազմակերպուած ՏԻԿՆԱՆՑ ՑԱՆՉՆԱԽՈՒՄ – ԲԻՆ կողմէ Հինգշաբթի 1977 Յունուար 6, ժամը 20·30ին։
— Հայկական Ծնունդի առթիւ պարահանդէս – խրախճանք, կազմակերպուած ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ կողմէ, Շաբաթ, Յունուար 8։
POUR LES FETES, OFFREZ
DES CADEAUX ARMENIENS
— JEU EDUCATIF : Puzzle
« Cathédrale S.te ETCHMIADZINE
— 200 pièces — Prix : 45 F.
Livre des recettes arméniennes 30 F.
PRESENTEZ VOS VŒUX avec les cartes préparées par les boursiers de l'UGAB — le lot de 10 cartes 30 F.
Réservations pour les réveillons et jeux à l'UGAB : 118, Rue de Courcelles — Paris 17e
Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

Les Productions et le Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

VOUS SOUHAITENT
UNE BONNE ANNEE 1977
et vous présentent le premier 33 tours « ARMENIA IMMORTAL »
de
MARTEN YORGANTZ
avec
Bernard DEDEDJIAN
en vente à :
— LA CAPPADOCE 3 rue Marivaux, Paris 2e 742-83-65
— LIBRAIRIE PALOUYAN 9 rue de Trévise, Paris 9e 523-24-97
— TELE-CONDORCET (KAPIKIAN) Clamart (92)
— SUPER-MARCHE BAHADOURIAN 20 rue Villeroy, Lyon 60-32-10
— DISCO-MATIC 11 rue Pasteur, 26000 Valence

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE
AGENCE DES INVALIDES
2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 550 - 32 - 30 — poste 46 - 55

le meilleur accueil auprès de :
ANAHID BOYADJIAN
pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

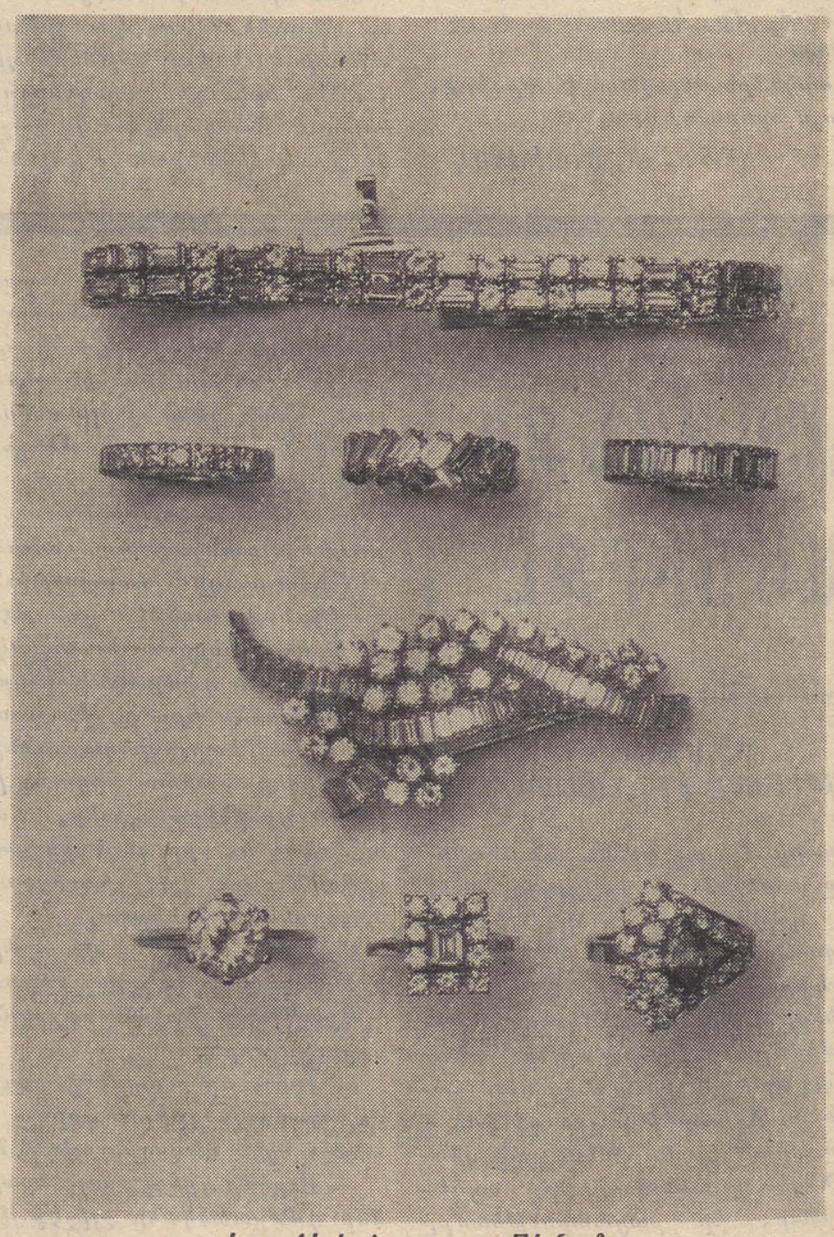
Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, անհատական թէ հաւաքական,

մի՛ վարանիք

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

ԽԸՏՐԵԱՆ

Ձեր գոհարեղէնեիներուն համար

վստահելի հաստատութիւն մը
Edouard KHEDERIAN 66, rue Lafayette 75009 Paris tél. 770 - 11 - 63

ARMÉNIE 1976

Départs chaque mois :

à partir de 2680 fr.

Réduction Spéciale :
Aux personnes agées de 60 ans et plus, et aux familles de 4 personnes au moins, s'incrivant ensemble.

Renseignements et Inscriptions

A PARIS

mondotours

2, rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

A LYON Varoujan Sarkissian

sevan voyages

50, Cours de la Liberté — 69 Lyon — Tél. : 60-13-66

Licence Voyages : A. 721.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
28
MARDI
28 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·754

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.754

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԵՑԱՄՍԵԱՅ
ԲԱՑԱՌԻԿ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լիբանանի դանիճին համար

— o —

Լիբանանի Ժողովրդապետը միաճայնու – թեամբ վստահութեան քուէ տուաւ Հոսի կառավարութեան եւ միաժամանակ ար – ձանագրեց որ վեց ամիս երկիրը կարենայ ղե– կավարել հրովարտակով այլ խօսքով՝ բացառիկ իրաւասութիւններ չնորհեց։ 99ի վրայ ներկայ էին 72 երեսփոխան։ Քուէ– արկութենէն առաջ, քրիստոնեաները փորձած էին որ այս բացառիկ իրաւասու– թիւնները (այսինքն՝ Օրէնսդրական եւ Գործադիր) չընդգրկեն նաեւ ընտրական օրէնքի փոփոխութիւն մը, բայց Սարգիս յայտնած է թէ բացառիկ իրաւասութիւն– ները ամբողջութիւն մը կը կազմեն։

Միջադէպ ու բախում չեն վերջացած սակայն Լիբանանի մէջ եւ «անծանօթներ» Շաբաթ օր սպաննած են Պաղեստինի Ա– զատագրութեան Ժողովրդական Ճակատի (Հապաշ) մէկ պարագլուխը՝ Ապտէլ Վա– հապ էլ–Թայէպ եւ կինը, որ Լեյլա Խա– լէտի քոյրն է։ Խալէտ քանիցս մահնակ – ացած է օդանաւային ահաբեկչական ա– րարքներուն։ Դէպքը պատահած է Պէյ– րութի մահմեդական գօտիին մէջ։

Քաւի մը տոլով

ՍՊԱՆԻՈՑ իշխանութիւնները ամբաս – տանութեան տակ առին Սանթիակօ Քա– ռիլյօն, երբեւ մասնակից մը «ապօրինի միութեան» մը։ Այս ամբաստանութիւնը, որ հիմնուած է պատժական Օրէնքին 172 թիւ յօդուածին վրայ, «ապօրինի միու – թիւն» կը նկատէ որեւէ խմբակցութիւն, որ ենթակայ է «միջազգային կարգապա– հութեան եւ խաղաղ բռնատիրական վարչակարգի»։ Անկարելի չի նկատուիր սակայն թէ համաձայնաւոր պարագլուխը առժամեայ ազատ արձակուի մինչ աչ– խարհի ամէն կողմը, իրեն ի նպաստ ցոյ– ցերը կը շարունակուին։ Զիլիցի համայ– նավար Լուիս Քորվալան որ Մոսկուա է ամբաստանած է Սպանիոյ կառավարու– թիւնը որ դիջումներ կ'ընէ «ծայրայեղ յեղափոխական ուժերուն» եւ աւելցուցած է.— «Ոչ Սպանիոյ մէջ, ոչ ալ ուրիշ որեւէ երկրի մէջ կարելի է ժողովրդա– վարութեան հանդիպ մերժելով համայնա– վարները»... բայց անշուշտ ժողովրդա– վարութեան կարելի է հանդիպ երբ միայն համայնավարութիւն տիրէ երկրի մը մէջ...։

ՊՕՂՈՍ Զ· կէս գիշերուան պատարագը մատոյց Ս· Պետրոսի մէջ, լատիներէն, ապա Ծննդեան առաւօտը իր պատգամը տուաւ։ Ծնունդը նկատեց մարդկութեան ոճրը։

ԻՇԽԱՆ ՏԸ ՊՐԷՕԶ, նախկին նախարարը սպաննուեցաւ առջի առաւօտ, Փարիզ, Ռիւ տէ Տառտանէլ։ Ոստիկանութեան քննու – թիւնը դանդաղ կը յառաջանայ եւ կը թուի թէ բաւական խորհրդաւոր ոճիր մըն է, որ կրնայ քաղաքական հետք ունենալ։

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ԱՐՓԱՋԱՅԻ ՀԻՄՆԱՐԿԷՔԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

ԱՅՍ ԱՆԳԱՄ ՌՈՒՍԵՐԸ ՊԱՅՄԱՆ ԿԸ ԴՆԵՆ՝ ՆԱԽ ԹՈՒՐՔԵԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԱՇԻՆՔԸ

— o —

Թուրքերը կը շարունակեն իրենց ճար– պիկ խաղաբակառութիւնը եւ սպառնալիք– ներ կարդալէ ետք Ուաշինկթընի, հիմա ալ կը սկսին իրենք զիրենք «սուղէն ծա – խել» Ռուսիոն, որ շատ իրար անցած է ինչպէս կը պարզուի Պոլսոյ թերթերուն հետեւեալ լուրերէն.—

«Անգարա.— Մոր· Մ. Թութեան վարչա– պետ Կոսիգին փափաքած էր որ Արփա – Հայի էլեկտրակայանին հիմնարկէքէն ետք Անգարա գայ, բայց Թուրք կառավարու – թիւնը մերժած էր այս առաջարկը։ Այժմ կը հաղորդուի թէ Մոսկուա կը մերժէ հիմնարկէքը կատարել Արփաչայի Ջրելե– ւորակայանին որքան ատեն որ ատոր – դրուած չէ Թուրքեւխորհրդային քաղա – քական համաձայնագիրը։

Այս պատճառաւ, անորոշ ժամանակով յետաձգուեցաւ Արփաչայի հիմնարկէքը, զոր միասնաբար պիտի կատարէին երկու երկիրներու վարչապետերը, Կոսիգին եւ Տէմիրէլ։

Ինչպէս յայտնի է, ամերիկեան զինար– գելքն եւ Հելսինքիի վեհաժողովէն ետք, Թուրքեւխորհրդային յարաբերութիւննե – րը սերտացած էին հետզհետէ։ Բայց երբ Քարթըը Միացեալ Նահանգներու Հան – րապետութեան նախագահ ընտրուեցաւ եւ քանիցս յայտարարեց թէ Ամերիկայի հա– մար արժէք եւ կարեւորութիւն ունին Թուրքիոյ մէջ հաստատուած խարիսխնե– րը, Թուրքիա փոխեց իր դիրքը եւ այս կացութեան առջեւ անժամանակ նկատեց Կոսիգինի Անգարա այցելութիւնը։ Այս պարագան չեշտեց արդէն վարչապետ Սիւ– լէյման Տէմիրէլ, որ նախընթաց օրուան մամլոյ ասուլիսին յայտնեց թէ Արփա – Հայի հիմնարկէքը յետաձգուած է անո– րոշ ժամանակով։ Ըսաւ թէ հիմնարկէքի հանդիսութիւնը Նոյեմբեր 30ին տեղի պիտի ունենար, այդ թուականին բազ – մաթիւ զբաղումներ ունէին, եւ հիմա ալ ձիւն – ձմեռ է։

ՏԷՄԻՐԷԼ–ՋԱՂԼԱՅԱՆԿԻԼ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Մինչ այդ, լատեղեակ աղբիւրներէ կը հաղորդուի թէ Թուրքեւխորհրդային քա– ղաքական համաձայնագրին շուրջ տարա – կարծութիւններ կան վարչապետ Տէմի – րէլի եւ Արտաքին նախարար Զաղլայան – կիլի միջեւ, որոնք այս խնդրին շուրջ ի– րարմէ տարբեր կը խորհին։ Մէկ կողմէ Տէմիրէլ կ'ըսէ թէ՝ «այսպիսի համաձայ– նութիւն մը գոյութիւն չունի» եւ միւս կողմէ Զաղլայանկիլ կը յայտարարէ թէ «Թուրքեւխորհրդային քաղաքական հա – մաձայնագիրը պիտի ստորագրուի»։ Տա– րակարծութիւնը ակներեւ է»։

Ադարեւ Զաղլայանկիլի յայտարարու – թենէն (Դեկտ· 20) կը հաստատուի թէ իսկ եւ Տէմիրէլը բոլորովին նոյն լեզուն չեն գործածեր...։

«Անգարա.— Արտաքին նախարար Իհ– սան Սապրի Զաղլայանկիլ, որ նոր տեղե– կութիւններ տուաւ Պրիւքսէլի մէջ եւ այլ– ուր իր կատարած ձեռնարկներուն եւ ու– նեցած տեսակցութիւններուն մասին, հե – տեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ.

«Խորհրդայիններու հետ մեր պատրաս – տած քաղաքական համաձայնագիրը պի– տի ստորագրուի, այս մասին փոխադարձ հրաւէրներ ուղղուած են եւ երկուստեք ընդունուած։ Միայն թէ դեռ ճշդուած չէ ստորագրումի թուականը, եւ այժմէն կարելի չէ նախատեսել զայն։ Այսօր դար– ձեալ Պրիւսէլ կ'երթամ, մասնակցելու համար Հասարակաց Շուկայի Բաժնե – տերոց Խորհուրդի նիստերուն։ Ինչպէս կը յիշէք, Հասարակաց Շուկայի նախա – պէս բերած առաջարկները մեզ չէին գո– հացուցած եւ ժողովը յետաձգուած էր։ Միայն թէ այս յետաձգումը չէր կրնար յաւիտեան տեւել։ Տարեվերջէն վերջ, նոր տեսակցութիւններ պիտի ունենանք Հա– սարակաց Շուկային հետ, մասնաւորա – բար հողագործական խնդիրներու մա – սին»։

Աւելցնենք թէ Զաղլայանկիլ շա՛տ գո– հացուցիչ պայմաններ ձեռք ձգած է Պրիւ– սէլի մէջ։

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՑՏՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 22–23)

ՁԱՏՐԱԿԻ ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ 44ՐԴ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Ձատրակի Խորհ· Միութեան 44րդ ախո– յեանական մրցումներու 13րդ շրջանին Տիգ– րան Պետրոսեան յաղթած է Կուպրէյչի – կին, իսկ 14րդ շրջանին՝ Օլէգ Ռոմանի – չինին եւ հաւասար արդիւնքով աւարտած է խաղը Իոսիֆ Դորֆմանին դէմ։ Աւար – տական շրջանէն առաջ արդիւնքները հե– տեւեալ պատկերը կը ներկայացնեն. Անա– տոլի Կարպով 11 միաւոր, Եուրի Բալա – չով՝ 10,5 Տիգրան Պետրոսեան՝ 10, Պո– լուգայեւսկի՝ 9,5 միաւոր։ Վերջին շրջա– նին Տիգրան Պետրոսեան կը խաղայ աշ– խարհի նախկին ախոյեան Վասիլի Սմիս– լովի դէմ։

×

«ԼԱ ԹՐԱՎԻԱԹԱ» ԵՐԵՒԱՆԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՁ

Երեւանի Ալ· Սպենդիարեան օփերայի մէջ ներկայացուած «Լա Թրավիաթա», որուն մէջ գլխաւոր դերերով հանդէս եկած են Լենհաստանի Գրանակ քաղաքի օփերայի մենակատիչներ՝ Ուրշուլա Շերչէն, Եուզէֆ Թիպաս, Թլօրիան Սկուլսկի։ Գե– ղարուեստական ղեկավարն է Զրիդնեւ Շեդրէուկ։ Այդ ներկայացումով հիմը դրուած է Երեւանի եւ Գրանակի թատրոն– ներու համագործակցութեան, որու իբ – րեւ հետեւանք՝ այսուհետեւ երկու երկիր– ներու միջեւ արուեստագէտներու եւ խումբերու փոխայցելութիւնները պիտի կատարուին։

×

ՆՈՐ ԿԻԹԱՌՆԵՐ

Երեւանի երաժշտական գործիքներու գործատունը պատրաստած է վեց եւ հօթը լարանի կիթառներու նմոյշները, որոնք արժանացած են մասնագէտներու դնահա– տանքին։ Շուտով պիտի սկսի անոնց մե– ծածաքանակ արտադրութիւնը։ Գործա– տան արտադրած «Անի» եւ «Կռունկ» մակ– նիշով կիթառները եւս փնտռուած են շու– կայի վրայ։

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՓԻԻՐՏԵԱՆ ՄԵՒԱԾ

Ասոր ցաւով կ'իմանանք «Հայրենիք»ի Դեկտ· 22ի թիւէն թէ Վիչիթայի մէջ (Քենսըս) Նոյ· 30ին իր մահկանացուն կնքած է Ցարուքիւն Քիւրտեան։ Այս առթիւ Պոսթընի մեր պաշտօնակիցը ցաւ կը յայտնէ որ երեք չաբաթ յապաղումով, այն ալ ամերիկեան մամուլէն կ'իմանայ բանասէր, հնագէտ, հայ մշակոյթի եր– կրպագու՝ Ցարուքիւն Քիւրտեանի մահը։

Ողբացեալը ծնած էր Սիւիստրա (այն ատեն Ռումանիոյ հողամաս) 1901 Օգոս– տոս 9ին։ 1908ին ընտանիքով կ'անցնի Իզմիր, ապա Երզնկա, Հուսկ՝ Պոլիս, ուր Ցարուքիւն Քիւրտեան կը յաճախէ նախ Սկիւտարի Ս· Աշէ վարժարանը, ապա Պէրպէրեան, որուն տնօրէնն էր Շահան Պէրպէրեան։ Պատերազմի նախօրեակին Ցարուքիւն Քիւրտեան ընտանիքով կ'ա – պաստանի Փիլիպէ եւ հոն է որ իր մէջ ե– բեւան կուգայ ապագայ հնագէտը. պա – տանին իր ժամանակը կ'անցընէ հին տա– պանագրեր, հայկ· արձանագրութիւններ ընդօրինակելով։ Հոն, իր մէկ զարմուհիին հետ կը հրատարակէ ձեռագիր ամսաթերթ մը՝ Ապագայ։ Պատերազմէն ետք կը վե– րադառնայ Պոլիս, հոն Շանթի մէջ է որ լոյս կը տեսնէ իր անդրանիկ գրուքիւնը՝ Ագգաբար խորագրով (1919 Մայիս 20)։ 1923ին Ց· Քիւրտեան կը հաստատուի Վիչիթա (Ամերիկա)։ Ամուսնացած էր Ամերիկուհիի մը հետ եւ ունէր երկու զաւակ։

Բանասէր եւ հնագէտ, Ց· Քիւրտեան 1921էն կ'աշխատակցէր Բազմավէպի, բայց աշխատակցած է նաեւ Հանդէս Ամ– սօրեայի, Սիոնի, Հասկի, Անահիտի, Հայաստանեայց Եկեղեցիի, Հայրենիքի, Բանբեր Մատենադարանի եւն.։ 1975 Ապ– րիլ 6ին, Վենետիկի Մխիթարեան Միա – բանութիւնը, իր նիստին մէջ, միաձայ – նութեամբ զինքը անդամ անուանեց Ս· Ղազարի Հայկ· կաճառին, առ ի գնահա– տութիւն Միաբանութեան ի նպաստ իր երկարամեայ գործունէութեան։ Իր հա – րիւրաւոր խիստ չահեկան ուսումնասի – րական կամ գրախօսական յօդուածներէն զատ, Ց· Քիւրտեան լոյս ընծայած է հե– տեւեալ գիրքերը.— Թորոս Տարօնեցի (կեանքն ու իր տաղերը), Գործք Հայոց մօտ, Երիզա եւ եկեղեցւոյ գաւառ, Իսրա– յէլ Օրի, ունի նաեւ բազմաթիւ առանձ – նատիպ հատորիկներ։ Բազմավէպ, 1975ի իր 3–4 թիւին մէջ սկսած էր հրատարակել մատենագիտական ցանկերը իր գրու – թիւններուն։

Ս· Ղազարի անցեալ տարուան (1975 Դեկտեմբեր) մեծ հրդեհէն ետք, որոշած էր իր անձնական հարուստ հաւաքածոն կտակել Վենետիկի վանքին, ուր եւ ըստ իր կտակին կ'ամփոփուին իր աճիւնները։

Ցարուքիւն Քիւրտեան անդամ էր նաեւ Մեծն Բրիտանիոյ «Արքայական Ասիական Ընկերութեան» եւ մեծ յարգանք կը վա – յելէր օտար գիտական եւ մշակու – թային շրջանակներուն մէջ։

Ցարուքիւն Քիւրտեանի կեանքին ու գործին մասին մանրամասն յօդուած մը պրած էր Հայր Ներսէս Տէր–Ներսէսեան, որ լոյս տեսաւ «Ցառաջ»ի Ցունիս 26 եւ 27ի թիւերուն մէջ։

Այս վաստակաւոր մշակին մահով, Սփիւռքը կը կորսնցնէ բանասիրական բա– ցառիկ մտքի տէր անձ մը։ Ս· Ղազարի փոքրիկ բայց այնքան մեծ իր մեռելներով դերեզմանատան մէջ է որ ան կը հանդչի այլեւս։ Եւ միայն հոն կրնար հանդչիլ Ցարուքիւն Քիւրտեան, կողք կողքի Մխիթարեան վաստակաւոր – ներու հետ եւ այնքան մօտ իր պաշտած Ձեռագիրներուն։

ՅԱՂՅՈՒՍՆԵՐԻ

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒ ՀԱՐՑԵՐԻՆ

Հ. ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԻՆ, Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆԻՆ, Ա. ՍԱՐԳՍՅԱՆԻՆ, Ա. ՍԱՐԳՍ

Ա. ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ՎԱԺՈՒՄՆԵՐԸ

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ՎԱԺՈՒՄՆԵՐԸ

Ա. ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Հայոց լեզվի վաժումները եւ նրանց ուսումնասիրության պատմությունը։

— Ուխտ տալ ձեռքը դնելով հայրենյաց հողին։

Նախկին հավատացյալ էր, ինչպես ասում էին, ամեն կիրակի եկեղեցի էր գնում, պատարագին ներկա էր լինում, ինչպես հարկն է, ճրագ էր վառում, մոմ էր վառում, ինչպես հարկն է, ամեն տոնի առթիվ ուխտ էր գնում, ինչպես հարկն է, ամեն տարի Զատկին խունկ էր ծխում, ինչպես հարկն է, ամեն տարի Զատկին ավետարանի առաջ ոտքերը լվանում էր

Տէր եւ Տիկին Տոքթ· Գուրգէն Մեծատուրեան եւ զաւակները, Մանիկ Մեծատուրեան, Փառանձեմ Արսլանեան, Շուշան Մեծատուրեան, Վահան, Գամէր եւ Գարեգին Մեծատուրեան, Կարօ Սասունի եւ զաւակները, Սանդուխտ Պիւլպիւլճեան եւ զաւակները, Անտրէ եւ Աստղիկ Արսլանեան, Գոնջեկիւլեան եւ Արսլանեան ընտանիքները եւ Կապոյտ Աչքի Քաջանի մասնաճիւղի ընկերուհիները խոր վիշտով կը յայտնեն իրենց չատ սիրելի զաւմուհիին՝

ԱԶԳԱՆՈՑՇ ԳՈՆՋԵԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Սաքլայի բժշկական քլինիքը։

Թաղումը կը կատարուի Երեքշաբթի առաւօտ, Դեկտ· 28, ժամը 10ին Քաջանի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը։

Որեւէ մահագրի ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՅԱՌԱՋ· — Մեր ցաւակցութիւնները Տոքթ· Գ· Մեծատուրեանի, Մանիկ Մեծատուրեանի եւ ողբացեալին ընտանեկան պարագաներուն։

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Վալանսէն ընկ· Ազատ Պալեան 30 ֆր· կը նուիրէ «Ցառաջ»ին ի յիշատակ Պալեան, Տէմիրճեան, Հէլվաճեան, Ճիլպիրեան ընտանիքներուն։

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE — MARSEILLE

REVEILLON ARMENIEN

ՀԱՅԿ. ՅԱՅԳԱՏՕՆ

Animé par l'Orchestre KOTCHARI
Le 31 Décembre à partir de 22 h.
Menu Gastronomique
AMBIANCE — COTILLONS
Prix 150 F.

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ

Հ· Բ· Ը· Մ· Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ

ՄԵԾ ԽՐԱԽՃԱՆՔ – ՃԱՇ ՄԸ

ի պատիւ Լիբանանէն եւ Սուրիայէն նոր ժամանած հայրենակիցներուն, Ուրբաթ Դեկտ· 31 ժամը 20ին, մասնաճիւղի «Հիւսիսեան Սրահ»ին մէջ։

Սիրով կը հրաւիրուին խրախճանքին մասնակցիլ փափաքող ազգակիցները։

Կանխաւ արձանագրուիլ դիմելով մասնաճիւղիս սրահը, 6 Ռիւ Ֆավանթին, կիրակի կէսօրէ վերջերը ժամը 14էն սկսեալ։

ՆՈՒԷՐ

ՎԱԼԱՆՍԷՆ Պ· Ղազար Գալուստեան ի յիշատակ իր կնոջ (մահացած 1976 Նոյեմբեր 30ին, Մուշի Մոկուց գիւղէն) 50 ֆր· կը նուիրէ «Ցառաջ»ի քարգահամման եւ 50 ֆր· ալ կապ· Աչքի կայանին (առանալ «Ցառաջ»էն)։

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Վասպուրականի Հայր· Միութիւնը, Վիէնի եւ Տէսինի իր մասնաճիւղերով, ցաւակցութիւն կը յայտնէ այրի Տիկին Նունիա Վէմեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Տոքթ· Անուշաւան Վէմեանի եւ զաւակներուն (Հայաստան), Պր· Գեղամ Վէմեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Վէմեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Աւտոյեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Արմիկ Յակոբեանի եւ զաւակներուն, Պ· Աշոտ Յակոբեանի եւ համայն ընտանեկան պարագաներուն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, եղբօր, աներձագին, փեսային, խնամիին եւ ազգականին՝ ողբացեալ ԺԻՐԱՅՐ ՎԷՄԵԱՆԻ մահուան առթիւ (մեռած Հայաստան, Հոկտ· 23ին) եւ այս տխուր առիթով Պ· Ալեքսան Պապայեան փոխան ծաղկեպսակի «Ցառաջ»ի քարգահամման կը նուիրէ 100 ֆր·, Պ· Վարդան Պանոիկեան 50 ֆր·։

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ "ՑԱՌԱՋ" *կը նուիրեւի*

Մարսէյլէն Տիկին Սիւզան Մանտոյեան վեց ամսուան «Ցառաջ» կը նուիրէ իր մօր՝ Տիկին Զալիքոչեանի։

ԾՆՈՒՆԴ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ

Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան պատարագ՝ Սէնթ Մարկրիթի Ս· Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, կիրակի Յունուար 2ին։ Պատարագ ժամը 10ին, Զրօրհնէք ժամը 11·30ին։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Շահան Քհնյ· Տէտէեան։

ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

sevan

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ

4, RUE LAZARE-CARNOT — CLAMART
tél. 642 - 16 - 07

Հոն կը գտնէք արեւելեան եւ հայկական ամէն տեսակ ապրանք, մատչելի գիներով։

Տօնական օրեր ևի ճոխ սեղաններ պատրաստելէ

կարելի է նաեւ ապսպրել ,յանձնումը ապահովուած է։

— LIVRAISONS —

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Բ. Ը. Մ.

Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — PARIS 17e

REVEILLON DU NOUVEL AN

Vendredi 31 Décembre
de 20 h. 30 à l'aube
Animé par l'orchestre SEVAN
— Dîner vers 21 h.
Participation aux frais 120 F.
Réservation indispensable
au plus tard le Mardi 28 Décembre
— Veillée dansante à partir de 23 30
Participation aux frais 30 F.
Ambiance arménienne
Attraction — Cotillons

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

— Հայկական Ծնունդի առթիւ ազանդական հացկերոյթ կազմակերպուած ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԺՈՒՄ – ԲԻՆ կողմէ Հինգշաբթի 1977 Յունուար 6, ժամը 20·30ին։

Մասնակցութեան ծախք՝ 120 ֆր·

Տեղերը ապահովել հեռաձայնելով՝
924–86–71

— Հայկական Ծնունդի առթիւ պահանդէս – խրախճանք, կազմակերպուած ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ կողմէ, Շաբաթ, Յունուար 8։

POUR LES FETES, OFFREZ
DES CADEAUX ARMENIENS
— JEU EDUCATIF : Puzzle
« Cathédrale S.te ETCHMIADZINE
— 200 pièces — Prix : 45 F.
Livre des recettes arméniennes 30 F.
PRESENTEZ VOS VŒUX avec les cartes préparées par les boursiers de l'UGAB — le lot de 10 cartes 30 F.
Réservations pour les réveillons et jeux à l'UGAB : 118, Rue de Courcelles — Paris 17e
Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐՒ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԾՆՈՒՆԴ
ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ

ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

1926 — ԿԻՍԱԴԱՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ — 1977

Կը շնորհաւորէ իր յարգոյ բարեկամ եւ յաճախորդներուն Նոր Տարին եւ Ս· Ծնունդը, եւ այս առթիւ կը յիշեցնէ թէ, այս տարի եւս ճոխ պատուղներու, միրգերու, անուշեղէններու եւ ըմպելիներու այլազան տեսակներով պատրաստ է սպասարկելու եւ զարդարելու իրենց Ամանորի սեղանները։

ՀԱՍՑԷ·—

N. NIGOGHOSSIAN

121, Ave. Henri-Barbusse — 95400 ARNOUVILLE-LES-GONESSE
Tél. : 985-04-46

Մանուկներու Օրը

Կապոյտ Աչքի Շրջ· վարչութիւնը փարիզի չրջանի մասնաճիւղերով կը տօնէ Մանուկներու Օրը Յունուար 9ին Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունուար 16ին։

ՁԵՐ ՓՈՔՐԻԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԿԱՂԱՆԴԻ ՍԻՐՈՒՆ ՆՈՒԷՐ ՄԸ

La ville à l'envers
par NANE CARZOU
imagée par CARZOU

Ed. d'Art de Francony,
diffusion Flammarion

KOMITAS
GANATCHIAN

SIPAN - KOMITAS
GARBIS APRIKIAN

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ
ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ,
ԳՆԵՑԷՔ ԵՒ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ
ՁԵԶԻ ՍԻՐԵԼԻ ԱՆՁԵՐՈՒՆ

Խիստ բծախնդրութեամբ պատրաստուած
ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱՀԱՒՄԲԻ վերջին զոյգ երգահաններուն,
դեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, մէկ ալպոմի մէջ

«ՎԱՐՊԵՏՆ ՈՒ ԱՇԱԿԵՐՏԸ»

« Le Maître et son Disciple »

stereo 33 tours. S. K. 3000 Komitas Messe
S. K. 5000 Ganatchian, œuvres
ԳԻՆ՝ 110 ՖՐ·

Դիմել ՓԱՐԻԶ — երգչախումբի անդամներուն մօտ, երեքշաբթի իրիկունները ժամը 20էն 22, 17 Ռիւ Պէօ, Փարիզ — Հեռ· 824–63–89

LIBRAIRIE ORIENTALE — H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur - le - Prince PARIS 6e — Tél. : 326-88-65
Mme PALOYAN — 9, Rue de Trévise, PARIS 9e — Tél. : 523-24-97
ALFORTVILLE — Ets. MICHELE,
253, Rue P. V. Couturier, 94140 Alfortville — Tél. : 899-09-66
ARNOUVILLE — Mr. NIGOGHOSSIAN
121 Rue Henri Barbusse, 95400 Arnouville-les-Gonesse, — Tél. : 985-04-46
LYON — EGLISE ARMENIENNE
295, Rue Boileau, 69003 LYON — Tél. : 60-47-18
Mr. JULES MARDIROSSIAN
48, Rue du Repos, 69003 LYON — Tél. : 72-25-91
SEVAN VOYAGES
50, Cours de la Liberté, 69003 LYON — Tél. 60-13-66
MARSEILLE
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
12, Rue St. Basile, 13 MARSEILLE — Tél. : 50-15-09
VALENCE
TISSUS ANDRE SEMERDJIAN
53, Rue Mavier de Montjau, 26 VALENCE

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
29
MERCREDI
29 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՅԱՌԱՋԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 13·755

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52e ANNÉE — N° 13.755

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓՈՔՐԻԿ ՊՐԱԿ ՄԸ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

— o —

Ա·

Քանի մը օր առաջ Լոնտոնի մէջ լոյս տեսաւ զոյգ սիւնակ 24 մեծադիր էջերէ բաղկացած փոքրիկ պրակ մը Հայերու մասին, անդլերէն լեզուով։

Հեղինակները են՝ Ա) Փրոֆ· Տէյվիտ Մարշալ Լանկ, որ 1970ին հրատարակած էր ստուար հատոր մը՝ «Հայաստան, օրրան քաղաքակրթութեան» խորագրով, Բ) Քրիստոֆըր Ճ· Ուաֆըր՝ ծնած Մ՚Ան – չեսթը 1942ին՝ որ 1971ին մրցանակ մը ստացեր էր գրելու համար Հայաստանի արդի պատմութիւնը եւ նոյն տարին չըր – ջապտյտ մը կատարած Խորհրդային եւ Արեւմտեան Հայաստանի մէջ, այցելելով Երեւան, Էջմիածին, Լենինական, Վան, Կարս, Անի եւ Աղթամար։

Հրատարակիչը է Փոքրամասնութեանց իրաւունքներու Խմբակցութիւնը՝ հիմ – նուած Լոնտոն 1960ին, որուն գլխաւոր նպատակները են՝

Ա) Արդարութիւն ապահովել փոքրա – մասնական կամ մեծամասնական այն խմբակցութեանց համար, որոնք կը տա – ռապին խտրականութենէ, քննելով անոնց կացութիւնը եւ հրապարակելով իրողու – թիւնները կարելի լայն չափերով, տեղեակ պահել եւ ցնցել համայն աշխարհի ընդ – հանուր կարծիքը։

Բ) Հրատարակութեանց միջոցով չանալ արգիլել մարդկային իրաւունքներու բըռ – նաբարումները։

Գ) Իր հետազօտութիւններով քաջալե – րել ազգամիջեան իրերհասկացողութիւնը եւ երաշխաւորել մարդկային իրաւունք – ները ամբողջ աշխարհի մէջ։

« Փոքրամասնութեանց Իրաւունքներու Խմբակցութիւն »ը ցարդ լոյս ընծայած է 31 պրակներ, 32րդ պրակի խորագիրն է «Հայերը»։

Գոնաւոր կողքին վրայ տպուած է հայ բազմանդամ ընտանիքի մը խմբանկարը։ Ինգերին 3րդ եւ 4րդ էջերուն մէջ հրա – տարակուած են հին եւ նոր Հայաստանի երկու քարտէսներ։ 20րդ էջին վրայ ար – տատպուած է դեսպան Մորկընթաուի ղրկէն առնուած խմբանկար մը՝ Թուրքիոյ մէջ կարդուած Հայերու։

Էջ 2ի վրայ արտադրուած են Մարդկա – յին Իրաւանց Տիեզերական Ցայտարարու – թեան գլխաւոր յօդուածները, որոնց առաջինին համաձայն «Բոլոր մարդիկ կը ծնին ազատ եւ հաւասար՝ արժանա – պատուութեամբ եւ իրաւունքներով»։

Խմբակցութեան հրատարակութեանց շարքին մէջ պրակները յատկացուած են, ի մէջ այլոց, Խորհ· Միութեան կրօնա – կան փոքրամասնութեանց, զոյգ Իրլան – դայի, ասիական եւ ափրիկեան երկիրնե – րու փոքրամասնութեանց, Խրիմի Թա – թարներուն, Պասքերու, Իսրայէլի արե – ւելեան հայրենազարձներու եւ Տիւրքի – ներու, Եւրոպայի Գնչուներուն, Քիւրտե – րուն, Պաղեստինցիներուն, Կիպրոսի, եւայլնի մասին։

Հայերու հեղինակները իրենց նիւթին մօտեցած են լրջութեամբ եւ առարկայա – կան կերպով։ «Ներածութեան» մէջ կը չեշտեն, որ երկուքն ալ հայկական արիւն կամ հայ ազգականներ չունին։ Երկուքն ալ լայնօրէն ճամբորդած են Հայաստանի զանազան կողմերը։ Լանկ 1944էն 1946 — ուր ճանչցած է Մելիքթանդեան Արք·ը — այցելած է Արարատի իրանեան ստո – րոտը եւ Խորհ· Հայաստանը՝ 1966ին եւ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՀԱՐԱՒԱՐ ՉԻ ՀԱՆԴԱՐՏԻՐ

— o —

ՕԴԱՆԱԻԱՃԻՆ ԹՂԹԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ՝ ՓԱՐԻԶԻՆ ՊՂՏՐՈՒԹ

— o —

Դրական լուր մըն է անշուշտ վերա – հաստատումը նամակներու եւ քառթերու (մինչեւ 20 կրամ) առաքման դէպի Լի – բանան, միայն ու միայն օդանաւային ճամբով, կ՚ընդունուին նաեւ սովորական եւ ապահովագրեալ նամակները, որոնք դրամատուներու ուղղուած են, մինչեւ 2 քիլօ։

Տեղւոյն վրայ սակայն մտահոգիչ կը նկատուի հարաւային շրջանը, իսրայել – եան սահմանին մօտ, ուր պաղեստինեան կառախումբեր, ծանր զինամթերքով կ՚եր – թան, ըստ քրիստոնեայ ձայնասփիւռին։ Պէյրը ձէմայէլ (Բէթայէլի պարագլուխին տղան), որ քրիստոնեայ զինուորա – կան ուժերու ընդհ· հրամանատարն է, յայտարարած է· «եթէ հարաւային Լի – բանանի լարուածութիւնը վերջ չդտնէ, Լիբանանեան ուժերը կը ստիպուին իրենց պատասխանատուութիւնները ստանձնել, տրուած ըլլալով որ հարաւը մեր հայրե – նիքին ամբողջական մաս կը կազմէ»։

Այս կացութիւնը եւ այս լուրերը որոշ հակասութեան մէջ են նիւ – եորք Թայ –

1968ին։ Իրենց նպատակն է պարզել հայ – կական փոքրամասնութեանց հարցը, որ չէ լուծուած։

Հեղինակները դիտել կուտան, որ թեր – եւս կարգ մը ընթերցողներ չատ «պաղա – րիւն» պիտի գտնեն իրենց մօտեցումը, մինչ իրենց «թուրք բարեկամները» չատ հայասիրական պիտի նկատեն։ Սոյն չոր – քին մէջ հրատարակուած պրակներէն ո – մանք գրեթէ ամբողջովին կը վերաբերին ժամանակակից կամ վերջին տասը տարի – ներու դէպքերուն։

Զոյգ հեղինակները ուզած են հայկա – կան աւելի հին դէպքերուն մասին ալ լսա – սիլ։ Մասամբ այն պատճառաւ որ Օսման – եանները «վերջնական լուծում»ի ենթար – կած են Հայկական Հարցը աւելի քան վեցտասն տարի առաջ, մասամբ նաեւ ա – նոր համար, որ Թուրք քարոզիչները (պրոպագանդիստ) դիտումնաւոր կերպով հնարած են ցնորական տեսութիւնները, ո – րոնց համաձայն իբրեւ թէ Թուրքերը բնիկ բնակիչներն են եղած Հայաստանի եւ Փոքր Ասիոյ, մինչդեռ իրականին մէջ չուրջ տասը դար առաջ կեդրոնական Ա – սիայէն գալով հաստատուած են Թուր – քիոյ մէջ։

Շատեր հաւատացած են Թրքական այս յերիւրանքներուն, որով անդլիացի հեղի – նակները անհրաժեշտ են նկատած ջրել զանոնք եւ վերստին պարզել կարգ մը ի – րողութիւնները, հիմնուած պատմական եւ հնադիտական հետազօտութեանց վրայ։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 22–23)

ԳՈՀԱՐ ԱԶՆԱՒՈՒՐԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ Է

Երեւանի եղիչէ Չարենց թանգարանի դիւանները վարիչ Գոհար Ազնաւուրեան Միացեալ Նահանգներու մէջ ամէնէն քան մը կարեւոր ամիս չրջապտոյտ ընելէ ետք վերադարձած է Երեւան։ Գոհար Ազնա – ւուրեան Միացեալ Նահանգներ գացած էր Գրիգոր Զօհրապի եւ Դանիէլ Վարու – ժանի ժառանգորդներուն հանդիպելու եւ անոնց քով գտնուող ձեռագիրները եւ դի – ւանային թուղթերը առնելով Երեւանի թանգարանին յանձնելու առաքելու – թեամբ։ Շրջապտոյտին ընթացքին ան կրցած է ձեռք ձգել նաեւ արեւմտահայ դրականութեան ուրիշ դէմքերու կեանքին ու գործունէութեան վերաբերող դիւանա –

մզի Պէյրութի թղթակցին տուած տեղե – կութիւններու հետ։ Աղարեւ, ամերի – կացի լրագրողը, որ կը կոթնի արաբա – կան լատտեղեակ աղբիւրներու վրայ, կ՚ըսէ թէ Արաֆաթ եւ նախագահ Ասատ համաձայնած են կարգ մը կէտերու շուրջ։ Այսպէս Սուրիոյ նախագահը վստահեցու – ցած է ՊԱԿի ղեկավարը, որ միտք չունի զինք հեռացնելու ՊԱԿի ղեկավարութենէն եւ թէ պաղեստինցիները իրաւունք կ՚ու – նենան զինուորական հաստատութիւններ ունենալու Լիբանանի իրենց կարգ մը դաղթակայաններուն մէջ։ Ասոնց փոխա – րէն, Արաֆաթ կը խոստանայ գործակ – ցել, ճկունութեամբ, խաղաղութեան վե – րահաստատման եւ բանակցութեամբ ըլ – լալիք կարգադրութեան մը Մերճաւոր Ա – րեւելքի մէջ։ Արաֆաթ համաձայնած է նաեւ թէ քաղաքական անկարելիութիւն կայ քոմանտոներու յարձակումները վեր – ակսելու Իսրայէլի վրայ հարաւային Լի – բանանէն։

Քանի մը տող

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻՆ սկսեալ Ընկերային Ա – պահովութեան սահմանափակ սակը (փլա – ֆոն) 14,2 առ հարիւր յաւելում կը կրէ մինչ որ կը նշանակէ թէ վճարումները կ՚ըլլան ամսական 3610 ֆրանքի վրայ (ցարդ՝ 3160 էր)։ Այս յաւելումին առ – թիւ գործատիրութեան Ագգ· Խորհուրդը կը բողոքէ, նկատելով որ յաւելումին հա – մեմատութիւնը չատ բարձր է։

ՓԱՐԻԶի սպանական դեսպանատան առ – ջեւ, քանի մը հազար հոգի ցոյց ըրին Երկուշաբթի իրիկուն, պահանջելով Սան – թիակօ Քառիյոյի ազատագրումը։ Ան – կարելի չի նկատուիր որ համայնավար պարագլուխը ազատ արձակուի Կաղանդէն առաջ։

ՍԱՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻԱ, որ քանի մը օր ա – ռաջ արդէն չէր ուզած միանալ Ֆաթարի ժողովին (քարիւղ արտադրող երկիրնե – րու) որոշումներուն ինչ կը վերաբերի յա – ւելման սակին, կրկին խաղ մը կը խաղայ իր ընկերներուն, յայտարարելով թէ քա – րիւղի իր արտադրութիւնը տարեկան 20 առ հարիւր կ՚աւելցնէ։

ԻՏԱԼԻԱ. հաւանաբար բաժնեչափ հաս – տատէ էտանային եւ միւսին համար։

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ

14ՐԴ ՅԱՆԿ

Հ· Բ· Ը· Միութեան 70ամեակի հանդիսութեան ընթացքին կա – տարուած թոմպոլայի հասոյթը	23·950
Քլամարի ԱՐՄԵՆԻ փողոցի բաց – ման առթիւ տեղի ունեցած խնջոյքի ընթացքին հանգա – նակուած դումար	22·450
Գումար	46·400
Նախորդ դումար	985·229
Ընդհ· գումար	1·031·629

յին նիւթեր։ Թէեւ ասկէ առաջ, Գ· Զօհ – րապի անձնական դիւանը՝ ձեռագիրներ, նկարներն եւայլն, յանձնուած էր Երեւա – նի Թանգարանին, սակայն այս անգամ Գոհար Ազնաւուրեան Գրիգոր Զօհրապի աղջիկին՝ Տոլորէս Զօհրապ – Լիւիմանէն, առած է բազմաթիւ նամակներ, զրու – ցած է Զօհրապ՝ Եւրոպայէն, ապա աք – սորավայրէն եւ ղրկած՝ իր ընտանիքին։ Պոսթընի մէջ Գոհար Ազնաւուրեան հան – դիպած է Վահան Թօփալեանի, որ Երե – ւանի Թանգարանին նուիրած է Թլկատին – ցիի, Լեւոն Փաշալեանի, Արամ Անտո – նեանի եւ Ռուբէն Զարդարեանի 23 նա – մակներ։ Ե· Չարենց Թանգարանը ստա – ցած է նաեւ Արամ Հայկազի, Բենիամին Նուրիկեանի, Համաստեղի, Վահան Մալ – խասեանի, Մկրտիչ Նուրեանի, Յակոբ Խաչմանեանի, Մինասեան Թիրեաքեանի դիւանները՝ նամակներ, ձեռագիրներ, նկարներ, անձնական իրեր եւայլն։ Գո – հար Ազնաւուրեան Երեւան տարած է ա – ւելի քան 80 նամակներ, զրուած Վարու – ժանի կողմէ, որոնք բանաստեղծի կեան – քին եւ գործունէութեան մասին հետա – քրքրական տեղեկութիւններ կը պարունա – կեն։

×

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ ԻՆՔՆԱՇԽԱՏ ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ ԿԱՑԱՆԸ

Կիրովականը ունեցած է միջքաղաքային ինքնաշարժ հեռաձայնի կայանը, որ կարելիութիւն կուտայ Կիրովականցինե – րուն ուղղակի կապուիլ Երեւանի հետ։ Կայանին չնորհիւ Կիրովականցիները հե – ռաձայնային ուղղակի կապ կրնան ունե – նալ նաեւ Հայաստանի 60 քաղաքներու եւ չրջաններու հետ։

×

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԸ ԿԻԵԻ ՄԷՋ

Կիեւի մէջ ցուցադրուած են Հայաստա – նի նկարիչներէն Հռիփսիմէ Սիմոնեանի գործերը։ Ցուցահանդէսին բացումը ըրած է Ուկրանիոյ Նկարիչներու Միութեան քարտուղար Ալ· Սկոբլիկով։ «Ընկերու – հիներ», «Անթառամ», «Արմենուհի», «Մայրութիւն», «Պար» գործերը մաս – նաւոր ուշադրութեան արժանացած են այցելուներու։

×

«ՍՊԱՐՏԱԿ»Ը ՓՐԱԿԱՑԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՑ

Արամ Խաչատրեանի «Սպարտակ» բա – մպասրը ներկայացուած է Փրակայի ազ – գային թատրոնին մէջ եւ մեծ ընդունելու – թիւն գտած։

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀԱՅՐ՝
ԻՐ ՀԻՄՆԱԾ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՈՎ

ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆԸ, ՀՈԻՄԱՆԻՍՏԸ, ԷՔԻՄԷՆԻԶՄԻ ՌԱՀՎԻՐԱՆ

Ա.

ԽՄԲ.— Ստորեւ կը սկսինք հրատարակել այն շահեկան քանախօսութիւնը, զոր Հ. Լեւոն կատարած էր Պոլիս, Մխիթարի 300ամեակին հանդիսութեան.—

Զանազան կրնան ըլլալ մեծութեան չափանիշները: Կը խորհիմ, սակայն, թէ հանճարի երաշխիք մըն է անկասկած կանխել ժամանակները, կանխատեսել ինչ որ չեն տեսներ ժամանակակիցները, եւ թեան բերել գործ մը՝ որ կը գերազանցէ վաղանցուկ ներկան, լոյսի ակօսներ բանալով դէպի խորհրդաւոր ոլորտները ապագային:

Այս կարգի անձնաւորութիւն մըն է Մխիթար Աբբայ, որուն ծննդեան 300ամեակը կը տօնենք աղդովին:

1676 Փետրուար 7ի այդ հեռաւոր Ուրբաթ իրիկունը, Սեբաստիոյ Հողդար Թաղին ձիւնէն ճերմկած համեստ մէկ երդիքին տակ՝ Պետրոս եւ Շահրիստան ամոլը չնորհաւորելու, անոնց երջանկութեան հազորդուելու վազող տնուրներ ու դրացիները՝ կրնայի՞ն խորհիլ արդեօք թէ մօտի այդ վտիտ պըզպզացումներու եւին՝ նոր դարապլուխի մը ծիւծանը կը ծագէր հայ ժողովուրդի մշակոյթին վրայ:

Մկրտութեան աւազանէն Մանուկ կոչեցին երախան, որ հասակի աճին հետ՝ յանձնուեցաւ Թաղին քահանային, Տէր Յարութիւնի, առանալու համար կրթութեան նախատարրերը: Տ. Յարութիւն քահանային յաջորդեցին երկու սրբասուն քոյրեր, Մանասէ եւ Մարիամ, շարունակելու կրթութիւնը պատանեակ Մանուկին՝ որուն աչքերը կը փայլէին արդէն արտակարգ խմացականութեան մը յոյսերով:

15 տարեկանին՝ Մանուկ մտաւ Սեբաստիայի պատմական Ս. Նշան վանքը եւ հազաւ կրօնաւորութեան սքեմը: Սքեմատուութեան օրը՝ սովորութիւն էր որ նոր անուն մը տրուէր նորընծային. Մխիթար ըսին իրեն. անուն մը՝ որ, կարծէք, խորհրդանիշը պիտի ըլլար իրեն սպասող առաքելութեան:

Մխիթարի մէջ սկսած էր արդէն ծլարձակիլ այն գիտակցութիւնը, որ շուրջ ինը տարիներ ետք, զինքը պիտի մղէր հիմնելու, դեռ հազիւ քսանըչորս տարեկան վարդապետ, նոր Միաբանութիւն մը՝ նոր կարգադրութիւններով, նոր ըմբռնումներով:

Այո, նորընծայ Մխիթար կը սկսէր զգալ, գիտակցօրէն, կրօնական ու տոհմական լուրջ պատասխանատուութեան մը կարիքը, որ օրէ օր՝ այրող, չարչրկող ծարաւ մը կը դառնար իր մէջ: Յստակ կը տեսնէր Մխիթար անհրաժեշտութիւնը, եկեղեցականին համար հոգեւոր խորունկ ապրումի, ինչպէս նաեւ անփոխարինելի դերը գիտութեան՝ ըլլա՛յ աստիճա կրօնական–աստուածաբանական, ըլլա՛յ փիլիսոփայական–մարդկային:

Սակայն, աւա՛ղ, նա ցաւով կը դիտէր իր շուրջ կրօնական ու գիտական անկումի վիճակը, որ չատ հեռու էր գոհացում տալու կարելիութենէն իր հոգիին ու մըտքին տեսլապաշտ խոյանքներուն: Կար – ծէք, չէր ուզեր համոզուիլ տխուր իրականութեան: Կը տեղափոխուէր վանքէ վանք, քաղաքէ քաղաք, Սեբաստիայէն մինչեւ Էրզրում, մինչեւ Էջմիածին, մինչեւ Հալէպ ու Կիպրոս, գտնելու յոյսով տեղ մը, ուսուցիչ մը, առաջնորդ մը, վարդապետ մը՝ որ զոնէ կարենար հասկընալ զինքը, տակաւ ըլլար գնահատելու իր եռանդը, փափաքը, նուիրումը:

Արդարեւ, նոր հարց մը բարդուած էր պատանի Մխիթարի ջանքերուն վրայ. նախանձը, արհամարհանքը, կամ լաւագոյն հետաքրքրութեամբ անհասկացողութիւնը՝ որոնց կը հանդիպէր յաճախ իր ուսումնատենչ յամառ աշխատասիրութեամբ: Այսպէս է որ տասնութ տարեկան պատանի՝ կ'ենթարկուի աչքերուն տեսութիւնը կորսնցնելու վտանգին, շուրջինեներուն անհոգ եւ անխնամ վարուելակերպէն: Կը տատիպուի վերադառնալ Սեբաստիա ընտանեկան օճախը, մօրը գուրգուրոտ խնամքներուն, ու հոն կը մնայ շուրջ վեց ամիս՝ վերադտնելով իր առողջութիւնը: Այդ օրերուն կը գրէ Մխիթար՝ Աստուածամօր նուիրուած իր ամէնէն զգայուն քերթուածներէն մին, որուն սկզբնատառերը կը կազմեն հետեւեալ բառերը. «Մինչ կոյր էի՝ ուխտեցի, զի ի Կուսէդ լոյս տացի» (Մինչ կոյր էի՝ ուխտ ըրի, որ Դուն, ո՛վ Կոյս, լոյս տայիր):

Քառամեայ նորընծայ սրեղայ մըն էր Մխիթար՝ երբ ոտք կը դնէ առաջին անդամ Օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաքը, Վոսփորի ափերուն չնաշխար հիւկ այս ոստանը, որ Հայութեան կենսունակ կեդրոն մը դարձած էր Փաթիհ սուլթան Մէհմէտի օրերէն ի վեր: Ազգին ներքին վիճակը, սակայն, դժբախտաբար չէր պարզեր այդ օրերուն ակռիչ տեսա – բան մը: Գաւառներու մշակութային անկումին վրայ՝ հոս ակնբախօրէն կը բար – դուէր, չատ աւելի սուր հանդամանքով մը, կրօնապէս իրերամարտ հոսանքնե – րու պատակիչ տխուր պայքարը, զոր դեռ աւելի կը զրդռէին օտար եկեղեցականներու ալ տարաղէպ ձեռնմխութիւնները: Մէկ կողմէն՝ կրօնական միութիւնը, եկեղեցական հաղորդակցութիւնը՝ իբր Հայ Եկեղեցիին ոգիէն, բնիկ աւանդութիւններէն ու զիմագիծէն ուծացումի քաղաքականութիւն մը ըմբռնողները, միւս կողմէն՝ սպառնացող այդ վտանգին դէմ փրկութեան միակ պատասխանը կղզիացումի քաղաքականութեան մը մէջ տեսնողները...:

Ու Մխիթարի ձայնը կը հնչէ ազգային այդ թոհուբոհին մէջ, կ'արձագանգէ եկեղեցիներու ամպիոններէն ու վերնատուներու կամարներէն՝ իբր հրաւէր եղբայրութեան, իբր պատգամ անեղծ Հայութեան ու քրիստոնէական միութեան:

Բայց Մխիթարի մէջ հեզհետէ կ'արմատանար այն համոզումը թէ չատ վեր էին սուկ անհատի մը ուժերէն հայ ժողովուրդին կարիքները՝ մշակութային թէ հոգեւոր: Արդէն սկսած էին խմբուիլ իր շուրջ ափ մը զգաստարաշխ երիտասարդներ, դրաւուած՝ Մխիթարի գաղափարական հմայքէն, խանդավառ՝ անոր խօսքին ջերմութենէն:

Եւ տակաւ 1700 թուականի Սեպտեմբեր 8ի օրը, ԺԸ. դարու այդ սեմին, Պէյօղլուի համեստ մէկ տունին մէջ հաւաքուած՝ իր առաջին աշակերտներով, Մխիթար հիմը կը դնէ իր Միաբանութեան Տիրամօր մայրենի ակնարկներուն ներքեւ. Անոր խորհրդաւոր «Եղիցի»ն, զոր լսած էր իր ներաշխարհին մէջ՝ Սեւանի վանքին դիչէ – րային անդորրութեան մէկ պահուն, կ'արձագանգէր հիմա իր հոգիին ընդեր – քին՝ իբր խրախոյս իր քայլերուն, իբր երաշխիք օրհնութեան:

Տառնեւեօթը տարեկան պատանի էր Մխիթար՝ երբ առաջին անգամ կը զգար իր մէջ Եւրոպա երթալու, եւրոպական մշակոյթին հետ հաղորդակցելու փափաքը: Բայց նախախնամութիւնը տարբեր ուղի մը դծած էր իրեն: Պարագաներ չէին թոյլատրեր որ իրականանար Մխիթարի պատանեկան փափաքը: Տարիներ եօք, 1715ին, ո՛չ միայն ինքը Մխիթար, այլեւ ամբողջ իր Միաբանութիւնը արդէն ծաղկեալ ու բարգաւաճ, պիտի փոխադրուէին Վենետիկ, Արեւմտեան մշակոյթին ու հրատարակչութեան, երդին ու արուեստին այդ եզական ոստանը, որ ունէր միեւնոյն ատեն հարիւրաւոր դռներ՝ դէպի Արեւելք, եւ յատկապէս դէպի Հայաստան:

Թիւնը բացուող: Մխիթար եւ իր ընկերները կը հասնէին հոն՝ ո՛չ թէ իբր անծանօթ օտարականներ, այլ իբր զաւակ – ները ժողովուրդի մը, որ կապուած էր Իտալիոյ եւ մանաւանդ Վենետիկի հետ դարաւոր ու հաստատմամբ կապերով:

Զարմանալի զուգադիպութեամբ, 1715 Սեպտեմբեր 8ին, Միաբանութեան հիմնարկութեան տարեդարձին օրը, ուոք կը դնէր Մխիթար Վենետիկ եւ դարձեալ 1717 Սեպտեմբեր 8ին, կը հաստատուէր Ս. Ղազարի կղզեակին մէջ իբր իր վերջնական կայքը:

Միաբանութեան հիմնարկութեան առաջին օրերէն սկսեալ Մխիթար եւ աշակերտները լծուած էին ծրագրուած ու մեթոտիք տենդագին աշխատանքի մը: Վենետիկ, Մխիթարի ամէնէն հաստուն տարիքին, նոր թափ, նոր աւիւն բերաւ այդ գործունէութեան: Մինչ Պոլսոյ եւ գաւառներու մէջ՝ Մխիթարեան քարոզիչները կը շրջէին, անձնուրաց նուիրումով, ժողովուրդի խաւերուն միջեւ, մինչ անդին Վենետիկի մէջ՝ օրէ օր կը չէնար Ս. Ղազար, Մխիթարեան նորածին հրատարակչատունէն հատորներով զէր – քեր կը հասնէին շորս դին:

ՀԱՅՐ ԼԵՒՈՆ ՎՐԴ. ՋԻՔԻԵԱՆ

(Շար. 1)

ԿԻՆԵՐՈՒ ՍՓԻՒՌՔԸ

1.–Վազուն եւ Պատկերը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս լմաստով՝ զրական որոշ գործ մը, պէտք կարելի պիտի ըլլար անշուշտ առնել իբրեւ առարկայ պարզ քննական – տեսաբանական ակնարկի մը որ կը մնայ արտաքին անոր հանդիպել, կը նկատեմ ես այս պարագային, ինչպէս ըսի սկիզբը արդէն, երեւոյթ մը: Երեւոյթ մը մեզի համար, մեր կեանքին մէջ, բայց աւելի ճշդութիւնը՝ երեւոյթ՝ սփիւռքեան մտածողութեան կամ սփիւռքեան զգայնութեան համար. եթէ համարձակէի, այդպիսի երեւոյթ մը պիտի կոչէի նշան մը, սիմպթոմ մը, այդ բառին տալով ամէնէն զրական հանդամանքը նիւշէի հակամտութեամբ որ կը խօսէր քաղաքակրթական նշանները մասին, որոնք անպայման ախտանշաններ չէին, եւ կը ներկայացնէին հոգեկան — նիւթական ամբողջութեան մը դրսեւորումը, մեր անձնական ըսուած կեանքին մէջ իր արձագանգը գտնող անչուշտ: Զրական նշանի մասին խօսիլը կ'ենթադրէ անպիտակից որոշ կացութիւն մը, որ հասարակաց է Սփիւռքի բոլոր բնակիչներուն, զոր ոմանք չեն ընդունիր

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍՔ.
ՀԱՑ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՄԷՀՄԷԴ ԷՖԷՆԴԻՆ

Հայերը նրան համարում էին «ուրա – ցող», «ազգադաւ», «զարձուկ» իրենց ցեղի ամենավտանգաւոր թշնամի, իսկ Թուրքերի մէջ առաջին մրցանակն էր չահել իբրեւ սուլթանին նուիրուած ամենահաւատարիմ պաշտօնեայ: Դրանից նա ամենեւին չէր խորշում: Ընդհակառակն, ուզում էր, որ Հայերը իր մասին միշտ վատ խօսեն, տանապատիկ առեն ու հայհոյեն իրեն: Կարեւորը այն մեծ նպատակն էր, որի նուիրուել էր:

Մէհմէդ էֆէնդին զգաստի պայմանաւորուել էր Փէդայիների հետ, որ ինքը բաշ զօմիսէր Հիւսնի էֆէնդուց եւ միւս պաշտօնեաներից ու ոստիկաններից առանձնապէս զգաստանալու համար իր պարանոցի շուրջը սպիտակ փաթաթան է կապելու, որպէսզի հեռուից ճանաչելի դառնայ եւ իր վրայ զնդակ չարձակուի: Այդ սպիտակ շորը վզին փաթաթած, նա իր պատժիչ լմբռով շրջագայութեան էր ելնում, հետազօտելով Մշոյ դաշտի եւ Սասունի բոլոր կասկածելի քարափներն ու ծերպերը, որտեղ ենթադրում էր, թէ կարող են թաքնուած Փէդայիներ լինել: Իսկ երբ իր լրտեսները հաղորդում էին, թէ այսինչ վայրում հայդուկների լմբեր են երեւացել, նա անմիջապէս զօրք կամ ոստիկանական զինուած ջոկատներ էր ուղարկում այդ կողմերը, միաժամանակ զգաստի տեղեկացնելով հայդուկների առաջնորդներին, որ այդ վայրից չտապ հեռանան:

Մէհմէդ էֆէնդին դիմագծերով չատ նման էր Գերմանացու: Ասում էին, թէ նա ցերեկը մղկիթ էր գնում, իսկ գիշերը հայ քահանայ էր կանչում իր տունը:

Այս մտքերով տարուած հասել էի Տալուորիկի սարերին, երբ նկատեցի, որ դէմից զալիս է քոմիսէր Մէհմէդ էֆէնդին՝ երկու զինուած ոստիկանի հետ: Վզի շուրջը սպիտակ վզնոց կար: Այդ նա էր, Մէհմէդ Խալիլը: Ես նրան ճանաչեցի գիմագծերից: Հսկայ մարդ էր, մարմնով սպիրուած եւ դեղեցկադէմ, պաշտօնական հագուստով, սուրը կողքից կախ: Բոլորովին նման չէր այն ողորմելի մարդուն, որին տեսել էին Բիթլիսի բանտի մէջ: Մէկ – երկու անգամ նա սպիտակ վզնոցի ծալքերը հարթեցրեց, որ աւելի տեսանելի դառնայ: Ոչ մի կասկած, որ եկողը Մէհմէդ էֆէնդին էր: Իսկ եթէ յանկարծ ճանաչի՞ ինձ: Բաղէշի բանտում նա մի չոր հայհոյանք էր նետել վրաս եւ ես վախեցել էի. իսկ ա՞յժմ: Ինչ էլ պատահէին նրա մասին, այդ տեսքով մարդը սարսափելի է, մանաւանդ, եթէ հաւատաս փոխ է եւ կողքից սուր է կապած:

Սուլթանի հրամանով Սասունում հաստատուած չինուած զօրանոցը զարնան անձրեւներից սկսել էր փուլ գալ: Հայ որմնադիր վարպետները կանչուած էին պատասխանատուութեան: Երեւի Մէհմէդ էֆէնդին այդ գործով էր եկել Սասուն:

Կանդնած մնալը վտանգաւոր էր, որովհետեւ մօտս նամակ կար: Ճառաջանալ չէի կարող, եւ դառնալ՝ նոյնպէս: Ձախ թեւի վրայ երկու գահավէժների մէջ տեղաւուած մի քարայր կար. Աբծուի բոյն էր կոչւում: Տակը անդունդ էր: Տալուորիկի յայտնի վայրերից մէկն էր: Փախըստական Սասունցիները վտանգի պահին այդ քարաժայռին էին ապաւինում: Այդտեղ էր ապաւինել նաեւ հնչակեան քարոզիչ Միհրանը, որին բռնելով, բերել էին Մուշ: Աբաթօն էլ Միհրանի հետ այդտեղ էր եղել: Աբաթոյի հետ ես մէկ – երկու անգամ մաղլցել էի այդ բարձունքով: Սոսկում ազդող մի գահավէժ բացուածք էր՝ վրան ցցուած մի ժայռ: Ծառերից պարան կապելով, սահում էինք այդ ցցուած ժայռին եւ մտնում Աբծուի բոյն:

Այո, միակ միջոցն էր՝ որքան կարելի էր չուտ թաքնուել Աբծուի բնում: Մէկ անգամ էլ նայեցի եկուորների կողմը եւ ճանապարհս թեքելով արագութեամբ չարժուեցի դէպի փրկարար քարաժայռը: Բայց ի՞նչպէս հասնել այնտեղ: Աբծուաքարի տակ ժայռերը բաժանուում էին իրարից, իսկ ինձ մօտ պարան չկար: Երանի Պայթող աղբիւրի հրեղէն ձին լինէր մօտս, նստէի վրան եւ նա ինձ թռցնէր դէպի անմատչելի բարձունքը, արծիւներից ու ամպերից վեր: Սակայն վտանգի պահին յաճախ միջոցը ինքն է գալիս ու հրեղէն ձիու պէս մտնում ոտքերիդ տակ: Վերեւից մի բարակ, ամուր ծառաճիւղ կտացել էր ցից քարի ուղղութեամբ: Կախուեցի այդ ճիւղից եւ ճոխանիս ծայրը այդ քարին յենելով, ամբողջ ուժով թափ առած թռայ ներքեւ:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(49 – Շար.)

ՀՅՈՒՍԻՍԻ ԱՍՏՂԱՅԻՆ

Ա. ՐԱՍ

ՅԱԿՈԲՈՎ ԿԻՆ ՎՈՍԿԵՎԱՆԻ

Մինչեւ սեղանը տեղադրուած էր հեզասահ ընթրիքը, հարսնացուն չէր համարձակուեր ոտքի ելլել սենեակէն դուրս, որպէսզի հանդերձափոխուի։ Մեծ հարսանիքներ, մեծ պատիւներ, չէ՞ որ մեծ հարսնացու էր։

— Ամենքդ, ամենքդ, շուտ եղէք, ես ալ ձեզի պէս հագուստ փոխեմ, ըսաւ ան։ Վերջապէս ան ալ մարդ էր, չէ՞ որ ամենքն ալ մարդ էին, չէ՞ որ ամենքն ալ կրնային ամուսնանալ, ինչո՞ւ ինք չկրնար։

Մինչդեռ հարսնացուն կը հագուստափոխուէր, հարսնեւորները կը խնդային ու կը կատակէին։ Ամենքն ալ ուրախ էին, ամենքն ալ կը ծիծաղէին։ Ինչո՞ւ չծիծաղէին, ինչո՞ւ չուրախանային, ինչո՞ւ չերջանկանային։ Ամենքն ալ ունէին ինչ որ կ՚ուզէին։ Ամենքն ալ ունէին ինչ որ կ՚ուզէին։

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Գայեանէ Դաւիթեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Գրիգոր Դաւիթեանի մահուան մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ 150ական ֆր. կը նուիրեն Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին եւ Ուսանողներու Օգն. Մարմնին։

(Տառնալ «Ցառաջ»էն)։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կարապետ Թիւթէլեանի մահուան առթիւ այրի Տիկին Սաթենիկ Թիւթէլեան 100, Տիկին Էլիզ Ցակոբեան 50, Ցակոբ Ցակոբեան 20, Մարսէյլի Կապ. Խաչ 50 ֆր. կը նուիրեն «Ցառաջ»ին։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Օր. Շաքէ Պէնկեան կը նուիրէ 100 ֆր. Փարիզի Մշակոյթի Տան, փոխան ծաղկեպսակի՝ Վարսենիկ Գիւլիւրեանի մահուան առթիւ (տառնալ «Ցառաջ»էն)։

ՁԵՐ ՓՈՓՐԻԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԿԱՂԱՆԴԻ ՍԻՐՈՒՆ ՆՈՒԷՐ ՄԸ

La ville à l'envers
par NANE CARZOU

imagée par CARZOU

Ed. d'Art de Francony,
diffusion Flammarion

Մանուկներու Օրը

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը փարիզի չրջանի մասնաճիւղերով կը տօնէ Մանուկներու Օրը Ցունուար 9ին Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յայտնուած։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ցունուար 16ին։

Հ. Ռ. Ը. Մ.

Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — PARIS 17e

REVEILLON DU NOUVEL AN

Vendredi 31 Décembre
de 20 h. 30 à l'aube
Animé par l'orchestre SEVAN

— Dîner vers 21 h.
Participation aux frais 120 F.
Réservation indispensable
au plus tard le Mardi 28 Décembre
— Veillée dansante à partir de 23 30
Participation aux frais 30 F.
Ambiance arménienne
Attraction — Cotillons

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

— Հայկական Ծնունդի առթիւ ազանդական հացկերոյթ կազմակերպուած ՏԻԿՆԱՆՑ ՑԱՆՁՆԱԽՈՒՄ – ԲԻՆ կողմէ Հինգշաբթի 1977 Ցունուար 6, ժամը 20·30ին։

Մասնակցութեան ծախք՝ 120 ֆր.

Տեղերը ապահովել հեռաձայնելով՝
924–86–71

— Հայկական Ծնունդի առթիւ պահանդէս – խրախճանք, կազմակերպուած ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ կողմէ, Շաբաթ, Ցունուար 8։
POUR LES FETES, OFFREZ
DES CADEAUX ARMENIENS
— JEU EDUCATIF : Puzzle
« Cathédrale S.te ETCHMIADZINE
— 200 pièces — Prix : 45 F.
Livre des recettes arméniennes 30 F.
PRESENTEZ VOS VŒUX avec les cartes préparées par les boursiers de l'UGAB — le lot de 10 cartes 30 F.
Réservations pour les réveillons et jeux à l'UGAB : 118, Rue de Courcelles — Paris 17e
Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

RESTAURANT EREVAN
ՀԱՑԱՏՈՒՆ
ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

REVEILLON
JOUR DE L'AN
31 Décembre

MENU
200 F.

Caviar
Bar sauce mayonnaise
Boerek aux épinards
Petites boulettes aux épices
Dinde farcie
Patisserie
Tripes à l'orientale
Café — Vins — Champagne

Musique et Danse

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

Նոր Տարուան եւ Ս. Ծննդեան օրերու արարողութեանց

Ս. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ Ցունուար 1, ԿԱՂԱՆԴ, տարեմուտ։ Գ. օր Ծննդեան պահոց։ Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։

Կիրակի, Ցունուար 2, Դ. օր Ծննդեան պահոց։ Սկիզբ ժամերգութեանց 8·45ին։

Չորեքշաբթի, Ցունուար 5, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Ցիսուսի Քրիստոսի։ Սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեանց եւ ընթերցուածներու՝ ժամը 4ին։ Ճրագալոյցի պատարագ ժամը 5·30ին։ Կը պատարագէ՝ ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԴՈՒՇԵԱՆ։

Հինգշաբթի Ցունուար 6, ՏՕՆ ԾՆՆԴԵԱՆ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ Ցիսուսի Քրիստոսի։ Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին։ Բագմաճայն պատարագ՝ ժամը 10ին։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Պատարագի աւարտին՝ Ջրօրհնէք կը կատարուի։

ԾՆՈՒՆԴ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ

Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան պատարագ՝ ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹԻ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի Ցունուար 2ին։ Պատարագ ժամը 10ին, Ջրօրհնէք ժամը 11·30ին։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Շահան Քհնյ. Տէտէեան։

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՒԹԻԻ

Հ. Ռ. Ը. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ

ՄԵԾ ԽՐԱԽՃԱՆՔ – ՃԱՇ ՄԸ

ի պատիւ Լիբանանէն եւ Սուրիայէն նոր ժամանած հայրենակիցներուն, Ուրբաթ Դեկտ. 31 ժամը 20ին, մասնաճիւղի «Հիւսիսեան Սրահ»ին մէջ։

Սիրով կը հրաւիրուին խրախճանքին մասնակցիլ փափաքող ազգակիցները։

Կանխաւ արձանագրուիլ դիմելով մասնաճիւղիս սրահը, 6 Ռիւ Ֆավանք-ին, կիրակի կէսօրէ վերջերը ժամը 14էն սկսեալ։

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE — MARSEILLE
REVEILLON ARMENIEN
ՀԱՅԿ. ՅԱՅԳԱՏՈՆ
Animé par l'Orchestre KOTCHARI
Le 31 Décembre à partir de 22 h.
Menu Gastronomique
AMBIANCE — COTILLONS
Prix 150 F.

Les Productions et le Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

VOUS SOUHAITENT
UNE BONNE ANNEE 1977
et vous présentent le premier 33 tours « ARMENIA IMMORTAL »
de
MARTEN YORGANTZ
avec
Bernard DEDEDJIAN
en vente à :
— LA CAPPADOCE 3 rue Marivaux, Paris 2e 742-83-65
— LIBRAIRIE PALOUYAN 9 rue de Trévise, Paris 9e 523-24-97
— TELE-CONDORCET (KAPIKIAN) Clamart (92)
— SUPER-MARCHE BAHADOURIAN 20 rue Villeroy, Lyon 60-32-10
— DISCO-MATIC 11 rue Pasteur, 26000 Valence

Disques Vogue

Musique Religieuse

La Grande Messe Arménienne

Par les chœurs de l'Eglise Arménienne de Paris

No 451 (Transcription selon R. P. Komitas)
No 442 (Transcription selon M. Ekmalian)
No 454 Trésors de la liturgie Arménienne Volume I
No 547 Trésors de la liturgie Arménienne Volume II
(*Cantiques de Pâques, de Noël et divers*)

Musique Folklorique

No 526 Chants du Caucase et d'Arménie
No 527 Arménie
No 516 Reflets d'Arménie
No 199 Arménie Immortelle
No 517 Soirée Arménienne
No 596 Promenade en Arménie
No 30211 Danses Arméniennes
No 30152 Chants Romantiques Arméniens
No 30240 Légendes d'Arménie
No 182 Le Caucase
No 409 Le Tar
Pour chœurs, solo et orchestre

Musique Symphonique

No 714 Au Fil des Songes
Par l'Orchestre des Concerts Colonne
No 790 Deux Trios pour Flûtes, Clarinettes, Piano et Harpe

Chaque disque contenant 10 *à* 15 *morceaux*

Direction : ARA BARTEVIAN

Envoi contre remboursement
Disques Vogue : 14, Rue Petit Paris 75019, Tél. : 208-99-22
(Prix 35,00 Frs) + port

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ամանորի առթիւ Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը կը նուիրէ 200 Ֆր. «Ցառաջ»ի բարգաւաճման։ –

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Մխքայէլ Եավէր 100 Ֆր. կը նուիրէ առ ի գնահատութիւն «Ցառաջ»ի «Միտք եւ Արուեստ» թիւերուն։

×

ՓԱՐԻԶ.— Պ. Պարոյր Թուրեան 30 Ֆր. կը նուիրէ։

×

ՄԻՐԻՊԷԼ.— Տիկին Սամունճեան 30 Ֆ.

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Պարիկ Պաղտասարեան 20 Ֆր.։

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Այրի Տիկին Դաւիթեան 20 Ֆր.։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
30
JEUDI
30 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՀԱՅԱՐԵՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·756

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.756

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓՈՔՐԻԿ ՊՐԱԿ ՄԸ ՀԱՑԵՐՈՒԻՆ ՄԱՍԻՆ

— o —

Բ.

Ներածութեան կը յաջորդէ Հայերը խոշտանգիչը կրող պրակին Ա· Մասը, որուն մէջ զոյգ հեղինակները կը նկարագրեն Հայոց հայրենիքը՝ Հայաստանն ու հայ ազգը:

Ըստ Իսլամական Համայնագիտարանի, կ'ըսեն, պատմական Հայաստանի ընդհանուր տարածութիւնն էր 300·000 քառ· քիլոմեթրը, ինչպէս կը հաստատեն արաբական արաբ աշխարհագիրները: Այսօրուան Հայաստանը իր 29·800 քառ· քիլոմեթրով պատմականին մէկ տասներորդը միայն կը կազմէ:

Թուրքիոյ նոր քարտէսները երբեք չեն լիներ Հայաստանը: « Թրքահայաստան » բացատրութիւնը բացարձակապէս սր – գիլուած է: Հայկական հին քաղաքներու անունները թրքերէնի փոխուած են:

Ասելով մեր ազգի ծագումին մասին, հեղինակները կը դրեն, որ թէեւ հնդեւրոպական լեզու կը խօսին, Հայերը նախապատմական դարերէն ի վեր իրենց ազանդական հայրենիք ունեցեր են արեւելեան Անատոլուն: Կը յիշեն Ուրարտուն, «Հայասա»ն, պարսկական եւ յունական աղբիւրները Հայերու մասին, որոնց ընդհանուր թիւը ներկայիս՝ ի սիւռս աշխարհի՝ կը հաշուեն վեց – եօթը միլիոն: Հայերը շատ խելացի են: Ունին ականաւոր գիտնականներ, չափագէտներ, բժիշկներ, արուեստագէտներ, գրագէտներ, նուագախումբի վարիչներ, մեներգիչներ, շարժանկարի արտադրիչներ, արձանագործներ եւ գրքի գարդանկարիչներ: Լաւ խոհարարներ են եւ համբաւաւոր հիւրասէրներ: Հաւատարիմ բարեկամներ են եւ բազմաթիւ գինուորական վարիչներ տուած են:

Տիգրան Բ· Ք· Ա· 95–55 կազմած է հայկական մեծ կայսրութիւն մը: Գրիգոր Լուսաւորչի եւ Տրդատ Գ·ի օրով 301ին Հայաստան քրիստոնէութիւն է ընդունած՝ անկախ Հռոմէն եւ Կոստանդնուպոլսէն: Մեսրոպ Մաշտոց ստեղծած է հայկական այբուբենը:

Անցողակի կը յիշեն Հայաստանի բաժանումը Պարսկաստանի եւ Բիւզանդիոնի միջեւ, կիլիկիոյ հայկական թագաւորութիւնը, հուսկ ուրեմն Հայաստանի գրաւումը Օսմանցիներուն կողմէ:

Պրակի Բ· Մասը նուիրուած է Հայկական ջարդերուն, Ժթ· դարուն Թուրքիոյ Հայոց կացութեան, Պերլինի դաշնագրին, մեծ Պետութեանց քաղաքականութեան Հայկական Հարցի հանդէպ, քաղաքական կուսակցութեանց կազմութեան, Սասունի ապստամբութեան: Առանձնապէս կը խօսին 1894–96ի համիտեան համատարած ջարդերուն: Մասնաւոր հատուածներ յատկացուցած են Հայերու կացութեան ցարական Ռուսիոյ մէջ: 1908 Յունիսի Օսմանեան Սահմանադրութեան: Թուրանական չարժումին: Ի վերջոյ առաջին աշխարհամարտին եւ Հայկական Հարցի «վերջնական լուծում»ին:

Գ· Մասը յատկացուցած է Հայկական վերածնունդին, 1918 – 1920ի Անկախ Հայաստանին, քէմալական չարժումին եւ խորհրդայնացման, Թուրքիա-խորհրդային դաշնագիրներուն, որոնք աւելի եւս կրճատեցին Հայաստանի սահմանները: Կարսը, Արտահանն ու Իգտիրը տրուեցան Թուրքերուն: Երկար գլուխ մը կը յատկացնեն Մոր· Հայաստանի մշակութային կեանքին եւ բնակչութեան աճումին՝ տարիներու ընթացքին: Կը հրատարակեն երկար վիճակագրութիւն մը Հայերու թիւին մասին՝ խորհրդային երկիրներու եւ սփիւռքի մէջ:

Կարեւոր բաժին մը յատկացուցած են Թուրքիոյ Հայերու ներկայ կացութեան մասին:

Ասելէ ետք Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ դերին մասին, անգլիացի հեղինակները առանձնապէս կը դրեն Ամերիկայի, Արեւմտեան եւ Արեւելեան Եւրոպայի, Միջին եւ Մերձաւոր Արեւելքի, Հնդկաստանի, Ափրիկէի եւ Աւստրալիոյ հայկական գաղութներուն մասին:

Եզրակացութեան մէջ Տէյվիտ Լանկ եւ Քրիստոֆըր Ուոքըր կը չեշտեն, որ հակառակ Թուրքերու ուրացումին թէ Հայկական Հարց մը գոյութիւն չէ ունեցած երբեք, այդ խնդիրը կայ միշտ: Թուրքերուն չահը կը պահանջէ, որ խոստովանին Հայերուն դէմ գործուած ոճիրները, գործադրեն Լօզանի դաշնագրին տրամադրութիւնները ուղղամտութեամբ՝ մանաւանդ Պոլսոյ հայկ· դպրոցներու մասին եւ խնամք տանին արեւելեան Թուրքիոյ հայկական յուշարձաններու պահպանման:

Ամ· Մխիթեան մէջ Հայերը հաւատարիմ տարր են: Աչխարհագրական տեսակէտով Ամ· Մխիթենէն զատ ուրիշ Պետութիւն մը չի կրնար պահպանել այնտեղի Հայութեան գոյութիւնը:

Իբրեւ Բ· Ցաւելուած, պրակին մէջ հրատարակուած է Հ· Ց· Դ·եան կողմէ Պոլիքնի Արմենիքը Ուիքիի խմբագիր ձէյմս Հ· Թաշճեանի Տեղեկագրէն հատուածներ Հայկական Հարցի վերջին վերարծարծումին մասին:

Պրակը կը վերջանայ օգտագործուած նիւթերու եւ Հայկական Հարցին վերաբերեալ գրքերու մատենագիտութեամբ եւ փաստական չարժանկարներու ցանկի հրատարակութեամբ:

Ահա՛ բոլորին հասկնալի ամփոփ հրատարակութիւն մը, որ օտարներուն պարզ լեզուով կը բացատրէ Հայկական Հարցին էութիւնը: Փափաքելի էր, որ Ֆրանսերէնի թարգմանուէր անիկա, ընթերցող – րէնի թարգմանուէր անիկա, ընթերցող – քին եւ բնակչութեան աճումին՝ տարիներ է որ կրնայ պայթեցնել ամբողջ Լիբանանը: Միշտ նոյն աղբիւրներու համաձայն աշակողմեան ուժերը որոնց հակակշռին տակ է Մարճէյուն գիւղը եւ մղած է կեռիլլաներու յարձակում մը, անոնցմէ հարիւր հոգի մեռցնելով: Այս գիւղը պատերազմի վերջին օրերուն ին – կած էր աջերու ձեռքը: Փիէր Ճէմայէլ ալ ըսած է որ Լիբանանցիք «տրամադիր չեն հանդուրժելու նոր յարձակում մը Պաղեստինցիներէն»:

Քաւիի մը տուով

ՄՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ վերջին հինգ տարիներու ընթացքին աչխատավարձերը 18 առ հարիւր յաւելում կրած են: Միջին ամսականն է ներկայիս 148 ռուբլի (չուրջ 980 Ֆր·):

ՁԻՒՆ–ՁՄԵՌԸ կը չարունակէ Եւրոպային եւ նաեւ Ֆրանսայի վրայ, ուր ջերմաչափը ամէն կողմ 0էն վար իջած է բացի հարաւային Ֆրանսայէ: Մչուշն ու սառած ձիւնը չատ վտանգաւոր դարձուցած են նաեւ ճամբաները:

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմենփրէս, Դեկտ· 24)

ՁԱՏՐԱԿԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺԻՆ
44ՐԴ ԱՄՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՊՈՎ՝ ԱՒՈՑԵԱՆ
ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ՝ ԵՐՐՈՐԴ

Ճատրակի Մոր· Միութեան 44րդ ախոյենական մրցումները վերջ գտած են: Շուրջ ամիս մը տեւող եւ 17 շրջաններէ կազմուած մրցումները տեղի ունեցած են բուռն պայքարի մթնոլորտի մը մէջ: Աւարտական շրջանին Տիգրան Պետրոսեան հաւասար արդիւնքով աւարտած է խաղը Սմիսլովի հետ: Տալ – Բալաշով խաղն ալ հաւասար արդիւնքով վերջ գտած է, մինչ Կարպով – Ցեչկովսկի խաղը աւարտած է աչխարհի ախոյեան Կարպովի յաղթանակով, որ առաջին անգամ ըլլալով նաեւ ախոյեանը հանդիսացած է Մոր· Միութեան: Խաղերուն վերջնական արդիւնքները հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնեն.

Անատոլի Կարպով	12 միաւոր
Բալաշով	11 միաւոր
Պետրոսեան, Պոլուքայեւսկի	10,5 միաւոր
Դորֆման	9,5 միաւոր
Սմիսլով, Տալ	9 միաւոր
Գելլէր, Ռոմանիչին, Սվեչնիկով	8,5 միաւոր

Մրցումներուն մասնակցողներէն վեց հոգի զրկուած են յառաջիկայ տարի բարձրագոյն խումբին մէջ խաղալէ, քանի դասաւորման առաջին տասնեակին մէջ չեն: Այդ վեց հոգիներուն մէջ են Ռաֆայէլ Վահանեան եւ Կարէն Գրիգորեան, որոնք 7,5ական միաւորով 12–13րդ հանրոնք 7,5ական միաւորով 12–13րդ հանրադիրացած են:

×

ԿԱՄՕ ՔԱՂԱՔԸ

Կամօ քաղաքը, որ կը գտնուի Սեւանայ լիճին արեւմտեան կողմը, վերջին տասը տարուան ընթացքին բնակչութեան մեծ աճ արձանագրած է: Ներկայիս Կամօ ունի 25 հազար բնակիչ: Քաղաքին ճարտարարուեստական կեանքը սկսած է 15 տարի առաջ, երբ կառուցուած է էլեկտրական թելերու առաջին ձեռնարկութիւնը, որ ներկայիս կարեւոր տեղ կը գրաւէ Հայաստանի էլեկտրական արդիւնաբերութեան մէջ: Վերջին տարիները վեց նոր ձեռնարկութիւններ եւս կառուցուած են, որոնց տարեկան արտադրութեան գումարը կ'անցնի 50 միլիոն ռուբլիին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԼԱՐՈՒԱԾ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՀԱՐԱՒԸ

— o —

Քրիստոնեայ ազ թերթերու համաձայն պաղեստինեան ուժերը կը համախմբուին հարաւային չրջանը (Իսրայէլի սահման) եւ նոյնիսկ պաչարած են քանի մը քրիստոնեայ գիւղեր: Ալ Ահբար եւ Ալ Ամալ, որ կը Ազդ· Ազատական կուսակցութեան, միւսը՝ Ֆալանժի պաշտօնաթերթը, կը գրեն թէ Քավքաւա գիւղին բնակիչները փախած են: Ալ Ամալ կ'ամբաստանէ պաղեստինեան կեռիլլաները որ հարաւը կը վերածեն վտանգաւոր գօտիի մը, մինչ Ալ Ահբար կ'աւելցնէ որ հարաւի կացութիւնը չատ վտանգաւոր դարձուցած են նաեւ ճամբաները:

Քաւիի մը տուով

ՄՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ վերջին հինգ տարիներու ընթացքին աչխատավարձերը 18 առ հարիւր յաւելում կրած են: Միջին ամսականն է ներկայիս 148 ռուբլի (չուրջ 980 Ֆր·):

ՁԻՒՆ–ՁՄԵՌԸ կը չարունակէ Եւրոպային եւ նաեւ Ֆրանսայի վրայ, ուր ջերմաչափը ամէն կողմ 0էն վար իջած է բացի հարաւային Ֆրանսայէ: Մչուշն ու սառած ձիւնը չատ վտանգաւոր դարձուցած են նաեւ ճամբաները:

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմենփրէս, Դեկտ· 24)

ՁԱՏՐԱԿԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺԻՆ
44ՐԴ ԱՄՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՐՊՈՎ՝ ԱՒՈՑԵԱՆ
ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ՝ ԵՐՐՈՐԴ

Ճատրակի Մոր· Միութեան 44րդ ախոյենական մրցումները վերջ գտած են: Շուրջ ամիս մը տեւող եւ 17 շրջաններէ կազմուած մրցումները տեղի ունեցած են բուռն պայքարի մթնոլորտի մը մէջ: Աւարտական շրջանին Տիգրան Պետրոսեան հաւասար արդիւնքով աւարտած է խաղը Սմիսլովի հետ: Տալ – Բալաշով խաղն ալ հաւասար արդիւնքով վերջ գտած է, մինչ Կարպով – Ցեչկովսկի խաղը աւարտած է աչխարհի ախոյեան Կարպովի յաղթանակով, որ առաջին անգամ ըլլալով նաեւ ախոյեանը հանդիսացած է Մոր· Միութեան: Խաղերուն վերջնական արդիւնքները հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնեն.

Անատոլի Կարպով	12 միաւոր
Բալաշով	11 միաւոր
Պետրոսեան, Պոլուքայեւսկի	10,5 միաւոր
Դորֆման	9,5 միաւոր
Սմիսլով, Տալ	9 միաւոր
Գելլէր, Ռոմանիչին, Սվեչնիկով	8,5 միաւոր

Մրցումներուն մասնակցողներէն վեց հոգի զրկուած են յառաջիկայ տարի բարձրագոյն խումբին մէջ խաղալէ, քանի դասաւորման առաջին տասնեակին մէջ չեն: Այդ վեց հոգիներուն մէջ են Ռաֆայէլ Վահանեան եւ Կարէն Գրիգորեան, որոնք 7,5ական միաւորով 12–13րդ հանրոնք 7,5ական միաւորով 12–13րդ հանրադիրացած են:

×

ԿԱՄՕ ՔԱՂԱՔԸ

Կամօ քաղաքը, որ կը գտնուի Սեւանայ լիճին արեւմտեան կողմը, վերջին տասը տարուան ընթացքին բնակչութեան մեծ աճ արձանագրած է: Ներկայիս Կամօ ունի 25 հազար բնակիչ: Քաղաքին ճարտարարուեստական կեանքը սկսած է 15 տարի առաջ, երբ կառուցուած է էլեկտրական թելերու առաջին ձեռնարկութիւնը, որ ներկայիս կարեւոր տեղ կը գրաւէ Հայաստանի էլեկտրական արդիւնաբերութեան մէջ: Վերջին տարիները վեց նոր ձեռնարկութիւններ եւս կառուցուած են, որոնց տարեկան արտադրութեան գումարը կ'անցնի 50 միլիոն ռուբլիին:

Ֆրանսական մամուլ, ազատութիւն, Թաս, Գորվալան եւ մասամբ նորին...

Մարդու մտքէն չանցնիր անչուչտ որ կրնայ երդիծական տողերու հանդիսիլ Պրաւդայի մէջ, ոչ ալ կրնայ հաւատալ որ Թաս գործակալութիւնը տրամադրութիւն ունի կատակներ հաղորդելու: Մէկը՝ կուսակցական պաշտօնաթերթ, միւսը՝ մամուլի պաշտօնական գործակալութիւն մը՝ այն լուրջ բաներ կրնան ըսել, մնաց որ Պրաւդա միայն ձիշդ բաներ ըսելու սահմանուած է, իր խոկ անունով: Բայց յանկարծ կը պատահի որ տեղեկանանք չմեղսուցիչ յայտնութիւններու դէպքերու մասին, որոնք մեր քթին տակ կ'անցնին եւ պիտի իմանանք Պրաւդայէն:

Այսպէս, Կիրակի Պրաւդա եւ երկու – չաբթի Թաս բուռն յարձակումի անցած էին Ֆրանսական մամուլին դէմ եւ կ'ընէին չատ ծանր ամբաստանութիւն մը.— Ֆրանսական մամուլը ԱԶԱՏ չէ: Թաս մասնաւոր հեղնանքով մըն ալ կը ծանրանար «մամուլի ա լա ֆրանսէզ ազատութեան» վրայ եւ չէր խնայեր նոյնիսկ ընդդիմադիր թերթեր: Մոնտ (որ ազատութիւն չվայելող այլ «զոհերու» կարգին դաս – ուած էր) իրաւացի կերպով դիտել կուտար Երեքչաբթի իրիկուն թէ «Ֆրանսական մամուլը իր խնդիրներն ունի, բայց խորհրդային մամուլին չեյնար անշուշտ առարկութեան դաս տալ իրեն, բանի, միայն մէկ օրինակ տալու համար, յիշենք թէ ցարդ չէ հաղորդած իր ընթերցողներուն Բուգովսկի – Գորվալան փոխանակութիւնը»:

Եւ իսկապէս միայն անդիտակից հիւմնուրի կարելի է վերագրել Պրաւդայի եւ Թասի ազատութեան մասին տուած քրոջները («զի տեսանես զշիղ յական եղբօր էս եւ ի էում ականզգեղանդ ոչ տեսանես» պիտի ըսէր մեզի ծանօթ Մատթէոսը) մանաւանդ այն օրերուն երբ իրենք չեն խոստովանիր այն ողբալի (իրար չանցնինք, ածականը մերը չէ, Մաուչէն այդպէս որակեց) փոխանակութիւնը զոր Մոր· Միութիւնը ըրաւ Չիլիի հետ: Արդարեւ ահա թէ ի՛նչպէս այդ լուրը կը տրուի Թաս գործակալութեան կողմէ.— «Ինչպէս արդէն հաղորդուել է, Չիլիի կոմկուսի գլխաւոր բարտուղար ընկեր Լուիս Գորվալանը համաշխարհային հասարակական կարծիքի ճնշմամբ Չիլիական իշխանութիւնների կողմից ազատուել է բանտից եւ վտարուել Չիլիի սահմաններից: Սովետական Միութեան կոմունիստական կուսակցութիւնը եւ սովետական Պետութիւնը պատրաստակամութիւն էին յայտնել լիակատար հիւրընկալութիւն ցոյց տալ նրան: Դեկտեմբեր 18ին ընկեր Լուիս Գորվալանը տիկնոջը հետ ժամանեց Սովետական Միութիւն» («Սովետական Հայաստան» օրաթերթ, Դեկտ· 20):

Այլ խօսքով փինոչէի նման մարդ մը իրար անցեր է համաչխարհային հանրային կարծիքէն (համմէ՛) եւ «ման, ելիր դնա՛» ըսեր է Գորվալանի եւ որովհետեւ նախապէս ալ Բրեժնեւ՝ «խնդրեմ մեզի հրամմեցէք» ըսած է եղեր, Գորվալան Մոսկուա հասեր է: Եւ վերջ:

ներկայիս կարեւոր տեղ կը գրաւէ Հայաստանի էլեկտրական արդիւնաբերութեան մէջ: Վերջին տարիները վեց նոր ձեռնարկութիւններ եւս կառուցուած են, որոնց տարեկան արտադրութեան գումարը կ'անցնի 50 միլիոն ռուբլիին:

- ԴԵԳԵՐՈՒՄՆԵՐ -

ՍՓԻՒՌՔԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ՄԱՄՈՒԼ

(Միջին Արեւելք, — Եգիպտոս, Պաղեստին, Իրաք եւ Իրան)

Սփիւռքի յետ Եղեռնեան յիսնամեայ իրականութեան մէջ ընկերային, տնտեսական եւ մշակութային առումով ամէնէն որակաւոր գործիներէն մէկը եղաւ ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹՔ: 1920–1970 կիսադարեան շրջանի մարզակազմական քննարկումը այս գործին՝ կը հարկադրէ նկատելու, ամէն բանէ առաջ, որ մասնաւորաբար Պոլսէն եւ Թրքահայութեան զանազան կեդրոններէն Գահիրէ, Աղեքսանդրիա, Զակազիկ, Փորթ Սայիտ ու մինչեւ Սուտան իր համբանքը ցրուող Հայութիւնը իր առաջին սերունդին հետ հոն բերած է մտաւոր ու հոգեկան արժէքներ՝ որոնք զինք նուիրական բարօրութեան եւ տնտեսական լայն հնարաւորութիւններու արկուածներէն վրկած են, ընդունակ դարձնելով հանրային, գաղափարական եւ մշակութային սեւեռումներու: Պոլսոյ «աղա»յական, ամիրայական ու ջոջական միջավայրի որոշ աւանդութիւններուն հետ՝ Եգիպտահայութիւնը արժեւորած է ոստանական կեանքի ամէնէն դրական կողմերը, — ծառայել հանրային եւ հաւաքական կազմակերպումի գործին, զոհաբերել՝ միութենական ու ազգային հաստատութիւններու կենսունակութեան ի խնդիր, կրթական եւ դաս-տիարակչական ճիգերու մարզին մէջ չմոռնալ գաղափարական պատրաստութեան էական կարեւորութիւնը, թէեւ ու թիկունք դառնալ դրական, մշակութային եւ առօրեայ հրատարակութիւններու, բարօր ապրուստի կոչքին՝ անտնուիդ չմնալ նաեւ լմացական մարզերու մէջ:

Այսքանը կը բաւէ գաղութահայ մամուլի կիսադարեան պատմութեան առկայ նկարագիրը նշմարի մը ենթահողային պայմանները ուրուագծելու համար: — Ընկերային այս մթնոլորտին մէջ, ուր հակընդդէմ դասերու դոյութեան միակ պատճառը պահպանողական եւ յեղաշրջական տրամադրութիւններու պարբերական բախումն է եղած, մեր մամուլը, Եգիպտոսի մէջ, առհասարակ հաւատարիմ մնացած է լրագրային եւ հրապարակագրային այն դերակատարութեան՝ որուն կոչուած է հայ թերթը: Շրջանի ամէնէն որակաւոր ներկայացուցիչը, «Ցուսաբեր», մինչեւ 1950ական թուականներ համագաղութային վարկ վայելած է քաղաքական, գաղափարական, մշակութային եւ ազգային, մշակոյթային եւ դրական ճակատներու վրայ, կոչուած է արթուն պահակի եւ ուղեցոյցի դերին, իբրեւ արտայայտիչը համապատասխան պիտակցութեան, պատասխանատուութեան, գաղափարական համագումներու եւ նախանձախնդրութեան: Յետ Եղեռնեան յիսնամեակի մեր թերթերու առաւութեան մէջ՝ «Ցուսաբեր» եւ «Յառաջ» լեզուական ու դրական մեր արժէքներուն հանդէպ կեցուածք ունեցող, տեսակէտ ու կարծիք պարզող, ի հարկին մտրակ գործածող առօրեայ հրատարակութիւններ եղան: Լիպարիտ Նազարեանց, Գուրգէն Մխիթարեան, Բենիամին Թաշեան եւ ուրիշներ՝ օրաթերթ «Ցուսաբեր»ով, ապա նաեւ, անոր կողքին, «Ցուսաբեր» գրական յաւելուածով, հովանի դարձան տեղական թէ սփիւռքի արժէքներու խմբումին. դրական, լեզուական, մշակութային հերկի ընդունակ ուժերու:

Որակապէս վախճան, սակայն ծառայութեան նոյն ոգիէն մտրակուած, եգիպտահայութեան հանրային կազմակերպումի ճիգերուն իր նպաստը բերած է նաեւ «Արեւ» օրաթերթ, առօրեայ լրագրային իր դերակատարութեան հետ նաեւ դառնալով ժամադրավայր Ռամկավար – Ազատական ուղղութեան համախոհ կամ հետեւորդ գրողներու:

Հայ մամուլի յաւտուն արժեւորումի մեր չափանիշները, անհատ անհատ, կրնան տարբեր մեկնակէտերէ բխիլ: Փոխադարձ վերապահութիւնները կամ պարագայական ժխտումները կրնան նոյնիսկ հիմ ունենալ: Սակայն վերջին յիսնամեակի գրական ու լեզուական մարզերուն մէջ անոնց դերակատարութիւնը առարկայ չի կրնար ըլլալ կասկածի, եթէ նոյնիսկ... տատասկներ դտնենք վարդենիներու կոզքին, կամ վերջին քսանէ աւելի տարիներու անոնց լեզուական բծախնդրութիւնը ծանրօրէն խոցելի նկատենք: — Պէտք չէ վարանինք չեշտելու, իբրեւ հայ մամուլի յաւտուն ընդհանուր հատատումի մը, թէ լեզուական վայրէջքին մէջ հայ դէպքոցներու բաժինը ակնբախ է ամէնէն աւելի: Ոմանք «անդարձ մեկնողներու» բացակայութեան կը վերագրեն հայերէնի խոշտանգումը եւ որակի անհամեմատ անկումը, կորսուած արժէքներու եւ արժանիքներու վրայ ողբալու տրամադրութեամբ մը: Մենք կը կարծենք որ տեղատուութիւնը հետեւանք է հայ վարժարանները երբեմնի լեզուական նպաստի անչքացումին, եւ որ արդիւնք է Մայրենիքը... երրորդական կամ յետին մակարդակի վրայ միայն կարենալ պահելու անձկութեան: Գաղութային իրականութեան կրթական հնարաւորութիւններուն հաղորդ ոեւէ անձ գիտակ է այն լուռ ու մեծ ողբերգութեան՝ որուն ենթակայ կը մնայ հայ զաւրոցը, հայեցի կրթութեան երբեմնի. միջոցներու անխիղճ սահմանափակումով: Երէկ՝ Մեսրոպեան յարկեր էին մեր վարժարանները· ուսուցիչ, դասախօսական, դասագիրք, դասապահ, ծը-նողք, ընտանեկան եւ զաւրոցական միջավայր՝ հայաշունչ մթնոլորտով եւ հայկական կրթութեան առորոգելիներով կը յատկանշուէին: Այսօր չքացած է այդ կարելիութիւնը, պետական պարտադիր ծրագիրներու ծանրաբեռնումով, «գործնական» պատրաստութեան յատուկ ու սոսմնական դրութիւններով եւ գաղութահայ գործներու խեղդիչ պայմաններուն հարկադրանքով: Մեր օրերուն՝ նախակրթարանային հայերէնը համապօր էր 1950ական թուականի երկրորդական վարժարաններու լեզուական որակին ու մակարդակին: Իսկ այսօր, այդ նո՛յն երկրորդականները հազի՛ նախակրթարանային լեզուի մը տարրական կարգերուն յատուկ պատրաստութիւնը կրնան տալ աշակերտին: Մամուլը, այս պայմաններուն մէջ, ենթահո՛ղն իսկ կը կորանցնէ լեզուական դերակատարութեան ու... խմբագրական եւ հրապարակագրային աթոռները թափուր կը մնան կամ կը յանձնուին նահատակներու՝ որոնք մարմաջ ունին սակայն լեզուական տարրական զարծիքէն իսկ զուրկ կը մնան:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ գործին մէջ, ուր Հայութիւնը խմբուած է Ամմանի, Երուսաղէմի, Հայֆայի եւ Եաֆայի նման քաղաքներու մէջ, մեր բանասիրական մըտքին, դրական հետաքրքրութիւններուն եւ լեզուական ճիգերուն իր նպաստը ընծայած է Երուսաղէմայ պատրիարքական պաշտօնաթերթ «Սիոն»: Այս աթոռը վարկեկ զարձած է զարատար իր կեանքի զանազան հանգրուաններուն մէջ ու նաեւ մեր օրերուն՝ ներքին, վարչական, միթանական հոգեւոր ու բարոյական կեցութեան մարզերուն մէջ, որովհետեւ վանական անկախ իշխանապետութեան մը դերին ծառայած է աւելի՝ քան իր եկեղեցական – մշակութային առաքելութեան, ժողովրդային առօրեայ կեանքին մէջ: Այս տրամութիւնը պատճառ մը չէ սակայն ժխտելու «Սիոն»ի դրական վարուցանը՝ պատմա – քանասիրական, դրական եւ լեզուական պրպտումներու դաշտին վրայ, հմուտ միաբաններու եւ աշխատակիցներու կողմէ: Երուսաղէմայ այժմու պատրիարքը՝ հանրային, դրական, մշակութային ու լեզուական մեր պահանջներուն խորագիտակ դէմք մըն է, մեր օրերու հայ եկեղեցականութեան ամէնէն օժտեալ ներկայացուցիչներէն մին, անկախաբար այն վերապահութիւններէն ու մեղադրանքներէն՝ զորս պիտի կարենայինք խղճի հանդարտութեամբ բանաձեւել իր հասցէին: Տեղը չէ: « Սիոն »ի խմբագրականներէն եւ ընդհանուր բովանդակութենէն մեկնող ոեւէ անձ, — եթէ կը հետեւի այդ պարբերականին, — պարտքին տակ է հաստատելու որ Սրբոց Յակոբեանց պաշտօնաթերթը, տիւրեքեան մեր հրատարակութիւններուն մէջ, մինչեւ այսօր հետամուտ կը մնայ իրմէ ակնկալուած իրագործումներուն:

Յորդանան եւ Իսրայէլ — երուսաղէմի հրատարակչական եւ կրթական կարելիութիւններով — գրական ու լեզուական չատ աւելի զգալի դերակատարութեան մը ճամբուն մէջ կրնան մտնել անշուշտ, եթէ ուզեն:

ԻՐԱՔԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ անբաւեալ եղաւ մամուլի տեսակէտով: Մտաւոր, մշակութային, գաղափարական – կազմակերպական ու հանրային ուժերու կարողակցութեան մը տէր այս գաղութը տուժեց առաւելաբար յարափոփոխ պայմաններու հետեւանքով: Արտագաղթը, կղզիացումը, ներքին եւ յարաբերական մարզերու մէջ աշխուժացումի մը անկարելիութիւնը՝ պատճառ գարձան ակամայ ձեռնթափութիւններու: Այսօ՛ր ալ առողջ, աշխատունակ եւ գիտակից համբանք մը ունինք այնտեղ, սակայն կը պակսին ձեռնտու պայմանները վարուցանի:

Մինչեւ 1954 լոյս տեսած է «Գոյամարտ» չաբաթաթերթը, հանրային եւ դրական բովանդակութեամբ:

ԻՐԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ մէջ, աւելի քան գաղութահայ որեւէ գօտի, դրական եւ մշակութային կեանքը արտայայտութիւն կը գտնէ առօրեայ մամուլի մէջ: Այս հաստատումը չի միտիր անտեսելու անջատ հատորներու երեւումը, յաճախ փուքիտ ձեւով, առանց մաղումի կամ որակի բծախնդրութեան: Հիմնէն ի վեր, արտասահմանեան այս հայկական երդիքը — հայրենական հողերու դրացնութեան մէջ — իր իւրայատուկ մթնոլորտով, պահանջներով եւ հետաքրքրութիւններով կ'ապրի· առանց քանդելու կամ ուրջները ընդհանրական իրականութեան հետ, սակայն ամրօրէն կառչելով տոհմական աւանդութեանց ու բարքերու: Երկրորդ աշխարհամարտէն ասդին չատ բան փոխուած է նաեւ այնտեղ (Կ'ըսուի)· սակայն Մամուլը կը վկայէ գրականութեան ծարաւի մը եւ մշակութային մղումներու մասին: Վերջին յիսնամեակի ընթացքին պատնէշի վրայ մնաց « Ալիֆ » օրաթերթը (որ կը հրատարակուի 45 տարիներէ ի վեր)՝ իբրեւ բեմ ու ժամադրավայր նոր խոստումներու: Պարբերաբար լոյս ընծայուած դրական, երիտասարդական, մանկական եւ կանոյց հանդէսներու շարքին պէտք է յիշատակել «Արմենուհի», «Լուսաբեր», «Ալիֆ պատանեկան» ու «Արփի» թերթերը, ինչպէս նաեւ «Րաֆֆի» տարեգիրքը:

Միջին ու մերձաբեւելեան գաղութներու մամուլի ընդհանուր պատկերը, մեր

ՌԱՆՉՊԱՐՆԵՐ

ՎԻՊԱՍԻ
ՀԱՑ ՇԻՆԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

ՄԷՀՄԷԴ ԷՖԷՆԴԻՆ

Արծուաբոյնը խոր ու ոլորապտոյտ մի անձաւ էր: Արդէն կիսով չափ տեղատուել էի այնտեղ, երբ չատ մօտիկից մի պոռոց լսեցի·

— Ես գարձիր:

Շուռ եկայ, տեսնեմ Մէհմէդ էֆէնդին կանգնած է ժայռի գլխին եւ աշխատում է թուիչք գործելով իջնել ցից քարի վրայ: Կայ – չկայ, նա եկել է ինձ բռնելու կամ տեղեկութիւն է ստացել, որ Արծուի բնում թաքնուած փէդայիներ կան: Ինձ զարմացրեց, թէ ինչպէս կարողացաւ այդքան արագութեամբ հասնել Արծուի քարին, չէ՞ որ քիչ առաջ ես նրան ներքեւում տեսայ: Այս ի՞նչ մեծ սխալ էր, որ ես գործեցի: Հիմա ի՞նչպէս վեր բարձրա – նամ, ի՞նչպէս ազատուեմ Մէհմէդ էֆէնդու ձեռքից:

Մի քանի տարի առաջ Մշոյ կառավարիչը եւ Բասենքի կոզմերից լեռնային թնդանօթներ բերելով՝ ամրակոծել էին Արծուի բոյնը, այնտեղ պատսպարուած հայ իշխաններին ոչնչացնելու նպատակով: Այժմ ես տեսնում էի այդ ամրակոծութեան հետքերը: Արծուի բոյնը չէր քանդուել, բայց աւերածութիւն եղել էր: Ինձ համար, ի հարկէ, թնդանօթ չէին բերել: Բաւական էր մի տասնոցի կրակոց, որ ես տապալուէի այդ ժայռի վրայ կամ զահավիժէի անդունդ՝ կեր դառնալով արծիւներին ու սողուններին: Ինձ այդ մահացու զնդակը կարող էր Մէհմէդ էֆէնդին ուղարկել, որ ահարկու տեսքով եկել – կանգնել էր իմ դէմքաւերեւում, զիչատիչ աչքերը իր որսին յառած:

— Ձեռնափայտդ վեր նետիր, — սպառնաց ոստիկանապետը:

— Ես ձեռնափայտ չունեմ:

— Եթէ չես ուզում, որ քո դիակը այս քարաժայռին փռեմ, ձեռնափայտդ վեր նետիր:

Ես վայրկեանապէս Անդրանիկի նամակը արագութեամբ հանեցի մէջքիս եւ դատարկ ձեռնափայտը ներքեւից չալարտեցի իրեն: Նա ծայրերը ատուգեց եւ տեսնելով, որ դատարկ է, ինչ-որ բան դրեց մէջը եւ ձեռնափայտը նորից արագու – թեամբ չալարտեց իմ կոզմը, իբրեւ թէ ատստիկ բարկացած վրաս, որ իրեն խաբել եմ: Փայտը ուղիղ ձեռքերիս մէջ ընկաւ:

Մի փոքր էլ կանգնեց, զայրացած նայեց դէպի Արծուի բոյնը, կռացաւ, բռունցք թափ տուեց վրաս եւ սուրը ուղղելով ալ կրունկի վրայ՝ ետ դարձաւ:

Երբ նա գնաց, ես ճոկանի գլուխը բաց արի եւ մէջը դտայ մի թուղթ՝ հետեւեալ բովանդակութեամբ· «Դու մի կարծիր, թէ ես քեզ չեմ ճանաչում: Դու այն տղան ես, որ ինձ հետ բանտ էիր նստած Բիթլիսում: Բաւական էր մի նայուածք, որ քո պատկերը յաւիտեան տպաւորուէր աչքերիս մէջ: Քո անունը Սմբատ է եւ դու այժմ Գէորգ Զաւուշի եւ Անդրանիկի յանձնարարութեամբ չտապում ես Զմոյի դիւղ՝ կարմիր աւետարանի հետեւից: Արագացրու վերադարձիդ քայլը եւ յայտնիր Անդրանիկին ու Գէորգ Զաւուշին, որ քո միտքը Մէհմէդ էֆէնդին սարերն ընկած նրանց է որոնում: Զօրանոցների զործով եկել եմ Սասուն բայց աչքս նրանց թաքստոցների վրայ է: Երկուսի գլուխն էլ գնահատուած է: Ամէն մէկը՝ հազար օսմանեան ոսկի: Բոլորին ասա, որ Մէհմէդ էֆէնդու պէս գազան դեռ Հայաստան աշխարհը չի ծնել, որ նա գործել է հաւատարիմ ծառայ սուլթանի գահին եւ սպանել է բոլոր փէդայիներին մէկ առ մէկ որսալ, քշել դէպի բանտ ու կախաղան: Այս թուղթը կարդալուց յետոյ ոչնչացրու»:

Այդ գիչերը ես լուսացրի Արծուի բնում: Առաւօտեան Մէհմէդ էֆէնդու նամակը ոչնչացրի եւ Անդրանիկի գիրը գնելով ձեռնափայտի մէջ, նոյն ծառաճիւղից կախուելով՝ զգուշութեամբ վերեւ բարձրացայ: Շտապում էի Տատրակ գիւղը հասնել:

ԹԱՂՎԱԶՈՐԻ ԿՐԱԿԸ

Ես պէտք է Արաբոյի աւետարանը պըղծութիւնից մաքրեմ, չէ՞ որ այդպէս էր պատուիրել Հրեղէն ձին: Վերջում խակ – պէս մի յիշատակարան կար, որի առաջին թերթիկի վրայ ճանապարհին կարդացի· «Եթէ ինձ պիղծ մարդոց եւ անարգութեան մէջ տեսնես, արբիր Թաղվաձոր կրակով»:

Յիշեցի, որ Թաղվաձոր անունով մի գիւղ կար Խութի մէջ, ուստի, թողեցի Դաշտի ճանապարհը եւ չարժուեցի դէպի Խութ:

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑ

(50 – Շար.)

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀԱՅՐ՝
ԻՐ ՀԻՄՆԱԾ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻԻՆՈՎ

ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆԸ, ՀՈԻՄԱՆԻՍՏԸ, ԷՔԻՄԷՆԻԶՄԻ ՌԱՀՎԻՐԱՆ

Բ.

Թէ ինչ ընդունելութիւն կը գտնէին այդ գիրքերը ժողովուրդին մէջեւ մինչեւ իսկ Հնդկաստանի հեռաւոր ափերը՝ կարելի է հետեւցնել Հ. Ղուկաս Աղամալեանի 1775 թուակիր սա տողերէն, զորս կը գրէր Մատրասի Մխիթարեան Աբբահայր Ստեփանոս Մելքոնեանի. «Այս տեղի Հայերը սովի մատնուած են եւ գիրքի կը սպասեն. իմ ձեռքս եղած գիրքերը անհետացուցին. իսկ այն մէկ անուուկ գիրքերը՝ որ ղրկած էիք, իրենց աչքին առեւ բացի, եւ մէկ վայրկեանի մէջ ամբողջը սպառեցին, գնեցին ու տարին, ինծի բան չթողուցին: Ուստի, կը խնդրեմ ձեզմէ, որ ինծի ղրկէք չատ ու չատ գիրքեր, Աստուածաշունչ, Մխիթար Աբբահօր Բառարանը, քերականութիւն եւ Մեկնութիւն Մատթէի...: Եթէ մէկ սընտուկի տեղ՝ տասը սնտուկ ալ ղրկելու ըլլաք, հոս բոլորն ալ կը սպառի. միայն թէ սնտուկները մեծ տեսակէն ըլլան»:

Գիրքեր՝ որոնք չատ անգամ անկիւնադարձ մը, դուցէ դարագլուխ մը կը նշէին հայ մշակութային իրականութեան մէջ: Այսպէս « Բառգիրք Հայկազեան լեզուի » կաթողային աշխատութիւնը, որով հայե-րէնը, յետ Փրանսերէնի եւ իտալերէնի, երրորդ լեզուն կ'ըլլար՝ որ կ'ունենար իր լրիւ եւ ամբողջական մէկ բառարանը, կանխելով այս մարզին մէջ՝ անգլերէնի եւ գերմաներէնի նման մէկ լեզուներ. մեւնոյն տեսն Մխիթար Աբբայի Հայկազեան նախատիպարն է երկոյ Վարդապետաց Մեծ Հայկազեանին, զոր հայ մեծագոյն լեզուագէտ Հրաչեայ Ա.ճառեան, երբեմնի աշակերտը մեր սիրելի կեդրոնականին, չէր վարաներ նկատել՝ ակադեմական ամէնէն կատարեալ աշխատութիւնը որ կատարուած ըլլայ հայ լեզուի բառագիտութեան մարզին մէջ: Այսպէս՝ Ս. Մատթէոսի Աւետարանին մեկնութիւնը, զոր տեսնելէ ետք՝ Պոլսոյ լուսամիտ եւ իմաստուն պատրիարք Ոսկեբերան Յովհաննէս Կոլոտ, իր քարոզին մէջ, սա բառերով կ'աւետէր ժողովուրդին անոր հրատարակութիւնը. «Լոյս մեծ ծագեաց այսօր եկեղեցւոյս Հայոց, զանձ առաւել յԱստուածոյ գիրքս այս» (Մեծ լոյս մը ծագեցաւ այսօր Հայոց եկեղեցիին, այս գիրքը զանձ մըն է Աստուծմէ տրուած): Այսպէս աշխարհաբարի քերականութիւնը, հրատարակուած 1727ին, որուն բացառիկ հանգամանքը արդէն իսկ չի կարօտիր մեկնաբանութեան:

Վենետիկի լճակին այդ խոպան կղզեակը՝ հոգիներու խառնարան մը դարձած էր հիմա. անկէ կը մխար բոցը մատուռական նոր երկունքի մը, որ կը ծաւալէր հորիզոնէ հորիզոն, Հայութեան մոայլ երկինքին վրայ, ծիրանի պրչակ մը նման. ու զարձեալ կը հնչէր նայաղներու չրթներէն երգը հին բանաստեղծին. «Երկինէր երկին, երկինէր երկիր, երկինէր եւ ծովն ծիրանի»:

Ժէ. դարը նկատուած է հայ մշակոյթի պատմութեան մասնագէտներէն՝ իբր վերածնունդի շրջան մը, չատ անկումի դարերուն, իբր այդպարագը մշակութային նոր դարաշրջանի մը՝ ծագկեալ ու բարգաւաճ: Եւ մասնագէտին քննադատ աչքը, ինչպէս մշակութասէր հանրութեան բնազդը Մխիթարի եւ իր Միաբանութեան մէջ տեսած են պշաւուր կերտիչները, առաջին գերակատարները այդ վերածնունդին: Բծախնդիր եւ հանրահմուտ բանասէր մը, ինչպիսին էր Լէօ, չէ վարանած մինչեւ իսկ «Մխիթարեան դար» որակել ամբողջ ԺԸ. դարը՝ նկատի առած ցայտուն եւ տիրող հանգամանքը Մխիթարեան գործունէութեան:

Անկասկած թէ՝ Մխիթարէ առաջ կը սկսին վերանորոգումի ճիգերը. ասոնց նախաձեռնարկ կ'ըլլան լուսատենչ հոգիներ, ինչպէս երախտաչատ վաստակաւորները հայ տպագրութեան՝ Յակոբ Մե-ղապարտեան, Աբգարները, Ոսկաններ կամ վերակազմողները ուսումնական կեդրոններու՝ ինչպէս Բաղիշեցի Բարսեղ Վրդ.մը, եւ կամ կաթողիկոսներ ինչպէս Մովսէս Գ. Տաթեւացի մը, Փիլիպոս մը, Յակոբ Զուղայեցի մը: Նոյնպէս Մխիթարի կենդանութեան ալ, զուգահեռաբար իր գործին եւ անկէ դուրս, տեղի կ'ունենան վերանորոգումի լուրջ ձեռնարկներ, ասոնք բոլորն ալ ունին իրենց անփոխարինելի տեղը եւ դերը մեր մշակոյթի պատմութեան մէջ՝ իբր պատրաստողներ կամ սատարողներ ԺԸ. դարու երկունքին:

Ասով հանդերձ, մանաւանդ թէ ճիշդ ասոր համար, Մխիթարի գործը կը զանազանուի եւ դուրս կը ցայտէ այդ բոլորին մէջէն. նախ այն պարզ պատճառով որ, ինչպէս ըսուեցաւ վերջերս, «Արդի հայ գրականութեան երեքդարեան բազմահուղ հոսանքներուն մէջ, ուրիշ ոչ մէկ չարժում այնքան ուշագրաւ ու հաստատուն եղած է՝ որքան Մխիթարեան առաքելութիւնը, որպէս կազմակերպուած կրթական ու գրական գործունէութիւն»:

Բացի կազմակերպութեան ու տեւական նուիրման այս զոյգ յատկանիշներէն, որոնց համար չատ ամուր հիմ մը դրաւ ինքը Մխիթար, իր գործը կը զանազանուի նաեւ ու գլխաւորապէս իր «բերած բովանդակութեան նորութեամբ. այդ նորութիւնը կը խտանայ մասամբ այն իրողութեան մէջ որ, ինչպէս կ'ըսէր Աբշակ Զօպանեան, «Մխիթարեաններն ամբողջ Արեւմուտքը բացին հայ մտքին առջեւ» առաջին անգամ այնքան ընդարձակ ու բազմակողմանի տարածութիւններով: Սակայն այս սահմանումէն ալ անդին կ'անցնի Մխիթարի յղացքը, այդ յղացքին յաղաշրջող նորութիւնը:

Կը խորհիմ թէ այս նորութիւնը կարելի է արտայայտել հապէս՝ հետեւեալ երկու կէտերուն մէջ. Մխիթար եղաւ հիմա-նիստ մը. Մխիթար եղաւ էքումէնիզմի ռահվիրայ մը:

Այո, էքումէնիզմի ռահվիրայ մը եղաւ Մխիթար: Ան կը կանխէ աւելի քան երկու հարիւր տարիներ մերօրեայ էքումէնիկ կամ համամարդկային ըմբռնումները: Ինչ որ առզարկ կ'ընէր սէր ու եղբայրութիւն քարոզելու իրերամարտ հոսանքներու մէջեւ, փարատելու հարմար մոլեռանդութեան խաւարը, չեչտելու եւ վեր հանելու համար ինչ որ կը միացնէ հոգիները քան ինչ որ զանոնք կը բաժնէ, կը մնայ դժբախտաբար իր ժամանակներուն մեծ չհասկցուածը. չհասկըցուած՝ Հռոմի իշխանաւորներէն ու քարոզիչներէն, չհասկցուած Պոլսոյ առաջնորդներէն:

Մխիթարի համար ինդրոյ առարկայ չեղաւ երբեք յարանուանական տարբերութեան կամ փոխոխութեան հարց մը: Այնպիսի ժամանակի մը մէջ՝ ուր աչքն ու ձախէն, արեւմուտքէն եւ արեւելքէն, հակամարտ հոսանքներ կարծէք կը մրցին իրարու հետ ստեղծելու եւ խորացնելու համար արուեստակեալ խրամատ մը հոգիներու միջեւ, ան կ'առաջարկէր տեսութիւն մը, որ կրնար զուցէ կանխել նման յեղաշրջում մը:

Հոգեւին ժառանգորդը Հայ Եկեղեցիին լաւագոյն աւանդութիւններուն, Շնորհալիներու օրերէն սկսեալ, Մխիթար քիչ երէն մէկն էր այդ դարերուն, միջազգային դեմքի վրայ՝ ինչպէս հայ իրականութեան մէջ, որ կրցած էր հասցնել երջանիկ համադրութեան մը՝ քրիստոնէական միութեան, հաւատքի եւ սիրոյ հաղորդակցութեան պահանջը՝ իւրաքանչիւր մասնական կամ ազգային եկեղեցիի ոգիին եւ դիմագիծին, ծիսական, իրաւական եւ աստուածաբանական բնիկ աւանդութիւններուն անաղարտ պահպանման եւ զարգացումին՝ մարդկային ու քրիստոնէական հիմնական իրաւունքին հետ:

ՀԱՅՐ ԼԵՒՈՆ ՎՐԴ. ՋԷՔԻԵԱՆ

(Շար. – 2)

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՍԹՐՆԻ Համազգային Հայ Մշակութային Միութեան կազմակերպութեամբ՝ Դեկտ. 16ին, տեղի ունեցած է դասախոսական երեկոյթ մը, նուիրուած՝ Տոքթ. Կարօ Կարապետեանի «Որդի Մարդոյ» գիրքին, ՀՕՄի Ուտըբթաունի տան սրահին մէջ: Երեկոյթը վարած է Թիւրայր Ղարիպեան: Գրագէտին կեանքն ու անձը ներկայացուցած է Սարգիս Մաճառեան: Տոքթ. Կարապետեան խօսած է արուեստի եւ իմաստասիրի դրականութեան իր համոզումներուն եւ ըմբռնումներուն մասին: Օրուան առթիւ դասախօսած է Տիկին Գոհար Թէօլէօլեան՝ ներկայացնելով դրպէտին գործը:

երկու հարիւր տարիներ մերօրեայ էքումէնիկ կամ համամարդկային ըմբռնումները: Ինչ որ առզարկ կ'ընէր սէր ու եղբայրութիւն քարոզելու իրերամարտ հոսանքներու միջեւ, փարատելու հարմար մոլեռանդութեան խաւարը, չեչտելու եւ վեր հանելու համար ինչ որ կը միացնէ հոգիները քան ինչ որ զանոնք կը բաժնէ, կը մնայ դժբախտաբար իր ժամանակներուն մեծ չհասկցուածը. չհասկըցուած՝ Հռոմի իշխանաւորներէն ու քարոզիչներէն, չհասկցուած Պոլսոյ առաջնորդներէն:

Մխիթարի համար ինդրոյ առարկայ չեղաւ երբեք յարանուանական տարբերութեան կամ փոխոխութեան հարց մը: Այնպիսի ժամանակի մը մէջ՝ ուր աչքն ու ձախէն, արեւմուտքէն եւ արեւելքէն, հակամարտ հոսանքներ կարծէք կը մրցին իրարու հետ ստեղծելու եւ խորացնելու համար արուեստակեալ խրամատ մը հոգիներու միջեւ, ան կ'առաջարկէր տեսութիւն մը, որ կրնար զուցէ կանխել նման յեղաշրջում մը:

Հոգեւին ժառանգորդը Հայ Եկեղեցիին լաւագոյն աւանդութիւններուն, Շնորհալիներու օրերէն սկսեալ, Մխիթար քիչ երէն մէկն էր այդ դարերուն, միջազգային դեմքի վրայ՝ ինչպէս հայ իրականութեան մէջ, որ կրցած էր հասցնել երջանիկ համադրութեան մը՝ քրիստոնէական միութեան, հաւատքի եւ սիրոյ հաղորդակցութեան պահանջը՝ իւրաքանչիւր մասնական կամ ազգային եկեղեցիի ոգիին եւ դիմագիծին, ծիսական, իրաւական եւ աստուածաբանական բնիկ աւանդութիւններուն անաղարտ պահպանման եւ զարգացումին՝ մարդկային ու քրիստոնէական հիմնական իրաւունքին հետ:

ՀԱՅՐ ԼԵՒՈՆ ՎՐԴ. ՋԷՔԻԵԱՆ

(Շար. – 2)

կողմէ արագօրէն ու հպանցիկ կերպով մեկնեղուած վկայութիւններու լոյսին տակ, կը մղէ մեզ եզրակացնելու թէ՝ բացառութեամբ Լիբանահայութեան եւ Իրանահայութեան՝ գաղութային տեղական ու յարաբերական պայմաններու անյապաստ դասաւորումով, մեր թերթերը անճկութեան ու տագնապի շրջան մը կ'ապրին: Պէտք չէ տարակոյս ունենալ այն մասին որ ո՛չ Պոլիս, ո՛չ Պալքաններըը, ո՛չ Սուրիա եւ ոչ ալ համեմատաբար փոքր գօտիները զուրկ մնացած կ'ըլլային յանձնառու մամուլի մը ներկայութենէն եւ գերակատարութենէն՝ եթէ վարչական կարգային փոփոխութեանց հետեւանք անհանդուրժողութիւններ, տնտեսական վերիվայրումներ եւ արտագաղթ (մեր երեք գլխաւոր հիմնական ղրկանքները) բացառական անդրադարձ ունեցած չըլլային հանրային, կրթական եւ մտաւոր կեանքի մարզերուն վրայ:

Շնչասպառ գաղութներու օրինակը նաեւ կը հարկադրէ հաստատել, թէ մեր թերթերը, ի՛նչ վէրքեր ալ որ ունեցած ըլլան, կենսունակութեան եւ հաւաքական ու համաչունչ կեանքի խարխիններ են տակաւին համրանքին համար: Եթէ հակատագրուած է որ կուսակցական եւ անհատական օրաթերթեր, միաբանական եւ միութենական պարբերականները չտոկան կամ սահմանափակուին յառաջիկայ տասնամեակներու ընթացքին, կրնանք անվրէպ կերպով նախատեսել համայնական կեանքի անխուսափելի չիջում մը, — մանաւանդ գրականութեան, լեզուին, մշակութային պայքարին վերազումը:

Անցնինք Եւրոպա ու Ամերիկա:

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (248)

ՀԱՌԱՋԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Բ. ՄԱՍ

ԱՐԱԹԻՄՈՍԻ ՄԻԿ ՆԱՄԱԿԸ

— Հիւանդ ըլլալս աչքովդ տեսար, սիրելի բարեկամս, ըսաւ Արաթիմոս տակաւ ձայնով մը:

— Ըսել է գրածներդ իրա՞ւ էին:

— Աչքովդ տեսածի պէս կրնաս վստահ ըլլալ:

— Աւազ Սաղայէլին մեռնիլը աչքովդ տեսա՞ր:

— Եթէ աչքովս տեսած չըլլայի, կըրնայի՞ առանիկ բանաստեղծական գլուխգործոց մը արտադրել:

— Ի՛նչ դժբախտութիւն, ի՛նչ անգարմանելի կորուստ, մրմնջեց Պեմպօ:

— Մանաւանդ ինծի համար:

— Ամէնուս համար ալ:

Պեմպօ, այս ըսելէ յետոյ, քանի մը րոպէ լռութիւն պահեց: Իրականութեան մէջ սակայն, Պեմպօ ժան տը Մեսիլիսի մեռած ըլլալու համար չէր որ ահ ու սարսափի մատնուած էր, այլ՝ այս անակնկալ հարուածին Ռոլանի կողմէ եկած ըլլալը դիտնալուն համար:

Աւազ Սաղայէլին մեռած ըլլալը անշուշտ իրեն համար մեծ դժբախտութիւն մըն էր, մանաւանդ դուքսին համար, բայց այդ դժբախտութիւնը անդարմանելի չէր: Այն ինչ որ անդարմանելի էր, Ռոլանի գործունէութիւնն ու տեսլութիւնն էր:

— Մանրամասն տեղեկութիւններ տուր նայինք, ըսաւ Պեմպօ:

Արաթիմոս իր բանաստեղծական կուռ ու պատկերալից ոճովը սկսաւ պատմել այն ինչ որ լսած էր Ռոլանէ, անշուշտ բաւական փոփոխութիւններ մտցնելով իր պատկերներուն մէջ եւ սրտաճմլիկ դէպուազներով համեմելով պատմութեան քանի մը անկարեւոր մասերը: Եւ այնքան առաջ գնաց իր բանաստեղծական նկարագրականին մէջ որ, յերիւրած սուտերուն վրայ հաստատել սկսելով, չկրցաւ արցունքները զսպել:

Պեմպօ Արաթիմոսի արտասուելը տեսնելով համոզուեցաւ որ Արաթիմոս իր սիրելի բարեկամին մահուան անարին քով դտնուած էր:

— Ես քենէ ուրիշ բան մը պիտի պահանջէի, ըսաւ Պեմպօ: Քու նամակիդ մէջ քանի մը մութ կէտեր կան. չե՞նք կրնար այդ տարտամ մասերը քիչ մը լուսաբանել:

— Ամենայն սիրով:

— Կարգով սկսինք ուրեմն: Նախ սա պէտք է լուսաբանենք թէ Աւազ Սաղայէլի որեւէ բան ըսի՞ր քու առաքելութեանդ մասին:

— Ժամանակ չունեցայ, պատասխանեց Արաթիմոս:

— Ըսել է Աւազ Սաղայէլը դուքսին նպատակը չիմացա՞ծ մեռաւ:

— Այո:

— Ըսել է մեռնելէ առաջ այդ մասին ոչ ոքի բան մը չէ ըսած, այնպէս չէ՞:

— Ի՞նչպէս պիտի ըսէր, ես իրեն բան մը չըսած մեռաւ:

— Ուրեմն ուրիշ հարցի մը անցնինք: Ո՞վ էր գինքը սպաննողը, գիտե՞ս: Արդեօք թշնամի գինուո՞ր մըն էր:

— Երբե՛ք: Արդէն նամակիս մէջ գրած էի եւ կը կրկնեմ, մարդասպանը կովբոյ մըն էր, Ռոլանի ծառայութեան մէջ:

— Անունը չտուի՞ն:

— Այո, քանի մը սպաներ վստահեցուցին գիս թէ մարդասպանը առջի գիշեր Աւազ Սաղայէլին վրանը եկող մարդն էր: Իրը թէ սպանութենէն օր մը առաջ, գիշեր առին մէկը ներկայացեր է Աւազ Սաղայէլին եւ վրանէն ներս ընդունուեր է, բայց պահ մը վերջը այդ այցելուին եւ Աւազ Սաղայէլին միջեւ կռիւ մը ծագեր է:

— Այդ մարդուն անունը չտուի՞ն:

— Տուին, սիրելիս, տուին, բայց չկըրցայ ճանչնալ:

— Ի՞նչ էր:

— Ռոլան Քանտիանս:

Պեմպօ սարսռաց: Ոտքի ելաւ եւ ահ ու սարսափի մատնուած, չուրջը ակնարկ մը պտըտցուց: Այս միջոցին իրեն անանկ եկաւ որ Ռոլան վարպետի մը տակէն երեւան պիտի ելլէր, գինքը պիտի բռնէր, պիտի քաշքշէր եւ դարձեալ Սեւ Քարայրի նկուղը պիտի նետէր: Արաթիմոսի դարձաւ: Բանաստեղծը զարմացմամբ իրեն կը նայէր: Աչքերը այդպէս անտեղիօրէն վախցած ըլլալուն համար եւ գինքզինքը զսպելով հարցուց.

ՄԻՇԷԼ ԶԻՎԱՒՕ

(Շար.)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ողբացեալ Յովհաննէս Մաթոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ, իր զաւակները՝ Պարոյր եւ Բենիամին Մաթոսեան իրենց հօր չատ սիրած «Յառաջ»ին կը նուիրեն 200 ֆր.։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Լէոն Այրամճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Այրամճեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, դրաւոր, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ–մօր՝
ԱՃԻՒ ՏԻԿԻՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱՃԻՄԱՃԵԱՆԻ
կսկծալի մահուան առթիւ։

×

Մխաքեան եւ Վարդուհեան ընտանիք – ները եւ համայն ազգականները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ նամակով մասնակցեցան իրենց սուգին, իրենց կեսրոջ, մեծ–մօր, նանիին, քրոջ, մօրաքրոջ, մեծ–մօրաքրոջ, խնամիին եւ ազգականին՝

ԷԼԻԶԱՊԷԹ ՄԻՍԱՓԵԱՆԻ
(ծնեալ Համբարեան)
մահուան առթիւ։

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ

Նոր Տարուան եւ Ս. Ծննդեան օրերու արարողութեանց

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ Յունուար 1, ԿԱՂԱՆԴ, տաբե – մուտ։ Գ. օր Ծննդեան պահոց։ Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի։

Կիրակի, Յունուար 2, Դ. օր Ծննդեան պահոց։ Սկիզբ ժամերգութեանց 8·45ին։

Երեքշաբթի, Յունուար 5, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեանց եւ ընթերցուածներու՝ ժամը 4ին։ Ճրագալոյցի պատարագ ժամը 5·30ին։ Կը պատարագէ՝ ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ։

Հինգշաբթի Յունուար 6, *ոն Ծննդեան եւ աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։* Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին։ Բազմաճաշն պատարագ՝ ժամը 10ին։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
կաթ. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Պատարագի աւարտին՝ Ջրօրհնէք կը կատարուի։

ԾՆՈՒՆԴ ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ

Ծննդեան եւ Աստուածայայտնութեան պատարագ՝ Սէնթ Մարկրիթի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի Յունուար 2ին։ Պատարագ ժամը 10ին, Ջրօրհնէք ժամը 11·30ին։ Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Շահան Քհնյ. Տէտէեան։

ՁԵՐ ՓՈՓՐԻԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԿԱՂԱՆԴԻ ՍԻՐՈՒՆ ՆՈՒԷՐ ՄԸ

La ville à l'envers
par NANE CARZOU
imagée par CARZOU

Ed. d'Art de Francony,
diffusion Flammarion

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE — MARSEILLE
REVEILLON ARMENIEN
ՀԱՅԿ. ՅՈՅԳԱՏՕՆ
Animé par l'Orchestre KOTCHARI
Le 31 Décembre à partir de 22 h.
Menu Gastronomique
AMBIANCE — COTILLONS
Prix 150 F.

Հ. Բ. Ը. Մ.
Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — PARIS 17e
REVEILLON DU NOUVEL AN
Vendredi 31 Décembre
de 20 h. 30 à l'aube
Animé par l'orchestre SEVAN
— Dîner vers 21 h.
Participation aux frais 120 F.
Réservation indispensable
au plus tard le Mardi 28 Décembre
— Veillée dansante à partir de 23 30
Participation aux frais 30 F.
Ambiance arménienne
Attraction — Cotillons
ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

— Հայկական Ծնունդի առթիւ աւանդական հացկերոյթ կազմակերպուած ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆԶՆԱԽՈՒՄԲԻՆ կողմէ Հինգշաբթի 1977 Յունուար 6, ժամը 20·30ին։

Մասնակցութեան ծախք՝ 120 ֆր.

Տեղերը ապահովել հեռաձայնելով՝
924–86–71

— Հայկական Ծնունդի առթիւ պարահանդէս – խրախճանք, կազմակերպուած ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ կողմէ, Շաբաթ, Յունուար 8։
POUR LES FETES, OFFREZ
DES CADEAUX ARMENIENS
— JEU EDUCATIF : Puzzle
« Cathédrale S.te ETCHMIADZINE
— 200 pièces — Prix : 45 F.
Livre des recettes arméniennes 30 F.
PRESENTEZ VOS VŒUX avec les cartes préparées par les boursiers de l'UGAB — le lot de 10 cartes 30 F.
Réservations pour les réveillons et jeux à l'UGAB : 118, Rue de Courcelles — Paris 17e
Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՁԱՇԱՐԱՆ ՄԸ
PIZZA OSKIAN
139, rue Saint-Honoré 75001 Paris
tél. 260 23 80.
Réveillon du Jour de l'An
Dans une joyeuse ambiance de Fête
ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՍՐԱՀ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Cuisine Grégoire
A EMPORTER
Spécialités Libanaises
14, rue Mazagran 75010 Paris
M° Bonne Nouvelle
tél. 770 - 24 - 43
ՁԵՐ ՏՈՒՆԻՆ ՀԱՄԱՐ
ՄԻ ՎԱՐԱՆԻՔ ԴԻՄԵԼՈՒ ԿՐԵԿՈՒԱՐԻ
ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՃԱՇ,
ՆԱԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՀԱՅ ԵՒ ՄԱՆԱՒԱՆԴ՝
Հայկական «Փլեյա» (լահմաճուն)

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկին Վահրամ Մոսոիչեան կը նուիրեն 200 ֆր. ի նպաստ Հայ կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանին, իրենց ողբացեալ մօր՝ այրի Տիկին Փերուզ Գ. Մոսոիչեանի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ։

Մանուկներու Օրը

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը փոքրիկի շրջանի մասնաճիւղերով կը տօնէ Մանուկներու Օրը Յունուար 9ին Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին մէջ։
Մանրամասնութիւնները յայտնուած։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Յունուար 16ին։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ
sevan
ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ
4, RUE LAZARE-CARNOT — CLAMART
tél. 642 - 16 - 07
Հոն կը գտնէք արեւելեան եւ հայկական ամէն տեսակ ապրանք, մատչելի գիներով։
Տօնական օրեր ևս ձոխ սեղաններ պատրաստեցէք
կարելի է նաեւ ապսպրել ,յանձնումը ապահովուած է։
— LIVRAISONS —

KOMITAS
GANATÇHIAN
SIPAN - KOMITAS
GARBIS APRIKIAN
ՆՈՐ ՏԱՐՕՒԱՆ
ԵՒ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԻԹՈՎ,
ԳՆԵՑԷՔ ԵՒ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ
ՁԵԶԻ ՍԻՐԵԼԻ ԱՆՁԵՐՈՒՆ

Խիստ բծախնդրութեամբ պատրաստուած
ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳԱՀԱՒՄԲԻ վերջին զոյգ երգապնակները,
ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, *մէկ ալպոմի մէջ*

«ՎԱՐՊԵՏՆ ՈՒ ԱՇԱԿԵՐՏԸ»

« Le Maître et son Disciple »
stereo 33 tours. S. K. 3000 Komitas Messe
S. K. 5000 Ganatchian, œuvres
ԳԻՆ՝ 110 ՖՐ.

Դիմել ՓԱՐԻԶ — Երգչախումբի անդամ ներուն մօտ, Երեքշաբթի իրիկուններըժամը 20էն 22, 17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ — Հեռ. 824–63–89

LIBRAIRIE ORIENTALE — H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur - le - Prince PARIS 6e — Tél. : 326-88-65
Mme PALOYAN — 9, Rue de Trévi se, PARIS 9e — Tél. : 523-24-97
ALFORTVILLE — Ets. MICHELE,
253, Rue P. V. Couturier, 94140 Alfortville — Tél. : 899-09-66
ARNOUVILLE — Mr. NIGOGHOSSIAN
121 Rue Henri Barbusse, 95400 Arnouville-les-Gonesse, — Tél. : 985-04-46
LYON — EGLISE ARMENIENNE
295, Rue Boileau, 69003 LYON — Tél. : 60-47-18
Mr. JULES MARDIROSSIAN
48, Rue du Repos, 69003 LYON — Tél. : 72-25-91
SEVAN VOYAGES
50, Cours de la Liberté, 69003 LYON — Tél. 60-13-66
MARSEILLE
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE
12, Rue St. Basile, 13 MARSEILLE — Tél. : 50-15-09
VALENCE
TISSUS ANDRE SEMERDJIAN
53, Rue Mavier de Montjau, 26 VALENCE

ՈՒՐԲԱԹ
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
31
VENDREDI
31 DECEMBRE
1976

LE NUMERO 1,20 F

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R. C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման	Տար· 200 Ֆ·	Հատը	1 Ֆ· 20

52րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·757

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

52e ANNÉE — N° 13.757

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ
ԻՐ ԱՆՈՒՐԱԾ ԱՊԱԳԱՅՈՎ

ՀԱՐԱԻԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ՄԻՇՏ ԼԱՐՈՒԱԾ

— o —

Եթէ Լիբանանի ներկան յստակ է, այն չափով որ սուրիական բանակը լրեցուց վէնքերը եւ կեանքը կամաց – կամաց կը վերսկսի, նոյնը չէ սակայն իր ապագան: Արդարեւ ի՞նչ կարգադրուած է, ոչինչ· ի՞նչ փոխուած է, ոչինչ: Կան միայն 40 հազար մեռեալ, 100 հազար վիրաւոր եւ հաշմանդամ եւ քարուքանդ երկիր մը: Եւ այսօր փաստօրէն, խաղաղութիւնը կը տիրէ միայն զրաւման բանակի մը չնորհիւ: Եւ ոչ մէկ հարց լուծուած է: Ծրագիրներ կան: Քրիստոնեայ աշը «ապահեղրոնացման» կամ «չրջանականացման» ծրագիր մը ունի: Իրականին մէջ երեք տարբեր հոսանքներ կան: Ա.) Ամէնէն տարածուածը քրիստոնեայ աշխին մօտ, նոյնիսկ եթէ ընդհանուր չէ, որոշ հոզմասի մը վրայ ինքնավարութիւն կ'ուզէ· ասիկա ապահեղրոնացման ձեւն է: Բ) Ցառաչդիմական ծրագիրը հիմնուած է երկու կենսական սկզբունքներու վրայ·— կեդրոնացնող միասնականութիւն եւ պետութեան աշխարհականութիւն եւ Գ.) Մահմետական աշը որ նաեւ կողմնակից է միութեան բայց դէմ է աշխարհականութեան եւ հաւասարակշռութիւն մը կ'ուզէ քրիստոնեաներուն հետ իշխանութեան մէջ:

Իրականին մէջ երկիրը տէ ֆաքթօ արդէն բաժնուած է եւ օրէ օր այս ուղղութեամբ քրիստոնեաներու կազմակերպու – մը կը ձեւաւորէ կացութիւնը: Այս ուղղութեամբ առաջին քայլն է այն օգակայանը, զոր Քէթայէզը չինեց արտակարգ արագութեամբ եւ որ օգտագործելի կը դառնայ Մարտին: Ծովին մօտ, Համաթի օդակայանը մէկտեղ եղած է հրաշալի դիրքի մը վրայ, երեք ամիսէն: Ֆալանժը անոր չինութեան ձեռնարկեց Հոկտ· 6ին, որուն որոշումը տրուած էր Օգոստոսին: Արժած է եօթը միլիոն լիբանանեան ոսկի: Անկէ առաջ ալ Պաղեստինցիք եւ յառաջդիմականները ձեռնարկած էին օգակայաններու չինութեան: Պաղեստինցինե – րունը պատրաստ է (հարաւի սահմանէն 30 քիլոմեթր, ինսար կը գտնուի) իսկ յառաջդիմականներունը՝ Պաաթարան, Շուֆի մէջ որ ձոմպլաթի բերդն է, բայց այս երկուքն ալ աւելի համեստ են, մէկը 1300 մեթր, միւսը միայն 750 մեթր դաշտ ունին, մինչ Ֆալանժինը 2000 է եւ նախատեսուած 4000ի համար:

×

Այս « չրջանակացումի » ծրագիրը կը նախատեսէ երեք գաւառ՝ հիւսիս, կեդրոն եւ հարաւ եւ մէկ մայրաքաղաք՝ Պէյրութ: Լիբանան–Հիւսիս եւ Լիբանան–Հարաւ մեծամասնութեամբ մահմետական պիտի ըլլան, քրիստոնեայ եւ տիւրզի փոքրամասնութիւններով: Բայց մինչ հիւսիսը Սիւննիները պիտի տիրապետեն, հակառակ Շիի համախմբման մը պեքաա, հարաւը՝ շիի մեծամասնութիւնը կ'ունենայ, տեղ–տեղ Սիւննիներով: Կեդրոնական գաւառը որոշ չափով կը համապատասխանէ 1920ին նախատեսուած «Փոքր Լիբանան»ին: Իւրաքանչիւր գաւառ իր կուսակալը պիտի ունենայ եւ խորհրդարանը, բոլորը ընտրուած, լայն իրաւասութիւններով, որոնք կը գործադրեն ուին կրթական, արդարադատութեան, տեղեկատուութեան, ապահովութեան եւ հաղորդակցութեան մարզերուն մէջ: Գաւառէ գաւառ երթեւեկը ազատ պիտի ըլլայ: Կը կարծուի թէ քրիստոնեայ այս ծրագիրը ապագայի լուծում է բայց նաեւ որոշ դիրք մը եթէ կուիւները վերսկսին: Զախը բոլորովին դէմ է, մէջն ըլլալով չափաւոր նկատուած Իմամ Մուսա Սատրը: Աջին մօտ, Ֆալանժին չարքերէն ներս, ընդդիմադիրներ կան: Բազրաութեան « ծուղակ–լուծում » մը կը նկատէ, որովհետեւ Լիբանանի վիճակը կը ծանրանայ: Թեր է վարչական ապակեդրոնացման բայց դէմ՝ քաղաքականին:

Այս անորոշ ապագան է որ կը չարուհնակէ մտահոգել, անոնք որոնք կ'ուզեն հաւատալ անպայման թէ Լիբանան վերջնապէս խաղաղած է:

«Հապճեպիդ ձգեցէք, կը գրեմ...»

ՊԱՐԱՃԱՆՈՎԻ ՀԱՐՑԸ

— o —

Այս է պատասխանը խորհրդային դեսպանատան դիւանագէտին այն յանձնախումբին որ դիմած էր դեսպանատան Սարգիս Պարաճանեանի ազատագրման համար դիմումնագիր մը յանձնելու:

Հակահալածանք արուեստի եւ գեղարուեստական ներկայացումներու յանձնախումբը դիմած էր Արեւելեան Գերմանիոյ դեսպանատունը երգիչ Պիրմայի համար եւ խորհրդային դեսպանատուն չարժարուեստի բեմադիր Պարաճանովի: Խորհրդային դեսպանատան դիւանագէտը առարկած է թէ «միջամտութիւն է Պետութեան մը ներքին գործերուն», պնդած թէ «գեղարուեստական կեանքը ազատօրէն կ'ընթանայ մեր երկրին մէջ», թէ Պարաճանով « հրապարակային դատավարութիւն ունեցած է » (դռնփակ եղած էր դատը) եւ թէ ի վերջոյ «կին եւ երախայ բռնաբարած է» բայց ամէն անգամ որ չատ նեղը մնացած է կրկնած է· «Հապցէնիպ ձգեցէք, կը գրենք ձեզի...»: Շատ հեկան զրոյցին ամբողջութիւնը լոյս տեսած է Քոթիտիէն տը Փարիի Հինգշաբթի (Դեկտ· 30) թիւին մէջ:

Քաւի մը տարով

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ոստիկանութիւնը ապացոյցներ քննութեամբ մը գտաւ չորս յանցաւորներ, որոնց մէջ է իշխան ոը Պրոյի ոճրագործը եւ երկու «գործի մարդիկը» որոնք քանի մը ամիս է պատրաստած էին այդ սպանութիւնը: Պարզուեցաւ թէ եղածը դրամի պատմութիւն մըն է: Տը Պրոյ երաշխաւոր եղած է Պէ. Էն. Փէ.ի մօտ չորս միլիոնի փոխառութեան մը համար, որով տը Վարկա եւ տը Ռիպըմոն գնած էին Ռէն Փեւոօ ճաշարանը: Տը Պրոյ փոխարէն կեանքի ապահովագրութիւն մըն ալ ըրած էր ինչպէս պարտադիր է: Դրամը եւ տալու ժամանակը եկած էր եւ մարդիկը դրամ չունենալով այս լուծումը գտած էին:

ԵՐԵՒԱՆ ◂▸ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Դեկտ· 24–27)

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐ՝ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳԵՂԱՆԿԱՐՉԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔԱԾՈՅԻՆ ՄԷՋ

Մոսկուայի մէջ լոյս տեսած է «Սովետական Գեղանկարչութիւն» հատորածոն, որ բաղկացած է «Տարուայ համայնապատկեր», «Նոր ստեղծագործութիւններ», «Գեղանկարչութեան խնդիրներ», « Ստեղծագործական ժառանգութիւնից », «Գրքերի տեսութիւն» և«Ժամանակակրական գրառումներ» բաժիններէ: Հատածոյին մէջ տեղ գրաւած տարբեր յօդուածներու մէջ՝ Խորհ. Միութեան միւս Հանրապետութիւններու կարգին, ներկայացուած են նաեւ Հայաստանի գեղանկարիչներու, ինչպէս՝ Մարտիրոս Սարեան, Մինաս Աւետիսեանի, Յովհ. Զարդարեանի, Յակոբ Յակոբեանի, Աշոտ Մելքոնեանի, Լավինիա Բաժբէուկ – Մելիքեանի եւ Պետրոս Մալայեանի գործերը: «Գրքերի տեսութիւն» բաժնին մէջ առանձին ներկայացուած է 1975ին «Աւրորա» հրատարակչութեան կողմէ լոյս ընծայուած «Մինաս Աւետիսեան» albom – մը՝ կողքի նկարով:

×

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԸ՝ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Մոսկուայի մէջ բացուած է լուրայատուկ ցուցահանդէս մը՝ «Ինքնանկարը ռուս եւ սովետական կերպարուեստում» նիւթով: Ցուցահանդէսին ներկայացուած են շուրջ 800 գեղանկարչական գործեր, ընտրուած՝ Խորհ. Միութեան 50 թանգարաններէ, որոնց կարգին նաեւ Հայաստանի պետական պատկերասրահէ, Մարտիրոս Սարեան տուն – թանգարանէ, ինչպէս նաեւ մասնաւոր հաւաքածոներէ եւ նկարիչներու արուեստանոցներէ: Այդ ցեղուներ դիտած են վերջին 300 տարուան մեծ նկարիչներու ինքնանկարները: Ցուցահանդէսին տեղ գրաւած են նաեւ 19 հայ նկարիչներու 25 գործեր, ինչպէս՝ Գ. Տէր–Գրիգորեանի, Ե. Քոչարի, Ս. Աղաջանեանի, Է. Իսաբէկեանի, Ա. Նալբանդեանի, Լ. Բաժբէուկ – Մելիքեանի, Ա. Կալենցի եւայլն: Մասնաւոր ուշադրութեան արժանացած են Մինաս Աւետիսեանի երկու գործերը:

×

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Երեւանի բժշկական հիմնարկութեան մէջ տեղի ունեցած է ուսանողական գիտական ընկերութեան հերթական ժողովը, որուն մասնակցած են նաեւ Խորհ. Միութեան զանազան քաղաքներէն եւ արտասահմանէն հիւրեր: Կարդացուած են 40 զեկուցումներ, որոնց մեծ մասը արժանացած է գնահատանքի եւ պարգեւատրումի, իսկ լաւագոյնները լոյս տեսած են առանձին հատորով մը: Ներկայիս բժշկական հիմնարկութեան յիսունէ աւելի ամպիոններուն մէջ գիտական – հետազօտական աշխատանքներով կը զբաղին աւելի քան 1600 երիտասարդներ: Խորհ. Միութեան զանազան քաղաքներուն մէջ տեղի ունեցած մրցումներուն՝ ներկայացուած գործերէն 27ը արժանացած են պատուոյ գիրի եւ վկայականի: Ուսանողական գիտական ընկերութեան աշխատանքներուն գործօն մասնակցութիւն կը բերեն նաեւ սփիւռքի հայ ուսանողները: Այսպէս, Գրիգոր Առանալեանի աշխատանքը արժանացած է՝ Հայաստանի մէջ «Լաւագոյն ուսանողական գիտական աշխատանքի համար» մեծագոյն, իսկ Մոսկուայի մէջ՝ Խորհ. Միութեան բարձրագոյն եւ միջնակարգ մասնագիտական կրթութեան նախարարութեան առաջին կարգի վկայականի:

×

Կ. ՓԼՕՊԷՐԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՅՈՒՅԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիւսթաւ Փլօպէրի ծննդեան 155ամեակին առթիւ Երեւանի Ա. Միքանիկեան գրադարանին մէջ ցուցահանդէս մը բացուած է, ուր ներկայացուած են Փրանսացի գրագէտի գործերուն հայերէն թարգմանութիւնները, որոնց կարգին՝ «Մատամ Պովարի», «Սալամպօ», «Զգացական դաստիարակութիւնը», «Պարզ սիրտ մը», «Թեկնածու» եւայլն, ինչպէս նաեւ այլ գործերու ռուսերէն քանի մը հրատարակութիւններ: Ցուցադրուած են նաեւ Փլօպէրի կեանքին ու գործին մասին կի տը Մօփասանի եւ խորհրդային գրողներու յօդուածներն ու ուսումնասիրութիւնները:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐԸ

Հայաստանի քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ ներկայիս 3·330 գրադարաններ կան, 51 միլիոն գիրքերով: Գրադարանները միայն ընթերցումի եւ գիրք հայթայթելու վայրեր չեն, այլեւ անոնց մէջ կը կազմակերպուին նաեւ գիրքի քննութիւններ, հանդիպումներ գրագէտներու հետ եւ ցուցահանդէսներ: Մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ Միասնիկեան գրադարանը, որ ունի վեցուկէս միլիոն գիրք: Ամէն տարի այդ գրադարանէն կ'օգտուին 33 հազար ընթերցողներ: Գիրքերու հարուստ փոնտ ունին նաեւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիան, պետական համալսարանի, Բագմարուեստից հիմնարկութեան, գիտական – բժշկական գրադարանները, որոնք 34 երկիրներու շուրջ հարիւր գրադարաններու հետ գիրքերու փոխանակութեան կապեր ունին: Ծրագրուած է Երեւանի մէջ կառուցուող երիտասարդութեան պալատի համադրոյքին մէջ կազմակերպել Հայաստանի առաջին պատանեկան գրադարանը: Արագ թափով կը չարունակուի նաեւ Միասնիկեան գրադարանի 11 յարկանի նոր համադրոյքի կառուցումը:

×

« Ա. ՄԵՐԱՆԳՈՒԼԵԱՆ » ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻՆ 50ԱՄԵԱԿԸ

Մոսկուայի «Մեղեդի» ձեռնարկութիւնը «Ադամ Մերանգուլեան» նուագախումբի 50ամեակին առթիւ սալ մը հրապարակ հանած է: Արդարեւ, Հայաստանի հեռատեսիլի եւ ձայնասփիւռի ժողովրդական գործիքներու Ա. Մերանգուլեան նուագախումբը 50 տարիներու ընթացքին համերգներ տուած է՝ բացի Հայաստանի, նաեւ Խորհ. Միութեան զանազան քաղաքներու եւ շրջաններու մէջ, մասնակցած է Մոսկուայի եւ Ա. Միութեան այլ Հանրապետութիւններու մէջ տեղի ունեցած հայկ. մշակոյթի տասնօրեակներու:

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀԱՅՐ՝ ԻՐ ՀԻՄՆԱԾ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՈՎ

ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆԸ, ՀՈԻՄԱՆԻՍՏԸ, ԷՔԻՄԷՆԻԶՄԻ ՌԱՀՎԻՐԱՆ

(Գ· եւ վերջին մաս)

Պատմութեան առջեւ յանդգնութի՞ւն մը պիտի ըլլար արդեօք՝ եթէ սա պահուս հարցնէինք թէ ի՛նչ կրնար ըլլալ Մխիթարի պատգամէն ծաւալելիք արձագանգը, եթէ այդ օրերուն Հռոմի առաքելական գահին վրայ բազմած ըլլար Յովհաննէս ԻԳ· մը եւ արեւելքի պատմական Աթոռներուն վրայ հայրապետներու շարք մը՝ Շնորհալիի ոգիով ու չունչով։

Պատմութիւնը ժլատ եղաւ Մխիթարի հանդէպ, իրմէ աւելի բախտաւոր ենք մենք, որ կը վայելենք լաւագոյն ժամանակներ, ինչպէս կը վայելէ նոյնինքն այս հանդէսը։

Այո, ժլատ եղաւ պատմութիւնը Մխիթարի հանդէպ· բայց չկրցաւ երբեք կասեցնել անոր բոլորանուէր փարումը իր պատմական առաքելութեան· եւ այդ առաքելութիւնը կատարեց Մխիթար հայ իրականութեան մէջ իր էքումէնիկ ներդրումի կողքին՝ նաեւ իր ազգանուէր ու կրօնաշունչ հիմանիզմով։

Այո, հիմանիստ մը եղաւ Մխիթար։ Ան յստակ կերպով ըմբռնեց՝ նոյնիսկ կաթեւորութենէն աւելի, պիտի ըսեմ ան՝ հրաժեշտութիւնը մարդուն ամբողջական բարձրացումին, մարդուն ամբողջական զարգացումին՝ միտքով, մարմինով, հոգիով։ Ամբողջական զարգացումը մարդուն, նկատուած թէ՝ իբր անհատ, իբր առանձնական, ներքին աշխարհով, եւ թէ մէեւնոյն ատեն իր արտաքին եւ ընկերային յարաբերութիւններով՝ իբրեւ անդամը մարդկային հաւաքականութեան, որմէ կը կազմուի նաեւ ազգային ամբողջութիւնը։ Այս հիմնական ըմբռնումին, այս հիմանիստ աշխարհահայեացքին մէջ է ներշնչուածը Մխիթարի եւ իր յաջորդներուն գործունէութեան, որ կը տարածուի, կը ճիւղաւորուի ընդգրկելով մարդկային եւ ընկերային կենցաղավարութեան գրեթէ բոլոր հաստուածները· մշակոյթ, լեզու, արուեստ, գիտութիւն, թատրոն, պատմութիւն, կրթութիւն, ապրելակերպ եւ սովորոյթներ անցեալի եւ ներկայի, գործնական եւ առանին գիտելիքներ, բոլորն ալ՝ նպատակ ունենալով զարգացնել ժողովուրդը, ընդլայնել անոր հոգեկան ու մտային հորիզոնները, նրբացնել ճաշակը, բարձրացնել ընկերային մակարդակը, նպաստել անոր բարօրութեան ու բարեկեցութեան։

Այս հիմանիստ ոգին չօշափելի իրականութիւն մը դարձուցաւ երբ Մխիթար իր գրաբարի եւ աշխարհաբարի զոյգ քերականութիւններով, Հայկազեան-նով, դասագիրքերով, ինչպէս նաեւ Ս· Ղազարի մէջ 1730 թուականին կազմակերպել սկսած թատերական ներկայացում – ներով· այս վերջիններս՝ դար մը առաջ համրելէ հետ Ս· Ղազարի եւ Վենետիկի մխիթարեանները, ժԹ· դարու կէսերուն, դուրս կը յորդին իրենց ակունքէն դէպի Հայութեան զանազան կեդրոնները ծնունդ տալով նոր ժամանակներու հայ ժողովրդածաւալ թատրոնին։

Մխիթարի սկզբնաւորած հիմանիզմը կը շարունակեն եւ կ'ընդարձակեն ձեռնհասօրէն Վենետիկի եւ Վիէննայի զոյգ մենաստաններէն հառնող իր աշակերտներու վաղանցները։ Ցիշենք միայն անունները անոնցմէ գլխաւորներուն։ Զամչեան՝ նոր պատմահայրը արդի ժամանակներու։ Ինճիճեան՝ հիմնադիրը արդի հայ տեղագրութեան եւ հնախօսութեան, ուսումիրան աշխարհաբար պարբերական մամուլին եւ ժողովրդական հրատարակութիւններու՝ իր Տաթեգիրքերու եւ Եղանակներու շարքերով։ Աւետիքեան եւ Ազգերեան՝ ներհուն աստուածաբանն ու հայրաբանը, բազմերախտ հեղինակները, Սիւրմէլեանի հետ, մեծ Հայկազեան բառարանին։ Բագրատունի եւ Հիւրմիւզեան եղբայրները՝ անմրցելի վարպետները պրաբարի ոճաբանութեան եւ թարգմանչական արուեստին։ Գաթրճեան եւ Գարագաշեան՝ հանճարեղ վիւտարներները Ան կեզարեան կամ Մաշտոցեան հայերէնին, եւ դարձեալ Գարագաշեան՝ հեղինակը Հայոց առաջին քննական պատմութեան։ Սիպիլեան՝ հիմնադիրը հայ դրամագի – տութեան։ Այտընեան՝ հեռատես եւ առաջին տեսաբանը աշխարհահայեացքի փոխակերպութեան։ Տաշեան՝ տիրող մեծ տաղանդը ժԹ· դարու հայ քննական բանասիրութեան։ Եւ հուսկ Ալիշան՝ առաջնորդող տաղանդը հայ Ռոմանթիզմին ու համայնապէտ միտքը, որ կ'ամփոփէ իր գործին մէջ հայագիտութեան նախընթաց բոլոր տուեալները եւ անհրաժեշտ ազբիւրը կը կազմէ մինչեւ այսօր հայագիտական պրպտումներուն։

Եւ այս հսկաներու կողքին՝ տակաւին անհամար անունները աւելի համեստ մշակներու, կրթական գործիչներու, հատորներով մինչեւ հասարածութիւն, չդործունէութիւն, տոմարակալութիւն, հաղագործութիւն, տոմարակալութիւն եւ դեռ ուրիշ ասպարէզներ։

Այսպէս է Մխիթար Աբբահայր՝ իր հիմնած միաբանութեամբ։ Ան ոչ միայն ամենէն ազդեցիկ ազգային հաստատութիւնն է, այլ նաեւ ամենէն ազդեցիկ հայագիտական կեդրոնը։ Ան ոչ միայն ամենէն ազդեցիկ հայագիտական կեդրոնը, այլ նաեւ ամենէն ազդեցիկ հայագիտական դպրոցը։ Ան ոչ միայն ամենէն ազդեցիկ հայագիտական դպրոցը, այլ նաեւ ամենէն ազդեցիկ հայագիտական դպրոցները։

*Ան ոչ միայն ամենէն ազդեցիկ հայագիտական դպրոցները

ՀԱՅՈՑ ՀԻՆ ԱՐՎԵՍՏԸ ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵՐՊԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ

Ֆ. ՊԱՆՈՍ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՎԱՌԱԿԱՆ ՆԱՀԱՆԳԻ ՀԱՅ ԱՐՎԵՍՏԻ ԱՆՎԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՎԱՐՊԵՏ

— Ամ ալ նոյն նայիլը, ձեզնէ նայելու առ առաքելական ոգիով մը ըսեմ ձեզի, ձեր ալ ըսի՛ մը պատ մը ունիք։

– Նաստօյ չընդ, ձայն չընդ, ձեզի պատրաստած եղեակին Նվագակից եղեակին մը տալ ձեր ձայնը։

— Ո՞ւր ուրախանալ խօսքեր ունիք, ձայն չունիք, ինչպէս կ՚ուզէք։ Ես ալ ձեզի նոյն բանը կ՚ըսեմ, ինչ որ ամէն անգամ ըսած եմ։ Ձեր ձայնը ունիք, ձեր ձայնը ունիք։ Ինչո՞ւ կ՚ամաչէք։ Ինչո՞ւ կ՚ամաչէք։ Ձեր ձայնը ունի

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ

Նոր Տարուան եւ Ս· Ծննդեան օրերու արարողութեանց

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՌԻՋ

Շաբաթ Յունուար 1, ԿԱՂԱՆԴ, տարեմուտ: Գ· օր Ծննդեան պահոց: Ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

Կիրակի, Յունուար 2, Դ· օր Ծննդեան պահոց: Սկիզբ ժամերգութեանց 8·45ին:

Երեքշաբթի, Յունուար 5, Ճրագալոյց Ծննդեան եւ աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկիզբ երեկոյեան ժամերգութեանց եւ ընթերցուածներու՝ ժամը 4ին: Ճրագալոյցի պատարագ ժամը 5·30ին: Կը պատարագէ՝ ԳԻՒՏ ԵՊՍ· ՆԱԳԱՇԵԱՆ:

Հինգշաբթի Յունուար 6, ոսկեբերան Ս· Յովհաննէս Աստուածայայտնութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի: Սկիզբ ժամերգութեանց՝ ժամը 8·30ին: Բազմաճաշ պատարագ՝ ժամը 10ին: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

կաթ· Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Պատարագի աւարտին՝ Ջրօրհնէք կը կատարուի:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը իր վշտակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մուրատեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց մօր՝ ողբացեալ այրի Տիկին Քեռովբէ Գիլիբեանի մահուան առթիւ:

×

Կապոյտ Աշխի Փարիզի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Մանրիկ Մեծատուրեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն՝ իրենց սիրելի զարմուհիին՝ Ազգանուշ Գոնջեկիւլեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Կապոյտ Աշխի Փարիզի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբացեալի զաւակներուն, իրենց ընկերուհի Անդրանիկ Այրամեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

×

Համախարբերդցիական Միութեան, Ֆրանսայի Հոգեւոր Կեդրոնի վարչութիւնը, իր բոլոր մասնաճիւղերով, խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պր· Սեդրակ Խատիպեանի, ինչպէս նաեւ Մկրտիչեան եւ Գաբրիէլեան ընտանիքներուն, Տիկին Մարիամ ԽԱՏԻՊԵԱՆԻ (ծնեալ Մկրտիչեան) մահուան առթիւ, որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 12ին յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղի վարչութիւնը՝ Ղազարոս Գապաքճեանի մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պատարագ մատուցանել տուած է ի նպաստ իր ղպրոցին, Տիկ· Վ· Ինճէեանէ 50 Ֆր·, Տիկ· Մ· Ալիքեանէ 50, Տէր եւ Տիկ· Ր· Քիւրքճեանէ 100 Ֆր·:

Նոյնպէս հոգեհանգստեամբ մատուցած է 50 Ֆր· Տիկ· Մ· Սալապանեանէ:

Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

— 9. Rue de Trévise — 75009 PARIS —
Tél. : 523-24-97

Տօնական եւ առօրեայ օրերու առթիւ, մի՛ վարանիք գիրք եւ ձայնապնակ գնելու ձեզի եւ ձեր սիրելի բարեկամներուն նուիրելու համար:

Դիմել՝ Հ· Բալուեան Գրատունը

ուր պիտի գտնէք ամէն տեսակի գիրքեր ու ձայնապնակներ: Նոյնիսկ Հայաստանի պետական էսդրատային նուագախումբի մասերը, իրենց լաւագոյն երգչուհիներով եւ երգիչներով:

Հոն կը գտնէք նաեւ Ֆրանսա լոյս տեսնող բոլոր պարբերաթերթերը եւ 1977ի օրացոյցը, գունաւոր եւ պատկերազարդ

20 Ֆր·

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

RESTAURANT EREVAN
ՀԱՅԿԱԿԱՆ
ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

REVEILLON
JOUR DE L'AN
31 Décembre

MENU
200 F.

Caviar
Bar sauce mayonnaise
Boerek aux épinards
Petites boulettes aux épices
Dinde farcie
Patisserie
Tripes à l'orientale
Café — Vins — Champagne

Musique et Danse

Les Productions et le Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

VOUS SOUHAITENT
UNE BONNE ANNEE 1977
et vous présentent le premier 33 tours « ARMENIA IMMORTAL »
de
MARTEN YORGANTZ
avec
Bernard DEDEDJIAN
en vente à :
— LA CAPPADOCE 3 rue Marivaux, Paris 2e 742-83-65
— LIBRAIRIE PALOUYAN 9 rue de Trévise, Paris 9e 523-24-97
— TELE-CONDORCET (KAPIKIAN) Clamart (92)
— SUPER-MARCHE BAHADOURIAN 20 rue Villeroy, Lyon 60-32-10
— DISCO-MATIC 11 rue Pasteur, 26000 Valence

ՏՕՆԱԾԱՌ

Վալանսի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը Ծնունդի առթիւ կազմակերպած է Դասկեան ղպրոցի Տօնածառի Հանդէսը Կիրակի Յունուար 2, կէսօրէն վերջ ժամը 15ին, պետական թատրոնին մէջ:

Կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջակայքի Հայութիւնը քաջալերելու Դասկեան ղպրոցի աշակերտութիւնը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ
ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ՔՍԱՆԱՄԵԱԿԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
Փետրուար 5, Շաբաթ իրիկուն
ժամը 20·30ին, Կիմէի սրահը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Յունուար 29ին, Շաբաթ,
Մշակոյթի Տան մէջ:

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ Է

1977-Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Գունաւոր կողքով եւ 12 պատկերազարդ էջերով: — Գինն 15 ֆրանք:

Դիմել Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի տեղական խումբերուն կամ հետեւեալ հասցէին՝

G. HOVSEPIAN
51, Bd. des Grands-Pins
13010 MARSEILLE
C.C.P. 25-42-89 Marseille

ՁԵՐ ՓՈՔՐԻԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԿԱՂԱՆԴԻ ՍԻՐՈՒՆ ՆՈՒԷՐ ՄԸ

La ville à l'envers
par NANE CARZOU
imagée par CARZOU

Ed. d'Art de Francony,
diffusion Flammarion

Հ. Ռ. Ը. Մ.

Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles — PARIS 17e
Tél. : 924-86-71 ou 227-12-26

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴ

— Հայկական Ծնունդի առթիւ աւանդական հացկերոյթ կազմակերպուած ՏԻԿՆԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ կողմէ Հինգշաբթի 1977 Յունուար 6, ժամը 20·30ին:

Մասնակցութեան ծախք՝ 120 ֆր·

Տեղերը ապահովել հեռաձայնելով՝ 924-86-71

— Հայկական Ծնունդի առթիւ պարահանդէս — խրախճանք, կազմակերպուած ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԻՆ կողմէ, Շաբաթ, Յունուար 8:

Մանուկներու Օրը

Կապոյտ Աշխի Շրջ· վարչութիւնը փարիզի շրջանի մասնաճիւղերով կը տօնէ Մանուկներու Օրը Յունուար 9ին Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յայտնուելու:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Յունուար 16ին:

ՀԵԼԼԱՊԱՆ՝ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ENTRE OPERA ET TRINITE
LA MAISON DE LA GRECE
AUX 4 MARCHES
AU 1er ETAGE
restaurant gastronomique grec
DEJEUNERS. DINERS
RECEPTIONS
AU REZ DE CHAUSSEE
Tous les soirs
DINERS DANSANTS
avec spectacle
ΣΤΑ 4 ΣΚΑΛΟΠΑΤΙΑ
PARIS à l'heure d'Athènes ....
ΣΤΑ 4 ΣΚΑΛΟΠΑΤΙΑ
accueil * qualité * prix
50. RUE CHAUSSEE D'ANTIN (9e) 280 69 40. f.dim.